

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

★

क्रम संख्या

काल नं०

वर्ष

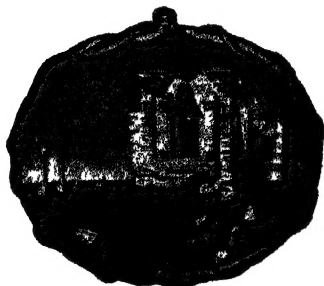
४६०५
६५४.६.१
स्टेन

KALHANA'S RĀJATARĀNGINĪ OR CHRONICLE OF THE KINGS OF KASHMIR

EDITED BY
M. A. STEIN PH. D.,
PRINCIPAL ORIENTAL COLLEGE LAHORE

VOL. I
SANSKRIT TEXT WITH CRITICAL NOTES.

सोऽखण्डिताश्मप्राकारं प्रासादान्तव्यंघ्रं च ।
मार्तण्डस्याद्भुतं दाता द्वाकास्फीतं च पत्तनम् ॥

Rajatarangini iv 192

MUNSHI RAM MANOHAR LAL
ORIENTAL BOOKSELLERS & PUBLISHERS
Nal Sarak, DELHI-6.

First Edition 1892
Second Reprint Edition 1960

Price Rs. 75-00

**PAGES 1 TO 296 PRINTED AT JAYYED PRESS DELHI & PAGES 1 TO XX AT RAMA KRISHNA PRESS
DELHI & PUBLISHED BY SHRI MANOHARLAL JAIN PROP. M/S MUNSHIRAM MANOHARLAL,
PUBLISHERS, NAI SARAK, DELHI-6 (INDIA)**

TO

HIS HIGHNESS

MAHARAJA PARTAB SINGH, G. C. S. I.

MAHARAJA OF KASHMIR AND JAMMU,

THIS EDITION OF THE EARLIEST EXTANT NARRATIVE

OF THE HISTORY OF KASHMIR

IS RESPECTFULLY

DEDICATED

BY

M. A. STEIN.

शुद्धवनतस्त्वद्यां वेषां निषेव्य महोजसां जलधिरक्षणा मेदिन्यासीदसावकुतोभया ।
स्फुटिमपि न ते यान्ति क्माया विना यवनुग्रहं प्रकृतिमहते कुर्मस्तस्मै नमः कविकर्मणे ॥

Kalhana's Rajatarangini, i. 40.

PREFACE

THE plan of the present Edition of *Kalhaṇa's Rājatarāṅgiṇī* first suggested itself to me in the summer of 1888 when a visit to Kashmir had directed my interest towards the antiquities and the history of the Valley.

The *Rājatarāṅgiṇī* is our oldest written authority for the history of the various dynasties which ruled Kashmir from the earliest period down to the time of the author who began to write his Chronicle in the *Śaka* year 1070 (A. D. 1148). Although it has for this reason been the object of much attention and research on the part of Sanskritists, an elaborate statement is scarcely needed to justify the present enterprise to those who have had occasion to consult the *Rājatarāṅgiṇī* in its published Editions for the purposes of historical or philological research.

When Professor Wilson published in 1825 the first account of Kalhaṇa's work and an abstract of its first six cantos, he had to rely for his text on three incomplete *Devanāgarī* MSS. which were so deficient that "a close translation, even if desirable, would have been impracticable."¹ The *editio princeps*, which appeared ten years later at Calcutta under the auspices of the Bengal Asiatic Society,² was based principally, as Mr. Troyer states, on a *Devanāgarī* transcript from a Kashmirian MS. which had been prepared for Mr. Moorcroft during that traveller's stay at Srinagar in 1823. The fact that this copy, as we now can prove, was prepared from the *codex* which must be considered as the *archetype* of all existing Kashmirian MSS., reflects no little credit on the care and judgment with which that energetic but ill-fated traveller endeavoured to serve on this occasion the cause of Sanskrit philology. But the numerous corruptions which have rendered the text of the Calcutta Edition unintelligible in many passages, and which can be shown to have originated mostly from mistakes in the transcription, prove that this copy shared all the defects which are inherent to *Devanāgarī* transcripts made in Kashmir from *Sarada* MSS. Frequently, too, the difficulties which the Calcutta Paṇḍits evidently encountered in interpreting the text in consequence of their want of familiarity with the details of Kashmir topography and traditions, seem to have induced them to alter the text in an unscrupulous manner.

Mr. Troyer's edition, which, together with a translation, was published by the *Société Asiatique* at Paris in 1840, was avowedly prepared from the same materials as the *editio princeps*,³ and has not been carried beyond the first six cantos. Besides correcting numerous misprints of the Calcutta Edition, Mr. Troyer's text shows an improvement by taking more carefully into account, in a certain number of passages, the reading of Mr. Moorcroft's

1. "Essay on the Hindu History of Cashmir," Asiatic Researches, Vol. XV., p. 5.

2. Published in 1835, together with the *Rājatarāṅgiṇīs* of *Jonarāja* and *Srīvara* and the *Rājāvalīpatākā* of *Prājyabhaṭṭa* which bring down the narrative to the time of Akbar, under the title: *The Rājatarāṅgiṇī; a History of Cashmir*."

3. The two Colebrooke MSS., which Mr. Troyer consulted at the East India House (see *Preface*, p. v.), are described by him as very inferior to Mr. Moorcroft's copy, and are apparently identical with those which Professor Wilson had at his disposal.

copy. Of Mr. Troyer's translation of the *Rājatarāṅgiṇī* which was completed in 1852, it may, perhaps, be said without injustice that it has proved useful chiefly by bringing conspicuously before the eyes of Sanskritists the great defects of the text upon which it was based, and the insufficiency of the materials then available to European scholars for the interpretation of the work.

These defects did not escape the notice of scholars like Professor Lassen and General Cunningham who endeavoured to use Kalhaṇa's work for the purposes of historical and chronological research; no effort, however, seems to have been made to obtain better materials till Professor Bühler's tour in search for Sanskrit MSS. in Kashmir in 1875. Amongst the many results which rewarded Professor Bühler's brilliant researches in Kashmir, not the least important was that he established the absolute superiority of the Kashmir MSS. of the *Rājatarāṅgiṇī* written in the Śāradā character, over those in Devanāgarī. The acquaintance gained with the genuine text of the *Rājatarāṅgiṇī* by the collation of a good, though modern, Śāradā copy, and the discovery of valuable fresh material for its explanation in other Kashmirian works like the *Nīlamatapūrāṇa*, and the various *Māhātmyas*, enabled Professor Bühler to trace out with admirable lucidity the work yet to be done for the *Rājatarāṅgiṇī*.¹ Professor Bühler had clearly recognized the fact that all Śāradā MSS. known to exist at present in Kashmir are derived from a single Manuscript called by him the *codex archetypus*. But he had not been able to obtain more than a glimpse of this ancient MS. from the owner, *Paṇḍit Keśavarām*, in whose family it had come down as an heirloom.

It had been my chief aim since my first visit to Kashmir to utilize the opportunities offered by a prolonged stay in the Valley for the acquisition of such materials as might enable me to undertake the task of preparing a critical Edition of the *Rājatarāṅgiṇī*, and to contribute towards the interpretation of the work. As regards the text of the *Rājatarāṅgiṇī* I had to content myself in 1888 with obtaining for collation a Śāradā paper MS. in possession of *Paṇḍit Rūzdin Balabhadra*, copied in the first quarter of this century, which had already served Professor Bühler for the same purpose, and another MS., copied about the same time from the *codex archetypus* and now the property of *Paṇḍit Govind Kaul*. The careful collation of the above-named two MSS., which was completed in the Cold Season of 1888-89, revealed, in numerous passages, considerable discrepancies between them, notwithstanding their evidently common origin. This convinced me still more of the necessity of securing the *codex archetypus* itself for the purpose of my Edition.

On *Paṇḍit Keśavarām*'s death which took place after Professor Bühler's visit, the *codex archetypus* had been divided among three of the *Paṇḍit*'s heirs, and this circumstance had made access to the MS. still more difficult than in 1875. It was, therefore, not till I had made repeated endeavours during my second visit to Śrīnagar in 1889 that the whole of the MS. was entrusted to me by the owners for the purposes of the present Edition. My success was chiefly due to the kind interest shown in the matter by *Paṇḍit Sūraj Kaul*, C.I.E., Member of the Kashmir State Council, and his son *Paṇḍit Hari Krishna Kaul*, M.A., then my pupil, and now a promising young officer in the Statutory Civil

1. Detailed Report on a Tour in search of Sanskrit MSS. in Kashmir (Extra Number of the Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, 1877), p. 52 seqq.

Service of the Punjab. Their timely aid has made it possible to secure the contents of this venerable codex against the risks to which its worn decaying leaves have so long been exposed. Both gentlemen have thus well deserved the thanks of all interested in the ancient history of Kashmir.

The *codex archetypus* contains all the eight cantos of Kalhaṇa's poem, and consisted originally of 328 folia of age-worn country paper. One leaf in the middle (fol. 167) and unfortunately also the leaf at the end (fol. 328) have been lost, probably when the above-mentioned partition between Pt. Keśavarām's heirs was made. The leaves, which vary in their dimensions, measure on the average about $9\frac{1}{2}$ " by $6\frac{1}{2}$ "; they are written, as is the case in most Kashmir MSS., whether of birch-bark or paper, in lines running parallel to the narrower side. The number of lines to the page varies from 15 to 20. The leaves, of which two always form one sheet, are placed in forms or "*saṁchayas*" of different thickness, containing from 2 to 6 sheets. These forms are found in the first half of the work, up to fol. 166, bound up after the fashion of European books. The second part appears never to have been bound, and most of the sheets are now cut up into loose leaves.

No date is given in the colophons attached to the end of the several *taraṅgas*; but fortunately the writer of the codex, Paṇḍit Rājānaka Ratnakapaṇṭha, has recorded his name in the colophons of *taraṅgas* iii., vi. and vii.,¹ and from this entry the age of the MS. can be ascertained with a fair degree of precision. A birch-bark MS. of the *Kāvya-prakāśa-saṁheta*, written by the same Rājānaka, Ratnakapaṇṭha, is dated Saka 1570, corresponding to A.D. 1648.² Other MSS. from his hand, which I purchased in Kashmir, show later dates; a MS. of *Rāyamukha's* Commentary on the *Amarakośa*³ and a MS. of *Trilochanadāsa's* *Kātantrapāñchikā*⁴ were written by Rājānaka Ratnakapaṇṭha Saka 1577 (A. D. 1655) and Śaka 1595 (A. D. 1673), respectively. Rājānaka Ratnakapaṇṭha has, however, taken care to let us know about his person and time not only in the MSS. he copied, but also in such works as he composed. In a commentary to the *Haraviṣṇayakāvya*, named the *Laghupañchikā*, of which a copy written by his own hand and extending to the end of the 1st Sarga is now in my possession, he calls himself the son of Rājānaka Śāṁkarapaṇṭha, of the *Dhāunīyāyana* gotra, and states the year of composition as Saka 1603 (A. D. 1681).⁵

The details here given enable us to identify our Rājānaka Ratnakapaṇṭha with the author of the well-known commentary on Jagaddhara's *Kusumāñjali*, called likewise *Laghupañchikā*, which has been printed in the *Kāvya-mālā*, and of the commentary, called *Śiṣyahita*, on the *Yudhishṭhiraviṣṇayakāvya* which has been noticed in Professor Bühler's

1. See colophon of *taraṅga* iii. and vii.: लिखितस्यैव मया राजानकरत्नकण्ठेन; and colophon of *taraṅga* vi.: लिखितस्यैव राजानकरत्नकण्ठेन.

2. The MS. then in possession of Paṇḍit Damodar, Head Paṇḍit of H. H. the Mahārāja's School, Srinagar. The colophon of the 1st ullāsa runs: काव्यप्रकाशसंकेतो ग्रन्थाकारकृतो मया । धर्मेधिरत्नकण्ठेन शाके क्षात्राहर्षमते (१५७०).

3. See colophon of *kaṇḍa* ii.: लिखितस्यैव मया राजानकरत्नकण्ठेन सं० ३१ (i.e. *Laukiha Saṁvat* 4731) शाके: १५७७ आश्वति ५ कण्ठवाटविषये (Kishtvār) लिखितोयं ग्रन्थः.

4. See colophon to *Nānaprakaraṇa*, Pada ii.: लिखितस्यैव मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ५६ (*Laukiha Saṁvat* 4749) शाके १५६२.

5. See the introduction to the *Laghupañchikā*: त्रिनमोति १६०३ मिते शाके श्रीमयायनकुलोद्भूतः । काव्यीरवेष्टास्तव्यो रत्नकण्ठाग्रिभः सुधीः ॥ विविदिभ्यःशरीरल्ललाकरवहाकः । गभीरचित्ते काव्ये करीरि लघुपञ्चिकाय् ॥ and the colophon at the end of the first sarga: इति श्रीमहाकवे राजानकरत्नकण्ठेन कुनौ हरविषयकस्य महाकाव्ये श्रीभारवाचरस्यः सविप्रखनवास्तव्य राजानकधीशंकरकण्ठमन्त्रराजानकरत्नकण्ठकृतया लघुपञ्चिकायां ग्रन्थमः सप्तः । लिखितस्यैव मया राजानकरत्नकण्ठेन सं ५७ शाके १६०३.

Kashmir Report.¹ In the introduction to the first named commentary² which was composed in Saka 1602 (A. D. 1680), the same statements are made regarding the author's descent and residence as those given in the above note from the commentary to the *Haraviṣṭaya-kāvya*. The commentary to the *Yudhishṭhiraviṣṭaya-kāvya*, as will be seen from the extracts given below,³ can also be ascribed with certainty to our Rājānaka Ratnakapṭha. He wrote this work Saka 1593 (A. D. 1671), "when Aurangzeb (*Avaraṅgaśāhi*) ruled the Earth." The dates recorded above of works composed on MSS. written by Rājānaka Ratnakapṭha, range from A. D. 1648 to A. D. 1681, and we are, therefore, justified in assuming that the codex of the Rājātaraṅgiṇī was also written by him some time about this period.

From the evidence of the numerous MSS. by his hand which are still extant in Kashmir and which are on account of the marked peculiarity of the writing well known to the Paṇḍits, it appears that Rājānaka Ratnakapṭha, although an accurate copyist, must have been a very fast writer. He evidently copied MSS. chiefly for his own use and took little care about the legibility of his copies. His hand-writing with its cursive and peculiar characters, therefore, presents unusual difficulties even to the practised reader of Śāradā MSS. A reference to the facsimile of two pages from Rājānaka Ratnakapṭha's codex, prefixed to this Edition, will fully illustrate this remark. Taking into account the difficulties which even intelligent copyists must have frequently encountered in making out this puzzling hand-writing in passages where the meaning was obscured by the unfamiliar character of the subject or the redundant rhetoric of Kalhaṇa's style, we need not be astonished at the large number of corruptions and blunders evidently committed by the scribes who prepared Mr. Moorcroft's Devanāgarī copy, which also occur, though to a smaller extent, in all Śāradā transcripts of the *archetypus* I have examined.

The deficient form of the text presented by the previous editions must thus, to a considerable extent, be attributed to the peculiar hand-writing of Rājānaka Ratnakapṭha. But for this we are more than compensated by the fact that the writer of this codex was not a mere copyist, but a scholar of considerable attainments who, we have every reason to believe, has copied his original MS. with great care and accuracy. The text of Rājānaka Ratnakapṭha in the first six cantos and in the greater portion of the seventh is remarkably free from corruptions and mistakes. And a closer examination of the MS. itself proves that its immunity from defects of this kind is not the result of unscrupulous restoring on the part of its learned writer as might otherwise be suspected.⁴ Rājānaka Ratnakapṭha

1. My attention was first called to these two works by the entries in Professor Aufrecht's excellent *Catalogus Catalogorum*, s. v. रत्नकण्ठः.

2. See introductory verses to the *Stutikusumāñjalipīṭhā* in *Kavyamālā* Edition, p. 1.

3. See introduction to the *Yudhishṭhiraviṣṭaya-kāvya*, in Dr. Rājendralāl Mitra's "Notices of Sanskrit MSS.," No. 2441 : रामाञ्जल्यं अर्चयति सर्वं लोकेन्द्राय ॥ मन्त्रज्ञावाहिनीये वासति सति मेदिनीचक्र ॥ अर्चयति विजयाक्ये सुगन्धिरे निबन्धेऽस्मिन् ॥ टीका सिध्यति विद्यया रत्नकण्ठेन ॥ In a MS. of the *Yudhishṭhiraviṣṭaya-kāvya* which I inspected in the Library once belonging to Pandit Rādhākṛishṇa of Lahore, the *pīṭhā* of Rājānaka Ratnakapṭha closes as follows—सर्वज्ञः सर्वविदः सर्वज्ञः सर्वभूतेश्वरः ॥ तस्याजनि सनुजन्मा शंकर इति भूतले कथ्यते ॥ अस्ति मन्त्रकुपारसपात्रं रत्नकण्ठ इति तस्य सन्तुताः ॥ आस्करस्तुतिरहस्यमस्तं येन रत्नकण्ठं निरमायि ॥ मन्त्राधरस्य पाठार्थं स्वलिख्यत्वोपयोगिनी ॥ टीकाया विहिता सज्जनानन्दवाहिनी ॥ The *Ratnakāṭaka* which Ratnakapṭha in the above colophon claims to have written, is still known in Kashmir, and is a composition showing considerable skill, the MS. I possess of it, has lost the last leaf and does not, therefore, furnish any data regarding the author.

4. Compare the remark made by Professor Buhler on the notions still recently prevailing on this subject among Kashmirian Pandits *Kashmir Reports*, p. 33.

has indicated carefully in the above-named portion of the text, by dots and by leaving empty spaces, the *lacunae* which he must have found in his original. They vary in extent from one *akshara* to several verses, and can all easily be explained by the peeling or breaking off of the birchbark leaves on which the original MS. of Rājānaka Ratnakarṇṭha was, in all probability, written. These *lacunae* are now filled up by a later hand, evidently from collation of another MS. independent of Ratnakarṇṭha's original. The fact that Ratnakarṇṭha had allowed the *lacunae* to remain in his copy even where, from the nature of the context, it would have been easy to supplement the missing letters, is sufficient to set at rest any doubts as to the manner in which he has reproduced the text of his original.

Unfortunately, the text Ratnakarṇṭha copied, must have been in a far less satisfactory condition in the remaining part of the work, which comprises roughly the last third of canto vii. and the whole of canto viii. Not only do we meet here much more frequently with *lacunae*, now rarely supplemented by the later hand previously mentioned, but misspellings or wrong forms, and undoubtedly corrupt passages are found here in increasing numbers, as we proceed towards the conclusion of the work. As we have no MS. older than Rājānaka Ratnakarṇṭha's codex to refer to, it would be unsafe to make any assertions regarding this difference in the preservation of the several cantos. But it may be useful to point out that the diminished interest with which the last portions of the poem seem to have been read and which probably caused them to be copied less frequently, the greater obscurity of Kalhaṇa's relation where it deals with events of contemporary history, and the greater risk of injury to which the leaves at the end of birch-bark volumes have always been exposed, are all circumstances which could well account for the deficiencies of the text in this part.

The MS. from which Ratnakarṇṭha copied his text, and which for the sake of convenience may here be marked as O, appears to have been an old one. The numerous *lacunae*, which Ratnakarṇṭha was obliged to leave in his text, were, as stated above, in all probability due to portions of the birch-bark having peeled off in O. But a more conclusive proof is furnished by the following observation. Among the numerous various readings which, as will be shown below have been recorded in the *codex archetypus* (to be designated thereafter as A) there are only five in Ratnakarṇṭha's own handwriting (marked A₁ in the Edition); they are found Rājatar. iii. 122; viii. 777; viii. 794; viii. 3139 and viii. 1084. In the first four cases it is evident from the nature of the *variae lectiones*, that they are due only to the indistinctness with which the respective Sāradā letters and ligatures had been written in Ratnakarṇṭha's original, and which had induced him to record in each case the two possible readings. In the fifth case, however, Rājatar. viii. 1084, where A₁ has given the name of one of King Sussala's companions in arms as तेचो in the text and as चोचो in the margin, this explanation holds good only if we assume that the original MS. was written in an older form of Sāradā writing than we meet with in any existing MSS.; in the latter the *aksharas* ते and चो are quite different and not to be mistaken for each other. In that older form of Sāradā writing, however, which is known to me only from inscriptions,¹ vowel *e* is designated by a short vertical stroke before the consonant, not by a horizontal stroke above, and there ते and चो show almost identical forms. This explanation would

1. The latest among the Sāradā inscriptions known to me which show the form of the vowel sign *e* described above, and which can be dated, belongs to the time of king Rājaseva (A. D. 1213—1236). It was found by me, in 1889, at Bijabrūr (the ancient Vijayastūra), in possession of Lakṣman Bhōyū, a Purohita of that place.

also account for the wrong form *सोको* written by A_1 in viii. 2695 instead of *सेको*.¹ It would of course, be possible to argue that Ratanakāṭha found the above *variae lectiones* already in O or copied them from another MS. But certain features of the codex archetypus, to be noticed thereafter, render both these suppositions improbable.

Through the whole of Ratnakāṭha's MS., but especially in taraṅgas i.—vi. and in the first half of the seventh, we find very numerous glosses, various readings and corrections marked by different hands which add, in no small degree, to the critical value of the codex. Leaving aside certain explanatory notes written in the margin by hands which are not met with elsewhere (i. 56 ; iv. 103), the bulk of these later additions and corrections in Ratnakāṭha's codex can be traced back to four different hands. Two of these designated in the Edition A_2 and A_3 , respectively, are of particular importance for the criticism of the text.

To A_2 we owe, apart from a series of important corrections and various readings in the text, a considerable number of valuable glosses which have proved most useful in ascertaining the details of the historical topography of Kashmir and which also throw a welcome light on many other obscure points in Kalhaṇa's narrative. There is good reason to assume that A_2 is the oldest among the annotators of the codex archetypus and probably a contemporary of Rājānaka Ratnakāṭha himself. A gloss on the word *सीरि*, v. 145, which Ratnakāṭha had left unfinished in the middle of a word, has been completed by A_2 . The conclusion to be drawn from this circumstance is made more certain by a reference to the readings recorded in iv. 503, which prove that A_2 must have made its revision of the codex before the other old annotator marked A_3 . Here A_1 had written originally *अकुर्वन्निगुणा-वताः*; this had been corrected into *अकुर्वन्नि*² by A_2 who explained his own reading by a marginal gloss. A_3 who restores the original reading of A_1 and explains it by an interlinear note, must necessarily have had the correction of A_2 before his eyes. The same relation exists between the readings of A_1 and the two annotators in iv. 688. The faded appearance which the writing of A_2 shows in many places, tallies with the above conclusion as to the priority of this annotator.

Although A_3 refers in several notes expressly to separate MS. authority³ it still appears to me very doubtful whether A_3 had actually used for his revision any MS. apart from Ratanakāṭha's original. The numerous lacunae throughout the whole work, which Ratnakāṭha had indicated by dots or empty space, have either been filled in by A_3 (not by A_2) or have remained as before. It seems scarcely possible that A_3 , who had bestowed so much trouble on the correction of the text of the codex and on the explanation of its contents, should have been unable to supplement any Ratnakāṭha's lacunae in taraṅgas i.—vii. if he could have referred to another independent MS. We are thus led to assume, as the easiest explanation, that the above quoted reference to another MS., as well as the corrections made by A_3 in the text, resulted from a careful collation of Ratnakāṭha's copy with its original O. While Ratnakāṭha was copying the text of O A_3 appears to have revised what the former had written, and to have added from the original the marginal notes and various readings which Ratnakāṭha had omitted to copy.³ No direct evidence is available

1. Compare the note to viii, 2695 in the Edition.

2. See i. 287 *इत्यपि पाठः*; ii 103 *इत्यप्यारब्धः*; iv. 501 *इत्यपि पाठो रम्यः*.

3. Notes by the hand of Ratnakāṭha are found only in very few places (see iii. 180, 198, 226 276; iv. 18; viii. 2628); they refer exclusively to points of grammar and construction, and their peculiar wording shows that they are Ratnakāṭha's own memoranda jotted down in the course of copying, not notes reproduced from O.

regarding the origin of the glosses and explanatory notes written by A_2 . But if we take into account that many of the glosses contain information on Kashmir antiquities which it would have been very difficult for any Pandit of the 17th century to obtain directly,¹ we shall be inclined to look to O as the probable source of these notes and glosses.

Reference has already been made to the annotator A_2 who has filled up most of the lacunae, which A_1 had left in the text of cantos i.—vii., and who has, besides, recorded in the codex a considerable number of various readings and explanatory notes. In several instances his hand has also supplied words and whole verses which A_1 had omitted without indicating a lacuna. A careful examination of the text thus supplied by A_2 in lacunae and elsewhere will show that the additions of A_2 are derived from a genuine recension of Kalhana's text, and cannot be due to conjecture. To exclude the latter assumption it is sufficient to point to passages like iii. 332; v. 153; vii. 125, 299, where the matter supplemented by A_2 contains historical data which were certainly beyond the reach of any modern emendator. We are thus fully justified in assuming that A_2 has used, for the purpose of revising Ratnakaṇṭha's text, a manuscript which was independent of O. To this MS. we must also trace back the very numerous *variae lectiones* which A_2 has indicated either by writing them in the margin or by correcting the text of A_1 .

Besides the various readings we find in several notes written by A_2 particular reference made to readings of another MS.² It is probable that in these instances A_2 had found the various readings marked as such in the MS. which he collated. The numerous notes written by A_2 between the lines or in the margin of Ratnakaṇṭha's text, are frequently very useful for the interpretation of Rājatarāṅginī, and appear, for reasons similar to those adduced above regarding the glosses of A_2 , to have been obtained from an older source. Whereas the glosses of A_2 deal pre-eminently with topographical and historical points, those of A_3 relate more to the general explanation of the text. I have not been able to obtain any information as to the existence of the MS. which A_1 collated, or to discover any traces of its use in other Kashmirian copies, and I am afraid, it must, therefore, be considered as lost. Under these circumstances it is difficult to form a definite opinion as to the relative value of the text recension which this MS. represented, especially as we cannot test the accuracy and extent of the collation made by A_2 . Readings of A_3 , which set right evident defects of Ratnakaṇṭha's text, are frequent enough, but on the other hand, in numerous cases, they appear to be *lectiores leviores* of no consequence.

We derive much less help for the reconstruction of the text of the Rājatarāṅginī from the annotations and additions of A_2 in the last two cantos than in the preceding part of the work. The corrections and various readings of A_2 are not as numerous in the seventh taraṅga, as before, and become of distinctly rare occurrence in the eight. On the other hand, lacunae of A_1 which A_2 has omitted to fill in, make their first appearance in the seventh canto and increase in an aggravating fashion towards the end of the work.

Why the revision of A_2 should have been so much less thorough in this part of the text than in the preceding one, cannot in the absence of the original MS. from which A_2 obtained its corrections, be stated with certainty. As we meet with occasional supplements

1. Compare, e. g., the glosses of A_2 on topographical points : i. 96, 168, 302; v. 39, 144; on details of the ancient Hindu administration : iv. 691; v. 389, on obsolete customs : iv. 710.

2. See iv. 498, 646; vii. 248, 264, इत्यन्वासा; v. 478. इत्यावर्तिते पाठः.

by A_3 as far down as vii.3153, it cannot be assumed that in the original of A_3 the eighth canto was entirely missing.

Besides the two old annotators A_2 and A_3 who on account of the materials they used, possess independent critical value, we find in the codex archetypus additions from two other hands which cannot claim such importance. A_4 who writes in a small and modern hand (see the note at the foot of fol. 103 reverse, reproduced in the facsimile) has added a number of notes and glosses which assist us but little in the interpretation. Glosses like the one to v. 150, in which *Ṭabhadeśa*,¹ the country neighbouring on *Gūrjara* (*Gujrāt* in the Punjab) is identified with *Skardo*, or Little Thibet, cannot inspire with confidence in the judgement of the glossator or the reliability of his information. There is nothing to show that A_4 copied any of his glosses from an older MS., nor have any of them been reproduced in the *Sāradā* MS. R described below which was copied from the archetypus in *Laukika Saṁvat* 99, i. e., A.D. 1823. As this MS. gives all the other notes and glosses to be found in A we may safely conclude that the additions of A_4 have been made subsequent to that date, probably by some member of Paṇḍit Keśavarām's family.

Another modern hand, marked A_5 in the Edition, has re-written certain portion of the last seven folia of the codex archetypus which had become difficult to read on account of the worn state of the original leaves. As these supplements of A_5 show in several instances mistakes which are not found in the *Sāradā* transcripts described below, it is evident that they are of a very recent date.

A diligent search has been made on my behalf by my Kashmirian friends since 1888 with a view of discovering if possible an old MS. of the *Rājatarāṅgiṇī* which might prove independent of A; but these endeavours have produced no better result than Professor Bühler's efforts in 1875. The remaining critical materials referred to in the present Edition require, therefore, but a short notice.

All Kashmir MSS. of the *Rājatarāṅgiṇī* which I have seen or of which I have been able to obtain information, are known to be recent transcripts from Ratnakaṇṭha's codex prepared either directly or with the help of another copy.

Among these copies of two MSS. mentioned above as belonging to Paṇḍit Rāzdān Balabhadra and Paṇḍit Govind Kaul of Śrīnagar, may be considered the earliest as well as the most reliable; and accordingly only these two MSS. have been consulted wherever a reference to later copies was necessary on account of the present defective state of the archetypus.

The MS. of Paṇḍit Rāzdān Balabhadra, marked R in the Edition, forms a Volume of 353 folia, carefully written on modern paper. The colophon² states that it was written by one Bhaṭṭa Govardhana, of the Yaksha family, in the *Laukika* year 99, the figures for the century being omitted as usual in dates of that Era. Sons of a copyist of this name are still living in Śrīnagar, and as the paper and writing is certainly not more than a 100 years old, there can be no doubt that the year meant is *Laukika Saṁvat* 4899 or A. D. 1823. Bhaṭṭa Govardhanas's copy is well written but by no means free from misreadings and blunders. In copying the scribe has followed indifferently either the text of Ratnakaṇṭha or the

1. See Cunningham *Ancient Geography*, p. 149; Siyuki (transl. by Beal) i. 165 seqq.

2. निक्षिप्ता चंदा मया यक्षजात्यनितमृगोदयनाग्रिधेन द्विजातिना काकुलवासिना साजावनविधेन *Kāthul* and *Tāshdhan* are names of parts of Śrīnagar संवत् २९ का वशि ष परे ९ एषा समाप्तिवसम् ॥

various readings of A_1 and A_2 . This has been the case also in the other copies made from A , and hence the frequent discrepancies between these transcripts to which allusion has already been made. *Bhaṭṭa Govardhana* has copied also the glosses and notes of A_2 and A_3 . A later hand has revised the MS from A correcting mistakes and adding in many places the *variae lectiones* indicated in A . The lacunae of the last two cantos have been filled in by a different hand in accordance with the emendations of the Calcutta Edition.

The other MS. copied from the archetypus and now in possession of Paṇḍit Govind Kaul (marked G) closely resembles in its appearance the copy R. The name of the copyist is not given nor the date when it was written. But the similarity of the writing makes it probable that it was copied by the same scribe early in the present century. None of the glosses and notes found in the archetypus are copied in G; but in many instances the various readings of A_1 or A_2 have been followed by the scribe or marked by him in the margin. The MS. has been revised by several later hands which have entered other *variae lectiones* from A and have marked besides numerous corrections in cantos vii. and viii. Most of the corrections are taken from the Calcutta Edition; others are of different origin and of greater value for conjectural criticism. Many of the happiest emendations marked *secundā manu* in G are from the hand of the present owner of the MS., Paṇḍit Govind Kaul, to whose learning and critical acumen they amply testify.

We know from Mr. Troyer's statement¹ that the editio princeps of the *Rājatarāṅgiṇī* was printed with the help of a copy which Mr. Moorcroft had forwarded from Kashmir to the Asiatic Society of Bengal. Professor Bühler has already pointed out that according to the tradition of the Kashmir Paṇḍits Mr. Moorcroft's copy was transcribed from the codex archetypus. This tradition is fully confirmed by the versified colophon found at the end of the Calcutta Edition after the *Rājatarāṅgiṇī-saṅgraha*.²

Here we read that "*Śrīmurkaraṇḍhaka Sūhibha*" obtained the Annals of the Kings of Kashmir including Kalhana's *Rājatarāṅgiṇī*, from the learned *Śivārāma* who is praised for having preserved in his house the only copy of the work in Kashmir. Paṇḍit *Śivārāma*, commonly called *Śivopadhyāya*, was the grandfather of Paṇḍit *Keśavarāma* in whose possession our codex archetypus was found by Professor Bühler.

I have not had an opportunity of inspecting Mr. Moorcroft's copy, but an examination of the Calcutta Edition shows clearly that most of the corruptions in the first six cantos are caused by faulty transcriptions of the *Sāradā* characters in A , for which Ratnakanṭha's peculiar handwriting must be held largely responsible.

Other deviations from A are due to corrections which the editors have wrongly introduced in their text. This has been frequently the case in passages in which Kalhana

1. Troyer, *Rajatarangini*, Tom I., iv.

2. श्रीमन्मोक्षानुसूत्रस्य श्रियः श्रीमुर्कराकः । साहित्यात्मा मन्त्री यो श्रीवासुदेवस्य सतम् ॥ श्री मुर्कराकः को मन्त्री प्राप्तकवमी-
रमन्धने । राज्ये श्रीमन्निबन्धनहृत्पुनः श्रियदयानः ॥ श्रीमन्निबन्धनहृत्पुनः प्राप्त राजतरङ्गिणी । मुर्कराकधीरेण शुभाष्टी-
शिवस्वामिनः ॥ श्रीमच्छ्रीशिवरायस्य गृहे राजावली भूषा । कवमीरमन्धने निष्कं बतले नाय सद्गुणि ॥ श्रीमन्निबन्धनशिवोपाध्याय
नमो नमः ॥ येनोपाध्यायेन पञ्चपद्मस्यार्वाङ्गं महाप्रभास्यद्विता राजावली स्वगृहे पालिता प्रयत्नेन श्रीविमोदयया केनि भद्रम् ॥
बतले च गृहे यस्य शुभा राजतरङ्गिणी । स जीवन्मुक्त एव स्थानमुक्तः स्वर्गमवाप्नुयात् ॥ संवत् १८८० ॥ for श्रीमन्निबन्धन
above read श्रीमन्निबन्धनः ; Mr. Moorcroft obtained his copy through the intercession of some member
of the Trika family to which *Śivārāma* and his descendants to the present day have been attached as
hereditary "gurus" and which has held for several generations past an influential position in
Kashmir.

refers to details of Kashmir topography and similar topics, which the Calcutta Paṇḍits naturally found it difficult to explain.¹

For such corrections the last two cantos with their frequently defective text afforded a large scope. The editors have invariably filled up the lacunae of A even where they extended to several *pādas*, and have frequently altered the text near such lacunae in an unscrupulous manner so as to suit the supposed context. No critical value can, therefore, be attached to the readings of the editio princeps apart from that which they may claim as conjectural emendations.

It now remains for me to indicate shortly the lines which I have followed in preparing the text of the present Edition from the materials furnished by the codex archetypus. I have endeavoured to show above that besides the text which Ratnakarṭha copied from some now lost codex, only the readings of one other independent MS. (similary lost) have been preserved for us in the corrections and additions of A₂. Under these circumstances Ratnakarṭha's copy, as revised by A₂ from the same original, was the only possible basis of the present Edition. From this I have departed in favor of A₃ only where the readings of the latter hand appeared to me distinctly preferable and to represent a closer approach to Kalhaṇa's original. In every such case the text of A₁ has been carefully indicated in the footnotes. This has also been done in every instance where the text of A₁ had been corrected by A₂. Whenever the readings of A₁ appeared to me superior or equal to the variations of A₂, and accordingly were retained in the text, the readings of A₂ have been recorded in the notes. All words or letters which A₂ has supplied either where A₁ had marked a lacuna, or elsewhere, have been distinctly noted. Wherever the relative value of the readings cannot be settled by reference to grammar or dictionary, I must reserve a statement of the reasons which guided me in the selection, for the exegetical notes of the second Volume. I am aware that in such case I may have frequently erred; but I trust that the care which has been taken to record in all cases both the readings of A₁ and of the later annotators, will render such errors of less consequence.

I have naturally felt much more serious doubts and apprehensions in dealing with passages where the text actually found in A left me only the choice of accepting readings which were undoubtedly corrupt, or of deviating from the authority of our only MS. Attention has already been called to the fact that blunders of copying and evident corruptions which are of very rare occurrence in the first six cantos, make their appearance more frequently in the seventh canto. These corruptions increase in number and extent in the eight *tarāṅga*, especially towards its end, where they create serious obstacles to the interpretation of the work. The majority of the mistakes found in A is of such a nature that if we are allowed to take it for granted that Kalhaṇa was as careful to conform to the rules of grammar and prosody in the last two as in the preceding six cantos, we can indicate with perfect certainty the needed corrections. But in other passages the obscurity of the context and the defective state of whole verses make amendations much more hazardous.

I have considered it part of my duty as an editor to aid towards the interpretation of the work by indicating such emendations as appeared to me indispensable. Wherever this was done by placing the corrected reading in the text, attention has been called to the

1. See for local names thus metamorphosed in the Calcutta Edition, e.g., i. 102, 173; iii. 10; v. 232; vii. 1081.

emendation and a reference given to the reading of A which was carefully noted below. In other more doubtful cases where I was unable to find a satisfactory emendation, I had to content myself with marking the passage as corrupt in the notes and showing the corrections, if any, to be found in the Editions or later MSS. Wherever an emendation was based upon the evidence of parallel passages in Kalhana's *Rājataranginī*, the latter have been quoted in the critical notes. Where the reasons for an emendation could not be given in this concise form, they will be set forth in the second Volume. It is scarcely necessary, perhaps, to mention that in all cases where corrupt passages had to be restored, close attention has been paid to the palaeographical features of the *Śāradā* characters, as the text of A must be traced back through MSS; which, including Kalhana's original copy, have all been written in these characters.

I have endeavoured to keep constantly before my eyes the dangers with which any attempt at emendation is beset in the case of so difficult a text as the *Rājataranginī* and have accordingly tried to exercise the greatest caution. This may have led me sometimes to accept the text of A as correct where a closer examination may prove it to be defective; but I hope that those who are competent to judge will more readily pardon such shortcomings than errors in the opposite direction. For the same reasons I have abstained from suggesting emendations for passages in which the *lacunae* of A₁ have not been filled up by A₂, except where only a few *aksharas* are missing and can be restored from the nature of the context or by reference to related passages with a considerable degree of certainty.

I am too well aware of the many and serious difficulties which the eight *taraṅga* presents, not to feel that its text, as printed in the present Edition, stands still in need of further searching revision. I should have willingly undertaken the labor involved in this, but for the delay in publication which, from the limited amount of leisure at my disposal, would have been in that case inevitable. As most of what is of interest in Kalhana's work is contained in the preceding cantos the text of which is on the whole in a fair state of preservation, I did not feel justified in postponing the issue of the present Edition.

The complete restoration of Kalhana's text in the eight *taraṅga* is an end which if at all attainable with our present materials, would require continued application for many years. I have spared no trouble in recording as carefully as I could, the readings actually found in our only MS., and I hope that the materials thus furnished will enable others, specially qualified for the task, to free the text from its present blemishes more thoroughly than I have been able to do.

While endeavouring to acquaint the reader with the exact state of the text as found in A, I have not considered it necessary to reproduce all purely orthographical peculiarities of that codex. The orthography of A agrees on the whole with that followed in the old *Śāradā* MSS., but *Ratnakarṭha* is by no means so consistent in certain particulars as the writers of many birch-bark MSS of an earlier date.

Thus the two spirants *Jihvāmūliya* and *Upadhmanīya*¹ (*kḷ* and *pḷ*) are only occasionally used in place of the *visarga*, and instead of the final *s* being assimilated before an initial sibilant which is the rule in old *Śāradā* MSS., we find it in A often written as

1. See Professor Bühlers *Kashmir Report*, p. 32,

visarga. In view of such inconsistencies I have thought it best to follow in regard to details of *saṁdhi* the uniform practice adopted in European Editions. But whenever a reading of A had to be shown for critical purposes in the notes I have printed there the form actually found in the MS. The sign of *avagraha* (ऽ) is employed by Ratnakapṛṣṭha not in the manner of the printed texts, but in order to mark in doubtful cases the division of parts of compounds. I have for this reason, in accordance with the system followed, e. g., in the Bombay Sanskrit Series, refrained from using in the Edition the *avagraha* as a sign to mark the elision of an initial *a*. A uses the *anusvāra* sign to indicate assimilated final *m* in external combination, but does not employ it regularly. I have adhered also in this respect to the uniform rule followed in the Editions of the Bombay Sanskrit Series.

As regards the orthography of individual words I had occasion to depart from A only in a small number of cases. We find the letters *b* and *v* used in A as in other Kashmirian MSS., in words which are more correctly spelt with *v* and *b*, respectively. A list of such words is given below.¹ Several words show almost regularly a duplication of consonants which is not justified by their etymology.² I have followed in all the above cases the spelling adopted in the St. Petersburg Dictionaries. This I have done also with regard to a few other words in which the spelling of A differs from that adopted by European Editors³; in such isolated cases, however, the discrepancies of spelling have been marked in the footnotes.

It will be clear from the remarks made above that it would have served no useful critical purpose if I had burdened the footnotes with a list of all the variations and mistakes which occur in the printed Editions of the *Rājatarāṅgini*. Their readings have, therefore, been referred to only where the text of A is defective or doubtful. On the other hand I have thought it necessary to record in the notes on glosses and explanatory notes written by A₂ or A₃. Many of the glosses are of importance for the interpretation of the *Rājatarāṅgini* and careful reference to them will bear good results in the interesting work of identifying the ancient sites mentioned in Kalhaṇa's narrative. They enable us to check and verify the present oral tradition of the Kashmirian Paṇḍits on this and kindred subjects, and their duplication in a complete form has, therefore, been considered essential. These glosses and notes go back evidently to different sources, and I have, therefore, not thought it advisable to correct the occasional mistakes of grammar and spelling which are found in them. Of the annotations by A₄ which have been shown to be of recent origin, I have reproduced only the few which appeared to me to contribute to the interpretation of the text.

The system of distinguishing the names of persons, tribes, localities, &c., by heavier type will, I hope, facilitate reference to the text and occasionally prove useful also for its interpretation. That it has not always been easy to carry out this plan will be readily understood by those who know the difficulties which arise in the explanation of the *Rājatarāṅgini* from Kalhaṇa's references to obscure details of the ancient topography and ethnography of Kashmir. In showing certain words like *Mahāsarit*, *Ḍhakka*, *Dāmara*,

1. A writes ढरबिन्ध, लीढ, ढीढ, ढीहि and again उल्बण, पलीढ, निषह्ण, पिषन्तं, बलढ, बालिष, वाष्प, राषल.

2. Thus we find in A क्षेत्र, गुड, बिष, बडयल, ब्यावृत्य instead of क्षेत्र, गुड, बिष, बडयल, व्यावृत्य of our Editions.

3. Thus A always writes ञरढ, कालुण, रुच, बडय, विमर्ष, स्कन्द. for ञरढ कालुण, रुच, बडय, विमर्ष, स्कन्द—Here it may also be noted that in Ratnakapṛṣṭha's handwriting the ligatures ञ and ञ which are very much alike all Sāradā MSS., cannot be distinguished.

Divya, as proper names, it was necessary to assume what has yet to be proved in the second Volume.¹

A visit which I paid to Europe during the Summer of 1890, enabled me to submit the materials I had collected, to Prof Bühler who granted me his valuable advice in all questions connected with the proposed Edition. It was chiefly due to the continued help and encouragement of this scholar who has done, perhaps, more than any living Sanskritist to lay open the true sources of ancient Indian History, that I was able on my return to India in the Autumn of 1890 to take up without further delay the preparation of the text for the present Edition.

Among those who have assisted me in carrying out this task, I must mention in the first place *Paṇḍit Govind Kaul* of Srinagar, whose help in connection with the *Rājatarāṅgiṇī* I was fortunate enough to secure during my first visit to Kashmir. *Paṇḍit Govind Kaul* accompanied me to Lahore in 1888, and has since rendered me very valuable assistance by communicating the oral traditions of the Kashmirian *Paṇḍits* as well as the results of his own researches on many points connected with *Kalhana's* narrative and with the ancient topography of the country. *Paṇḍit Govind Kaul's* spirit of scientific enquiry and his thorough acquaintance with the history and geography of his country which attracted already in 1875 the notice of Professor Bühler², have enabled him to find new explanations for many difficult passages of the *Rājatarāṅgiṇī*. These explanations which will be duly noticed in the second Volume, have frequently influenced me in the selection of readings for my text. I owe to *Paṇḍit Govind Kaul* a careful collation of the MSS. R G, which was made before I obtained the use of the archetypus. *Paṇḍit Govind Kaul's* aid has also facilitated my collating the archetypus for the first half of the text, and when his subsequent absence from Lahore prevented him from assisting me further in this task, he still continued to render valuable help in connection with the reading of proofs. I have received equally useful assistance for the second half of the text from a younger Kashmirian scholar, *Paṇḍit Mukundaśarmā*, who also prepared under my directions provisional indices to the *Rājatarāṅgiṇī* of which I have availed myself with advantage when revising the text of cantos vii. and viii. I am indebted to both scholars for much information on Kashmirian topics without which a correct comprehension of *Kalhaṇa's* text is unattainable, and I gladly take this opportunity to thank them publicly for the unflagging zeal and industry which they have shown in collecting it. I trust that the services they have thus rendered to all students of the *Chronicle of Kashmir* will meet with due recognition in their own country.

If I have left it to the last to mention my friend *Paṇḍit Dāmodar*, Head *Paṇḍit* of His Highness the *Mahārāja's* *Pāṭhaśālā* at Srinagar, it is merely because the distance at which we were placed from each other, did not allow me to appeal as frequently as I wished, to his wide learning in matters relating to the text of *Kalhaṇa*. *Paṇḍit Dāmodar* possesses a very intimate acquaintance with all that the Sanskrit poets of Kashmir have produced, and is thus, perhaps, better qualified than anybody else to expound the intricacies

1. Here I may mention that for convenience of reference the terms *अर* and *गु* where they stand for *अनार* and *प्रवृत्त*, and a few other abbreviations of this kind have been treated as proper names.

2. See Professor Bühler's *Kashmir Report*, p. 27.

cies of Kalhana's style. He has always been most ready to help me in collecting MSS. of texts bearing on the Rājatarāṅgini.¹

Ever since I first visited the Vale of Kashmir and formed the plan of editing the Chronicle of its earliest rulers, I have enjoyed every facility and help for my work which its present Government could afford me. It has therefore, been a source of sincere satisfaction to me to be permitted to dedicate this Edition to His Highness MAHARAJA PARTAB SINGH, G.C.S.I., as a slight mark of my deep gratitude and respect.

I must record my sincere thanks to His Highness RAJA AMAR SINGH K.C.S.I., Prime Minister of the State, who has helped me on all occasions and who by encouraging every effort directed towards the preservation of the monuments of the ancient culture and literature of Kashmir, worthily continues the best traditions of the rule of His Highness the late Mahārāja Ranbir Singh. Under the presidency of His Highness Rāja Amar Singh, the Kashmir State Council sanctioned a liberal grant towards the publication of the Rājatarāṅgini. This has made it possible for me to bring out the present Edition in a form which, I hope, will not be found unworthy of the distinguished patronage it has received. By a further grant which the State Council was pleased to sanction at the proposal of His Highness Rāja Amar Singh, I was enabled to undertake during the Summer vacation of 1891 an archaeological tour in the Eastern part of the valley of the Kashmir and in the adjoining alpine districts, and to collect, partly by means of excavations, fresh materials for the study of the antiquities of the country. These I hope to utilize in the second Volume of the present work.

My thanks are due to Colonel W. F. Prideaux, B.O.S.C., Resident in Kashmir, for having recommended my work for the patronage of the State Council. Himself a scholar deeply interested in the History and Geography of the East, he has never failed to accord me his generous support and aid in all matters affecting the progress of my researches in Kashmir.

The late Lieutenant-Governor of the Punjab, Sir James Lyall, G.C.I.E., K.C.S.I., at the recommendation of the Director of Public Instruction, J. Sime, Esq., LL.D., was pleased to aid this publication by a liberal subscription for which I offer my grateful acknowledgment.

For the drawing reproduced in the *Vignette* of the title page, I am indebted to my friend Fred H. Andrews, Esq., Vice-Principal of the Lahore School of Arts, who gave me his valuable help during part of last year's archaeological tour in Kashmir. Mr. Andrews' drawing shows the temple of *Mārtanḍ*, famous in the Annals of Kashmir, as we saw it in its present state of ruin.

I must lastly thank the Superintendent of the Education Society's Press for his ready assistance in all matters relating to the typography of the Volume. It will be due largely to his care if the number of misprints is not found so large as might have been anticipated from the difficulties under which the reading of the proofs had sometimes to be carried on.

1. At the time that these pages are passing through the press news reaches me that this most learned and amiable of all Kashmirian scholars has fallen a victim to the epidemic now raging in the Valley. By the death of Pandit Damodar who is scholarly acquirements and nistic gifts was *facile princeps* among the Pandits of Srinagar, Sanskrit learning in Kashmir has suffered a service loss. My lamented friend had set himself the task of continuing the Rājatarāṅgini from the time of Akbar to the present date, and from what I had seen of the parts composed I may say that had he been spared to complete it, his work would have shown that Kalhana could have found for generations past no worthier successor.

I hope to give in the second Volume of this Edition exegetical notes on the text of the *Rājatarāṅgiṇi* with a running commentary on those points of Kalhaṇa's narrative which are of interest for the history, archaeology and topography of Kashmir. It will also contain an introduction to the work, complete indices and, if possible, a map showing the ancient geography of the country as ascertained from the *Rājatarāṅgiṇi* and other Kashmirian texts. The second Volume will be published as soon as the scanty leisure I can spare from teaching and office duties will permit me to complete the arrangement of the materials which I have collected during the last four year.

M. A. STEIN

SENATE HALL,
LAHORE :
June 7th, 1892.

LIST OF ABBREVIATIONS

A = *Rājānaka Ratnakaṇṭha's codex.*

A₁ = *Rājānaka Ratnakaṇṭha's own handwriting.*

A₂, A₃, A₄, A₅ = *Later annotators of Rājānaka Ratnakaṇṭha's codex (see Preface, pp. x—xii.).*

R = *MS. of P. Razdan Balabhadra.*

G = *MS. of P. Govind Kaul.*

C = *Calcutta Edition, 1835.*

P = *Paris Edition, 1840.*

Edd. = *Calcutta and Paris Editions.*

corr. = *corrected.*

cf. = *compare.*

N.B.—*The figures preceded by C., shown at the foot of the pages, refer to the verse numbers as marked on the margin of the Calcutta Edition.*

राजतरङ्गिणी ।

॥ प्रथमस्तरङ्गः ॥

ॐ स्वस्ति ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

भूषाभोगिर्गणारजरोचिःसिचलंवारवे । नमः प्रसीनमुक्ताय हरकल्पमहीदधे ॥१॥

भार्तं वक्षिशिखाङ्गितं दधदंभिभोगं वदन्तंभृतक्रीडस्कुण्डलिजृम्भितं जलपिञ्जळायाच्छकण्डविविः ।

वसो विभदहीनकञ्चुकैकितं बद्धाङ्गनार्धस्य वो मायः पुण्वलभमणोस्तु वशसे वामोद्य वा दक्षिणः ॥२॥

वन्धः कोपि द्रुधास्यन्दास्कन्दी स सुकवेर्गुणः । येनायाति वद्वाःकायः स्यैवे स्वस्य परस्य च ॥३॥

कोन्यः कालमतिक्रान्तं नेतुं प्रत्यक्षतां क्षमः । कविप्रजापतीस्त्वय्यक्ता रम्यनिर्माणशालिनः ॥४॥

न पश्येत्सर्वसंवेद्यान्भावान्प्रतिभया यदि । तद्वन्वद्विष्यदृष्टिस्वे किमिव ज्ञापकं कवेः ॥५॥

कथादैर्घ्यान्तुरोधेन वैविध्यैप्यप्रपञ्चिते । सद्यः किंचिदस्त्वेष वस्तु यदधीतये सताम् ॥६॥

आप्यः स एव गुणवाजागहेषवद्विष्कृता । भूतार्थकथने यस्य स्येयस्येव सरस्वती ॥७॥

पूर्वैर्बद्धं कथावस्तु मयि भूयो निबध्नति । प्रयोजनमनाकर्ण्य वैमुख्यं नोतिनं सताम् ॥८॥

दृढं दृढं नृपोदन्तं बद्धा प्रमथमीयुषाम् । अर्वाङ्कालमवैर्वाणां यत्प्रबन्धेषु पुर्वेते ॥९॥

वाच्यं किंचिदिव तस्मादस्मिन्भूतार्थवर्णने । सर्वप्रकारं स्खलिते योजनाय मनोद्यमः ॥१०॥ सुगलकम् ॥

विस्तीर्णाः प्रथमे वन्धाः स्मृत्यै संक्षिप्तो वचः । सुव्रतस्य प्रबन्धेन छिन्ना राजकथाभवाः ॥११॥

या मयामगमवैति सति वाच्यप्रकाशने । पाठवं दृष्टवैदुष्यतीमा सुव्रतभारती ॥१२॥

केनाप्यनवधानेन कविकर्मणि सत्यपि । अंशोपि नास्ति निर्दोषः क्षेमिन्द्रस्य नृपावली ॥१३॥

दृग्गोचरं पूर्ववद्विषयान् राजकथाभयाः । मम त्वेकादश गता मत् नीलमुनेरपि ॥१४॥

दृष्टैश्च पूर्वभूमर्तुमतिष्ठावस्तुशालमैः । प्रशस्तिपटैः शास्त्रैश्च शान्तोशेषभ्रमरुनः ॥१५॥

ह्याप्यञ्जलशतमाज्ञायधंशाद्यास्मरचृषान् । मेभ्यो नीलमतावृद्धं गोवन्दादिचतुष्टयम् ॥१६॥

बद्धा द्वादशमिदंन्यसदृशैः पार्थिवचलिः । शाङ्कहामतिना येन हेलाराजंविजन्मना ॥१७॥

१. ') The aksharas शिक् written at the end of the first line in A, have been destroyed in binding; G and Edd. read as above; R नृवाहीनकथा, afterwards corrected as above.—') A, gloss वक्ष. —') हर being effaced at the end of the second line, has been supplemented by A. २. ') A, gloss अभिषिञ्चाम्य कुकुलं च.—') These three aksharas being faintly visible in the handwriting of A, have been repeated by A. —') A, gloss सर्वः कुण्डलं च.—') A, gloss विपुः; A, gloss विपुं चकुच.—') A, कञ्चुकि; f smeared over. ३. ') Thus corrected by A, or later hand from वन; G and R वेना, v. ') The aksharas वाप effaced in A. ४. ') A, gloss दृष्ट. १६. ') A, gloss कचयः. १७. ') Thus corrected by A, from A, 'वैर्वा नृपावलिः; पार्थिवचलि; also in G R.—') To this word, marked by brackets in A, seems to refer a much effaced gloss or *varia lectio* written by A, or A, in the margin, looking like ककुल (?). ') The akshara वा written at the beginning of a line has become unreadable; हेला राजंवि repeated in margin by A.

- तन्मतं पूर्वमिहिरो वृद्धाशोकादिपूर्वार्धम् । अद्य लवारीवृषमीन्धस्मिन्मन्थे न्यदशब्दत् ॥१८॥ युगलकम् ॥
 वेपथोकादयः पञ्च श्रीच्छंविष्ठाकरोदधीत् । तान्धापञ्चाशतो मध्याष्टोक्तस्तथा त्रयम् ॥१९॥
- 20 आशोकादिभिमन्योर्वै गोप्ताः पञ्च मरीभुजः । ते हापञ्चाशतौ मध्यादेव लम्भाः पुरातनैः ॥२०॥
 इवं नृपाणामुक्तासे ह्रासे वा देशकालयोः । भिषज्ज्वभूतसंवाविकथा युक्तोपयुज्यते ॥२१॥
 संक्रान्तप्राक्तनान्तव्यवहारः ह्रस्वतसः । कस्येदृशो न संदर्भो यदि वा इदंयंगमः ॥२२॥
 क्षणमङ्गिनि जन्तूनां स्फुरिते परिचिन्तिते । मूर्धाभिषेकः शान्तस्त्व रसस्वाद्य विचार्यताम् ॥२३॥
 तदमन्दरसस्त्वन्तुन्दरेवं विधीयताम् । भोज्यशुक्तिपुष्टैः स्पष्टमङ्ग राजतरङ्गिणी ॥२४॥
- 25 पुरा सतीसरः कल्पारम्भास्मृति भूरभूत् । कुक्षौ हिमाद्वेरौभिः पूर्णा मन्वन्तराणि वद् ॥२५॥
 अथ वैवस्वतीधिसिन्धुमात्रे मन्वन्तरे द्धरान् । बुध्नोपेन्द्रवद्वादीनयतार्य मजाखया ॥२६॥
 कदयपेन तदन्तःस्थं वातविद्या जलोद्भवम् । निर्ममे तत्सरो भूमौ कदमीरा इति मण्डलम् ॥२७॥ युगलकम् ॥
 उषहैस्तस्मिन्ःस्वन्देदण्डकुण्डातपत्रिणा । कस्यैवागाभीशेन नीलिनं परिपास्यते ॥२८॥
 सुशोभ्युली नागमुखापीतभूरिपया सविम् । गौरी यत्र वितस्तात्वं वाताप्युज्जति नोचिताम् ॥२९॥
- 30 शङ्खपद्ममुखिर्नैर्नानारत्नावभासिभिः । नगदं धनदस्येव निषिर्भिर्निषेव्यते ॥३०॥
 यत्तात्पर्यमीत्या प्राप्तानां नागानां गुणये ध्रुवम् । प्रसारितभुजं पुष्टे शैलमाकारलीला ॥३१॥
 मुक्तिमुक्तिफलभाभिः काष्ठकूपमुमापतिम् । पापसूदनतीर्थान्तर्वयं संस्पृष्टातां भवेत् ॥३२॥
 संध्यादेवी' जलं दस्मिन्धेनं निःसलिले गिरौ । दर्शनं पुण्यपापानामन्वयव्यतिरेकयोः ॥३३॥
 स्वर्धर्म्यर्थं हुतमुर्भुयो र्भारतसमुत्पिबन् । मुद्रतां प्रतिवृत्ताति ष्णालामुजवर्धैः ॥३४॥
- 35 देवी भेदगिरिः शुक्ले गङ्गोद्भेदद्युवी स्वयम् । सरोन्तर्दश्यते यत्र हंसकणां सरस्वती ॥३५॥
 नन्दिक्षेत्रे हराबाणसावे सुचरार्पिताः । अद्यापि यत्र व्यव्यन्ते पुत्राचन्दनविन्दवः ॥३६॥
 आलोक्य शारदा' देवीं यत्र संयाप्यते क्षणात् । तरङ्गिणी मधुमती वाणी च कविसेविता ॥३७॥

१८. ¹) पूर्व of A₁ has been struck out and पुत्र written above by A₂; पुत्र also in G R.—²) Thus A₁; some of the letters having become faint, A₂ (?) has written in margin पूर्वार्धम्; A₄ adds the gloss अशोकादीनां पूर्वार्धम्. १९. ¹) क्ल corrected by A₁; original reading, smeared over, perhaps क. २०. ¹) A₂ marginal gloss भविमन्मोः लकाशाव अशोकाश्वा आ अशोकावनिष्ठाव्यं वे पञ्च राजानः उक्ताः.—²) Thus A₁; G R Edd. read 'सते'. २२. ¹) सु of A₁ corrected by a later hand into ह; G R read सु. २६. ²) A₂ 'निष्पन्नम्'.—³) A₂ gloss in margin विरिधिरास्मिन्नेव नीलनागेव विरीणाग इति प्रसिद्धेन; A₄ interlinear gloss विरानास्मिन्नेव. २९. ¹) The following gloss has been written in margin by A₂ in red ink and partly retraced by the same hand in black ink. Words shown in brackets, having now become illegible in A₁, have been restored from copy in B: सुशोभ्युली कुम्भारसमुत्पि कम्परामि'युली च नागमुखापीतभूरिपया: [नागमुखि यत्र-वनेन भाषांतं भूरि]पया: पुण्ये ब्रह्मा: सा । नागानां मुखेन आपीतं भूरि पयो यस्याः यत्र वा गौरी पार्श्वी विन[स्तात्वं] वातापि दधिपतां उषिच इच्छा मोक्षाय वि स्वस्वति स्वर्क[वि से.] शिको नात्य[त्रि]स्वयः गौरीयोषितां हवि सुशोभ्यु[लीस्वा]विकां विन[स्तात्वं] वि न स्वस्वति वा[वा]पि तत्कारण.... ३२. ¹) A₂ adds between the lines the gloss कपटेन्द्रे and in margin कीटक्षिरपात्रे कोटमात्र-कपिपथे. ३३. ¹) A₂ gloss मुद्रनामविषये देवलपातलमीवमन्थते.—²) Thus A₁; corrected by A₂ into हसे which has been copied in G and R.—³) A₂ gloss (smeared over) नीलगिरि इति प्रसिद्धे. ३४. ¹) A₂ gloss कवर[त्रये] स्वैव इति प्रसिद्धः; A₂ adds कनराज कनराज्जात्ये विषये.—²) सु supplied between the lines by A₂. ३५. ¹) A₂ marginal gloss देवा यावु इति प्रसिद्धा.—²) A₂ gloss हंसवागीश्वरी. ३६. ²) A₂ gloss नरनामपात्रे. ३७. ¹) A₂ marginal gloss श्रीशैले हरदे इति प्रसिद्धे स्थाने हरदेनाचरणं सति.

चक्रभृद्विजयेशादिकेन्द्रविज्ञानभूषिते । तिलांशोपि न बचास्ति इध्वास्तीर्षित्विभक्तः ॥३८॥
 विजीयते पुण्यवलेषितेषु न हस्तिनाम् । परलोकायतो भीतिर्बस्तिविषयतां परम् ॥३९॥
 लोभ्यमानगृहाः क्षीने स्वस्थनीरास्पदा रथे । बाहोविरहिता वक्र निम्नानि निरुपद्रवाः ॥४०॥ 40
 असन्तपार्हतां जगन्मय पित्रां विमिर्मिते । गीरवादिषु तिग्मांशुर्षिके मीध्येप्यतीतनाम् ॥४१॥
 विद्यावेरमानि तुङ्गानि कुङ्कुमं सहितं पयः । द्राक्षेति वक्र सामान्यमस्ति विदिवतुल्यम् ॥४२॥
 धितोरयां रजसूः आप्या तत्त्वां धनपतेर्हेरिन् । तत्र गीरीपुङ्गवः शैले वचस्मिन्नपि मण्डलम् ॥४३॥
 तत्र कौरवकौन्तेयसमकालमवाप्कली । आ गोवन्दात्स्मरन्ति स्म न हापञ्चाशत् नृपान् ॥४४॥
 तस्मिन्काले ध्रुवं तेषां कुङ्कुमैः क्षादयपीभुजाम् । कर्तारः कीर्तिकावस्व नामभूषकविषयतः ॥४५॥ 45
 भुजवनतच्छायां तेषां निवेद्य महीजसां जलधिरशमा मेदिन्यासीदसावकुतोभया ।
 स्मृतिमपि न ते यास्ति स्मना विना वरमुपयं प्रकृतिमहते कुर्मस्तस्मै नमः कविकर्मणे ॥४६॥
 वेष्वासाश्वेभकुम्भशायितम्भान् जेपि भिन्नं लेभिरे वेष्वाभ्यवसन्पुत्रा नृपवयो मेहेष्वाहधन्विकाः ।
 तांशोकोयमपैति लोकतिलकान्स्वमेष्ट्यजातानिष धातः सत्कविकृत्व किं स्तुतिशतैरप्यं जगत्सं विना ॥४७॥
 श्वषष्ठधामिकाभ्यशतहर्षिशक्तिं नृपाः । भवीपलंसे कश्मीरागोवन्दायाः कलौ युगे ॥४८॥
 भारतं हापराग्मेभूहर्तयेति विमोहिताः । केचिदेतां नृपा तेषां कालसंख्यां प्रचक्रिरे ॥४९॥ पुण्यम् ॥
 लभ्यधिपत्यसंख्यानां वर्षाग्नसंख्याय भुमुजाम् । भुक्तास्कालात्कलेः शेषो नास्त्येवं तद्विजितान् ॥५०॥ 50
 क्षतेषु वदह सार्धेषु भ्यधिकेषु न मूलते । कतेर्गतेषु वर्षाणामभूषणरुपाण्डवाः ॥५१॥
 लौकिकेभ्ये चतुर्षिषो शककालस्य क्षमवम् । समस्याभ्यधिकं यातं तद्वत् परिवत्सराः ॥५२॥
 प्रायस्तृतीयगोवन्दादारभ्य शरदां तदां । हे तद्वत् गते विंशदधिकं न शतप्रथम् ॥५३॥
 वर्षाणां हादशक्षती षष्टिः वज्रिध संयुता । भुमुजां कालसंख्यायां तद्वापञ्चाशतो मता ॥५४॥
 क्षादावृत्तं क्षतेनाभ्यैराष्ट्र विषसिखण्डिषु । तच्छरेः संहिताकरिरेवं दशोप निर्णयः ॥५५॥ 55

३८. ¹) A₂ gloss चक्रभृद्विजयेशादिकेन्द्रविज्ञानभूषिते इति प्रसिद्धः विजयेशाः ईशानः विजयकाशो इति प्रसिद्धः. ३९. ¹) Thus corrected by A₂ from A₁ वृषकः; G and R read पुण्यं, the latter with the v. l. मोक्ष. ४०. ¹) Thus emended in G; A R सुस्थ. ४१. ¹) A₁ असन्तपार्हतां; corrected in-margin by A₂ as above.—) A₂ gloss कश्मीरान्. ४२. ¹) A₂ adds a gloss in margin which has partially become effaced; words in brackets supplemented from copy in R: [विद्या]षिकं द्राक्षापयैर्षिकं इत्येव[द्व्यजातं चित्तैर्षिकं] पुनर्न [स] वक्र क-भूतीनपुङ्गवे सामान्यं साधारणमस्ति सर्वत्रपीपीयूषं सुतममिति वायव्यं विद्याषिकं अनुपमं अष्टपुङ्गवैर्षिकं बर्षाति चित्तैर्षिकं पुनर्नसा[व]प्यव साधारणं वास्तवीति व्याख्याकरणेन । यथासाधाम्ब-
 मिति वागन्तरं यद्यपि सङ्गच्छत इव सद्यपि नैतत्समीचीनम् । अन्येनङ्गपरावाह अनुपुनरे वि सर्वेषु पञ्चमा[सदस्य] सङ्गवेष-
 सर्वेषु हर्षनाम् । वक्रं पञ्च[मं लघु सर्वेषु इत्यारि]. ४३. ¹) G has the reading वृः in margin. ४४. ¹) A₁ had भावन्दाहः; यो supplemented by A₂; A₂ adds a gloss in margin which has become partially effaced (words in brackets from R): आ गोवन्दाहः क्षतीविमोहनाम् आ क्षतीविमोहनाम् व[र्ष]विषया अधिगोवन्दाह[र]व [अभ्ये क]वचो न स्मर[हित] स्म अस्यानि .....]. ४५. ¹) Thus A₁; corrected by a later hand into कुङ्कुमैः, which reading is found also into G and R.—
²) A₂ gloss राज्ञां. ४६. ¹) A has नृजतवन, with figures indicating transposition, written by an old hand; G and R read as above. ४७. ¹) A₁ writes क्षरा above वक्राः क्षरा smeared over by later hand.—) A₂ in margin सार्धेषु; B सार्धे ६५
 another hand. ४८. ¹) A₂ gloss भव्यवत् पुनर्नसाह.—) A₂ gloss हापञ्चाशतिसंख्या. ४९. ¹) A₂ gloss पुनर्.—) A₂
 wrote first 'जा' but altered thereafter as above. ५०. ¹) A₂ marginal gloss विषयाधधिकं वर्षाशतं कविपुण्य
 मते इत्यर्थः. ५१. ¹) A₂ marginal gloss अथ वक्रसिखण्डिषु. ५२. ¹) A₂ तथा. ५३. ¹) A₁ वक्राः; corrected by A₂
 into तद्वत् and explained by marginal gloss तेषां षष्टिः. (The mistake of A₁ is due to the resemblance of Śānda
 न and ष).

आसन्नमाद्य मुनयः शासति इत्थं सुधिहिरे नृपतौ । बह्विकपन्धविभुतः शुककालस्तस्य राज्यस्य ॥५६॥

कहमीरिन्द्रः स गोनन्दो वैरुद्रकावुगूलका । विद्या कैलासवासिन्मा प्रतापी पर्वपात्यत ॥५७॥

विद्याय देहं रोषारोषिषाक्षेपमवादिष । मूर्धास्मत्तराष्ट्रे भजे तस्य मुने स्थितिम् ॥५८॥

सावानकार्यनाशूरो जरासंधिन बन्धुना । न संदरोष कंसारोमैयुरां द्रुमुमिर्बलैः ॥५९॥

60 तेनोपकूलं कालिन्ध्याः स्कन्धवारं निबध्ना । यादवीहस्तिः सार्धं योधानां मीलितं वशः ॥६०॥

एकदा सर्वतो भयाः स्वसेनास्त्रानुमुद्यतः । न संदरोष योद्धारं संगरे लाङ्गलध्वजः ॥६१॥

तयोस्तुल्यौजसोर्वुदे विराय करवर्तिनी । यस्मै विजयसंदेहे किं जयसंजयभयः ॥६२॥

अथ शस्त्रसत्तैरङ्गैरातिलिङ्ग रणाङ्गने । मुषं काश्मीरिक्तौ राजा यादवस्तु जयभियम् ॥६३॥

गतिं पथीरहलभां तस्मिन्वक्षत्रिणे गते । भीमान्दामोदरो नाम तत्सुनुभृत क्षितिम् ॥६४॥

65 भोगवोगोर्जितं राज्यं प्रापवानपि भूपतिः । आवाप्तिमुत्तमं मामी भोपतेमे स निर्बुधितम् ॥६५॥

अयोपसिन्धु गान्धारीः सज्जे कन्यास्वयंवरे । निमग्न्य द्युभावानीतान्मृत्प्रीणोद्घोषेणदोर्धुम् ॥६६॥

तत्सत्सत्वाविसरंमत्तानदूरस्थिताम्पति । बाह्याभूजुजिगीवाजिरेणुपस्तनभस्तला ॥६७॥

तदाहने विवाहोत्सा निप्रति स्म पतिवरा । आसीनु सुपुत्रप्रीणां गान्धारेषु स्वयंवराः ॥६८॥

तदाक्रान्ताह्वयवक्रः स चक्रावुधसंगरे । चक्रधाराध्वना धीरध्वजवर्ती दिवं ययौ ॥६९॥

70 अन्तर्धर्मी तस्य पत्नी तदा यदुकलोद्भवः । राज्ये यशोवर्ती नाम द्विजैः कृत्तोज्ञध्वेषचवत् ॥७०॥

तस्मिन्काले स्वसविवांसासुषाम्बिन्वयीवरत्नं । इमं पौराणिकं शोकमुरीरिषं मधुसूदनः ॥७१॥

कहमीराः पार्वती तव राजा जेयो हरांशजः । नाभजेयः स दुष्टोपि विदुषां भूतिमिच्छता ॥७२॥

पुंसां निर्दोषता भोज्ये इव याः स्वीजने दृशाः । प्रजानां मातरं तास्मानपहयन्नेवतामिव ॥७३॥

अथ वैजयन्ते मासि सा देवी दिव्यलक्षणम् । विदग्धस्त्वाम्बवतरोरङ्कुरं हृदये हतम् ॥७४॥

75 तस्य राज्याभिषेकादिविधिभिः सह संभृताः । द्विजेन्द्रैर्मिरवस्थेयत जातकमौदिकाः क्रियाः ॥७५॥

स यद्रेवभिया सार्धं लम्बधान्वालभूपतिः । नाम गोवन्द इत्येवं नमा पैतामहं क्रमात् ॥७६॥

आस्तां बालस्य संनये द्वे प्राध्वी तस्य वृद्धये । एका पयःप्रसविणी सर्वसंपत्पयः परा ॥७७॥

५६. ¹) See *Brihat Sankhita* XIII. 8.—A₁ marginal gloss रत्नकोशाब्धेः कथितिर्यस्य इति आर्या । यस्मात्प्राचीनं रत्नमाना विहिता श्रीपतिना.—In A a later hand, not met with elsewhere, adds in margin a gloss which has faded in parts (words in brackets supplied from R): आसन्नपात्यति एकैकस्मिन्ध्वजं शतं शतं चरन्ति हर्षाणामिति वचनात् तस्मिन्ने मयास्वद-
स्यानास्वदनीनां काश्मीरिष्यतिमसिद्वनीकिकसंभारपरिहाराधर्मितपुनःकन्यापन्धयेवीहारीतम् । बह्विकैति तस्य राजस्य सुधिहिरे-
वराजस्य ब. शुककालः पुरीकः शतेषु वरसु सार्धंस्त्रिभारिकः निपन्थाद्यधिकपरत्वात् (रुपः स) बह्विकपन्धविभुतः २५२६ एतावता
वर्षेभ्यश्च नतः योगैकयुग(ह्रस्वो) भवति ३१७१ अथं शुककालो वर्तमानशुककालो भवति इत्यन्वाहारः) गणितस्यवधारणं लौकिकः
शुककालः शास्त्रिणाङ्गीकृतः भवति इत्यर्थः ३१७१ एतावत्परिमिते कल्पेतावन्त्ये वाने शास्त्रिणाङ्गीकृतमित्यर्थः तदर्थं प्रकृत्याह्वाने । कल्प-
परार्थं मन्वः परं तस्मात्प्राध्वीर्हृदये पयः प्रीति कुलारीपि पुनयोगैकयुग(परा) शक्यतामोह्या इति ३०. ²) A₁ writes in place of
the last three aksharas व...; A₂ has filled up the lacuna with हस्तिः, striking out व. ३२. ³) Thus A₁; A₂ reads
वराजस्य; G and R follow A₁. ३३. ⁴) Thus corrected by A₁ from रेकी. ३६. ⁵) Thus corrected by A₁ from A₂
पुन्युत्तरा. ३८. ⁶) Doubtful. Thus A₁; A₂ reads विप्रते, also copied in R; G has विप्रति. ३९. ⁷) Thus A₁; A₂
तवा.—) Thus corrected by A₂; A₁ reads उक्त सचक्रा. ३०. ⁸) Thus A₁; A₂ यशोवर्ती. ३९. ⁹) Thus
corrected by A₁ from A₂ स्वसिवा.—) A₂ gloss सगवाहस्य. ३९. ¹⁰) Thus corrected by A₂ from A₁ रा. पवती.—) A
later hand (perhaps A₂) in margin शेषविशेषाद्यः.—) A₁ in margin स्वात्मने. ४५. ¹¹) A₂ gloss यशोवती.
४०. ¹²) A₂ gloss वपन्मा.—) A₁ reads वसविणी.—) A₂ has the marginal gloss भुविः below which यशोवती is written,
perhaps by the same hand.

तस्यावन्वयप्रसादस्य रक्षन्तः पितृमन्त्रिणः । पार्थिवेभ्यो हर्षितानिर्मितस्मितेष्वपि ॥७८॥
 अनुद्धां ननुतिष्ठन्तस्याव्यक्तं शिशोर्वचः । कृतागसमिवात्मनममन्वन्नाधिकारिणः ॥७९॥
 पितुः सिंहासनं तेन क्रामता बालभूभुजा । नोत्काण्डा पारपीडस्य तन्वमानाङ्गिणा हता ॥८०॥ 90
 नं चामरमरुदोलकाकपक्षं नृपासने । विशाव मन्त्रिणोऽगुणव्यजानां धर्मसंज्ञकम् ॥८१॥
 इति कादमीरिको राजा वनेमानः स शैशवे । साहायकाव समरे न निष्पे कुक्कणहृद्वैः ॥८२॥
 आस्रावमङ्गाभिर्नटनामकृत्वास्ततः परम् । पञ्चमिश्रान्महीपाला ममा विस्मृतिसागरे ॥८३॥
 अथाभवह्रुवं नाम भूपालो भूविभूषणम् । वेल्लयशोदुगुन्नावाः प्रीतिपात्रं जवभियः ॥८४॥
 यस्य सेनानिवासेन जयदौषिष्ठादायिना । निन्दिते वैरिणश्चिन्तं दीर्घनिद्राविधेयताम् ॥८५॥ 95
 तेन बोधशर्मिलैर्दीर्घीनामश्मवेदमनाम् । कोटिं निष्पाद्य नगरं लोलैर्निरसीयत ॥८६॥
 वस्त्रावहारं सिद्धयौ लेवारं द्विजपर्वदे । स चामनिन्द्यशौर्येभ्योराहरोह महाभुजः ॥८७॥
 कुशेशयाक्षस्तंभुजः प्रतापकुशलः कुडाः । कुरुहारार्पणहारस्य दाताभूतद्वन्द्वतरम् ॥८८॥
 ततस्तस्य हतः प्राप रिपुनागकुलान्तकः । पुष्यः शौर्यभयः भीमान्छगेन्द्रः पार्थिवेन्द्रताम् ॥८९॥
 स खगिखानमुषयोः कर्ता मुख्यपहारयोः । हरहाससिन्धैः कृत्यैः क्रीतांसोकाङ्कमाद्यौ ॥९०॥ 90
 अनर्धमहिमा दीर्घमयवसावद्विभूतः । अथ साधर्वययौभूस्सुरेन्द्रस्तनुतो नृपः ॥९१॥
 शतमन्युः शान्तमन्योर्गौत्रभिन्नोऽरक्षिणः । लेभे यस्य सुरेन्द्रस्य सुरेन्द्रो नोपमानताम् ॥९२॥
 दंष्ट्रिद्वान्तिके कृत्वा सौरकाव्यं स पत्तनम् । भीमान्विहारं विवधे नरेन्द्रभवनामिधम् ॥९३॥
 तेन स्वमण्डलेखण्डयशसा पुण्यकर्मणा । बिहारः हकृतोदारो निर्मितः सौरसांभिधः ॥९४॥
 तस्मिज्जितनौ राशि प्रशान्तेन्यकुलोद्भवः । बभार गोधरो नाम समुद्रचरता पराम् ॥९५॥ 95
 गोधराहस्तिशालाक्यमवहारमुदारपीः । स प्रदाय द्विजन्मभ्यः पुण्यकर्मा दिवं यवौ ॥९६॥
 तस्य सन्तुः सुवर्णाख्यस्ततोभूत्स्वर्गशोधिताम् । सुवर्णमणिकुल्यायाः कारालं यः प्रवर्तकः ॥९७॥
 तस्मिन्नेवर्जको नाम प्रजानां जनकोपमः । बिहारमयहारं च जालोरकाव्यं च निर्मेमे ॥९८॥
 शशीनरस्तस्य सन्तुः सिनि सिनिशशीपतिः । ततः भीमान्भमाशीतो ररसक्षनशालवः ॥९९॥
 राजामयहारयोः कर्ता शमाङ्गासादानारयोः । लोभूदपुत्रः सुवामविहरार्धसमाभयो ॥१००॥ 100

७९. ¹) A₂ अनुद्धमनु. —²) A₂ gloss मन्त्रिणः. ८१. ¹) A₂ adds the following notes in the margin: हापस्थासन्पदभ्याम् अस्याक पञ्चविंशत्युपा विस्तृताः अन्वयं तु हापस्थासति नृपाः । हर्षयुक्तं आगोत्राणास्त्वस्मिन् स्प न हापस्थासत् नृपानिति ॥ and हापस्थासतो गन्धास्त्रासत् नृपा अस्यानिर्दिष्टाः । पञ्चविंशत्युपा हन्वविषयं न प्राप्ताः । तत्र भाग्योन्मत्तावचः बालगो-
 नन्धान्ताः चत्वारः पूर्वं वर्णिताः । लघुनृपास्तारभ्य सचीनरान्ता अहो वर्णिताः । ततः अथावहरोकाव्य इत्यादिना अशोकपारभ्य
 अभिमन्युवर्चसं पञ्च हृपा वर्णयन्त्ये (sic) । एवं सत्पात्र नृपा वन्द्यान्तरान्वीर्य वर्णिता । अशोकपारः पञ्चविंशतिस्तृता एव ॥ एवं
 सर्वे हापस्थासति नृपाः ॥ ८६. ¹) A₂ marginal gloss चतुरस्रसितहस्तपुष्पं नवरसिन्धवः. —²) A gloss below this word has
 been smeared over with yellow paint; it appears to be लो-व (Lohab?). ८८. ¹) Thus corrected by A₂ from A₁
 "हवाकव"; "शात" also in G and R. —²) An old gloss, apparently गङ्गा (?), has been smeared over with yellow paint;
 A₂ adds कुलम्. ९२. ¹) Thus corrected by A₂ from A₁ तस्मिन्. —²) A₂ in margin न सुरेन्द्रः सयानाव. ९३. ¹) A₂ reads
 सौर. ९६. ¹) A₂ has the glosses लोवारं and अस्तीहित. ९७. ¹) A₂ gloss in margin स्वजनम् नारो, smeared over
 and repeated between the lines by A₂. —²) A₂ gloss शार्चवने. १००. ¹) This word has been left out by A₂ and
 supplied by A₂. —²) A₂ writes the glosses चतुरस्र and चतु over older glosses, apparently by A₁, which have been
 smeared over with yellow paint; the older glosses which can be traced only in single letters, seem to have been
 identical with those written above them by A₁. R has the glosses आङ्गल and चार (sic). A₁ puts a small *daya*
 after शमाङ्गासा, indicating the division of words.

- प्रयत्नः शकुनेस्तस्य भूपतेः प्रपितुष्वजः । अथावहदशोकाख्यः सत्यसंघे वसुंधराम् ॥१०१॥
 वः शान्तवृजिनो राजा प्रयो जिनशासनम् । शुष्कलेत्रवितस्तात्री तत्सार स्तूपमण्डलेः ॥१०२॥
 धर्मारण्याविहारान्प्रवितस्तात्रपुरेमवत् । यत्कृतं वैत्यमुस्तेषावपिशान्त्यनेक्षणम् ॥१०३॥
 स वचनवत्या गेहानां लक्षितैर्मिसमुज्ज्वलेः । गरीयसीं पुरीं भीमांशके श्रीनगरीं नृपः ॥१०४॥
 105 जीर्णं श्रीविजयेन्द्रस्य विनिवार्य ह्यधामवम् । निष्कल्मषेणारममयः प्राकारो येन कारितः ॥१०५॥
 सभायां विजयेन्द्रस्य समीपे च विनिर्ममे । शान्तावसादः प्रासादावशोकेश्वरसंज्ञितौ ॥१०६॥
 स्लेष्मैः संष्कादिते देशे स तनुष्णितवे नृपः । तपःसंतोषिताक्षेभे भूतेशाल्लङ्करी हतम् ॥१०७॥
 सोय भूमज्जलौकीभूत्रूलोकखरनायकः । यो वशः ह्यधर्मां शुद्धं व्याघ्राष्ट्रमण्डलम् ॥१०८॥
 वस्य दिव्यप्रभाभवत् कथाः भुतिपर्यं गताः । आधर्वाचार्यतां यान्ति नियतं सुषुधार्मिणं ॥१०९॥
 110 कोटिप्रेक्षिभिः सिद्धे हि स रसे शटकार्पणः । आसीत्प्रविरतां हनुं हेमाण्डल्यं ध्रुवं क्षमः ॥११०॥
 संस्तब्धधाम्नः प्रविष्टेन तेन नागसरोन्तरम् । तारुण्यं फणिकण्ठानां निन्ये संभोगमव्यताम् ॥१११॥
 तत्कालप्रबलमेवबौद्धवादिमूहजित् । अवभूतोभयस्तिदस्तस्य शानोपदेशकृत् ॥११२॥
 विजयेन्द्रनन्दीदाक्षेत्रज्येष्ठेन्द्रापूजने । नस्य सत्यगिरो राक्षः प्रविष्टा सर्वधामवत् ॥११३॥
 धामे धामे स्थितैरधैर्धोवनं प्रतिविद्धान् । स्वेनावहन् सततं नागः कोपि हृदयत्वा ॥११४॥
 115 स हृदयहृष्टाभ्यन्तरेष्वाभिर्वास्तव्यैर्विक्रमः । जिगाय जैत्रवात्राभिर्महोदीनगैर्वमेखलाम् ॥११५॥
 ते वयोऽस्मद्विदितान्तेन स्लेष्माऽऽवाहितमण्डलाः । स्थानमुज्जटडिम्बं तज्जनैरद्यापि गद्यते ॥११६॥
 जित्योर्ध्वं कन्यकुन्जार्थां तत्रत्यं स न्यवेद्ययत् । धातुर्वैष्ये मित्रे देशे धर्म्यौघं व्यवहारिणः ॥११७॥
 यथावद्विदितमामे व्यवहारधनाविभिः । सामान्यदेशवशाज्ज्यं तावदस्मिन्दि मण्डले ॥११८॥
 धर्मोध्यक्षो धनाध्यक्षः कोशाध्यक्षश्चमृपतिः । इतः पुरोधा दैवतः सप्त प्रकृतयोभवनम् ॥११९॥ युगलकम् ॥
 120 कर्मस्थानानि धर्म्याणि तेनाष्टादश कुर्वता । ततः प्रभृति भूयेन कृता यौधिष्ठिरी स्थितिः ॥१२०॥
 स विक्रमप्रभावाभ्यां समुपार्जितया भिया । विदधे वारवालादीनमहारानुवधपीः ॥१२१॥
 हाराविर्गुं प्रदेशेषु प्रभावोपागुदधया । ईशानदेव्या तत्प्रभ्या मातृचक्राणि चक्रिरे ॥१२२॥

१०१. 'A₁ writes the gloss हसलेषो between the lines and adds in margin: शुष्कलेत्रव वि(न)स्ता(म)च लौ शुष्कलेत्रवित-स्तासी । द्वितीया द्विपचनमेतत्. G adds to the gloss हसलेत्र another: वसरादिह.—' A₂ gloss बोधविहारैः. १०२. 'A₂ gloss विषययोः; another gloss in margin smeared over with yellow paint and illegible, १०५. 'A₂ gloss सोयम्.—' A₂ reads प्रासादो.—' A₁ had first written निर्मितः (?) and then erased it. १०६. 'A₂ gloss नागसर्व. १०८. 'G gloss हन्तः.—' Thus corrected by A₂ from A₁ अन्तः. १०९. 'A₂ reads आधर्वाचार्यतां.—' Thus corrected by A₂ from A₁ विषय. —' Emended; A₂ G सुत. ११०. 'A₂ adds a marginal note, the last line of which has become faded; this has been copied by a different hand below and is shown in brackets: सिद्धे रसे कोटिप्रेक्षिणि सति । शटकार्पणेः स्वपेशनेः कृत्वा स राज्या प्रह्लाण्डस्य सुषिरतां धूम्यतां दधुं ह्रीकुरुं ध्रुवं निधयेन क्षमः धर्म्योभूत् । कोटिप्रेक्षिणिद्वरस्तथाविषयावाह्यं सुषर्णं शान्तं [शान्तोभूयान् प्रह्लाण्डस्यापि पुर्यं संनयेति नावः].—' A₂ reads 'वेतिविः.—' A₂ reads सुषिरतां.—' Thus corrected by A₂ from A₁ कर्तुः; thus also in R and G.—' A₂ reads in margin प्रह्लाण्डस्य. ११६. 'The akshara व has been effaced in A at the beginning of a line and supplied by A₂ at the end of the preceding one; G and R also वयो.—' A₂ gloss निष्कार्यताः ११७. 'A₂ reads 'कुन्जार्थो.—' A₁ had सः; corrected into स which is found also G and R. ११८. 'Thus corrected by later hand from A, 'प्रायः G and R read as above.—' A₂ reads 'राक्षो. १२१. 'A₂ reads वनवाल्मी. R has the gloss वारवली. १२२. 'The faded gloss of A₂ [व]स्विधामाविषु has been repeated in margin by A₂.

भुतगन्धिपुराणः स ध्यासान्नेवासिनो नृपः । सेवनं सोदरादीनां नन्दीशस्पर्धना व्यभक्तम् ॥१२३॥
 पतितां ज्येष्ठरुद्रस्य श्रीनगयी वितम्बता । तेन नन्दीशस्पर्धना न मेने सोदरे विना ॥१२४॥
 विस्मारितो, निवृत्तत्वं कार्त्तव्यपतयैकरा । विदुरसोदरजलाद्रावकलाभमुन्मत्ताः ॥१२५॥ 125
 अथदक्षिणैरास्त्रानादकस्मात्स्थितः पयः । स सोदराविस्मयार्तिं वर्णास्त्रादतिरिमुणैः ॥१२६॥ युगलकम् ॥
 प्रादुर्भूते तत्तस्मिंस्तीर्थे कृतविमज्जनः । स नन्दिहृद्रस्पर्धनां मानी पर्वत्रिमासदम् ॥१२७॥
 तेन जातु परीक्षाये निक्षिप्तः सोदरान्तरे । सपिधानावकः स्वर्णमुक्कुराः द्वाविरोदरः ॥१२८॥
 दिवद्वयेन सार्धेन भीनगार्जुनबाभ्रसः । उन्मत्तः स महीभर्तुस्तस्य चिच्छेद संशयम् ॥१२९॥
 नृपं नन्दीश एवासौ भोक्तुं भोगानवातरत् । वृष्टावृष्टकिवासिर्विर्न मयेसाहृग्यव्या ॥१३०॥ 130
 राघस्तस्य कदाचिन्नु नजतो विजयेभ्यतरम् । वयाये काचिद्वला भोजनं मागमध्या ॥१३१॥
 वयेष्टमंशनं दातुं ततोमेन प्रतिभुते । व्यवृणोदिकृता मूत्वा सा नृमांसाभयां कृताम् ॥१३२॥
 स सत्त्वहिंसाविरतस्तस्यै मांसं स्वविषहाम् । अनुशां वदौ भोक्तुं वरा सैत्रं तदावसीन् ॥१३३॥
 बोधिसत्त्वोसि भूपाल कोपि सत्त्वोर्जितप्रताः । कारुण्यं प्राणिषु वृष्टं यत्सेवृके नरात्मनः ॥१३४॥
 बौद्धभाषाभजानानो माहेश्वरतया नृपः । को बोधिसत्त्वो वं मरे मां वेत्तीति नगरं ताम् ॥१३५॥ 135
 पुनर्वमाये सा भृपं भोतत्वं मय्ययोजनम् । अहं सुत्वापिता वीद्वैः कोपाहिमकुतैस्त्वया ॥१३६॥
 लोकालोकादिप्रार्थयस्मात्तमयः कृतिका वयम् । बोधिसत्त्वैकशरणाः काकुत्स्थस्तमसः शयम् ॥१३७॥
 कोके भगवतो लोकनाथादारभ्य केचन । वे जन्मवो गतकेशा बोधिसत्त्वानपेहि ताम् ॥१३८॥
 सागतेपि न कुप्यन्ति क्षमायां बोधकुर्वते । बोधिं स्वस्वैव वेत्कन्ति ते विप्रभरणैस्ततः ॥१३९॥
 विहारार्द्रमिर्षौचैरुज्जितः प्रेरितः खलैः । पुरा भवान्मन्त्रास्तोपाहिहारोहलनं वरां ॥१४०॥ 140
 महाशाक्यः स नृपतिर्न शक्यो बाधिषुं त्वया । तस्मिन्कृष्टे नु कल्प्याणि भविता ते तमःशयः ॥१४१॥
 अस्मरितरा प्रेरणीयो विहारकरणाव सः । इत्था स्वहेमसंभारं त्वया मतिवित्तः खलैः ॥१४२॥
 तस्मिन्कृते न आयेत विहारच्छेदैश्चैशसम् । तस्यं तयैरकाणां च पावयितुं कृतं भवेत् ॥१४३॥
 कुद्वैवीक्षिन्नुध्याता त्वहर्थां प्रधाविता । अनुशिष्टा समाहूयं बोधिसत्त्वैस्तदेत्यहम् ॥१४४॥ कुलकम् ॥
 तस्मात्सत्त्वानिरेकस्ते मिथादेवं परीक्षितः । क्षीणपापाय संवृतां स्वस्ति ते साधवाम्भहम् ॥१४५॥ 145
 कृतप्रतिभवे राक्षि विहारकृतये पुनः । प्रहर्षोत्प्लुनवना कृत्वादेवी तिरोदधे ॥१४६॥
 अथ कृत्वाभने कृत्वा विहारं वदुषाधिपः । तथैव क्षीणतमसं कृत्वादेवीमसंभवम् ॥१४७॥
 विषाव सोदरम्रासाहं नन्दिक्षेले क्षमापतिः । भूतिशाय क्षमां कोषीः पूनां रत्नमयी ददौ ॥१४८॥

१२३. ¹) A, gloss सृष्ट. G has the marginal gloss सोदरपदं यगतिवत्. १२४. ¹) A, reads सव. This various reading is not found in G and R.—²) A, gloss रिक्त. १२५. ¹) Thus A₁; also G and R. In A the various reading यवेच्छम् is indicated between the lines, perhaps by A₁. १२६. ¹) Thus corrected by A₂ from A, दातुं. G and R read दातुं. १२७. ¹) A, reads तपय. १२८. ¹) A, कृपय.—²) A, विद.—³) A, नैच्छन्ति.—⁴) A, विन्दोदर. १२९. ¹) A, marginal gloss नरा बोधिसत्त्वैरित्यनुशिष्टा इत्यनेन वदमनाधिप संभवत्. १३०. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ 'सायः'; A₂ 'सवः'. G and R have both 'सायः' and 'सवः'. १३१. ¹) A, gloss शयः.—²) A₂ gloss मतिनः कृतः. १३२. ¹) A, gloss राजः. १३४. ¹) A, बोधाय (?) in margin; struck out. १३५. ¹) A, gloss सत्त्वविषयः.—²) A, जला. G reads 'पापघनसृष्टः'.—³) A, gloss विदुः गत्यय. १३६. ¹) A, ततः. १३७. ¹) A, 'वयमयम्'. G has both readings, R only that of A₁. १३८. ¹) A, as above; A, सोप्य.—²) Thus A₁; A₂ सव.

धीरमोक्षवसीर्यान्तर्यगणरात्रं तपस्वता । ब्रह्माक्षमनिविष्टेन ध्यानिभिःस्पन्दमूर्तिना ॥१४९॥

150 राजा कनककाशिन्याः क्षत्रियास्पृश्यकर्मणा । जम्बीरास्पृश्योक्तकथा तेषामीयत कुण्डतारम् ॥१५०॥

हूतोदवावृत्तगीतशृणु मर्तिनुमुखितम् । मरुतौ ज्येष्ठरुद्राद्य स्वांशरोधवभूततम् ॥१५१॥

मुष्कैश्चैव स पर्वन्ते प्रविष्टधीरमोक्षनम् । बल्पा समं बवौ राजा सायुज्यं गिरिजापतेः ॥१५२॥

अपाशांककुलोत्पन्नो बहान्याभिजनेन्द्रवः । भूमिं दामोदरो नाम जुगोप जगतीपतिः ॥१५३॥

अरुन्धता जाज्वलितस्त्वोद्यैर्मोक्षेश्वरशिलायनेः । श्वगर्पां भूयते यस्व प्रभवां भुवनाजुतः ॥१५४॥

155 हरप्रसादशायणं सचरिकातुराणिना । बहन्ध लुक्षिता लक्ष्यं येन वैभजणः स्वयम् ॥१५५॥

कुनेर इव यो राज्ञामग्न्यः स्वाज्ञाविधाविनः । आविश्य गुह्यकान्दीर्घं गुह्येतुमवन्धयत् ॥१५६॥

खरो दामोदरीयं बलस्वासीत्स्वकृतं पुरम् । सेतुना तेन तथैच्छकतुं संश्रमः प्रतारणम् ॥१५७॥

दितं लोकेश्वरं किञ्चिद्विकीर्षोद्वज्जवात्मजः । रोहन्ति हा भिषग्वत्सुः मितपुण्यतया नृणाम् ॥१५८॥

स हि कार्यावितुं यथैवैतते स्म स्वस्पन्दते । सीर्षान्वहममयाभ्येतुस्तोयविप्रवशात्तये ॥१५९॥

160 तपोविभूतबोधिविन्वा विज्ञानामुयतेजसाम् । सावृक्षानां पि के कुर्तुः प्रभावस्य विषयवम् ॥१६०॥

हायाहादिवकैर्मैत्रां वृद्धा भूयः समुत्थिता । भीर्षिमावज्ञया राज्ञामपुनःसंभवा पुनः ॥१६१॥

भात्यार्थमुत्थितः स्नानुं द्विजैः कैथिद्रुमुत्सितैः । शकस्नानाज्जोर्जनं राजा स कदाविदवाच्यत ॥१६२॥

विषाजुना वितस्तान्त्यर्षदा तेनावधीरितम् । तदा प्रभावात्ते तस्य तां पुनीमप्रतो व्यभुः ॥१६३॥

सेवं वितस्ता वृद्धैर्नां भोजयासमान्स् तौरिति । उक्तोपि भार्याविहितामहासीस्सरितादहतिम् ॥१६४॥

165 भोज्यं दद्याति नास्मात्ते विप्राः सपंत क्षात्रतम । तेनेत्युक्तस्तमश्वायस्यतः सपंत भवेति ते ॥१६५॥

अशेषमेकैवाह्ना भुत्वा रामायणं तव । शापस्व शान्तिमर्षितेत्यूचिरे ते प्रसादिताः ॥१६६॥

स दामोदरमुदान्तीर्यवद्वूरमुदन्ववा । शापोर्णधसधूमेन जवैरद्यापि लक्ष्यते ॥१६७॥

अधामवन्वनामाहूपुरप्रविधाविनः । हृत्कलुष्ककनिष्ठकास्त्रास्त्रयस्तत्रैव पार्थिवाः ॥१६८॥

स बिहारस्य निर्माता जुष्को जुष्कपुरस्थं यः । जयस्वामिपुरस्थापि शुद्धधीः संविधायकः ॥१६९॥

170 ते तुल्यकान्वयोभूता अपि पुष्पाभया नृपाः । शुष्कलेत्रादिदेशेषु मज्जैत्यादि यकिरे ॥१७०॥

प्राज्ये राज्यक्षणे तेषां प्रायः कद्वर्मीप्रमण्डलम् । भोज्यवास्ते स्म बीजानां प्रमज्ज्योर्जिततेजसाम् ॥१७१॥

तदा भगवतः शाक्यसिंहस्य परविभूतेः । अस्मिन्महीलोकधातौ साधि वर्षशतं दद्यात् ॥१७२॥

बोधिसत्त्वश्च देहेस्मिन्नेको भूमीचरोभवत् । स व जागार्जुनः भीमान्वहर्हर्षज्ञसंभवी ॥१७३॥

अथ निष्कण्टको राजा कण्टकोत्सावहारः । अभीर्षभूवाभिर्मन्युः क्षामम्युरिषापरः ॥१७४॥

१५०. ¹) G has thev. I. स्पृश्यो in margin. — ²) Thus A₂; A₁, कुण्डतारम्. १५१. ¹) A₂, लोचरोध. १५२. ¹) A₂, gloss कुण्डः १५४. ¹) Thus A₂; A₁, अस्मात्. १५५. ¹) Thus A₂; A₁, मासावमायेव. १५६. ¹) A₂, gloss मुहुर्युयो इति वाच्यता. १५७. ¹) A₂, gloss सान्द्र भोदः. १५८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁, 'वर्षविश्वम्'. — ²) A₂, gloss रामोदरपुण्यसदृशायां. १५९. ¹) A₂, 'वमासरा. १६१. ¹) ²) A₂, gloss मासयः, वर्षः, चतुः. १६४. ¹) A₂, स्पृष्टै. — ²) A₂, gloss राजा — ³) A₂, gloss मायवा. १६५. ¹) A₂, gloss मासयः. १६६. ¹) Thus A₂; A₁, च in margin. G and B follow A₂. १६७. ¹) A₂, gloss मृग्यवा. — ²) A₂, शोषोष्. १६८. ¹) A₂, gloss above these names दण्डोरो, जोकोरो, कानेसुद्र. १६९. ¹) A₂, gloss जोकोरस्य. — ²) A₂, gloss जिहासपुर. १७०. ¹) A₂, पुष्पावहार. — ²) A₂, gloss इक्ष्वाक्यो. — ³) A₂, 'क्षेत्वापि. १७१. ¹) A₂, gloss जलं माय. १७२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁, मृष्टेयरी. — ²) A₂, वस्य. — ³) Thus corr. by A₂ from A₁, 'क्षेत्वापि. A₂, gloss इक्ष्वा. पाय. १७४. ¹) A₂, gloss क्षणको.

- विजयोपार्जितैर्विजयविनेश्वरचमम् । वितस्तापुलिने तेन मगदं विरमीवत ॥२०२॥ युयनकम् ॥
 तत्रैकस्मिन्लोकोद्यते स्वच्छस्वादुमलाश्लितम् । आसीत्पुत्रधरो नामो नागस्य वसतिः सरः ॥२०३॥
 कदाचित्सर्व दूराभ्रह्मलो मन्थदिने' युवा । आपार्थी तस्तरः कथं विशालास्योविशुद्धिः ॥२०४॥
 205 सञ्चायपादपते समीरैः क्षमितक्रमः । शनैर्जलमुपस्वह्य भोक्तुं सक्तम्यपक्रमे ॥२०५॥
 तान्पागौ गृह्णतेषां तेन तीरविशारिभिः । पूर्वमाकर्णितो ईसेः द्युभुवे नूपुरजनिः ॥२०६॥
 निपते' मञ्जरीकुञ्जादपश्यत्पुरतस्ततः । कन्ये नीलविबोतिन्मौ स केमिषादलोचने ॥२०७॥
 कणिकापद्मरागाम्बनातलीलावितस्पृशा । मनोज्ञपल्लवाङ्गे तनीवोच्चनरेखया ॥२०८॥
 हारिनेषाञ्चलैर्मन्दमासतान्दोलनाकुलैः । सनाथांसयुगे रूपताकापल्लवैरिव ॥२०९॥ तिलकम् ॥
 210 ते द्यादृक्कानने दृष्ट्वा शनैर्भर्षणमायते । विररामाक्षानरम्भाम्मुर्ध्निडाङ्गलीकृतः ॥२१०॥
 भुञ्जाने कच्छपुच्छाणां शिखीरंभुजलोचने । ते पुनर्दृष्ट्वायमे किञ्चिद्व्यापारितेक्षणः ॥२११॥
 आकृतैर्हो भिगीदृष्ट्वा भोज्यमेतदिति हिजः । आचम्यकृपार्द्रैः संमान्य सं ते सक्तमभोजनम् ॥२१२॥
 उपनिम्बे च संगृह्य पुटकैषटसीकृतैः । तयोः पानाय पानीयं सरसः स्वच्छसीतलम् ॥२१३॥
 आपान्ते' द्युषितां ग्रामे कृतास्त्रपरिचदे । ततश्च कीदृशवर्णनालवृत्तैरभाषत ॥२१४॥
 215 भवत्यौ पूर्वमुक्तैः कैचित्संश्रामदर्शनः । आपलाहिषलुलभात्युमिच्छत्यर्थं जनः ॥२१५॥
 कल्पाणिभीषां कतमा पुण्या जातिः परिष्कृता । कुत्र वा ज्ञानमेतादृश्विरसं येन मुञ्चते ॥२१६॥
 दंका तन्मूचे विदधापापस्य सुभ्रवसः सुने । स्वादुभोक्तव्यमर्णानं किमीदृमोपमुच्यते ॥२१७॥
 पित्रा विद्याधरेभ्यां प्रशानुं परिकल्पिता । इरावत्यद्वयेषा च चन्द्रलेखा बबीबली ॥२१८॥
 पुनर्हिजोभ्रमादेवं वैष्णिकचम्यं किमस्ति वः । ताभ्यामवादि तातोव हेतुं येति स पृच्छताम् ॥२१९॥
 220 ज्येष्ठेण कृष्णहादर्यां याचयै तत्क्षकस्य तम् । आगतं बृहदां सोयस्कन्धिव्या ज्ञात्वाति ध्रुवम् ॥२२०॥
 द्रव्यस्यावामपि तदा तदभर्षणकृतस्थिनी । इत्युक्त्वा फणिकन्ये ते क्षणास्तां निरिहिते ॥२२१॥
 क्रमावधवृत्ते सोष मटचारणसंकुलः । मेसितोक्तसमाकीर्णस्य बाधामहोत्सवः ॥२२२॥
 हिजोपि कौतुकाकृतः पर्वटभङ्गमञ्जसा । कन्योक्तचिह्नज्ञातव्य नायस्याप्तिकमायवौ ॥२२३॥
 पार्श्वस्थिताभ्यां कन्याभ्यां पूर्वमावेदितोयं सः । हिजमन्ये व्याजहार स्वागतं नागनायकः ॥२२४॥
 225 ततः कथान्तरे क्वापि दृष्टः कारणमापदाम् । जगदं तं द्विजन्मानं निःश्वस्य चसनाक्षम् ॥२२५॥
 अभिमानवतां ब्रह्मण्युक्तापुष्पविबेकिनाम् । युज्यतेवद्वभोग्यानां तुःखानामप्रकाशनम् ॥२२६॥
 परदुःखं समाकर्ष्य स्वभावसुजनो जनः । उपकारासमर्थस्यात्यामोति इदमव्ययाम् ॥२२७॥

२०२. '1) A₁ gloss कुचैर. २०४. '1) A₂ gloss मन्थदिने. २०६. '1) A₂ gloss सरोजम्. २०७. '1) A₂ gloss विषमम. २०८. '1) A₂ gloss कणिकायां कपोतरणे. २०९. '1) A₂ gloss अश्लु. २११. '1) A₂ gloss कच्छपुच्छाणां, शिव इति भाषया. २१२. '1) A₂ gloss विष्णु. २१३. '1) Thus corr. from A₁. 'अपलाहिताः by A₂ which adds the note 'अपलाहिताः अन्धहरणमात्रतया विरचितेः पुटके पच-पुटेः सङ्गृह्य सम्बन्धुनीया पानीयं भोजनिम्बे । चतस्रं कृष्णाधारी कृष्णपुष्पकोलेपमभाषयत् । इति विवरणकारः । चतस्रं कृतवपुटेः अस्मान्नमन्यवर्णना उच्यते इति । यथा कीलकां प्रति कुम्भो (अमन्यवपुष्पां) आचरति । पिहितव्यमन्येककम्पासैरन्यैकवपुषः कलितक-लसीकायैः कुम्भीरैश्चरसीकृतैः । अथ विरचितः किञ्चिन्मानमन्यो हि कुम्भे ते परिसरसिद्धिस्तु कुम्भे निक्षेपपरिवर इति (1.—) Thus corr. by A₂ from A₁. 'अपलाहिताः. २१४. '1) A₂ gloss तनु कन्ये. २१५. '1) This verse is supplied in margin by a hand resembling A₂; found in G R Edd.—'1) A₂ gloss किञ्चिद्. २२०. '1) Emended; A R G ज्येष्ठे.—'1) Thus corr. by A₂ from A₁. २२२. '1) A₂ gloss मेसितः. २२४. '1) A₂ gloss व्याजः. २२५. '1) A₂ gloss चसनाक्षः.

पृथि स्वां बहू नमन्ते इति शुभं धनेमुक्त्योक्तिभिर्वर्कं निन्दति योगवतां नित्यार्थः। सुदृष्टुतीरात्मनः।
गर्भोपावनिवेष्टनं कथयति स्वास्तु बह्व्यापदं भुत्वा तुःखमहंशुर्वा नित्यते पीडां जर्षः माकृतः॥२२८॥

अथ एव विवेकपूर्णं बोधदायुः स्वभावे। कीर्णमि ह्यल्लुःकाणि दृष्टव्ये विनायकः॥२२९॥

कः स्वभावगभीराणां लक्षवेद्विरापदम्। बातापत्वेन मृत्वेन यदि सा न प्रकाशयते॥२३०॥

230

तदस्मिन्नेतदीर्घात्माहस्तुनि व्यक्तित्वाते। तत्राये गोपयं साये न ममानुपपद्यते॥२३१॥

स्वभावात्मवितायां विवर्णसरत्तात्मना। ईषत्वासाः कल्याणिनिवतां यदि प्राप्नोते॥२३२॥

योर्वं तदन्ते मुग्धबुद्धौ दृष्टव्ये प्रती। अमुना सस्वपातेन कान्तिरीकाः कृता वचम्॥२३३॥

अमुक्ते माण्डिकैरज्ञे नर्षे नार्थैर्भुज्यते। अर्धं नाति य तथेन समयेन इवा वचम्॥२३४॥

क्षेत्राणि रक्षत्येतस्मिन्प्रापि कृतसंपदम्। मोक्षं नैव समर्थाः स्मः प्रेता इव सरिजालम्॥२३५॥

235

तथा कुच नवा भ्रष्टेस्तमयादेव नैष्ठिकः। योग्यां प्रतिक्रियां विद्यो वचमनुपकर्तुम्॥२३६॥

स तथेति ततो नागमुत्पन्ना वज्रपरो द्विजः। अविन्यवधिवारायं सस्वपातस्य वञ्चनाम्॥२३७॥

गूढं तस्य बहिःशेषकुटीरमेकतस्विते। पञ्चमानात्रमाग्यान्तर्भावं न्यक्षिपयतः॥२३८॥

भुञ्जान एव तत्तस्मिन्समादेव जहार सः। अहीन्द्रः करकासारवर्षी स्तीनां कलभिवन्॥२३९॥

तं च ध्युत्क्रान्तदारिद्र्यः सरसोऽर्धगमागतम्। कृतोपकारमन्वेयुर्निर्गोर्धमवधिवन्॥२४०॥

240

स नच विमुरादेशात्कन्याभ्यां विहितार्णः। अमर्त्यहृलक्ष्मीर्गौरतोप्यन दिने दिने॥२४१॥

कालेन सर्वाणामन्य स्वां भुवं गन्तुमुद्यतः। प्रविभुतवर्षं नायं चन्द्रलेखामवाचत॥२४२॥

संक्षयायोग्यमपि तं कृतबन्धबन्धः। लज्जिते स मुजगः कण्ठवा य ध्येन च॥२४३॥

एवं नागवरावामभिवस्तस्य द्विजमनः। महाभरपुरे कालःसैतौर्षिस्तोरसवैर्षी॥२४४॥

भुजगेन्द्रतनुजापि तं वर्ति पतिवेचता। जगोवत्पराधर्षीः श्रीलाचारादिभिर्गुणैः॥२४५॥

245

तस्यां कदाचित्सीधामस्थितायां माङ्गनाद्रुहिः। आतपाचोऽजितं धाम्यं बुभुजे विहरन्धवः॥२४६॥

नं वारयितुमादृता भूर्या नासंगृहे वरा। शिञ्जानमस्तुमञ्जीरा सा तदावातरस्त्ववम्॥२४७॥

एकहस्तधृतावेगस्तशीर्षीशुकान्तवा। नया पागिलरोमेन भाविता सोध ताडितः॥२४८॥

भोज्यमुत्क्षुज्य आतस्य पणिस्त्रीस्पर्शतस्ततः। लीबर्णी पाणिमुद्राङ्गे नुरगस्योदपथम्॥२४९॥

तस्मिन्काले नरो राजा वारैस्तां वादलोचनाम्। भुत्वा द्विजधू तस्यो नायेवाकुरितस्मरः॥२५०॥

250

तस्य धावन्तनुन्मत्तमनःकरणवारणम्। वलाप्रिवमिर्गु नासीदपवाहमयाकुक्षः॥२५१॥

तस्मिन्नुत्तरागाभिषिञ्चये भूपतेः पुनः। उवाह हवदृष्टान्तो द्रष्टवानुकारिताम्॥२५२॥

चक्रे पर्यस्तमर्वादः सरलाङ्गुलिद्योमिना। स काञ्चनकराङ्गेन शयाङ्गेनैव वारिधिः॥२५३॥

श्रीडागिगवनिर्मुक्तो दूतैराकृतशोभिभिः। पायुपञ्चदशन्तोष चन्दरीमुखवेजवन्॥२५४॥

सर्वोपवैरताभ्यां च विषस्तयतिरप्यसौ। तेनाथाप्यत लुण्ठेन रागाभ्यां कुतस्तथा॥२५५॥

255

२२८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ भवेः—') Thus corr. by A₂ from A₁ सुतेत—') A₂ पुनः; A₁ gloss नीचो जय. २३२. ') A₂ द्विजान्ते. २३४. ') A₂ अमुक्ते माण्डिकैरज्ञे नर्षे. २३९. ') Thus A₂; A₁ तानी. २३६. ') Thus A₂; a later hand alters this into नकाजान्क्षिपय, found also in G and B. २४९. ') Thus A₂; A₁ उवाङ्गे.

- अथ निर्मलैर्ना तस्मादपि मातृपतासङ्गम् । इदं वदुं वा राधा समादिरचम्पै तिमिकाः ॥२६६॥
 तैर्गृह्यते कृतात्मनो निर्मलान्धेन वर्त्मना । वागायौ मातृमनसं तन्मिः प्राविशद्विजः ॥२६७॥
 ताभ्यामभ्येक्ष्य वृषाभ्ये ततस्त्वस्मिन्निवेदितः । कोष्ठाभ्यः सरस्वतस्मादुज्ज्वलाम कणीश्वरः ॥२६८॥
 चन्द्रजिह्वाजीवूतनमित्प्रान्तसंततिः । स कोराश्वभिर्बेण इदाह सपुं वृषम् ॥२६९॥
- २६० इक्ष्वाकुप्रियतल्लक्ष्मणस्यैववादिनी । मयूरचन्द्रकाङ्के वितस्ता समपद्यत ॥२७०॥
 शरणाय गदिद्यावां अवाचक्राधरात्मिकम् । मुहूर्ताधिरदक्ष्ण सहाणि शरीरिणाम् ॥२७१॥
 मधुकैठभयोर्मेवः मायूरीरिच चक्रिणम् । इक्ष्वावां प्राणिनां तत्पत्तयं चर्षाङ्गमस्तृणम् ॥२७२॥
 स्वर्गा सुधवसो नावी रमण्याब्बादिवहताम् । साहायकाबाहमराक्षीन्समादाय तदावयौ ॥२७३॥
 सा योजनाधिके शोभे मार्गस्कारास्वसोदरम् । कृतकार्ये निश्चय्याहमर्षे मायेतु तज्जहौ ॥२७४॥
- २७५ योजनानि ततः क्वञ्च जातं मानधरा जिला । सा रमण्याटकीत्येषाम्यस्ति स्मूलशिलाजिला ॥२७५॥
 योर् अमलसं कृत्वा मातः सानुशयोप्यदिः । लोकापवादार्थिर्पिणः स्वानमुत्सृज्य तथयौ ॥२७६॥
 दुग्धाभ्यधत्त तेन सरो दूरागिरी कृतम् । अमरेभ्यश्चयावायां ज्वैरद्यापि इदमेत ॥२७७॥
 अधुरानुपशकासीभूतस्यापि क्षिण्यमनः । आमासुचर इत्यन्वयस्य च मयितं सरः ॥२७८॥
 मयानां पालनम्याजाभिः सुकृमवकारिणः । अकस्मादन्तकाः केचित्संभवन्ति तथाविधाः ॥२७९॥
- २८० अद्यापि तत्पुं दग्धं चक्षीमृतं च तत्सरः । उपपन्नधरं दृष्ट्वा कथं सर्वमेतं जयैः ॥२८०॥
 राज्ञां रागः किवाधार्मं दोषः स्वल्पवृथां मते । तत्तस्य तेन संवृतं वधामूक्षापि कस्तस्मिन् ॥२८१॥
 क्षतीवैवतविभाणामप्येकस्य प्रयोधतः । भुतो हि अतिवृत्तान्ते वैलोक्यस्वापि विव्रतः ॥२८२॥
 चत्वारिंशत्तमम्यान्त मातृषोभां विमिः समाम् । मुषं मुक्ता सिनिवृत्तां दुर्बलेन सवं वयौ ॥२८३॥
 अन्त्यल्पकालसंहृष्टमाकाराङ्गलमण्डलम् । तत्किञ्चरपुरं तेने वण्धर्वमनरोपमानम् ॥२८४॥
- २८५ एकस्तु तनवस्तस्य वैचित्र्यास्कार्मणां गतेः । स्वधाभ्या विजयक्षेत्रं गीतः प्रापेन तद्वजे ॥२८५॥
 राजा सिद्धमिधः क्षीब तथा निःशेषितं जनम् । नवीचकार जलदो दावदग्धमिवाचलम् ॥२८६॥
 इति वृत्तं महाधर्मं तस्य पिब्यं महामतेः । संसारासारताडाने प्राप पुण्योपदेशानाम् ॥२८७॥
 भोगयोगेन मातृत्वं मेतुं मध्यमोपि सः । न शक्यते स्म पदेन प्रतिमेन्दुरिवामतः ॥२८८॥
 दर्पज्वरोन्मूलमभ्ये निर्भाषतोविशम् । हृषाद्यतिकलागौर्ति तस्यैवास्त्राफतोययौ ॥२८९॥
- २९० वनितं गुणिना तेन मणीस्तुगमिषोद्धता । क्षण्डेन्मुमण्डनार्षाणां मण्डनत्वमलङ्घितम् ॥२९०॥
 राजस्त्वैव राजनीः परलोकांनुगमयत् । वसामयोजयन्तुर्धर्मोपाभ्यन्विचारिणा ॥२९१॥
 वदितम्यान्हास्त्वैर्वासासज्जानुचाराभ्यतः । आसरोह सहोदौ लोकाङ्गशिशिलानगैः ॥२९२॥

२६६. ^१) A₂ gloss सत्ता: मर्तु:—^२) A₂ gloss चन्द्रमेखा: २६७. ^१) A₂ सं तु सरः २६८. ^१) A₂ gloss रमण्या नावी. २६९. ^१) Thus A₂; A₁ रमण्यावरी रमेणावृ इति मयिन्.—^२) A₂ originally चक्षित, altered by later hand as above. G and B चक्षित. २७०. ^१) A₂ adds the note मयूरचक्राधारां मायूरीरिचैः प्रागः सुधवा इत्याद्यः सुधव नाम इति मायवा मयिन्: सत्यैवोपरि [मिज] इत्यनेन आना[इ]माय इति मायवा मयिन्: स विद्यालनामा प्राक्प एव निश्चयधु-
 यनुपयोगेन नावीमृतौ प्राय इत्यर्थः. The *ashvras* in brackets are effaced in A and have been supplied here from B. २७१. ^१) A G R मिश्रङ्ग.—^२) A₂ glosses राज्ञः, वरानमसृष्टाः. २७२. ^१) A₂ राहौ.—^२) Emended; A G R मिश्रजान. २७३. ^१) A₂ gloss इन्द्रः. २७४. ^१) A₂ मत्तवन्. २८१. ^१) Thus A₂; A₁ कर्णेन इव.

भूत्वा नरं समाभित्य प्रवयुः शोचनीयताम् । तच्छब्दं तु समात्म्य यन्मुपवन्द्यताम् ॥२८३॥

वात्साभितः किल समाभयणीयतया निष्ठां वतिं वयति सर्वज्याभितं वा ।

गच्छत्यवस्तृणुणः भितकूपवज्जः पुष्पाभवी सुराशिरोमुषि कठिमेति ॥२८४॥

सिद्धः सिद्धः सहोदयमिति शब्दं सुरा शिवि । माधोवर्त्ताद्वज्जः पट्टं वज्ज वाचराम् ॥२८५॥

285

उत्पत्ताक्ष इति क्याति पेशलाक्षतया नवः । तत्पुनरुत्तिष्ठार्थं वार्त्ता वर्त्तामानवशात्मनीन् ॥२८६॥

तस्य तुपुर्हिरण्याक्षः स्वनाम्नाङ्गं पुरं व्यधात् । र्नां सप्तविंशतिं वर्त्ताक्षत मात्तां भुक्तयाम् ॥२८७॥

हिरण्यकुल इत्यस्य हिरण्योत्सृज्यतामजः । वटि वटि वसुकुलस्तत्पुनरुपवस्तमाः ॥२८८॥

अथ म्लेच्छगणाकीर्णं अष्टते वज्जवेदितः । तत्वात्मजोभूमिहिरकुलः कालोपमो नृपः ॥२८९॥

दक्षिणां क्षात्मकानायां स्पर्षका जेतुमुद्यता । वस्मिन्पुनरुत्तरदरिद्रमारात्म्याभिवान्तकम् ॥२९०॥

290

साभिन्धं वस्य सैन्यान्तर्गन्धमानाद्योस्तुकायं । अजानन्पुत्रकाकादीन्पुनः भावतो जनाः ॥२९१॥

दिवारात्रं इतप्रागितहकपरिवारितः । योभूतपालवेतालो विलासमवनेभ्य ॥२९२॥

वातेषु कदणा बीजं पुष्पा वृद्धेषु गौरवम् । न वभुव नृपसंख्य वस्य योराकृतेर्धतः ॥२९३॥

स जानु देवीं संवीरसिंहलाङ्गुककम्पुकाम् । हैमपादाङ्गितकुचां वृद्धा जम्बाल मन्धुना ॥२९४॥

सिंहलेषु गन्देराङ्गिमुद्राङ्गः क्षिपते पटः । इति कञ्चुकिना वृद्धेनोक्तो वात्रामदासतः ॥२९५॥

295

तत्सेनाकुम्भिद्वान्मोनिब्रगाकृतसंयमः । यमुनालिङ्गनयीति प्रपेदे दक्षिणार्णवः ॥२९६॥

स सिंहलेन्ध्रेण सनं संरम्भादुदपाटवत् । विरेण वरगस्तृह्नितालोकनयां दधम् ॥२९७॥

दुरासत्सैन्यमालोक्य लङ्कासौधैर्मिश्राचराः । भूयोपि राघवोद्योयमाद्यङ्गुल्य प्रवक्ष्यते ॥२९८॥

स तथान्वं नृप इत्या तीव्रशक्तिर्वाचरत् । पटं यमुषदेवाक्यं मार्ताण्डप्रतिमाङ्गितम् ॥२९९॥

व्यावृत्त्य चालकर्णाटलाटारींश्च नदेचराम् । सिन्धुप्राविण गन्धेनो गन्धेनैव व्यवहारवत् ॥३००॥

300

तस्मिन्प्रवाते प्राप्तेभ्यः प्राशतुस्तत्परामवम् । वयसौ नरनाथेभ्यस्तुष्टघट्टालमेखलाः ॥३०१॥

काश्मीरं शरमासाद्य अधभटस्य दन्तिनः । भूत्वा स वासजं योषं तोषरोमाञ्जितोभवत् ॥३०२॥

तदाकर्जनसंरम्भे सधर्षो विदधधीः । घातमन्ध्रज्येन्द्राणां हतेन निरलोठवत् ॥३०३॥

स्पर्धोङ्गानि यथा वार्त्ता कीर्तनं पापिनां तथा । संदूषयेदतो नोक्ता तत्स्वाम्नापि नृपसता ॥३०४॥

को वेत्स्वतुर्तवेष्टानां कृत्यं शाकृतचेतसाम् । धर्मं सुकृतसंगमिहेतोः सोपि वद्वादरे ॥३०५॥

305

धीनगर्वा वि दुर्बुद्धिर्विदधे मिहिरेन्दरम् । होलकायां स मिहिरपुराक्यं वपुषतनम् ॥३०६॥

अवशाराङ्गपुष्टिरे गान्धारा ब्राह्मणास्ततः । समावशीलास्तस्यैव धुवं तेषि हिजाभमाः ॥३०७॥

२८३. ¹) Thus corr. by A, from A₁ 'वज्जताम्'. २८५. ¹) Thus A₁; A₂ 'योदोषवज्जताम्'. २८६. ¹) Thus corr. by later hand from A, 'पेशलाक्षितया'. २८७. ¹) A₂ gloss लम्प्य, with note स्वनाम्नाङ्गुनरमणीरिस्थपि पाठः.—²) A सप्तविंशतिं. २९१. ¹) A₂ gloss इन्ध्यामाणां लोकानां वपुषं । वयसं । तपोऽवकाः. २९५. ¹) A₂ gloss सिङ्गुलदीप. २९७. ¹) Thus corr. by A₁ from इज्ज. २९९. ¹) Thus corr. by A₂ from A, 'सन्धिरप'. ३०२. ¹) A₂ gloss तत्पुनरुत्तर इति प्रविष्टा वपुषतनं येन आवातो मिहिरपुरा. ३०५. ¹) A₂ वेत्स्वतु. ३०६. ¹) Emended; A होलकायां. Cf. vii. 1228. viii. 738. 1432 (C.). 2909 (C.). 3216 (C.).

- मेधागमः कणिभूजं प्रथितान्धकारः प्रीणाति हंसममलो जलदास्ववच ।
 प्रीतेः समानवधितैव मधेवितान्तं हातुः प्रतिघट्टनार्थं परस्परस्य ॥३०८॥
- स वर्षसंप्रति भुक्त्वा भुवं भूलोकभैरवः । भूरिरोगादितवपुः प्राथिशज्ज्ञानवेदवत् ॥३०९॥
- 810 लोयं त्रिकोटिहा मुक्तो वः स्वात्मन्यपि निर्गुणः । देहत्यागेत्य गगनादुत्थारति भारती ॥३१०॥
 इत्युच्यते मते तेषां स एव परिहारः । खञ्जवन्धीतवृणवामप्रहारदिकर्मभिः ॥३११॥
 आक्रान्ते दारदेर्भीष्टैर्लक्ष्यैरभुचिकर्मभिः । विनष्टधर्मे देशेस्मिन्पुण्याचारमवर्तनम् ॥३१२॥
 आर्येदेइत्याम्ब संस्थाप्य व्यननोद्धारणं तपः । संकल्प्य स्ववपुर्दाहं प्रायश्चित्तक्रियां व्यवधात् ॥३१३॥
 भवत एवाप्रहारणां सदर्थं प्रत्यपादयन् । गान्धारदेशागतेभ्यो द्विजेभ्यो विजयेभ्यरे ॥३१४॥
- 818 भुरखन्नासिधेन्याविपुर्णेवःफलके तथा । वज्रिपदीते सहसा पर्यन्ते स्वां तनुं जहौ ॥३१५॥
 इत्येतस्मिन्नाद्याये केचिदभ्यभिचारिणि । प्राहः पुरुषसिंहस्य क्रौर्यं तस्याविगर्हितम् ॥३१६॥ कुतूकम् ॥
 वे नागेन स्या भुष्टे नगरे प्राभवन्खशाः । तेषां नाशाव वृत्तान्तं पूर्वोक्तं जगदुः परे ॥३१७॥
 भवतावतस्तस्य चन्द्रकुल्याभिर्भां मदीम् । अश्वयोन्मूलना मध्ये शिलामूहिप्रकारिणी ॥३१८॥
 ततः कृततपाः स्वमे देवैरुक्तः स भूपतिः । यक्षः शिलायां बलवान्प्रवृत्तार्थं तिष्ठति ॥३१९॥
- 820 साध्वी सृष्टाति वेदेनां विरोधुं न च शक्नुवात् । ततोपरेषुः स्वश्रोतं शिलायां तेन कारितम् ॥३२०॥
 तासु तासु कुलस्त्रीषु व्यर्थेयत्तास्वधाचलत् । चन्द्रवत्याकथया सृष्टा कुलान्या सा महाशिला ॥३२१॥
 कोटिचर्चं नरपतिः कुञ्जस्तेनागसा ततः । सपतिभानुपुत्राणामवधीत्कुलवितानम् ॥३२२॥
 इत्थं शान्तमते क्वातिः प्रयते तथ्यतः पुनः । अभय्या सनिमितापि प्राणिर्हिंसा गरीयसी ॥३२३॥
 एवं भुष्टोपि यत्राजा संभूय न हनो जैः । तत्कर्म कारयन्नितैवतैरेव रसितः ॥३२४॥
- 825 प्रजापुण्योदयैस्तीक्ष्णैर्धिरास्मिन्सर्वं गते । बकस्तत्प्रभवः गौरैः सहाचारोभ्यधियत् ॥३२५॥
 तथापि पूर्वसंस्कारादुक्तं चासं दधे जनः । इमशानविहिते लीलावेष्टमनीय नृपास्यदे ॥३२६॥
 अतिसंतापदाज्ज्ञातः स जनाह्लादकोभवत् । जलौघो जलदध्यामासपास्वयनिदायि ॥३२७॥
 लोकान्तरादिबायानं मेने धर्मं तथा जनः । भयवं च परानृत्तं यथासाहजनादिव ॥३२८॥
 स बकैर्दा बकश्च भे बकवत्यापणां तथा । कृत्वा पुंरं परार्धेभीरुवणोत्सामिधं व्यवधात् ॥३२९॥
- 830 तत्र विषट्ठिर्वर्णां सत्रयोदशवासरा । अत्यबाधत भूपेन तेन वृथ्वीं प्रशासता ॥३३०॥
 अथ योगेश्वरी काचिद्ब्रह्माख्या रजनीमुखे । कृत्वा कान्ताकूर्तिं काम्यामुपवस्ये विश्वां पतिम् ॥३३१॥
 तथा मनोहरैस्तैर्बन्धैर्गर्लेपितस्मृतिः । स यागोत्सवमहाहर्ष्यं ब्रह्म ब्रह्मो न्यमन्वत ॥३३२॥
 पुत्रपौत्रशतोपेतः प्रातस्तत्र ततो गतः । चक्रवर्ती तथा निन्ये देवीचक्रोपहारताम् ॥३३३॥
 कर्मणा तेन सिद्धाया व्योमाक्रमणसूचकम् । जानुमुद्राह्वं तस्या दृष्टायथापि दृश्यते ॥३३४॥

३०८. ¹) Edd. add before this verse the following verses, not found in A G R: अथिपुर्णेसम्मीगर्मिन्ज्ज्ञानेच्छवेष-
 याः । स्तुपासङ्कतिसफा च शारदाः सन्ति पाणिनः ॥ वस्तुभावेत्यया माता मार्वाविकवकारिणः । परोपनीगितारतेषां विस्तारार्था
 योचितः ॥—²) A₂ "विनिर्ण—³) Thus A₂; A₃ "अद्वयस्य. ३३०. ¹) Thus corr. by A₂ (from A₁ न च. ३२९. ²) Emended;
 A R G एकस्य. ३२६. ³) G क्वात्तात्. ३३२. ⁴) Thus corr. by A₁ from A₂ "देवैस्तैरेव".

देवः शतकपालेशो मानृषकं शिला च सा । खेरीमडेषु तदानीं स्मृतिमयापि वक्ष्यति ॥३३६॥ 885
 देव्या कुतस्त्रोः कन्दः क्षितिमन्दो बोधितः । ततस्तस्य सुतस्त्रिंशद्वत्सरायन्वशांमहीम् ॥३३७॥
 शपथ्वाद्यतममन्त्रान्मां ही च मासी तदात्मजः । अपासीद्वसुन्मन्दाद्यः प्रकयातस्मरशाङ्कम् ॥३३८॥
 वरः पटं तस्य सुनुस्तापनोक्ष्णं तस्तुतः । वर्णभमप्रत्यवेक्षां ह्यक्षितादिभुगोदयः ॥३३९॥
 जुगोप गोपादित्योष र्मां सहीषां तदात्मजः । वर्णाभमप्रत्यवेक्षां ह्यक्षितादिभुगोदयः ॥३४०॥ 840
 सखोलखागिकाहाडिप्रामस्कन्दपुराभिधान् । शमाङ्गासंमुखांश्चापहारान्वः प्रत्यपादयत् ॥३४१॥
 ज्येष्ठेश्वरं प्रतिष्ठाप्य गोपाङ्गावर्च्यदेशजाः । गोपापहारान्कृतिना येन स्वीकारिता हिजाः ॥३४२॥
 भूक्षीरवाटिकायां यो निर्वास्य लमुनाशिनः । खासट्यायां व्यधादिषां विजाचारविषाजितान् ॥३४३॥
 अन्धांधानीय देशेभ्यः पुण्येभ्यो बन्धिकादिवु । पावनायनहारेषु ब्राह्मणान्स व्यरोपयत् ॥३४४॥
 उच्यते लोकपालो वमिति लक्ष्म प्रशस्तिषु । वः प्राप्तवान्निवा वरं वक्ष्ये न पशुक्षयम् ॥३४५॥ 845
 सचर्विनां वर्षपटं पालयित्वा स मेदिनीम् । मोक्षुं पुण्यपरीषाकं लोकान्मुकृतिनामगात् ॥३४६॥
 गोकर्णस्तस्तुतः क्षोणीं गोकर्णेश्वरकृपे । अष्टपञ्चाशत् वर्षास्त्रिंशत्साक्षां विषाजितान् ॥३४७॥
 सुनुर्वेन्द्रादित्योव्य खिल्लिलान्याभिषेकयत् । भूतेश्वरपतिष्ठानामक्षयिण्याक्षं कारकं ॥३४८॥
 दिव्यानुपबन्धागुप्राभिषेको वस्य गुरुर्ध्वान् । उन्नेष्टां मानृषकं च प्रमावोदयविमहः ॥३४९॥
 भूत्वा बर्द्धिशतं वर्षांश्चतुर्षां वाङ्मां विभुर्भुवः । स र्क्षिरनवांक्षोकानासदस्तुकृतिः कृती ॥३५०॥ 850
 युधिष्ठिराभिषेकोभूदथ राजा तदात्मजः । वः वृक्षमासतयां लोकैः कथितोन्मयुधिष्ठिरः ॥३५१॥
 तेन क्रमायत् राज्यं सावधानेन शासता । अनुजग्मे मितं कालं पूर्वभूपातपटतिः ॥३५२॥
 काले कियत्यपि ततो वात्यभायवशादसी । सिधेये भीमदक्षीभो यत्किंचनविधासितम् ॥३५३॥
 मान्वपहीदनुप्राप्राज संजयाह भीमतः । न प्रवृत्तोपचाराणां प्रागिवासीस्त्रिबंकरः ॥३५४॥
 सुर्वेद्यपर्वदा साकं निर्विशेषं समाजितैः । परिनेष्टे स दुर्जतो जाततेजोवर्धुषे ॥३५५॥
 सर्वत्र समदृष्टित्वं गुणोयं खलु योगिनः । अकीर्तिहेतुः स महान्दोषस्तु दृषिबीजतेः ॥३५६॥ 855
 मयस्त्रिगुणांतं बोधान्दोषतां च गुणान्वितैः । स लुप्तपतिमक्षके शानकैः स्वीजितोपमः ॥३५७॥
 वाङ्मर्मच्छेदिनी दीर्घे नर्म शम्भस्कया विटैः । अनीचरोयिता तस्य क्रीडापि भयदामयत् ॥३५८॥
 पुरो मिथ्या गुणवाही परोक्षं दोषदर्शकः । असुस्थिरादरो भूभूतोभूरेव्योनुजीविनाम् ॥३५९॥
 मनागनवधानेन खलतलतस्य भूपतेः । इत्थं राज्यस्थितिर्गादचिरेण विस्तृताम् ॥३६०॥
 उपेक्षितस्य मित्रोर्ह्येतन्ताजितात्मनः । अथ लब्धबलास्तस्य नाद्याह इतिमिच्छजः ॥३६१॥ 860

३३९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁, प्रत्यवेक्षा. ३४०. ¹) A₂ gloss आदेवात्.—²) A₂ gloss खन्वोद.—³) A₂ प्रमावोदयः, with gloss विमह जासत्. ३४१. ¹) A₂ gloss गोपकात् इति प्रसिद्धस्यने. ३४२. ¹) A₂ gloss मुच्येवात् इति माषया प्रसिद्धस्यने.—²) A₂ gloss लोपयते.—³) Emended; A B व्यधादिषां; G व्यधादिषां. ३४३. ¹) A₂ gloss बन्धिकादिवु. ३४५. ¹) A₂ लक्षयसात्. ३४७. ¹) Thus corr. from A₂, प्माच by A₁, which adds the glosses अविच्छिन्नमनसप्राप्तमभिनी पश्यन्कथिति च प्रसिद्धा, and अक्षयिण्या इति पार्श्वीयवेष्टाको कश्मीरोपकण्ठवर्तिणि अक्षयिण्या इति प्रसिद्धः वात्तु (A₂, वत्तां) लक्षणीं मुद्रिप्राक्षय-
 मोजनं विनीयते. Of a third gloss by A₂, which has been smeared over with ink, only the following can be read:
 उद्यापनं दक्षमिच्छति.—²) Thus corr. by A₂ from A₁, कारवत्. ३५०. ¹) Thus A₂; A₁ वृक्षमासितया. ३५५. ¹) Thus A₂; A₁ विने. ३५७. ¹) A₂ gloss मीचिनि.

- प्रभोः संकोचिताश्चैतैश्चरित्रिर्निरवग्रहम् । राज्यं गिरीर्षयो भूपाधकिरे भूयन्मन्त्रराः ॥३६९॥
 तदनुमागिताः सर्वे ते ते' मावादिवाचवाः । आसन्नाज्यामिषं शामुं हवेना इव ससंभवाः ॥३६९॥
 अथोत्पन्नमनो राजा न शशाक निजस्थितिम् । स्ववस्थापयितुं वर्ण्यंयुतां कादः शिलाभिः ॥३६९॥
 चिदं क्षुण्णे क्षमामर्तुस्तस्मिन्नाज्ये विसंस्थुते । उपायोऽयं स्थितेर्हनुर्निकः कथनं पश्ये ॥३६५॥
 ३७३ इहोपास्थितिं प्राप्ते हस्यादस्यानसंशयम् । विचिन्त्येति न सामास्यं जगृह्मिजमग्निजः ॥३६५॥
 अथ निदस्युस्तो संनया बलैर्मुपमन्त्रिदं व्यवहितजनाक्रन्दं भेरीरधैरतिभेरीरधैः ।
 मदकरिषडाकेतुष्कावानिद्वारविप्रभा मयनबलभीः संतम्बन्तो विद्यापि तमोवृताः ॥३६६॥
 तैर्मन्नु स्वभुवो निवारितरणैर्देवकायो' ततस्त्वक्भीर्नगरान्तरास्व नृपतिस्तापयेतो निर्वयौ ।
 आजानेवरजोऽक्राजलतनामस्थानसंदर्शनमुभयैरजनासुलाजकणिकाकीर्णेन राजाभवा ॥३६७॥
 राज्याहनुतस्य बहुशः परिवाररामांकोशादि तस्य रिपवो व्रजतोपजहुः ।
 वर्षादहो विगतितस्यं मयेन्द्रभृङ्गाहलीकलादि रमसःविष गण्डयौलाः ॥३६८॥
 रम्यैः शैलपदैर्मजम्भमवशाष्ठावां भिनः शालिनामासीनपचलावितेनं सुमहदुःखं विलस्मार सः ।
 दूरात्यामरपूकृतैः भुतिपचमोः प्रबुद्धस्त्वभूदहो निर्हृत्वारिभिः सह मर्गःअग्ने निमज्जजिव ॥३६९॥
 नावावीरचुगपरिमलैरुपगन्धा वनोर्वीरम्मःक्षोभयतिहताशिलाः पिच्छलाधात्रिकुल्याः ।
 ३७० क्रान्त्वा भागैर्विसकिलतपञ्चापमुरधाङ्गलेखैरभुस्तङ्गं निहिततनुमिर्मूर्धितं तस्य हारैः ॥३७०॥
 पर्यन्तान्निद्राहिलोऽप्य सुचिरं दूरीमवमण्डलं द्रागाममजयितुं जहस्युं नृपतेर्वारेषु पुष्पास्त्रलीन् ।
 क्षोणीवृषविकीर्णपक्षितिवमसुण्डं स्वमीडस्थितैः तावेनं गिरिकन्द्रासु पततां वृन्दैरपि कन्धितम् ॥३७१॥
 स्तनयुगलतनदक्षस्तमूर्धानुकानां विकचलनविलोतं वीक्ष्य दूरास्त्वदेक्षम् ।
 भवहत ददतीनां मौलिचिन्मस्तहस्तं पथि नृपवनितानामसुभिर्निर्हृतराम्यः ॥३७२॥
 मीतित्वैर्वैराचितवचनान्निमया शोकशाम्पवा निर्व्यानाशापहणगुरुमिस्तेषां तैथोपवारीः ।
 तस्य जेहादुपगतवतो राज्ञश्चिन्तशुःखं मन्वीचक्रुः स्वभुवि सुजना भूपतेर्भूमिपालाः ॥३७३॥
 इति काश्मीरिकप्रहमात्म्यश्रीचण्णकप्रसूनोः कल्हणस्य कृतो राजतरङ्गिण्यां प्रथमस्तरङ्गः ॥
 अनुदैर्घ्याधिकं वर्षसहस्रं नव वासराः । मासाश्च विगता ह्यस्मिन्नेकविंशतिरावसु ॥

३६२. ') A, had written च after ते ते; struck out. A, सपुपाधिका वैरिपुपा नाम'. ३६९. ') A, gloss चन्द्रवद् इति
 सेनायां कुत्रापि प्रसिद्धम्. ३६५. ') Thus corr. by A, from A, कस्य न. ३६५. ') Thus corr. by A, from A, 'प्राप्तम्'.
 ३६७. ') A, gloss पश्येद्वारे. ३६८. ') Thus corr. by A,; A, 'रावा'को'.—') Thus corr. by A, from A, 'विजहु'.
 ') A, विचलितस्य. ३६९. ') G has sec. manus the v. l. असलीनः प्रकवाचितेन.—') Thus A,; A, gives the v. l. महत् for
 मयः between the lines and another v. l. पुनः in margin. ३७०. ') A, अङ्गुष्ठस्य. ३७१. ') Thus A,; A, पर्वस्तम्.—
 ') A, विपश्य. ३७२. ') A, वलनवलानां, with gloss अवलानां वलं कर्तुं.—') A, gloss कर्म. Colophon. ') A, adds before
 this the note रा ३८ ॥ ५ ॥ ३७३ ॥.—') A, चतुर्विंशति.—') Thus A,; A, 'चतुर्विंशति रा'.

॥ द्वितीयस्तरः ॥

विहितमजगोशुङ्गाद्याभ्यां धनुर्वेदितं तथा मरकरटिनोर्देहाधीभ्यां वणं परिगृह्यतः ।
 विविधघटनावास्तव्यानां निषेधवितां विभोर्जयति ललनापुंभागाभ्यां शरीरविनिर्मितिः ॥१॥
 भूयोराज्वार्जनोद्योगस्तेनात्यज्यत भूभुजा । जरसा शुभिक्षाण्या च कर्णमूलमभायया ॥२॥
 अमवाहिनयोवाप्तः सर्वं स्वविषयेण तान् । विषयान्वाशिनामप्यः स तान्यञ्चापि विस्मृतिम् ॥३॥
 भावमाज्येष्वया दुर्गागालिकायां स्वमन्त्रिभिः । कालेन स्वादिनो बद्धेत्स्वभ्यपायि तु कैरपि ॥४॥
 भव प्रतापादिन्याख्यस्तैरानीव दिगन्तरान् । विक्रमादिस्यभूमनुज्ञानिरवाभ्यविष्यत ॥५॥
 शकारिविक्रमादित्य इति स भ्रममोचितैः । अन्यैरत्रान्धघालेभिः विसर्वादि कदाचितम् ॥६॥
 इदं स्वमेहविपुरं हर्षादीनां धराभुजाम् । केचिन्नालमभूजोऽयं ततः प्रभुति मण्डलम् ॥७॥
 असपूर्वपि तेनोर्वी सपूर्वेव महीभुजा । लालिता इदमङ्गेन पत्या नमवधूरिव ॥८॥
 भुक्ता हाविशानं वर्षाभुवं तस्मिन्निदं गते । जलौकास्तत्त्वतो भूमेर्भूषणं समवधत् ॥९॥
 पितुरेव सर्वं कालं बृद्धिदेतोः स विपुते । विषुवत्पूर्णशीतानुश्रित शीतेतरादिषुः ॥१०॥
 अथ बाक्पुष्टया साधे देव्या दिव्यप्रभायया । भुवं तत्प्रभवो भुञ्जस्तुञ्जीनोरक्षयस्त्रयाः ॥११॥
 इंपतिभ्यामियं ताभ्यामभूष्यत वस्त्रधरा । गङ्गाभुजाकुल्लण्डाभ्यां जटाभूरिव धूर्जटेः ॥१२॥
 मण्डलं साध्वधत्तां तौ नानावर्णमनोरमम् । शतद्वहापयोवाही माहेन्द्रमिव कार्मुकम् ॥१३॥
 चक्राते च महाभागौ विश्वमामरणं भुवः । तुङ्गेऽथैव हराबासं कतिकांक्ष्यं च पत्नयम् ॥१४॥
 कविन्महद्वराज्यान्मःस्थाने षण्डातपोज्ज्वले । तस्यभावेण कलितं मृष्टैस्तत्क्षणरोपितैः ॥१५॥
 नाट्यं सर्वजनप्रेक्ष्यं प्रथक्ते स महाकविः । द्वैपायनमुनेरंशस्तत्काले चन्द्रकोमलम् ॥१६॥
 तयोः प्रभावमाहात्म्यजिज्ञासार्धमिषोद्यता । प्रजासु दुःसहा जानु व्यापयौषीं स्वजुम्भत ॥१७॥
 पाकोन्मुखशरण्यातिष्ठककेदारमण्डले । मासि भाद्रपदेकस्मात्पपात नृभिर्न महत् ॥१८॥
 तस्मिन्विषययोरुक्तकालाद्दृष्टिसितोपमे । न्यमञ्जन्मालयः बाकं प्रजानां जीविताश्रया ॥१९॥
 अथासीत्सुत्यरिषामजमवेतकुलाकुलः । प्राकारो निरवस्थेव घोरो दुर्मिक्षविश्रवः ॥२०॥
 पवीपतिं छत्रजैहं पित्रुवाक्षिण्यमातुरः । कुक्षिभरिः भुवृषाभो विसस्माराखिलो जनः ॥२१॥

१. '1) Thus corr. by A₁ from A₁ "सौभुजम्"—') Thus corr. by A₂ from A₁ प्रतिगृह्यतः—') A₁ gloss अ-वस्ता.
 २. '1) A₁ gloss वितोहिषानां. V. '1) A₁ gloss दुषधत्. १. '1) A₂ स शति वनः' R G follow this reading and write
 'वित्तः—') A₁ विसर्वायक. १४. '1) A₁ gloss केच. १५. '1) A₁ 'सप्तान्धये. १६. '1) Thus A₁, also R G; A₁ 'कवे.
 १७. '1) A₁ gloss देवैः छतस्तोहिषानां संवाग्मिनी देवी. २०. '1) TE as A₁; altered by A₁ into प्राकारः.

- भुक्तापाद्यस्मरलङ्कामभिधानं कुलोद्यतिम् । अशनाहंक्रियाम्रातो लोको' लक्ष्मीकटाक्षितः ॥२२॥
 भामं कण्ठवत्तर्पणं पाचमानं द्रवं पिता । पुत्रो वा पितरं स्वच्छा चकार स्वस्य पोषणम् ॥२३॥
 क्षात्स्वस्त्रिंशोपे वीरमेते स्मदेहेहंक्रियावताम् । अमृज्जोर्ज्वायिनां युवं वेतानामिव देहिनाम् ॥२४॥
 25 कृत्वाभिभाषी भुक्त्यामो घोरो दिक्वक्षिणी क्षितम् । एक एको जगज्जीवैरिवेव स्वात्मपोषणम् ॥२५॥
 तस्मिन्महाभये बोरे प्राणिनामतिदुःखे । इदृशे लोकनाथस्य तस्यैव कल्याणार्ता ॥२६॥
 विचारितप्रतीहारः स रक्षीषधिभोमिना । इहोमेवैव दीनानामलक्ष्मीरुममच्छिनत् ॥२७॥
 सपत्नीको विभैः कोशैः संचयैर्मन्विषामपि । क्रीताक्षः स दिवारात्रं प्राणिनः समजीवयत् ॥२८॥
 भटवीषु ह्मद्यानेषु रथ्यास्ववसयेषु च । भुक्त्यामः श्मामुना तेन नहि कश्चिदुपैक्ष्यत् ॥२९॥
 30 ततो विःशेषितधनः क्षिणायां वीर्य मेदिनीम् । क्षपायामेकदा देवीमेवमूचे सं दुःखितः ॥३०॥
 देव्यस्मदपचारेण भुवं केनापि दुस्तरा । आत्मा निरपराधानां जनानां व्यापदीवृष्टी ॥३१॥
 भिक्षुमधन्यं यस्यामे लोकोर्धं शोकपीडितः । पद्मवत्सुराणामुर्ध्वीमनुग्राहो विपद्यते ॥३२॥
 प्रजा निःशरणा एता अन्त्योन्मं बाण्यबोज्झिताः । अरक्षतो भयेमुष्मिन्मिन् कार्यं जीवितेन मे ॥३३॥
 यथा कथंभिलोकोर्धं दिनान्येतामि यजतः । मयातिबाहितः सर्वो न च कोपि व्यपद्यत ॥३४॥
 35 अतिक्रान्तप्रभावेयं कालदौरात्म्यपीडिता । निर्विकचनाथ संजाता वृषिवी गतगौरवा ॥३५॥
 नहिमाः सर्वतो ममा हादणे ध्यसन्नार्णवे । उपायः कतमस्तावत्समुद्भूतं क्षमः प्रजाः ॥३६॥
 निरालोको हि लोकोर्धं दुर्दिनप्रस्तभास्करः । कालरात्रिकुर्तेर्बिध्वङ्गपरीत इव वर्तते ॥३७॥
 हिमसंघातदुर्लङ्घं क्षितिमुत्तुङ्गनिर्गमाः । बद्धहारकुलार्थस्थलगतहिवशा जनाः ॥३८॥
 भूराध मतिमन्तश्च विद्याबन्तश्च जन्मवः । कालदौरात्म्यतः पश्य जाता निहतबोध्यताः ॥३९॥
 आशाः काम्बनपुष्पकुट्टमलकुलच्छाया न काः श्मातले सौजन्यापृतवर्षाभिस्तिलकितं सेव्यैर्न किं मण्डलम् ।
 40 पन्थानः सुषिरोपचारस्वचिदैर्धर्माणां न कैः संस्तुतैस्तेषामेव वसन्ति विदुनपुणाः कालेन ये' मोहिताः ॥४०॥
 तदेव गतितोषायो जुतोमि ध्वजने तनुम् । ननु ब्रह्मं समर्थोस्मि प्रजानां नाशमीकृशम् ॥४१॥
 पन्थास्ते वृषिनीपालाः सुखं ये निशि शेरने । पौराण्युत्रानिव पुरः सर्वतो वीक्ष्य निर्मृतान् ॥४२॥
 इत्युक्त्वा कल्याणविष्टो मुखमाच्छाद्य वाससा । निपत्य तल्पे निःशर्म्य हरो वृषिवीपतिः ॥४३॥
 निवानस्तिमितैर्दीपैरक्षीयैः कौमुकादिब । वीक्षमाणाथ तं देवी जगदा जगतीभुजम् ॥४४॥
 45 राजन्मजानां कुक्षैः कोर्धं मतिविपर्ययः । येनेतर इव स्वैरमपीरोचितमीहसे ॥४५॥
 यद्यत्ताभ्यामि दुःखाणि भेतुं न प्रमविष्णुता । तन्महीपाल महानां महत्स्वस्य किमङ्गुलम् ॥४६॥
 कः शक्रः कतमः क्षष्टा वराकः कतमो यमः । सत्यव्रतानां भूवानां कर्तुं शासनलङ्घनम् ॥४७॥
 पश्यौ भास्विर्न स्त्रीणामश्रोहो मन्त्रिणां प्रवम् । प्रजानुपालनेनन्वकर्मता भूभूतां प्रतम् ॥४८॥

२२. ') A, लोको'लक्ष्मी'. २९. ') Thus corr. 'A, from A, उपैक्ष्यते. ३०. ') Thus corr. By A, from A, ४०.
 ३८. ') A, हिमसंघातदुर्लक्षितः.—') A, gloss वीहः. ४०. ') A, प्रपुरी.—') A, संस्तुतेषां, with gloss एषां भूराजनिगदादीनां
 विदुनपुणाः ये भूराणां अथ अस्मिन्नेव तेषां यस्यामि हेताम्यतः न मण्डलम् हे कालेन मोहिताः.—') A, न. ४४. ') Thus corr. by
 A, from A, 'सक्तु'.

उत्तिष्ठ श्रतिनामध्व क विपर्वति महवः । प्रजापाल प्रजायां ते नास्त्वेष सुकृतं भवम् ॥४९॥
 इति संरम्भतः प्रोक्तं तथानुध्याय देवताः । प्रतिवेष्टं गतम्राणः कपोतनिवहोपतम् ॥५०॥ 50
 मातस्तत्पुत्रिर्वाक्ष्य ध्वरसीमरमोघमात् । प्रजापत्यं प्रमिः कपोतैर्जीवितं ह्युपः ॥५१॥
 वरस्त्वन्तरं किमपि तस्मात्प्रो नूनं ससर्गं सा । जनताजीविताबाधै न कपोतास्तु तेभवन् ॥५२॥
 तादृशां नहि निर्व्याजप्राप्तिकारुण्यशालिनाम् । हिंसया धर्मवर्षायाः शुक्लं ह्यपि कलङ्कनम् ॥५३॥
 अभवन्मिसेलं व्योम देवीकृत्यैः सह क्रमान् । साकं भूपालयोकेन दुर्मिते व शमं वयौ ॥५४॥
 सा भूतिविमरोदपमप्रहारं द्विजम्भनान् । सती कर्त्तुमुत्थं चक्रे शमुत्थं चापकल्मषा ॥५५॥ 55
 वर्षैः बह्विंशता शान्ते पत्यौ विरहजो ज्वरः । तस्यजे ज्वरतनञ्जालानलिनमच्छदे तथा ॥५६॥
 सा यत्र भुविधारिता विषयं पतिमन्वगात् । स्थानं ज्वैस्तद्वाक्पुष्टादवीत्ययापि गणये ॥५७॥
 चाद्वारिचया तत्र तथा सजेवतारिते । नानापयागतानाद्यसाधैरयापि भुज्यते ॥५८॥
 धाम्यामभधिकं कर्तुं शक्तिः कस्येति निश्चितम् । विचिन्त्यारोहकी धाना नापत्यं निमिमे तयोः ॥५९॥
 वेधाः परां भुत्तुमपि परीक्षकाणामिसोः फलप्रजननेन कृतभ्रमो यः ।
 विस्मारितोऽरुद्धधारसयोग्यतां तस्मादुदेव्यं किमिवाभधिकं विदध्यात् ॥६०॥ 60
 दीर्घदुर्बिनष्टाकै राद्रुमास्मापचारतः । शाब्बा राक्षसिसाहेहं सा चकारेति केचन ॥६१॥
 ततोऽमुकुलजो राजा विजयोद्योद्यभुत्समाः । पश्येन परीतं बधकारं विजयेश्वरम् ॥६२॥
 ज्ञतो महीमहेन्द्रस्य जयेन्द्रस्तस्य भूपतेः । क्षमाभाजानुभुजो राजा भुमीजाव वृधुप्रवः ॥६३॥
 अतोर्लकीर्तिकलोलदुगुलबलनोज्ज्वलाम् । बभार यदुज्ज्वल्यो जवभोऽलमस्त्रिकाम् ॥६४॥
 तस्याभूदनुतोदन्मभयभक्तिविमूषितः । राक्षः संधिमनिर्वाभ मन्त्री मतिमतां वरः ॥६५॥ 65
 नास्त्युपायः स संसारे कोपि योपोहितुं क्षमः । भूपालमत्सकरिणामेषां चपलकर्षताम् ॥६६॥
 भव्यभुवमतिः शङ्क्यः सोयमुक्तेति यद्विष्टैः । तस्मिन्धीसचिबे हेपलेनामाद्यत भ्रुभुजा ॥६७॥ भुम्भम् ॥
 निवारितप्रवेशोप सकोपस्तमहेनुकम् । निनाय हतसर्बस्वं बावरायुर्देरिद्रताम् ॥६८॥
 तस्य भूपतिविशेषमीप्सोऽम्भपरिशोषिणः । आप्त्वायं राजपुरुषा वार्त्तवापि न चकिरे ॥६९॥
 गिरं गभीरो गृह्णाति क्षमाभ्यावसदप्रगाः । उक्तानुवादिनस्यावहृष्टकं पतिरवा हव ॥७०॥ 70
 स तु राजविरोद्धत्वशरिद्राभ्यां न विव्यये । गवप्रत्यह्वा शीतः शमया हरसेवया ॥७१॥
 भय भाव्यर्थमात्रास्याारपमे मतिमन्दिहम् । राज्यं संधिमेतेर्मावीत्यभुतापि सरस्वती ॥७२॥
 नाचोदिता बाववरतीत्याग्नेभ्यः भुतवाचुषः । ततः संभूतसंवासाः काराहेहमपि तं म्यर्षात् ॥७३॥

५०. ') A, हेयः. ५१. ') A, पतन. ५५. ') A, gloss केनोह.—') A, gloss राजोह. ६०. ') Thus A.; A, योग्यतासम् ; G योग्यतासात्. explained by योग्यतायासी शरीतः and subsequently corrected into योग्यता दु.—') A, gloss उत्पारमिषा. ५४. ') G आलोम.—') Thus corr. by A, from A, 'लोम'.—') A, gloss पुष्पिकात्. ६५. ') A, 'रातो. ६८. ') A, कोपाप. ७३. ') Thus corr. by A, from A, वचन'; A, had explained in margin the original reading by a note which has been struck out: रावसे सन्धिमेते (sic) मावीत्यभुतापि सरस्वती एव वचनम् ७३ रावसे सन्धिमेते रावसे विमपुष्टेष्टवपिपोषकपरशावमन्दिहकं तस्याभुवमभय भयमभुवमभयः येन च तनुपति राजाजीव कृतैर्देवोमुक्ति नाचः. ७३. ') Thus corr. by A, from A, सद्गुह.—') Thus corr. by A, from A, म्यर्षात्.

- तत्र तस्योपनिगडैः पीडिताकुर्वन्शुष्यतः । पूर्णोभूद्यस्यो यषो मूपतेषामुपोयधिः ॥७४॥
- 75 निष्पुत्रः स महीपालो मुमुर्षुर्दीहमादधे । रोयोत्थया पीडया च विन्तया च तदीयया ॥७५॥
 ऊष्मायमाणो विद्वेषवह्निना ज्वलतामिद्यम् । न विना तद्वधं मेने मवितव्यवतिक्रियाम् ॥७६॥
 आम्बयस्त्वानुधाः कुर्वन्पथं स्वयमाव यम् । स पथापवृत्तं हारं देवं दैवेन कल्पितम् ॥७७॥
 इग्धाङ्गारकदम्बको विलुठतः स्तोकोन्मिषसेनसो मेधा वह्निकणस्य शक्तिमनुलामाधातुकामो हठान् ।
 तन्निर्बापणमिच्छतः प्रतनुते पुंसः समीपस्थिते' संतापवृत्तभूरिसर्पिषि षटे पानीयकुम्भभ्रमम् ॥७८॥
 अथ राजाश्रया कुरैर्वधकर्माधिकारिभिः । निशि संधिमतः भूले समारोप्य विपादितः ॥७९॥
- 80 गेयभूले भुते तस्मिन्लोकशङ्कुर्महीपतेः । निरवाश्रयभ्रमस्य पूर्व पथात्तु जीवितम् ॥८०॥
 समविशानिवर्षेषु आनेष्वस्मिन्निरन्धवे । प्रशान्तभूमिपालाभूत्कतिविधिविहसामि भूः ॥८१॥
 अथ संधिमतिं बुद्ध्वा तथा व्यापादितं गुरोः । ईशानाश्रयस्य इदं विषयं वक्षिनोऽप्यभूत् ॥८२॥
 शिरीष इव संसारे ह्यलोच्छेदे मनीषिणाम् । हन्तानुशंसं तद्वृत्तमिवैकमनसिष्यते ॥८३॥
 स ह्यज्ञानमुयं प्रापादनायस्येव शुष्यतः । कर्तुं विनयिनस्तस्य स्तोत्रिणामन्तस्तुक्तियाम् ॥८४॥
- 85 तं चास्थिरपद्मप्रासीत्कृष्णमाणं बलादृक्कैः । भूतमूलावयवश्लिषण्णवद्वेभन्निधत्तम् ॥८५॥
 समीरणसमाकीर्णमुण्डरन्ध्रापनिर्गतेः । अवितैरनुद्योचन्तमिवावस्थां तथाविधाम् ॥८६॥
 हा बल्य इदुमीदृके जीषामप्येति वादिना । तस्याकृष्यत भूतान्तःप्रेतं तेनाव कीकृतम् ॥८७॥
 वेदित्ताङ्गिः शिरःशीर्षस्तत्कथैर्धृतिभूतैः । अन्यैः सत् स कङ्कालं वारयन्ममतो वृकान् ॥८८॥
 उचितां सक्तियां कर्तुं ततस्तस्य समुद्यतः । भाले विधातुलितं शोकमेतमवाचयत् ॥८९॥
- 90 दावज्जीवं ददिद्वयं दद्या यर्षाणि बन्धनम् । भूतस्य इहे मरणं पुनं राज्यं भविष्यति ॥९०॥
 पादत्रयस्य वृद्धार्धः श्लोकस्वासीस्त योगवित् । ब्रह्मणे तुर्यपदार्थमेत्येव कौतुकान्वितः ॥९१॥
 अविन्त्यथ संभ्रान्तः कथमेतं ब्रविष्यति । उवाच च विधेः शक्तिमन्विन्यां कलयंश्चिरम् ॥९२॥
 तत्सत्कर्मव्यतिकरकृतः पारतन्त्र्यानुरोधास्तज्ज्ञाः सर्वे व्यवसितहृदोन्मूलनाव प्रवल्गान् ।
 त्रिंशं तन्नाप्युदयति विधेः शक्तिरत्यनुतेयं यन्माहात्म्याहिविषयतानासिद्धयो निर्निरोधाः ॥९३॥
 मणिपुरपुरे पार्थ निहतं समजीवयत् । कणिकम्पाप्रभावेण सर्वाश्चर्यनिधिर्धिधिः ॥९४॥
- 95 ज्ञेयपुण्ड्रस्त्रनिर्दग्धं मानुर्गर्भे परीक्षितम् । जीवयन्कृष्णमाहात्म्याज्ञाया धुर्योपकारिणाम् ॥९५॥
 कथं भस्मीकृतं दैत्यैर्नागांस्तार्क्ष्येण भस्मितान् । पुनर्जीवयितुं को वा दैवाह्वयः प्रगल्भते ॥९६॥
 हस्त्युक्ता भाविनोर्यस्य व्रष्टुं सिद्धिं समुद्यतः । तथैव बह्वसतिः कङ्कालं स ररश तम् ॥९७॥
 अथाधरेतरे निर्मिद्वस्तैवात्रुतश्चित्तया । पूषापिपासमीशानो प्रातवाश्विष्यमेकदा ॥९८॥
 उखण्डलाडनादङ्गोद्वृष्टपटौघटाङ्कतैः । चण्डैर्दमनगिर्षोर्धैर्वैर्वै' भुतबान्धविम् ॥९९॥

७७. १) Thus corr. by later hand from A, 'यस्य बुधा'. ७८. १) Another hand alters this to 'स्थितः'. ८१. १) A, 'समा-
 द्यन्तु' with gloss शिरः over पुण्ड्र. ९०. १) Thus A₁; A₂, पुनराज्यं. ९१. १) Thus corr. by later hand from A, 'वृद्धार्ध'.—
 १) A₂, gloss यत्तु—) Thus corr. by later hand from A, 'पार्श्व'. ९२. १) Thus corr. by A₂ from A, 'कार्येण'. ९९. १) A₂,
 gloss मादना अन्तर्गता क्षाणाका जाण्डु इति भाषया.—) A₂, 'अवरोप्यैव'.

जडादितमोदितः स ततः पितृवनायौ । ददर्श योगिनीस्तेजःपरिवेषान्तरस्थिताः ॥१००॥
 मातां संभ्रममात्मन्य कङ्कालं चापवाहितम् । ईशानस्तां दृग्मानोनीं भुतासिचक्रितो बभौ ॥१०१॥
 भयापदवत्तदृच्छः शायितं मण्डलान्तरं । संधीवमानवर्षाङ्गं कङ्कालं योगिनीगणैः ॥१०२॥
 चङ्कसहरसंगोपवाञ्छा मयापदेवताः । बीरालाभास्तमाम्बिष्य कङ्कालं तमपाहरन् ॥१०३॥
 एकमेकं स्वमङ्गं च विविधाव क्षणादथ । कुतोऽप्यानीय पुनर्न पूर्णाङ्गं तं यथाकिं ॥१०४॥
 अथ पुन्यष्टकं भास्वदनाकान्मान्यविषयम् । योगेनाकृष्य योगेद्वल्लय संधिमेतेर्नैषुः ॥१०५॥
 ततः ह्युत्थितं इय प्रसदिव्यविलेपनः । सममुज्ज्वल ताभिः स वषेष्टं चक्रनायकः ॥१०६॥
 ईशानस्तंस्व देवीनां विनीर्णाङ्गादिति पुनः । क्षपायां क्षीबमाणायां चक्रितः पर्यङ्कजुत ॥१०७॥
 नईस्तद्वत्तथा पीरः स च तस्त्वानमावयौ । तच्च योगेऽपरीचकं क्षिप्रमन्तरधीयत ॥१०८॥
 अथाभूयत बाकासां भामुदीशान भीस्तव । नास्त्यङ्गादिविरस्ताकं वृते चास्मिन् वञ्चना ॥१०९॥
 अस्महराविश्ववपुःसंघितः संधिमानसौ । भार्यत्वादायैराज्यञ्च ख्यातो मुनिं भविष्यति ॥११०॥
 ततो दिव्याम्बरः लब्धौ दिव्यभूषणभूषितः । वचने संधिमानसः शमपूर्वस्मृतिर्गुह्यम् ॥१११॥
 ईशानोपि तमातिरूच्य स्वदेवपि ह्यदुर्लभम् । भूमिकामातलस्ये कामिति को वक्तुमर्हति ॥११२॥
 अष्टादं च विचित्रं च संसारं ध्यायतोर्मिधः । विवेकविशदा तत्र वाचरत वयोः कथा ॥११३॥
 अथ वार्तो विदित्वेमां कुतोपि वयरीकसः । वयातवृद्धाः क्षमात्वास्तमे ईशमावपुः ॥११४॥
 पूर्वाकृतिविवंशवादाङ्गनो नायं स इत्यथ । तेनाच्छिद्यत संवादिनिक्षितान्पृच्छता वचः ॥११५॥
 अर्थनां शासितुं राष्ट्रं पीराणामपराजकम् । सोम्यमन्वत कृच्छ्रेण निःसृष्टः शास्त्रनादुरोः ॥११६॥
 प्राप्यव्योषवनीषान्तं तं दिव्याकृतिशोभिनम् । सतृषं चापयामाह्वरभिवेकाम्बुमिर्हिनाः ॥११७॥
 मकराजोचिताकारे न स शिक्षामपेक्षत । इष्टकर्मां लजस्तासु विस्तृताः प्रक्रिया व्यधात् ॥११८॥
 स राजोचितनेपथ्यः पैराक्षीर्षोषशोभिनीम् । सौपोन्मिषह्लागवर्षां सत्सैवः प्राविशत्युत्तरीम् ॥११९॥
 तस्मिन्चिरजति प्राज्यमाक्रामति गृध्रासनम् । भावक्राम प्रजा व्यापन्न देवी न च मानुरी ॥१२०॥
 अहरन्ददयं तस्य शृङ्गारदितविभ्रमाः । नितम्बिन्धो वनभुजः शयिनो न तु योषितः ॥१२१॥
 वनयत्नसंपर्कपुण्यगन्धैस्तपस्विनाम् । कर्पूरधूपसुरभिः करैः स्पृष्टः स पिप्रिये ॥१२२॥
 भूतेशवर्धमानेशविजयेशानपश्यतः । निवमो राजकार्येषु तस्याभ्युत्पतिवाहरम् ॥१२३॥
 ह्रायसनसोपानक्षालनाम्नः कणाञ्जलिः । संस्पृष्टः पवनैः सोमूदानम्रास्पन्दविषयः ॥१२४॥
 पूर्वपुजापनवने निराहंस्वरसुन्दरः । तेनैव ब्रह्मवादि अपितो विजयेश्वरः ॥१२५॥
 लिङ्गपीडलुटस्त्राजकुम्भात्मः शोभन्मूर्धनिः । शयानस्याप्यभूचस्त बहसो बहसकीरिषः ॥१२६॥

१००. ') A₂ gloss तस्यैः वाह इति नायकः. १०३. ') Thus corr. by A₂ from A₁, मयमरेः A₂ in margin मयमरेण ताः इत्य-
 व्याख्येयं.—') Thus corr. by A₂ from A₁, सनुवाहरम्. १०४. ') Thus corr. by later hand from A₁, तस्यो.—') Thus corr.
 by A₂ from A₁, दुर्लभम्. १०५. ') Thus corr. by A₂ from भास्वदनाम्.—') A₂ कीचिन्मः. १०६. ') स supplied by A₂.
 १०७. ') Thus corr. by A₂ from A₁, ईशानतपः. ११०. ') A₂ एता. १११. ') Thus corr. by A₂ from A₁, सदेव्यां.
 ११२. ') A₂ gloss शृङ्गेषु अग्रहितः न त्यक्तः शीघ्रं चक्रितो वचः जनने कतिः ताः—') A₂ gloss क्षान्तस्य. १२५. ') Thus corr. by
 A₂ from A₁, निवमः

- तापचैर्मस्मदरासजदाजुदाङ्गितैर्बभौ । तस्य माहेश्वरी वर्षदिव भूमिपतेः सभा ॥१२७॥
 शिवलिङ्गसहस्रस्य प्रतिष्ठाकर्म्मणि प्रभोः । प्रतिष्ठा प्रत्यङ् नस्य नामूहिषदिता कश्चित् ॥१२८॥
 प्रमादात्तदविष्यौ शिलामुक्तीर्ष कल्पिता । सखलित्त्रि तद्वस्त्रैः सर्वलोषाणि दृश्यते ॥१२९॥
 130 ताड ताड स वापीषु लिङ्गव्यासादरोपयत् । स्वपुण्यपुण्डरीकाणां जन्मनेत्रपरंपराम् ॥१३०॥
 स्थाने स्थाने जलान्तश्च बहुसंख्यैर्निषेधितैः । जनवन्नर्मदानङ्गि शिवलिङ्गैस्तरङ्गिणीः ॥१३१॥
 शतिलिङ्ग महाधामाः प्रत्यपाद्यन्त तेन ये । पर्यदामय तत्रोद्यः कालेनागार्धनागतः ॥१३२॥
 भक्तरोस्त महाहर्ष्यैर्महालिङ्गैर्महानृषैः । महाविश्वलैर्महर्षी महामाहेश्वरो महीम् ॥१३३॥
 कृत्वा संधीश्वरं देहसंपानपितृकायने । ईदामस्य गुरोर्नासा व्यधाहीशेश्वरं हरम् ॥१३४॥
 135 येषां च भीमादंवी च देशांभ्याम्यदेवदे । स उपतिमातिङ्गैर्हर्ष्यैर्निष्ये महार्धताम् ॥१३५॥
 स्वयंभूमिश्च तीर्थेभ्यः पूते भक्तिविभूषितः । स एव भोक्तुमज्ञासोत्पातः कदमीरमण्डलम् ॥१३६॥
 ज्ञातस्य निर्हाराभ्योभिः पुष्पसिङ्गाचनोत्सवे । राहस्तस्य वनोर्वापु मासः पण्यजग्ने ययौ ॥१३७॥
 स चातिरम्यः कादमीरो दीप्यमस्तिविबुल्लभः । हिमलिङ्गार्चयैः प्रायाहान्त्यपु कुंतायताम् ॥१३८॥
 फुलाञ्जपण्डरदाद्याः प्राप्य पुष्करिणीतटीः । लक्ष्मीसखः स खण्डेनूचुब्धानपरोभवत् ॥१३९॥
 140 नीलोत्पलवतीशीर्षीरागस्योदयनिर्धयाः । अवगाद्य हरार्चोभिः शरदं निर्दिदेश सः ॥१४०॥
 सार्धं तपोभूतैस्सैलैर्मजतो जागरोस्तथान् । तस्याभुवन्मुचो भर्तुरमोघा माधरात्रयः ॥१४१॥
 अत्यद्भुतं राज्यलामित्ये सकलचन्द्राः । पञ्चाशत् विवर्षोनामत्सकामस वत्सरान् ॥१४२॥
 शमन्यतनिवन्तस्य राज्यकार्याण्यपहृतः । तस्मिन्काले प्रकृतयो विरागं प्रतिषेधे ॥१४३॥
 अन्वैष्यन्त नृपस्ताभिः कश्चिद्राज्याय शुभुवे । राजपुत्रो जिगीषुष भीमान्यौषधिरे कुले ॥१४४॥
 145 जुगोप गोपादित्याख्यं कदमीरैन्द्रजिगीषया । युधिष्ठिरप्रपौत्रं हि गान्धारापितित्वा ॥१४५॥
 वसन्ध्यामंसास्त्राज्यः स तत्र तनयं कृत्वा । अवाप लक्ष्णैर्वैद्यैरमोघं मेघवाहनम् ॥१४६॥
 स तत्रं विनुरादेशाश्चिन्तयन्वयज्मनः । राष्ट्र प्राग्योनिषेन्द्रस्य ययौ कन्यास्वयंवरे ॥१४७॥
 तत्र तं वारुणं छत्रं छायाया राजसंविधौ । भेजे वरुणा राजकन्यका चामृतप्रभा ॥१४८॥
 तेन तस्य निमित्तेन वृद्धिमागामिनीं जनाः । अजानन्नमुवाहस्य पाश्चात्तेनेव वायुना ॥१४९॥
 150 राज्ञा हि नरकैर्नैतद्वृणादुष्णवारणम् । आनीतमकरोच्छायां न विना सकवर्तिनम् ॥१५०॥
 तमन्तिकं पितुः प्राप्तं पत्न्या लक्ष्म्या च संभितम् । भुवा निमन्त्रयामासुर्मन्त्रिणो वंशयोग्यया ॥१५१॥
 अयार्थराजो विश्वाय स्वराज्यं भवजर्जरम् । प्रतिपत्ते न शक्तोपि तस्यौ तु त्यक्तुमुत्सुकः ॥१५२॥
 अचिन्तयन् सत्यं मे संप्रीतो भूतभावनः । सिद्धिनिदानमूनीर्वाणपाकुर्तुं समुद्यतः ॥१५३॥
 कृत्ये बहुनि निष्पाद्ये भ्रमात्कौसीद्यमाभयन् । प्रातृषीवाध्वगो दिष्ट्या मोहितोस्मि न विद्वया ॥१५४॥
 155 स्वकाले त्यजन्ता लक्ष्मीं विरक्तां बन्धकीमिव । इतिर्वीरसन्निधा दिष्ट्या नासादिता मया ॥१५५॥

१३०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'पुण्डरीकाशय'. १३४. ^१) The aksharas 'र' supplied by A₂ in space left by A₁.—
^२) A₂ gloss ईश्वराद् इति प्रविष्टस्यते. १३६. ^१) A₂ 'विषेयतः'.—^२) Thus A₂; A₁ 'राज्य'.—^३) Thus corr. by later hand
from A₂; 'कारण'. १३९. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ 'पुत्राभा'. १४५. ^१) Thus corr. by A₂ from 'स्वायम्'.
१४६. ^१) Thus A₂; A₁ 'वसन्ध्यास्तस्य'. १४७. ^१) A₂ 'युवा'. १४८. ^१) A₂ glosses आनन्द and 'न' कर्त्तुं कौशिक'.—^२) Thus
corr. by A₂ from A₁ 'वयम्'. १५५. ^१) Thus A₂; A₁ 'स्वकुले'.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'सरन्ता'.

शैलपत्येव मे राज्यरङ्गस्मिन्मन्त्राधिरम् । निर्बुद्धमपि वैरस्यं ददृष्ट्वा न प्रेक्षका गताः ॥१९६॥
 दिष्ट्या सदैव वैमुख्यमुद्येदोपयञ्जिभवः । स्वायक्षणे न भीतोस्मि विकल्पेन हवाहने ॥१९७॥
 इति संक्षिप्तवचनैः सर्वत्यागोन्मुखो नृपः । मनोराज्यानि कुर्वाणो हरिश्च हव विमिये ॥१९८॥
 अन्येषुः प्रकृतिः खर्वाः संविपस्य सभाम्परे । ताभ्यः प्रत्यर्पयन्त्यासमिव राज्यं दूरशितम् ॥१९९॥
 चक्षितं स्वेच्छया तस्य प्रयत्नेनापि नाशकत् । तं स्वीकारयितुं कथित्कणीन्मित्रमिव कञ्चुकम् ॥१९९०॥ 160
 अर्वालिङ्गमुपादाय सोध शयातुदकुलः । धौतवासा निरुण्णीपः पञ्चामेव प्रजेधरः ॥१९९१॥
 वस्य पादार्पितदृशो वज्रो यौनिनः प्रभोः । पन्थानं जगृहुः पौरा निःशब्दसचदसवः ॥१९९२॥
 स विलङ्कितगम्यतिरुपविश्य तरोरधः । जनमेकैकमुद्रास्यं न्यवर्तयत सान्त्वयन् ॥१९९३॥
 यथि शिखरिणां मूले मूले विलम्ब्य अहञ्जनान्मित्रपरिकरो गच्छसुधै क्रमात्समवृद्धत ।
 बहववसुधाः संपूर्णैश्चैत्रजन्स निजार्पदास्य हव विनिर्यातः स्तोत्रैः कृतानुगमो जलैः ॥१९९४॥
 विःशेषं निकटास्त लोकमटवीमध्ये निरुन्धन्यदं शोकावेशसन्नाप्यग्नवर्षं संमान्य चोत्सार्थ व ।
 भूर्जलक्ष्मिपरिपोषमर्मरमकश्चिद्राणिसिद्धाध्वगभेणीमौलिमणिप्रभोज्ज्वलगुहायेव अगाहे वनम् ॥१९९५॥ 165
 अथ वनसरसीतटमुपाधः पुटकचटोदरसंभृताम्बुपूराम् ।
 वसन्तिमकृत बासरावसाने द्युचितरुपक्षवकम्पितामनल्पाम् ॥१९९६॥
 शृङ्गासक्तलितानपाः शयलितच्छाबाभुवः शाहलैरुत्फुल्लमलमक्षिकानलमितल्लप्रज्जलसीजनाः ।
 सध्याना वनपालवेणुरागितोन्मिषैः प्रपाताम्बुभिः आनन् दृक्पथमागतास्तमनयक्षिप्रामदूराग्रवैः ॥१९९७॥
 वनकरिंसितैः पदे पदे स प्रतिभटतां पटह्यध्वजेर्धधामैः ।
 भ्रमन्तु रटितैश्च कर्करटोः परिगणितां गमनोन्मुखस्त्रियामाम् ॥१९९८॥
 अन्येषुर्दिधिववुपास्य पूर्वसंध्यामाससे नलिनसरस्यपास्तनिग्रः ।
 भ्रमापानः परिनितासोदराभ्युत्थीयं नन्दीशाधुपितमयापं भूतभर्तुः ॥१९९९॥
 नन्दिक्षेत्रे त्रिभुवनगुरोः सोपतस्तत्र यावत्सख्यौ तावत्स्वेवमाभमतावप्ये जायते स्म ।
 भस्मस्मेरः स्रष्टितनटाजुटवन्धोभन्त्री रुद्राक्षजुले जलदुग्धिभिः ससृष्टं वीर्यमाणः ॥१९९०॥ 170
 आस्यञ्चभीकण्डस्रजतजनितमहासक्तियो भैक्षहेतोर्भिक्षदानोद्यतासु मतिमुनिमिलयं संभ्रमात्तापसीषु ।
 नृक्षैर्महाकपाले द्युचिफलकुलमभेणिभिः पूर्वमाणे मान्यो वैरागययोगेणुपननपरमार्थनातासबोभूत् ॥१९९१॥
 ६ ॥ १७१ ॥ आदिनः ४३ ॥ अं ५४३ ॥
 इति श्रीकादम्बरिकयहामान्यश्रीचण्डकप्रभुसूत्रोः कल्हणस्य कृत्वा राजनरङ्गिण्या द्वितीयस्तरङ्गः ॥
 शतद्वये वस्तराण्यष्टाभिः परिवर्जिते । अस्मिन्निवृत्तिषि व्याख्याताः पदसंख्याननुया नृपाः ॥

१९६. ¹) Thus A₁; the v. l. of A₂ निर्बुद्धमपि has been struck out again; G R निर्बुद्धमपि. १९७. ¹) Thus corr. by later hand from A, सं. १९४. ²) Thus corr. by A₂ from A, लोकाधुनो. १९९. ¹) Thus A₁; A, निरुद्धसचद. —
²) Thus corr. by later hand from A, नृक्षैस्त्व. —³) Thus corr. by A₂ from A, नर्कर. —⁴) The *akshara* लि supplied by A₂ in space left by A₁. —⁵) The gloss नोनवीषो, written by A₂ at the foot of this page, probably refers to this word. १९९. ¹) Thus corr. by A₂ from A, शाहलैरुत्फुल्लमलमक्षिकानलमितल्लप्रज्जलसीजनाः; the latter reading repeated in margin by A₂. —²) Thus G *see* *manu* and P; A R C पालेणु. —³) A₂ gloss पूर्वमाः. १९६. ¹) A, वनहृत्. —²) Thus corr. by later hand from A₁, यनैर्. —
 १९९. ¹) A, वनसापह; supplemented as above by A₂, १९९. ²) A₂ अण्वक्षी. —³) Thus corr. by A₂ from A₁, योन्धो. —
⁴) A₂ writes "चनुपचय", with figures indicating transposition.

॥ तृतीयस्तरङ्गः ॥

- मुन्नेभानिनमस्यं कुम्भकुहरे मुक्ताः कुषापोषिताः किं भालज्वलनेन कज्जलमतः स्वीकार्यमशोः कृते ।
संभाने वपुरर्धयोः प्रतिवद्वेवं निषेधेऽप्येः कर्तव्ये विषयोऽनुरागसंरणोऽप्युक्तो हरः पानु वः ॥१॥
अथोलसत्पुष्पावमानिन्मुर्मेषवाहनम् । गान्धारविषयं गत्वा सविद्यापिठिताः प्रजाः ॥२॥
रक्तपत्रस्य भूभर्तुः पथासोकानुराजनम् । तस्याज्ञावि जयैषौतक्षीमक्षालनसंविभम् ॥३॥
स पुनर्बोधिसत्त्वानामपि सत्त्वानुकम्पिनाम् । चर्योमुदात्तचरितैरस्वद्योत महाशयः ॥४॥
- 6 तस्याभिषेक एवाज्ञां धारयन्तोऽधिकारिणः । सर्वतोमार्गमर्योदापटहानुदघोषयन् ॥५॥
कल्याणिना प्राणिवे तेन राष्ट्रान्विवारिते । निष्पापां प्रापिता वृत्तिं स्वकोशास्तीनिकादयः ॥६॥
तस्य राज्ये जिनस्येव मारविहेषिणः प्रभोः । क्रतौ वृत्तपद्युः पिष्टपद्युर्मृतबलावभून् ॥७॥
स मेघवननामानमघहारे विनिर्ममे । मयुष्टग्रामरुस्तुण्वज्येष्ठं मेघमठं तदां ॥८॥
भोगाय देहर्षभिक्षुणां बलभास्यामृतप्रभा । विहारमुद्यैरमृतभवनाख्यमकारयत् ॥९॥
- 10 देवैकदेशाहोर्नक्षः ग्रामस्तस्याः पितुर्गुरुः । स्तुन्वां तद्वापया भोक्तो लोस्तीन्यास्तूपकार्यकृन् ॥१०॥
चक्रे नडवने राज्ञो युक्तदेव्यभिधा वधूः । विहारमद्भुताकारं सपत्नीस्पर्धयोद्यता ॥११॥
अर्धे मन्त्रिस्तत्र शिक्षाचारास्तर्पितास्तथा । अर्धे गार्हस्थ्यगर्हाथ सस्त्रीपुत्रपशुस्त्रियः ॥१२॥
अथेन्द्रदेवीभवनमिन्द्रदेव्यभिधा व्यधात् । विहारं संवतुः शानं स्तूपं भूप्रियापरा ॥१३॥
अन्याभिः स्वादनासम्प्राप्तमुखाभिर्निजाऽलपया । देवीभिस्तस्य ग्रहिता विहारा अद्वयः कृताः ॥१४॥
- 15 अर्वाङ्गालोद्भवस्यापि राज्यकालोऽस्य भूपतेः । न्यकृतादिनृपोदनीर्धृत्सात्तैरद्भुतोऽभवत् ॥१५॥
स बहिर्बिहर्षज्ञानु भुमुञ्जीतैरदिरितम् । वीरवीरोयमित्यारादशुणोत्कन्दिताध्वनिम् ॥१६॥
कः कोत्र बभूवतां वीर इत्युक्ते तेन सकुषा । शाशमाकन्दितभावानो नच वीरो व्यभाव्यत ॥१७॥
पुनर्हिर्दिवैस्तस्य निर्गतस्यायतस्ततः । अभवन्नभवार्थिन्वो हिंसा दिव्यप्रभाः स्त्रियः ॥१८॥
ताः संभुतोक्तिस्तोऽन ददाथेन कृपालुवा । अभवमायन्न सीमन्तपुञ्जिताञ्जलवो वयः ॥१९॥
- 20 देव दिव्यप्रभाषेण भुवने भवता धृते । अपरस्माद्भयं जातु कस्य स्यात्कदणानिधे ॥२०॥
तदाही तोयदा भुत्वा छादयन्तो नभस्तलम् । अकान्ठककापातशक्तिभिः कार्यकैर्मृषा ॥२१॥
पक्षशालवनस्कीर्तिरंशुभितमानवैः । नागास्त्वस्कापसेरम्भभूमितां गमिताः प्रभो ॥२२॥

२. '1) A, gloss इयस्व. ५. '1) A₂ gloss अगार अर्धिला. ६. '1) A₂ 'व्येष्टो.—'2) A, तथा. ९. '1) Thus A₂; A₁ 'वैष्य'.
१०. '1) Thus A₂; corr. by later hand into 'वैष्येक'.—'2) A, स्तुन्वा. ११. '1) A, वृत्त. १२. '1) A, gloss वृष्योक्तिः.
२२. '1) A 'स्वाति'.—'2) A, मूर्धित.

तेस्माकं पतनचौरचौर इत्येतमापितम् । भुत्वा देवेन बन्धन्यामित्यवादि वरा कुवा ॥२३॥
 तदा स्वदाहानाभेन न्यपतन्पाशुपेष्टिताः । मसाहः किमर्था देवानस्तत्कथयवापुना ॥२४॥ चकलकम् ॥
 तदाकर्णोचद्वारा प्रसारविद्याधवनः । सर्वे ते बन्धनास्त्रास्त्रबन्धनानि कस्मिन् ॥२५॥ 25
 तदा तत्पाश्र्वा राक्षो नागा विभुतबन्धनाः । प्रगम्य चरन्ती तूयै मन्त्रुः सपरिमहाः ॥२६॥
 अथ बाह्वितुं भूतनाकां हिंसामिबृत्तये । स हिम्बबाव पिन्नीनचर्मचको विभिर्बवी ॥२७॥
 अमूर्तभीतजनतावेक्षणस्याप्यविह्वलः । स्पृष्ट्वा चो न्यस्यापि तदीयविषयोद्यमः ॥२८॥
 प्रभाविभित्तान्कृत्वा सोर्षिवाहीसिताभूयान् । अर्धं ह्यं पत्युर्भर्गमवापचर्मवर्जितः ॥२९॥
 तत्र तालीचनपाशास्तुल्यविभ्रान्तसैनिकः । पुष्किं हीराग्वराकान्मौ क्षणमन्तव्यमिन्धवत् ॥३०॥ 30
 अथ वेलावनेपाशास्तेवार्ताकन्धितज्वलिः । मेघबाह्वराज्येपि हतोहमिति भुभुवे ॥३१॥
 तमायः शत्रुनेवान्तर्गणितः स हुतं ततः । संचारिणातपयेण सखा तां बद्धभामयान् ॥३२॥
 अपरहृदय केनापि चण्डिकावतनापतः । नरं ह्यवरसेनाया हन्धमानमभ्युज्ज्व ॥३३॥
 अनात्मज पित्रेते कुकर्मणि महीमुजा । तर्जितः स मयादेवं ह्यवरस्तं व्यभिह्वयत् ॥३४॥
 शिमुर्मूर्धुर्मे राजनवं रोगादितः ह्यतः । कर्मवैषैवैवकमस्य भेद्योतयामहम् ॥३५॥ 35
 उपहारानिरोधेन सद्य एवं विपद्यते । बन्धुवर्गमद्येवं च विद्वेद्येत्तन्मीमांसितम् ॥३६॥
 अरन्धवहनास्तन्धमनाथं देव रक्षति । बह्लोकाभवं बालं कथमेतमुपेक्षते ॥३७॥
 अया-अभान्महात्मा स मयोमिः ह्यवरस्तं तैः । बन्धस्य दृष्टिपौत्रे विप्रविधिमप्रीकृतः ॥३८॥
 किरात कातरो मा भूः स्वयं संरक्षते मया । बहुबन्धुस्तत्र ह्यतो बभौव्यवमनाध्वः ॥३९॥
 उपहारीकरोत्येव चण्डिकायै स्वाविपहम् । मयि महर विःशङ्कं जीवत्येत्तज्जनह्वयम् ॥४०॥ 40
 तद्वृत्तमहातस्त्रविनोदातस्त्रविस्मितः । उन्मिषद्गोमहर्षस्तं ततः स ह्यवरतो-बधात् ॥४१॥
 अतिकारुण्यमिषतस्तत्तत्तत् पृथिवीपते । कचिन्मतिविषर्वात्मकारो इदि रोहति ॥४२॥
 कैलोक्यजीवितेनापि यो रक्ष्यो हेतयैव तम् । पृथिवीभोगह्वयं कथं कायमुपेक्षते ॥४३॥
 न मानं न यशो नार्थो नाराज च वाग्धवान् । न धर्मं न क्षताभूपा रक्षन्ति मातृगुणवा ॥४४॥
 तस्मदीदं प्रजानाथ मा बभ्रुस्मिन्कृपां कृषाः । शिमुषैव प्रजाधैता जीवन्तु स्वधि जीवति ॥४५॥ 45
 उपानिहीतुरात्मानं इत्यथोतार्थदम्बरीः । अर्थवतिष चामुण्डामयोवाच स पार्थिवः ॥४६॥
 सदाचारद्वेषास्वादे के भवन्तो वनौकसः । आह्वयिमाज्जयतीति न जानन्ति मदस्तिताः ॥४७॥
 पुत्रावायेन कावेन क्रीणतः कीर्तिमन्धवान् । ममाभीष्टं प्रमादुं ते मूढ ह्योवमामहः ॥४८॥
 मा वोचः किमिदं परं मह्यं वेदुगा तव । न त्रि विनः कृपायो मे शक्तः प्रकान्तसिद्धये ॥४९॥
 इत्युक्त्वा स स्वयं देहमुपार्तुं समुद्यतः । सङ्गवाय स्वमुण्डस्य विकीर्णं शस्तमादधे ॥५०॥ 50
 ततः महर्तुकामस्य तस्य शुक्रकुम्भैः शिरः । करधु दिव्यचपुषा सदाः केनाप्यनाथत ॥५१॥

३०. ') Thus corr. by later hand from A, 'के. ३३. ') A B G here and elsewhere 'वर'. ३६. ') A, ए. ४८. ') Thus corr. by later hand from A, 'भीष्ट'.

- अथापहयत्तथाभूतः कथिश्चिन्माकृतिं पुरः । न चण्डिकां न तं कथं न किरातं न दारकम् ॥५२॥
 स न दिव्यस्तवावासीनां स्वं सर्ववशीकृतम् । विधि मध्यमलोकेन्दो वरुणं करुणानिधे ॥५३॥
 यदेतत्त्वानुपास्तोऽयं कथं तन्मत्पुरास्तुरा । महाबलोहरद्वीमः पुराणचमुरस्तव ॥५४॥
- 55 रसातलैकतिलकं माहात्म्यवर्दिदं विना । उपद्रवाः प्राणहराः पीराणां नः परे परे ॥५५॥
 तदिदं मामुकाजेन स्वदीर्घार्थे परीक्षितुम् । कारुण्यमय मायेवं निरमायि मयेवृशी ॥५६॥
 स्वदादियौ ध्यपाञ्चन्युन्वयस्त्वसुकुलात्मजः । प्रायश्चित्तममारेण चरसीव तदेनसः ॥५७॥
 मयस्पृहाजनकयोर्धरणीधारणोचिते । शेषदेदे विषोद्धारफणारलौघयोरिव ॥५८॥
 तमः प्रकाशावबोस्तेजःप्रान्तदिवन्तरे । उषर्बुधे धूमजालज्वालापङ्कवयोरिव ॥५९॥
- 60 क्रमाव्यापक्रियामागो रुद्धतेजस्विमण्डले । प्रावृद्धयोदच्छेद्वि संतापासारयोरिव ॥६०॥
 इयोरालोकितां चित्रं जन्मैकस्मिन्महाकुले । तस्य विकोटिहन्तुश्च तत्रार्हिसत्य च प्रभोः ॥६१॥ चकलकम् ॥
 नमः सत्ताडयैवं स वदतो वादसां प्रभोः । चकार पूजां स्तोत्रेण छजेण च कृताञ्जलिः ॥६२॥
 तं च स प्रतिगुह्यन्तं प्रणवावुष्णवारणम् । जगद् गुणिगाम्यो वरुणं परणीधरः ॥६३॥
 कल्पद्रुमाश्च सन्तश्च नार्हन्ति समशीर्षिकाम् । अर्थिनां प्रार्थिताः पूर्वं फलम्यन्ये स्वयं यतः ॥६४॥
- 65 अक्षालम्बिष्यत कथं कथं नः पुण्यपण्यताम् । तत्पार्थद्विष्यतं न वेदार्तोपकृतये भवान् ॥६५॥
 यद्वाग्यः संविमायेर्भ्यः पूर्णं कुवादनुग्रहम् । ज्ञाययाव्यावयवन्द्याल्फलाग्नयि महीरुहः ॥६६॥
 नदेवं विहितोदात्तसंविभागाभितोदितः । जनोयं भगवन्किञ्चिद्दूरं प्रार्थयते परम् ॥६७॥
 वशीकृत्येवं पृथिवी कृत्स्ना भवदनुग्रहात् । जेतुं द्वीपान्कथ्यतां तु युक्तिः पाषोपिलङ्घने ॥६८॥
 इत्यर्धमानोकषयद्रुमिपालं जलेधरः । तित्तीर्थी भवति स्तम्भं नीयतेऽम्भो मयाम्बुधेः ॥६९॥
- 70 ततो महागम्पादोवमित्युक्तो पृथिवीमुजा । तिरोबभूव भवभाववहणः सोष्णवारणः ॥७०॥
 अन्येयुर्विस्मयस्मेरैर्बैलेः सीमन्तवञ्जलम् । प्रभावस्तम्भितक्षोभं शीततार स चारिधिम् ॥७१॥
 गुणरत्नाकरः शैलं स रत्नाकरशेखरम् । नानारत्नाकरं सैन्यैरासरोहाय रोहजम् ॥७२॥
 तत्र तालीतदवनच्छायासितसैनिकम् । ग्रीत्वा लङ्काधिराजस्तमुपतस्थे विभीषणः ॥७३॥
 समागमः स पुत्रुमे नरराक्षसराजयोः । वन्दिवादांभुतान्योर्व्यग्रमालापसंभ्रमः ॥७४॥
- 75 अथ रक्षःपतिलङ्कां नीत्वालंकरणं सितेः । अमर्त्यसुलभाभिस्तं विभूतिमिहाचरन् ॥७५॥
 यदासीत्पिशिताशा इत्यन्वयं नाम रक्षसाम् । तदा तदाज्ञापहणे प्रापि तद्वृद्धिचन्द्रताम् ॥७६॥
 रक्षःशिरःप्रतिच्छन्दैः स्थिरगणितस्रचकैः । सनाथशिखरान्वादासत्सै रक्षःपतिर्ध्वजान् ॥७७॥
 पाराहादिनिधेः प्राज्ञः कश्चनोद्विग्नपुत्राणि वै । राज्ञां यावाद् निर्वोन्ति क्वाताः पारध्वजाः पुरः ॥७८॥
 हृद्यमाराक्षसकुलं प्राणिर्हिंसां निधिध्व सः । स्वमण्डलं प्रापि कृती न्यवर्तत नराधिपः ॥७९॥

५०. १) The *aksharas* *स्वसुखसुख* and *कारेण* *चरसीव तदेनसः* supplied by *A*, in spaces left by *A*. ५८. १) *यवसु-*
हायम supplied by *A*, as above. ६१. १) *s* supplied by *A*. ६६. १) *Emended*; *A* *B* *G* *वदन्वः*.— १) *A*, *gloss* *अर्थिनाः*.—
 २) Thus corr. by *A*, from *A*, *प्रभात*. ६९. १) Thus corr. by *A*, from *A*, *तपः*. ७२. १) Thus *A*, *A*, *जलं*. ७४. १) *s*
 supplied by *A*,— १) *न्योन्व* supplied by *A*, in space left by *A*. ७९. १) *A*, *gloss* *प्रतिपदि*.

ततः प्रभृति तस्याद्या सार्वभौमस्य भूपतेः । हिंसाविरतिरूपा वा न कैश्चिदुत्तरकृत् ॥८०॥ 80
 शुद्धैवप्रदिर्निर्गच्छ सिंहचैर्गह्वरे न च । न ह्येवममुस्मिन्मौलि तत्राज्ये जन्मवो हताः ॥८१॥
 अतिश्रामति कालेय कोपि शोककालो हिजः । पुत्रं गवर्तमादाय हाति चक्रन्ध भूपतेः ॥८२॥
 दुर्गया माधितं राजन्प्रसाहार्दं विनैष मे । अनन्वसंवनेः वपुर्धरेणाथ विपद्यते ॥८३॥
 यद्यहिंसायहेगेमं क्षितिपाठ न रक्षसि । एतद्विपसौ तत्कोप्यो निमित्तं प्रतिभाति मे ॥८४॥
 निर्णयो वर्णमुद्रणा स्ववैषेय प्रदीयताम् । ब्राह्मणस्य पशोर्वा स्यात्पाणानां किमदन्तरम् ॥८५॥ 85
 तपःस्थानपि वै जमुर्ब्राह्मणमाणतन्धये । हा मातस्तेधुना भूमे प्रजापालांस्तिरोहिताः ॥८६॥
 इति ब्रुवति साक्षेपं शोककक्षाक्षरं हिजे । आपन्नानिहरो राजा विरमेवं व्यविस्तयत् ॥८७॥
 न बध्याः पाणिन इति प्राकृया समयः कृतः । विशर्षमपि किं कुर्यां स प्रतिज्ञातविश्रमम् ॥८८॥
 निमिषीकृत्य मामथ विपद्येत हिजो बधि । तत्ताप्यत्यन्तपापीयानर्थः संकल्पविश्रवः ॥८९॥
 मैत्रि मे संशयभ्रान्तमेकपक्षावतम्बनम् । संभेदावर्तपतितं प्रवृत्तमिष मायसम् ॥ ९०॥ 90
 तत्सर्वदेशोपहारेण दुर्गा तोषयता यथा । प्रतिज्ञया समं न्याय्यं रक्षितुं जीवितं हयोः ॥९१॥
 इति संविन्द्य छविर् देहदानोपतो नृपः । श्वः श्रियं तव कर्तास्मीत्युक्त्वा विषं व्यसर्जयत् ॥९२॥
 क्षपायां क्षमापतिमथ स्वमुपाहर्तुमुद्यतम् । निविध्य दुर्गां व्यधितं प्रकृतित्यं हिजन्मजम् ॥९३॥
 हत्याद्यद्यतनस्यापि चरितं तस्य भूपतेः । दृश्यजनेष्वसंभाव्यं वर्णयन्तस्त्वपामहे ॥९४॥
 अंधया रचनानिर्दिशेषमार्गेण धर्मेना । प्रस्थितं नानुसंधन्ति श्रानृषिषानुवर्तनम् ॥९५॥ 95
 तस्मिन्नस्तंगते मुक्त्वा क्षमां चतुर्दिशतः समाः । अनादित्यमिवाशेषं निरातोकमभूज्जगत् ॥९६॥
 अथ क्षमाभूद्वरक्ष क्षमां श्रेष्ठत्वेनस्तदात्मजः । आहूः प्रवरसेनं यं तुस्त्रीनं चाक्षसा जनाः ॥९७॥
 दोःस्नमसंभृतासक्तौ कृपागमणिदर्पणे । संक्रान्तेवोन्मुखी यस्य भुवनश्रीर्थभाष्यत ॥९८॥
 समानुब्रूकं निर्माय यः पूर्वं प्रवरेश्वरम् । पुत्र्याः पुराणाधिष्ठाने प्रतिष्ठा विविधा व्यधात् ॥९९॥
 गृहाङ्गनमिव क्षोणीं गणयन्वशावर्तिनीम् । विगर्तोर्वी वाममध्ये प्रवरंश्चाय यो वदौ ॥१००॥ 100
 द्वेयो नृपाणां निःशेषक्षमाकेदारकुटुम्बिनाम् । स समास्मिन्नस्तं भूभृदनिर्दिश्याशयोभवत् ॥१०१॥
 हिरण्यतोरमाणाख्यौ व्यधत्तामथ तत्पुत्रौ । साध्याज्ययुधराजत्वभाजने रक्षन्तं क्षितेः ॥१०२॥
 बलाहतामं प्रापुर्धे विनिवार्तासमस्तसम् । तोरमाणेन शीघ्रातः स्वाहताः संभवर्तिताः ॥१०३॥
 मामनन्त्याय राक्षेव कस्मादेतेनं बन्धिहम् । इति तं पूर्वजो राजा क्षोधनो बन्धने व्यधात् ॥१०४॥
 चिरस्थितित्यक्तपुत्रस्तथ तस्यास्त्रनामिषा । देवकाकस्यात्मना राक्षी वज्रैश्चस्यास्तं दुर्विणी ॥१०५॥ 105
 आसन्नप्रसवा भर्षा सा वपार्तेनं मोक्षिता । सुतं प्रविष्टा शोषोऽकुलालनिलये कथित् ॥१०६॥
 स कुम्भकारगेहिन्वा काक्येव पिकशाचकः । पुत्रीकृतो राजपुत्रः पयोमे पर्ववर्षत ॥१०७॥

८०—८१. १) — १) These two verses have been supplied in margin by A₂. ८३. १) A₂, राजपुत्रपारं. ८८. १) A₂, प्राग्बो-
 दिन सप्तकल्पसम्. ९१. १) This verse is supplied by A₂ in margin. — १) A₂, gloss जनाः. १००. १) Thus A₂; A₁, 'सकथे
 १०३. १) Thus A₂; G R Edd. 'जनाः'. — १) A₂, gloss छवर्षमेवा (वर्षमात्रवशात्). — १) A₂, gloss स्वाहताः स्वनायकपुराङ्गनामेन
 आहताः संभवर्तिताः व्यवहारविधयाः कुल. १०४. १) A₂, gloss तोरमायिन. १०३. १) A₂, gloss वपार्तेन सप्तकल्पेन.

- जगन्निध्याः कुलाख्याय रक्षिण्या विदिनोभयत् । रत्नसूतेर्मुर्जनाय प्रच्छन्न इव शेषधिः ॥१०८॥
 यौनः प्रवरसेनस्य गिरा मानुषात्मनः । पैतामहेन नाक्षत्रे कुलाख्या कथापिनोभयत् ॥१०९॥
 110 वर्षमानः स संपदं न सेवे सद्यसाधनाम् । तेजस्विनीश्रीरक्षिकाः शिपुः पद्म इवाम्भसाम् ॥११०॥
 न कुलीनैश्च भूरिश्च विद्याविशिष्टा दारकैः । अम्बोतमेव वदन्तुः क्रीडन्तं विस्मयात्मनाः ॥१११॥
 स्ववृन्वस्यात्पुद्गाराणां राणा चक्रे स दारकैः । मृगेन्द्रशावः क्रीडन्निर्वेन बालमृगैरिव ॥११२॥
 सविभेजेनुजमाह वशीपक्वे च सोमकान् । अराजोचितमाचारं नैव कविर्दत्तेव ॥११३॥
 भाण्डादि कर्तुं मृत्पिण्डं कुम्भकारैः समर्पितम् । स्वीकृत्य चक्रिते तेन शिवालङ्कपरंपराः ॥११४॥
 115 तथा साधवैर्ययैः स क्रीडन्नातु ध्वलोकवत । मातुलेन जयेन्नेत्रेण सारं चाभ्यन्यत ॥११५॥
 आयेद्यमानं शिपुमिलं जयेन्श्रीवमिस्त्वैतौ । भूषातवस्सावहेतं परवचन्यपरीरिष ॥११६॥
 संभाष्य सत्पावदम्पासमसाम्भयं च यम् । सारदयाद्रगिरीमर्तुर्भूमिनेवमसङ्कुत ॥११७॥
 सुत्वरस्तस्वजिह्वासारसेनामुषवार तम् । प्राप्तस्तद्वहनीस्तस्वभास्वसारं च ध्वलोकवत् ॥११८॥
 सा स चाभ्योन्वमुन्मन्तु परवन्ती धातरी विरान् । निःशासत्रिगुणोष्माणि मुहुरखूण्यमुन्मन्तान् ॥११९॥
 120 कुलाख्या दारको मानः कावेताविति पृष्ठवान् । अकथ्यतेत्यं वत्सया मातायं मातुलव ते ॥१२०॥
 पितृवन्धेन सक्त्रोऽथ तं कालायेतवासमम् । शिखरवित्वा जयेन्श्रीय कावेतेशपाव निर्वयौ ॥१२१॥
 अस्मिन्नोत्पादनासज्जे तस्मिन्भाषा वदृच्छया । बन्धास्वको नृतरणिस्तोरमाणोस्तमायवौ ॥१२२॥
 निशार्थं मरणोद्योगं मातुर्निर्वेदजेदितः । ययौ प्रवरसेनोय कीर्तीत्युपधादिगन्तरम् ॥१२३॥
 रक्षित्वा दशमालोनाः रुमाकेर्कशिपतिं जनाः । तस्मिन्क्षणे हिरण्योपि धाम्नि किञ्चततिर्वयौ ॥१२४॥
 125 तत्रानेहस्तुज्जयिन्यां भीमान्धर्षपरामिधः । एकच्छन्नधकवर्ती विक्रमादित्य इत्यभूत् ॥१२५॥
 भूपमद्भुतलोभायर्धं भीरव्दरभसामजन् । विहाय हरिबाहुं चतुरः सागरांश्च यम् ॥१२६॥
 लक्ष्मीं कृत्वोपकरणं गुणे येन प्रवर्धिते । भीमस्तु गुणिनोद्यापि तिष्ठत्युत्तुरकन्धराः ॥१२७॥
 मन्त्रोच्छेदाय बहुधां हरेरेवतदिष्यतः । शाकान्निवाह्य वेणावौ कार्यमारो लघुकृतः ॥१२८॥
 नामादिमन्तराकृतां गुणवस्तुल्यं वृषम् । तं कविर्मर्तुमुमाकथ्यः सर्वोत्थानत्वमासदन् ॥१२९॥
 30 स गम्भीरस्य भूमर्तुरनुभावं महाद्भुतम् । विविधास्थानसंवृद्धस्तस्याभूच्छ व्यधिन्नवत् ॥१३०॥
 सोयमासादितः पुण्यैः क्षोणिपालो गुणिमिवः । परभागोपलम्भाय पूर्वमुच्य मरीभुजः ॥१३१॥
 यस्मिन्नाजनि तत्पक्षैः क्षरिमिः संभृतमृतेः । नास्त्वतिर्द्विपते जानु मानाय च गुणाय च ॥१३२॥
 भङ्गस्यामुष्मिन्निवपती स्वाभिषावप्रकाशानम् । वैदग्ध्यवन्धतां त्रैवि मुक्तिः कुलचपूरिव ॥१३३॥
 क्षितीकृतक्षलातापे युक्तायुक्तविवेकति । नायाति सेव्यमानेस्मिन्व्यवृणोतार्थकारिताम् ॥१३४॥
 35 अनामुवन्निः सावद्यदुर्विषयवमद्यौर्धिकात् । जीवन्मरणमस्यापि गुणिनिर्मानुमूते ॥१३५॥

१०८. ') A, gloss नृतेः ११२. ') A, gloss अतिशयेन उक्तं श्रीयः कथ्य. ११३. ') Thus corr. by later hand from A कशिपुः. ११४. ') A, gloss वरसेनः. १२२. ') Thus A, A, has given a *varia lectio* in margin of which only अस्मिन्नो-
 द्याय is legible (अस्मिन्नोत्पादनासज्जे ?) A, अस्मिन्नोत्पादने सज्जे. with gloss हृन्वृद्धस्य कोमादने सज्जे इति. १२७. ') G Edd.
 गुणो येन प्रवर्धिते. १२८. ') A, gloss कर्तितः. १३१. ') G acc. manus and Edd. स्यात्पावः. १३२. ') A, अस्मिन्ना.

संभावनानुसरिण मृषासोत्साहिवेकिनः । शोष्यते नाञ्जितोऽप्यङ्गं प्रीतिदायो महाशयैः ॥१३६॥
 गृह्यन्वशागुणं स्वान्तमुचितप्रतिपत्तिभिः । अन्तरङ्गः खमस्तावामवमुत्साहवर्धनः ॥१३७॥
 लेखका वृहत्कष्टव्य हासिण्योत्साहने भयः । अस्व यो न स मृत्वातां विमारी द्विमधिकव्यः ॥१३८॥
 मिथ्यास्वातगुणो मातो नामास्वः कलहविषः । अस्वस्यसंघः स्वैवो वा वास्वान्येस्व महीपतेः ॥१३९॥
 अञ्जीलाकापिनोऽन्योऽन्यं नमोऽन्यत्र नमोऽन्यत्र । अन्वयनेश्वासहनाः संहता नास्व लेखकाः ॥१४०॥ 140
 छन्दासुवर्तिनामेव निजविज्ञानवन्निष्ठाः । सर्वज्ञमन्वयताम्भानां मुखपिपी न पापिपः ॥१४१॥
 अनेन सह संजातः संलापो विपुनोदयः । लभ्यते वात्सराच्छेत्तुं दुर्जयैर्नातुं दुर्जनैः ॥१४२॥
 सर्वदोषोन्मिश्रं लेख्यं नृपमेवमिमं मम । समासाहवतः पुणैरदूरे स्वार्थशिखरः ॥१४३॥
 गम्भीरश्च गुणज्ञश्च स्थिरबुद्धिश्च पापिपः । एव लेखमर्थं स्वच्छा विवेक्यः प्रतिभाति मे ॥१४४॥
 न वास्वास्वमादाव रञ्जितादन्वराजवत् । धाम्यतो मूलैर्मुष्मिन्लेख्योऽन्यः प्रतिभाति मे ॥१४५॥ 145
 इति संविन्यश्च दृढं स नवाभिव तां समान् । नारद्वचनं बाले स्म गुणिगोष्ठीषु मन्धगः ॥१४६॥
 मूढपूर्वं गुणानेवं हर्षयन्तं विशांपतिः । विशिष्टयोग्यताज्ञस्य विवेकाराभनोमुखम् ॥१४७॥
 अधिस्तपयन्न नायं स्वाहुगिमावं महाशयः । उदात्तं सत्किंवाह्यत्वं वदस्वत्य गभीरता ॥१४८॥
 इति संविन्यश्च रात्रापि ज्ञातुं तस्यान्तरं मतेः । नाकिञ्चन परीक्षार्थं वयावज्ञाभसत्किंवाः ॥१४९॥
 स तेनानुपन्दारेण तनुवाचाशयं नृपम् । स्वीकर्तारं विदग्धमीमांसितेये मीतिमाभितः ॥१५०॥ 150
 क्रमोपवीचमानेन सेना-वासेन भीमतः । तस्य योद्धानमगमस्वकाव इव पापिपः ॥१५१॥
 नातीव स्वल्पया स्थित्वा नातीवाप्यव हीर्षया । शरविद्यासंगेनेव राजां निन्दे मखजनाम् ॥१५२॥
 नर्मभिरर्भेभेडानां हाःस्थानां निक्तिवाक्रमैः । मिथ्यास्तर्कैर्विद्वानां च न स क्षोभमवीकृत ॥१५३॥
 मखजालापसंमारी ज्ञायामह इवाचलः । प्रतिस्पर्धीश्च व कुप्यन्वाचज्ञायाममूलमोः ॥१५४॥
 वीक्षणं राजदालीनां राजद्विष्टैः सहासकम् । राजाने च कथां वीथैः कालविषाचचार सः ॥१५५॥ 155
 स्वभावाद्वाजपुत्रैः सज्ये राजविन्दकैः । नास्मारेयमोदपातम्यो तेमे वैद्युन्वजीविभिः ॥१५६॥
 बहद्विरादरास्त्वर्थैः वैकल्याण्यन्यं प्रभोः । निन्दे योस्तादृशीधिल्यं सेनोस्ताहासद्विष्णुभिः ॥१५७॥
 अन्वोत्कर्षानपि वदन्मसङ्गेन निरामहः । स्वविद्याद्योतकः सोमूखम्भानां इद्वर्गमः ॥१५८॥
 एवं स लेखमानस्तमुद्योगेन वलीयसा । अनिर्दिष्टो मातृगुप्तः वदुनस्ववाहयत् ॥१५९॥
 अथ तं कृशसर्वाङ्गं भूतरे जीर्णवासकम् । बहिर्जातु विनिर्वातो राजा वीर्य व्यविन्यवत् ॥१६०॥ 160
 वैदेशिको निःशरणो गुणवान्मन्धनोन्मिश्रतः । हास्यं जिज्ञासुना कष्टं लोचमाद्यासितो मया ॥१६१॥
 योस्वाभयः किमज्ञानं कापि भावरणापि वा । इत्येवर्थाविदुषेन मया इह न चिन्तितम् ॥१६२॥
 वसन्तेनेव न मया क्षोभमाद्यापि योजितः । स्तीवचानानयैः भुष्यन्त्योऽं पुरुषपादपः ॥१६३॥

१३६. १) संभावनानुसा supplied by A₂ in space left by A₁. १३७. १) A₂ gloss प्रविपतिः स्वत्पारः कल्पिका दूजनं वा-
 यमभिति वाचय. १३८. २) Thus corr. by A₂ from A₁ वास्वते. १३९. १) Thus corr. by A₂ from A₁ नारद्वचन. १४२. १) A,
 gloss उवाच वास्वोपि.— २) A₂ gloss अहमुपेन. १४६. १) A₂ gloss राजपुत्रभिः. १५६. १) A₂ gloss वादगुप्तान. १५९. १) Thus
 corr. by A₂ from A₁ अनिर्दिष्टो.

- अस्य ग्लानस्य शिवउच्चं विविण्णस्य विनोदयम् । आनस्य वा क्रमच्छेदं को विदध्यादसंपदः ॥१६४॥
- 165 नास्मै चिन्तामणिं दध्यां नातृतं वा निवेदितः । नवा बहवमेतावद्यामूदेन परीक्ष्यते ॥१६५॥
तदमुष्य गुणित्वस्य क्षीयतेवाभयस्य च । प्रतिपत्त्यां कतमया तावदानुपमानानाम् ॥१६६॥
इति चिन्तयतस्तस्य राक्षसं लेखकं प्रति । स्वमखादोचिता काचित्स्वत्यभांश्च सत्क्रिया ॥१६७॥
ततः प्रावर्तत स्फारनीहारलवणाहिभिः । दहन्निवाङ्गं भलेष्वपवनागैर्हिनागमः ॥१६८॥
संनतध्वान्तमिषतस्मीवशीतवशीकृताः । आशाषकाशिरे नीलमिषोलाप्यादिता इव ॥१६९॥
- 170 शीतास्वी क्षुमणावीर्यदहनोप्याभिलाषतः । हुतं वातीव जलधिं विनामि लघुतं वयुः ॥१७०॥
अथ क्षीपोज्ज्वले धात्रि लसहीमहसन्तिके । कदाचिच्चृपतिर्देवादधरावे व्यकुञ्चत ॥१७१॥
स हेमन्तानिर्भुरिभांकारपक्षैः पुरः । क्षीपान्यकम्पितानीवस्यविष्टिर्भात्रि वृष्टवान् ॥१७२॥
तानुज्ज्वलयितुं भृत्यान्विष्यद्यभ्यधाततः । वामिकेतुं बहिः सज्जः को वर्तत इति स्फुटम् ॥१७३॥
छलछमेषु सर्वेषु बाह्यकस्यान्तरासतः । राजजवमहं मानुगुप्त इत्यभुणोद्वहः ॥१७४॥
- 175 प्रविशेति स्वयं राज्ञा द्वातानुसक्तो गृहम् । लक्ष्मीसांनिधयस्य तद्वृष्टोऽप्यिषिवेष्ट सः ॥१७५॥
क्षीपानुज्ज्वलनेत्युक्तो निष्पद्य चतुरैः पदैः । बहिर्दिवास्तुक्पथं क्षणं तिष्ठते भूभुजा ॥१७६॥
स भवद्विगुणीभूतशीतकम्पः प्रभोः पुरः । किं स्विहृक्तीति विमृषन्नातिदूरेभुपाविशत् ॥१७७॥
अथ पश्च भूपातः किवत्प्रासितं निशेति तम् । सोभ्यधारेव वामिन्या वामः सार्धोवशिष्यते ॥१७८॥
ततो भूभुवपाथैर्न कथं सम्पङ्क्तिशासनः । स्ववाचधारितो निद्रा कथं नाभुज ते निशि ॥१७९॥
- 180 अथ कृत्वा क्षणाच्छीक्रेत तं स व्यजिह्वयत् । अवस्थावेदमादांशो देव्यं वा स्वकुमुदातः ॥१८०॥
शीतेनोद्भूतस्य मावशिमिषाधिन्यागैवे मज्जतः शान्तामि स्फुटिताधरस्य धमनः क्षुत्तामकण्ठस्य मे ।
निद्रा काप्यवभावितेव दधिता संत्वज्य दूरं गता सत्यावयतिपादितेव वस्तुषा न क्षीयते शर्वरी ॥१८१॥
तदाकर्णं महीपातः साधुवादैः परिभ्रमत् । अभिनन्द्य कवीन्द्रं तं पूर्वस्थानं व्यसर्जयत् ॥१८२॥
अचिन्त्यद्य भिक्षुं वः सगुणास्त्रिजनेतसः । दुःखोत्तमं वचः भृगुलेखमेवाधुना स्थितः ॥१८३॥
निरर्धकात्साधुवाहारान्वस्येव विदग्धमम । अयमज्ञातद्वयो दुःखमास्ते भुषं बहिः ॥१८४॥
- 185 चिरं चिन्तयतो यत्नात्सदृशीमस्य सत्क्रियाम् । देवं महार्हमद्यापि न किञ्चित्प्रतिपत्तिं मे ॥१८५॥
अथ वास्यैव लूकेन स्फारितोऽस्म्यधुना यथा । वर्तते राजरहितं काम्यं क्रूरमीदमण्डलम् ॥१८६॥
पात्रावास्मै मही तस्मात्सा नवा प्रतिपाद्यते । अवधीर्य महीपालान्महतोऽवर्धनापरान् ॥१८७॥
इति निश्चित्य चतुरं क्षपायामेव पार्थिवः । गृहं व्यसर्जयद्वात्काङ्क्षीरीः प्रकृतीः प्रति ॥१८८॥
आदिदेश च तान्यो यो दर्शयेच्छासनं नमः । मानुगुमाभिषो राज्यं निःशङ्कं सोभिषिष्यताम् ॥१८९॥
- 190 अथ दुतेषु यातेषु लेखयित्वा स्वशासनम् । क्षपायसिर्न क्षपाशेषं कृतकृत्योऽस्यबाहवत् ॥१९०॥

१६५. ') A, gloss अनेव इत्यर्थः. १६६. ') A, gloss सत्क्रियया. १६७. ') A, gloss विषयविषयं न गता इत्यर्थः. १७१. ') A, gloss हस्तान्तिका मन्त्रिका. १७३. ') A, gloss पात्रिभागेषु पुष्टेषु. १७५. ') A, तद्वृष्टो. १७६. ') Thus corr. by A, from A, 'कथं च. १८०. ') A, gloss अवस्थायाः अवस्थेन तस्याम्. १८१. ') A, gloss सत्यामेव्यादिना. १८८. ') A, gloss सत्क्रिया इति.

मानुगुप्तसु नृपतेः संतापमपि निष्कलम् । अत्रानुगृहीतवैरादयस्त्वन्मात्र इवाभवत् ॥१९१॥
 अन्तर्द्वैतौ च वार्त्तम् कृतं शान्तोद्य संघायः । अतश्चापिद्याधिकास्त्वन्मन्त्रिणां प्रभुताम् ॥१९२॥
 गतानुगतिकत्वेन कोयमासीन्मम धर्मः । मय्यवदादस्तेभ्यस्त्वं मेनास्व ज्ञातवानहम् ॥१९३॥
 भुम्भायाः पवनं सरीसृपगणाः प्रकवापिता भोगिनो गावर्ज्जुनिवारका विनादिता विसृष्टीर्गणानां यथाः ।
 यथाभ्यन्तरसंभूतोऽप्यधिकृतिः शोक्तः शमी स भूमौ लोकेष्वेति निर्यतं प्रलपता सर्वं विपरीक्षितम् ॥१९४॥
 अथ वा विद्यतेमुष्य न काप्यनभिगम्यता । तद्विभीषणविनो येन कृताः प्रणविनां गृहाः ॥१९५॥ 195
 त्यागिनो निष्कलङ्कस्व को दोषोऽयं महीपतेः । ममापुत्रं तु तच्चिन्त्यं यच्छेद्यः प्रतिबन्धकम् ॥१९६॥
 रजोऽज्यन्ताः शक्तिरत्नहरीः समीरैरग्निः क्रियेत यदि द्रव्यतद्दामिमुक्त्वः ।
 दोषोर्ध्वनः स ज्ञातु भाग्यविपर्ययाणां शत्रुर्मेनावपि न तस्व तु शत्रुतायाः ॥१९७॥
 उत्पानकलतुम्भानां वरं राजोऽमीश्वरिणः । न तु तत्स्वामिर्नस्तीत्यपरिक्षेपः कलम्बि वे ॥१९८॥
 निष्कलम्बि वे पशुपतेः किम् नारदमुते संयाप्यते ह्यति तैर्नहि भस्ममेवम् ।
 वे तद्वचस्य तु समुप्यतः प्रातःकृपाया न कानि ह्यदिनां सदैव मेवम् ॥१९९॥
 विन्मवन्नपि पदवाग्नि न कंचिदोषमात्मनः । वातो विरक्तिं च ज्ञात्वा सेव्यमात्रोऽप्यर्थं नृपः ॥२००॥ 200
 अथ वानादृतोऽन्येन संयापोऽनिकमायुषात् । कः फलेनाभिसंबन्धं गतानुगतिकाद्यभ्योः ॥२०१॥
 अन्तर्द्वैतं समतं मुद्रन्त्यंगितास्मानेव पाथोऽधैरात्मानावतनस्तरङ्गबलवैरातिङ्गस्य गृह्यल्लो ।
 स्वकं मौक्तिकरत्नानां जलकणान्संभाषयत्वस्त्रुधिः प्रायोऽन्येन कृतादरो तदुपरापि प्रायोऽर्थेनैव स्वाभिनिः ॥२०२॥
 इदं संबिन्मवन्नोऽन्येनैव तस्मिन्निवारः । स्त्रिजस्व हि विपर्ययेति तत्त्वज्ञस्यापि श्रेयसी ॥२०३॥
 प्रभातायां विभावर्त्तमवासावस्थितो नृपः । आकार्यतां मातृगुण इति क्षत्वारमोदिशत् ॥२०४॥
 नतः प्रधावितानेकपतीवारपथेक्षितः । शक्तिवैद्य महीभर्तुस्त्वन्काश इव सोऽन्तिकम् ॥२०५॥ 205
 तस्मै कृतवणामात्र मुहूर्त्तदेव पार्श्विभः । भुसंक्षितेन स्वतरमेखं लेखाधिकारिणा ॥२०६॥
 स्वयं च तनुवाचाङ्ग कश्मीरान्येति किं भवान् । गत्वा तत्राधिकारिभ्य एतच्छासनमर्पयताम् ॥२०७॥
 स प्रापितोऽस्महेदेव यो लेखं वाचयेत्पथि । संबिदेवा प्रवचनं विस्मर्तव्या न जातु चित् ॥२०८॥
 अविज्ञाताशयो राज्ञ्यानाञ्च केशराजिवः । सोऽनुज दहनज्वालां न तु रत्नाङ्कुरयुतिम् ॥२०९॥
 यथादेशस्तथेऽनुक्ता मातृयुते विविर्गते । निर्गर्भः पूर्ववद्वाजा तस्यावतिः सहान्वय ॥२१०॥ 210
 अथाङ्गेशोचितं क्षाममपायेवमवाग्धवम् । रघूनां मातुः मातृगुणं निविन्देति नृप जनः ॥२११॥
 अहो नरेभ्यस्त्वेवं यत्किंचनविधापिता । वृक्षजनीचिरे कर्मवर्हेतो विदधाति यः ॥२१२॥
 दुराज्ञाया भूतकेशं सेवमानमहर्निशम् । पुत्रं केशार्द्धमेवैव ज्ञातवाननुपौ नृपः ॥२१३॥
 उपायं च दुरस्कुल्य सेवते सेवकः प्रभुम् । अनन्तरहस्तवैव योऽर्थं न किल मय्यते ॥२१४॥

१९०. ') A₂ 'वर्धयेत्'. १९८. ') A₂ glosses राजीवजीविनः पुत्राः, तत्प्रापितः तेषां त्यागिनः कर्तारः च वरं. २०२. ') Thus corr. by later hand from A, उपायि च.—') Thus A₂; A₁ 'अर्धे'. २०४. ') A₂ gloss दास्यत्. २०८. ') A₂ gloss विप्र. २११. ') Thus corr. by later hand from A, अथ के. २१२. ') A₂ gloss वृक्षज. २१४. ') Doubtful emendation; on account of an ink blot only the following is legible in the handwriting of A₁: उपाय—इदं च. A₂ reads उपायं नृपस्कुल्य; this reading is found also in R. G and Edd. end इवार्थं च.

- द्वयार्थं भागारिप्रतिभवश्चास्त्वस्तु इत्थं जही शेषस्तत्पीकृततनु निवेम्बाद्वरिपुम् ।
 215 यतस्तेनामुष्मिन्नपिगतवता हेष्टासहतां भमारावि न्यस्तं निरवधि परामारवहम् ॥२१५॥
 भवेत्तद्वृहीतेषु गुणवत्तु गुणाधिकम् । आत्मानं गुणवान्पश्यन्वाद्यैरन्वयिभिर्य ॥२१६॥
 अनन्तरङ्गः कोन्वोस्मादुपान्वर्णयतेपिकान् । अस्मै गुणवते पूजां यथकारं कितेहसीम् ॥२१७॥
 यो नानाद्युतिमत्पदायैरसिकोसारेपि शक्तायुधे सप्रेमा स विलोक्य वर्धेमिह मे किं किं न कुर्वामिभ्यम् ।
 हत्वाविष्कृतवर्धराणि नटते यो वर्धेणोऽम्भोलवाचाप्यन्मुञ्चति तं विहारं जलदं कोन्वोस्ति भूत्याशयः ॥२१८॥
 गच्छतो मातृगुप्तस्य निर्द्वन्द्वस्यैव वर्यम् । नाभूज्जाप्यर्धमाहात्म्याद्विकल्पः कोपि जेतसि ॥२१९॥
 220 अहंपूर्विकयोश्चिर्निर्मितैः भुमशंसिभिः । स वितीर्णकरात्म्य इव न भममावहे ॥२२०॥
 अहद्वत्स फणाकोटी खञ्जरीटमहेः पथि । स्वमे प्रासादमादद्य स्वं चोत्तङ्गितसागरम् ॥२२१॥
 अभिन्नवद्य शास्त्रज्ञो विमिसैः भुमशंसिभिः । एतैर्भूमतुरादेशो भुव मे व्याचक्षुभावहः ॥२२२॥
 फलं मम तनीयोपि कदमीरेषु भवेद्यदि । भवधरेशमाहात्म्यार्त्तिकं किं नातिशयेत तत् ॥२२३॥
 अङ्गुष्ठलङ्कृतोः पद्मानो वल्लभातिथयो गृहाः । उपानमन्यच्छतोस्व सत्किमाद्य पदे पदे ॥२२४॥
 225 इत्थं विलङ्किताभ्या स लोतालोकोद्देशाहलम् । मङ्गल्यवधिषाणाम् वर्यस्यै हिमाचलम् ॥२२५॥
 खरलस्वन्द्वभगा-गङ्गाशीकरवाहिनः । पत्युषुपुस्तं मदतः पाल्यायाः संसृता भुवः ॥२२६॥
 क्रमवर्ताभिधाने स प्रवेशे प्राग्भास्ततः । दृक्कं काम्पुवनामानं योध भूरपुरे स्थितः ॥२२७॥
 नानाजनपदाकीर्णे स्थाने तत्राद्य भुभुवान् । काश्मीरिकात्मान्महामात्यानिष्ठतान्कोनापि हेतुना ॥२२८॥
 ततोपनीतप्राग्धैः प्राकृतो धवलांशुकैः । स जगामान्तिकं तेषां शान्तिं नृपतिद्यासनम् ॥२२९॥
 230 तं प्रयातं समुद्यजिः शकुनैः ध्वजितोदयम् । पान्थाः कोप्यन्वपुर्दुर्गं निमिसानां फलोद्गमम् ॥२३०॥
 सुस्वाद्य विक्रमादित्यदूतः प्राग् इति हुतम् । हाःस्थाः काश्मीरमन्त्रिभ्यस्तमासधं न्यवेदयन् ॥२३१॥
 आगच्छत प्रविशतेत्युच्यमानोद्य सर्वतः । स तान्समस्तसामन्तानाससादानिवारितः ॥२३२॥
 यथाप्रधानं सचिवैरिहितोचितसत्किवः । ततः परार्थमभ्यास्त तन्निर्दिष्टमासनम् ॥२३३॥
 कृताङ्गैरपामात्यैराज्ञां वृष्टो महीभुजः । शनैस्तच्छासनं तेभ्यो लज्जमान इवापिपत् ॥२३४॥
 235 तेमिवन्ध्र प्रमोर्लज्जमुपांशुं मिलितास्ततः । उन्मुच्य बाधयित्वैतमयोचन्विनयान्विताः ॥२३५॥
 मातृगुप्त इति शब्धं भवतामेव नाम किम् । एवमेवैतस्मिन्ने सोपि तान्विहितस्मितः ॥२३६॥
 कः कोत्र संविधातृणामित्यभूयत बाष्कतः । राज्याभिषेकसंभारो दृश्यते स्म च संभृतः ॥२३७॥
 ततः कलकतोत्तालभूरिलोकसमाकुलः । प्रदेशः क्षणमात्रेण सोमूल्याभिविजयार्णवः ॥२३८॥
 अथ प्राङ्मुखौचर्गमन्त्रपीठपतिष्ठितः । संनिपत्य प्रकृतिनिर्मातृगुप्तोऽभिविष्यत ॥२३९॥
 240 तस्य विन्ध्यतटवृद्धवक्षसः परिनिर्तुङ्गत् । सशब्दमभिषेकाम्नु रेवाकोतं इवावभौ ॥२४०॥
 अथ क्षातानुलिमाङ्गं सर्वज्ञानुक्तभूषणम् । व्यजिज्ञपन्तं राजानं क्रान्तराजासनं प्रजाः ॥२४१॥

२१०. १) A₂ gloss मूलं पुत्रवः. २१८. १) A₂ विलोक्य जलपतिवन्धनार्णवः. २२५. १) Thus A₁; corr. by A₂ into "मीकह", as also in G B. २२५. १) A₂ gloss पाल्याया इति प्रमुनियन्ता येनैवैर्यः. २२५. १) A₂ gloss परं भूयते यत्पुत्रांशु परिकीर्तितम् A₂ adds मन्त्रकारण. २३५. १) Thus A₁; A₂ "अथ, corr. by later hand into "अथ".

अर्थितेन स्वयं वातु विक्रमादित्यमुमुखा । विदितः स्वयमानसत्वं ह्यपि नः दुविधीमिनाम् ॥२४२॥
 मण्डलानि विलम्बने वेनामेव प्रसिद्धान् । मा मल्ल मण्डलं राक्षसितम्यं तद्विदं वरैः ॥२४३॥
 कर्मभिः स्वेरवाप्तस्य जन्मनः पितरौ बन्धु । राक्षो बन्धुन्ये राज्यस्य मनुष्यामेव कारयन् ॥२४४॥
 इत्थं स्थितेपरं कोविदपदीयोस्मीति संसत् । न मेवा भवत्त राजन्यवन्मात्मा च तावन्न ॥२४५॥ 245
 इति तैस्तथ्यमुक्तोपि संस्मरन्वामिसत्किनाम् । मातृगुप्तो गरीपालः क्षणमासीत्कनस्मितः ॥२४६॥
 शानेन ह्यदिनं सुर्यप्रवराभ्योर्जितेन सः । तथैव मङ्गलौहं तद्वस्त्रे निरवर्तयन् ॥२४७॥
 पुरमेवेशाबान्येपुरार्थमानोऽथ मन्त्रिभिः । अनुतमाभून् दूतं राज्यशतुर्ध्वसर्जयन् ॥२४८॥
 देशौघस्यानुसारेण स्वर्धनिष च तां विदन् । स्वाभितो मयति क्षितः क्षान्तं स्वममन्वत ॥२४९॥
 अथाह्वापरारम्भस्यान्वकुं लेबास्मृतिं प्रयोः । अन्वाक्ष्ण्यपि सास्त्राभिः शशिणीभ्यामृताभिः सः ॥२५०॥ 250
 अक्षाम्नाभ्यागुणांस्तस्य स्मरन्वर्षसुतोऽथ नः । स्वयं लिखित्वा श्लोकं च स्वकमेकं व्यवसर्जयन् ॥२५१॥
 वाकारमुदहसि नैव विकल्पते त्वं दिव्यां न ह्यवसति मुष्णसि सत्कलाभिः ।
 निःशब्दवर्णमिषाम्भुधरस्य राजमन्त्रलक्षणे कलत एव तथं प्रकाशः ॥२५२॥
 ततः प्रविष्टव नयतं सैन्यैः पिहितदिक्कटैः । कनायत्तानिष महीं बधायत्सर्वपालयन् ॥२५३॥
 स्वाधे वा दौघे वापि तत्कौचित्योक्तसारमयः । श्मश्रुस्तर्कुक्तस्वेवं कामुत्पदिमितेभ्यता ॥२५४॥
 वस्तुं ब्रह्मभूतोपोपस्तमासी विततदक्षिणम् । पनुबन्धनमुन्वाद्य कवचाकृणोतिमयन् ॥२५५॥ 255
 अमारमादिशेषाय वाचद्राव्यं स्वमण्डले । पूर्णोद्धृत्य ह्यवर्णादि बहरी च करम्भकम् ॥२५६॥
 करम्भके कीर्तमाने मातृगुप्तेन भूमना । वैतृज्यमुष्मिषलोपो न को नाम मन्वेयत ॥२५७॥
 गुणी च वृक्षकृष्ट बहाम्बन्धं स पार्थिवः । विक्रमदिरघतोऽप्यासीदग्निमन्त्रः शुभाभिनाम् ॥२५८॥
 विनेचकतथा तस्य शान्त्या च डरभीकृताः । तत्कनीधितलाः श्मश्रुर्गुह्योमन्त्र गनीपिषु ॥२५९॥
 ह्यय्यीवबन्धं मेण्डस्तदये द्यौवचयन् । आसमाभि बसो वापस्ताभवाभ्यति वा वधः ॥२६०॥ 260
 अथ मयविनुं तस्मिन्पुस्तकं प्रस्तुते म्बभात् । तावन्वविर्वाणमिषा तदर्थः स्वर्णमाजयन् ॥२६१॥
 अन्तरङ्गता तस्य तादृश्या कृतसत्कृतिः । भर्तुमेण्डः कविर्मेने पुनर्वक्तुं भिवोर्पणम् ॥२६२॥
 स मातृगुप्तस्वाम्याक्यं निर्मेने मपुष्टयन् । कालेनादय ब्रह्मनाम्भमः स्वहृदयस्य ॥२६३॥
 इत्याद्यादितराज्यस्य छासतः श्मां क्षमापतेः । विनालोना वनुस्तस्य कैकादाः पन्थ बल्लराः ॥२६४॥
 कृतार्थतां तीर्थतोयैराश्रमेद्यौगवम्पिभून् । ज्ञातं तादृशमभीपीस्त्वस्मिन्देशे पराक्रमम् ॥२६५॥ 265
 विनृषोक्तार्थता तस्य कोपेनान्तरभीवत । ततोऽरिचार्कसायेन नैद्याम्बुलघविकृता ॥२६६॥
 श्रीपर्वते कामुपतप्रतिवेष्टमांगतम् । आचक्षवावभ्रपादाक्यः सिद्धः कन्दाराद्यं दहन् ॥२६७॥

२४२. '1) 'A, indicates the sv. II. विधीयन्ते and विपत्. २४२. '1) Thus A₂, A, राजा. २४६. '1) Thus corr. by later hand from A, 'गुप्त' ; G R as above. २४७. '1) A₂ gloss अन्वाक्ष्ण्यपि. २४७. '1) Thus A₂, A, स्वाभ्यभिः, also G R; Edd. क्षाद्याभिः. २४९. '1) स्व supplied by A₂. २५२. '1) Thus corr. by later hand from A, 'विस्वीक'.—'1) A₂ gloss वाचकस्त्वय. २५५. '1) Thus A; G R °कृतिः; Edd. °कृतिः. २५६. '1) Emended: A B G वरम्भक. २५७. '1) A₂ gloss काव्य. २५९. '1) A, उमाद्यः. २६३. '1) A₂ gloss स्वदेवगुहा. २६५. '1) A₂ gloss वनरसेना.—'1) A, परानयः. २६७. '1) A₂ gloss वनरसेन.

- जन्मान्तरे लम्बसिद्धिस्त्यामस्त्युपरि साधकम् । वाञ्छामयच्छं राज्ञार्थममिलापस्तु तमवत् ॥२६८॥
 सयत्नं तव कर्तुं तन्मनोऽद्यमन्यथा । अथ मामिच्छामासिंस्तत्तत्तदमगोचरैः ॥२६९॥
- 270 गणोर्ध्वं मामकः सिद्धे वस्तुवोधे साधकः । जन्मान्तरेऽथ राज्येच्छां कुर्वामहमन्यथा ॥२७०॥
 भावं भवस्तज्जवतो भगवान्भक्तदर्शनः । साकल्यं मेऽप्यनीत्येवमभिधाव तिरोबधे ॥२७१॥
 साम्राज्येच्छाः समानेकां तव तत्त्वं तपस्वतः । लम्बस्त्युतिः सिद्धिरा प्रददौ दर्शनं शिवः ॥२७२॥
 प्रतिषेधं तमादिष्टवाञ्छितायैसमर्पणम् । स जगदिर्जयोधिर्न नरेन्द्रस्त्वमवाचत ॥२७३॥
 उपेक्ष्य मोक्षं किं श्माभृजोगामिच्छसि भक्तुरात् । इति जिज्ञासुना भावं दांभुना सेभ्यधीयत ॥२७४॥
- 275 स तं वधाये दांभुं त्वां दुष्टा व्याजतपोधनम् । अभ्यभामिदमग्रा त्वं न स देवो जगद्गुरुः ॥२७५॥
 महात्मनो आर्थाः स्वल्पं फलमन्यत्प्रेतरेऽस्त्ववम् । उदन्ववां वदान्धैरादुत्पन्नाधि स पयोधिने ॥२७६॥
 भव्य वैक्लव्यैकवल्गुलाभविश्वलेतसः । नो वेत्स्वभिजनस्याभिभूमिं मर्मव्यघातहाम् ॥२७७॥
 जगत्परिवृष्टः शौडमीतिलं सफलार्थनम् । कृत्वा दातुं कृतवपुस्ततो भूयोभ्यभाषत ॥२७८॥
 मज्जतो राज्यसीकषेण सापुज्यांवाप्रिदूतिकाम् । मराज्जवाञ्छपादस्ते सहां काले करिष्यति ॥२७९॥
- 280 इत्युक्तान्मार्तिने देवे स कृतव्रतपारणः । आगच्छदश्चपादे तमापुच्छयामिमतां भुवम् ॥२८०॥
 ततो विवितवृत्तान्तो मातृगुप्ताभिषेजनात् । निषिध्य सविधावातानमात्मानमनीहृषः ॥२८१॥
 विक्रमादित्यमुत्सिक्तमुच्छेत्तुं यतने मनः । मातृगुप्तं प्रति न नो रोपेणाकृषितं मनः ॥२८२॥
 अभिवैरपि निषिद्धैः किं स्वात्केशासविष्णुभिः । ये तदुन्मूलने शक्ता जिगीषा तेषु शोभते ॥२८३॥
 दान्धज्जान्मुदवं हिमन्ति शशिनः कोऽवस्ततोऽसमस्तविर्मोक्षिकरीन्द्रहन्तलने वधाम कोयं नवः ।
 सामर्थ्यमयनाव विषमसर्गैः स्पर्षी विधूयोजना ये तेषु प्रभवन्ति तव जहति व्यक्तं प्रकटा हवः ॥२८४॥
- 285 त्रिगर्तायां भुवं जित्वा स वज्रवध भूपतिः । विक्रमादित्यमभृगोस्कातधर्ममुपागतम् ॥२८५॥
 तस्मिन्नहनि भूमर्षा शोकाग्निःक्षलतामिश्रम् । नास्त्राहि नाशि नास्त्रापि स्थितेवावनावननम् ॥२८६॥
 अन्वेष्टुर्भुवमुद्वज्ज कश्मीरिभ्यो विनिर्गतम् । भुधाव मातृगुप्तं स वातिदूरे कृतस्थितिम् ॥२८७॥
 कैशिकिर्वासितो अस्त्विन्दवीवैरिति शङ्कितः । वधौ प्रवरसेनोऽस्य पार्थे मितपरिच्छदः ॥२८८॥
 कृतार्थं दुःखालीनं ततः पण्यं तं शनैः । विनवाचनतो राजां राज्यत्यागस्य कारणम् ॥२८९॥
- 290 वधाये तं क्षणं स्थित्वा सं जिघत्सं विहस्य च । ततः स दुकृती राजन्येन भूमिभुजो वधम् ॥२९०॥
 यावन्मूर्ध्नि रवेः पादास्तावद्योतयते दिशः । द्योतते नाञ्चया किंविद्वादैव तपनोपलः ॥२९१॥

२६८. ') मन्त्र supplied by A₂ in space left by A₁. २६९. ') A₂ glosses आदिशे and ईश्वरः. २७१. ') A₂ gloss
 अन्ववाः. २७२. ') A₂ gloss प्रवरसेनस्य.—') Thus A₁; corr. by later hand into 'रहते', as found also in R. २७३. ') A₂ gloss स्वल्पमादिसा वत् कयमि महात्मः.—') A₂ gloss उदन्ववा विवासा.—') Emended : A R G वदन्वो.—') A₂
 gloss शिवः. २७४. ') A₂ gloss पराभवः. २७६. ') A₂ gloss वपुः.—') Thus corr. by A₂ from A₁ स फलाधिपवत्.
 २७९. ') Thus A₁; corr. by later hand into साङ्गवत्. २८०. ') A₂ अवच्छादः. २८१. ') स supplied by A₂ in space left
 by A₁.—') A₂ gloss निहर्षः. २८२. ') A₂ gloss क्षेपः.—') A₂ gloss नीचेः. २८३. ') Emended : A निषिद्धः. २८९. ') A₂
 gloss प्रवरसेनः. २९०. ') A₂ gloss नाङ्गुलिः.—') Thus corr. by later hand from A₁ निषिद्धः.—') A₂ gloss विक्रमादित्यः.
 २९१. ') Thus A₁; corr. by A₂ into द्योतयतेनाञ्चया किं य which reading is found also in G R Edd.—') A₂ gloss
 दुर्धकात्मः.

अथ राजाभ्यधात्केन राजवपकृतं तव । वयस्त्वप्यधिकीर्षां नमीशमनुशोचसि ॥२९२॥
 मानुषसुस्तेषादीन्कोपास्मितसिताधरः । अस्मानुस्सहते कश्चापकर्तुं बलाधिकः ॥२९३॥
 नयता गण्यतामस्मान्नरत्नेन तेन हि । न मस्मिन् हतं सार्पिर्नाम वा सत्यमूपरे ॥२९४॥
 उपकारं स्मरन्तस्मिन् कृतज्ञत्ववशांश्चदाः । पद्मीमुपकर्तृणां यान्ति निषेधना अपि ॥२९५॥ 295
 निर्वाणमनुनिर्वाति तपनं तपनोपलः । हन्तुमिन्नुमणिः किं च बुध्यन्तमनुभुष्यति ॥२९६॥
 पुण्यां वाराणसीं गत्वा तस्माच्छमस्तुलोन्मुखः । इच्छामि सर्वसंन्यासं कर्तुं हिमजनीवितम् ॥२९७॥
 मणिकीपमिवेशं तमन्तरेणान्धकारिताम् । बिभेमि ब्रह्मपुर्वी भोगयोगे कथैव का ॥२९८॥
 इत्यैवित्पानिषेस्तस्य वाणीमाकर्ण्य विस्मितः । धीरः प्रवरसंनोपि व्याजहारोचितं वचः ॥२९९॥
 सत्यं विश्वभरा देवी भूपते रत्नसुरियम् । उत्पत्त्या द्योतते धर्मैः कृतज्ञैर्वा भवाद्दृष्टौ ॥३००॥ 300
 भन्तरत्नतया ध्यायः कोऽप्यस्तस्मान्महीभुजः । इत्थं जडे जगत्येकस्त्वां यथावद्विवेच्य वः ॥३०१॥
 चिदं खलु खिलीभुताः कृतज्ञत्वस्य वीथयः । धीर त्वयैव न स्वाद्यं संचारो यदि दहयेत् ॥३०२॥
 पाकधेयं भुमस्य मेघ तद्वती प्रागेव नादात्किमु स्वार्थभेजं मयास्य किं न भजते दीनान्स्वबन्धुनवम् ।
 न तो रन्ध्रदुशोस्य भीरुदि न तनुभूषः किमेव त्यजेदित्यन्तः पुरुषाधमः कलयति प्रायः कृतोपाक्रियः ॥३०३॥
 अत्युदात्तगुणेष्वेवा कृतगुणैः प्रदीपिता । शतशालीभक्त्येव याचन्मात्राणि सत्किंवा ॥३०४॥
 तत्त्वं गुणवतामप्यस्तत्त्वज्ञैर्वाभिनिन्दितः । परीक्षितो मणिरिव ध्येयं बहुमतः सताम् ॥३०५॥ 305
 तस्मादनुगृहाणामात्मा स्म त्याक्षीर्मेरेन्द्रताम् । मयापि ख्यातिमायायु गुणवत्पक्षपातिता ॥३०६॥
 पूर्वैरेताश्च चरमे मयापि प्रतिपादिताम् । भवान्प्रतिपङ्गविर्वा निदधातु पुनर्भुवम् ॥३०७॥
 अग्न्यागौदार्यचर्यस्य भुल्येति नृपतेर्वचः । कृतस्मितो मातृगुप्तः शनैर्वचनमब्रवीत् ॥३०८॥
 दान्यभराण्यन्तरेण वार्य्यं वक्तुं न पार्थते । का गतिस्तदुपादाने मर्यादोक्तं किंवा ॥३०९॥
 अतः पश्यमप्यथ किञ्चित्तेव मयोप्यते । अग्न्यागार्जवमप्येतदार्थस्त्वमवधीयते ॥३१०॥ 310
 सर्वः स्मरति सर्वस्य प्रागवस्थाद्यु तावयम् । आत्मैव वेति माहात्म्यं वर्तमाने क्षणे पुनः ॥३११॥
 पूर्वोक्तस्या महीया ते त्वदीया या च मे यदि । ताभ्यां विमोहितावाचं न विशोऽन्योन्यमाशयम् ॥३१२॥
 राजा भूत्वा कथं मातृक्यतिगृह्णातु संपदः । कथमेकपदे सर्वमौचित्यं परिमाणम् ॥३१३॥
 असाधारणमौदार्यमाहात्म्यं तस्य भूपतेः । भोगमात्रकृते मातृर्किं साधारणतां नयेत् ॥३१४॥
 अपि च स्पृहायुतः स्वां भोगेभ्यो यदि भूपते । प्रियमाणेभिमाने मे केन ते विनिवारिताः ॥३१५॥ 315
 यस्मिन्पुत्रकृतं तेन तद्विना मत्पुत्रक्रियाम् । जीर्णैवापुनाङ्गेषु प्रभवत्येव विषयः ॥३१६॥
 या गतिर्भूजोमुख्य मया तामनुगच्छता । पात्रापात्रविशेषकृत्वव्यतिरेक्या प्रकाश्यताम् ॥३१७॥
 एतावत्येव कर्तव्ये द्योतेस्मिन्कीर्तिशेषनाम् । भोगमात्रवदित्यागादिद्विधां सत्यसंभताम् ॥३१८॥

२९२. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'वायव्यद्वार'. २९४. ') A₂ gloss मेव हर्षयेवेन. २९५. ') A₂ 'वसीकृतवा'. २९८. ') A₂ gloss विकारादिव. ३०१. ') A₂ gloss हर्षयेवान्. ३०२. ') A₂ gloss वीथीयु.—') एवमेति supplied by A₂ in space left by A₁. ३०७. ') Thus A₁; A₂ 'व्यापि'. ३०९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'वायव्यद्वार'. ३१०. ') This verse has been omitted by A₁ and supplied in margin by A₂; found in R. G. ३१५. ') A₂ gloss ते भोगा हर्षयः. ३१८. ') A₂ gloss विकारादिव.

- इत्युक्त्वा विरते तस्मिन्महाद जगतीपतिः । स्वहीमा न मया स्पृहयास्तस्य जीवति संपदः ॥३१९॥
- 320 अथ वाराणसीं गत्वा कृतकापावसंपदः । सर्वे संन्यस्य हकृती मानुगुप्तेभ्यश्चरतिः ॥३२०॥
 राजा प्रवरसेनोपि काश्मीरोत्पत्तिमञ्जसा । निजितां मानुगुप्ताय प्राणिगोहृदमिषयः ॥३२१॥
 स इदपतितो लक्ष्मीं शिखामुष्मतिपादयन् । सर्वोधिभ्यः कृती वर्षान्दश प्राणानधारयन् ॥३२२॥
 अन्योन्यं समिभानातान्मन्वोन्वीचित्वशालिनाम् । ब्रह्मणामपि वृक्षान् एव विपद्यगापयः ॥३२३॥
 राजा प्रवरसेनोप नमयन्नयनीपरात् । अकृष्णलङ्कयाः ककुभो वृक्षस्य यशसो व्यधात् ॥३२४॥
- 325 पीताभिर्लङ्कितोर्ध्वामुत्कुम्भबोभिरेवानवन् । तस्य प्रतापः प्रभवन्मुवनानिं प्रसन्नताम् ॥३२५॥
 शुभ्यत्तमालपञ्चाणि शीर्षेणालीदलानि च । तस्तेनार्णवनीराणि चक्रेरिस्त्रीमुखानि च ॥३२६॥
 स गङ्गातिक्त्रिताङ्गस्य पूर्वचारिनिधेर्म्यधात् । सैन्धेभमदनपत्न्यैः कालिन्दीसंगमभिवम् ॥३२७॥
 रोषस्वपरपद्मोपेः कटकैः स्पृष्टविकटैः । चकारोत्पाट्य सौराष्ट्रान्तौ राष्ट्रियाटनम् ॥३२८॥
 यशोर्ध्वः पार्श्वेभ्यो हेमरागवद्विभक्तः । वज्रधे भर्मविजयस्यस्य सितिद्यतकोः ॥३२९॥
- 330 कैरिनिर्वासितं पिप्प्ले विक्रमादित्यं न्यधात् । राज्ये प्रतापशीलं स शीलादिस्थापराभिधम् ॥३३०॥
 सिंहासनं स्वचन्दनानां तेनाविदधत् ततः । विक्रमादित्यवसतेरानीतं स्पृष्टुं पुनः ॥३३१॥
 हेतुमुदीर्य विविधानमन्त्रान् पराजयन् । सप्त वारान्सं तत्प्राज जित्वा मुम्मुनिंमुजम् ॥३३२॥
 भाटर्थाद्याद्यहमे वारे हेतुमाकृन्मानुद्यतम् । धिक्मन्त्रबन्धनां क्षोयमित्यूरे नृपतिः क्षुधा ॥३३३॥
 अवभोधं पयुत्सेन वीरेत्युक्त्वा मयोत्सुकः । मध्येसमं ननतास्य सेतुर्कुर्वन्कलपिनम् ॥३३४॥
- 335 नृपं केकां च शिखिनीं दुष्टास्त्रैर्द्विषि नृपः । अभयेन समं प्रादात्तालावधरणोचितम् ॥३३५॥
 वसतोस्य विशो जित्वा नयुः पैतामहे पुरे । कर्तुं पुरं स्वनामाङ्कं प्रपते स्म मनोरथः ॥३३६॥
 राक्षो सेनं च लक्षं च दिष्मं क्षातुमयैकदा । स वीरो वीरचर्यायां विर्यवौ पार्श्वचार्यमा ॥३३७॥
 गच्छतः श्मपतेस्तस्य मौलिरज्जामविम्बितः । बभार ताराप्रकरो रक्षासर्पपविधमम् ॥३३८॥
 अधानन्मृतेतलोकस्पृष्टभीमवद्वुभाम् । हमशानमान्ततटिनीं पर्यट्पाससाद सः ॥३३९॥
- 340 ततस्तस्य सरित्पारे मुक्तसरावमयतः । ऊर्ध्वबाहू महद्वृतं मादुरासीन्महौजसः ॥३४०॥
 नृपतिलस्य दृक्पातैर्ज्वलन्निः कपिशिकृतः । उत्काञ्चयोनिः कृताश्लेषः कुलाश्रितिव दियुते ॥३४१॥
 तमव प्रसिद्धान्धेन बोरेणापूरयन्दिशः । अघासं विहस्युच्चैश्चवाच क्षणदाचरः ॥३४२॥
 संत्वज्ज्व विक्रमादित्यं सख्योद्विक्तं च भूदकम् । त्वां च भूपात पर्याप्तं पैर्यमग्नयं दुर्लभम् ॥३४३॥
 वलुधापिपते पाष्ठासिद्धिस्तव विधीयते । सेतुमेतं समुत्पीर्य पार्थमागम्यतां मम ॥३४४॥
- 345 इत्युदीर्य निजं जानुं रक्षः प्रालम्बसारयन् । तन्महासरितो वारि सेतुसीमन्तिनं व्यधात् ॥३४५॥
 अङ्गेन रक्षःकावत्स्य ज्ञात्वा सेतुं प्रकल्पितम् । वीरः प्रवरसेनोप विकोशां क्षुरिकां दधे ॥३४६॥

३२१. ¹) A₁ gloss ब्रह्मणां विक्रमादित्यमहद्युवप्रवरसेनानाम्. ३२५. ¹) A₂ gloss जगन्मयि. ३३३. ¹) A₂ gloss प्रवर-
 सेनः.—) Doubtful emendation: मुनि has been supplied by A₂ in space left by A₁; A₂ has marked a different
 division of the words, जित्वाऽङ्गं मुनिमुजम्, which is also indicated by the interlinear gloss of A₂ प्रतापशीलं; C reads
 मुम्मुनि. For the name मुम्मुनि see iv. 167; v. 316; viii. 2180 (C).—३३५. ¹) A₂ gloss पितृविरुद्धा.—) Thus
 A₁; A₂ तालपत्रचर्यो. ३३८. ¹) Thus A₂; A₁ आङ्क. ३३९. ¹) Thus apparently A₁; A₂ वन.

स तयोक्तस्य तन्मांसं कृतसोपानपद्धतिः । भवरश्च तत्स्वानं क्षुरिकादलं उच्यते ॥३४७॥
 पार्थस्य तं तममुक्त्वा प्रातर्मत्स्यप्रातनम् । हृष्टा पुरं विंधीति बद्धूतं तिरोदधे ॥३४८॥
 देव्या शारिकाद्यैरेन यक्षेणाधिष्ठिते च सः । यमि शारीटकेष्वस्त्यं वेतालपातिनम् ॥३४९॥
 भक्त्या प्रविष्टां प्राकस्मिन्निमीचीं प्रवरेम्बरम् । जयस्वामी स्वयं पीठे भिरवा बन्धुमुपाविशान् ॥३५०॥
 वेतालावेदिनं तमं जानतो जगतीभुजा । स्वपतेः स जयाकथ्यस्वं नाडा प्रख्यापितोभवत् ॥३५१॥
 नगराप्रतिलोम्याय भक्त्या तस्य विनायकः । प्रत्यकुलः पाकुलतां भीमस्वामी स्वयं ययौ ॥३५२॥
 सद्भावध्यादिका देव्यस्तेन श्रीशब्दताडिताः । पञ्च पञ्चजनेन्द्रेण पुरे तस्मिन्निवेशिताः ॥३५३॥
 वितस्तायां स भूपालो बृहत्सेनुमकारयत् । क्वाता ततः प्रमत्सेव ताडयौसेनुकल्पना ॥३५४॥
 श्रीजयेन्द्रविहारस्य बृहद्बुद्धस्य च व्यव्धात् । मानुसः स नरेन्द्रस्य जयेन्द्रो विमिविज्ञानम् ॥३५५॥ 355
 शुभोज सिंहलदीन्यो हीपान्स सचिवोकोरत् । मोराकनाया मोराकभवनं भुवनजुतम् ॥३५६॥
 षट्शिवहृत्क्षणि पुरं तत्पथे पुरा । यस्यास्तां बर्धनस्वामी विम्बकर्मा च सीमयोः ॥३५७॥
 दक्षिणस्मिन्नेव पारे वितस्तायाः पुरा किल । निर्मितं तेन नगरं विभक्तैर्युक्तमाणैः ॥३५८॥
 ते तत्राभंलिहाः सौधा यानध्यास्य दृश्यते । वृष्टिक्वथं निदाधाने चैत्रे वोस्तुह्यमं जगत् ॥३५९॥
 तदिना नगरं कुच पवित्राः क्षुत्तभा मुवि । क्षुभगाः सिन्धुसंभेदाः क्रीडावसथवीथिषु ॥३६०॥ 360
 दृष्टः क्रीडावगोम्यव न मन्धेनगरं कवित् । यतः सर्वौकसां तस्मीः संलक्ष्या शुपधादि ॥३६१॥
 वैतस्तं वारि बालम्यैर्वृहत्सुहिनशर्करम् । पीप्योवेक्षि स्ववेदनापात्क ततोम्यव लभ्यते ॥३६२॥
 प्रतिदेवगृहं कोशास्ते तस्मिन्नापिता नृपैः । सहस्रशः शक्यते यैः केतुं भूः सागराम्बरा ॥३६३॥
 पुरे निवसनस्तस्मिन्स्य राजप्रजासृजः । शनैः साक्षाज्यलाभस्य वष्टिः संवत्सरा ययुः ॥३६४॥
 ललाटे भूतमुद्राङ्गे जराभुक्ताः शिरोदहाः । तस्य शंभुभ्रमासङ्गिगङ्गाभ्योविभ्रमं बहुः ॥३६५॥ 365
 अध्याभ्यपदेनेशाननिदेशास्तक्षणायनः । कार्मरारिको जयन्ताख्यो हिजन्मायोजि पार्श्वगः ॥३६६॥
 आन्तोस्यध्वज्य मान्यस्मादेशाभिमनं भवेत् । राजे प्रवरसेनाय लेख एव पदद्वयताम् ॥३६७॥
 इत्युक्त्वापितलेखोसावसमर्थः पथः पृथुम् । गन्तुं प्रस्थानलिखोस्मि सद्यस्तेनेत्यगद्यत ॥३६८॥
 क्षाद्यय तावत्वं स्पृष्टो हिजः कापालिना मया । उक्तेति तेन क्षिमोसावासस्ये दीर्घिकाजले ॥३६९॥
 उन्मीलितेक्ष्णोब्राक्षीत्स्वं स्वदेष्टावधोद्यितम् । तस्युपधार्यने राजो भूत्यान्ययाञ्जलाहतौ ॥३७०॥ 370
 स्वमावेदयितुं नया नीयमाने नृपान्तिकम् । अवयाक्षिमोक्षिपलेखं स ज्ञानकलशे ततः ॥३७१॥
 प्रवरेशं आपयता कस्तं तत्कलशास्तुनः । राज्ञा लेखं वाचयित्वा जयन्तः पापितोन्तिकम् ॥३७२॥
 कृतं कृत्यं महामत्तं भोगा भुक्ता यवो गतम् । किमन्यत्करणीयं ते पक्षि गच्छ शिवालयम् ॥३७३॥
 ततस्तं वृत्तसंकेतः संतोष्याभिमनार्पणात् । भिरवा तमहमशासादं जगारे विमलं भवः ॥३७४॥
 जनैः स इदृशे गच्छकैलासलितिकां दिशम् । विद्यादे बटवन्धोक्षि द्वितीयतपनोदयम् ॥३७५॥ 375

३४७. ') Thus corr. by A, from A, आल; G 'आल. ३४९. ') Thus corr. by later hand from A, 'दित्तं.—') A, gloss
 क्षारद्व. ३५१. ') स्व supplied by A, ३५४. ') This corr. by A, from A, वक्ष. ३५९. ') A gloss एषावय, ३६२. ') A, 'वैष्णु'. ३६६. ') Thus corr. by A, from A, 'निष्'.

- अयन्तेनाहुतोदन्तरेणुनावाप्य संपदः । स्वनामाङ्गपहारादिकर्मभिर्मिलाः कृताः ॥३७६॥
 एवं स मुक्तैश्वर्यं मुक्तां मूमिभूतां वरः । अयेनैव शरीरेण मेने भूतपतेः सभाम् ॥३७७॥
 पासादे प्रवरेशस्य सिद्धिलेने समापतेः । स्वर्षद्धारप्रतिमटं हारमंथापि लभ्यते ॥३७८॥
 तस्य रत्नप्रभादिभ्यां जातो राजा युधिष्ठिरः । अपासीचबमासोनाः श्मां वसार्दिशार्तिं समाः ॥३७९॥
 380 सर्वरत्नजयस्कन्दगुणशङ्खाङ्गिनाभिभाः । आसन्निहारपैत्वादिहृत्पैस्तस्मिन् वराः ॥३८०॥
 भवच्छेदाभिषं पामं स्तुत्यं पैत्वादिसिद्धिभिः । यो अभास्तोस्व वज्रेन्द्रोप्यासीन्मन्त्री अयेन्द्रजः ॥३८१॥
 दिकामिनीमुखोत्कीर्णकीर्तिषण्णविप्रकाः । आसन्कुमारसेनायास्तस्यान्वेप्यमन्त्रिणः ॥३८२॥
 पद्मावत्यां सुतस्तस्य नरेन्द्रादित्य इत्यभूत् । लःखणांपरनामा यो नरेन्द्रस्वामिनं व्यधात् ॥३८३॥
 वज्रेन्द्रतनयौ वज्रकनकौ बल्य मन्त्रिणौ । अभूतां वृकतोदन्तौ रात्री च विमलप्रभा ॥३८४॥
 385 स विधायाधिकरणं लिखितस्थितये निजम् । थां वयोदशभिर्वर्षैरारोह महाभुजः ॥३८५॥
 तस्याभुजो धरणिमृण्णवादित्यस्ततोभवत् । तुष्णीनापरनामानं यं जनाः प्रादुरञ्जसा ॥३८६॥
 जगद्विलक्षणं बल्य शङ्कुमुद्राङ्कितं शिरः । अपूर्वशर्वरीशान्तर्लानभाभुजिषं हरे ॥३८७॥
 रिपुकण्ठादपीष्पासीयस्य धाराधरः पतन् । तद्वपुनेत्रकुण्डैस्तु जलाधिक्यमधार्यत् ॥३८८॥
 अपूर्वौ बल्यतापामिः प्रविष्टवर्षी द्विषां न्यधात् । मारीनेत्रेषु मीरोर्मन्मन्दिरेषु तृणाङ्कुरान् ॥३८९॥
 390 यस्य पाणिप्रणयितां कृपाणे समुपायते । कबन्धेभ्यः परो नृपं न व्यपन्न द्विषद्वले ॥३९०॥
 तस्याव्यपोग्रमाहात्म्या देवी दिव्याकृतेः मिया । विष्णुशक्तिः क्षितिं पाप्मा रणारम्भाभिधामवत् ॥३९१॥
 स हि जन्मान्तरे पूर्वं धूतकारोभवत्किल । कदापि प्राप निर्गदे सर्वस्य कितवैजितः ॥३९२॥
 देहत्यागोद्यतोप्यासीत्याप्यं किंचिद्विचिन्तयन् । न पर्यन्तेषुपेक्षन्ते कितवाः स्वार्थसाधनम् ॥३९३॥
 अवलम्बदर्शनां विन्ध्ये देवीं भ्रमरवाशिनीम् । इदुमैष्वहराकाङ्क्षी निर्व्यपेक्षः स्वजीविते ॥३९४॥
 395 भ्रमरैः शङ्कुपुष्पाभैः खण्डमानस्य देहिनः । तदास्पदं हि विशतो दुर्लङ्घ्या पञ्चवोजनी ॥३९५॥
 स वयश्शङ्कुपुष्पानां धीमांस्तेषां प्रतिक्रियाद् । देहेवह्यपरित्याज्ये मन्वानोभूदुष्कराम् ॥३९६॥
 प्रागवोषमेणा देहं ततो महिषचर्मणा । तेन छादयता दत्तो मृलेपोष सगोमयः ॥३९७॥
 अथ भानुकरोष्णुष्कमृलेपाधेजिताङ्गकः । स लोट इव संचारी प्रतस्थे कूरविधयः ॥३९८॥
 सरलां सरणिं त्यक्त्वा जीवितस्पृहया सयम् । गुहा तेन ततः सान्द्रतमोभीमा व्यग्राग्रत ॥३९९॥
 400 अयोदशतिष्ठन्मर्मभ्यो घोरा भ्रमरमण्डलाः । पक्षशब्दैः सुतिं प्रन्तो मृत्युमूर्धैरैरिव ॥४००॥
 ते तमुष्णुष्कमृलेपरेणुमणितलोचनाः । सहसा नाक्रमन्ते स्म महरन्तोपि बाधितुम् ॥४०१॥
 रेणुभिर्वैशिष्टतदृष्टाले न्यवर्तन्त वटपदाः । तेलण्डयंस्तु मृलेषु व्यपतन्वे नवा नवाः ॥४०२॥
 शैः खण्डमानमुष्णैर्मजतो योजनचवीम् । क्रमान्मृत्कवचं तस्य पथि संक्षयमाययौ ॥४०३॥
 ततो मुहुः महरतां तेषां महिषचर्मणि । घोरवटवटायोषः पादुरासीज्वरकरः ॥४०४॥

३७७. ^१) Thus A₁; A₂ स्वच्छा. ३७८. ^१) A₂ चिह्नं. ३७९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁, चतुर्विधं. ३८९. ^१) A₂ gloss मीरो. ३८९. ^२) A₂ म × लना. ३९०. ^१) A₂ indicates a *varia lectio* in the marginal note अन्वात् कबन्धेभ्यः परं नृपं न व्यपन्न द्विषद्वले; over the last word the gloss कवचं by the same hand.

अनुर्थयोगनस्वार्थमतिक्रम्य विवेद सः । रणस्फारीरिफांस्तानयोवर्गमिपातिवः ॥४०६॥
 धार्यस्ततोविशेषेण खण्ड्यामानेन वदपदैः । स ह्यस्त्ववर्गमावोधि विर्धं कैवेयं यो पुनः ॥४०७॥
 गन्धूतिमात्रमासने देवीधामनि धैर्यवान् । पुष्पकराभ्यां मधुपाण्डवति स्म स भीरवीः ॥४०७॥
 अथ क्षान्तिरिषोपाङ्गो लूनमांसः पञ्चक्रिभिः । कराभ्यामशिणी रत्नदेव्याद्यतनमासदत् ॥४०८॥
 प्रशान्ते भृङ्गसंपाने पक्षाक्षमलोकवन् । स देव्याः पादबोरये पपातोद्भान्तजीवितः ॥४०९॥
 स्वोकावशेषप्राणं तं देव्याश्वासयितुं ततः । अमिरामं वपुः कृत्वा स्वपञ्चक्रैषु पाणिना ॥४१०॥
 दिग्धेन पाणित्पक्षेन तेन वीरूषवर्षिणा । स क्षिप्रसाहितस्वास्त्ये दिभ्यु विक्षेप वधुवी ॥४११॥
 मयिष्ठमावः प्रैसिष्ठ सिंहाविष्टरसीति वाम् । बोरकांरां स तां देवीं तदाश्रसीव तां पुनः ॥४१२॥
 दवर्शं पुनरुद्यानलतावासे विलासिनीम् । स्थितां पुष्करिणीतीरे हवामां पुष्करलोचनम् ॥४१३॥
 गृहीतहारमुक्तायीं वक्रां धीमत्सनाञ्जलिम् । महार्हैः कान्तिकुसुमैर्वैषण्येनार्पिताङ्गकाम् ॥४१४॥
 पावकाहारिणी पादौ दधतीं कृष्णधारिणी । स्तनच्छन्नमुखं द्रष्टुं तपस्वत्याविवाग्वधम् ॥४१५॥
 भास्वद्विष्वाधरां कृष्णकेशीं सितकरानवाम् । हरिमर्थां शिवाकारां सर्वदेवमयीमिव ॥४१६॥
 तां विभाभ्यामवधाङ्गं निर्भेने यौवमोजिताम् । निग्येधारितशामेव स कामेन विधेयताम् ॥४१७॥
 दधती कृपमाधुर्यपुरच्छन्नामधृष्यताम् । अप्सरः प्रत्यभासस्व सा हि चित्ते न देवता ॥४१८॥
 कृपासुवुरवाहीनं व्यधितोसि चिरं पथि । मुहुः सोम्य क्षमाधस्व प्रार्थ्यतामुचितो वरः ॥४१९॥
 स तां वभाषे शान्तो मे अवत्या दर्शनाच्छ्रमः । अदेवी किं नु भवती वरं शतं कथं क्षमा ॥४२०॥
 देवी अगाहं तं भद्रं कोयं ते मनसि ध्रुमः । देवी वा स्यामदेवी वा वरीतुं स्वां नु शीकृणाम् ॥४२१॥
 इति लोभीहृलप्रमोदी कारयित्वा प्रतिभवम् । दूरमुत्कान्तमर्यादः संघमं तामयाचत ॥ ४२२॥
 नमःप्रधात्वा दुर्बुद्धे कोवं तेनुचितो विधिः । प्रार्थयस्वेतरयस्मात्साहं भ्रमरवासिनी ॥४२३॥
 देवीं तां जानतोप्यस्य नाभूद्वदितं मनः । निरुद्धा वासनाः केन जन्मान्तरनिबन्धनाः ॥४२४॥
 स तामुवाच सत्यां वेदेति स्वां गिरमिच्छसि । प्रमाणीकुद महागीमहमन्यव कामये ॥४२५॥
 पुर्वमेव हि जन्मनां योधिवासो निलीयते । तिलानामिव तेषां स पर्यन्तेषि न धीर्यते ॥४२६॥
 देवी वा अथ कान्ता वा भीमा वा शोभनापि वा । यादृशीं पूर्वमश्रासं तादृश्येवावभासि मे ॥४२७॥
 तमित्थं कथयन्तं सा ह्यात्वा निचलनिधयम् । एवं जन्मान्तरे भावीत्यवधारयुरोधतः ॥४२८॥
 छत्सहन्ते हि संस्पृष्टं न दिव्यां मर्त्यधमिणः । तद्वच्छ कूरतंकल्पेस्त्युक्ता सान्तद्वेषे ततः ॥४२९॥
 क्षमभ्युज्यन्मा भूयासं तथा देव्येति चिन्तयन् । प्रयागवदशालामादृशसीत् वपुस्ततः ॥४३०॥
 लोभायत रणादिस्थौ रणारम्भा व सा भुवि । मर्त्यभावेपि वा नैव जहौ जन्मान्तरस्मृतिम् ॥४३१॥
 रसितेनामिषस्योल्लासः सज्जोभिधपूजने । तां तरङ्गान्तरालेभे रत्नराजिमिषोज्ज्वलाम् ॥४३२॥

४०६. ') A, विव. ४१२. ') Thus A₁; A, G पुनः; R and Edd. read पुनः. ४१४. ') Thus A₁; altered by A₂ to 'मुक्तापान्धुः'. A₂ reads in margin गृहीतहारमुक्तायीं वक्रावीनस्सनाञ्जलिम्, with gloss मुक्ता एषापी. G and R follow A₁. ४१०. ') A, व्रिषां & after निम्नै. ४१६. ') This division of the words is indicated by A₁. ४२५. ') Thus corr. by later hand from A₁ सत्यं; सत्यां also in G and R. ४२९. ') A, देव्यो.

- आ भान्याद्यस्तद्विषयोऽपि तामलंकृतवीचवान् । दिव्याही पृथिवीशेभ्यो नम्रैर्भ्योपि ददौ नृपः ॥४३३॥
 रणादित्यनृपमास्वे दूत्यावाते तथैव तम् । मत्याक्यानेष्टुमाचक्यौ सैव तद्वरं वरम् ॥४३४॥
 435 तदर्थमेव कथितस्त्वोत्पत्तिं तां ततः पिता । हुवं कुलूतभूभर्तुः छद्वः प्राणिगृहान् ॥४३५॥
 मरुतो विप्रकूटं तं देशं गत्वा व्यधत्त ताम् । परिणीत रणादित्यः भुजान्तस्वाधिदेवताम् ॥४३६॥
 मर्यत्संस्पर्शभीरुः सा महादेवी भवन्त्वपि । तं मायया मोहयन्ती न पत्युर्हं कराचन ॥४३७॥
 व्यधान्मायामयीं राजस्तल्पे स्वसदुशीं स्निहयम् । स्वयं सा भ्रमरीरूपा निर्मगाम बहिर्निशि ॥४३८॥
 स नासा स्वस्य देव्याश्च कृत्वा छरगृहहयम् । माहेश्वरः शैललिङ्गे कारयामास काशभिः ॥४३९॥
 440 यः प्रतिष्ठापयत्क्षेत्रे सज्जे तसिद्धिर्भीदैवम् । देशान्तरायतः कथिष्वयामास देवविन् ॥४४०॥
 स वृद्धपथ्यः श्वाचक्षुर्नोषठितलिङ्गयोः । अष्टमखण्डैः समण्डकैर्भावे गर्भमावृतम् ॥४४१॥
 किंकर्तव्यतया मूर्धं प्रतिष्ठापिष्यद्वलम् । दिव्यदृष्टिः स्वयं देवी ततो राजानमब्रवीत् ॥४४२॥
 राजगिरिच्छतोद्भावे पीरोहिवं पुरा भवम् । स्वमर्चदेवमादत्तं पूजाभाण्डास्त्रजापतिः ॥४४३॥
 तां विष्णोः प्रतिमां मीक्ष्य पूजितां तेन भूर्जटिः । नृव्यामिव तदा मेने शक्तिरूपां विना शिवम् ॥४४४॥
 445 निमग्नितैर्हं किं तानि रत्नान्यथ छराछरैः । पिण्डीकृत्य स्वयं वक्त्रे लिङ्गं भुवनवन्धितम् ॥४४५॥
 तां विष्णुप्रतिमां तथ लिङ्गमीशानपूजितम् । स्वयं प्रजासृजः पूज्यं कालेनादत्त रावणः ॥४४६॥
 तेनाप्यभ्यर्च्यमानं तद्धस्तयामभवधिरम् । देवद्वयं राजजान्ते नीतमासीच्च कार्जुनैः ॥४४७॥
 विरक्तया ते कथयो मुग्धा शिवनगीकृतः । शान्तीस्त्वस्याः शनैर्देवी न्यबुद्धस्तमानसे ॥४४८॥
 प्रागेव सरस्तस्मात्कुशतैः शिल्पिभिर्मवा । नाबुद्धतौ पातरथ प्राप्ते ब्रह्मस्यलंकायम् ॥४४९॥
 450 तयोः प्रतिष्ठा क्रियतामिच्छुक्ता पृथिवीभुजम् । देवी प्रयाता भुजान्तं सिद्धान्तस्मार लेखरात् ॥४५०॥
 ते' ध्यातमावाः संयामा देव्यादेशेन पापसः । उद्धृत्य नृपतेर्प्राप्तिं देवी हरिहरौ न्यधुः ॥४५१॥
 विज्यैः प्रसूतैः संवीतौ हरनारायणौ जनः । पातर्नृपगृहे रट्ना परं विस्मयमायवी ॥४५२॥
 सज्जे प्रतिष्ठातमेध माहेश्वरतया नृपः । रणेभ्यश्च प्रतिष्ठायां पूजैः वापस्तमुद्यतः ॥४५३॥
 रणारम्भानुभावेन तावदेवाजुतावहः । स्वयं पीठे रणस्वामी भिन्वा वन्द्यमुपाविशत् ॥४५४॥
 455 कर्तुं प्रभावजिज्ञासां राक्ष्यां दत्तधनस्ततः । स स्वयंभूः स्वयं भक्तांस्तान्मान्यामानावययत् ॥४५५॥
 कुम्भदास्तया ह्यक्षः सिद्धो ब्रह्माभिधो वसन् । परिहाय तयोर्वैद्या प्रतिष्ठाकर्म कारितः ॥४५६॥
 स वृत्तप्रत्यभिज्ञः सन्प्रतिष्ठाप्य रणेभ्यश्च । व्योम्ना वज्रजलस्वामिप्रतिष्ठां गृध्रमारधे ॥४५७॥
 जनास्त्वलक्षयन्त्यस्य स्वयं पीठमवातरत् । इति कोशमपि इदं प्रभावोपाधि वर्धते ॥४५८॥
 सा ब्रह्मयतिमं सिद्धं देवी ब्रह्मविदां वरम् । अकारयत्तमुद्दिश्य परार्धे' ब्रह्मण्डपम् ॥४५९॥
 460 रणारम्भास्वामिदेवी दंपतिभ्यां व्यधीकृत । मठः पाशुपतानां च ताम्बां प्रसूज्यमूर्धनि' ॥४६०॥

४४०. ') A, gloss धिपतिजुहवः. ४४१. ') Thus A₂; A, 'वस ४४१. ') Thus corr. by later hand from A 'वाच. पापस.—') Thus A₂; A, 'व्यधुः. ४४३. ') Thus A₂; A, 'लिङ्गे. ४४५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'वत् ४४५. ') Thus A₂; A, 'भक्तैस्तां. ४४६. ') A₂ gloss हरिहरयोः. ४४६. ') Thus A₂; A, 'प्रवयो. ४४९. ') Thus corr. by hand from A₁ 'स.—') Thus corr. by A₂ from A, 'वरायम्.—') Thus A₂; A, 'सत्तनय. ४५०. ') A₂ gloss प्रसूज्य कारिकागिरी.

अरोग्यशाला निरघातुल्लासत्वाय रोगिणाम् । तेन सेनामुखीदेवीमयद्यान्यै च कारिता ॥४६१॥
 क्वापि रणपुरस्वामिसंज्ञया सर्वतो वतम् । च सिंहरोत्सिकाग्रामे मार्तण्डं वल्यपादवत् ॥४६२॥
 अमृतमभया तस्य राज्ञः पश्याम्यथा कृतः । दक्षिणस्त्रिजनेशस्य पादं हेमामृतेश्वरः ॥४६३॥
 मेघबाह्वनभूमर्ष्यया मित्राकृतया कृते । विहारेपि तथा कुङ्किम्यं साधु निवेशितम् ॥४६४॥
 राज्ञे देव्यनुरक्ताय सानुकोशाय सैकदा । पानाकसिद्धिं मन्त्रं यद्वै हाटकेश्वरम् ॥४६५॥ 465
 मा भून्मोघास्य मत्प्राप्तिरिति मत्वा तवार्पितम् । असाधयस्तत् त्राप्य वशान्तं वत्सराग्न्यद्वयम् ॥४६६॥
 कृत्वाष्टिकापथे कष्टं तपो नन्दिशिलां यतः । भूरिभिर्वस्त्रैर्मन्त्रसिद्धेः प्रणयितां वयौ ॥४६७॥
 स्वदेशे सिद्धिर्निषेध जायामञ्जुरविधयः । चन्द्रभागागलं भित्त्वा नमुनेः वाचिशुद्धितम् ॥४६८॥
 विलपावृततां याने विवसान्येकविंशतिम् । प्रविश्य यौरान्यामिन्ये दैत्यवीभोगमोषिताम् ॥४६९॥
 एवं स भूपतिभुक्तां भुयं वपश्शतत्रयम् । निर्वाणह्नाप्यनिर्मुक्तिं पातालैश्वर्यमासदन् ॥४७०॥ 470
 सानुपे नृपतौ याने दैतेयदयितान्तिकम् । देवी सा ज्येष्ठवी शक्तिः श्वेतद्वीपमगाहत ॥४७१॥
 राजवंशेष्वनेकेषु राजावंशहाये परम् । हवीरेवाव निर्ध्वं प्रजावास्तस्यमागतम् ॥४७२॥
 रणादित्यस्य गोमन्दवंशे रामस्य राधेवं । लोकान्तरद्वयस्यापि यवैरंशमुजः प्रजाः ॥४७३॥
 विक्रमाक्रान्तविधस्य विक्रमेश्वरकृच्छतः । तस्यासीद्विक्रमादित्यस्त्रिविक्रमपराक्रमः ॥४७४॥
 राजा ब्रह्मगन्तुनाभ्यां सचिवाभ्यां समं महीम् । सोपासीहासचक्रयो हावस्यादिंशानि समाः ॥४७५॥ 475
 चक्रे ब्रह्ममठं ब्रह्मा गन्तुनो लुप्तदुष्कृतः । रत्नावल्यासवया यथा विहारं निरमापवत् ॥४७६॥
 राजानन्तरजलस्य राजाभूतदनन्तरम् । नापितारानिभूपालो बालादित्यो बलोजितः ॥४७७॥
 लवणार्णवपानेन तथोत्कर्षमिदोद्दहन् । दत्यतापो रिपुस्त्रीणां सनेषाम्भोमज्जमुक्षम् ॥४७८॥
 आसन्धैरिमनोगाधकोपदण्डा इवाहताः । यस्याद्यापि जयस्तम्भाः सन्ति ते पुर्वकारिणौ ॥४७९॥
 प्रभावाङ्केन वज्रान्ताञ्जित्वा येन व्यधीयत । कारसीरिकनिषासाय कालम्याक्यो अनाभवः ॥४८०॥ 480
 कश्मरिषु धनोदममयहारं हिज्जन्मनाम् । राजा मङ्गलराज्ये यो भेडारक्षमकारयत् ॥४८१॥
 विशां विपाटितारिष्टमरिष्टोत्सादनें व्यधात् । वसुधा वल्व बिम्बोष्ठी बिम्बा बिम्बेश्वरं हरम् ॥४८२॥
 भ्रातरो मन्त्रिणस्तस्य वयो मजसुरीकसोः । सेतोथ कारकां आसन्स्त्रुशानुप्रमालवाः ॥४८३॥
 बभूव तस्य भूर्भुवभूतानुतविधमा । तनयानङ्गलेखाक्या भृङ्गारोक्षपिकीमुदी ॥४८४॥
 नो वीक्ष्य लक्षणोपेतां मृगाक्षीं पितुरन्तिके । अमोघप्रत्ययो व्यक्तं व्याजहारेति दैवचित् ॥४८५॥ 485
 भविता तत्र आमाता जगतीभोगभाजनम् । स्वदन्तमेघ साकाज्यं गोमन्दान्धवज्रजम्भनाम् ॥४८६॥
 क्षतासंतापसाकाज्यमनिच्छन्नस्य पार्थिवः । दैवं पुरुषकारेण जेतुमासीत्कृतोद्यमः ॥४८७॥

४६१. ¹) Thus A; R G संज्ञासंज्ञः; Edd. वल्लभः. ४६१. ¹) Thus A₂; A₁ ततो. ४६२. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ पादम्. ४६२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ मुखा.—²) Thus A₂; A₁ लिख्य. ४६३. ¹) A₁ gloss वंशः.—²) A₂ gloss वयोः राजरपाविष्णवी. ४६४. ¹) Emended; A R G मन्त्रम्. ४६५. ¹) The words from कालम्याक्यो to कारका in verse 483 have been supplied by A₁ at a later date and in a smaller handwriting, partly in space left for this purpose, partly in margin. ४६६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ यद्वै. ४६६. ¹) A₂ gloss रहोत्सा. ४६६. ¹) See note to verse 480 above.

- भराजान्वाधिनं दत्ता नेवं साक्षाज्जहारिणी । मत्वेति ग्रही कम्पां न कलौचन भूभुजे ॥४८८॥
 हेतुं स कल्पतामर्षं कृत्वा जानातं वृषः । अथाप्यासकावर्षं चक्रे दुर्लभवर्धनम् ॥४८९॥
- 490 मातुः कार्कोटनगिनं सुधातायाः समीपुषां । रात्र्यादेव हि संजातो राजा नाशाय तेन संः ॥४९०॥
 विधिन्वते हि श्रमण्या घनेवाचोयन्मापहात् । विगीचयेव तथैव निदधाति निधिः मुमम् ॥४९१॥
 मात्सर्वेण जहद्गोरागिचतुष्टये भूमभवे योग्यतां ज्ञात्वा स्वां विदधतिर्वर्षं दिनपतिर्होत्वः । यद्यान्मुमुक्षुः ।
 हैवं वेति न वः शिखी तु परतो नामास्तु तत्संभवाः स्तुर्हीया अपि बहरोऽन जगत्सिग्मांभुविस्मारकाः ॥४९२॥
 पिथा भाग्यानुवागिन्वा येष्टमानो नयोचितम् । अभूत्सर्वस्व चमुष्यः स तु दुर्लभवर्धनः ॥४९३॥
 यद्यथा योतमानं तं प्रज्ञादित्य इति यथाम् । कौवीरभाग्बस्वायं च शनकैः अभुरोनयत् ॥४९४॥
- 495 पिगोः प्रेक्षस्तयोहृतां तादृश्यादिवदेन च । राजपुत्री यथावपु पणयामास तैव तम् ॥४९५॥
 स्मैरिणीसंजो भोगा युषानेपि पितुर्गृहम् । पत्युर्मुहुत्सामित्वत्वाः किं नामूचीलविग्रहम् ॥४९६॥
 सा विस्वर्षाभाभ्यासाचनकैर्विद्यता मनः । अनङ्गलेखा लङ्गेन संयामुज्यत मन्त्रिणा ॥४९७॥
 जङ्गमेतुखाभासतद्विभीतीति संभवा । धातुर्वि दिनादिनं यान्ती ततस्तन्मयतां वयी ॥४९८॥
 स मन्त्री दानमानाभ्यां वशीकृतपटिच्छहः । अन्तःपुरे यथाकार्यं विजहार तया सह ॥४९९॥
- 500 उपलेभे च शनकैस्तत्वास्तं श्रीलविग्रहम् । विरागतिर्हृद्यत्रिर्धोमादुर्लभवर्धनः ॥५००॥
 सखीमभवे हः स्मेरा विवर्णा अर्धहर्षणे । अकाण्ड एव गोत्याव पश्यन्ती तस्मिन् पचः ॥५०१॥
 पत्युः कोपे कृतावद्या भूनेषाचिनुकाञ्चनैः । तदमिषं भाषमाणे तस्मिन् स्वस्तलोचना ॥५०२॥
 तत्तुल्यगुणनिर्विण्णा तद्विपक्षस्तुती दत्ता । रिदृशां तस्य संतप्य सखीमिर्वरसंख्या ॥५०३॥
 तमुष्येव भुषकण्ठी तदाज्ञेयेवराङ्गका । तत्संजोये स्वकार्ष्या तत्तले व्याजनिशितां ॥५०४॥
- 505 भवेति मावद्यो भोपित्वेयमित्रीतयेव । निवेदयन्ती हीः श्रीष्वापिशाचावेद्यैकृतम् ॥५०५॥ कुलकम् ॥
 निगूढवदारीराज्याभिन्नाकृशावपुस्ततः । भुक्तान्तमविशज्जातु निशि दुर्लभवर्धनः ॥५०६॥
 सोपद्वस्त्ररत्नान्निष्ठलमस्वापनिःसहाम् । दुर्जोरभूर्गुरङ्गे तु वस्तुमामिष वक्षाम् ॥५०७॥
 आक्षिप्यलितार्थैः कल्पयन्निः कुषाकुटी । निवेदयन्ती तत्कालमेव निर्वहणं रतेः ॥५०८॥
 अग्न्यस्यापि क्षुधो हेतुं पुनरप्यक्षमावहाम् । तां तथावस्थितां वीक्ष्य स वज्रजाल मन्वुना ॥५०९॥
- 510 मग्निहीर्षुः स रेषिण विमर्द्येन विचारितः । ग्रहत्वेव ग्रहत्वेव निवृत्तं स्वममन्वत ॥५१०॥
 ततस्तथाविधः शुभ्रायकोपावेशसागरः । विचारयेत्तथा तस्य बलाचममनीयत ॥५११॥
 नमस्तस्मै ततः कोन्यो गण्यते बक्षिणां धुरि । जीर्वन्ते येन रवीना ईर्ष्याविषविभूषिकाः ॥५१२॥
 सेरिन्नवदहो कष्टावेष्टारागानुता इजाः । विचारयन्त्याः सिष्यन्ते क्षिप्रं यामिरयो नराः ॥५१३॥

४८८. ') A, gloss अणुल्लङ्घनीयवाच दत्ता. ४८९. ') कृत्वा याग supplied by A, in space left by A, ४९०. ') Thus corr. by A, from A, समीपुषां.—') Thus corr. by A, from A, सा. ४९१. ') Emended; A R G चरन्म.—') Thus A, A, स.—') A, gloss तु इत्यर्थः. ४९२. ') A, gloss जङ्गमित्तमर्षा. ४९३. ') Emended; A संयुक्त. ४९४. ') A, सन्म. ४९५. ') The text from मात्सर्वेणवर्धनः to the end of verse 607 below has been supplied by A, partly in space left by A, partly in margin. ४९६. ') Emended with Edd.; A निहता. ४९७. ') A, दुर्जात, with v. l. as above.—') See note to verse 500 above. ४९८. ') Thus corr. by A, from A, कन्ती. ४९९. ') Thus corrected by A, from A, कष्टः श्रेष्ठः.

खीति नामेन्द्रिबार्थोयमिन्द्रियार्था यथा परे । तथैव सर्वसामान्या वक्षिणामत्र काः कुपः ॥६१४॥
 निसर्गतस्तदा गारीः को निबन्धयितुं शमः । निबन्धनेन किं वा स्वाद्यस्त्वतो स्मरणोचितम् ॥६१५॥ 515
 यः मुनेरिष संवर्षे एकाधमिनिविष्टयोः । रायिणोर्द्वि मानः स कोचमानस्ततः परः ॥६१६॥
 ममकारो मृगाक्षीषु क इवायं सचेतसाम् । स्वदेहेनुपपन्नोपि यः सोम्यव कथं मतः ॥६१७॥
 उद्देगोत्पादनादेवा मध्या चेत्थितिभाति मे । रायस्ताद्विस्मृतः कस्मान्मूलमुद्देगश्चाखिनः ॥६१८॥
 सप्तपातालनिक्षिप्तमूत्रो रायमहीरहः । मूमिभूतमनुत्पाद्य देवमुन्मूल्यते कथम् ॥६१९॥
 हेयो नामैव दुर्धरो जितो येन विवेकिना । क्षणाधैवैव रायस्य तेन नामापि नाशितम् ॥६२०॥ 520
 वीर्यैतद्विषया दृष्ट्या रायिणा वाच्यमौषधम् । ईर्ष्या जेवा ततो रायः स्वचमाद्याः पलायते ॥६२१॥
 इति ध्यात्वातिस्वर्गान्खड्गदुर्य्याभुकपहवे । यद्योपि न इतो बरुषं स्मर्तव्यं तत्तत्वेत्यसौ ॥६२२॥
 जनैरतस्त्वमणेष बाते दुर्लभवर्धने । त्यक्तविद्रः स जम्बी लङ्गुडु बर्णानवाचयत् ॥६२३॥
 शास्त्रिण्यात्मानदस्यास्य खड्गः स मनसा तदा । विसस्मारायङ्गुलिखां दधौ तु मृत्युपकियाम् ॥६२४॥
 तस्योपकर्तुं दधितं प्रतिकारमिच्छोचिन्ताविशद्य तु मनः स्मरवाणपक्षिः ।
 दृग्गोचरे परिचयप्रणयं प्रपेदे निर्मिद्वता न तु कदाचन राजपुत्री ॥६२५॥ 525
 भूत्वा सप्तविंशतिमब्दास्त चतुर्मिमांसैर्वन्ध्या मूर्धनि रत्नं नृपतीनाम् ।
 तस्मिन्काले लोकमवापोऽञ्जलकृत्यो बालादित्यो बालशशाङ्काकृतमौलेः ॥६२६॥
 पूर्वं विपन्नतनयेभिजनस्य शोवे गोनन्दसंततिरजावत तर्षं शान्ते ।
 प्रादग्निमुमनलिनाथ हठमविष्टतोयौघपाटितविसा यत्तिवीर वीना ॥६२७॥
 अथ शिथिलितमुख्यानात्स्वैमत्यविभ्रः कनकचटविनुक्तैः पावनं तीक्ष्णतोषैः ।
 कथमपि सं कृतज्ञो राजजामातुलवैर्ध्वषित विधिबहिष्टं मूर्ध्नि राज्याभियेकम् ॥६२८॥
 कार्कोटप्रभवः प्रभुः स मुकुटप्रत्युतमुक्ताकणघोतभेणिकणाङ्गुराङ्गितबृहद्वाहर्महीनुहहन् ।
 शातिप्रीतिसतोषशेषफणभृत्संकुल दृक्पल्लवग्यासावर्जकहाटकाम्बपटलजम्भामशोभोमवन् ॥६२९॥
 अथ विनलिता गोनन्दोर्ध्वामुजोभिजनाबुधैरतिभुविभि भूः कार्कोटहः कुले व्यपिण स्थितम् ।
 विरपरिधितास्त्वर्गभोषाध्वनः पतनं भिता विभुवनपुरोः शोभोर्मीलाविबामरविन्नगा ॥६३०॥ 530
 १० ॥ ५३६ ॥ आदिनः ५३ ॥ अं १०६९॥
 इति श्रीकाश्यमीरिकमहामात्यश्रीचणकप्रभुसूतोः कण्वस्य कृतो राजतरङ्गिण्यां तृतीयस्तरङ्गः ॥¹

५१६. ¹) A, gloss विरिषः. ५२२. ¹) Thus corr. by A, from A, 'अङ्गुलिखा'. ५२३. ¹) जम्बी स supplied by A, in space left by A, ५२४. ¹) तथा वि supplied by A, in space left by A, ५२६. ¹) Thus A, altered by A, to कवाधि.—
¹) A, gloss कवाधिबर्धः. ५२७. ¹) A, gloss तस्मिन्. ५२८. ¹) A, gloss खड्गः. ५२९. ¹) Thus corr. by A, from A, कर्कोट. Colophon. ¹) A, adds here लिखितशेष मया राजानकराजकण्वेन.

॥ चतुर्थस्तरङ्गः ॥

- रहीतश्चतिरेकमश्रितवयावेहेन मिथीभवन्निष्पत्सूहमिह व्यपोहतु वपुः स्थाणोरभद्राणि वः ।
 वेण्या भोगिवधूशरीरकुटिलहयामखिया वेष्टिता जूटाहेरपि यत्र भाति हयितामूर्त्येव पृक्ता तनुः ॥१॥
 स महीं राजकन्यां च भामवानेकतः कुलात् । रत्नानां च सुतानां च राजाभूश्रानं शनैः ॥२॥
 पतिनोपितदौःशील्या नुल्यसौभाग्यगौरवा । अनङ्गभवनं चक्रे विहारं नृपतिमया ॥३॥
 शिमुदेवायुषोल्पस्यैवशोक्तं विविन्तयन् । राज्ञः क्षतो मल्हणाख्यो मल्हणस्वामिनं व्यधात् ॥४॥
 ५ पारेविशोककोटादौ पदप्रतिपत्तिना । अरीयत द्विजेन्द्रेभ्यश्चन्द्रप्रामः क्षमाभुजा ॥५॥
 श्रीनगयीं प्रतिष्ठाय दुर्लभस्वामिनं हरिम् । पद्विंशता स वर्षाणां श्मावृषास्तमुपाययौ ॥६॥
 अनङ्गदेव्यां संभूतस्तस्य दुर्लभकः क्षतः । शशास वासवसमस्तनो बद्धमर्मा कृती ॥७॥
 मालामहस्य यो माया दौहित्रस्तनवीकृतः । प्रतापादिस्थ इत्याख्यां तत्कुलानुगुणं दधे ॥८॥
 औडेनैडबिडालामभिया वन्मन्त्रिणा कृताः । अमहारा हनुमता पुण्यानुमतसंपदा ॥९॥
 १० प्रतापतापितारातिः प्रतापपुरंपत्तनम् । मयवन्नगरस्यार्धं दीर्घबाह्वर्ध्वधत्त सः ॥१०॥
 नामादिगुणरायाततत्तत्क्रयिकसंकुले । नोणामिषोवन्नस्य देशे रौहीतको वणिक् ॥११॥
 रौहीतदेशे जानानां निवेशार्थं द्विजन्मनाम् । महागुणो नोणमठं पुण्यज्येष्ठं चकार सः ॥१२॥
 स जातु राजभवनं राज्ञा मीत्या निमन्त्रितः । अधितोभवदेकाहमुपचरितुंपोषितैः ॥१३॥
 प्रातः सुखासिकां प्रेम्णा पृष्टोय वृधिबीभुजा । शीर्षव्यधामकथयत्यजातं दीपकज्जलैः ॥१४॥
 १५ ततः क्रमेण नृपतिस्तेन जातु कृतार्थमः । वसंस्तदास्पदेद्राक्षीत्स्नपायां मणिदीपकान् ॥१५॥
 बिलासित्वेन लक्ष्म्या च तावृद्या तस्य विस्मितः । अथ द्वित्राण्यहान्यासीत्तत्रैव स कृताह्नः ॥१६॥
 एकदा तेन तत्कान्ता व्यलेकिं ललिताकृतिः । श्रीनरेन्द्रप्रभां नाम हर्ष्य हिमकरानना ॥१७॥
 उरोजपुर्णकुम्भाङ्गा सद्बर्वाहितविभ्रमा । मूर्तिमन्मङ्गलमिव स्मरस्यं च गृहस्थं च ॥१८॥
 हर्षस्य निर्जनतया स निःशङ्कविहारिणीम् । तां विलोक्यानवद्याङ्गीमभिलाषेण पश्येशे ॥१९॥
 २० सापि हर्षितमालीभिः किंचित्सावीकृतानना । अपश्यत्साहचरीकान्तं भोजविभ्रान्तया दृशा ॥२०॥
 प्राग्जन्मप्रेमबन्धनाहा निवेशाहा मनोभुवः । सपक्षपातं सा तस्य दृष्टौव विदधे मनः ॥२१॥
 क्षणादलम्भप्रदर्शयि तां सौभाग्यद्वयधामयीम् । मज्जानमपि संस्पृश्य स्थितामिव विवद सः ॥२२॥

१०. '1) A, gloss लापट. १२. '1) A, gloss स्थितये. १४. '1) Thus corr. by A₂ from A, प्रभाणां. १५. '1) Thus corr. by A₂; A, seems to have read कृतानमः. १६. '1) A, gloss सन्तोष्य च तावृक् सद्बर्वा आश्रितो विभ्रमो यथा.—'1) व स्मरस्य supplied by A, in space left by A₁. २१. '1) Thus corr. by A₂ from A, निवेशाहा. २२. '1) Thus corr. by later hand from A, मन्त्राणामपि

हर्षस्तम्भच्छगात्री क्षणं भूम्ना जगाम सा । व्यावर्त्य वक्ष्यं पदवन्ती पार्थिवं तं मुहुर्मुहुः ॥२३॥

गृहीतवदयस्तस्यास्तावतैव महीपतिः । स चिन्ताविह्वलवदो राजधानीं क्षुब्धैवैवौ ॥२४॥

तत्र तस्य तदाकारध्यानावहितवक्षुषः । सममन्त्रः पुरगीत्या प्रपेदे तावत् तनुः ॥२५॥

25

अभिन्नवत्स धिक्कटं क्लोयमनुभावहः । अस्मिन्मे मानसोद्याने रागनामा विषमुनः ॥२६॥

अहो नु ह्यभगा रागनुक्षिप्तं विजित्य या । विवेकादीन्व्यभारैः क्षयः परिपन्थकान् ॥२७॥

भावं कौकीनमीनेन येन भूमिभृता सता । तस्य मे दुःसहः कोऽयं सदाचारविपर्ययः ॥२८॥

यत्र वारापहरणं राजैव कुर्वते विशाम् । परः को नाम तत्रास्तु क्षासितं नीत्यतिक्रमे ॥२९॥

विमुच्यन्निति भूपालो विस्मर्तुमभवत्समः । न पदतिं साधुसेव्यां न च तां दीर्घलोचनाम् ॥३०॥

30

तमय प्रथितास्यास्थं वेदीयोमरणं वणिक् । स जनाज्ज्ञातवृत्तान्तः ह्यजने विजनेव्यदीत् ॥३१॥

इमामवस्थां प्राप्तेः किं धर्मेण निरुध्यसे । न प्राणसंशये जन्तोः रक्तत्वं नाम किंचन ॥३२॥

यन्मतानि प्रतीक्षन्ते विमुषैर्ममसंशये । तेषामपीरयो कृत्ये भूषते संवमव्ययः ॥३३॥

यशोनुरोधावुचिर्न नापि देहमुपेक्षितुम् । स्वकीर्तिर्न परास्त्रां कीर्णां कर्णरसावना ॥३४॥

माभूमवतुरोधस्ते त्वत्पिपार्थे हि पार्थिव । पाणा अपि न मे गन्धा इन्द्रियाण्येव का कथा ॥३५॥

35

एवमुक्तेऽपि नादस्ते तां चेतस्सां ह्यरास्पदात् । नृक्षणां वनेकीभूत्वा नृसङ्गत्वान्मयापिता ॥३६॥

तेनेति प्रथमाणः स वलिना च मनोभुवा । शान्तज्ज्ञामय जवाह कथंविना ह्यलोचनाम् ॥३७॥

कृत्यैवहासैः सापास्ततादृक्चारित्र्यापवा । नरेभ्यमहिषी चक्रे श्रीनरेन्द्रेभ्यं हरम् ॥३८॥

क्रमेण च प्रजापुत्रैश्चन्द्रापीडाभिषं ह्यनम् । पालोऽपि पार्थिवधूर्मिधानमिव मेदिनी ॥३९॥

तस्याभिजनमातिर्यं स्वच्छैरच्छेदि तदुणैः । शाणाहमकथणैः कार्णवैमाकरोत्यं मणेरिव ॥४०॥

40

धुमाग्राहंमलीमसाम्बन्धि पयः स्तने घनस्योद्गमो लोहस्यातिशितस्य आतिरचलाकुण्डाहममालामयात् ।

किंचात्यन्तजडाज्ज्ञताद्युनिमतो ज्वालाध्वजस्योद्गमो जन्मावध्यनुकारिणो न महतां सत्यं स्वभावाः कविन् ॥४१॥

नारापीडोऽपि तनयः क्रमात्तस्यामजयत । अविमुक्तापीडनामा मुक्तापीडोऽपि भूपतेः ॥४२॥

वज्रादिश्रेयोदयादित्यल्लितादित्यसंज्ञकाः । प्रतापादित्यजाः क्वाताश्चन्द्रापीडादयोऽपि ते ॥४३॥

वर्षान्पञ्चाशत् भुक्ता भुवं दुर्लभभूपतिः । पुण्यनिःश्रेणिभिः पुण्यामाहरोह दिवं शनैः ॥४४॥

राजपुत्रादमणिः श्रीमांश्चन्द्रापीडस्ततोभवत् । पीडितेनुस्विबा कीर्त्या कलेः पीडां चकार यः ॥४५॥

45

एकपादाकृतिर्धर्मः समवेद्येवोद्दिष्टो नृपैः । भुवःश्लोककृता येन पदैः संयोजितस्त्रिभिः ॥४६॥

यं क्षमाविक्रममुखः परस्परविरोधिनः । सिधेयिरे गुणास्तुल्यं दिव्योद्यानमिवतवः ॥४७॥

स्थाने स्थाने यदीया भीस्तुल्यमाप्याययन्त्यमून् । ह्युनानुधानकुल्येव निखिलाननुजीविनः ॥४८॥

दोषास्त्यक्तान्यभूषेव यं भुडा भीरशिभिद्यत् । मार्गात्रिणोपकातुषं क्षिप्त्वा सिन्धुदिवर्णवम् ॥४९॥

२६. '१) वार supplied by A₂ in space left by A₁. २९. '१) सित्त supplied by A₂ in space left by A₁. ३०. '१) पालो supplied by A₂ in space left by A₁. ३४. '१) Thus corr. by A₂ from A₁, 'दुर्लभ'—') Thus corr. by A₂ from A₁, 'कीर्त्यक'. ३५. '१) A₂ तथा.—') A₁ gloss देवशुभाह. ४०. '१) A₂ gloss ह्यमशेष.—') Thus corr. by A₂ from A₁, 'अकथैः'. ४१. '१) Thus corr. by A₂ from धुमाग्रा.—') Thus corr. by A₂ from A₁, 'अवनस्त्रो'—') Thus A₂ with A₂ gloss नृवि R G Edd. wrongly अन्मावध्य'.

- 59 कार्यज्ञो यो न तत्रैकं यत्कलेभूद्विधिवधौ । परं समाचरन्त्युत्वं स्मृत्प्रमाणत्वात् इये ॥५०॥
 ज्ञानीयत न योमास्त्वैधिनं च तान्त्वत्तिष्ठतम् । बन्धं न मिथते कैश्चिद्विधेयव्यान्मर्णैस्तु तत् ॥५१॥
 यस्माधर्ममवादासीत्स्वाज्यो धर्मसंघये । निजोपि यः कुलिशत्रासादिषु गह्वरतः ॥५२॥
 स्वाध्या दक्षिणता वर्त्य तेन राज्ञा प्रवर्तिताः । स्थितयो वीतमन्देहा भास्वतेन दिनक्रियाः ॥५३॥
 नियन्त्रितां यज्जगतिस्तदुणोदीरणादियम् । अविपक्षज्जमज्ञास्येवसावामितः पुनः ॥५४॥
- 65 तस्य विभुवनस्यामिमासाहारम्यकर्मणि । चर्मकृत्कोपि न प्रादात्कुटीं क्षेमोपयोधिनीम् ॥५५॥
 शाश्वत्यमिभुवार्थानां नवकर्मोधिकारिणाम् । नैसर्गिकाप्रवृत्तः सूत्रापाते न चक्षमे ॥५६॥
 विद्यापितोष तैरेव तस्यै पृथिवीपतिः । तानेव सायसो मेने चर्मकारं न तं पुनः ॥५७॥
 लोभ्यवासांश्चितेयामपेक्षापूर्वकारिताम् । प्रागेव वैरघृष्टा तं प्रविष्टं नवकर्मणि ॥५८॥
 नियम्यतां विनिर्माणं यथान्यत्र विधीयताम् । परभूम्भपहारेण सुकृतं कः कलकुर्वेत् ॥५९॥
- 60 ये ह्यहारः सदसतां ते धर्मविगुणाः क्रियाः । यथमेव विदाम्येषास्तु न्याय्येन कोभन ॥६०॥
 इत्युक्तमिति भूपाले भवेतो अन्तिपर्वदा । पार्थोत्यादुक्तं तत्स्य दूतः प्राप्तो ज्वलिन्नपत् ॥६१॥
 हृष्यति स्वामिनं द्रष्टुं स च दूते न येन्मम । युक्तः प्रवेश आस्थाने बाह्यान्वयसरेस्तु तत् ॥६२॥
 अन्त्येयुरथ भूपेण स बहिर्हसदर्शनः । पुण्यकर्मणि नो विद्यः किं स्वमेवेत्यपृच्छयत् ॥६३॥
 मतिभाति पूर्वं तथेदम्बं तव ततोधिकम् । तदर्थ्यतां धनं वापि भूयैव चाभ्यधीयत ॥६४॥
- 68 तूर्णीं स्थितं ततो भूपं चर्मकारो ज्वलिन्नपत् । दन्तांमुद्गैस्तत्सत्त्वमानं शानुमिषोद्यतः ॥६५॥
 राजजिह्वाप्यते किंचिद्वदस्माभिर्मयसावयम् । न स्वेयचवर्तितेनं तव द्रष्टा सता स्वदा ॥६६॥
 नाहयूनः भुनो नास्ति काकुत्स्थात्यार्थिषः प्रभुः । शुभन्तीबाह तस्मभ्याः संलपोस्मिन्किमावयोः ॥६७॥
 जातस्य जन्तोः संसारे भङ्गुरः कायकम्बुकः । भङ्गताममतास्यार्थां शत्रुभ्यामेव बध्यते ॥६८॥
 कङ्कणाङ्गद्वारादिशोभिनां मयतां यथा । निष्किञ्चनामस्माकं स्वदेहेहंक्रिया तथा ॥६९॥
- 70 देवस्य राजधान्येषा दार्ष्टी लीधवासीनी । कुटीं यटमुखान्दतमोरिस्तादृशी मम ॥७०॥
 आ जन्मनः साक्षिणीयं मातेव सुखदुःखयोः । मटिका लोचमानाच नेक्षिन् क्षम्यते मया ॥७१॥
 नृणां यदेहमदरिणं दुःखमाख्यातुमीभरः । तद्विमानच्युतोमत्स्यो राज्यभ्रष्टोष पार्थिवः ॥७२॥
 एवमप्येत्यं मदेहम सा येहेमेनं वाच्यते । सदाचारानुरोधेन शानु तदुचितं मम ॥७३॥
 इति तेनोत्तरे दत्ते भूभूहत्वा तदास्पदम् । कुटीं जग्राह विलेनं नाभिमानः शुभाभिनाम् ॥७४॥
- 75 अवाचचर्मकारस्तं तर्षं स ज्वलिन्ताप्लवति । राजन्धर्मानुरोधेन परवत्ता तयोविता ॥७५॥
 अविमहेण धर्मेण पाण्डुसूतोः पुरा यथा । धार्मिकत्वं तथा तेन मयास्पृश्येनं वीक्षितम् ॥७६॥
 स्वस्ति तुभ्यं चिरं स्वेया धर्मां वृत्तान्तपञ्चवीः । दक्षिणवीदृशीः शुद्धाः अत्रेया धर्मचारिणाम् ॥७७॥

५०. ¹) Thus A₁; A₁ 'चरस्तुत्यं'. ५१. ¹) Thus A₁; A₁ 'नान्धैर्' G R Edd. follow A₂.—²) A₂ gloss तौ. ५२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्य ब'—²) Thus A₂; A₁ 'लता'. ५३. ¹) A₁ gloss यन्नेहा माय राक्षसविषाद्य. ५४. ¹) A₂ gloss मस्माभिः. ५५. ¹) A₁ gloss चर्मकारस्य. ५६. ¹) A₂ 'विह्वलते'—²) Thus corr. by A₁ from एवावयव. ५७. ¹) A₁ 'माहि'. ५८. ¹) A₂ 'उत्प्रेत'—²) Thus corr. by later hand from A₁ 'इव न'; A₂ gloss प्रयेन. ५९. ¹) A₁ 'ततः'. ६०. ¹) A₂ 'यथाऽस्तुत्येव'; A₂ gloss अयमेव.

एवं निष्कलमवाचारः स चको पावनीं भुवम् । शम्भा त्रिभुवनस्वामिकेशावस्थं प्रतिष्ठा ॥७८॥
 हस्तैः प्रकाशयिष्याम्यथा प्रकाशाकाशकान्तिभिः । प्रकाशिकाविहारस्य तत्पत्नी कारयिष्यभूम् ॥७९॥
 गुर्वमिहिरुदासस्त्वहस्तयोदासगुणोभवनम् । विन्धमरत्वं गम्भीरस्वामिनाको विभावकः ॥८०॥
 सर्वाधिकरणस्यैवोच्छेदा छलितकामिभिः । मगराधिकृतस्तस्य छलितस्त्वामिनं व्यभाम् ॥८१॥
 कदाचन सभासीनं पृष्टा धर्मोपकारिभिः । मायोपविष्टा राजानं ब्राह्मणी काविदवसीत् ॥८२॥
 स्वयि प्रशासति महीमहो गह्वरनिर्वाणे । छल्लसुमस्य मे पंत्सुरितं केनापि वीवितम् ॥८३॥
 एषैव मन्त्री लज्जा सदाचारस्य भूपते । वदकात्मनो मृत्सुलस्य संस्पृष्टाति प्रजाः ॥८४॥
 कतिकान्तबलान्तरेवाहशैरपि दृश्यते । पापात्पापतरेमुन्मिन्तोरे कथमुहास्यते ॥८५॥
 चिन्तयन्त्यपि नावैमि भर्तुः कंचिद्विरोधिनम् । निर्दोषस्य हि तस्यासम्भवेनः शीतला शिवाः ॥८६॥
 भनस्यो निरुत्सर्कः प्रियवागुणवत्सलः । पूर्वमिमाषी नितोमो न विद्वेभ्यो हि कस्यचित् ॥८७॥
 तस्य तुन्दवया बाल्बाल्भृत्यभयनेधमः । माक्षिकस्वामिमास्तस्यो विपः शङ्कचोभिचारवित् ॥८८॥
 गुणदारिद्र्यानिर्दिष्टः भूष्टैः कौशलशालिनाम् । गतिद्विस्पर्धया बन्धैर्बाधन्तेखवासवः ॥८९॥
 नापुंथकेयो दुःशीलो नाश्रोशे नित्यशङ्कितः । नावाचाले मृषामाषी नाकावस्थः कृतप्रवीः ॥९०॥
 नादातृगृहो लुप्तो नानीर्यो नित्यदुःखितः । नाजीजिनः सर्वहास्यो नाबुद्धः क्षिप्रभावितः ॥९१॥
 नाभन्धजः पितृद्वेषी नारागी निरपवपः । नाभुजविद्यः पापीवागिति भूतार्थसंघः ॥९२॥ निलकम् ॥
 इत्थुक्तवत्यां ब्राह्मण्यां तच्छङ्कावसति शिवम् । ध्यानीय परिमुष्यस्वेत्यभ्यधातुपाधिपः ॥९३॥
 भूयो ब्राह्मण्यवादीन् हव्यातः खालोदविधया । निःसंभ्रमः स्वम्भयितुं देव दिव्यक्रियायामयम् ॥९४॥
 म्लायद्भक्त इमावादीन्तस्तां मेदिनीपतिः । अदृष्टदोषे किं कुर्मो बयमवाधिकादिगः ॥९५॥
 नाम्यस्मिन्नपि दण्डस्य प्रसङ्गोनिधितागसि । किं पुनर्ब्राह्मणे दण्डो यो दोषेपि' वधं विना ॥९६॥
 उक्तेति विदते वस्मिन्निजजयाजवीत्युनः । चतस्रः क्षणदाः क्षीणा राजाननगतस्य मे' ॥९७॥
 नाम्नां परिणेतारं हन्तुः प्रतिकीर्षया । तत्ताविहितदण्डेर्द्विभक्त्यजाम्यनक्षत्रैरसून् ॥९८॥
 तथा स्थितायां ब्राह्मण्यां कृतपायोपवेशनः । स्वय त्रिभुवनस्वामिपाशानुहिद्य लोभवत् ॥९९॥
 विरात्रोपोषितं तत्र राजानं रजनीसये । स्वमेस्वयोनोसमोक्षस्तस्योक्तिं सत्त्ववाहनः । १००॥
 ईदृज् जुज्यते राजन्सत्यस्त्वान्वेषणं कली । विशीर्ये' कस्य क्षामध्ये कर्तुं द्विवि विकर्तनम् ॥१०१॥
 भवच्छस्यनुरोधेन सकृदेतत्प्रवर्त्तये । मत्पासाहङ्गनमुन्मिन्महातिदूर्णं विकीर्षताम् ॥१०२॥
 प्रदक्षिणं कुर्वतोस्य विरज यवि दृश्यते । ब्रह्महत्यापापमुद्रा पापमुद्रानुवाचिनी ॥१०३॥

८०. '1) A₂ gloss मारावस्य—' A₂ gloss गम्भीरचक्रम्. ८३. '1) A₂ varia lectio मन्त्रसु. ८५. '1) A₂ gloss अकालमरणं. ८७. '1) A₂ gloss निरुत्सर्कः. ८९. '1) A₂ gloss रक्षितः. ९५. '1) Thus corr. by later hand from A₁ तं ९६. '1) A₂ gloss भूतयो.—' A₂ gloss सति. १०. '1) Thus A₂; A₁ राजवति न सत्यते. १८. '1) A₂ gloss हन्तारि. १००. '1) A₂ gloss मारावस्य; and खल्लसु मरुते धुष्टे. १०३. '1) Thus corr. by A₂ from A₁ विषयि.—' A₂ gloss कुर्वे. १०३. '1) A₂ अपवस्य.—' A₂ A₂ gloss विदम्. १०३. '1) A later hand, not met with elsewhere, adds in margin of A the following note: ब्रह्महत्या इति । यः काचिद्ब्रह्महत्यां करोति तस्य ब्रह्महत्या नृतिपत्नी भद्रा वा अनुवाचिनी भवति । द्विविधिरुच्छेदेन मारयेत्तत् । इत्यभिप्रायवाचाह ब्रह्महत्यायि विकीर्षे' धारितपूर्वं प्रासादाङ्गने पिः परिकल्प्य वापि ब्रह्महत्यायाः कृत्यावितोषस्य पापमुद्रा यत्पापव्ययमुद्राभुवनं अस्य वधकस्य पापमुद्राभुवनमिति दृश्यते । ब्रह्महत्यावरणमुद्रा वधकाद्रिजपादमुद्रा यः यद्युपवसिष्यतीति तर्हि एव एव रिजो वधकः तर्हि धारितपूर्वमुच्छेदेन पापवारीवधे कारयितव्यः केनाप्युनम् । अन्येव वधः कुलः वधः पापमुद्रायां अधिकं कार्यं । एवं मरुहत्यापत्यमुद्रा मुलच्छसति त्वं भवता उपायः लुपितः.—' A₂ gloss विजसंभवि

- नदेव वधको मृत्वा सद्दृशं दण्डमर्हति । रात्रावेव विधिः कार्यो दिने पापदहर्दमा ॥१०४॥
- 106 अथ तत्कारविद्या स दृष्टदोषे विजन्मनि । दण्डं दण्डपरम्यके विजन्माहर्षाभितम् ॥१०५॥
महीमघोना भर्तृषि तस्मिन्विद्विद्यासने । ततो विजन्मनाथा सा कृताशीरन्ध्रपादिदम् ॥१०६॥
इत्यवनिभृत्सर्गे गूढपापानुशासनम् । कार्तवीर्यस्य वा दृष्टं तव वा पृथिवीपते ॥१०७॥
दण्डभारे स्वयि क्षमाप सिन्निनेतां प्रशासति । की वैरक्षेहयोः पारमनासाधयसीदति ॥१०८॥
इत्थं कृतयुगध्वैर्यैर्मनुष्यान्तवस्तुभिः । स्वल्पोपि राज्यकालोऽस्य पर्याप्तः पर्यपूर्वत ॥१०९॥
- 110 जगुर्विष्टरपायोजसंसर्गेण निर्यतः । निविडं जडिमा जाने व्यथन धिवि संमिधिम् ॥११०॥
विमलवर्णशोभस्य तस्यासावन्यथा कथम् । माहेन्द्रस्येव धनुषो विदधे दृढनटताम् ॥१११॥
कारयित्वाभिचारं तं नियहोवर्षं विजम् । तं यथाःशेषतामीशं तारापीडोनुजोनयम् ॥११२॥
दुष्कर्मदुर्भगान्भोगान्भोक्तुं पापा गुणोन्नतम् । मृग्नन्ति कण्टकान्मातुं करमा इव केतकम् ॥११३॥
ततः प्रभृति भूमां राज्येच्छूनां नुकल्पति । दुष्टाः प्रवृत्ता राज्येस्मिन्नभिचारिकाः क्रियाः ॥११४॥
- 115 श्रीचन्द्रापीडदेवस्य लक्ष्मीत्वमपाधिमम् । संस्मर्यमाणं कुरुते न कस्योत्पुलकं वपुः ॥११५॥
सुमुखैर्यस्य लक्ष्मापि तं कृत्वापाधिनं विजम् । वराकेन्यप्रयुक्तेस्मिन्को दोष इति नावधीत् ॥११६॥
विस्मृतः स कृतक्षमाभृत्क्षिम्भेषां वेधसा । दत्त्वा काकपर्वं नूनं न्यस्तः कलितृषावली ॥११७॥
अष्टौ वर्षास्तादृशमानुगृक्षेति मेदिनीम् । प्रविशेश वशी स्वर्गमनिशं च सतां मनः ॥११८॥
भानुब्रह्माक्षद्वयं प्रतापेन भयावहः । उवाच तारापीडः स वण्डः क्षमामण्डलं ततः ॥११९॥
- 120 पूर्णपात्रप्रतिभटं हिंसां लुण्ठयता यदाः । शिशोः प्रतापस्योत्पत्तौ कवन्धा येन नर्तिताः ॥१२०॥
तस्मातिदुष्टवेष्टस्य लक्ष्मीर्दत्तापि सर्वतः । अभूद्वैजयन्ती दमशानामेरिव मुनिः ॥१२१॥
मन्त्रैः प्रभावसांनिध्यं देवानां क्रियते हिजैः । मत्सेति हेबहेषी स हिजानां दण्डमत्यजन् ॥१२२॥
मासं वज्रिदिवैकनं चतस्रस्र समा भुवि । स प्रामंभवुक्रोहप्ररोहस्तु कृतात्ययः ॥१२३॥
अथ गूढाभिचारिणं विहितायुःक्षयो द्विजैः । स भानुः सद्दृशीं शान्तिं प्रपेदे न पुनर्गतिम् ॥१२४॥
योयं परापकरणाय सज्जसुपायं तेनैव तस्य नियमेन भवेद्दिनाशः ।
- 125 धूमं प्रसौति गयनाभ्यकरं यममिर्मूल्याम्बुरः स शमयेत्सलिलैस्तमेव ॥१२५॥
राजा भीलल्लितादित्याः सार्वभौमस्ततोभवत् । मादेशिकेधरसदुर्विधेर्दुर्देवोयोरः ॥१२६॥
प्रतापान्मुष्णटाकूटैः पटवाससधर्मभिः । जम्बुद्वीपद्विपेन्द्रस्य येनातन्यत मण्डनम् ॥१२७॥
नयाञ्जलिपु बन्धे राजभिर्विजयोद्यमे । पार्थिवः प्रयुविक्रान्तिर्गुपि क्रोधं मुमोच यः ॥१२८॥
विनिःसरज्जनतया भयात्रभोनिधामुचन् । हिंसां वसतवो यस्य निशान्वास्कन्ददुन्दुभिम् ॥१२९॥

१११. '1) A₂ gloss अज्ञा जाड्यं विद्या.—' A₂ gloss आशी दृष्टः पद्याजटः. ११३. '1) A₂ gloss उवाचना. ११७. '1) A₂ gloss चन्द्रापीडः कृतयुगद्वयपृथिव्ये.—' A₂ gloss काकपर्वं कावण्डेयो । इति भाषया सिधिवेद्या +. ११८. '1) A₂ स्वर्गं विपदं ('विपदं). ११९. '1) A₂ आश्विदेशासदृशः.—' Thus corr. by A₂ from A₁ उवाच.—' Thus A₁; A₂ नमःदर्शी. १२०. '1) A₂ gloss सद्दृशः. १२२. '1) A₂ gloss अभिप्रायस्यः. १२३. '1) Thus corr. by A₂ from A₁ मासे.—' A₂ gloss पुण्यनाशः. १२४. '1) The text from here to गयनाभ्यकरं वन in following verse has been supplied by A₂ in space left by A₁. १२५. '1) See note to preceding verse.

चितोलतिलकान्धैः सवेद्याभ्योभिरावधैः । विद्यापञ्चलिशानि दिवां नारीरकारयन् ॥१३०॥ 130
 शिनिं प्रदक्षिणयतो रवेरिव महीपते । विधीयोः पाषाणस्तस्य बाणान्धैव बधो बधौ ॥१३१॥
 करं पूर्वदिशो गृह्यन्तानात्संविधौ । अन्तर्वैद्यां महाराजः स्वकीयं ग्रीवमुद्धरौ ॥१३२॥
 पान्यानां यव कुञ्जत्वं व्यधाग्राभिपुरे महन् । तत्रैव शंसनीयः स पुंसां बभौ मयस्तृशान् ॥१३३॥
 यज्ञोवर्मात्रिवादित्याः क्षणात्कुर्वन्विशेषगम् । नृपालिलितादिस्थः प्रतापादिप्रतां बधौ ॥१३४॥
 मतिभान्कन्यकुञ्जेन्द्रः प्रत्यभारकृत्यवेदिनाम् । दीर्घं बह्लितादिस्थं वृष्टं हस्त्वा न्यपेयत ॥१३५॥ 135
 तत्सहायास्ततोऽप्यासन्निकाममभिमानिनः । कुत्तुमाकर्तुं प्युधैः सुरभिधन्वानिलः ॥१३६॥
 श्रीयज्ञोवर्मणः संधौ साधिविपक्षिको न यत् । नवं विमननालेखि मित्रशर्मस्थं चक्षमे ॥१३७॥
 सोमैस्संधिर्योवर्मलरितादिस्थयोरिति । लिखितेनादिभिर्देशाद्वैतं विद्वन्मभोः ॥१३८॥ युगलकम् ॥
 सुदीर्घविषहाशानैः सेनानीभिरस्युचिताम् । औचित्यापेक्षतां तस्य क्षितिभृद्भक्तमन्यत ॥१३९॥
 भीतः पञ्चमहाशब्दभाजनं तं व्यपक्ष सः । यज्ञोवर्मनृपं तं तुं समूलमुद्घाटयन् ॥१४०॥ 140
 अष्टादशानामुपरि प्राप्तिस्त्रयाणां तदुद्धवैः । कर्मस्थानैः स्थितिः ग्रामा नतः प्रभृति पञ्चभिः ॥१४१॥
 महाप्रतीहारपीडां स महासंधिविषहः । महाशशांलापि महाभाण्डागारश्च पञ्चमः ॥१४२॥
 महासाधनभागधेत्येता वैरभिधाः भिताः । शाहिमुख्या येचमभवन्ध्वजः पृथिवीभुजः ॥१४३॥
 कविर्वाक्पतिराजभीमकभृत्यादिसेवितः । जिबो बधौ यज्ञोवर्मा तनुनस्तुतिवदितान् ॥१४४॥
 किमन्यत्कन्यकुञ्जोर्मौ यमुनापारतोस्य नां । अभूशकालिकातीरं गृह्णाङ्गनवदशे ॥१४५॥ 145
 यज्ञोवर्मानुसङ्गं हिमाद्रिभिर्व जाह्नवी । सुखेन प्राविशस्तस्य बाहिनी पूर्वसागरम् ॥१४६॥
 पदयन्त्रेन्मन्त्रं वृथा तेषांभोरणमस्तिनैः । तन्मातङ्गैः कलिक्लेभ्यः कर्षयिष्यस्थितं पथि ॥१४७॥
 आकृष्टभूमिपर्वद्भूतसकयारिबाणताः । अशिभयंस्तं विःशेषा द्गिनतो गौडमण्डलान् ॥१४८॥
 कटकेमघटाहस्तकृतनीचिकवपहः । अदृष्टवनामपैस्तस्य गृहीतः पूर्ववारिधिः ॥१४९॥
 वनरात्रिद्वयामतेन दिशं वैवस्वताङ्कितान् । स प्रतस्थेऽग्निरीण तत्प्राणैर्न तु विषः ॥१५०॥ 150
 तस्योर्ध्वगूढाः कर्णाटाः कृतप्रणययोनयन् । छवर्णकेवकीस्त्यक्ता प्रतापमयतंसताम् ॥१५१॥
 तस्मिन्सक्ले रक्षाव्या कर्णाटी यटुलेक्षणा । अपासीक्षुपतिर्भूत्वा पृथुभीर्दक्षिणापचम् ॥१५२॥
 विन्ध्यत्रिमागीः पर्वता निपत्यन्तप्रभायया । दुर्गयैव तथा देव्या कृता निहतकण्टकाः ॥१५३॥
 ललितादिस्थप्राज्ञमखद्वर्णमण्डले । स्वमूर्तिं वीक्ष्य संक्रान्तां प्रणता सापि विप्रिये ॥१५४॥

१३०. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'कारयन्'. १३१. ') A₂ gloss पाषाणैश्च गजानामुपनोत्सरात्मभिरन्तर्वैद्यैः. १३३. ') A₂ gloss कुञ्जत्वं. १३४. ') A₂ प्रतापादिप्रतां. १३८. ') A₂ gloss स-विषयार्थं. '—') युगलकम् added by A₂. १३९. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'तन्'—') Thus A G R; Edd. 'क्षिति'. १४०. ') A₂ has left before this verse a blank space for four lines, writing in the middle न क्षितिस्त्यक्तम्. १४१. ') Thus A G R: perhaps to be emended to 'पिष्ट'. Cf. महाप्रतीहारपीड-विपक्ष iv. 485. १४५. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'कान्'—') सोमस्तुतां कान्तिरि supplied by A₂ in spaces left by A₁.—') Thus A₂; A₁ अभूशकानि, altered by later hand to अभूशकानि. १४९. ')—') These words have been written twice by A₂, at the end of fol. 68 (here struck out again) and at the head of fol. 63. १५०. ') A₂ gives the notes यमपिहितं पवित्रं विषं and तस्य राहः कृतापेन कङ्गेन तु पुनर्दिशो विपक्षो वैवस्वताङ्कं दिशं प्रतस्थिरे इत्यर्थः. १५२. ') H supplied by A₂ in space left by A₁.—') A₂ पृथुभीरिति. corr. by later hand into 'भी'.

- 155 तार्ततलत्तात्तान्तादिरेरुदरीर्मयः । कावेरीतीरपयैस्तयोषाः क्लमस्त्यजन् ॥१५५॥
 चन्दनाद्वेस्वास्कास्कासभयदक्षिणतान् । श्रीखण्डमुदोःपण्डांमण्डलायां इवापतन् ॥१५६॥
 उत्तराहमस्तिषं पदं सिम्भा द्वीपेष्वभिमतः । स कुल्याया इवाम्भोपेः क्षिप्रं चक्रे गतागतम् ॥१५७॥
 ततोधिबीचिनिर्घोषैद्वितीतमयमङ्गलः । प्रत्ये पथिमामाशां जिगीषूणामपथिमः ॥१५८॥
 आक्रम्य क्रमुकास्त्रमं कौङ्कुणास्त्रम तापयन् । तुरगानिब सिम्भांशोः प्रतापस्तस्य पश्ये ॥१५९॥
- 160 पथिमाम्भोर्मरुद्वस्तवीचेराविर्भवन्वभूत् । शरका तस्य सैम्यानां प्रवेदोस्तुद्वयद्विनी ॥१६०॥
 विन्ध्याद्विस्तद्वलभुण्णधामतुरेण्णवृताम्बरः । प्रत्यभास्वक्ममयोदः कोपताम् इवोद्यमन् ॥१६१॥
 विशालं दशनभेष्यस्तस्यावन्तिषु इन्तिनाम् । महाकालकिरीटेनुज्योस्त्वया खण्डिताः परम् ॥१६२॥
 सर्वसाधिकमातोक्थ जितप्रादांस्ततो नृपान् । स प्राविशस्तुविस्तीर्णमप्येनोत्तरापथम् ॥१६३॥
 राजभित्तस्य तयोपेः संधामोभूत्पदे पदे । कुलाग्निभिरिवेन्द्रस्य पक्ष्मदोद्यमस्पृशः ॥१६४॥
- 165 काम्बोजानां बाणिशाला जायन्ते स्म ह्योज्झिताः । ध्वान्चलास्तद्विस्तद्विस्तदा महिषैरिव ॥१६५॥
 तुःखाराः शिखरिणीर्मान्नः संत्यज्य बाजिनः । कुण्डभाषं तदुक्तां मित्रुद्वेष्टा हयाननान् ॥१६६॥
 श्रीम्बारांस्त्रमरे जिह्वा जितं मेने स मुम्मुनिम् । सङ्गज्जयमरेर्वीरा मन्यन्ते हि धुणाक्षरम् ॥१६७॥
 बिन्ता न वृष्टा भौष्टानां वक्त्रे प्रकृतिपाण्डुरे । वनीकलामिषं क्रोधः स्वभावकपिते मुखे ॥१६८॥
 तस्य प्रतापो दग्धां न सेहवारतं मधु । दरीणामोषधिज्योतिः प्रत्युषार्क इवोदितः ॥१६९॥
- 170 कस्तूरीमृगसंस्पर्शां धूतकुङ्कुमकेसरः । सैन्धवीमन्तिनीस्तस्य संवत्कारोत्तराविलः ॥१७०॥
 मूष्ये प्राग्ज्योतिषपुरं निजिहानं ददर्श सः । धूपधूमं वनमुष्टास्कात्तुगहननाम्परम् ॥१७१॥
 मरीचिकावतीर्णोर्णोविश्रमे वातुकास्मुधौ । तद्वज्रेन्द्रा महापाहसमुहसमतान् ययुः ॥१७२॥
 तथोषाचिगतदैर्घ्यन्स्त्रीराज्ये क्षीणोकरोत् । तुङ्गी स्तनौ पुरस्कृत्य न तु कुम्भी कवाटिनाम् ॥१७३॥
 स्त्रीराज्यदेव्यास्तस्यापे वीक्ष्य कम्पाविक्रियाम् । संश्रामभिलाषं वा निधिकाय न कथन ॥१७४॥
- 175 उचराः कुर्वोविशंस्तद्वयाज्जम्भादधाम् । उरगान्तकसंश्रामाद्विहानीब महोरगाः ॥१७५॥
 जयान्तधनः सोष प्रविशेश स्वमण्डलम् । भिन्नेभगौक्तिकापूर्णपाणिः सिंह इवाथलम् ॥१७६॥
 आलंधरं तोहर् च मण्डलानीतराणि च । प्रसारीकृत्य विदधे राजत्वं सोनुजीविनाम् ॥१७७॥
 पराजयव्यञ्जनार्थं नामा लिङ्गानि पार्थिवाः । उषेण प्राग्निस्तेन बहन्व्यथापि निर्मदाः ॥१७८॥
 बन्धमुद्वाभिधानाय पथाद्वाह तदाज्ञया । तुरुट्का दधते व्यक्तं मूर्धानं चार्धमुण्डितम् ॥१७९॥
- 180 भित्तिभूषाणिपाद्यानां निर्वृत्तज्ञापनाय सः । पुच्छं महीतलस्पर्शां चक्रे कौपीयवासवि ॥१८०॥
 न तत्पुरं न स धामो न सा सिन्धुर्न ज्योत्स्नः । न स द्वीपोस्ति यत्रासौ पतिष्ठानं विनिर्ममे ॥१८१॥

१५५. ¹) Thus A₁; A₁ 'स्तोमः' १५६. ¹) A₂ gloss यतवान्.—²) A₂ gloss मसमववर्तनवास्कास्का.—³) A₂ gloss ओ-
 तपण्डुया चन्दनदुभा एव दोष्यण्डा पुजलमृग यत्स सः तथाविधात्.—⁴) A₂ gloss लङ्गा. १५७. ¹) A₂ gloss उत्तरापथे अग्रमानः
 उत्तराग्रमानः ये कुल्यायां कथं भवति, to this gloss A₂ has added उद्वेगपल इति भाषणा. १५९. ¹) Thus A₁; A₂ कमुक-
 द्वाभाज्यो.—²) Thus A₂; A₁ सिम्भांशु १६१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'तुङ्गी'. १६३. ¹) A₂ मखाराः; A₁ G R
 मुखराः.—²) Thus corr. by later hand from A₁ 'पादा'.—³) Thus A₂; A₁ नमः. १६९. ¹) Thus A₂; misread तुल्यवि-
 न C R and Edd. A₂ gloss पुण्ड्रं ह्यन्. Cf iii 392; v. 516. viii 2180 (C). १८८. ¹) Thus A₁; corr. by later hand
 into योत्स्ना.—²) A₁ gloss क्षात्राणां.

कविष्वेष्टासमुपितं कविषु समवानुयम् । बाह्व्येन वसिष्ठानां स यानी' नाम संदधे ॥१८९॥
 सुनिश्चितपुरं चक्रे दिग्जये कृतनिधयः । सयनीं दक्षितपुरं कृतपार्श्वकेशवम् ॥१८९॥
 कर्त्तुं गृह्यफलपुरं पणौत्सं पणमादहतम् । श्रीडारामविहारीं च श्रीडामाया विनिर्ममे ॥१८४॥
 एकमूर्धे नयद्रुममयः कर्षयवापरम् । वृद्धां व्यवधिरातम्बं स्त्रीराज्ये गृह्णीतं च सः ॥१८५॥ 183
 दिगन्तरस्य भूपाले तस्मिन्सत्कर्मकुंक्षितः । पुरं विधाप्य वज्राघातकोपकलमयम्भूम् ॥१८६॥
 ललितार्थं पुरं तस्मिन्नादित्वाय स भूपतिः । सयमां कन्यकुञ्जोर्वीमधिमामोर्जितो रदौ ॥१८७॥
 तेन हुक्कपुरे भीमान्मुक्तस्वामी व्यधीयत । वृहद्विहारो भूपेन सत्पुत्रं महात्मना ॥१८८॥
 एकां कोटिं गृहीत्वा स दिग्जयाय विनिर्मतः । भूतेशाय रदौ मुकुटौ कीर्तिरेकाद्विद्यमानः ॥१८९॥
 स तत्र ज्येष्ठसदस्य शिलाप्रासादयोजनम् । भूमिपार्श्वगहनं च विदधे वज्रपाणिः ॥१९०॥ 190
 चक्रे चक्रधरे तेन वितस्ताम्भः प्रवारणम् । विनिर्मायारवहालीलांस्तान्मामान्यमप्यथा ॥१९१॥
 सोलङ्गितादमप्राकारं प्रासादान्मय्येषण च । मार्तण्डस्याश्रुतं दत्ता द्वालास्तीति च पचनम् ॥१९२॥
 लोकपुण्ये पुरं कृत्वा नानोपकृणावलीम् । प्रतिपादितवास्त्रिगुर्धर्मैः साकं स विष्णवे ॥१९३॥
 ततः परं परीहासशीतो भूलोकवासवः । विदधत्तासवाचारं परिहासपुरं व्यवधात् ॥१९४॥
 विदेजे राजनो देवः श्रीपरीहासकेशवः । लिङ्गे रत्नाकरस्वापे मुक्ताज्योतिर्मरिचि ॥१९५॥ 195
 नामीयतिनक्तिस्त्रल्लपुञ्जेनेवानुरक्षितः । अचक्रांस्तान्मनमयः श्रीमुक्ताकेशवो हरिः ॥१९६॥
 महावराहः भूर्धर्मे काम्बनं कवचं दधत् । पाताले निमिर्तं हस्तं वरविषयं रथैः प्रभाः ॥१९७॥
 गोवर्धनधरो देवो रागनस्तेन कारितः । यो गोकुलपथः परैरिव पाण्डुरतां दधे ॥१९८॥
 चतुष्पञ्चाशत् हस्तांकोपयित्वा महाशिलाम् । ध्वजान्ने दिगिजारातेस्तार्क्ष्यसेन विधेयितः ॥१९९॥
 चक्रे वृहदनुःशालावृहद्वैत्यवृहज्जिह्वैः । राजा राजविहङ्गं स विरजाः सतनोर्जितम् ॥२००॥ 200
 तोलकानां सहस्राणि चतुर्भिरपिकानि सः । अक्षीतिं निदधे हेनो मुक्ताकेशवविषये ॥२०१॥
 तावन्त्येव सहस्राणि पलावां रजतस्य च । संधाव मुकुटधीके श्रीपरीहासकेशवम् ॥२०२॥
 रतिप्रस्यसहस्रेषु तेव तावज्जिदेव सः । व्योमप्यापिषपुः भीमान्वृहद्वैत्ये व्यधीयत ॥२०३॥
 चतुःशालां च चैत्यं च तावता तावता व्यवधात् । धनैवेति तत्त्वासम्पन्नं निर्मितवः समाः ॥२०४॥
 राजतान्कापि सौवर्णान्कापि देवान्विनिर्ममे । पार्श्वेषु मुकुटदेवानां पार्श्वदो' धनदोपमः ॥२०५॥ 205
 किवन्ति तत्र रत्नाणि प्रामाण्यरिकरांस्तथा । स प्रादादिति कः शक्तः परिष्केषुमिवत्तमा ॥२०६॥
 अवरोधैरमात्यैश्च सेवकैश्च नरेभ्यैः । तत्र प्रतिष्ठाः शतशो विहिता मुनयानुताः ॥२०७॥

१८९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ दुर्ग. १८९. ') A₂ सयनी.—') A₂ केशवी. १८९. ') A₂ श्रीडारामवि. १८९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ दुर्ग. १८९. ') A₂ पुनिर्मायविकारी.—') स्त्री and अ supplied by A₂. १८९. ') A₂ gloss वितपुर. १९०. ') Thus corr. by later hand from A₁ मुनिमाये. १९१. ') Thus A₂; A₁ वरलेव. १९१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ पु. —') Thus A₂; A₁ जिल्लुमाने. १९४. ') Thus corr. by later hand from A₁ पार्.—') Over दधत्तु A₂ has written सधत्तु (for वरिसधत्तु). १९६. ') A₂ अकचन, with gloss कच सौविषयनयो. १९७. ') Thus corr. by A₂ from A₁ दुर्ग.—') Thus G acc. मामः; A रविमनाः १९९. ') Thus corr. by later hand from A₁ हस्तात्रो. २०१. ') The words from चतुर्भिर to सहस्राणि in the following verse have been omitted by A₁ and supplied by A₂ in margin. २०५. ') Thus A₁; A₂ पार्श्वो. २०५. ') Thus A₂; A₁ करं तथा.

- राज्ञी कमलवर्त्यस्य कमलाहङ्कारिणी । राजतं विपुलाकारं कमलाकिशवं व्यधात् ॥२०८॥
 अमास्यो मित्रशर्मापि चक्रे मित्रेश्वरं हृष्टम् । श्रीकट्यस्वामिनं चक्रे लाटः कट्याभिधो नृपः ॥२०९॥
- 210 श्रीमास्कट्यविहारोपि तेनैव विवधेभुनः । मिधुः सर्वशमिबोभूक्तमाद्य जिनोपमः ॥२१०॥
 सुःखारंश्चकुण्ठश्चे स चकुण्ठविहासकृत । भूपविचोचतं स्रुपं जिमान्हेममयांसया ॥२११॥
 ईशानदेव्या तत्पत्न्या ज्ञानाम्बु प्रतिपादितम् । सुधारसमिधं स्वच्छमारोग्याधायां रोनिषाम् ॥२१२॥
 सल्लितादित्यभूमनुर्वैलभः पञ्चमर्दिका । सहस्राण्योक्ततां समं तत्र चक्रपुरं व्यधात् ॥२१३॥
 आचार्यो भण्डो नाम विद्वे भण्डेश्वरम् । अन्येपि हकुण्ठेश्या बहवो बभूविः कृताः ॥२१४॥
- 215 अधिष्ठानान्तरेष्वथ चकुणिनाप्यमन्त्रिणा । सचैत्यः स्मृतोद्धारो विहारो निरमीयत ॥ २१५॥
 मिषगीशानचन्द्राख्यः स्यात्तच्छकुणमन्त्रिणः । विहारमकरोत्तथा तक्षकानुपवादिष्यम् ॥ २१६॥
 एवं हेममयीमुवीं स कुर्वन्कुर्वतापतिः । गुणैरीश्वर्यशौर्याद्यैर्मन्त्रानमलकुष्यत् ॥२१७॥
 हेतयापि विनिषांन्ती ब्रह्माहस्रमतीपतेः । न कदाचन तत्पाशा हेतैरप्युदलकुष्यत ॥२१८॥
 तथाहि पूर्वपाद्येपेक्षते सकटको वसन् । आनीयन्तां कपित्थानीत्यादिदेश स जातु चित् ॥२१९॥
- 220 किंकरतस्थतामधेभुं पुरोगेनु स्थितेष्वथ । उपानयनैकपित्थानि दिष्यः कौपि पुमान्पुरः ॥२२०॥
 अमातुपाचनं गृह्णन्कृतसंज्ञो भुवा प्रभोः । कस्य स्वमिति पश्यन् प्रतीहारः प्रसृत्य नम् ॥२२१॥
 लोभधाम्नं कपित्थानि हस्वा राक्षः प्रियाण्वहम् । प्रहितोद्य महेन्द्रेण नन्दनोद्यानपालकः ॥२२२॥
 रक्षो महेन्द्रसंदिष्टं बन्धव्यं किंचिदस्ति मे । इति भुक्त्वा प्रतीहारः सर्वां वक्त्रे स निर्जनाम् ॥२२३॥
 नतो दिष्यः पुमानुषे शक्रत्वां वक्ति भूपते । सन्तव्यं पथमप्येतस्तीजम्याक्षिहुरं वचः ॥२२४॥
- 225 तुयै नृपेपि भूपाल दिक्पाला अपि ते वचम् । विभ्रमो वत्पणम्याहां भूयतां तत्र कारणम् ॥२२५॥
 पुरा पामगृहस्थस्य कस्यचित्पुंससदृहः । जन्मान्तरे कर्मकरो हालिकोभूज्ज्वात्किन्त ॥२२६॥
 एकदा तस्य ते कीप्ते वारंयित्वा महावृषान् । भ्रान्तस्य निर्जेतरण्ये क्षीणप्रायमभूहः ॥२२७॥
 ततः स्वामिगृहास्तुनृदक्षिणस्य भवतोन्मिकम् । वारिकुम्भीमपूषं च गृहीत्वा कथिहायवौ ॥२२८॥
 निर्धौतपाणिपादस्त्वं भोक्तुं संप्रत्युतस्तनः । विमं कण्ठगतप्राणमपश्यः पुरतोतिथिम् ॥२२९॥
- 230 स स्वामिबोधममा भुङ्क्ते बुभिक्षोपहतस्य मे । कण्ठे विषामयः प्राणा वर्तन्ते भोजनं विना ॥२३०॥
 वारितः पार्श्वेनापि तस्यै त्वं प्रीतिपूर्वकम् । पूषार्थं वारिकुम्भीं च वाराः विषमुदीरयन् ॥२३१॥
 पात्रे प्रसन्नचित्तस्य काले दानेन तेव ते । अजण्डितानामाहाणां शतमासीत्किञ्चिदे ॥२३२॥
 तेन वारिवदानेन वाञ्छामात्रेपि दक्षिते । प्रातुर्भवन्ति सुखादा नद्यो मरुपथेष्वपि ॥२३३॥
 सस्त्रेभ्यमतिपादितः प्रियवचोबडालचालावलिनिर्देविण मनःप्रसादपयसा निष्पन्नलोकक्रियः ।
 हेतुस्तत्तदभीप्सितं किन्त कलम्कालेतिबालोप्यसौ राजन्दानमदीक्ष्यो विजयते कल्पद्रुमादीनपि ॥२३४॥

२०८. ') Thus A₁; A₂ कमलवर्त्यः. २११. ') A₁ सुःखारः. २१२. ') Thus corr. by A₁ from A₁ सुषासरविष. २१३. ') Thus A₁; A₂ ब्रह्माहस्रमतीपतेः. G B copy both readings, Ed. follow A₁. २१४. ') Emended with Ed.; A मपरी.—') Thus A₁; A₂ कर्कशः. २१७. ') Thus corr. by A₁ from A₁ उर्वरी. २२०. ') A₁; A₂ धारंभु.—') Thus corr. by A₁ from A₁ 'मव-वर्षि'. २२१. ') A₁ gloss राक्षोपे हृष्टः. २२३. ') Thus corr. by later hand from A₁ धाम्. २३०. ') Thus A₁; A₂ उद्धा (for उद्धा?). २३४. ') A₁ 'प्रतिरोपितः.—') A₁ 'एष तत्पदभीप्सितं किन्त कलं कालि हृष्टव्यापयौ'.

अल्पावशेषास्तास्त्वय सन्त्याशास्तव भूपते । वयोतङ्कुरं क्षयतो वय तत्राधिधारतः ॥२३६॥ 235
 अपि चेतर्भूपालद्वलतं महतः सतः । कस्माद्विचारभूयस्वं तथापि इवि रोहति ॥२३७॥
 विमानि कतिविधानि कश्मरिषु वनावमे । जावन्ते तानि पूर्वोन्वी कलावि शिथिरे कुतः ॥२३७॥
 विगाहते दिशं वां वां तव तत्रैव तत्पतेः । स्वदाशापहणे यत्रः पूर्वदानप्रभावतः ॥२३८॥
 आशां भित्तस्य माहेन्म्रीमाशा स्त्वल्पापि तेभुना । गृहीता कथमन्येषा शक्रेणाममशक्तिना ॥२३९॥
 विना प्रयोजनं मुख्यं तस्मादाशास्त्वयां कवित् । नैवमेव पुनर्देवा विरलाः सन्ति ता यतः ॥२४०॥ 240
 इत्युक्तान्नादितं तस्मिन्भूपालो विपुलाशयः । चिन्तयन्दानमाहात्म्यं परं चिन्तयमायवौ ॥२४१॥
 ततः प्रभृति तादृक्षयोग्यार्थप्राप्तितालसः । परिहासपुरे चक्रे स्थिरां गुर्वी च पर्विणीम् ॥२४२॥
 सहस्रभक्तमित्येवं प्रख्यातायां सदक्षिणम् । लक्षमेकोत्तरं भक्तवाचाणां वय दीयते ॥२४३॥
 अभिमायेण तेनैव पत्तनान्यूपरेषु सः । चक्रे वयोषु तृणातैः कथिज्जातु विवेदपः ॥२४४॥
 संजघाह स देवोऽवस्थांस्तानन्तरविचरान् । विक्रान्द्युमनःस्तोमान्पादेष्वभ्य इवाभिलः ॥२४५॥ 245
 तेन कङ्कुणवर्षस्य रससिद्धस्य सोदरः । अङ्कुणो नाम भुःस्त्रादिदेशाशीतो गुणोन्नतः ॥२४६॥
 स रसेन समातन्वन्कोशे बहुद्वर्णताम् । पद्याकर इवाञ्जस्य भूभूतोभूद्व्युत्साहः ॥२४७॥
 दहः पञ्चन्द्रे जातु दुस्तरीः सिन्धुसंगमैः । तटे स्तम्भितसैन्योभूद्वाता विन्तापरः क्षणम् ॥२४८॥
 ततोऽम्बुतरणोपायं तस्मिन्पृच्छति मन्त्रिणः । अगाधेभ्यसि रोधःस्थङ्कणो मणिमसिपत् ॥२४९॥
 तत्प्रभावाद्वाभूतं सारिणीं ससैनिकः । उचीणीं नृपतिस्तूणीं परं पारं समासदत् ॥२५०॥ 250
 मणिमन्त्रेण मणिना अङ्कुणोऽप्याचकर्ष तम् । सलिलं प्रागवर्षं च क्षणेन मरितामभूत् ॥२५१॥
 परिभाषाद्भुतं तस्य प्रशंसामुखराननः । प्रणवाङ्कुरं राजा मणिवृत्तमवाचत ॥२५२॥
 स तमाह स्म विहसन्कर्मसौ कुक्षतो मणी । मोन्वी मस्याणिवायेव किं स्वात्स्वीकरणेन वः ॥२५३॥
 सामान्येष्वेव लभते लोकस्यं वस्तु संयथा । महस्तु तस्य का शोभा किञ्चिदुत्कृष्टवस्तु ॥२५४॥
 प्रत्यन्दनं द्वाशिमगेर्गणयन्ति तावद्यावत्स्थितो जलनिधेः पुलिनैकदेशे ।
 सं स्वीक्रियेत यदि तेनं ततस्तदास्य स्वयंभूः स्फुरत्तपि न तत्सलिते विभाव्यः ॥२५५॥ 255
 इत्युक्त्वा विरते तस्मिन्नाजा सस्मितमब्रवीत् । संभावयसि किं रत्नमाभ्यामभ्यधिकं मम ॥२५६॥
 भूतोऽधिकतरं दहा किञ्चिदं मम पश्यसि । तदाहाय प्रयच्छेदं निष्कयेण मणिद्वयम् ॥२५७॥
 ततो महाप्रसादोयमित्युक्त्वा अङ्कुणोब्रवीत् । स्वायत्ते स्वामिने रत्ने मन्त्रिमहौ नु शिवताम् ॥२५८॥
 गजस्कन्धेधिरौघैर्नन्मागन्धेभ्यो यदाहतम् । दत्त्वा सुगतंविभ्यं तन्नजोयमनुगृह्यताम् ॥२५९॥
 सलिलोत्तरणोपायो मणीं देवेन गृह्यताम् । संसारोत्तरणोपायः सुगतो मन्त्रमर्थ्यताम् ॥२६०॥ 260

२३६. ^{१)} Thus A₂; A₁ वसति भूपाल सु. २३६. ^{१)} A₂ gloss तविष्णुपालस्व. २४०. ^{२)} Thus A₂; A₁ 'शाशा स्वदा. २४१. ^{१)} A₂ 'सु' 'स्त्रा'—^{२)} Thus corr. by A₂ from A₁ 'विद्यापीठो. २४६. ^{१)} Thus A₂; A₁ 'स्तम्भित'. २५२. ^{१)} A₂ 'म-
 तिभाषा'. २५४. ^{१)} A₂ 'कृष्टमृषु. २५५. ^{१)} A₂ gloss 'पञ्चकान्तस्व.—^{२)} A₂ gloss 'वासिनि'.—^{३)} A₂ gloss 'जलविधिना.—
 ४) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्वयंभू'. Thus corr. by A₂ from A₁ 'दवाष्वा'. २५७. ^{१)} Thus A₂; A₁ 'ततो.—^{२)} Thus
 A₂; A₁ in margin 'कोशे स्व. २५९. ^{१)} A₂ gloss 'जुह'. २६०. ^{१)} A₂ gloss 'नवी एव संसारोत्तरणोपाय इत्यादीपः । अत एव सुशमा-
 निविकरचत्वात् किञ्चापहणं मणी एव संसारोत्तरणोपाय इत्यादि गृह्यतामिति'—

- इति तेनार्थितो मुच्यते जिह्वविम्बं इदं नृपः । बाष्पिनां कस्य सामर्थ्यं परिपन्थयितुं वचः ॥२६१॥
 स्वविहारेण भववान्ध तेन विनिवेशितः । कपिशामिः सकाशान् इव यो भाति कान्तिभिः ॥२६२॥
 इदमेतथापि कटकौरावसैः परिवेष्टितः । गजस्कन्धनिबद्धस्य सूचको वस्य विष्टरः ॥२६३॥
 अभिमायानुसारेण प्रकटीकुरुते पिबन् । अहो महाप्रभावाणां भूपतीनां वज्रधरा ॥२६४॥
- २६५ अशिशितं कदाचित्स स्वयं दमयितुं इयम् । निनाशारण्यमेकाकी इवविद्याविशारदः ॥२६५॥
 दूराभिर्मानुषे तत्र ललनां ललिताकृतिम् । एकां ददर्श गायन्तीं नृप्यन्तीमपरामपि ॥२६६॥
 क्षणाच्च ते समाप्य गीतमृते मृगीदृशौ । पणस्य किंचिन्नृप्यन्त्यावपश्यदमयन्त्यम् ॥२६७॥
 तुरगं तं समारुह्य तन्नागच्छद्दिने दिने । दृष्ट्वा तथैव ते कान्ते गत्वापृच्छत्सविस्मयः ॥२६८॥
 तमुच्यन्ते नर्तक्यानां देवगुहाधिते । यः भूर्वर्धमानोयं यामस्तत्रावयोगुहम् ॥२६९॥
- २७० इत्यजीवनभुजां मातृणामुपदेशतः । अस्मत्कुलेन नियतं नृत्तमर्थं विधीयते ॥२७०॥
 ऋषिः परंपरायाता सेचमस्मद्वृहे स्थिता । आवागम्योपि वा नात्र निमित्तं ज्ञातुमीश्वरः ॥२७१॥
 एवं वचस्तथोः भुत्वा नृपोन्वेष्टुः सविस्मयः । तदुच्यतां मेदिमां कृत्वा कारुणिरन्तरहारयन् ॥२७२॥
 दूरं निर्हतमृत्तिलैरयाश्राक्षीक्षिवेदितम् । नृपतिः पिहितहारं क्षीरं देवगुहद्वयम् ॥२७३॥
 उद्घाटितारविर्गणैः पीठोत्कीर्णैर्विवेदितौ । अपश्यत्क्षेत्राभौ तत्र रामलक्ष्मणनिर्मितौ ॥२७४॥
- २७५ परिहासहर्षैः पार्श्वं पृथक्त्वा शिलागृहम् । स रामस्वामिनः श्रीमान्प्रतिष्ठाकर्म निर्मेमे ॥२७५॥
 देवोपि लक्ष्मणस्वामी तथैवाभ्यर्च्य पार्थिवम् । चक्रमार्दिकया चक्रेश्वरपार्श्वे विवेशितः ॥२७६॥
 दिग्जये दुरुवः कश्चिद्भूतप्रत्यक्षनिषहः । अये न्यक्षिपदास्मानं गजाच्छस्य भुभुजः ॥२७७॥
 तं कृतपाणिप्राणादिप्रणैः शोणितवर्णिणम् । प्राणार्थिनं कावणिकः स्वेदन्तं पृष्ठवाक्पुपः ॥२७८॥
 स तस्मै सिक्कतासिन्धुसविधस्थस्य भूपतेः । प्रकृतातमूचे सचिवमारम्भानं हितकारिणम् ॥२७९॥
- २८० प्रणतिर्ललितादित्यनृपतेः कियतामिति । हितं कथयतः स्वस्व निषहं च ततो नृपात् ॥२८०॥ युग्मम् ॥
 प्रतिजज्ञे च भूयेन ततस्तस्त्वामिनिषहः । ऋद्धप्रणोगर्दकारैः स चाकार्यत सक्तुनैः ॥२८१॥
 ततो विहितयात्रं तं स गम्भी कृतसत्क्रियः । कदाचिदेवमवद्विजने जगतीभुजम् ॥२८२॥
 एवंविधस्य कावस्य राजन्वस्परिरक्षणम् । तत्र वैरविभुद्धाशा विजम्बयति मामियम् ॥२८३॥
 वायैर्जलास्त्रालि इत्वा दुःखाय च दुःखाय च । कृतकृत्यो धुवं जगामवमानहतानसन् ॥२८४॥
- २८५ अपकृत्याधिकं शरीरपकारं जयेन्मृतम् । गम्भीरं प्रतिनयेव निनादं वदतो गिरिः ॥२८५॥
 इतो मासैस्त्रिभिर्गम्या भूः प्राप्या स्वरितं कथम् । वहा वा प्राप्यते वैरी तदा तथैव किं वसेत् ॥२८६॥
 मासार्थलक्षणं पन्थानं तस्मदुपदिशामि ते । गृहीत्वा स जलं यय्वथभूमौ किं नु निर्जलः ॥२८७॥
 तद्विजिज्ञा वन्धवो मे न वदन्ति स्वहागमम् । सामात्यान्तपुरो राजा कथमानेन गृह्यते ॥२८८॥

२६१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ लस्य. २६३. ') Thus emended with Edd.; A₁ 'रकस्य'—') Thus A₁, A₂ सूचकैवत्य. २६५. ') A₂ glosses अवसरकुलयेन and देवगुहे. २६७. ') Thus corr. by A₂ from तदुच्यते; A₂ 'कान्ति'—') Thus A₂; A₁ कान्ति. २६९. ') Thus A₁; altered by later hand to दूरं. २७५. ') A₂ gloss अवर्ति. २७९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ नाव्यात्. २८०. ') A₂ gloss ललितादित्येन प्रणयं कुर्वति मयुक्तं हितमिति भुत्वा तेन राजा यत्र कथंमासावयोचयः कृत्वा. २८६. ') Thus A₁, A₂ 'रिवेन. २८७. ') Thus A₂; A₁ जगता. २८८. ') A₂ gloss पन्था.

इत्युक्त्वा लोकरोक्तस्य प्रवेशं बालुकार्णवे । पते क्षीमे च कटको मिलोचः समपद्यन् ॥२८९॥
 तत्राप्त्वाहनि हिवाणि वध्रेवाभयवृषः । तृष्णातं वीक्ष्य सैन्यं च मन्त्रिणं तमभाषत ॥२९०॥ 290
 उक्तकालाधिका यावद्वासर गमिताः पथि । मुमुर्षु तृष्णया सैन्यं तद्व्या शिष्यते किञ्चाम् ॥२९१॥
 ततो विहस्य सोबासीज्जिगीषो शेषमभ्यनः । किं वृष्यत्वारिराष्ट्रस्य यमराष्ट्रस्य वा भवान् ॥२९२॥
 त्वं हि स्वाभिहितवैव समुपेक्ष्य स्वजीवितम् । मृत्युवक्तं सकटको मया युक्तवा प्रवेशितः ॥२९३॥
 नेवं मरुमहीमात्रं भीमोयं बालुकार्णवः । आम्भोश्च लभ्यते कापि कस्मात्ता तेय भूपते ॥२९४॥
 भुत्वेति पुनरा कृत्वा समभूरीतलौठवा । करकार्षंश्चितकला स्तम्भशेषेव शालिभूः ॥२९५॥ 295
 संत्यक्तजीविताद्यानां भीष्मणां क्रान्तिभ्यनिम् । भुजमुद्यम्य शमयस्ततो नृपतिरब्रवीत् ॥२९६॥
 अमात्य तव कृत्वेन प्रीताः स्वाभिहितैविणः । मरावप्यत्र क्षीतार्ता इव रोमाञ्जिता वधम् ॥२९७॥
 अभ्येक्षसादे मयि नु ध्वस्तमेयंविधोपि मे । प्रवासः कुण्ठतां बातो लोहं वयमणाविष ॥२९८॥
 मणिभ्रमाहङ्गिकणं गृह्यन्त्या इवाङ्गुलीः । त्वं मिभाषयवाङ्मनानय शोचिष्यसि ध्रुवम् ॥२९९॥
 निदेशोयं मे परव पयः क्षुतेय मेदिनी । रसितेनाम्बुबाहस्य रजं क्षुब्धभूरिव ॥३००॥ 300
 इत्युक्त्वा सोम्यु निष्कटुं कुन्तेनोर्वीं व्यवहारवत् । उज्जिरीर्षुर्धितस्ताम्भः भूतेनेव मिलोचनः ॥३०१॥
 अधोज्ञायाम पाताललक्ष्मीलीलास्मितवक्त्रविः । रसातलास्सरित्साकं सैन्यानां जीविताद्याया ॥३०२॥
 तस्य सेनाचराणां सा ह्रमं विच्छेद बाहिरी । वृषाण्ववीकृताङ्गस्य मन्त्रिणस्तस्य चेत्सितम् ॥३०३॥
 लूनाङ्गोमङ्गलाशुं स मन्त्री विकलभ्रमः । स्वस्य भर्तृविषेष्टादौ नगरीमन्तकस्ततः ॥३०४॥
 राक्षसि कुटिलाचारो निगृह्य स महीपतिः । निजस्य मन्त्रिणस्तस्य तुल्यावस्थो व्यवधीत ॥३०५॥ 305
 यद्योपयोगं तेनैव स्थाने स्थाने प्रवर्तिताः । अद्यापि कुन्तबाहिन्त्यः प्रवहन्त्युत्तरापथे ॥३०६॥
 सहस्रशः संभवन्तोऽप्यपरे भुवनाङ्गुताः । अतिपलङ्कमङ्गेन तद्वृक्षान्ता न दक्षिताः ॥३०७॥
 वज्रिः शम्भजला वनाहमपवधे देशेतिषोरारवा वचाच्छाः समये पयोदमलिते कालुष्यसङ्घुषिताः ।
 वृहदयन्ते कुलमिश्रगा अपि परं दिग्देशं कालाविमौ तत्सत्यं महतामपि स्वसदृशाचारप्रवृत्तिप्रदी ॥३०८॥
 कतेर्वीर्यं प्रभावः स्यान्नरनाथासनस्य वा । वत्सोपि भीमकलुषाः प्रवृषीः समदर्शयन् ॥३०९॥ सुगम् ॥
 अवरोधस्तलो राजा परिहासपुरे स्थितः । स जानु मदिराक्षीवः सन्निधानेवमन्वशात् ॥३१०॥ 310
 कृतं प्रवरसेनेन यदेतत्प्रवरं पुरम् । तन्निर्देह्य मन्त्र्यध्वे मत्पुरस्येवं चेच्छिवम् ॥३११॥
 घोरामलङ्कितानस्य भुत्वेत्याह्वां महीपतिः । गत्याध्वंवासकृतापि तेदहम्बानुलानके ॥३१२॥
 हर्ष्याप्राक्षमाणस्तद्वह्निज्वालोऽज्ज्वलाननः । उल्कामुख इवाभूत्स हर्षाङ्गहसितोकटः ॥३१३॥
 द्वेपारिविहृतवतः प्रतिभासनेभ्यो मिथैव चित्रमधिको विद्यादासमनोपि ।
 चन्द्रादि पद्यति पुरो हिगुणं गृह्णत्या तेजोमयं तिमिरदोषहमं हि चक्षुः ॥३१४॥

२९५. ^१) A₂ gloss वृषवर्ष. २९६. ^१) Thus corr. by A₂; A₁ 'मेषीविधोपि द्व.—' Thus A₂; A₁ प्रयोगः. २९९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ वज्रकर्म. ३००. ^१) Thus Edd. and G sec. manu; A R and G prima manu विनेष्टेनैव. ३०४. ^१) A₂ gloss सन्निधानेव एव यवः. ३०६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ विदेष्टः; A₂ gloss निक्षिपेष्टः विनेष्टः स च कालाय लो. ३११. ^१) Thus A₁; A₂ मत्पुरस्यैव. ३१३. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ गत्याध्वंवास.

- 815 नैवं वेदेकमपि तत्पुत्रं प्रवरभूषते । असंख्यपुरनिर्माता स विवेकाधिकं कुतः ॥३१५॥ वृग्मम् ॥
 क्षीणक्षेत्रोऽपि निर्माणं नगराद्योपकल्पितम् । सन्ध्याभिः शालद्वयं पश्यन्ते नृपावाम्ना ॥३१६॥
 तत्पुत्रं तेनैवः सुविदं ब्रूयं वेनानुसवम् । इत्यन्ते कीर्तयः कोटरस्थानला इव ॥३१७॥
 प्रातस्तमद्य शोचन्तं सद्यः क्षीयं मन्त्रिणः । विन्वाविषयनाबोऽनुः पुरदोषं नृपैव तत् ॥३१८॥
 भुतेनष्टे नगरे निःशोकोमूयमहीपतिः । स्वयान्तर्धारिते पुत्रे यदुद्योय इव स्थिते ॥३१९॥
- 820 कार्यं न जानु तद्वाक्यं वरक्षीवेन नकोच्यते । तावुष्ककारिणोऽन्धान्धरासक्तिं सोऽग्रवीन् ॥३२०॥
 विषमनुचितं क्षमापण्यस्त्रीक्षणप्रभुरीचरो रमयति यत्ते भिक्ताम्भृत्पान्धवृत्तिद्विजार्थिनः ।
 नृपमपययं पान्ति प्राणानुपेक्ष्य निजानपि प्रसभमिह वे तैः पूतेषं महात्मभिर्वर्चरी ॥३२१॥
 अतीन्द्रमपि माहात्म्यं राक्षस्तत्त्वाधितिष्ठतः । अयमन्योपि दोषोऽभितरक्षितोऽपि चिन्तितः ॥३२२॥
 इत्यपि वत्स मध्यस्थं श्रीपरीहासकेशवम् । जन्मन तीक्ष्णपुष्टैस्त्रिप्राम्या गौडपार्थिवम् ॥३२३॥
 गौडोपनीविनामासीत्स्वयमवब्रूते तदा । जहुर्वै जीवितं धीराः परोक्षस्य प्रभोः कृते ॥३२४॥
- 825 श्वाश्वदादर्थननिषात्कृद्मीरान्संपविह्वयते । मध्यस्थदेवावसयं संहताः समवेष्टयन् ॥३२५॥
 विगन्तरस्ये भूगते प्रविषेधूनवेक्ष्य तान् । परिहासहर्षिं चक्रुः पूजकाः पिबितारिम् ॥३२६॥
 ते रामस्वामिनं गान्ध्या राजनं विक्रमोर्जिताः । परिहासहर्षिभान्ध्या चक्रुस्त्वाद्य रेणुशः ॥३२७॥
 तिलं तिलं तं कृत्वा च चिसिपुर्दिशु सर्वतः । नगराभिगैतैः सैन्यैर्हिन्यमानाः पदे पदे ॥३२८॥
 इयामला रक्तसंस्मितास्तेनभिहता भुवि । अश्रुनाद्रिदृष्टस्त्वष्टा धातुस्वन्तोऽज्ज्वला इव ॥३२९॥
- 830 तदीयवधिवाराः सममुदञ्ज्वलीकृता । स्वाधिमक्षिरक्षामान्ध्या भन्धा चेयं वसुंधरा ॥३३०॥
 वजाह्वकृतं भवं विरमति भीः पद्मरागाद्रवेसानाकारमपि प्रशाम्यति विषं गारुत्मतादहनमः ।
 एकैकं क्रियते प्रभाषनियमात्कर्मैति रहैः परं पुरैः पुनरर्पमेवमहिमोऽनैर्न किं साध्यते ॥३३१॥
 क दीर्घकाललङ्घयोऽपि शान्ते भक्तिः क्व च प्रभौ । विधातुरप्यसाध्यं तद्यद्गौडैर्विहितं तदा ॥३३२॥
 लोकोत्तरस्वामिभक्तिप्रभावायि पदे पदे । तादृशाणि तदाभूवन्मूलरजानि भूभुताम् ॥३३३॥
 राज्ञः मित्रो रक्षितोभूद्गौडराक्षसविश्वे । रामस्वाम्युपशारेण श्रीपरीहासकेशवः ॥३३४॥
- 835 अद्यापि दृश्यते शून्यं रामस्वामिपुरास्वदम् । ब्रह्माण्डं गौडवीराणां सनाथं यद्यस्य पुनः ॥३३५॥
 एवं नानाविधोऽन्तर्वासराः क्षमापतेर्बभूवुः । त्रिरलाः स्वपुरे तस्य भूयांसस्तु विगन्तरे ॥३३६॥
 अनन्याक्रान्तपृथिवीसमालोकनकौतुकी । अगारं प्रविशेद्याद्य पुनरेवोनारापयम् ॥३३७॥
 कर्तुं प्रभाषनिश्रवां प्रवितैर्धनहादिभिः । नैर्क्षतैः सह वृत्तान्तास्तस्य ते ते तदाभवन् ॥३३८॥
 नाद्यापि या भुवो दृष्टा जाने भानुकैरपि । राक्षस्तस्य बभूवाद्या तर्षं स्यैरविहारिणी ॥३३९॥
- 840 विरमन्नातपृत्तान्मैत्रिभिः प्रहितस्ततः । यस्यावृत्तस्तस्य पार्थीवतत्त्वानिवक्तव्यम् ॥३४०॥

३१०. १) A₂ gloss अन्तर्निष्ठः.—२) A₂ gloss मध्ये इव.—३) A₂ gloss किंवाविषयपयम्.—४) A₂ gloss कर्मकर्तरि लकारः स्वयमेव वदन्त्ये । अन्तर्निष्ठः पुरास्तत्त्वायै कुर्यात् । वेग कार्येण अतनुशब्देन यथा भवति यथा स्वयमेव वदन्त्ये । यथा कोटरस्थानस्तत्त्वायै स्वयमेव ब्रूयं अन्तरेव वदन्त्ये ॥ ३११. १) Thus corr. by A₂ from A₁ कर्मोर्जिता.—२) Thus corr. by A₁ from A₂ पश्यन्ते.
 ३३३. १) 'r supplied by A₂. ३३०. १) Thus corr. by A₂ from A₁ अनन्याक्रान्त ३३१. १) A₂ कर्तुं.

इत्यादिशति यः स्वामी कोयं मोक्षो भवादृशाम् । क्षमाभिर्मां मे प्रविष्टस्य प्रतीक्षते यदागमम् ॥३५१॥

नवं नवं प्रतिदिनं संत्यज्य विजयार्जनम् । स्वराष्ट्रं संप्रविष्टस्य किं कार्यं मम पश्यण ॥३५२॥

विनिर्गतानां स्वमुखः सतितां सलिलाकरः । न विर्याजंजिगीषूणां वृक्षयते ह्यवधिः कवित् ॥३५३॥

नस्मादाचारसारं यो वक्ष्ये स्वविषयोचितम् । राज्यं तदनुसारेण निर्दिष्टं कुतस्तानवाः ॥३५४॥

अत्रस्थैः सर्वदा रक्ष्यः स्वभेदः प्रमायिष्णुभिः । चार्वाकाणामिवैषां हि भवं न परलोकतः ॥३५५॥

348

अपराधं विनाप्यत्र दण्ड्या गह्वरवासिनः । ते हि संभृतवित्ताः स्युर्दुर्भेषां दुर्गसंभयाः ॥३५६॥

वर्षोपभोग्यान्वयानि क्षेत्रभूसंमिता वृषाः । पाम्याणां नातिरिच्यन्ते यथा कार्यं तथासक्तम् ॥३५७॥

अधिकीभृतवित्ता हि वत्सरेणैव ते भृशम् । भवेयुर्दुर्मराः कूरा नृपाश्चातिकमक्षमाः ॥३५८॥

वर्षं स्त्रियः कुथा भोज्यमलंकारा इवा गृहाः । आसाद्यन्ते यदा जातु भामीर्निगरोचिताः ॥३५९॥

महाहर्णयुपेक्ष्यन्ते संरक्ष्याणि यदा नृपैः । यदा चानन्तरात्वं तेषां भूत्येपु दुहयन्ते ॥३६०॥

850

प्रदेशादेकतो कृष्टा यदा वृत्तिश्च शस्त्रिणाम् । अन्योन्योद्वाहसंबन्धैः कायस्याः संहता यदि ॥३६१॥

कर्मस्थानानि वीक्षन्ते क्षमायाः कायस्थवधरा । तदा निःसंशयं ज्ञेयः प्रमाभाग्यविपर्ययः ॥३६२॥ अकलकम् ॥

वेष्टानुसारोपसीय गूढमाशयसंविदम् । मयोक्तं वदये कार्यमन्तरं राजवीजिनाम् ॥३६३॥

पयाससि मद्भरद्विभो हानगन्धेन वायुर्गन्धैर्भूतिं प्रकटितवचिध्वम्निगम्बुदस्य ।

वेष्टा स्पष्टं वदति मतमन्त्रेणोपेयतत्त्वा जन्तोर्जन्मान्तरपरिवितां निश्चितां वितनुस्मि ॥३६४॥

पुत्रः कुत्रलयादिस्थो वज्रादिस्थश्च मे समौ । भिन्नशीला तयोर्धर्मोर्धार्हिमानुरयोः पुनः ॥३६५॥

255

ज्यायात्राज्येभिरुक्तैः स च स्वाद्रलवान्यदा । तस्याज्ञातकमः कार्यो भवज्ज्ञेयियमास्तदा ॥३६६॥

उत्सृजन्स्त्रीविनं वापि राज्यं वापि स पार्थिवः । शोचनीयो न केनापि स्मरतेहं यद्यो मम ॥३६७॥

कार्यः कनीयात्र नृपः प्रमादात्किञ्चन यदि । नोद्धृक्कनीया तस्याज्ञा रक्ष्यश्च विषमोपि सः ॥३६८॥

पौत्रेषु मे कनीयान्यो जग्रापीडोस्ति दारकः । पितामहसमो भूया इति वाच्यः स सर्वदा ॥३६९॥

भर्तुर्गृहीतनैराज्ञयाः साभिप्रायां प्रणम्य ताम् । आनर्तुः पश्चिमामाज्ञां ते वात्पार्थक्यत्वेन ॥३७०॥

260

उवाच चकुणो जातु सनिपट्वालिताः प्रजाः । बाष्पैः पतिवियोगाभिनतां सिन्धुन्वद्वंधराम् ॥३७१॥

राज्ये कुवल्त्यापीडो राजपुत्रोभिविद्यताम् । छगृहीताभिधो राजा गतः स छरुनी दिवम् ॥३७२॥

सख्ये यस्य कृतिनो द्वैतैः कोशानुदये । रससिद्धिरकस्मान्मे यस्मात्सास्तमुपागता ॥३७३॥

दूरस्थोपि हि भूभूतस भाग्यशक्त्या कयाचन । कार्याणि घटयन्नासीदुर्वैद्यान्वपि हेतया ॥३७४॥

अभ्योजानि वनाचनव्यवहितान्युल्लाघयस्वमुमान्भूरस्थोपि पयोधरोतिशिरस्त्वयौ करोत्यानयम् ।

शक्तिः काट्यपरिक्षतास्ति महतां स्वैर इविलान्वयो यन्माहात्म्यवशेन यान्ति घटनां कार्याणि निर्यन्त्रणाम् ॥३७५॥

365

सैकादशविनासप्र मासान्दर्शिशतं समाः । एकमाह्राण स महीं प्रजाचन्द्रोस्तमाययौ ॥३७६॥

१५१. ¹) The words from प्रतीक्षते to संप्रविष्टस्य in the following verse have been omitted by A₁ and supplied in margin by A₂. १५३. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ निष्ठाजं. १५६. ¹) Thus A₁; altered by later hand to दुर्भेषा which is found in R. G. १५४. ¹) A₂ gloss करती इत्सी. १५६. ¹) A₂ gloss कुवल्त्यापीडो.—²) Emended, A₁ पितामहः. १५९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ चन्वजय.

- मुषारवर्षैर्बहैस्मकाण्डनिपातिभिः । आर्याणकामिधे देवो विपन्नं केचिद्विरे ॥३६७॥
 राजपठो^१ प्रतिष्ठां स रक्षितुं विरसेचिवाम् । संकटे कापि दहनं प्राविशदिति केचन ॥३६८॥
 केचोविषु मते भूमृषीयस्युत्तरापथे । सोमसर्वस्त्रलो भूमिं प्रविष्टः कटकान्वितः ॥३६९॥
- 370 अथनुत्तानि कृत्यानि भुताम्यस्य यथा किल । विपत्तिरपि भूमर्तुस्तथैवात्यहुता भुता ॥३७०॥
 यातोस्तं शुमणिः पयोधिसलिलं कैश्चित्पविष्टोपरैः संगतो दहनं गतः किल परैलोकान्तरं कीर्यते ।
 जायन्ते महतामहो निरुपमप्रस्थानहेवाकिनां निःसामान्यमहस्वयोगिभुता वार्ता विपत्तावपि ॥३७१॥
 ततः कुवलयापीडो भजे कुवलयेष्टताम् । जातः कमलदेव्या यः श्रीमाञ्छक इत्यादितेः ॥३७२॥
 स्यादेव चक्रे विद्यादां योनुरक्तां नृपधियम् । महोरगस्त्वचमिव स्वभावमतिनामपि ॥३७३॥
 आभा नुन्यपभावेण कंचित्कान्तं इत्ययमः । स हृताशोऽप्यगाक्रान्तः प्रहीय इव नावचत् ॥३७४॥
- 375 भूद्वैरिबानुगैर्वानतोभास्पर्शयवृत्तिभिः । भीर्दुःस्थाभूतयोरन्तर्मेलेभकटयोरिव ॥३७५॥
 अयोधयधनादायिभृन्वचक्रिकयां समम् । राजा कुवलयापीडो बभञ्जानुजमञ्जसा ॥३७६॥
 राज्यं निष्कण्टकं कृत्वा ततः प्राप्तबलो नृपः । दिग्जयायोजितक्रान्तिः सौभस्संभूतसाधनः ॥३७७॥
 एकस्मिन्क्षणे मन्थी तस्याशामुदलङ्घयत् । स्मरन्वा तस्मिन्वर्षं भजन्वा वर्षविक्रियाम् ॥३७८॥
 प्रामाथ्यमथ यामिन्यां तल्पे कोपाकुलो नृपः । तमाज्ञातिक्रमं ध्यायन्न निद्रां क्षणमप्यगात् ॥३७९॥
- 380 एवं कृतागतं हन्तुं संपृहस्य तदाभयात् । बह्व्यः प्रत्यभासन्त बध्नास्तस्याद्यतकुपः ॥३८०॥
 विचारशैलमथिता तस्य विलसद्दोदधेः । प्रकोपकालकूटस्य पथावगमप्रभेदागात् ॥३८१॥
 दृष्टौ सोध गतक्रोधः प्रवृद्धः प्राणिसंक्षयः । एतावान्कस्य नु कृते कर्तव्यः प्रत्यभान्मम ॥३८२॥
 अकार्यण्यपि पर्याव्य कृत्वापि नृजिनार्जनम् । विधीयते हि न यस्य सं देहः कस्य सुस्थिरः ॥३८३॥
 कृतज्ञस्यास्य कायस्य हेमोरगलितस्मृतेः । हन्तव्याः कस्य पन्थानः प्रणिभान्यनपायिनः ॥३८४॥
- 385 विदमिन् जन्तवो हन्त पच्यमानस्य नात्मनः । अवस्थां कालसूदेन कृतां तां तां क्षणे क्षणे ॥३८५॥
 साः पश्यन्निरकारणस्मितसितं पायोजकोशाकृति इमभूद्देवंकटोरमद्य रमसादुत्सप्रताम्रप्रभम् ।
 मानर्जीर्णवलक्षकेषाविकृतं घृष्टाजघीर्षोपमं वक्रं नः परिहस्यते ध्रुवमिदं भूतिधिरस्थायुभिः ॥३८६॥
 इत्याद्यानिष्ठानाविन्तादत्तशान्तिद्विखादरः । राज्यं संत्यज्य स वनं प्रक्षप्रसन्नार्णं ययौ ॥३८७॥
 गच्छ भद्र वनाधैव तपस्याधीवतां मनः । सापायाः क्षणमङ्गिन्य एवमाया विभूतयः ॥३८८॥
 तेन संत्यजता राज्यं लिखितेन निजासने । वैराग्यशसनोत्सेकः श्लोकनानेन वृत्तितः ॥३८९॥
- 390 अभद्रशमसंवेगलक्षसिद्धिर्वैराधिपः । श्रीपर्वताशाययापि भव्यानामपि दृक्पथम् ॥३९०॥
 तथा याने प्रभोः जुषे मित्रदर्शनीं^२ भुजान्वितः । वितस्तासिन्धुसंभेदे सभायां जीविते जहौ ॥३९१॥
 राज्यं समां समासायी कृत्वा स वल्लभाधिपः । निःश्रेयसामिनिःश्रेणीं^३ सुधीः सिद्धिं समासदत् ॥३९२॥

३६८. ^१) Thus A₁; A₂ पठः. ३७१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ परे. ३७२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ सुद मते; A₂ adds the gloss की भूमे. चलनः कुवलयः. ३७५. ^१) A चक्रि. ३८०. ^१) This and the following verse have been omitted by A₁ and supplied in margin by A₂. ३८३. ^१) A₂ देहं नरकस्य सुस्थिरः. ३८६. ^१) Thus A₂; A₁ इमभूद्देव ३८७. ^१) A₂ gloss नैविचारण्य. ३९१. ^१) A₂ gloss मन्थी.

वज्रादित्यो वप्यिको ललितादित्यं ह्यपि । स्यातोव भूभ्रमवशात्तात शकमर्दिता ॥३९३॥

स कूरचरितो भ्रातुः प्रजाह्लादविधाविनः । दुर्भांशोरिव दुर्वासा नृवं विलङ्घ्योभवत् ॥३९४॥

परिहासपुरात्पिण्यां नानोपकरणावलीम् । स जहार दुराचारी भूभ्रमोभवत्तदः ॥३९५॥

395

रागिणो भूमिपालस्य भूयस्योन्तःपुरस्त्रियः । भीमाश्वस्येव बद्धवास्तास्ताः समभवन्निवाः ॥३९६॥

विक्रमेण प्रयच्छन् स्तेच्छेभ्यः पुरुषांश्चतुर्न् । स्तेच्छोनितां पृथ्वरतिं प्रावर्तयत् मण्डले ॥३९७॥

समाश्रान्तवृथां मुष्का लोतिसंभोगजम्भना । जवान् संसर्षन् भामृत्स्वदरोगेण किल्बिषी ॥३९८॥

तस्मान्मञ्जविकदिष्यां जातो राजा प्रजान्तकः । ततः पृथिव्यापीडोभूत्समासाधतुरः समाः ॥३९९॥

जातो मम्मामिधानायां वप्यियास्तम् बाहरान् । संघामापीडनामाय तमुत्पाद्याभवचुपः ॥४००॥

400

भ्रातरौ तौ समासाध राउवं नैव श्वराजत । देवन्नाशिधिरावाप्य षण्डांशोरिव मण्डलम् ॥४०१॥

शान्तेव संघामापीडे कनीयान्वाप्यियात्मजः । राजा भीमाश्वयापीडः प्राप राज्यं ततः क्रमात् ॥४०२॥

पितामहस्यो भूयादित्यमात्यवधः स्मरन् । जिगीषुः संभृतबलो दिग्जवाय स निर्वयौ ॥४०३॥

स्वदेशादेव नयविहशं गीतैः समं नृपैः । वृद्धान्पयच्छ निर्गच्छन्कश्मीरहारोचरान् ॥४०४॥

पितामहस्य नः सैष्वं कियचिरंघटतोभवत् । इति वृत्ताय यात्राद्य यूवं संख्यातसैनिकाः ॥४०५॥

405

कृतस्मितास्तमुचुस्ते किं प्रभेनामुना प्रभो । वस्तु कश्चित्कान्तं नायुकतुं क्षमोभुना ॥४०६॥

कर्णीरयानां तस्यासीत्सपादं लक्ष्मीशिशुः । अशीतित्तु सहाजि देवस्याव जयोद्यमे ॥४०७॥

तदाकर्ण्य जयापीडो बहू मेने न निर्जबम् । क्षिप्रं क्षिमेः संकुचन्त्वाः कालस्य बलवत्तया ॥४०८॥

जिगीषोः भामुजस्तस्य भावमालोक्य तादृशम् । दधुर्भावज्ञतां वृद्धा ललितादित्यभूयते ॥४०९॥

तस्य दूरप्रयातस्य स्यातो अज्ज्ञाभिषो बलान् । श्रेदेणाक्रम्य कश्मीराम्स्वयं मेने नृपासनम् ॥४१०॥

410

दिने दिने राजसैन्यास्वदेशस्मारिणस्ततः । सैनिकाः संस्वयतेन्म स्यामिभक्तिपराङ्मुखाः ॥४११॥

प्रत्यापयिष्वन्त्वामेव शक्तिं परिकरं विना । निधिकाय जयापीडो मुक्तां काञ्चित् संविदम् ॥४१२॥

भ्रमज्जरास्तेभिमानास्तस्यैवासम्भनस्त्विनः । जल्ववर्तत कैरेव वैपाकीरपि वामताः ॥४१३॥

स विसृज्य मुषं द्वां द्वां भूपतीनन्याविकान् । प्रयागमगमस्यैः परिमैयैर्निजैः समम् ॥४१४॥

तत्राचक्षिष्टानुचित्य वाजिनः स मनोजवान् । हिजेभ्यो लक्षमेकोनं प्रददौ भृदिक्षिणम् ॥४१५॥

415

संपूर्णमन्यो लक्ष वः प्रद्यादत्र वाजिनाम् । तन्मुद्रयेयं मन्मुद्रा विनिययेत्युदीर्य च ॥४१६॥

श्रीजयापीडदेवस्येवैकैकपलक्षितान् । दिग्देशगामिनो मुद्रां गाकुस्य पयसो इहौ ॥४१७॥

तन्मुद्राङ्कं पदः पीत्वा गाकुमयापि निर्मलम् । चित्ते प्रवर्धते तापो भूषणाममिमानिनाम् ॥४१८॥

स्वदेशगमनानुज्ञां सैन्यस्याप्रमुखेन सः । द्रष्टुं निश्चायमेकाकी निर्वयौ कटकान्तरात् ॥४१९॥

मण्डलेषु नरेन्द्राणां पयोद्वानामिवार्धमा । गौडराजाधवं गुप्तं जयन्ताख्येन भूभुजा ॥४२०॥

420

नविशेद्य क्रमेणाथ नगरं पीण्डवर्धनम् । वसिष्ठसौराज्वरम्याभिः शीतः पौरविभूतिभिः ॥४२१॥

३९३. ¹ A, ललितापीड. ३९४. ¹ A, दूर. ४००. ¹ Thus A, B G; A, बलराज. ४११. ¹ Thus A₂; A₁ स्या पयवर्तन्व. ४११. ¹ Thus corr. by A₂ from A₁ "प्रद्योतय सः—") Thus corr. by A₂ from A₁ कृत्वा (?). ४२१. ¹ Thus corr. by A₂ from A₁ तस्मिन् and श्रीति.

- लास्य स हृद्यमधिधारकातिकेयनिकेयनम् । भरतानुवर्त्तमानवृत्तमीतादिशास्त्रवित् ॥४२२॥
 ततो देवगृहहारशिलामध्यास्त स क्षणम् । ..... ॥४२३॥
 तेजोविशेषाकितैर्जैः परितृप्तान्तिकम् । नर्तकी कम्पला नाम कान्तिमन्त इदंश तम् ॥४२४॥
 435 असामान्याकृतेः पुंसः सा इदंश सविस्मया । अंशपृष्ठेन धावन्तं करं तस्यान्तरान्तरा ॥४२५॥
 भविन्तवसतो गृहं चरन्ते भवेज्ज्वलम् । राजा वा राजपुत्रो वा लोकोत्तरकुलोद्भवः ॥४२६॥
 पर्वं प्रसीदुमभ्यासः पृष्ठस्थाः पर्वमीटिकाः । अंशपृष्ठेन येनायं लसत्पाणिः प्रतिक्षणम् ॥४२७॥
 लोलभ्रोत्रपुटो मरोत्कम्पुपापातास्ययेपि द्विपः सिरोक्षित्वापि पृक्तः करिकुले व्यावृत्त्य विभक्तिता ।
 मेघौन्मुकुम्भशमेप्यशान्तवदनोद्गीर्णस्वरो बर्हिणधेष्टानां विरेमेच हेतुविगमेप्यभ्यासदीर्घा स्थिताः ॥४२८॥
 इत्यन्मभिनवगन्त्री सा कृत्वा संक्रान्तसंविहम् । सखीममिषददवां विससर्ज तदन्तिकम् ॥४२९॥
 430 श्राव्यसृष्टं गते पाणी पूगस्यन्नास्तयापितान् । बभ्रवोक्षिपपञ्जयापीडः परिपृच्य इदंश ताम् ॥४३०॥
 भूसंज्ञासि कस्य त्वं पृष्टाया इति सुभुजः । इदस्यां बीटिकास्तस्या वृत्तान्तमुपलब्धवान् ॥४३१॥
 तथा जनिताक्षिण्यस्तैस्तैर्मेधुरभाविनैः । सख्याः समाप्रनृत्ताया निन्ये सं वसन्ति श्वनैः ॥४३२॥
 अघास्यपेक्षालाया तथा न सा विलासिनी । उपाचरत्परार्धभीः सोप्यभूद्विस्मिता यथा ॥४३३॥
 ततः क्षात्राङ्गधत्ते संजाते रजनीमुखे । पाणिनालस्य भूपालं शय्यावेहम् विवेश सा ॥४३४॥
 435 ततः काञ्चनपर्वकृशाया मरेयमसया । तयाधितोपि शिथिलं विरधे नाधरामुकम् ॥४३५॥
 श्वेशशशिष बृहद्वस्तानं सत्रयां ततः । दीर्घबाहुः समाक्षिप्य स श्वनैरिवमन्वीत् ॥४३६॥
 न त्वं पद्मपलाशाक्षि न मे इदंशहारिणी । किं तु कालानुरोधेन सापराधं करोति माम् ॥४३७॥
 शसस्तवायं कल्याणि गुणैः क्रीनोम्यकृत्रिभिः । अत्रिराज्ज्ञानवृत्तान्ता धुवं क्षणित्यमेप्यसि ॥४३८॥
 कार्यशेषमनिष्पाद्य सज्जं मानिनि केचन । अभोगे कृतसंकल्पं सुखानां त्वमत्रेह माम् ॥४३९॥
 440 तामेवमुक्त्वा पर्वकुं साङ्गुलीयेन पाणिना । बाहवर्धिव निःश्वस्य श्लोकमेत वपात सः ॥४४०॥
 असमाप्रजिगीषस्य स्त्रीचिन्ता का मनस्विनः । अनाकम्प्य जगत्कृत्स्नं नो संध्यां भजते रविः ॥४४१॥
 श्लोकेनात्मगतं तेन पठितेन महीभुजा । सा कलाकुशलाशासीन्महान् कविदेव तम् ॥४४२॥
 गन्तुकामं च तं प्राप्तुं पणयिनी बलात् । अर्धयित्वा चिरं कालमवस्थानमयावत ॥४४३॥
 एकदा वन्तिर्तु संध्यां प्रयातः सरितस्तटम् । विरायातो गृहं तस्या इदंश भृशविहलम् ॥४४४॥
 445 किमेतदिति पृष्टाय तमूचे सा मुचिदिमता । सिरोक्ष क्षमशान्नामौ निपत्याहन्ति देहिनः ॥४४५॥
 नरनागाद्यसंहारः कृतस्तेन दिने दिने । त्ववधभुवं विरायाते नञ्जयेन समकुला ॥४४६॥
 राजानो राजपुत्रा वा तञ्जयेन विवृजिताः । गृहेभ्यो नात्र निर्वाप्ति प्रवृत्ते क्षणदास्ये ॥४४७॥
 तामिति भुवर्त्ता मुग्धां निविध्य च विहस्य च । मनीष इव तां रात्रिं जयापीडोत्पनाहवन् ॥४४८॥

४२२. ¹) हृद्य supplied by A₂ in space left by A₁.—²) A₁ gloss भरतानुवर्त्तमानवृत्तमीतादिशास्त्रवित् लास्य. ४२३. ¹) Here two padas seem to be wanting. ४२५. ¹) Thus A₁; A₂ पुत्रव. ४२७. ¹) A₂ वृत्त.—²) Emended; A मुनीकु.—³) A₁ पावसा. ४२८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ सिंह. ४३१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ इदस्या. ४३२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ एव. ४४०. ¹) A₂ कयवर्धिव. ४४१. ¹) Thus A₂; A₁ जगत्विध. ४४३. ¹) A₁ विह. ४४५. ¹) A₂ स रजद्व.—²) Thus A₁; altered by later hand to "हृत्तान्". ४४८. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ भुवर्त्ता.

अपरेयुर्विनापावे निर्गतो मगरान्तरात् । विहायमन्तीत्येवमुन्महापदसरोदयः ॥४४९॥

अदृश्यत ततो दूरादुत्प्लुतवकुलपङ्क्तिः । अदृशतः कृतान्तस्य संघाटीय मृगाधिपः ॥४५०॥ 450

अधवाग्नेयं घातं तमघं मन्वरवाग्निनम् । रागसिंहो बह्मसिंहं सनाहवत देवता ॥४५१॥

सम्प्रभोतो व्याततपद्मः कर्मभूषः प्रदीप्तदृष्टः । दहस्वपूर्वकावन्तं सगर्जः समुपाह्वयत् ॥४५२॥

तस्य म्वत्स्थाननविते कफोपि पतनः क्षुधा । सिक्काटी अयापीडो वसः क्षुरिकवाग्निनम् ॥४५३॥

शोणितं जम्बगन्धेमसिन्धुरामं विमुञ्चता । एकप्रहारमिधेयं तेषास्त्वज्ज्वल जीवितम् ॥४५४॥

आमुक्तमप्यपङ्कः स कफोपि मघं गोपयन् । शविहव वर्तकीवेरम निशि हृत्प्राप पूर्ववत् ॥४५५॥ 455

प्रमातायो विभावर्षी भुत्वा सिंहं वनं नृपः । प्रवृत्तः कौतुकाद्भुत् अयन्तो निर्वैरी स्ववम् ॥४५६॥

स दृष्ट्वा तं महाकावयेकमदितिसंहतम् । आघर्षो निधवाग्नेये महार्तरमामनुबन् ॥४५७॥

तस्य हन्तान्तरात्मन् केनूरं पार्श्वगर्पितम् । श्रीअयापीडनामाहुं दहर्त्तां सविस्मयः ॥४५८॥

स्वात्कुतोष स भूपात इति क्षुधति पार्श्वे । अयापीडाममाह्वि पुरमासीन्नमाकुलम् ॥४५९॥

ततः पौराण्यमृदयैवं अयन्तः शिलिपोन्नवीत् । प्रवर्षावसरे मूढः कस्मादो मघतंमघः ॥४६०॥ 460

भूषणे हि अयापीडो राजा भुजवलोणितः । केनापि हेतुना धाम्ब्येकाक्येय दिगन्तरे ॥४६१॥

राजपुत्रः कल्लट इत्युक्ता कल्याणदेव्यसौ । तस्मै विवमिता दानुं निष्पुत्रेण सता मया ॥४६२॥

शोन्वेत्येवैस्त्वयं प्राप्तस्त्रजाहरणेच्छया । रजहीपं पवित्रासौर्निधाकासाहं नृदरात् ॥४६३॥

अस्मिन्नेव पुरे तेन धाम्यं भुवनशासिना । हृत्पादेन सन्मन्वेत्यं बोद्धे दद्यामभीष्टितम् ॥४६४॥

पापि सप्रवर्षाः पौरा भूपतेः सत्यवादिनः । अन्विष्य कर्मलाघासवर्तिनं तं म्वयेदवन् ॥४६५॥ 465

साम्बात्यान्तःपुरोभ्येत्वं प्रव्रजेन प्रलास्य तम् । ततः स्वयेदम नृपतिर्निवाव विशितोत्सवः ॥४६६॥

कल्याणदेव्यास्तेनैव कल्याणानिनिवेशिना । राजलब्ध्या म्वपास्तया इव सौजिघहस्करम् ॥४६७॥

म्वपादिनापि सामर्थ्यं तव शक्तिं प्रकाशयन् । पञ्च गौडापिपाक्षित्वा धनुरं तदधीवरम् ॥४६८॥

मनशोचं धमुत्पन्तं सैम्बं संवाहयन्मिवतः । मित्रशार्मात्मजो देवशार्मासायस्तमायवी ॥४६९॥

निजवेद्यं प्रति ततः स प्रतस्ये तद्वर्तितः । अने जगदिषं कुर्वन्मवासेव हलोचने ॥४७०॥ 470

सिंहासनं जिताशनीं कर्म्यकुञ्जमशीमुजः । स राज्यकानुरं राजा जहातोदारपौदयः ॥४७१॥

तस्मिन्पविष्टे स्वभुवं स्फूर्जदूर्जितविक्रमे । सैम्बैः समं समित्स्वस्त्रैर्जज्जो योऽनुं विनिर्वयी ॥४७२॥

भुत्कलेनाभिपे घाते तेन सार्धं छद्रावणः । अयापीडस्य संघामः छवहनि दिगन्तवभूत् ॥४७३॥

अनुरक्तपत्नी राजा अज्जाराज्मासदिष्णुभिः । कुपि क्षोन्वीचमामोमृशाम्याठविकर्मण्डलैः ॥४७४॥

अदिवो घामवन्ध्यातः प्राप्नो घाम्यैः समं युधि । कोष अज्ज इति धाम्ब्येयोधाम्यपञ्च सर्वतः ॥४७५॥ 475

नृण्यते स्वर्णमृत्तारास्त्रिजन्तं घाति तस्य ते । रणमध्ये हवाकंभं दूरास्तमदहर्षवन् ॥४७६॥

४५१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ सिंह. ४५२. ²) Thus corr. by A₂ from A₁ कर्म. ४५३. ³) A₂ gloss सख्य. ४५४. ⁴) A₂ gloss दृष्टान्तोचय. ४५५. ⁵) A₂ gloss सविषासा. ४५६. ⁶) A₂ gloss मकुलं कथासम्बन्धं स्मारयति घनवेधमिति. ४५७. ⁷) A₂ gloss कनकमयसौं कल्याणदेवी च. ४५९. ⁸) Thus A₂; A₁ 'सौ'. ४५९. ⁹) Thus A₂; A₁ सौमित्रवामनो.

- धनवन्धोपवीर्यं स सिन्धुवर्मानं तद्वान् । सोऽहं हने मया अज्ज इत्यमोक्षकियोनरन् ॥४७७॥
 माहायकाय रात्रौर्धं वासीयुक्तापिनास्यः । म्मुर्ध्वसन्त्वा अज्जस्य प्रतिहामावयौ वधम् ॥४७८॥
 अदमत्तवर्णमीमास्वं मुमुर्धु पतितं दधात् । विरेडमनं मेरिन्वां अज्जं स्वक्का वपुर्निजः ॥४७९॥
 480 स सनर्थादितापातविन्तासततदुःस्थितः । रोहाभिनेनं राजदेव विभिर्धैर्व्यजुज्जत ॥४८०॥
 न्यासापदाराहमिर्का वेपकावं कामिवन्धनात् । रोहाकोपनतां राजामस्थिरा एव संपदः ॥४८१॥
 हने अउञ्जे अयापीडः मत्तापृत्त विनां भिवन् । वयाह रोणा मूभारं कृत्वेन च सतां मनः ॥४८२॥
 मयेवे वध कल्पाणं स विरोपिषधावृषः । देशे कल्याणपुरकृत्तव कल्याणदेव्यमूत् ॥४८३॥
 राजा मरुत्तापुर्कृत्तके विमुल्लेकेशवन् । कमला खां स्वनाम्नापि कमलाक्यं पुंरं व्यधात् ॥४८४॥
 485 महामतीहारपीडाभितारं प्रतिपद्य सः । कल्याणदेवीदासिन्धुदकरीवकोपनिम् ॥४८५॥
 उत्पत्तिभूमी वेडीस्मिन्दूरदूरिरोहिता । कश्यपेन वितस्तेष तेन विषादवतिता ॥४८६॥
 वयोमूर्धौवमिवेव कस्मिन्निहने स्फुटम् । सर्वज्ञानान्द्रवके सर्वान्पिषाभिकोपिनः ॥४८७॥
 देशान्तरादागम्यं व्याचक्षाणान्धमापतिः । प्रायतैवत विच्छिन्नं महाभाण्यं स्वमण्डले ॥४८८॥
 क्षीराभिषाण्यंविषयोषाधायास्तंभृतभुतः । दुषेः सह वयौ वृद्धिं स अयापीडपण्डितः ॥४८९॥
 490 भूनेतरात्मना स्वयौ वक्षसे न स कस्त्वन्ति । आत्मनस्तु दुषेः स्वयौ भुङ्क्षीर्यदमन्वत ॥४९०॥
 तावत्पण्डितस्त्वाम्भूतजगन्धारापि यथा । तैस्तैर्धैर्वै नु म्मानि कालान्तरवधावयौ ॥४९१॥
 नृपती विहदायने रान्तसामुख्यकाङ्क्षिभिः । गृहा वमर्धुर्धनुषां व्याप्राः सेवान्तैर्धैः ॥४९२॥
 समयदीक्षया राजा सोमिष्य निखिलान्धुषान् । विह्वलिषममन्यथाप्यनृपमण्डले ॥४९३॥
 अभ्यसे मन्त्रशास्त्रायां भुक्तदन्तस्य मन्त्रिणः । विह्वलया धर्क्षियाक्यस्तेन स्वीकृत्य वधिः ॥४९४॥
 495 विहानीनारल्लेणे मत्स्यं कृतवेतनः । भद्रोभुदुर्दन्तस्तस्य भूमिभर्तुः समापतिः ॥४९५॥
 स दामोदरमुसाक्यं कुडनीमतकारिणम् । कविं कविं बलिरिष पुर्वे धीसविषं व्यधात् ॥४९६॥
 मनोरथः शुङ्गदन्तश्चटकः संधिमांलया । वमर्धुः कवयस्तस्य वामनायाथ मन्त्रिणः ॥४९७॥
 स स्वयं पविषाद्यायां लक्ष्यबुद्धयं रवेः । देशे धर्मोत्तराचार्यं प्रविष्टे साधमन्वत ॥४९८॥
 सयेताः संतदव्यक्तविवृत्यो वमूव सः । भावानां भुज्यमानानामास्वादान्तरविवृषः ॥४९९॥
 500 अपश्यमिर्गहास्कादाम्नामास्त्वानुविचैकिभिः । किं ज्ञेयमज्ञादमन्त्यमापैरन्धैरिदोक्षभिः ॥५००॥

४७८. ') A₂ indicates by asterisks and the marginal note मण्डले: साक्षात्काय, a different reading, in which this verse followed after verse 474.—') Thus A₁, A, हितापाय. ४७९. ') Thus A₁; A₂ "क्षीरं". ४८०. ') Thus A₁; A₂ "क्षीरं". ४८१. ') Thus corr. by A₂ from A₁, "क्षीरं". ४८२. ') A₂ gloss मन्त्रो एति माधवा.—') Doubtful: thus A₁; A, विरतके; A₂ मन्त्रकेशव.—') Thus corr. by A₂ from A₁, दहा.—') A₂ gloss कन्युर्ध. ४८३. ') Thus corr. by A₂ from A₁, विहापि. Cf. महाप्रतीहारपीडा iv. 142.—') Thus A₁; A₂ "क्षीरं" and "वामा". ४८४. ') Thus G R Edd.; A "क्षीर". ४८५. ') वक्षाना supplied by A₂ in space left by A₁. ४८६. ') A₂ gloss प्राप्य.—') Thus A₁; A, "वक्षाना". ४८७. ') A₂ gloss क्षीरमाविष. ४८८. ') Thus corr. by A₁ from राजव. ४८९. ') Thus corr. by later hand from A₁, प्राक्या. ४९०. ') A₂ gloss महीद्वज आनकुत्तिक. ४९१. ') A₂ "कारण".—') A₂ gloss भुक्त. ४९२. ') Thus A₁; A₂ "क्षीरं".—') Thus according to marginal note of A₂ देश धर्मोत्तराचार्यविषयवर्धौ; A₂ देशे धर्मोत्तराचार्य. ५००. ') Thus corr. by A₁ from A₂, "क्षीरं".

आकृष्टव विना कृतानुमरणोपयोगविनातिष्ठन् पुण्येभ्यश्चैव नानुत्पन्नमहोदयमुत्पन्नुते ।
 वीतालोपचरसमात्पचतबामोदय आरम्भवेद्वाचानां ह्यभयः स्वभावमहिमा विधेयतस्तादृशः ॥५०१॥
 मन्वधिक्रमनोस्तस्य ह्योदर्यणयोरिव । एकैव विधित्वा भूमिः सहस्रगुणतां बभौ ॥५०२॥
 आर्कुर्बन्धिवगुणमाहां लङ्क्रेन्द्रात्सम्भ राक्षसान् । तेनानयेति जगदे दूरो जातु पुरः स्थितः ॥५०३॥
 सांघिवियहिकां सोष गच्छन्तोवाक्यतोऽप्युभौ । प्राप वारं तिमिघासं तिमिगुल्फाद्य विग्नवः ॥५०४॥
 प्रियमर्त्यो रश्मभक्त्या नृपाश्चात्तद्विनाम् । स्वदेशमनवयसै रसोभिस्तं विभीषणः ॥५०५॥ 505
 दूर्गं विनैः पूरयित्वा सतोगार्धं च राक्षसैः । चक्रे अयपुरं कोहं विविष्टपत्नं नृपः ॥५०६॥
 सुहृद्वचं महारकारं विहारं च विभाव सः । मगरान्मज्जयद्विर्धौ पुण्यकर्म स विर्ममे ॥५०७॥
 तत्पुत्रे वतुरात्मा च श्रेयशायी च केशवः । विष्णुलोकास्थितिं त्यक्त्वा ध्रुवं बभ्राति संनिधिम् ॥५०८॥
 अन्वत्कर्मन्तरे किंचित्कारयित्वा स राक्षसान् । प्वधात्कारुमिरेवास्म इति शंसन्ति केचन ॥५०९॥
 स हि स्वमे जलान्तर्गं कुक्षं शरवतीमिति । वक्कः कंसारिणा चक्रे विनिर्माणं तथाविधम् ॥५१०॥ 510
 श्रीदारवत्यधिष्ठानं बाह्यं कोहं तथा कृतौ । अभ्यन्तरं अयपुरं ब्रूयात्पयसिलो जनः ॥५११॥
 मन्त्री पञ्चमहाशब्दमाजयं जगतीभुजः । तस्मिञ्जयपुरं कोहं जयदत्तो व्यधाम्यतम् ॥५१२॥
 राजभृत्यः प्रमोदस्य आमाता मधुराश्रयेः । आचाभिधो वरचयश्चुविराचिन्धरं वरम् ॥५१३॥
 पुनः संभृतसामन्थो हिङ्गवाय विनिर्धयौ । बलैर्जलधिषेताद्रीन्प्रावचन्नलघुहिपैः ॥५१४॥
 संप्रविष्टाणि पूर्वाग्निमंविधिज्ञा हिमाचले । भगीरथस्य गङ्गे च रेजे तस्यानुगा चतुः ॥५१५॥ 515
 सार्धं प्रवष्टेयगङ्गातरतस्तः कटकाद्बहिः । तस्यासन्ध्यामिका रात्रौ मुमुन्निमग्नमुखा नृपाः ॥५१६॥
 नामाभ्यक्षिन्वादिदस्य इति प्रथवापचतुः । पूर्वाशां विनयादित्यपुरेणात्कृतां व्यधात् ॥५१७॥
 अत्युत्सेकेन महतां साहसार्धवत्तायिनान् । श्रीरातोहति संवेहं महतामपि भूभृताम् ॥५१८॥
 भीमसेनाभिधानस्य स हर्षं पूर्वदिश्यते । विःशब्दो व्रतितिभिः सार्धं व्रतितिक्री विषेय यत् ॥५१९॥
 तं रन्धान्बोधिं तत्र परिहृत्य विरस्थितः । भाता अज्जस्य सिद्धाक्ष्यो गत्वा रात्रे न्यवेदयत् ॥५२०॥ 520
 भूयति' भीमसेनोय राजाकस्माद्भवन्ध तम् । ननुपाजयते भीममिव भीमपराक्रमम् ॥५२१॥
 तस्मिन्वीरे तथा बद्धे ध्रुवं पुरुषकारिणाम् । वीरवहेयिणा जाने हैवेनोन्नमितं शिरः ॥५२२॥
 अयापीडस्त्वसंमूले व्यसनेऽप्यतिहादणे । तांस्तान्संविन्त्यन्नासीदुपायानुबोध्यमुखः ॥५२३॥
 अत्रान्तरे नरपतेः पौराणामतिदुस्तरा । तूतामयकृता व्यापदुहपद्यत मण्डले ॥५२४॥

५०१. ^१) A, note in margin: आकृष्टवेरसावित्येति वण्टस्त्वोन्मयत्वात्पुत्रं ह्यनुशीपीनस्तमातिष्ठन्तमिव्यपि वादो रश्मः. ५०३. ^१) The original reading of A, अकुर्वन्, has been corrected into आर्कुर्बन् by a later hand, probably A₂; A₁ explains the latter reading by the gloss विद्यमानपि आह्वानं कुर्वन् वा अकुर्वन्. A₂ gives the interlinear note अकुर्वन्विद्यमानपि अकुर्वन्, and explains this reading in margin: इति कुर्वन् आह्वानं राजसम्पत्तिर्मां विद्युतां निष्कन्तां अकुर्वन् न विरचयन् मानवजातः विरचयः.—^२) Thus corr. by A₂ from A, लङ्क्रेन्द्रात्सम्भ. ५०४. ^१) Thus corr. by later hand from A, महकः. ५०७. ^१) सुहृद्वचं supplied by A₂ in space left by A₁; found also in G R; C पु. ५११. ^१) Thus A R G; C राक्षसः.—^२) A gloss अन्वत्कर्म इति भाष्यता. ५१३. ^१) Thus corr. by A₂ from A, मधुरा. ५१५. ^१) Thus corr. by A₂ from A, वि. ५१६. ^१) Thus A₂; A, सहसा.—^२) Thus corr. by A₂ from A, सहसाभ्यवसायिनाम्; A₂ gloss साहसेन हिताहितान्यपेक्षेन कर्मणा अभ्यवसायो येषां. ५१९. ^१) Thus A₂; A, पूरये. ५२१. ^१) Thus corr. by A₂ from A, पतिर्भय. ५२४. ^१) A, gloss उन्मत्तो रक्तवर्णः विरकाकृतविस्मयः सन्ध्याः पी च स्वधि श्रेयसिषेयः मृत्युः सौम्य इति धासिः.

- 595 आभयः स्वर्गसंचारी^१ तत्र व्यासदत्तः सः । देशदोषादतो जन्मूर्ताभ्यामो विवर्ज्यते ॥६२५॥
 तदाकर्ण्य अयापीडो जातोऽथमनुकम्पितः । स्वमृतेनोपनुकानि हृष्टाभ्यामीतवाभयः ॥६२६॥
 वैः पितोद्वेषकैर्मैत्रैर्नृपस्योद्वेगज्ज्वरम् । वचनवृत्तपत्राङ्गे शिष्या सपिडकोभयत् ॥६२७॥
 तं तूताभ्यामभ्यामर्ण्य विपत्ते रक्षिणां मुक्तात् । विपत्त्यते ध्रुवमिति ध्यात्वा देशाद्रविर्ज्यभात् ॥६२८॥
 एवं स्वमतिमाहात्म्यास्वर्गीयो विपर्ययभात् । व्यामृदोमायमीदृगै वशाच्च परिपन्थिनः ॥६२९॥
 यः सर्वकालमनुयैः परिहृष्टमागो मूलकुराद्यपि न जातु पुरस्करोति ।
- 596 व्यापल्य छात्रविदपी स कलं मलय पुंसः किलैकपद एव तुनाम्यलक्ष्मीम् ॥६३०॥
 तमैच्छभित्तंषातु विद्याविक्रमसंयुतः । मायाव्यर्मुक्तिर्नाम राजा नेपालपालकः ॥६३१॥
 अकृतमगतिस्तस्य मविष्टस्य स्वमण्डलम् । जपाच्छ्रद्धामभ्यानं सख्यैवोपससार सः ॥६३२॥
 जिविधोस्तस्य तु तथा तत्तत्साधिविपर्ययः । वृक्षमवकाविर्बर्धो नामभूतनुसारिणः ॥६३३॥
 ममं क्वापि कविद्वयं मतिद्वेष्टं स वैरिणम् । र्धेनः कपोतं कश्चान्तादिवाग्मिष्वर्ज्यगाम सः ॥६३४॥
- 598 ततो विःरोपितायाव तस्मिन्कुर्वन्व रिज्जवम् । आसक्ताभ्येस्तदे सिन्धोः समुपावेशमङ्गलम् ॥६३५॥
 मंतस्ये विषसिंहैर्वैर्य पूर्णार्णवोमुखः । कर्षन्नेतानितस्त्रोत्सृष्टभयपटाभयः ॥६३६॥
 ततस्तस्मिन्सरित्पारे दक्षिणस्मिन्समापते । तस्यावरमुडिः सैव स्वच्छाङ्गं प्रकाशयत् ॥६३७॥
 मूर्तिभेदीरवोद्भाति मणवं वीर्य तद्वलम् । मज्ज्वाल अयापीडः पीतसर्पिश्चिदानलः ॥६३८॥
 स जानुद्वयं शिर्षं पदवचये सरिज्जलम् । अपूर्वत्वादभूमिदः कुडस्त्यु^२ ध्यावत् ॥६३९॥
- 540 मधं प्राते नृपे पूर्णा वेलका वर्धमानया । अकात्तभृद्गधाभ्याः सार्णवाभर्गया सरित् ॥६४०॥
 मरुतागचक्रदुर्गं हृष्टा सैव्यं महीपतेः । मृदृत्वा ब्राह्ममाणं क्षणात्संभवमायवौ ॥६४१॥
 नृपतिर्वाचिंसमर्धेष्टासमरणांभुकः । बाह्वभ्यां लहरीभिश्चन्द्रलैर्दूरमनीयत ॥६४२॥
 एकस्य कदवाक्रमैः सैव्यस्याम्यस्य मर्धितैः । सरित्तरङ्गवैद्यैश्च मभूतस्तुमुला दिष्टाः ॥६४३॥
 क्षिप्रकारी सप्तमिभिः संवदैः सरितोन्मत्तात् । स चाकृष्य अयापीडं वचन्व विहितोत्सवः ॥६४४॥
 दैवस्यामुनुपच नास्ति विषयः कोऽप्यानुकूल्यं मति व्यामृत्त्यः मिथमुक्तं चढयते जन्तोः क्षणादियम् ।
- 54 क्षिप्रं दीपविद्युत्प्रकाशराविपत्संभाषिनिर्वापनं ग्राह्यत्वं वनस्पतेः प्रकुदते विद्युदितर्गं च यः ॥६४५॥
 स कालगण्डिकातीराववात्सुबाहमवेधयति । निषिक्तेप अयापीडमात्रां^३ रक्षिणां करे ॥६४६॥
 तथा काश्मीरिणो राजा निमग्नो व्यवसे पुनः । स किंकर्तव्यतामूढः नृपा ब्रूहमवसत् ॥६४७॥
 कलावल्ह छात्राङ्गोपि तेजस्विभ्यर्चयामि तम् । न वरुणं वषा भीमान्तर ररत् तथा नृपः ॥६४८॥
 अपदव्यतिर्गतः किंवातोऽकम्पस्तलोचनः । आसक्तां ताद्विनीमासीदुपायो^४ स चिन्तयत् ॥६४९॥

५३५. ^१) Thus corr. by A₁ from सर्वसं. ५३२. ^२) A₁ gloss आनुकूल्यं.—^३) A₁ gloss अयापीडस्य.—^४) Thus A₁; A₂ अया. ५३५. G R have both readings. ५३५. ^५) A₁ gloss अयापीडस्य. ५३५. ^६) A₁ gloss र्धेनः कपोतं मलयमिति मतिद्विष्टः.—
^७) Emended; A G R 'मन्वेष्ट'. ५३५. ^८) A₁ gloss सरितः. ५३५. ^९) Thus corr. by A₁ from A₂ 'मन्वेष्ट'. ५३५. ^{१०}) Thus corr. by A₁ from A₂ 'मन्वेष्ट'. ५३५. ^{११}) Thus corr. by A₁ from A₂ 'मन्वेष्ट'. ५३५. ^{१२}) Thus corr. by A₁ from A₂ 'मन्वेष्ट'. ५३५. ^{१३}) A₁ gloss वृत्तिः जमीनरक्षणं मास इति मतिद्विष्टः. ५३५. ^{१४}) Thus corr. by A₁ from A₂ 'वीर्यं सार्णव'. ५३५. ^{१५}) Thus corr. by later hand from A₁ 'मन्वेष्ट'.—^{१६}) A₁ gloss आनीकम्पतेनेतराभ्यामः वातावरणं । तस्मिन् व्यासते लोचने वेग सः.

अथस्यावेदकालं प्रथिताः शुचिर्भुजा । आर्शान्तःकरणैः श्लोकाः स्मरन्नेषां चरिभिः ॥५५०॥

550

तथा तस्मिन्स्थितं मानी देवशर्मैव मन्त्रिषु । चिन्तयन्स्यामिसंज्ञानमविद्यं पर्यतप्यत ॥५५१॥

भर्तुः स्वदेहस्यागेनं स हितं कर्तुमुद्यतः । दूतैररमुद्धेयं च विवशाग्निः प्रलीनमग्निं ॥५५२॥

अयापीडभिषा साकं राज्यं कदमीरमण्डले । हास्यामि तुभ्यमित्यस्व दूतैः स आचिन्तोभवत् ॥५५३॥

प्राप्तेषु प्रतिदूतेषु पूर्णायामं च संविदि । प्रहीतकटको मन्त्री नेपालविषयं वयौ ॥५५४॥

स कालगण्डिकासिन्धोरवापि कटकं तटे । स्थापयित्वा परं पारं वयौ मितपरिच्छदः ॥५५५॥

555

सामन्तैरयमावातैस्तं सभां संश्लेषितम् । लक्ष्म्यारमुद्धिः प्रहं श्वश्रेष्ठाय विदधे ॥५५६॥

अध्वभान्न इति क्षिप्रं प्रतिमुक्तः क्षमाभुजा । तद्विद्योपचारस्तानिनापायस्यै दिवम् ॥५५७॥

स चारमुद्धिभूभुष पीतकोशौ परस्परम् । आसनां निर्जनेभ्येषु कर्त्तव्यकृतमिषयौ ॥५५८॥

नृपमूषेय सचिनो अयापीडाभितं धनम् । अस्ति सैन्ये तदाप्राप्तं तस्य वा विहितं च तत् ॥५५९॥

दानेन भविता मोक्षस्तवेत्युक्ता विमोहयत् । तस्मात्तं प्रमुनिष्ठांश्च क्व वद्धं स्वस्मित्यहम् ॥५६०॥

560

अत एव मया सैन्यं संहरं न प्रवेशितम् । वदेतन्मध्यायाः शय्या न वन्द्यं न्यासधारिणः ॥५६१॥

तस्मादेकैकमाहूय तेषु वदेयुः सैनिकाः । कोपमज्ञातदृष्ट्या न वास्यान्ति विषक्षणः ॥५६२॥

एवं विमोहिनास्तस्मात्प्राप्तोमुक्तां स लम्बयान् । वदस्व प्रवयौ पाथे अयापीडमहीभुजा ॥५६३॥

तदालोकनञं श्लोकं गोपवन्धेयैवावरः । गृहं तन्निर्जनं कृत्वा क्षिप्रं पश्यन् तं नृपम् ॥५६४॥

अपि स्वधा निजं तेजो मितिभूतं न शारितम् । तस्मिन्नि क्षति सिद्ध्यन्ति साहसालेख्यकल्पनाः ॥५६५॥

565

स तं ब्रह्मैव निःशस्त्रो मन्त्रिजैवैव स्ववस्थितः । अजुतं कर्म किं कुर्वी धियमाणेन तेजसा ॥५६६॥

मन्त्री तमूचे तेजश्रेष्ठजज्ञं निवृत्तं तव । जानीहि तस्मिन्नेव लङ्कितं विपदार्णवम् ॥५६७॥

अपि वातायनादस्यास्तित्वा निद्रायाम्यसि । पारं गन्तुं समर्थोऽसि सैन्यं सद्य निजं तव ॥५६८॥

राजा जगदं तं नास्यास्तित्त्वोत्थीयतेऽयम् । विना कृतिं कृतिबाध दूरपातादिहीयते ॥५६९॥

तस्मात्तावमुपायो न च माम विमानितः । बहु मन्ये तनुस्यामनिर्मध्यापकारिणम् ॥५७०॥

570

ततो निश्चित्य सोमास्त्यस्तमपादीन्महीपते । बहिः केनाप्युपायेन वहेत्स्ये नालिकाहवम् ॥५७१॥

प्रविष्टैकाकिनैवाद्य ब्रह्मणः संभृतो मया । हरिदुत्तरणोपायः सोनुद्योप्यशङ्कितम् ॥५७२॥

भुत्सेति निर्गतो गत्वा पायुशालनवेष्टन सः । सविलम्बं बहिर्वैतो नकुक्तामत्यवाहयत् ॥५७३॥

पकाकी संप्रविष्टोऽयं ददौ स्पृतं क्षिती । विषयं गलमुद्गच्छ दृष्ट्वा चेतवीरया ॥५७४॥

५५०. ') A₂ gloss वचनमवेदयमि. ५५१. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'विपश्यते. ५५२. ') न supplied by A₁.—') Emended; A₁ 'रारमुद्धेयं', changed by later hand to 'मुद्धेयं'.—') Thus corr. by later hand from A₁ 'मन्त्रि-
विनीनमग्निं. ५५३. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'है. ५५४. ') Thus A₁; A₂ वसिष्ठाय. ५५५. ') A₂ gloss पीतकोशौ
कुलश्रीहिकाविरचयः; to शौचिका? A₂ adds the note लक्ष्यः. ५५६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ बहि तन्म'; A₂ gloss
एतन्मध्यायाः संहरन्सैन्यमध्यायाः इत्यर्थः.—') Thus corr. by A₂ from A₁ वन्द्यं. ५५७. ') Thus A₂; A₁ प्राक्षोप्यासां; R G
follow A₂. ५५८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ वन्द्यं. ५५९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ इति.—') Thus corr.
by later hand from A₁ वदस्व; A₂ gloss वहेः वनहेत्यर्थः.—') A₂ gloss हरिवाहवमित्यर्थः. ५६०. ') Thus corr. by A₂
from A₁ पाथ.—') A₂ gloss वरिकाहवकपा.

- 575 संद्यो व्यापादिततनुः श्वासापूरितविषहः । अमेद्योहं तव हृतिर्मानोऽहम् तरापयाम् ॥५७६॥
 आरौदुर्लभं बन्धाय स्वोर्ध्वोऽष्ठीषपट्टिका । बद्धा मया तां प्रविश्य सिग्मेव पताम्भसि ॥५७६॥
 नखनिर्मिषगयाशालिसिनामिति खविदम् । दृष्ट्वा श्वावाचयत्कण्ठनिबद्धानुकपलने ॥५७७॥ तिलकम् ॥
 बिस्मयखेदयोः पथात्पूर्वं स सरितस्ततः । प्रवाहे पतितो राजा परं पारे समासतत् ॥५७८॥
 प्रातस्तैष्यः प्रविष्टवाय क्षणेनैव विनाय सः । तमशोर्षं समुपातं नेपादविषयं सयम् ॥५७९॥
- 580 रक्षिणीपि न यावत्तमजानन्बन्धनाप्युतम् । तावदेव कथाशोर्षं विषयं तं चकार सः ॥५८०॥
 नृत्सत्कवन्धः स्वर्गेलीमुक्तस्रग्मूर्धपोषवान् । भूपतेर्बन्धनाग्मोक्षे बभूव समरोत्सवः ॥५८१॥
 दाबन्तलोत्सवमुद्यो गिरयो निदाधे बधैव दूरमितरे परिवर्जनीयाः ।
 तथैव संभवति सान्द्रहिमद्रवार्धभिर्षं तुषारशिलरी नितरां निवेज्यः ॥५८२॥
 अज्जारीनां क्षणं यद्य जन्म स्वाभिमुद्गमभूम् । तथैव मन्त्रिणभिर्षं कृतितो देवदार्मणः ॥५८३॥
 नामूचि सदृशाः सन्तुः स पितुर्मित्रदार्मणः । तमोमयो भास्वरस्यं भागोरिव शनैश्चरः ॥५८४॥
- 585 रक्षारक्षोपमे तस्मिन्सन्निवेशस्तमुपागते । पात्रामपि भियं मेने नृपतिर्हरितामिव ॥५८५॥
 तस्य दिग्विजयस्यान्ते मानस्तानिर्दिनिर्येवो । मानसात्पृथिवीभर्तुर्मानोऽपक्रिया पुनः ॥५८६॥
 बिर्षं जितवत्तस्य स्त्रीराज्ये नष्टतं महत् । हन्निषयामविजयं बहमन्वन्त भूभुजः ॥५८७॥
 कर्णधीपटमाध्व स्त्रीराज्याजिजितादुतम् । धर्मोधिकरणाख्यं च कर्मस्थानं विनिर्ममे ॥५८८॥
 हितोर्षं चलगज्जाख्यं कर्मस्थानमपि व्यपात् । उपयुक्तं प्रयाणेषु गच्छे दूरस्थिते निजे ॥५८९॥
- 590 किमन्यस्तनुजावातनिवासासिन्ध्या जवभिवः । चत्वारोऽमुषधोभूयन्नितासमनिर्दण्डः ॥५९०॥
 पुनः प्रविश्य कश्मीरान्त भूपैः परिवारितः । विराज बुभुजे राजा विजयोपार्जितो भिवम् ॥५९१॥
 तं कदाचिद्वृषं स्वमे सर्वाद्याभिनयोर्योजितम् । पुमान्दिव्याकृतिः कोपि व्याजहार कृताञ्जलिः ॥५९२॥
 क्षलं स्वविषये राजन्वत्तस्मिन् सवान्धवः । नागेन्द्रोऽहं महापद्मनाम्ना त्वां शरणं भितः ॥५९३॥
 द्वाविडो मान्त्रिकः कथिन्मामितो नेपुमुषतः । जलाकाङ्क्षिणि विषेन विक्रेतुं मरुमण्डले ॥५९४॥
- 595 तस्माद्येत्पासि मां तत्तं स्वर्गपातुख्यं गिरिम् । स्वदेशो बर्धयिष्यामि स्कीतोपकृतिकारिणः ॥५९५॥
 राजा स्वमे निदाम्येति दिक्षु समिदितैधरैः । कुतोपि प्राप्तमानीय तं पश्यच्च विकीर्षितम् ॥५९६॥
 दत्तामयः स नागोर्षं यथावत्सर्वमुक्तवान् । सविस्मयेन भूमर्त्रो स्वयं भूयोऽप्यपृच्छत ॥५९७॥
 भूरिद्योजनविस्तीर्णास्सरलोभ्यन्तराच्यया । नागः प्रभायोत्कृष्टः स निष्कटुं शक्यते कथम् ॥५९८॥
 स तं व्यजिज्ञापद्मजघनिन्त्या मन्त्रशक्तयः । ताधेहिर्दक्षसि क्षिप्रमेत्वाधर्षं त्रिलोक्यताम् ॥५९९॥
- 600 अद्यानुगम्यमानः स राजा प्राप्तः सरोन्तिकम् । अभिमन्वयोज्जितैर्बाणैर्बैद्वाशोषयज्जतम् ॥६००॥

५७६. ¹) A, gloss सद्यो व्यापादिततनुर्विषाहं पताम्भसीस्वन्ता शिवा राहः कृते जलनिर्मिषस्वपरीरक्तं सिखिता तेन कृतक्षेन मन्त्रिणैश्च स्वर्गोपकण्ठनिबद्धे वक्ष्यन्त्ये. —²) A, gloss अत एव इतिविषयः. —³) A, originally दुर्लभः; to this reading refers the gloss of A₂. दुर्लभः सकाशादप्यनेद्योऽस्तिस्मर्यः. On altering the reading to दुर्लभः, A₂ has struck out the first gloss and added a fresh one: अहमेद्यो हृतिरस्मि. —⁴) A₂ gloss मां हृतिरूपं. ५७६. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ कवन्ध-बन्धाय. —²) A, gloss उष्णीषपट्टिका वेदनाश्वासप्रवाहविकल्पः. ५७७. ¹) Thus corr. by later hand from A, अन्. ५८४. ¹) Thus A B G; C नाभुवेतद्वृष. —²) Thus A₁; A₂ भास्वरस्य. ५९६. ¹) Thus A₁; A₂ 'प्रविषेध'.

राजापवचनतः पङ्के तुल्यं मानुषाननम् । वितस्तिहेरदमुत्तं भूरिहस्तेरपाश्वितम् ॥६०१॥
 मन्त्रसंकोचितं राजनृक्षाम्बुमिति ब्रुवन् । आ वहीरिति भूयेन होमिषाचं न्यभिष्वन् ॥६०२॥
 नृगं राजाज्ञाया तेन मन्त्रवीर्येण संघते । सहोमूल्यानवत्वं तत्पुनर्बोधादिवन्तरम् ॥६०३॥
 श्राविष्टं हविणं दत्त्वा विसृज्याचिन्त्यवचुपः । दद्याद्याद्याच्यसौ नागः कथं स्वर्णाकर्तृगिरिम् ॥६०४॥
 ध्यायन्त्येव तं स्वमे ततः शोषाच पञ्चगः । केनोपकारेण गिरिः स्वर्णसूतश्च दहयते ॥६०५॥ 605
 स्वदेशोचं विदेशोचमिति बुद्धेः प्रवर्तकः । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां स्थित्यभ्यासः शरीरिणाम् ॥६०६॥
 शरणं द्यामहमयामयमानभवास्तुनः । शरण्येन सता तपु भवतीव प्रहृष्टितम् ॥६०७॥
 उदन्त्यानिव योक्षोभ्यो ज्ञावते संभितैः प्रभुः । का ह्रीस्तोत्रेणा सोमैर्यसिचामधेमिभूयते ॥६०८॥
 वाभिरन्यामिभुतामिरीक्षितस्त्वानुमक्षमः । तासां केनाभिमानेन स्त्रीणां द्रव्याम्यहं मुञ्चम् ॥६०९॥
 विकारणवधर्माणो ध्यामूदह्य भवाम ते । विदम्यमानाः क्रीडायै ते बवं शकृता इव ॥६१०॥ 610
 अथ वा भीमदाशानामपेक्षापूर्वकारिणाम् । वत्किंचनविधावित्त्वं प्राधिचानां किमनुतम् ॥६११॥
 मन्त्रेण क्षमाभुजः क्रीडामुसतानां विमाननाम् । यावज्जीवं तु सन्धातं मरणं तां विदग्धि ते ॥६१२॥
 उपेक्ष्यपक्षे भूपानां मानः स्वार्थस्य सिद्धये । स तु पाणानुपेक्ष्यापि पात्रपक्षे भवस्त्विनाम् ॥६१३॥
 महतो जेवमन्यन्ते घटन्ते च विमानितैः । मनःस्वरूपाभिज्ञत्वं तेषां केनानुमीयते ॥६१४॥
 भवन्त इव तत्रापि न बवं ध्वर्यदर्शनाः । तावधानुरसस्वन्दी दहयते तद्विदित्स्व ॥६१५॥ 615
 इत्युक्त्वा संविदं तस्मै स्वम एव स तां ददौ । यथा प्रबुद्धः प्रभूये प्राप ताकाकर्तृगिरिम् ॥६१६॥
 स तस्मात्प्रमराज्यस्थापाचमाकृष्य निर्मेमे । शानं वीभारंकोटीनामेकोनं स्वाभिधाकृतम् ॥६१७॥
 पूर्णं कोटिशतं कुर्वाणः स मां निर्जयेदिति । रपेमङ्गाय भूपानां समग्रं दद्यापवचुपः ॥६१८॥
 समस्या इव स क्षमाभूत्सावरोषैर्विचेष्टितैः । विलेप तुल्यनिर्माणकुण्डल्याचेति भूभूताम् ॥६१९॥
 अथाकस्मान्महीपालः प्रजाभाग्यविपर्ययैः । त्यक्त्वा पैतामहं मानं वयौ पित्र्येण सोध्वना ॥६२०॥ 620
 किं दिग्गयादिभिः क्रैष्टैः स्वदेशादह्यतां धनम् । इत्यध्वयानः कावस्यैः स्वमण्डलमदण्डयत् ॥६२१॥
 शिवदासादिभिर्तुषैर्धनस्थानाधिकारिभिः । प्रविर्धितविलेष्टः सोमूक्षोमवचोवहः ॥६२२॥
 काश्मीरिकाणामुत्पथं निजाशाम्बवधायकम् । कायस्ववचनमेक्षित्वं ततः प्रमृति भूभूताम् ॥६२३॥
 मन्त्रस्तस्य महीमनुर्वोभुत्सत्सचुपमहे । वास्तव्यबन्धविन्तायां स एव स्थैर्यमावयौ ॥६२४॥
 यत्सतां प्रशमाधावि पापस्योपदिदेश तत् । जयापीडस्य पाण्डित्यं प्रजापीडनशौण्डताम् ॥६२५॥ 625
 स सौदास इवानेकलोकप्राणापशरकृत् । अस्तुत्यह्वस्वसौहित्यं स्वमेपि न समाचयौ ॥६२६॥
 कुर्मः कित्त्विषमेतदेव ददये कृत्वेति कौमुहलास्त्वैरिष्यः सितिपाचं विषचपलतां कौषे च कुर्कुः सकृत् ।
 पापाक्तान्तयिषो भवन्त्यथ तथा नान्यस्यास्तृशान्योपि ता इत्यनेन च ते यथा स्ववित्तैः प्रन्योपि शान्तवचनः ॥६२७॥

६०२. ') Emended; A सोमपाच. ६०३. ') Thus corr. by A₂ from A₁, जाये. ६०६. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'भुनये. ६१०. ') A, वेऽकाच. ६१२. ') Thus corr. by later hand from A, विमानिपः. ६१३. ') A₂ gloss स्वाय. ६१७. ') Thus A₁; A, सीमा. ६२२. ') Thus corr. by A₂ from A, 'जायसिपि. ६२३. ') Thus corr. by A₂ from A₁, काश्मीरका. ६२७. ') Thus A₂; A, यथा.

- लोभाभासात्तथा कौर्वे स यवी वस्त्रवचम् । सह कार्पकमायेन यथाहारीष्करकलम् ॥६२८॥
 तुम्भस्त्वभ्यस्तथीर्भूमृत्स्वल्गविलतवप्रशम् । सर्वस्वहारिणो भेने कावस्थान्वितकारिणः ॥६२९॥
 650 सामुद्रास्तिमयो नृपाव वरुणा एके इतारम्भसः स्वस्मादेव कणान्धनस्य जहतो आनन्ति ये हातृताम् ।
 सर्वस्मात्सुदुत्पुष्टिवाहिर्भूतो लेष्टान्किलान्धेपि ये दुष्कावस्थकुलस्य हन्त कलयन्त्यन्तार्हिताधाविताम् ॥६३०॥
 सर्वकालं ब्राह्मणामामहो धैर्यमकुण्ठितम् । निक्षिप्तस्य बभ्रुवर्षे तस्यापि परिपन्थिनः ॥६३१॥
 देशान्तरं प्रयातेभ्यो ये शेषास्ते ष्वरंस्त्रिभुः । विक्रोशन्तो न मरणादरणाच्चापि पार्थिवः ॥६३२॥
 विप्राणां शतमेकोनमेकार्हेन विपद्यते । विवेचयेतवित्यूवे कौर्वोक्तान्तोष पार्थिवः ॥६३३॥
 विपर्षस्तथरिष्यस्व तस्यै कूरस्य भूपतेः । एवं स्तुतिविपर्षासः काव्येष्वपि भूपेः कृतः ॥६३४॥
 635 नितान्तं कृतकृत्यस्य गुणवृक्षिविधाविनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३५॥
 भाष्यव्याख्याक्षणे क्रोर्कैर्धैर्यक्षणावहैः कृतः । खोबं तस्य विपर्षासो भूपरेणं प्रवर्तितः ॥६३६॥
 कृतविपौषसर्वस्य भूतविष्टाविधाविनः । श्रीजयापीडदेवस्य पाणिनेश्च किमन्तरम् ॥६३७॥
 तूलमूल्यापहर्ता न चन्द्रभागातटे स्थितः । विप्राणां शतमेकोनमभूणोत्तज्जले मृतम् ॥६३८॥
 ततोपहारहरणादेव प्रविरतोभवत् । वास्तव्यानां इतां भूमिं न तु निःशेषतो जहौ ॥६३९॥
 640 अथ विश्वामित्रो नूलमूल्याकसो रिजाः । युक्तुमुर्णानु तस्यामे प्रतीहारकराहताः ॥६४०॥
 मनुमान्धातुरामाणा बभ्रुवः प्रवरा नृपाः । जन्मभावि तद्येपि ब्राह्मणैर्न विमानना ॥६४१॥
 सेनं स्वर्गं सरीतां र्थां सनायेनं रसातलम् । निर्दग्धुं हि क्षणेनैव विनाः शक्ताः प्रकोपिताः ॥६४२॥
 तदाकर्ण्यस्त सामन्तस्यकृष्टः क्षमापतिः । उल्लासितैकधुलेखो र्धार्ष्ट्यनमब्रवीत् ॥६४३॥
 शिक्षाकणमुर्णो कौर्वं शठानां यो मरुचरः । येनैवैव इव ब्रूय प्रभावव्यापकं वचः ॥६४४॥
 645 भीमभूम्भृमीतेतु तेतु नृणां स्थितेष्वथ । इर्हिलाख्यस्तमाह स्म जयतेजोनिधिर्हिजः ॥६४५॥
 राजन्मुगानुकृतेण भावाभावावुत्तर्निनः । शाखितुस्तेनुसारेण न कस्मादृष्यो वयम् ॥६४६॥
 आह स्म विश्वामित्रो वा वसिष्ठो वा तपोनिधिः । स्वमगस्त्योष वा किं स्या इति र्वेण तं नृपः ॥६४७॥
 जलजिब ततः स्फूर्जतेजोदुष्यैर्धार्ष्ट्यविमहः । स कणीवोत्कणस्ताम्यन्कोपावृपतिमब्रवीत् ॥६४८॥
 भगवन्वथ हरिश्चन्द्रस्त्रिगुणुर्भुषोपि वा । विश्वामित्रमुलेभ्योहं तवैको भवितुं क्षमः ॥६४९॥
 650 विहस्योवाच त राजा विश्वामित्रादिकोपतः । हरिश्चन्द्रादयो नष्टास्त्वमि कुडे तु किं भवेत् ॥६५०॥
 पाणिना ताडयजुर्वी ततः कुडोभवाद्भिजः । मयि कुडे क्षणादेव ब्रह्मदण्डः पतेच किम् ॥६५१॥
 तच्छ्रुत्वा विहसत्तजा कोपाद्ब्राह्मणमब्रवीत् । पततु ब्रह्मदण्डोसौ किमथापि विलम्बते ॥६५२॥
 मन्थ्यं पतितो जाल्मेत्यथ विमेग भाषिते । राज्ञः कनकदण्डोक्ते वितानसखलितोपतत् ॥६५३॥

६३०. ') Thus A₁; A₂ इतान्.—') Thus A₁; A₂ 'मानि'. ६३१. ') Thus A₁; A₂ 'काहे येहि'. ६३६. ') Thus A₁; A₂ 'कोके वै'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ विपर्षास्ते.—') Thus corr. by A₂ from A₁ विपर्षास्ते. ६३०. ') A₂ gloss विष्टाचक्ष इह वासवाचो. ६३८. ') Thus corr. by A₂ from A₁ तुलमूल'. ६४०. ') Thus A₁; A₂ तुलमूल'. A₂ gloss तुलमूलको नामः (V. १). Thus corr. by A₂ from A₁ 'व्यापक'. ६४२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ नृणां.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'विमह'. ६४५. ') A₂ विषा नृपावर्तितः इत्यन्वयार्थः. ६४६. ') Thus A₁; A₂ 'दुष्येव'. ६४९. ') A₂ gloss भगवन्वर्तित विश्वामित्रादिरिचन्तो अतः स्वपरां वसिष्ठपापाधिकुण्डः भगवत्स्वापाव गृह्यो अतः इति गृह्यान्तोष वचः.

कृतमग्नः स तेनाग्ने विमर्शितश्चविषहः । कीर्तयान्किमिच्छुः कृकचैश्चरितैरभूत् ॥६५४॥
 भनुभाष्य इष्यां भाविनिरवर्द्धेष्टवार्थकाम् । गवरात्रेण तं प्राणाः काङ्क्षितापवमा जहः ॥६५५॥ 655
 प्रक्षरदङ्कृतं दण्डं मुक्ता दण्डधराधिपः । अक्षारदण्डस्रष्टाश्च बभौ दण्डधरात्मिकम् ॥६५६॥
 तस्यानियतचित्तस्य विंशतं परिवस्सरान् । एवं वनापिनः सैकान्मूढो यूपनेरभूत् ॥६५७॥
 तथा भूमन्मस्या इविणकतुषाम्भःकृततृषः स्थितिं स्थासुजहन्तो विरधति कुमारानुसरणम् ।
 क्रियन्ते कार्तान्तानुगच्छिकृतकैवर्तविद्यैर्यथा ज्ञेतेकस्मात्स्थिरनिरचमालगणविनः ॥६५८॥
 कृतपापं तमुद्दिश्य विपन्नममृतप्रभा । मृतोदाराव तन्माता व्यपत्तामृतकेशवम् ॥६५९॥
 ललितापीडनाभूत्ततो वल्लभनीपतिः । देव्यां दुर्गाभिधायां यो जयापीडादजायत ॥६६०॥ 660
 बभूव रागिणो राज्ये राज्यकार्याण्यपश्यतः । बलव बाराङ्गनामोऽयं राज्यं दुर्नयदूषितम् ॥६६१॥
 दुष्कृतेनाशितं वित्तं पित्रा निरवभाषिना । वंशारणादिषु स्वत्यक्तनुकृपं स्वयं व्यधात् ॥६६२॥
 बन्धकीबन्धुभावेन प्राप्तराजगृहाभयाः । तं शीघ्रतीव्रविद्यानामन्तरङ्गं व्यधुर्षिताः ॥६६३॥
 केशान्तीदृशान्किञ्चान्त्वक्षस्तत्रलताञ्जितम् । वपुषो मण्डनां मेने किरीटकटकोज्जितः ॥६६४॥
 यो यो वेदवाक्याभिज्ञो यो यो नर्मविचक्षणः । स स तन्निवतां लेभे न मृतो न च पण्डितः ॥६६५॥ 665
 अतः स्त्रीभिरल्पाभिरुपरायः स पार्थिवः । जडं मेने जयापीडं स्त्रीराज्याज्जितं जितान् ॥६६६॥
 दिङ्मूर्जयम्यस्तनिनः पूर्वभूपाञ्जलास सः । यणिकामोगल्लितः स्वसामयिकमध्यगः ॥६६७॥
 संकोचकारिणो वृक्षमसंयतोद्देज्य वारयन् । तस्माद्विदमनो लेभे संमृतात्पारितोषकम् ॥६६८॥
 अह्वेद हव स्पष्टपरिहृष्टासविचक्षणः । सोलज्जयमग्निवृक्षानास्थाने यणिकासलः ॥६६९॥
 बन्धकीपादनुशङ्कं शर मावरादि सः । गौरवार्हन्तुराकारः सविबान्पदेषावयत् ॥६७०॥ 670
 मानी मनोरथो मन्त्री परं परिजहार तम् । अशक्तुन्वयमयितुं मध्यपातपराकुलः ॥६७१॥
 कुक्कुर्थं योगराहित्यं वैपुर्थं होहवृत्तिता । ..... कुक्कुत्तस्य पथोरन्वयपरिहारास मेघजम् ॥६७२॥
 सुवर्णपात्रं विधेभ्यो दधत्कलपुर्न तथा । भूमत्स लीचनोत्सं च हादशान्धान्भुङ्क्षुः ॥६७३॥
 कल्याणदेव्यां संजातो जयापीडमहीभुजः । संप्रामापीडनामाथ बभूव भुवनेश्वरः ॥६७४॥
 प्रथित्यापीड इत्यन्यन्नाम बिभक्ष भूपतिः । समार्तिं सप्तभिर्द्वैः साक्षाज्यस्य समासदत् ॥६७५॥ 675
 श्रीचिष्यजयापीडो बृहस्पत्यपराभिधः । ललितापीडजो राजा शिषुदेहवस्तनोभवत् ॥६७६॥
 रागयवगृहीतस्य ललितापीडभूपतेः । वेदवायां कल्बपल्यां यो जयदिप्यामजायत ॥६७७॥
 उपाख्यस्यखुवप्रामकल्पपातस्यं तां हताम् । कृतुन्धोवदन्त्यन्वैषीस्त हि भूतिः ॥६७८॥
 पदोत्पलककल्याणमम्भर्धमैः स मातुलैः । बातकैः पाल्यमानोभूत्पृथिवीमोगमागिमिः ॥६७९॥

६५४. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ विसर्ग. ६५६. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ निर्ग. ६६२. ¹) A₂ seems to have read बभूव; corrected by A₂. ६६५. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'अपारिहृष्टो. ६७१. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ मन्. ६७२. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'योगराहित्यं.—' Here seems to be a lacuna in the text. ६७३. ¹) A₂ gloss लूनपाह.—
²) A₂ gloss परिहृष्टासुस्तनीय. ६७६. ¹) A₂ gloss कल्बं क्षरं पालयतीति कल्बपातः कल्पपात इति माषका.—²) Thus corr. by A₂; two aksharas of A₁, corresponding to हता, are illegible on account of an ink blot. A₂ gloss अवहृष्टा उरहृष्ट इति माषका. ६७९. ¹) Thus A₁; A₂ 'अन्धैः.

- 680 तस्य पञ्च महाशयशय्यायानुत्पलकोपरीत् । अन्वे जगृह्णित्वा वि कर्मस्थानानि मातुलाः ॥६८०॥
 भावसीकृतसाध्वीर्धार्मिकनिष्ठाश्च । मूर्खान्गन्धा विषये जयादिभ्यां उद्येश्वरः ॥६८१॥
 राज्ञां कृपयानिर्घर्षजनिहृदयमे धनम् । अचिरादीपते शान्तिमूर्धः कैचिदेव तत् ॥६८२॥
 जयापीडस्य यत्किंचित्स्त्वन्मां हि ध्वसीकृतम् । हनुस्वातैरंशेषं तसैः क्रमेण हतं वद्ध ॥६८३॥
 भगिनीभयसौभाग्यसंभैर्भिभूयैः कृताः । तेभङ्गुराणां भोक्तृणां भोक्तारो भाग्यभागिनः ॥६८४॥
- 685 निरकुशं चेष्टमानाः शनकैस्त्वक्तृशयान् । ते स्वकीयावृषाद्याद्यमकुलीनाः शशङ्किते ॥६८५॥
 अथाभिचारकिचया मिथः संमन्थ्य शपिभिः । राख्येष्वथा तैः स्वकीयः स्वामी य स नृपो हतः ॥६८६॥
 भुक्तसिती हादशांश्चांस्तस्मिन्वापादिने तथा । कैच्येकस्य ते राज्यं परस्परमङ्कृताः ॥६८७॥
 तेवामाक्रान्तदेशानां नाममावसीयसीन् । तांस्तान्कुरुमामान्यान्विरोधोपपन्नयौ ॥६८८॥
 अथ मेधाबलीदिभ्यां जातो दधिदयभूषितः । अमेधोप्यवाकिंकतया बोधूद्भवाविचरितः ॥६८९॥
- 690 सोऽत्रिभुवनपीडो जयादिभ्यामनीकनन् । राजानमजितापीडं तं बलातुत्पलो ज्वभान् ॥६९०॥ कुम्भम् ॥
 शोडादिगणमास्थाननिष्यन्शोडावृषाव ते । पञ्चमात्रगणमास्थानादृशनाच्छादने ददुः ॥६९१॥
 एकसंभाषणस्थेर्द वात्सल्येन दिने दिने । पञ्च पुण्यमुकाचैश्चतुःस्थो राजा तदाश्रितः ॥६९२॥
 ७० राजन्यजिवापीडे राज्योत्पत्त्यपहारिणः । पुरदेवगृहादीनां प्रतिष्ठाकर्म चकिरे ॥६९३॥
 सापस्यास्ते मुमुक्षिरे राज्यं स्वानिविचरितम् । निर्जने महिषं शान्तं मिथः सेव्यां वृक्षा इव ॥६९४॥
- 695 उत्पलेनीत्पलस्वामी तथोत्पलपुरं कृतम् । पद्मस्य पद्मस्वाम्यास्ते कृतिः पद्मपुरं तथा ॥६९५॥
 यभूर्धनपथ पद्मस्य गुणादेवी गुणोज्ज्वला । मञ्जुकमपिष्ठानि शिरीषं विजयेत्यरे ॥६९६॥
 धर्मो धर्मोद्यमी देवधर्मस्वामिनिर्भिनेः । कल्याणवर्मा सत्कर्मा कल्याणस्वामिकेशवे ॥६९७॥
 दीवाराराणां लक्ष्मिणि पञ्चोपकरणं कृती । एकैकस्याः क्षीर्धेनोः कृत्वा मम्मो महाधनः ॥६९८॥
 पञ्चाशीतिवृक्षाणि गणां दत्त्वा यकल्पवन् । कुम्भमणिष्ठासंभारं यो मम्मस्वामिनं व्यधात् ॥६९९॥
- 700 तत्त्वैकत्वेन सामम्यां काः संख्यां कर्तुमर्हति । भानूनां किं पुनस्तेषां सर्वेषां भूरिचपदाम् ॥७००॥
 शोवाजितास्तु वा लक्ष्मीः ह्यकृतोपाजिताय वा । सर्वेषां सृष्टीवैव तेषां शत्रुनया तथा ॥७०१॥
 कृता देवगृहास्तेषां तत्पार्थेन्यसुरास्वदैः । दिङ्मातङ्गतमीपस्यकलभौपस्यमाश्रितम् ॥७०२॥
 एकोनवने बर्षे स्वकीये शान्तिमागते । निर्दिष्टमोहास्तेभ्यश्चान्द्रिशाम्बात्यवाभिव ॥७०३॥
 अथ मम्मोत्पलकयोदरभृशरुणो रजः । हृदयवाशा यवासीदितस्ता ह्यमर्तैर्हतिः ॥७०४॥
- 705 कविर्बुधमनसिन्पुशशाङ्कः शङ्कुकाभिषः । यमुनिहवाकरोत्काण्यं भुवनाभ्युदयाभिषम् ॥७०५॥

६८०. ^१) A₂ gloss कर्मस्थानानि कारकाय इति प्रसिद्धाभिः. ६८१. ^१) A₂ glosses ममितापीडेन and पञ्चोत्पलकाभिभिः. ६८६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'देहानां.—?) A₁ wrote 'महासाध्वी'; A₂ altered this to 'महम्मन्सा'; A₃ has struck out the reading of A₂ and has written above 'महासाध्वी'.—?) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मावसी'. ६९०. ^१) कुम्भम् added by A₂. ६९१. ^१) Thus corr. by a later hand from A₁ 'देवा'; B Edd. 'देवा'; G 'देवा'. Cf. viii. 578 (C.).—^२) A₂ gives the marginal note शतसूतं तस्मिन्वापादिने गणान् यवमादि एषां यमुनां सम्पन्नी एकीयस्मिन्नेव स पञ्चमगणमास्थान-मिति लोकास्त्राव. ६९२. ^१) Thus A₂; A₁ 'युक्तान्ते' ६९६. ^१) To this verse seems to refer the gloss of 'A₂': यमुनायां. ७०५. ^१) A₂ gloss श्रीचक्रकाभिषःप्रतिष्ठ भालङ्कारिकः यस्य नवं रसविकरणं प्राप्यवकासे यमुनीनास्ते शीघ्रमन्दावाचैव निकसितम्.

मम्मसुन्यशोभनीं संभामाये व्यवहारत् । स यच्च तेजः भूराणां वक्ष्यमाणामिवार्चना ॥७०६॥
 अथोत्पादधात्रितापीडं संप्रामापीडसंभवः । अनङ्गापीडनामभूक्तो मम्मसिनिर्गुणः ॥७०७॥
 मम्मोत्साहावशिष्टत्वात्संभृतार्थवैकृतः । तस्य राज्यं हिचक्षासीत्सुखवर्मीत्यलमजः ॥७०८॥
 वर्षचवेणोत्पलको ततः प्रभवमागते । सं चकारीत्पलापीडमक्षितापीडनं नृपम् ॥७०९॥
 तेषामाश्वजीराजसदृशानां नवीभुजाम् । भूत्वापि भूत्वाः कृतिर्नो विभूतिं केपि लेभिर ॥७१०॥ 710
 सांघिविप्रक्षितस्त्व रजो नाम विभूतिभाक् । तस्मिन्कालेपि यद्यके रत्नस्त्वामिसुरास्वदम् ॥७११॥
 भेनुर्दार्वाभिसारासीन्देशानुसम्भव भूपताम् । विमलाश्वा जामभुजो नराद्या व्यवहारिजः ॥७१२॥
 राज्ञां कार्कोटबंदयानां क्षीणमावमभूत्कुलम् । बंशस्युत्पलकुल्याणां मुषि वैपुल्यमावदौ ॥७१३॥
 सामर्थ्योपनतमावधारिबत्सो व्यवथात् । विहेपात्सुखवर्माव शुष्काक्ष्येन स्वबन्धुना ॥७१४॥
 ततः भूराभिषो मन्थी सुखवर्मात्म्येकरोत् । राज्यवोयवमित्याख्यां सगुणेवन्तिवर्मणि ॥७१५॥ 715
 एकविंशे स वर्षेव प्रजाविह्वलशान्तये । विविचार्योत्पलापीडं तमेव नृपतिं व्यवथात् ॥७१६॥
 यत्कृते विफलकेशा आसन्पिपृषितामहाः । वीत्रेण हेलवा शान्त सा सिद्धिः पुण्यकर्मणा ॥७१७॥
 कुम्भाः पवोनिधिपयोहरणप्रवृत्ता त्रित्यं वहन्ति किल ये विफलभमत्सव् ।
 चित्रं क्षणादिह तदेकसमुद्रवेन संदीर्शिता निखिलवारिधिपानलीला ॥७१८॥
 अभृत तदनुं मूर्ध्नि राजलक्ष्मीवटितकटासकृतादिप्रह्वये ।
 कनकवटमुज्ज्वलमाभिषेकं क्षाटिनि पतन्तमवन्तिवर्मदेवः ॥७१९॥
 संभामाशुपदेष्टुमिन्नुपपन्नानुक्तं स्ववंशोद्भवैर्मूपात्तेर्नवराम्यतन्मन्त्रिण स मोक्षहवे धारयन् ।
 राजा मण्डनकुण्डलहवमिपास्त्वच्छातपत्रच्छलाक्ष्मीविह्वरपुण्डरीकवटितच्छायोदयो विद्युते ॥७२०॥ 720
 'इति श्रीकाश्यमीरिकमहासात्यचण्यकप्रष्टुसूतोः कल्हणस्य कुतौ राजतरङ्गिण्यां चतुर्थसारङ्गः ॥
 समाप्तमद्वये वक्षिषुने मासेषु षट्सु च । निर्वशाहेषु कार्कोटवंशे सप्तदशमवन् ॥

७०९. ') A₂ gloss सुखवर्मा. ७१०. ') Thus corr. by A₁ from 'बुधे मासवः'; A₂ gloss आश्वज्ये मासि यथार्थं ये विर्यं कृत्स्नि ते हेवारवा इति प्रसिद्धास्तत्सदृशानां.—') Thus A₂; A₁ कश्चिन्ना. ७१६. ') A₂ gloss अवन्तिवर्मनम्. ७१९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ तद्वत्. ७२०. ') Thus A₁; A₂ 'तपनो बुक्तः'. Colophon. ') A₂ inserts before this the following note: रा २० वं ७१६ आविष्टः राजावः ७० वं १०८६

॥ पञ्चमस्तरङ्गः ॥

- कांक्ष्येतेषु दधिः कचेषु फणिनां पुंस्कोकिलस्वेव ते गोभिः कण्ठतटस्य हृष्यति पुरो हृषपदय चक्षुःश्रुतेः ।
 संपानेभितवे मियो भगवतोर्जिह्वापृथक्स्पन्दिनी' मित्रायां सदृशाक्षरामपि वदन्त्येवं गिरं पातु वः ॥१॥
- अवन्निवर्मां साक्षाज्यं प्राप्य पाटिनकण्टकः । चकार चरितैर्धिवं सतां कण्टकितं वपुः ॥२॥
- भासतां क्षितिपामास्यौ तौ द्वावपि परस्परम् । आह्वायाने परिमुहौ भृत्वावाज्ञापरिपदे ॥३॥
- कृतज्ञः क्षान्तिमान्दमभृमन्त्री भक्तः स्मयोज्जितः । अभङ्कुरोयं संयोगः सङ्गतर्जातु हृष्यते ॥४॥
- 8 विवेक्ता प्रामाज्यः स श्माभृक्ष्य नृपभियम् । अवितुपस्मृतिर्धर्मानन्तरेवमविन्यवत् ॥५॥
- गोभुजां वल्लभा तक्ष्मीर्मातङ्गोत्सङ्गलालिता । सेषं स्पृहां समुत्पाद्य दूषयत्युद्यतात्मनः ॥६॥
- स नास्ति कश्चित्पथं यः प्रदह्योक्तुलताम् । संताप्यते न चरमं नीक्ष्मीस्येव मानया ॥७॥
- चपलाभिः प्रवृद्धैर्यं स्वर्वेदयाभिः सहाश्रुषौ । तदेकचारिणीवृत्तमनया शिक्षितं कुतः ॥८॥
- निःशेहा गान्धवास्कोक्षित्त्वचिरं संस्तुताप्यतौ । परमोकाध्वगान्धुमानपाथेयान्वाध्वगान् ॥९॥
- 10 हेमभोजनभाण्डादि भाण्डागारे यदर्जितम् । कस्मादस्व न नाभास्ते लोकात्तरगता नृपाः ॥१०॥
- अभ्योच्छिष्टेषु पात्रेषु भुक्ष्येतेषु महीभुजः । कस्मात्त लज्जामवहऽशीचरित्वा न वा दधुः ॥११॥
- स्पृष्टेषु राजनस्थालकपात्रेष्ववलोकितैः । वेगभूपातनामाङ्गैः शङ्कान् कस्य न जायते ॥१२॥
- कृष्टाः प्रविष्टे ये कालपाशे कण्ठागमुर्ध्वताम् । अशस्ता अपविषाध ते हाराः कस्य हारिणः ॥१३॥
- संदूष्य बाष्पैर्दुःखोन्मेष्यक्तान्पूर्वैर्मुमुषुभिः । स्पृष्टाशेषान्तकाराण कः संकोचमायुयात् ॥१४॥
- या चारिराशिः सलिलान्तरसंनिधानसंसेवयापि सततं मलिनैव लक्ष्मीः ।
- 12 पात्रेषु रोरंशिखिभागिषु सा विमुक्ता धैमल्यमेति हरिणीव हृताशशौचा ॥१५॥

१. '1) A, glosses कांक्ष्येतेषु इति । एतेषु प्रथमविषयेषु फणिनां सर्पाणां कचेषु वन्धनेषु ते कापि दधिः काक्षिद्व्यभिलाषोऽस्ति । अत्राभूद-
 काक्ष्यादिबन्धनार्थमवस्थानं सर्पाभिलषसांति हेमीव वनम् । बन्धनस्थानानां कण्ठप्रकोष्ठकाक्ष्याणां वदृशाङ्गानामपि वदृष्यवनम् । एतेषु
 कचेषु केषुच फणिनां सम्बन्धिनी अर्थाग्न्यादकारिणी कापि दधिर्निर्वहनीया आन्तिस्तवास्ति नच केशानामन्यस्यस्यसिच प्रशंनानीय
 मोदी जायते इति मयावेकमवयवम् । पुंस्कोकिलस्वेव तव कण्ठतटस्य गोविचंचने चक्षुःश्रुतेः संपदय हृष्यते इति ह्यस्ति मोक्षं । कोकिलस्तमिष
 तव कण्ठभारिं भुत्वा संपदय दूषयं सर्पाणां चक्षुःश्रुतं अवनस्थानीयमिच्छते हृष्यते इत्युक्तम् । रोरंशेषां हि सर्पः । यद्युक्तम् । शिष्टेषु
 पशुर्वाच येन गीतसं कर्त्ता । साहित्याद्वयसारस्य चक्षुःश्रुते चेत्येव वा न चेति ॥ इति मयावेकमवयवम् । रोरंशेषां तु । तव कण्ठतटस्य को-
 किलस्वेव करे पुरोवे मेधं हृष्यति । रोरंशः किरणैः । कोकिलमुन्मेष्यते कण्ठतटस्यैव संपदयं संपदय दूषयः हृष्यकासः कोकिलस्तं भुत्वा
 सर्पाणां नेचविकासी जायते शीतसमये तु संकोच इति लोकाः ॥—') Thus A, A, 'स्पन्दिनी'. 2. '1) Thus corr. by A, from
 A, 'धने. 3. '1) Thus corr. by later hand from A, 'हृष्यते'. 4. '1) supplied by A, '१५'. '1) A, glosses रोरंशः शरिणः—
 '1) A, 'शौचं' altered by later hand to 'शौचा'; A, glossesः अशिताशौचानां दूषणं । अशिताशौचमुद्धि अशिताशौचमवयवम्, and
 हृताशौचमिवा शौचं मुद्धिर्नकाः सा हृताशौचा । हरिणी इति इव यथा सा अमी प्रशंसते सती भुङ्क्षतीति भवति तद्वत्.

इति निर्धाय नृपतिर्नीत्वा स्वर्णारिं चूर्णताम् । विधौदञ्जलिभिः शाराद्विजग्मभ्यः कटम्भकम् ॥१६॥

साधु भूषति वक्रव्ये हर्षाभिगौरवं द्विजः । साधवन्तिथिति वरवैकः शपाञ्जलिन्महम् ॥१७॥

तस्मै कृत्वाधिसाकृत्वा कृतिनावन्तिवर्मणा । विमुक्तिधामरच्छत्रमावशेषा व्यधीयत ॥१८॥

अनन्तपत्तं पञ्चमूर्त्योत्रमविद्वेह । राजश्रीर्दुर्गैरा तस्य नवत्ये भूमौमभवत् ॥१९॥

विमुक्तान्समरे भ्रान्ताभानृप्यांश्च विजित्य सः । वकाट भूरिभिर्भारै राजवं विगतकण्टकम् ॥२०॥

20

राजवं निष्पाद्य निर्दिष्टमद्य वात्सल्यपेक्षतः । विभज्य बन्धुभृत्येषु मुमुने पाथिवः भिवम् ॥२१॥

भाना हैमातुरस्तेन भूरवर्मानिधः क्षुभीः । ज्ञातिविशेषेण वितते वीवरान्येभ्यश्चिष्यत ॥२२॥

खाधूयाहस्तिकर्णोक्त्वावमहारी प्रहार्यं यः । भूरवर्मस्वामिनं च योक्तुं च विनिर्ममे ॥२३॥

संपूर्णः पूर्णमहिमांस्त्वर्माहात्म्यमग्निदरम् । पञ्चहस्तार्पादयत्ते मत्तं ह्यकृतकर्मजम् ॥२४॥

भाना वधवत् नृपतेरपरः समराभिधः । केशवं चतुरास्मानं समरस्वामिर्मे तथा ॥२५॥

25

हौ भूरावरजौ धीरविज्जपाक्षौ निजाक्षया । व्यधत्तां विनुषावांसौ शत्रव्यौ गणनापती ॥२६॥

भूत्वा वातुलताच्छत्रप्रभावाभुभवौ मुनिः । वतैः सविषहावेव हरावासाञ्चसभ्यताम् ॥२७॥ गुग्मम् ॥

राजदौधारिकः श्रीमाञ्चभूरस्यासीन्महोदयः । महोदयस्वामिनो यः पतिष्ठां समपादयत् ॥२८॥

रामटाक्ष्यनुषाध्यायं कथातप्याकरणभ्रमम् । व्याख्यानुपदकं चक्रे स तस्मिन्मन्दिरम् ॥२९॥

अमात्येन महीभर्तुः श्रीप्रभाकरवर्मणा । कृतं प्रभाकरस्वामिनामो विष्णोर्निकेतनम् ॥३०॥

30

आपातेन भुक्तेः सार्धं दत्ता गृहमुकेन यः । मुक्ताः शप्य प्रतिष्ठायां चक्रे कथायां श्रुद्धावलीम् ॥३१॥

विजिह्वपसरा विद्या भुवः भूरेण मन्त्रिणा । सत्कृत्य विदुषः सन्धान्येतिशयवचनारिता ॥३२॥

गुह्यैः क्षितिभुजां योगैरुद्यमाना महर्षयः । गुप्ताः प्रवृद्धसत्कारा विविधभूषणैः सभाम् ॥३३॥

मुक्ताकणः शिवस्वामी कथिरानन्दवर्धनः । प्रयां रजाकराश्यामास्वाभाज्येवन्तिवर्मणः ॥३४॥

आस्थाने कृतमन्दारो वन्द्यो भूरस्य मन्त्रिणः । संकल्पस्मृतिभाषातुमिमामासी सदापठत् ॥३५॥

35

अयमवसर उपकृतये प्रकृतिचला यावदस्ति संपदिवम् । विपदि सदाभुदयिण्यां पुनरपकुरुं कुतोवसतः ॥३६॥

ह्रतः सुरेश्वरीक्षेत्रे बहुगहविषाणिना । शिवयोर्मिभबोस्तेन मासाहः सोऽप्यवस्थितिः ॥३७॥

भूरेभरं पतिष्ठाव्य स्ववेदमेव समुज्जतम् । चक्रे भूरमठं धीमांस्य योगाव तपस्विनाम् ॥३८॥

स्वकृते पत्तनवरे तेन भूरपुराभिधे । क्रमवर्त्तप्रवेद्यस्थो ह्यक्षोर्मुहिनिरेशितः ॥३९॥

सुरेश्वरीप्राङ्गनतथके भूतेश्वरं हरम् । मत्तं भूरमठान्तश्च भूरजौ रजवर्धनः ॥४०॥

40

काव्यदेव्यभिधा भूरवधूः शुद्धाश्रवा व्यभात् । सदाशिवं सुरेश्वर्यौ काव्यदेवीश्वरानिधम् ॥४१॥

१६. ') A₂ gloss आदिशब्देन लौकिककारिः परिचयः.—') A₂ glosses इत्यन्तं and करत्वं व्यापिभं लिखद् इति भाषया. २३. ') A₂ gloss युषकोश.—') A₂ gloss व्यापान्ने वागहाये.—') A₂ विषय. २४. ') Thus A₁; A₂ सपुर्णपुष्पमहिना.—') Thus A₁; A₂ मन्त्रम्.—') A₂ gloss वाङ्मय. २५. ') A₂ gloss काव्यापवाये समरमोह. २६. ') न written above the line by A₂; corresponding letter of A₁ smeared over. A₂ gloss इत्यै वातुलानुपपत्तिरिति स्वस्य तत्रापि विभाव लौकिकपदे यो-पितनिजप्रमावद्विषयः.—') Thus corr. by A₂ from A₁ सुपै. २८. ') A₂ gloss मन्त्राभाये. ३१. ') सार्धं supplied by A₂ in space left by A₁.—') Thus corr. by later hand from A₂ व्यापमुक्ता. ३५. ') A₂ gloss लीनवर्धनः काव्यापवाङ्मय-रश्मिपञ्चकारः.—') A₂ gloss रत्नाकरः इति वचकार. ३६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ लताभुः. ३८. ') A₂ gloss भूरपुरः. ३९. ') A₂ gloss कथितमकोशम्.—') A₂ gloss ह्रतः.

- निर्मलरोचन्निवर्मा सोदरेभ्योनपायिनीम् । भूराय च सपुत्राय नृपतिप्रकिर्णा ददौ ॥४२॥
 छन्दानुवर्ती भूपातो देवतस्येव मन्त्रिणः । आ बाल्याद्देव्योपासीक्यैव तामुपदर्शयन् ॥४३॥
 क्षेत्रे विश्वैकसारारब्धे मृत्नानामपकर्णे । भूरिभोगास्पर्द राज्ञा तेनावन्तिपुरं कृतम् ॥४४॥
 45 अवन्तिस्वामिनं तत्र प्रमाज्याधिगमात्कृती । विधाय प्राप्तसाम्राज्यधकेवन्तीभ्यं तदा ॥४५॥
 त्रिपुरेश्वरभूतेशाविजयंशेषु भूभृता । ज्ञानश्रेण्या रूपमभ्या तेन पीठत्रयं कृतम् ॥४६॥
 भूरस्यापि नरेन्द्रं तं ध्यायतः स्वाधिरैवतम् । तत्प्रियार्थमुपेक्ष्योभूदर्थः प्राणाः सन्तोषि वा ॥४७॥
 तथा चार्चयितुं जानुं यातो भूतेश्वरं नृपः । विप्रवानुगुणे स्वस्मिन्पूजोपकरणोपैते ॥४८॥
 ददर्श पीठे देवस्य पूजकैरुपपादितम् । वन्यमुत्पलशाकाख्यं तिलकशाकमवस्थितम् ॥४९॥
 50 तत्रस्थाः श्मशाना वृष्टस्तन्निवेदनकारणम् । व्यभिक्तपान्शितिन्यस्तजानुपाञ्चलपलतः ॥५०॥
 डामरो धन्वनामास्ति लहरेः विषये बली । भूरस्य मन्त्रिणो देव लेखको वः सुतोषमः ॥५१॥
 एतेषु तेन प्राप्तेषु निरवयवशक्तिना । निवेशमेतदेवास्मै भूतेशाय निवेद्यते ॥५२॥
 अक्षाण्डभूलजनितां पार्थिवः कथयन्त्यधाम् । भुतमभुतवत्कृत्वा स्वकपूजोप निर्वयौ ॥५३॥
 पूजां संवज्ज्य यवनं भूतं चाकस्मिकं प्रभोः । सर्वेतुकं विदधुर्भूरा वृक्षान्त्वेषकोभवत् ॥५४॥
 55 ज्ञानतत्त्वस्तनूलूने भूतेशाभ्यर्चनार्थिनः । क्रुद्धः समानृषकस्यैव त्रयस्याविशदृष्टम् ॥५५॥
 निषिद्धजनबाहुल्याकृत्वा विरलपार्थगः । पाणिगोहन्वमानेन तु ततो वृत्तान्पुनः पुनः ॥५६॥
 स क्षितिं पक्षिपुननासंमर्देन प्ररुम्ययन् । अमकम्पतनुः प्राप क्रूरः भूरात्मिकं शनैः ॥५७॥
 तस्य प्रविष्टमात्रस्य शशिणः भूरुचोदिताः । मुण्डं सजीवितस्यैव किञ्चिदुभैरवावतः ॥५८॥
 आसवे सरसि क्षिप्त्वा दधिरोद्धारि तदपुः । श्मशपतेः क्षालितामर्षोः भीरः भूरो निनिर्वयौ ॥५९॥
 60 तस्य भुल्या शिरश्चिह्नं स्वपुत्रस्येव मन्त्रिणा । क्षीणमन्युः क्षितिपतिः सचैलक्ष्य इवाभवत् ॥६०॥
 भूरोऽथ वृष्टकुशलो निर्ध्वयोऽस्मीति भाषिणम् । उत्थाप्य तत्पात्रं देवं पूजाशेषमकारयत् ॥६१॥
 इत्थं समस्तकृत्वेषु भाषणैः स महीपतेः । अनुक्लेशं हितं तत्सत्याणांस्त्वक्ताप्यसाधयत् ॥६२॥
 परस्परमनुत्पन्नमन्युकालुष्यदृष्टौ । न दृष्टौ न भुमौ बान्धवौ तादृशौ राजमन्त्रिणौ ॥६३॥
 श्रमिषवाहनस्येव साम्राज्येवन्तिवर्मणः । अशेषभागिनामासीदमारो दश वत्सरान् ॥६४॥
 65 जलं जहन्निः शिशिरं तटातेत्याकुतोभयैः । तत्कालं लेखितः वृष्टे पादौषैः शरदातपः ॥६५॥
 अनुप्रहाय लोकानां भट्टश्रीकृष्णदायः । अवन्तिवर्मणः काले सिद्धा भुवमवातरन् ॥६६॥
 चरित्रे बहुवक्ताय्ये येषामेकस्य पावनः । अयं प्राप्तजिकः कश्चिद्वृक्षान्तो वर्णविष्यते ॥६७॥
 देशः प्रबलतोयोधं महोपदसरोजलैः । मूलिनीभिश्च शबलः स्वलोत्पत्तिः सदाभवत् ॥६८॥
 ललितदिद्युर्भूतमुद्योगेन बलीयसा । किञ्चिदाकृष्टलिलः प्रापोर्यसि मनाक्कतः ॥६९॥

४४. ') A, gloss विश्वैकसारारब्धे मारतो इति पाने.—') Thus corr. by later hand from A, राज्ञा. ४६. ') Thus corr. by later hand from A, जातो. ५१. ') A, gloss नार इति पक्षिजे पक्षे. ५५. ') A, separates व from the following and gives the gloss भूरः to स. ५६. ') Thus A₁; B, "बाहुल्याकृत्वा". ५७. ') Thus A₂; A, पुरः. ६०. ') Thus corr. by A₂ from A, सप.

अयापीडे क्रमाधाने स्वल्पवीमंनु राजह । सलिलोपग्रहीरासीमुनरेवावृता शितिः ॥७०॥ 70
 शीबाराणां दृशद्यती पञ्चाशत्परिकामवत् । धान्यसारीक्रे हेतुर्देशे दुर्मितवितने ॥७१॥
 अवन्तिवर्मणः पुण्यैर्जन्तुञ्जीवयितुं ततः । स्वयम्बवपतिः भीमान्मुद्युः सतिमन्नातत् ॥७२॥
 वरवाविज्ञातसंभूतेस्तुयै कालेपि निश्चितम् । अयोनिगतं कृतिवधिरिदुं वनाजुते ॥७३॥
 पुरा रभ्यारजःपुञ्जं संमार्जनी पिशानवत् । सुय्याभिधावा चण्डाली मृगण्डं प्राप नूतनम् ॥७४॥
 तस्मिन्पिधानमुद्युः सापहन्मन्त्राध्यायिनम् । बालं कमलपद्मार्द्रं धवन्नं स्वकराङ्गुलीः ॥७५॥ 75
 माना कयापि स्वकोलौ हृन्दरो मन्दभाग्यया । अयेति चिन्तयन्वासीत्सा स्नेहास्सुतस्मनी ॥७६॥
 अद्वयवन्त्यां स्पशेन धाव्याः भ्रूक्षित्यो गृहे । तया विहितवृत्तिः स शिमुर्नृदिमनीवत् ॥७७॥
 स सुय्यनामा मतिमान्मृदुः शिशिताक्षरः । कस्याप्यासीद्दृष्टतेर्मक्षाध्यापको गृहे ॥७८॥
 व्रतज्ञानादिनिवर्तैस्तं ततां हृदयंगमम् । गोक्षीषु विशदपदं विदग्धाः पर्यवारयन् ॥७९॥
 नेषां कथाव्यवस्थाद्यु निन्दतां जलविद्वदम् । धीरस्ति मे निरर्थस्तु किं कुर्यामिति सोद्वधीन् ॥८०॥ 80
 उन्नतस्येव वदनस्तस्य तविवमाहवः । निशम्य भूभृक्षारेभ्यश्चिरमासीत्सविस्मयः ॥८१॥
 ततस्तमानिव नृपः किं नृप इति वृष्टवान् । धीरस्तीत्वाहि राजायेत्यबोधस्तोष्यसंभ्रमः ॥८२॥
 बानुलोसाधिति निजैश्चकोप्यथ महीपतिः । पिबं दिदृक्षुर्दिपे तस्यावत् निजं धनम् ॥८३॥
 कोशाशीघ्रादभाण्डानि बह्व्यादाय हेलवा । ययौ मृदवराज्यं स नावमाद्युः रंजता ॥८४॥
 प्राप्ते तत्र प्रवृत्ताम्बुनिगमे नन्दक्रामिधे । एकं विस्मिय शीबाराणां व्यावर्तनं दुर्गम् ॥८५॥ 85
 सत्यं बानुल पशतो सभ्येणपि वदस्त्वपि । बाली निशम्य मां राजा तक्षिणाम्बेवकीमवत् ॥८६॥
 क्रामराज्यं स संग्राह्य देशे यक्षदरामिधे । अज्जालिभ्यां निचिमेप शीबाराण्यसालितान्ते ॥८७॥
 यव तीरद्वालम्बिश्चैतुर्विजिताः शिलाः । चक्रुर्दिनस्तां विष्णीय पयः प्रतिपद्योन्मुखम् ॥८८॥
 दुर्मितोपहता पाय्या शीबाराण्येविगतदा । शिलाः प्रवाहादुद्युः कितस्तां समशोषयन् ॥८९॥
 एवं दिनानि शिवाणि पयो युष्मदा विरूप्य तत् । वितस्तामेकनः स्थानात्कर्मकृत्रिरवन्धयत् ॥९०॥ 90
 पाषाणसेतुबन्धेन सुय्येनावृतकर्मणा । सम्राट्प्रमथयद्वा निजिला नीलजा सरित् ॥९१॥
 अथः प्रवाहं संशोष्य लुहदहमतिक्रियाम् । कृत्वा बह्वैः शिलाबन्धैः सेतुबन्धमपाटयत् ॥९२॥
 चिरकालनिरौपेन सोत्कण्ठेवाभ्युषिं प्रति । ततः शयर्तनं जवाह्रम् सागरगामिनी ॥९३॥
 जम्बालाङ्गुल स्फुरन्मीना भूर्बभौ सलिलोज्ज्वला । व्यक्तकाण्ड्यां समक्षया निर्मेवेव यमःस्थली ॥९४॥
 यव यव विप्रेदीवधेः सलिलविद्वदे । तत्र तत्र वितस्तायाः प्रवाहावृतनान्मवधान् ॥९५॥ 95
 मूलकोतोऽनित्ययुतभूरिकोता बभौ सरित् । एकमेवाधर्मायैककण्ठेवासितप्रवृत्ति ॥९६॥
 बानेन सिन्धुक्षितप्राग्या वितस्ता दक्षिणेन नु । बान्धवी मे समगंसातां प्राग्वैन्यस्त्वामिनोन्तिके ॥९७॥
 बर्मेव महानयोः कल्याणवेपथ्ववधः । संगमौ मयरोगान्ते स सुय्योपक्रमस्तयोः ॥९८॥

७९. '1) Thus A₁; A₂ पञ्चाशत्परि.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'सारी'. ७९. '1) A₂ gloss वपुर्दुं वृत्ते. ७९. '1) Thus A₁; A₂ पुनक्ति'. ९०. '1) Thus corr. by later hand from A₁ 'ज्जाल'. ९१. '1) Thus corr. by A₂ from A₁ 'समग्र'. ९०. '1) A₂ gloss धारमलकये. ९०. '1) समग्रं supplied by A₂ in space left by A₁.

- अथाप्यास्ता फलपुरपरिहासपुरस्वितौ । विष्णुस्वामी संगमस्य वैष्ण्वस्वामी च तीरयोः ॥१९॥
 100 सुन्दरीभङ्गाभर्षगामस्माद्यतनस्य तु । योगशायी हरीकेशः सुट्यस्याभर्षितस्तटे ॥१००॥
 इत्यन्तेषां चरितोऽर्चकोतस्तटोद्गताः । निषादाकृन्तोरञ्जुरेखाङ्गा जीर्णपादयोः ॥१०१॥
 स्फुरत्तारङ्गविभ्राः स महीर्गमभिपद्यन् । तास्ताः स्वेच्छानुसारेण भाग्यिकः पद्मगीरिष ॥१०२॥
 बद्धा शैलमवान्तेषुन्वितस्तां सप्तबोजसीम् । महापद्मसरोवारे स पकार निवन्निभम् ॥१०३॥
 महापद्मसरः कुण्डाहितस्ता येन योजिता । जवाभिर्वाति कोदण्डवद्भाविपुरिषाभ्यना ॥१०४॥
 105 उद्धृत्य सलिलादुर्वीमिवमादिवराहवत् । अनेकजनसंकीर्णान्मात्रानाविधान्यधात् ॥१०५॥
 पात्नीरिभ्यः संरोध्व भाङ्कुण्डलदृष्टान्वधात् । कुण्डलानीनि सर्वावसमुद्रान्मुवते जनाः ॥१०६॥
 उत्सावकीलविपद्वाजयोषापि शरत्कृशाः । व्यञ्जगति जलगन्धेभ्यमवधनस्तम्भसंनिभान् ॥१०७॥
 रीषारमाण्डनैश्चरित्य यद्वापजलान्वरे । मन्दके निर्गतजले स्थलान्पादलभ्यत ॥१०८॥
 अविवमानुकाम्यामप्रीत्य विविधाः सितैः । संविभेजे विभक्तेन नादेवेन स वारिणा ॥१०९॥
 110 अस्मिन्महा जलैर्गाम्यामामृदमुपाहताम् । वा वाक्वा सनेनावायोषं तां तावता हृदि ॥११०॥
 कालेन मत्वा सेकाहीं प्रतिपामं जलजुतेः । परिमाणं विभागं च परिकल्प्य निरत्ययम् ॥१११॥
 चकार चानुलायाभिः सिन्धुभिः सर्वतो दिशः । सत्फलोदारकेदारत्पस्तपच्चविभमाः ॥११२॥ तिलकम् ॥
 न कक्ष्येनोपकृतं न वस्तुर्कषेणेन वा । हेलवा मण्डले मुष्मिस्तत्सुट्येन दृक्कर्मणा ॥११३॥
 भूमेर्जलानुदरणं द्विज्येते तथार्पणम् । सेतुबन्धोद्गममिस्तोषे वननं कालियस्य च ॥११४॥
 115 चतुर्षु सिद्धमिति बहिर्दण्डोः सत्कर्मजम्भ । सुट्यस्य तत्पुनराधोरेकस्मिन्नेव जन्मनि ॥११५॥ युग्मम् ॥
 यस्मिन्महाद्विभेदेषु रीषाराणां शतहवी । भाग्यसारेः मामिहेतुरा सर्गावभवत्पुरा ॥११६॥
 ततः प्रभृति तत्रैव विषं कदमीरमण्डले । बद्धिश्चतां भाग्यसारेर्दीर्घारैरहितः कवः ॥११७॥
 निर्गतायां महापद्मसलिलास्वर्गसंनिभम् । वितस्तायास्तटे चके स्वनामाङ्कं स पचनम् ॥११८॥
 स्वकृता स्थापिता तेन सरसि व्यामदिकटे । आसंखारं स्थितामार्गवार्द्धा ह्रवपतिनाम् ॥११९॥
 120 सुट्याकुण्डलनामार्गं पानं कृत्वा द्विजातिनात् । सुट्यामुर्विरच तत्राद्या सुट्यासितुं स निर्ममे ॥१२०॥
 नेनोन्मुताड सलिलाङ्गु पामाः सख्यशः । अवन्तिवर्ममनुकैर्ज्यस्थलमुखाः कृताः ॥१२१॥
 ईदृशैर्धर्मेषुतान्ने पवर्तिनकृतोदयः । अवन्तिदेवः पातिस्व भाग्यतेव वडंभराम् ॥१२२॥
 माग्यमाणसोषोयरोनपस्तस्ततो ययौ । सेषं स त्रिपुरेणाश्विनिउद्येतेभ्यारभितम् ॥१२३॥
 भास्मनस्तत्र विविध विपत्तिं निरगोपिताम् । माग्यते भाञ्जलिः मूरो वैष्णवस्त्वमर्होवत् ॥१२४॥
 125 तेनान्नैर्भगवद्वीताः भृगवता भावितात्मना । ध्यावता वैष्णवं धाम निरमुच्यत जीवितम् ॥१२५॥

११. '1) Emended; A, लक्ष्मणा, altered by later hand to लक्ष्मणा. १०१. '1) Thus G and Edd.; A 'द्वयः. १०४. '1) Thus G and Edd.; A 'भाष्य. १०८. '1) Emended; A 'भाष्य. ११२. '1) Supplied by A. ११५. '1) Thus corr. by A, from A, सत्कर्म. —'2) युग्मम् supplied by A. ११६. '1) Thus corr. by A, from सारो. ११७. '1) A, gloss हाव-सीनापार्गं वावगन्धे इति कक्षीरपेक्षनायका प्रतिपत्ते बहिर्दण्डरीषाराः विवाहमन्त्र इति हेतुः. ११८. '1) Thus corr. by A, from A, निर्गता वा. —'2) A, gloss ह्रवपुत्रकवः. ११९. '1) Thus corr. by A, from A, स्थितसारे. १२०. '1) Thus corr. by later hand from A, सुट्यकु. —'2) Emended; A सत्कर्म. —'3) Thus corr. by later hand from A, सत्कर्म. १२१. '1) A, gloss विपद्य.

आचारानुष्ठपक्षस्य नृतीयस्यां क्षमायतिः । सर्वे एकोनपदे स श्वाभृषास्तमुपायवी ॥१२६॥
 तस्मिन्प्रस्थाने मध्येकं विभयोस्तिष्ठत्येतच्छाम् । तुल्यमुत्पलवद्वानां राज्ञीय्या भूवसाममू ॥१२७॥
 ततश्चको मरीहारः प्रवभाद्रप्रवर्धनः । नृपं शंकरवर्माणमवन्तिनृपतेः हृतम् ॥१२८॥
 कर्णयो विप्रपामात्संस्तनूजं भूरवर्मनः । वरेवास्तुल्यवर्मोत्सवं वीधराज्येयवोजनम् ॥१२९॥
 अतस्तयोरभूत्क्षीतिशुभुराजयोः । तस्मिन्क्षणे क्षणे राज्यमासीदोलामिवाभवत् ॥१३०॥ 190
 शिवशक्त्यादयो वीराः स्वामिकार्योऽजितासवः । वषाभूवन्वसस्वस्य परीक्षीक्षणलामिनः ॥१३१॥
 कुर्वतां स्वामिशुभूनां दानमानप्रतिभवं । सत्यैकाग्र्याच्च ते वत्सादानुत्पलमशिश्रयन् ॥१३२॥
 पिण्डस्त्रुहां परिस्वज्याहंकृताः शिशिताः काचित् । तावच्च पीततमसः श्ववृत्तिमनुजीविनः ॥१३३॥
 कथंविधं निमित्तं युवराजं महौजसम् । प्राज्यः स्वविमर्षोकावचके शंकरवर्मणा ॥१३४॥
 सबादसमवर्मवीर्योर्ध्वीतीर्षमरोरुहृत् । कीर्तिं विवा प्रणयिनीं लभधाधिनिवेद सः ॥१३५॥ 195
 अथ निमित्तं दावादांसम्भवा लक्ष्मीं क्षीतिधरः । जिष्णुर्द्विजयं कर्तुं श्रीमानासीन्महोद्यमः ॥१३६॥
 तस्य काठबलादेशे प्रक्षीणजनसंपदि । लक्ष्मिणं नव पत्नीनां हाराभिष्क्रामतोभवत् ॥१३७॥
 स्वपुरस्वोपकण्ठेपि योम्लुक्छित्तशासनः । स एव रजोत्सेषु राज्ञामाज्ञां न्ववेशयत् ॥१३८॥
 गच्छन्नादायविच्छेदसंपदायः ककुप्सये । स्ववहवा समुचीतो राज्ञा शंकरवर्मणा ॥१३९॥
 तत्सेना मरणाधानां पुत्रनाभिः पदे पदे । कुलापगेच कुन्वामिर्दिशन्मीभिरवर्धयत् ॥१४०॥ 160
 दावाभिसारराजं वरवतां समुपाभिताः । अग्निहोत्रो न बाहिन्यस्तत्सेनानादमाधुः ॥१४१॥
 जनोत्सर्गैर्हरिणैर्गुह्यं नृगिणं क्षगत् । भवासादितदुर्गं स चको दृष्टोन्मरातिथिम् ॥१४२॥
 लक्ष्मिणं नव पत्नीनां वारणां शतवती । लक्षं च बाजिनामासीद्यस्य सेनापुरःसरम् ॥१४३॥
 स गूर्जरजयध्वजः स्वपरामवशङ्कितम् । वैगर्तं पृथिवीचन्द्रं निष्ये तमसि हास्यताम् ॥१४४॥
 पुनं भुवनचन्द्राक्षं नीविं प्रागेव वत्तवान् । स ह्यभूत्प्रणतिं कर्तुं तस्यावर्णमुपागतः ॥१४५॥ 165
 अथ तत्कटकं भ्राम्यद्भूमिगण्डलनायकम् । वीर्यं संमुल्लसावान्नं महार्णवमिरोलबणम् ॥१४६॥
 समागमक्षणे यस्माच्छकुमानः स्वबन्धनम् । पलाय्य प्रवहौ दूरं निर्वाणौजोधिगुम्भितः ॥१४७॥ तिलकम्॥
 यमप्रतिसौन्दर्यमथाव्याहः पुराविदः । तमेवाह्राभुवस्तला नृपाः कालमिरोलबणम् ॥१४८॥
 उच्चलानालखानस्य संख्ये गूर्जरमुभूजः । बद्धमूलां क्षमाक्षर्यां भुवं दीर्घमरोपवत् ॥१४९॥
 तस्मै हस्या टङ्कदेशं विनयादङ्गुलीमिव । स्वशरीरमिवापासीन्मण्डलं गूर्जराधिपः ॥१५०॥ 150
 इतं भोजाधिराजेन स साजान्धमहापवत् । प्रवीहारतया भृक्षीभूते यक्षियकाम्यवे ॥१५१॥

१२६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'पतेः'. १२९. ') Thus A₂; A₁ 'पापवर्ष'—') A₂ gloss अवन्तिवर्ममहातुः.
 १३४. ') A₂ gloss सुखवर्णनम्. १३९. ') Thus A₂; altered by later hand to 'विच्छेद'. १४१. ') A₂ gloss दवाभिसारः दान
 मन्त्रे इति नायका.—') A₂ gloss वरदाहनमात्र.—') A₂ गान्धता.—') A₂ gloss दावाभिसारमुपस्य सेना. (१४४. ') A₂ gloss गूर्जरोत्से
 अथ गूर्जरः लघुगोत्रवराय इति प्रसिद्धो वेद्यः.—') A₂ gloss विनायं नगरकोटः तक्षीयः. १४५. ') A₂ writes in margin the
 gloss: मीभिः । मेव इति दैवनायका य, which A₂ continues with विदुः यः स्वप्रतिमितिः नृपवर्धनं गान्धनिकमाधिकबलस्य राज्ञः
 प्रतीत्यर्थं सत्यप्येति ॥. १४७. ') वि supplied by A₂ in space left by A₁. १५०. ') A₂ gloss स हरेषः अङ्गुलीवदे ताकरी नाम्
 पुरस्वोपाहृतं वर्णमो वीजमविशितम्.

- दरसुलकाधिपयोः केसरिवरादयोः । हिमवन्निच्ययोरासीदार्थावर्त इवान्तरे ॥१५१॥
 उदभाण्डपुरे तत्पुनर्वीने निर्भया नृपाः । पञ्चमेदम्पथापत्ता महार्णव इवाग्रयः ॥१५२॥
 नक्षत्रेष्विव भूषेण नमसीयोत्तरापथे । बलैव विपुला क्वातिर्मोतीण्डस्येव मण्डलम् ॥१५४॥
 155 स श्रीमांछाक्षिः शाहिरल्लानाभयः क्षुधा । निराकरिणोः साक्षाज्यास्य सेवां न लब्धवान् ॥१५५॥
 एवं विग्विजयं कृत्वा नामः स विजयमण्डलम् । त्रैशो पञ्चसत्राख्ये स्वनाम्नां विदधे पुरम् ॥१५६॥
 तस्य श्रीस्वामिराजस्य तनयोदेव्यस्यमनोः । पुर्णिमेव क्षपावन्धोः सुगन्धाक्यामबलिया ॥१५७॥
 तथा सर्वं पुरचरे छरराजोपमो नृपः । तस्मिन्शंकरगौरीशंखगन्धेशौ विनिर्ममे ॥१५८॥
 हिजस्योनोयकाख्यो गौरीशंखरसद्योः । चातुर्विधः कृतस्तेन वाग्देवीकुलमन्त्रितम् ॥१५९॥
 160 परकाव्येन कवयः पररञ्जयेण वैश्वराः । निर्वोदितेन स्वकृतिं पुण्यन्वयतने क्षणे ॥१६०॥
 स्वल्पसंशयो नरपतिः स्वपुरस्कारपात्र सः । क्षारापरमकरोत्परिहासपुरस्य यत् ॥१६१॥
 क्वातिरेतुः पञ्चवानं पञ्चानां कवयिकवौ । इत्यादि वल्यत्तनेस्ति तत्तस्मिन्निह पुनर्भवत् ॥१६२॥
 राज्यप्रदेन नृपते रत्नवर्धनमन्त्रिणा । श्रीरत्नवर्धनेशाख्यो व्यधीयत सहाशिनः ॥१६३॥
 विधं नपहिपाः पुनर्मृतयः कीर्तिभिर्दरैः । भवन्ति व्यसनासक्तिपांशुक्षाममलीमताः ॥१६४॥
 165 अथ क्रमेण नृपतिर्लोभाभासेन भूयसा । आधीयमानंविचोमूल्याजीवनपण्डितः ॥१६५॥
 आरक्ष्यैर्वसन्भूसा क्षीणकोशः क्षणे क्षणे । देवादीनां स सर्वस्य जहारायासमुक्तिभिः ॥१६६॥
 कर्मस्थाने पुरगृहधामाविधनहारिणा । तेनाङ्गपतिभागाख्यगृहकृत्याभिधे कृते ॥१६७॥
 भूपदन्वयनैलादिविक्रयोत्थं समाददे । इविणं देवदेवदम्भः कथमूल्यकलापलार्त्तम् ॥१६८॥
 मयवैशो मुखे दत्त्वा विभक्तैरधिकारिभिः । यतुःपटिं छरगृहानुमोषेत्तदस्त्रसा ॥१६९॥
 170 धामान्देवगृहपाशाज्जा मतिकरेण सः । स्वयं स्वीकृत्य योत्सर्त्ति क्षमां कार्ष्णं इव व्यभान् ॥१७०॥
 तुलां कृत्वा विभागानां वर्धदेवां स पर्वदे । भुक्तिं कम्पलमूल्यादिवर्मादाभ्यधिकं ददौ ॥१७१॥
 दिव्यन्तरस्थो धामीनाङ्गभारानागतान् । तद्देशार्थैर्भारमूल्यं वर्धमेकमण्डपम् ॥१७२॥
 बर्षेपरस्मिन्निखिलान्भारमूल्यं निरागतः । तथैव संकमया धामान्यतिधाममण्डपम् ॥१७३॥
 इत्येषा कृष्टभारोधिः प्रथमं तेन पातिता । शारिद्रहूती धामाणां वा यवोदशा स्थिता ॥१७४॥
 175 स्कन्दकथामकायस्थमासवृत्त्यादिसंयहैः । अन्यैश्च विविधायास्तैर्व्यपाहामान्स निर्धनान् ॥१७५॥
 तुलापहारोपयधाममण्डपादिसंयहैः । इत्येष तेन संवाहो गृहकृत्यै प्रवर्तितः ॥१७६॥
 व्यधत्त पञ्च दिविरान्स तस्मिन्निभसकर्मणि । वष्टं तथा गज्जवरं शाक्यं लवटामिधम् ॥१७७॥

१५१. ') This verse is added in margin by A₁; found in G R. १५५. ') A₁ विपुलकवाति ना^०; A₂ has altered this to विपुला क्वातिर्मा^०, but has subsequently restored the reading of A₁. G follows A₂, R reads as A₂. १५५. ') Thus corr. by A₂; A₁ "नक्षिः—") Thus corr. by A₁ from "रिपुः"; R G "रिपुः". १५६. ') A₂ gloss छत्रवर्धनो.—") A₂ gloss कृत्वा. १५६. ') Emended; A "विपुल". १५६. ') Thus corr. by A₂ from A₁; अन्येधामम्. १५६. ') Thus A₁; A₂ "नक्षिः—") Thus corr. by later hand from A₁; "नक्षिः—") A₂ gloss कलापलार्त्तम्. १५६. ') Thus A₂; A₁ "युक्तैः". १५६. ') Thus A₁; A₂ "पुष्प—") इत्यादि supplied by A₂ in space left by A₁. १५६. ') Thus A₂. Cf. vi. 130, vii. 111, 119; misread विपिरान्स in R G Edd.

आत्मनो निरयं मूढः सोऽङ्गीकृत्येवमुपक्रियाम् । भाविनामकरोद्वाहो पापी बहो निषोयिनाम् ॥१७८॥

निमित्तं मण्डलेमुधिमन्त्रविद्यानामवाहरे । राहो प्रतापहानी च नाम्नः शूकरवर्मणः ॥१७९॥

मुख्येन गुणिनां राहा धनहान्वा प्रधापहाः । मूर्खेण येन कावल्या हास्याः पुत्राः प्रवर्तिताः ॥१८०॥ 180

तथा कायस्थभोज्या भूर्जोता तत्त्वस्थवैश्या । वया संजायतेभ्यै हरणादिभ्य मृगजाम् ॥१८१॥

तस्मिन्मोरे प्रजादुःखे कृपार्हः श्रियिषीर्षितम् । पुत्रो गोपालवर्माम्बयः कशाधिदिग्मन्त्रवीम् ॥१८२॥

प्रदानुस्तात भवतः पूर्वे न्वासीकृतः स्थितः । वरो यः सत्यसंधस्य सोपुना प्रार्थ्यते मया ॥१८३॥

कायस्थपेरणादेतैर्देवेनाद्य प्रवर्तिताः । आयातैः आसशेषिष्व प्राणवृत्तिः शरीरिणाम् ॥१८४॥

न च नामास्ति तातस्य काचित्सोकहृदयेतिता । मनागपि हितयान्त्रितया जनपीडया ॥१८५॥ 185

अट्टविषयां वार्ता गहनं विनुणोति कः । वृष्टेऽप्यनिष्टादम्बन्न कर्मणायेन दृढते ॥१८६॥

एकतो व्याधिरुमिक्षप्रमुखा विषोदखिलाः । प्रजानामेकतस्त्वेका लुब्धता बद्धपापेः ॥१८७॥

भूमजोभ्यस्तलोमस्य श्रीः कैथिषामिन्द्रव्यते । अकालकुक्षमस्यैव कलसंभावनोऽज्ञिता ॥१८८॥

वार्तं च वृत्तना सृक्तिर्विशसंभवेन प्रभोः । लोभः पूर्वे तवोरेव विनाशाद्य महोद्यमः ॥१८९॥

प्रतापमायतिं शोभो हेमन्ताहस्य वारिहः । स्मृतिशेषां करोत्येव लोभश्च वृथिषीमुजाम् ॥१९०॥ 190

हायादा व्यवभीक्ष्णतापरिहाराग्धेर्बन्धन्युभता भृत्वाः । मरुपकारकान्तरमतेः कुर्मर्षं केपि प्रियम् ।

राशीभूतभनस्य जीवितदृष्टौ शान्धयतेरजिजा भूमर्तुः । क्रियते हिषेव रमसाक्षेभेन किं नाप्रियम् ॥१९१॥

राजसंवाहनामायं नवायासो जगद्धृत् । तदेव लोभप्रभवः प्रजानाद्य निवार्यताम् ॥१९२॥

भुत्वेति राजपुत्रस्य सौजन्येनोऽज्जनं वयः । स्मितपीताधरो राजा शनैर्बन्धनमवधीत् ॥१९३॥

नशाकृत्यविशेषादि वयः सौजन्यपेक्षतम् । स्मारयत्यद्य मामेतद्विषयवृत्तिं पुरातनीम् ॥१९४॥

कुमारभावे पूर्वं मे तवेवार्हान्तरात्मनः । प्रजावत्सलता वस्त पर्याप्ता पर्यवर्धत ॥१९५॥ 195

सोहं धर्मे महर्हमे शीते इत्याच्छर्मभुक् । पदानिरपपादश्च पित्रा संचारितोभवम् ॥१९६॥

मृगज्यादौ हयैः सार्धमटन्तं कण्टकक्षतम् । भन्तर्वाण्य मां विलोक्य तमस्यविचुरप्रगाः ॥१९७॥

स तानुवाच सामान्यो भूत्वाह राज्यमाप्रवान् । काले काले सेवकायां जाने सेवापरिभ्रमम् ॥१९८॥

ईरदुःखमयं मुक्ता ह्रास्यत्यम्बव्यथां ध्रुवम् । प्राप्तिर्धन्यो भवेन्मूढो गर्भेश्वरतयाव्यथा ॥१९९॥

उपादेयैर्दृष्टीयोहं कृतः पित्रा सुशिक्षितः । तेनापि प्राप्तराज्येन मयैवं पीडिताः प्रजाः ॥२००॥ 200

गर्भेश्वरस्ययां जातः शरीरी विस्मदेद्यथा । प्राप्तराज्यस्त्वया राजा नियते पूर्वेष्वन्तनम् ॥२०१॥

स्वदैव तस्मादेकोद्य वरो महो प्रवीयताम् । प्राप्तराज्यः प्रजापीडो मा कार्षीत्येवमतोभियाम् ॥२०२॥

साक्ष्यमिति तेनोक्तः कृतान्योन्यस्मितैर्मिष्टैः । राजाप्रैर्वीक्षितवासीत्युमारो क्षीयमानः ॥२०३॥

स्वात्मभीक्ष्णता तस्मिन्गुणितज्ञपराकुले । आसेवन्तावरा वृत्तीः कचयो भङ्गटावयः ॥२०४॥

निर्वैतनाः ह्यकचयो भारिको लघटस्त्वभूत् । प्रसारात्तस्य शीघ्रात्सहस्रह्रवैतनः ॥२०५॥ 205

[१८८. ') Thus A; *varia lectio* in B G पापीवत्त्वा.—') Thus corr. by A, from A₁ विषीति. १८९. ') A, gloss अपवयः. १९१. ') Thus A₁; A₂ 'एवमेष' १९३. ') Thus corr. by A, from A₁ 'वन्दः. २००. ') Thus corr. by A, from A₁ 'सिन्धु. २०१. ') A, 'विश्वितम्.

- कल्पपालकुले अन्ध तत्प्रेष्य प्रमादितम् । क्षीबोधिपथंशोकेर्द्वी भाग्यवत् नाभवत् ॥२०६॥
 वेदितममुदुष्णीषी प्राणस्थापे प्रवेशिनी । धानैकाया दृगित्यासीत्सुखराजस्य मन्त्रिणः ॥२०७॥
 योषमाद्योविनो वेपो पुनवासेविनः प्रभोः । उन्वानुवृत्त्या स प्राप नटस्त्वेव विजम्बनाम् ॥२०८॥ बुग्मम्॥
 सोन्यैः सह निर्दोहं जगाम श्रोहशङ्कुया । मूर्त दार्ढ्याभिसारेण शर्वरी नरबाहनम् ॥२०९॥
 210 प्रजामिष्टापे पतिते वृषस्त्रोन्मार्गवार्तिनः । विशुद्धिंश्यां क्षतास्तत्त्वं व्यवधानामयं विना ॥२१०॥
 वंशः श्रीर्जीविनं द्वारा नावापि श्रुतिवीमुजाम् । क्षणादेव क्षयं याति प्रजामिष्टकारिणाम् ॥२११॥
 इत्युक्तं वक्ष्यते षामे व्यक्तेतस्तु विन्यताम् । पनष्टे तस्य मामापि वया क्रूरेण कर्मणा ॥२१२॥
 नाद्या पञ्चनुमित्वेव प्रख्यातं स्वपुरं कृतम् । कस्यान्यस्याभिधासि वया शौकरवर्मणः ॥२१३॥
 स्वकीयः सुखराजस्य तेन द्वारापिपः कृतः । वीरानकाभिधे स्थाने प्रमादाबासद्वयम् ॥२१४॥
 215 तत्कोपास्त स्वयं राजा इत्तवायो मदोर्जितः । वीरानकं समुन्मूल्य प्रविशेशोत्तरापथम् ॥२१५॥
 सिन्धुक्षुद्राभवाप्येवाश्रित्या भूरीन्भवानुरैः । कृतानतिमैहीपालैः मत्यानुतोमवसतः ॥२१६॥
 उरग्यां विद्यतस्तस्य बास्तव्यैरौदृशैः समम् । निकेतनेतोः सैन्यानामकस्मादुद्भूतकलिः ॥२१७॥
 गिरिमुद्राधिक्येन षपाकेन विपातितः । बेगवाही शरस्तस्य प्रमादादविश्राजलम् ॥२१८॥
 मुमुर्षुप्राप्ताकटकं तंरव्य नचतेति सः । उष्मा कर्णारिषाकटं स्थानात्तस्माद्गिरिर्नवी ॥२१९॥
 220 हीनदर्शनसामर्थ्यः परिश्रम शनैर्मितः । क्रन्दन्त्या वपुरातिक्लृप्तं स्थितायाः क्षामभाषितः ॥२२०॥
 पुत्रं गोपालवर्माख्यं न्यासीकृत्य च रक्षितुम् । शिमुदेव्यं नरादेव्याः सुगन्ध्या अवाग्वचम् ॥२२१॥
 काल्पुषे कृष्णसम्पदां वस्तरे नमनप्रतौ । उत्सावगानविशिखौ मार्गे एव व्यपद्यत ॥२२२॥ तिलकम् ॥
 सुखराजादयः सैन्यं रक्षन्तः परभूमिषु । वृत्तान्तैर्गोपवन्तस्तं वान्त एवामवन्पथि ॥२२३॥
 तं वन्धतूषेस्ते भूधौ मन्त्रोत्पद्यमानवैः । पतिषण्णामं प्रापानां सामन्तानामकारवन् ॥२२४॥
 225 वज्रिर्दैनैतेन स्थाने प्राप्ते बोल्यासकांभिधे । वज्रिरे गतसंवासास्ततस्तस्मान्तसत्क्रियाम् ॥२२५॥
 विक्रः सुरेन्द्रवत्याया राख्ये राजानमन्धवुः । वेलावित्तः कृतहथ जयसिंहादयः कृती ॥२२६॥
 ही लाडो वज्रसारथ्यं तं भूत्यावनुगमनम् । इति वज्रिभिताकटैः सहस्राक्रियतामिसान् ॥२२७॥
 ततो गुणोप गोपालवर्मा धार्मिकतोऽज्ज्वलः । सुगन्ध्या पाल्यमानः सत्त्वसंघे वसुंधराम् ॥२२८॥
 मध्ये लालितकादीनां दुर्वृत्तानां वसजपि । अनतिक्रान्तवात्येपि दुःसंस्कारान् सोपहीन् ॥२२९॥
 230 भूपालजननी भौमैर्विषयेपिकमुग्धरा । सा प्रभाकरदेवालयमचीकमत मन्त्रिणम् ॥२३०॥
 तया निर्भरसंयोगीतया स स्वधीयत । सौभाग्यपदभृङ्गारनौलिककचवाङ्कितः ॥२३१॥
 कोशाभ्यक्षेण रागिण्यालस्या लुण्ठितसंपदा । उदभाण्डपुरे तेन शाहिराज्यं व्यजीयतं ॥२३२॥

२०६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'रागस्व'. २१०. ^१) as supplied by A₂.—^२) A₁ writes below this word ५०. २११. ^१) A₂ gloss पञ्च. २१४. ^१) A₂ gloss द्वाराविद्यानां वीरानक.—^२) A₂ gloss सुखराजस्वकीय. २१७. ^१) A₂ gloss वज्र. २१९. ^१) Thus A₂; A₁ 'कस्यान्या'. २२०. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ 'निक्लृप्ता'. २२३. ^१) A₂ gloss मन्त्रिण.—^२) Thus A₂; A₁ 'वृत्तान्तं गो'. २२५. ^१) Thus A R G; A₂ gloss वाराहमहतीये द्वारावस्था. २२६. ^१) Emended: A R वासावित्तः; G वास्तवित्तः. Cf. वेलावित्तः vi. 73, 106; 324. २२९. ^१) A₂ gloss लालितकाः पञ्चमवः. २३२. ^१) Thus corr. from A₁ 'उदभाण्ड' by A₂, which adds the gloss हैमङ्ग; B G read as A₂. Cf. उदभाण्डपुरे v. 183.—^२) Thus A₁; A₂ स्वधीयत; G R follow A₂.

आज्ञातिक्रमिणः श्राहिः कृत्वा कमलकुमाभिधाम् । तोरमाणार्थं च माराहान् लक्ष्मियवन्वे ॥२३३॥

प्रत्यावृत्तोय नगरं विवेश विप्रयोर्जितः । शीर्षभृङ्गारचलती साभिमानः स्वविभवे ॥२३४॥

स राजजननीमारः साहकारो जयार्जनात् । मार्गक्षतिमपि र्षेर्वीराणां व्यधिताम्वहम् ॥२३५॥

235

शुद्धेण कामिना वेदयावेदमयी च नृपास्पदे । तेनायुते संवेदेशो नाभूद्वस्व कस्यचित् ॥२३६॥

ज्ञानेर्दिशातवार्तस्य धनमावापहारकृत् । सोमवक्षिणमोत्सर्षं राज्ञो गोपालवर्मणः ॥२३७॥

विद्यते यत्र गच्छेत्स्मिन्तत्सर्वं श्राहिविभवे । गतमित्त्वद्भरीद्रूपं स कोद्यगणनोद्यतम् ॥२३८॥

अथ गच्छाधिपे राजभीतः खालोदधेदिनम् । रामदेवाह्वयं बन्धुमभिचारमकारवत् ॥२३९॥

तवाभिचारक्रियया भुक्तभूषेत्सरहयम् । गोपालवर्मनृपतिर्जातदारो व्यपद्यत ॥२४०॥

240

व्यकीर्णभुक्तकर्मा स राजरूपदभवाकुलः । रामदेवोद्यधीत्यापः स्ववमेव स्वविषहम् ॥२४१॥

रभ्यागृहीतो गोपालवर्मभाताथ संकटः । बभूव आपराध्यः स दृष्टमिर्वैरैर्व्यस्रः ॥२४२॥

अथ बंधशये वृत्ते राज्ञः शंकरवर्मणः । प्रजापार्थनया राज्यं सुगन्धां विदधे स्ववर्मम् ॥२४३॥

गोपालपुरंगोपालमटगोपालकेशवान् । सा पुरं च स्वनामाङ्कं विदधे धर्मवृद्धये ॥२४४॥

गोपालवर्मणो जाया जन्दाविन्धान्वयोल्लवा । शिभुरप्यभवन्नन्दानटकेन्द्रावधारिणी ॥२४५॥

245

अन्तर्वल्वाः क्षणे तस्मिन्पत्न्या गोपालवर्मणः । जयलक्ष्म्यां बबन्धास्यां धृषुः संतानकाङ्क्षिणी ॥२४६॥

तस्यां विपश्चापत्यायां प्रसवान्नेविदुःक्षिता । सामूह्यवन्निवे राज्यं कस्मैविशानुमुद्यता ॥२४७॥

तस्मिन्काले महीपालनिषहानुपहस्यम् । तत्र तन्निषदातीनां कृतसेहस्यभृत्कुलम् ॥२४८॥

ततः समाभितैकाङ्गा स्वयं संवत्सरहयम् । सुगन्धा विदधे राज्यं सां भिषत्वेन तन्निषांम् ॥२४९॥

योगवाय दानुं साक्षाज्यं कस्मैचित्सा किलैकदा । मन्त्राय मन्त्रितामन्तास्तन्प्यैकाङ्गानदीकयत् ॥२५०॥

250

अवन्तिवर्मवंशान्ने मरारं भूरवर्मणः । गग्गांयाः स्वकुटुम्बिन्वाः संजातं सुखवर्मणा ॥२५१॥

अनुव्रतो मे संबन्धिखेहादेवं भवेदिति । राज्ये निजितवर्माखटं कर्तुं तस्या मनोभवत् ॥२५२॥

तथा तदुक्तं विषयव्यसवित्वेन जागरात् । रावौ दिवाश्रावतया वोप्यनुत्थानवृत्तितः ॥२५३॥

नाम पञ्चुसिति शप राज्ये का तस्य योग्यता । इत्युदीर्यामचमन्तो यावत्सेचन मन्त्रिणः ॥२५४॥

संहतैर्भेदयितैस्तावज्जितितवर्मजः । दशवर्षैः कृतो राजा पार्थस्तन्निषदातिभिः ॥२५५॥

255

ते गच्छाधिपवाक्यानां सुगन्धोत्पाटनात्कृतम् । प्रावक्षितममन्बन्त मानसतिथिधाविनाम् ॥२५६॥

सा राजधान्याः साक्षाज्यपरिभ्रष्टा विविर्वयी । कुताधिकारा हारस्व पतितैर्वाप्यबिन्धुभिः ॥२५७॥

शरणं प्रत्यमाहुत्यो यो दत्तस्याः क्रमागतः । तं तमैक्षिष्ट विद्यान्ती विषसिः सह संगतम् ॥२५८॥

वर्षे एकाक्षरवन्ते संभुयैकाङ्गसैनिकाः । गत्वा सुगन्धामाविन्धुः पुनर्हुत्कपुरंस्त्वनाम् ॥२५९॥

२३३. ^{१)} Thus corr. by later hand from A₁, "वृष."—^{२)} Thus A₁; A₂, तोरमाणाय. २३५. ^{१)} Thus A₁; A₂, "अपनीवज्जुत्वा-
विमानो."—^{२)} Thus corr. by A₂ from A₁, वनः. २३७. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁, "मात्तप". २३९. ^{१)} A₂, gloss वनाक्षर.
२४३. ^{१)} A₂, gloss गोपालवर्मसङ्ग्रहयोगीश्वर सुगन्धा. —^{२)} Thus corr. by A₂ from A₁, उपर. २४५. ^{१)} A₂, gloss वृत्तिपुरम्.
२४५. ^{१)} A₂, gloss मन्त्रीमट. २४६. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁, विषह. —^{२)} Thus A₂; A₁, वष. २४९. ^{१)} Thus emended;
A G B सविष.—^{२)} A₂, s. l. मन्त्रिणां; struck out. २५०. ^{१)} Thus A₂; A₁, "मात्तपम्". २५७. ^{१)} A₂, gloss निजितवर्मा.
२५७. ^{१)} A₂, gloss कोहरारः. २५७. ^{२)} Thus corr. by later hand from A₁, रावत्.—^{३)} Thus A₂; A₁, हत्त. २५९. ^{१)} Thus
A₂; A₁, एकोन.—^{२)} A₂, gloss वराहकुले.

- 260 तामापतन्तीमाकण्वं पार्थापुत्रहता मदात् । वैशान्ते तन्मित्रजः सर्वे निर्वयुः समरोन्मुखाः ॥२६०॥
 ते जित्वा नवते वर्षे वैशाखे भिषसंश्रिताम् । एकाङ्गान्बुद्धसंवातान्बन्धुपुतां पलायिताम् ॥२६१॥
 निष्पान्द्रुक्विहारान्तैर्बद्धा सा व्यपद्यत । अनित्यपतनोच्छाया विविधा भाग्यवृत्तयः ॥२६२॥
 अस्मिन्धनजनक्षेप्यनिमित्तं मण्डलोत्तमे । सर्वतोदिक्मुक्तस्थावधानार्थपरेषा ॥२६३॥
 जनकः पालको भूत्वा पार्श्वमौल्यस्य भूपतेः । सामास्योपीड्यभक्तोऽयमुत्कोचयहतत्परः ॥२६४॥
 265 मभूजो वामक्रायस्या हवाभ्योन्यविषाडनम् । दत्ताधिकाधिकोत्कोचा विद्वुस्तन्निशेयया ॥२६५॥
 वज्राजैः कण्ठकुञ्ज्याया विलम्बास्तत्र मण्डले । तन्मित्राणां वृण्डिकादानाद्भूमजां जीविकाभयम् ॥२६६॥
 विष्णुः पुराणाधिष्ठाने मेरुवर्धनमन्त्रिणां । श्रीमेरुवर्धनस्वामिनामा येन व्यधीयत ॥२६७॥
 तदात्मजाः क्षणे तस्मिन्महान्द्रोहवाकिकाः । वक्तुर्मगूढराज्येच्छाः प्रजासत्तेर्नार्जनम् ॥२६८॥ युग्मम् ॥
 सार्धं सुगन्धादित्येवं गूढं शोकरवर्धनः । तेषां ज्येष्ठो बद्धसक्त्यो मुमोष नृपमन्दिरम् ॥२६९॥
 270 क्षीणप्रणे क्षणे तस्मिन्सारपात इव क्षते । उदीपः प्राविताशेषशरच्छालिरज्यन्त ॥२७०॥
 खार्यो सहस्रकेशायां दुर्लभे भोजनेभयम् । वर्षे विनवते घोरे दुर्मिक्षेण जनक्षयः ॥२७१॥
 शबैरिप्रमविष्टान्मुसलैकोऽप्यभूत्विपरैः । बितस्ता सर्वतश्चत्ता दुर्लभसंश्लिप्तमभयम् ॥२७२॥
 विश्वतोऽस्त्रिमये जते नैविद्यास्तितिमण्डले । सर्वभूतमयादावि ह्यशानैक्यमभायत ॥२७३॥
 महाहैषान्त्वभंभारविक्रयभाससंपदः । मन्त्रिणः क्षमापतः प्रापुस्तन्मित्रजघ्न धनाद्याताम् ॥२७४॥
 275 आपेयः क्षमाभुजः सोभूमन्मयी यत्तादृशीः प्रजाः । विक्रीय बाहवप्रासीत्तन्मित्रजां वृण्डिकाधनम् ॥२७५॥
 अटभ्यां वृष्टिसंघाते वातवर्षैरपद्रुतम् । बहिः सर्वे जने पदवन्कथित्वातोष्णमन्दिरः ॥२७६॥
 यथा तथा जने दुःस्थं वीक्ष्य कापुरुषधिरम् । राजधानीस्थितः पृक्तुः स्वद्वलं बहमन्वत ॥२७७॥ युग्मम् ॥
 मुञ्जोन्मथन्प्रापीडादिप्रजापालमियाः प्रजाः । एवं तस्मिन्क्षणे नीताः संक्षयं राजराक्षसैः ॥२७८॥
 प्रापुञ्जिरमवस्थानं पार्थिवा न तदा कथित् । भारासंपातसंभूता बुद्धरा इव दुर्दिने ॥२७९॥
 280 पार्थः पितरमुत्पाद्य कदाचित्त्वामवगच्छयम् । कदाचित्स तमुत्पाद्य तन्मित्रविक्रयप्यभूत् ॥२८०॥
 अधीणयत्पृक्तुबधूवडवामण्डले बुधा । सुगन्धादिर्यवीजायो व्यवसायविधितेयगा ॥२८१॥
 रास्त्रां व्यपटदेव्याः स निरिधैः क्षुरतोस्तस्यैः । खण्डयामास कणकुति साध्यस्मार्थेणान् धनैः ॥२८२॥
 भगिनीभगतीभाग्यवद्वराज्याः स्वयं हवुः । वां पृक्तुये मनोवार्त्तां मेरुवर्धनखनवः ॥२८३॥
 सुगन्धादित्यमौल्यन्यास्तापि हेवी मृगावती । स्वयं संभुभोजेभ्यर्थं कान्ता कामितकामिनी ॥२८४॥
 285 पर्यायेणामवद्वृत्तः स तयोर्मोर्गवृद्धये । हरिद्रवोपितोरेकं मुक्तिपात्रमिवावहम् ॥२८५॥

२६४. ') A, gloss निजितवर्णः. २६६. ') Thus A,; altered by later hand to वज्राजैः. २६७. ') A, gloss पांडवद्वयं
 द्वि पतिवै पात्रे.—') A, gloss पञ्चमस्तोत्रः. २६८. ') A, gloss निजितवर्णः. २६९. ') A, gloss निजितवर्णः. २७०. ') A, gloss निजितवर्णः. २७१. ') A, gloss निजितवर्णः. २७२. ') A, gloss निजितवर्णः. २७३. ') A, gloss निजितवर्णः. २७४. ') A, gloss निजितवर्णः. २७५. ') A, gloss निजितवर्णः. २७६. ') A, gloss निजितवर्णः. २७७. ') A, gloss निजितवर्णः. २७८. ') A, gloss निजितवर्णः. २७९. ') A, gloss निजितवर्णः. २८०. ') A, gloss निजितवर्णः. २८१. ') A, gloss निजितवर्णः. २८२. ') A, gloss निजितवर्णः. २८३. ') A, gloss निजितवर्णः. २८४. ') A, gloss निजितवर्णः. २८५. ') A, gloss निजितवर्णः.

पुत्रयो राज्यलाभाय स्वर्धवाभ्यां स्वमन्त्रिणे । इत्या निधुववभञ्जा भवद्वैः सदक्षिणा ॥२८६॥
 अथ पार्थ समुत्पाद्य तत्पिता पञ्चुराधितः । तन्त्रिभिः समनयते वर्षे शैवेभिर्येभिरः ॥२८७॥
 मायेहानयते वर्षे सेभिषिष्व शिशुं सुतम् । चक्रवर्माभिर्ध राज्ये क्षीणपुण्यो व्यवयत् ॥२८८॥
 पैतृके बाञ्जको राज्यं पार्थस्त्यानुवरा व्यवयुः । एकाङ्कः सह संमानं तव तन्त्रिपदातयः ॥२८९॥
 मातुर्बन्धुदेव्याः स कौविल्कालं शिशुर्नृपः । मानामन्नाः क्षिप्रिकायाः पाल्यस्वासीत्समा ह्य ॥२९०॥ 290
 बाल्यादभ्यक्तद्वैः क्षील्ये तस्मिंस्तत्पालनं तयोः । निर्दोषमासीदण्डस्वफणिलालनसंनिभम् ॥२९१॥
 जातः पञ्चोर्मुगावल्यां नवमेध्वेय तन्त्रिभिः । चक्रवर्माणमुत्पाद्य भूरवर्मा नृपः कृतः ॥२९२॥
 निःशेषा मानुतामात्माः प्रवयुः स्वार्यतत्पराः । अदस्या तन्त्रिणां देवं तस्योत्पादनहेतुनाम् ॥२९३॥
 धनुर्वृत्तोपि स श्माभृदिना भूरिधनार्पणम् । गुणवानिह वेश्यानां तन्त्रिणां नामवत्पिब ॥२९४॥
 वर्षे गते तनुत्पाद्य वृद्धोत्पतितया नृपम् । बह्वर्धं पुनः पार्थं व्यधुतन्त्रिपदातयः ॥२९५॥ 295
 भभूत्साम्बवती वेश्या साम्बेश्वरविपायिनी । पार्थश्रिया तन्त्रिचक्रसंघे ज्ञातवत्क्रिका ॥२९६॥
 कालापेक्षी चक्रवर्मा ततोऽप्यैव्यङ्गं बह्व । एकादशाभ्यस्यापादे कृतो भूयोपि तन्त्रिभिः ॥२९७॥
 पार्थाक्षिभ्यः समुत्पाद्य भुक्तं पत्निकया पुरा । तैलैः स्वायैव ये तेभ्यो जीवनायुषतेभिरे ॥२९८॥
 पितां धातां च वैरत्वं राज्यादुत्पादितोभवत् । संवत्त्रिभ्योपि पैतृकं कन्यां दत्त्वेतरेतरम् ॥२९९॥
 अकरोद्वृद्धोपाणां तेजामेव स नष्टधीः । मेववर्धनपुत्राणामधिकारसमर्पणम् ॥३००॥ तिलकम् ॥ 300
 कृतोत्पदलाभीक्ष्ण्येन शंकरवर्धनः । नृहृत्पत्येवसत्कृत्यो हस्मिकः शोभुवर्धनः ॥३०१॥
 शैवे नत्येव बर्धस्व भनाभावात्स तन्त्रिणाम् । भरतद्विष्टकादेवः पलायित भवाकुलः ॥३०२॥
 स्थिते महवराज्यान्तस्तस्मिन्शंकरवर्धनः । राज्यार्थी तन्त्रिणां दूतं प्राणिणोच्छुभुवर्धनम् ॥३०३॥
 आवाजितैः स निखिलैरपिकोक्तोवचर्चया । वञ्चयित्वायजं राज्ये तैः स्वमेवाभ्यवेचयम् ॥३०४॥
 नीरवस्थितः स्वकुलजांस्तिमिरासि मुकुं मौनी वकस्तिमिमुपेत्य वनान्तवासी ।
 व्याधो विहन्ति तु वक्तं प्रभवन्ति ते ते पात्राण्युपपुंरि वञ्चनवञ्जुतायाः ॥३०५॥ 305
 भट्टश्रीवृत्तवर्माय निशि श्रीहृत्कवासिनः । एकदा डामराभ्यस्य संग्रामस्याविशद्वहम् ॥३०६॥
 ज्ञात्वा काण्तिविशेषेण राजानं स कृताञ्जलिः । प्रणम्य दाहयामास संभ्रमाक्षिजमासनम् ॥३०७॥
 राज्यभ्रंशादिदृष्ट्यन्तमुक्त्वा साहायकार्यिनम् । तं विपत्येष्टालं महो विविन्त्योवाच डामरः ॥३०८॥
 तन्त्रिणां वा नृणामं वा राजन्का गणना रणे । स्वसेवनावै सामर्थ्यं कस्मिन्मम कर्मणि ॥३०९॥
 शान्तोत्साहः पुनर्नूनमस्मानेव हनिष्यसि । विस्मरन्त्युपकारं वि कृतकार्यो मरीमुजः ॥३१०॥ 310
 ऊर्ध्वारोहे च आलम्ब्येनमुर्मूढमिदमिति तम् । कुठारिकस्तस्मिन्प्रविधाजोगमनोन्मुलः ॥३११॥
 भीषैर्वादिमकर्षेण येनोपक्रियते नृपः । शान्तोदयः स तेनैव शत्रुः वेत्युपकारिणम् ॥३१२॥

296. ¹) A. reads धनवाभ्यः. 296. ²) Thus corr. by later hand from A. क्षिप्रिका. 297. ³) A. gloss मेववर्धनपुत्रम् —
⁴) Thus A. 2. तन्त्रिभिः. 298. ⁵) A. gloss साम्बेश्वरविपायिनी. 299. ⁶) A. gloss अथ वर्षे चक्रवर्त्तने वेदवर्धनपुत्रपदमर्थः. —
⁷) A. पार्थश्रिया. 300. ⁸) A. gloss पञ्चुराधितः. — ⁹) A. gloss पार्थः भूरवर्मा वरः. — ¹⁰) A. gloss चक्रवर्त्तनम्. — ¹¹) A. gloss श्माभृदिना. —
¹²) A. gloss वञ्चये. 304. ¹³) Emended; A. वञ्चयु. 310. ¹⁴) Thus corr. by A. from A. 'स्वमेव'.

अथ वज्रसूक्तं श्रीशं मासन्तो जीविकाकृते । प्रावाहितुभिः कः कुरा इव ते गर्भमृत्तवः ॥३३९॥
 ते सन्निधयः क्षणाग्रहा नृधैरविशामिना । विमाननामिधियेन चक्रवर्त्मवहादिना ॥३४०॥ तिलकम् ॥ ३40
 अथ द्वितीये विद्यते ममानामपि सन्निधयाम् । वीरः संवर्तना वाक्करोच्छंभुवर्धनः ॥३४१॥
 तामिधितिलकामन्सपथिविकाङ्गलातिः । कैश्वर्योत्तापवायातेनैव हि त्रिभुवनादिष्वपः ॥३४२॥
 वस्तान्मध्यधवारानां नृत्सवेवाध्यामाणिना । वस्तान्तेनोद्दहन्त्य शिरसां वामपाणिना ॥३४३॥
 सत्वेदेतद्वस्तापयेद्वोक्तासमस्तुतः । कङ्कस्य विध्विलाकंस्य मामिधोमितकुण्डलः ॥३४४॥
 कवचोत्थेचस्तेरन्धकण्डावायेन ताम्येता । बद्धभुजुटिबन्धेन वदनेन मवावहः ॥३४५॥ ३45
 तर्जवन्कुरुकाराङ्गुष्ठकाङ्गुष्ठितापणम् । शिरोक्षितं वज्रा वस्तवास्तम्यकृतशान्धवनः ॥३४६॥
 भेरीरवेः मुनिः शिखरौराशीर्धैररोभिनिः । संभामकवशोमाङ्गुष्ठकवर्मविद्यस्तुरम् ॥३४७॥ कुलकम् ॥
 तस्मिन्निधिरावणं प्राक्कमकापतिः नयोमिने । बद्ध कुलविदामिन्धे भूधतः शंभुवर्धनम् ॥३४८॥
 राक्षः पुरस्तात् सत्सपातमीमीलितेक्षणम् । अर्धं वदार्धवन्पापचण्डाल इव लोचनीत् ॥३४९॥
 पञ्जनां धर्मवर्धनां भूत्वाणां वनकोपणम् । वन्तु वरेन्द्राग्नेयेण शरदः शंभुवर्धनः ॥३५०॥ ३50
 प्राप्य निष्कण्टकं राज्यं चक्रवर्त्मनूषः क्षमात् । अथायत पृतोत्सको नृशंसनिषमक्रियः ॥३५१॥
 स्वविक्रमकषास्रोमन्धमिदतादितः । सोमवहिटवन्धादिषाटुकारविषयधीः ॥३५२॥
 आस्मानं दैवतमिव स्तुतिमोहितयेतद्यः । जानतः शर्मन्सत्यं विवेकविभुणाः क्षिपाः ॥३५३॥
 तस्मिन्सङ्गं रङ्गाद्यवः मन्वातो डोम्भगायनः । वैदेशिकोमवद्राज्ञा वितीर्णवसरो वधिः ॥३५४॥
 प्राप्तान्सविषयसामन्तान्निष्यस्वन्तो यथाक्रमम् । प्रवीहारा नृपस्यापमनवन्त विनिष्कण्टकम् ॥३५५॥ ३55
 विदमो भवलोष्णीषा सभा दीपमभोज्यमला । शेषशान्धेव मणिभिः कृतालोका कणोज्ज्वलैः ॥३५६॥
 कृतावरोधधम्मिहमालान्धोलयकलिभिः । मधोवपयैवैक्रे शिष्टिर्ग्राणवर्धनम् ॥३५७॥
 जातगीतदिवृक्षाणां गवाक्षानलपो बभुः । आसवानोदिभिर्वस्त्रैरवरोधमृगिष्ठानम् ॥३५८॥
 हारकङ्कुलकवूरपारिहावादिशोभिना । स्वध्वेनानुयातोष प्राविशडोम्भगायनः ॥३५९॥
 हृदी नागलता चास्य हृते ललितलोचने । चक्रतुः कौमुकोद्गीर्वा सभां विधार्पितामिव ॥३६०॥ ३60
 तयोर्विलासयतितैश्चलितापाङ्गविधमैः । द्वितीयपुष्पमकरो म्यकीर्यत सभाम्भरे ॥३६१॥
 गावैर्जय जीवेति कृतकोलाहलैरभूत् । सद्यः सद्यम् कुर्वन्निस्तनृपपुण्यमहम् ॥३६२॥
 भुक्तोत्तरोचितोदम्भस्वम्भस्वानधारिणः । संशौ रागविशेषस्य दन्ते स्थाने सतः रुमैः ॥३६३॥
 अथिक्किवशिरःकम्पभूनेवमममोमितः । अभिष इव गावन्धोर्गीतध्वनिजम्भत ॥३६४॥
 अथ ताम्बूलरोमन्धस्यागनिधलमूर्तिना । ज्ञातं राजकुरङ्गेन प्रमोहास्यवद्वटिना ॥३६५॥ ३65
 गावन्धौ गावन्धोस्तस्य तस्य शिष्यमगावताम् । अधिकोद्देवितामिधमं विलासस्मिताविधमैः ॥३६६॥

३४०. ¹) Thus A₁; A₂ स पावत्. ३४०. ²) A₂ संवर्त. — ³) A₂ वक्रतु. ३४१. ⁴) Thus corr. by A₂ from A₁ 'कुण्डलक'.
 ३४२. ⁵) Thus A₂; A₁ 'आम्यमि'. ३४३. ⁶) A₂ 'वर्धन'. ३४४. ⁷) Thus G Edd.; A₁ 'स्वस्त्युप'. ३४५. ⁸) A₂ 'ताने'.
 ३४६. ⁹) Thus corr. by later hand from A₁ 'वागन्धोर्गीत'. ३४७. ¹⁰) Thus corr. by later hand from A₁ 'गावन्धो'. —
¹¹) A₂ gloss आस्य.

- राक्षसयोश्च संसकाशिनयोरितरेतरम् । इग्व्याधरैः स्वसविधैः संताप इव पश्ये ॥३६७॥
 नृपं हारितविषं तं विशादिकः प्रियो विदः । ततः प्रलङ्गे मोक्षाय मीतिमुत्तिकरं वधः ॥३६८॥
 देव गीतमिदं वातं संप्राप्त्यै नमोऽरमे । कर्पूरपारीपतितं भैरेवमिषं हारिताम् ॥३६९॥
 ३70 गायन्त्येर्मांजितामेतां रागाहन्तचतुष्किकाम् । अनयोः प्रथिमाभ्यामाभुम्वतीव निशाकरः ॥३७०॥
 कश्यपस्तकपोलान्तमुद्रावन्त्याधिमि ध्रुवम् । कटाक्षैः कुदतो व्योमि वैमानिकविमोहनम् ॥३७१॥
 जानत्वा स्वाभवां चर्चामनयोरेकवाचनोः । मध्यास्मिन्मगधोर्ध्वं कटाक्षः पश्य पातितः ॥३७२॥
 गायन्त्येकान्तमुज्जी कर्णव्यालोलकुण्डला । विपरीतरनोद्रेककृतारम्भेन श्रोमते ॥३७३॥
 सकलं तस्य तादृशमीदृशो विर्मिषे खिपः । भीत्यन्वाहिरहे वस्य गायन्त्येवविधिः स्मरैः ॥३७४॥
 ३75 उपपत्तिपरित्यक्तशालानुवाचमोहितैः । एकसार्यमवातेभ्यः कथमेको विमज्जते ॥३७५॥
 नेत्रवत् कर्णं भोत्रवत् ध्वनिं संस्पृशतो न वेत् । तदङ्गस्यान्धकान्ताङ्गं स्पृशतो दुष्कृतं कुतः ॥३७६॥
 कमिलापाकुटः सिक्तं इव तैर्विडमभितैः । राक्षः स्वभावतोऽस्य शतशालस्वमावधौ ॥३७७॥
 ये^१ विस्तारितवर्णसंकरदयः संहर्यं गोभान्तकृन्द्वावस्थितिपापलङ्घनमलं पार्थे^२ अनन्त्युदताः ।
 नीचमने विपद्यांवातपरतो लम्बोदरैस्तैः क्षणास्तिहा वारिपरैरमी च रमसाङ्गुणलसिहा विटैः ॥३७८॥
 वस्तु क्षणानुपपन्नपत्तिमुक्तं कृत्वा जहान्महि विमोहवितुं समर्थाः ।
 न स्फुटिता अभ्य कुतर्कपथस्थिताश्च नित्योद्वेगेषु निरयेषु मृगाधरेषुः ॥३७९॥
 ३80 संतोष्य शरकेयुरज्ज्वलैर्होम्बमण्डलम् । अमार्गत्वाग्राधियैः मुद्रान्तमनमचूषः ॥३८०॥
 क्षान्तोऽस्याः क्षितिबलमोषमंभिधेर्बुधैर्पवेरेकौ^३ भूतेषांतिमण्डलाण्डवचुतं होम्बः स्वगामान्यतः ।
 मध्ये वायिकमपीति गीतरचना काव्यं यदेतद्विदो^४ बलक्षमीं^५ क्षपयन्ति तामिधमनुधाष्कीत्येधिनः पार्थिवान् ॥३८१॥
 वेदयानुरागस्य महेन्द्रबापभाक्षो हरिहरसरस्जगत् । उपाङ्गगीतस्य च हारिणोपि लीन्यर्चमस्त्यैर्वहतकर्मम् ॥३८२॥
 दर्शनाभालसंवृद्धचक्षुरागः क्षमापतिः । विना श्रपाककम्पे ते न पुनः माप निर्वृतिम् ॥३८३॥
 गायन्त्यौ शयनोपात्ते शनैर्विहितचुम्बनम् । नृपं रतिद्विखामिर्धनं वडाते प्रचक्रतुः ॥३८४॥
 ३85 समागमेन मध्येन त्रयोर्वैवात्यशोभिना । चक्रे क्षपितसामर्थ्यः स लज्जोहहमाक्षमः ॥३८५॥
 रत्यन्तद्वलतोभ्रेदैर्मिः क्षतैः स्वेदविन्मुभिः । भाग्योन्मत्तसंज्ञजडं वपुस्तस्य व्यधीयत ॥३८६॥
 रागान्धेन कृता ह्रीन्ती महादेवी महीमुजा । भेजे रामचधूमध्ये बालम्ब वनवीणनम् ॥३८७॥

३६८. ^१ A, तस्य ३६९. ^१ A, gloss इति नृप इति हारी तस्य मापः तस्या तां वातमिति सन्ध्याः. ३७०. ^२ Thus corr. by A, from A, गायन्त्यौ. —^३ Thus A, A, कमाह. —^४ A, gloss इन्धपार्थिवमुद्रव. ३७६. ^५ A, gloss दुष्कृतं. —^६ A, gloss एवविधिः. ३७८. ^१ A, gloss वारिहराः विपद्य. —^२ A, gloss वनीः गीतपीठायाः शालपाद्याच. —^३ A, gloss गोभान्तकृतैः इमे वडा अनभियवित्येन स पाथो वापः वडुः इन्द्रवापः तस्य लङ्घनं । गोभान्तकृतिः क्षुण्णवकारिणिः पापिभिः वडा स्थितिविषयः । तस्य वापसं प्रपद्वं अनन्ति इति च वर्णं निविडं इति वापसमिधेयम्. —^४ Thus corr. by later hand from गोदन्ते. —^५ A, कुपयाव. —^६ A, सरणा मु. ३७९. ^१ A, gloss निव्यन्त्युदता. ३८०. ^२ A, gloss अपावस्थायो कर्म. ३८१. ^१ A, gloss अर्धं सतिपद्वनः राणा अस्याः कस्याधिष्ठात्याः अस्यां विपद्ये अर्धं राणा तस्य इत्यविधा—कथिनमेकतः. —^२ A, gloss होम्बोपादित उर्ध्वपतेः क्षान्तिना मानयेवं एकतः इत्यस्ति इति कथमिति कान्तोऽस्या इति. —^३ A, gloss उर्ध्वपतिः. —^४ A, वामान्धेन माप. —^५ A, कर्मण्यस्ति. —^६ A, gloss कश्चिन्नपीति । चकिचिन्नराजवातस्य लोकेकं गीतं । तस्य रचना इव काव्यं. —^७ A, gloss एतम् गीतिरचनाकाव्यं विवन्ति एतद्वि. —^८ A, gloss चेतां पार्थिवानां मक्ष्मीः चक्ष्मीः क्षा. —^९ A, gloss अपहरामि.

तस्या धैर्यमुच्छिष्टं ते वया चक्रवर्त्मनः । नृपास्तृणावन्नेषावन्मूढवन्मातरः ॥३८८॥
 मन्त्रिणानक्षपटलतन्त्रकमुत्सवाधिकारदा । मनुकिहेनुतां यत्र होम्यतेवनपक्षिका ॥३८९॥
 जीवार्थस्वधितानं केचिच्छुषा न वधुः स्वयम् । केचिच्छुषुर्वशीशिक्षा राजकार्वाणि मन्त्रिवत् ॥३९०॥ 389
 मन्त्रिणस्तस्करा राक्षी अपाक्षी अपपाः विषाः । किं न लोकोचरममूर्खपतेश्चक्रवर्त्मनः ॥३९१॥
 कनुषातार्त्ताकुनि अपाक्षी स्वांमुकान्वसान् । तराकावमदृष्ट्या मन्त्रिणः शशिद्युस्त्वाम् ॥३९२॥
 कैचिस्त्रिभिर्भुजा धैरमङ्गीकृत्यापि तत्त्वमम् । वैर्नाशि अपयोच्छिष्टं तेष्वन्तोमयैः समाः ॥३९३॥
 मण्डलेस्मिन्ममोषा न हेयः श्ववक्षन्धुवम् । वहेदमानि वदा नो चेच्छुषाक्षी प्राविशेत्कथम् ॥३९४॥
 तां रणस्वामिन्ं हर्तुं विलहादवहे वताम् । सामन्तेभ्यः सामिनामा मान्यपुर्जमराः परम् ॥३९५॥ 395
 राजकौटुम्बवृत्तानां होम्यानां विगता मुष्णान् । राक्षायिणाश्च दुर्लक्ष्या न केनाप्युदलक्ष्णान् ॥३९६॥
 राक्षा मयैव रङ्गाय हेतुं प्रमियसारवत् । तिलेख पक्षोपाध्याक्षी न वया शान्वहकम् ॥३९७॥
 तदाक्षपटलं तस्या रङ्गः कोपायमब्रवीत् । रङ्गस्त्व हेतुं दिग्नेतिं शालीक्षन न लिखन्ते ॥३९८॥
 तिलेख खोब लंघावाङ्गभूषमङ्गतमितः । को न राजनि दुर्गुप्ते मयेक्षीन्मन्त्रिक्रमः ॥३९९॥
 अन्त्यायमवपापस्य पापः दृष्टञ्च निष्कृतिम् । विटैर्होस्यावधान्येव शायिष्यामि कारितः ॥४००॥ 400
 हिमैव धिमं शान्येदुष्कतेनैव दुष्कृतम् । सोमुच्छिष्टो विटैरेव ब्रह्मस्मान्नसोपवाधिनः ॥४०१॥
 पवित्रास्पर्शोत्सृष्टवास्पर्शोपायं निरीर्षुना । तेनादृष्ट्यत विपस्य कोपिन्मासोपवाधिनः ॥४०२॥
 ततोपि फणिवोभूवन्केपि तस्मिन्मये हिजाः । तस्मादप्यवहारान्ये ननुदृष्टुं ह्योमिवः ॥४०३॥
 वक्ते चक्रमण्डं क्षीपि यत्रः पानुपलाभयम् । तस्मिन्मयेर्धमिष्यं तद्दूर्ध्वमंशोक्षयत् ॥४०४॥
 पूर्वोपकारान्मिन्मृत्यु क्षमराण्य निरावहः । नृपतिः श्वपाक्षीनि विधस्तांश्चक्षमावधीत् ॥४०५॥ 405
 हय्मुं श्वाजेन विधस्ताः केचिद्भ्रामरतस्कराः । तस्युत्तस्वाम्तिके होहच्छिद्राहिनःपतीणिः ॥४०६॥
 अपाक्षीद्यवमावासासचापस्करमन्दिरे । शौचस्त्रिभं तं निःशस्त्रं ते राक्षी शपुदेकदा ॥४०७॥
 अथ तैः शमसमधैरकस्माच्चक्ष्य सर्वतः । शिर्यं श्वपाक्ष्यताशेषशान्त्यस्त्यपरंपरा ॥४०८॥
 क्षमस्तटाग्रदे अट इव विहालसेतलः । मनुजः शस्त्रपातैः स श्वमुषक्षैरचापवान् ॥४०९॥
 निःशस्त्रः शस्त्रमग्निष्वप्श्वरस्तनजनिर्हरः । अनुदुतोरिभिर्धिवच्छ्रुष्यायेरम विधेश तत् ॥४१०॥ 410
 अग्रामहेति कण्डवस्था श्वपक्ष्मातिङ्गिताङ्गकम् । तस्कुचोत्तङ्गलमाङ्गं जमुस्तेनुप्रविश्य तम् ॥४११॥
 स्वैरेव मेरिता दारैले तस्य मृतेः किल । मुमूर्खोर्जमुनी स्वैरं शिलयां समचूर्णयत् ॥४१२॥
 बभौवशान्ये ज्यैष्ठ्यव मुक्ताडम्यां क्षपाक्षणे । अपाक्षमोग्यः स शेषावस्करो तत्करैरेतः ॥४१३॥
 उन्मत्तावन्तिनामाच पार्थवतुर्दुराशयः । अन्धविष्यत वैधैः क्षयिषैः शार्ङ्गटाविमिः ॥४१४॥
 अपाक्षीकामुक्ते पापे निहते निशि तत्करैः । मनानां पाप्मना सोमूपायास्त्यपतरो मृषः ॥४१५॥ 415

३८९. ^१) A₂ gloss मन्त्रिणं मन्त्राधिकारिणावस्व कक्षपटलस्य मण्डले इति मापचा माय विटैरेव इति केचिन्. ३९२. ^१) A₂ gloss रणः. ३९५. ^१) A₂ gloss केवर्त. ३९७. ^१) Thus corr. by later hand here and in following verse from A₁ हनु.
^२) A₂ gloss (रङ्गस्य हेतुः रणः. ३९९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ के—^१) Thus corr. by A₂ from A₁ मन्त्रिणं.
 ४०९. ^१) A₂ एषावपक्ष्मातिङ्गिताङ्गकम्. ४०९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ विटैरेव. A₂ gloss नट. ४१२. ^१) Thus A₁ G R Edd. पिलाता. ४१३. ^१) Thus G Edd.; A₂ अपेक्षय.

- स्थागता तत्कथापापस्पर्शमीत्या सरस्वती । कार्यचिन्तयुरथेव सेवं प्रस्थाप्यते नवा ॥४१६॥
 आसीत्पुनरुक्तं तस्य मन्वं दुर्गुपराधः । और्ध्वमिधस्य इत्याशुविद्येयत्वेव जीवन् ॥४१७॥
 तत्पातंष्टकपातासताकारकरोटिकाः । प्राणस्कन्दादिवायवाः समायां मुख्यमग्निजः ॥४१८॥
 तमास्याधारत्येव तिलैरुमास्तमरप्लवम् । कालान्तरेण वैदेव भूमिपालैर्मधिप्यते ॥४१९॥
 420 पर्यैगुप्तोभयस्य सर्वेभ्योऽधिकं विषः । आस्थानि नर्तनं कुर्वन्प्राकृतकटीपटः ॥४२०॥
 आ तन्निविष्टवाहुडा कीटमायान्महीपतीन् । पर्यैगुप्तः सर्वदामूहाड्यानामिहृतोद्यमः ॥४२१॥
 नवा निगूढराज्येष्वः सख्यं मुख्यैः स मन्त्रिभिः । पीतकोशैः प्रविश्ये पञ्चभिर्भूभटादिभिः ॥४२२॥
 भूभटः शर्वटभोजः कुमुदः सोमृताकरः । पर्यैगुप्तेन संबन्धं चकिते कोशपीथिनः ॥४२३॥
 गवाक्षासरसि शामधीजलोवागलक्षिणः । संप्रामहामरगृहे यो रक्तः क्वातपीथनः ॥४२४॥
 425 पदानिमायो भूयेव दृष्टसौमः स संयुगे । महोदरो महाकायः पापितो मुख्यमन्त्रिणाम् ॥४२५॥
 यादृशी तेव दृष्टो वैभी श्रीः सरसोन्तरे । तादृग्नर्कज्यादेवीत्यभिधानेन निर्ममे ॥४२६॥
 राजवं विष्कण्टकं कृत्वा भूतेनापिशीर्षुणा । शेरितः पर्यैगुप्तेन भूभृषके कुलसयम् ॥४२७॥
 तेन तुविनसर्वस्वः पार्यस्तस्यौ कलत्रवान् । श्रीजयेन्द्रविहारान्तः श्रमजैर्वैसभोजनः ॥४२८॥
 शिभूष्नांकर्वर्मासीन्महाराजितोऽप्य सः । तत्र स्थिताननद्यैवस्तान्माखनकारयत् ॥४२९॥
 430 उद्यतः पितरं हन्तुं मन्त्रिणोनुमतपदान् । बद्धपद्मान्बधधाद्वन्द्विगद्वानिरान्पुनः ॥४३०॥
 एकदा मन्त्रिसामन्ततन्त्रिकायस्थसैनिकाः । पार्थे तदाहामासाद्य निशार्थां पर्यवेष्टयन् ॥४३१॥
 म्मानभीषाम्बरां पर्षीं दहदहारां निपात्य ते । आतिङ्गचमानां कन्धस्त्रिस्तणैरिव शरकैः ॥४३२॥
 केशानालम्ब्य कर्णतः शर्करोत्पादिताङ्गकम् । विषमं गोकुलाशान्तमिव निर्द्वैत्यं तं गृहात् ॥४३३॥
 भुक्तामकषं कन्दर्पं निजतुर्गन्धविषम् । चण्डाला इव निःशस्त्रं कुमुदाया नृपमियाः ॥४३४॥
 435 पितरं निहतं भुत्वा राजा संजातकौतुकः । शतः स्वसन्धिवैः सार्धं गत्वा दृष्टो दृष्टवान् ॥४३५॥
 अधाङ्गैस्त्व मशरोर्धं मयस इति वादिनः । तस्यापि राजपुत्रयाः शोचोर्ध्वनिजविक्रमम् ॥४३६॥
 म्यहृत्य स्वीकृतो राजा तदा तद्वस्त्रयोद्यतः । अथचुवत्यर्धगुप्तो देवगुप्तामिधं हृतम् ॥४३७॥
 पार्थस्य निहतस्याङ्गे सोक्षिपस्तुरिकां ततः । रक्षितो येन भूषतो जातहासोमचक्षिरम् ॥४३८॥
 क्षामैर्लुण्ठितो देशः प्रणयो चक्रवर्त्मजः । उत्थाप्य पापान्कायस्थांस्तेन भूयोपि दण्डितः ॥४३९॥
 440 संशेरितः कुलचिह्नैः शस्त्राभ्यासं चकार सः । गटवन्सुरिकाभातैः कोटवीस्तनकोटरम् ॥४४०॥
 गर्भिणीनां च जठरं गर्भोन्मूढमुपाटयत् । काठिन्यस्य परीक्षार्थमङ्गं कर्मकृतामपि ॥४४१॥
 मतिप्रहामहाहोर/यथा चमवाहिजाः । 'यस्यगृहचमपरांस्तस्मादपि नृपचमाम् ॥४४२॥
 कूरपापानुक्पेण क्षयरोणेन पार्थिवः । ततोमुत्थाप्यमानोभूत्पर्यवन्मयापानुरः ॥४४३॥
 व्यववा तस्य तादृहया मया एव न केवलम् । नुनुर्ध्वनिजमुत्थान्तमिधोपि चतुर्दश ॥४४४॥

४३६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'वाचदह'. ४३९. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'निपत्य'. ४४०. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'कोटरी'. ४४१. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'हृत्'.

अथान्तःपुरदासीभिर्वैः कृतविदुषाहतः । त्रितियालालगमोयमिति प्रकथापितो मृषा ॥४४६॥ 446
 नं शिन्नु भूरवर्माकं विनिवेश्य मृषासने । इत्ते विक्षिप्य सामन्तसवैकैकाङ्गतामिणाम् ॥४४७॥
 कल्पयापिपेर्बद्धैः कमलवर्धनात् । विभम्भद्वयराज्यस्थापामरोत्पादयन्माम् ॥४४७॥
 भासन्नपिदयमातिः' पितृहा पार्थिवाधनः । मुचौ पञ्चदशाब्दस्य प्रजापुत्रैः सर्वं यवौ ॥४४८॥ चकलकम् ॥
 विनुवातिष्ठतो राजा जयस्वामिबिरोचनम् । आषाढंभुक्तप्रमयां सिमुर्दुं विमिर्षया ॥४४९॥
 यथा विरेजे रामभीर्बालस्य वृषिबीपदेः । कृष्णमेणिलसिता वज्रधामरहासिनी ॥४५०॥ 450
 अत्रान्तरे जवावातैश्चरैरावेक्षितभुतः । सामन्तैर्नगरोचान्तं गतः कमलवर्धनः ॥४५१॥
 एकाङ्गतामिणामन्त्यालहारकसादिभिः । नगरं प्रविशन्भ्रान्तः खमं सैन्यैरुत्थवत् ॥४५२॥
 विरुच्यडामरासीकान्तुशु मार्गेषु विप्रेतः । भ्रान्तोप्यसौ वैरितेनामजयहिकमोजितः ॥४५३॥
 सख्यमन्धकाराणां विशास्य नुरगैर्मितेः । राजधानीमसद्वहः प्रविशेश ततः क्षणात् ॥४५४॥
 तं लम्बजयमाकर्ष्य सैन्यैस्स्यक्तं पलायितैः । एकाकिनं काप्यनयज्जननी शिशुभूषणिम् ॥४५५॥ 455
 माकर्मभिर्गोहिने वा मेरितो वा कुमन्तिभिः । मामूर्त्तिहासनास्को मूढः कमलवर्धनः ॥४५६॥
 तदानीं स्वगृहान्गतो राज्यकामोन्वयासरे । संघट्टवन्दिमान्सर्वान्बुधुद्वसीतिष्ठन् ॥४५७॥
 ग्रीढं शक्तं च कुतश्च क्षमां कंचित्स्यदेशमम् । मामेव कुर्वुः सामर्थ्यादिभिः मूढः स चिन्तयन् ॥४५८॥
 एकाकिनं रहः क्षीवां लम्बा दुर्लभयोपितिम् । क्षीरीडोनुचमुत्पान्वादिने दुत्पार्थयेत यः ॥४५९॥
 विभूर्निर्दमसावाहं यन् संत्यज्य मत्सजम् । गोत्वा कामयतेन्येषुः शोष्यस्ताभ्यां परोस्ति कः ॥४६०॥ बुग्मम् ॥ 460
 अर्धोत्पलकुले विधे स्मृतकमलवाहिनः । अमृद्भोक्षणिभा मित्राः समगंत गौकुले ॥४६१॥
 धूमनिर्दग्धकुर्वानां राजसांस्तान्निवीयताम् । राजपञ्चवस्योपन्धावस्तेषां विरमयधत् ॥४६२॥
 क्षेमत्येव मिथस्तेषां नाम्बः कोप्यन्धविष्यत । कुक्षौ' भक्षणमिष्टयुतिः स्वकूर्चक्षीरनैः परम् ॥४६३॥
 राज्याहर्णयोभिर्भिधेः प्राहः स्वस्तुतिक्लमये । अनावर्तेहृताचातैर्मुग्धः कमलवर्धनः ॥४६४॥
 पञ्चपाणि विनाम्येव यावत्सर्वधुर्गजानयः । काहलाकांस्त्यागादिवाद्यकौताहलाकुलम् ॥४६५॥ 465
 उत्पत्ताकामजन्मव्यशोमि युवार्पितासमन् । अशेषं पारिचर्यानां तावत्प्रामिलहृतम् ॥४६६॥ बुग्मम् ॥
 स्वयजो' बन्धकीभूतामिवाप्यवशवर्तिनीम् । कीदृशं राजमिधं शोचकासीत्कमलवर्धनः ॥४६७॥
 पितृघातिवपूङ्गवपुत्रराज्यादिनी ततः । प्राहिणोराजपुरुषान्पार्थ प्रायोपवेशिनाम् ॥४६८॥
 पिशाचकपुर्यामे वीरवैवाभिधस्य वः । क्षुद्रमिधः कामेदेवनामा सुनुरजावत् ॥४६९॥
 स शिथिलासरो लम्बा मेदुवर्धनमन्दिरे । शालाभापकतां क्षानक्षीलादिगुणभूतिः ॥४७०॥ 470
 क्रमात्रस्त्राधिकार्यसीदध तस्यात्मजः श्वैः । तेमे वज्राधिकारिणं राज्ञः शंकरवर्मणः ॥४७१॥

vcc. '1) Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्रति'. vcc. '2) Thus corr. by A₂ from A₁ अथदे. ४६१. '3) चारै supplied by A₂. ४६०. '4) Thus A₁; A₂ संघट्ट. ४६१. '5) G. sec. manus अमोदो गोपमुद्भूत्यादि वृत्तार्थयेत वः. ४६१. '6) A₂ अमो-
 एतम्.—' A₂ घोष वस्यो नाम कवचवालः तेन विप्लवजवापीवं स्वर्णं विह्वलविचारान्नियता स्वकीयभातुपुत्रः अजितापीडः राज्ये
 स्थापितः । ततः प्रवृत्ति कल्पयापिपेर्बद्धैः उज्ज्वलावर्णवर्णं प्राप्य कल्पयापिपेर्बद्धैः प्लवः । अत एवाकः । उत्पन्नकुले प्लवः इति ।
 ४६१. '7) Thus A₁; A₂ कसना. ४६४. '8) A₂ प्राति. ४६१. '9) तासनम् supplied by A₂ in space left by A₁.

- यः प्रभाकरदेवोपि सुगन्धाच्छकायुक्तः । तस्या वरस्वतीरिवाहेशविश्रवतोष वा ॥४७२॥
 विशाग्यशास्त्रतो नाम तत्पुत्रोत्पन्नदुर्गतः । सत्या फल्गुणकाश्वने सप्त देशाग्नारं गतः ॥४७३॥
 ह्यस्ववदग्निः पीतदेव्याशीर्मिथ हर्षुतः । तस्मिन्पत्रे सोत्साहः मत्यावृणो निजां भुवम् ॥४७४॥
 475 विनुषातिवधुद्वैवतिर्बोधविनुं हिजान् । मध्वे गृहीतो वाग्मिस्त्याविशेष तदग्निकम् ॥४७५॥ कुलकम् ॥
 दृष्ट्वैव तं दैवमशादैकमत्वसृष्टो हिजाः । ध्वनिं राजावमेवास्त्वित्युचकैरद्वारवम् ॥४७६॥
 अथाभ्याविष्यत शिरं विधैरेव यशास्करः । श्वाभुतिशैवसामर्ध्वः सानुमानिष तोषदैः ॥४७७॥
 हर्षं वेणुवनं परस्परमहासंघर्षजमाग्निना तन्मूलोद्वितिरमसा क्षणधृतोद्येकेण संपादिता ।
 वात्वायेवनिपाटितं विदपिनं श्राप्तं कुतश्चिदृढां कर्हि नेतुमशो महाशिकुहरे भात्रा न किं क्षयितम् ॥४७८॥
 मृत्यवेरणवा बंधं पार्थजः स्वं न वेदरेत् । तत्पुत्रोत्पादनं कुर्याव येष्कमलवर्धनः ॥४७९॥
 480 अमुचकुलजातस्यं हरिद्वस्वाद्यतः स्तिविम् । तद्वाशास्करदेवस्य राज्यमाभिः कथं मध्वे ॥४८०॥
 पद्मां अवाधिरनुगो वरशे जनेन वस्तत्क्षणं निक्षिप्तलोकसमानमूर्तिः ।
 साक्षात्परम्यममुमीक्षितुमास्त नारीद्विज्जिरनस्तवकितो नरनाथमार्गः ॥४८१॥
 नृपतिवसति प्रत्यागच्छन्त्यशास्करभूपतिः पुरमृगद्वयामाशीर्मध्ये बधोपि विवक्षितम् ।
 स्तिमितपलितपाङ्गं मृग्यभिमीलदहं कतिः कृतपरिकरस्तज्जैर्जने प्रजापरिपालने ॥४८२॥
 प्रतिभिनरविदीपोद्भासिभुआतपत्रमववरजनपात्राङ्गुवितारात्रिकाभीः ।
 अथ सुखरितमाशीर्मङ्गलैरङ्गनानामवनिहरिणधामा राजधामं प्रपेदे ॥४८३॥

इति श्रीकाश्यीरिक्कवहामाव्यच्छन्पत्रसुखोः कश्चनस्य कुनौ राजनरक्किण्यां पञ्चमस्तर्कः ।
 अधिकायां सयाशीनौ श्रासेषु च क्षतुर्वागम् । कल्पपालाहकं ल्याहृतस्त्रीसिद्धिवा अपि ॥

४७३. ¹ Thus A.; A₁ 'तो गवः. ४७०. ¹) A₂ gloss अमावाः मुनेः धृतिः पारयं तास्मिन् श्रीहं सायनः यस्व सः. ४७८. ¹) ह supplied by A₂.—²) A₂ वैषेन किं क्षयितमित्याद्योपान्तरे पाठः. ४८०. ¹) A₂ gloss नीचकुलोत्पन्नस्य. ४८१. ¹) Thus A₂; A₁ 'कोर्ति. ४८३. ¹) A₂ glosses अवनी मूनी हरिपञ्चान चन्द्रः and राजासमं.

॥ षष्ठस्तरङ्गः ॥

नेदं पर्णसमीरणायानयोमाहात्म्यमुभोरगौ पश्येतावत एव संयति कृती तन्मात्रवृत्ती^१ बहिः ।
 श्रेयैवार्धमिदं चराचरगुतोः प्रापेयमात्मस्तुतीरेषं देवधूमुक्ताच्छ्रुतिहस्ताः भृग्वन्वपर्णावताम् ॥१॥
 इच्छसलकृतीयस्वमय कक्ष्यां विलङ्घयन् । प्रतीक्षारान्ध्रिमा दूरं कार्यन्मामिति सोम्यद्याम् ॥२॥
 येनिविश्रान्तमनास्तु तान्कृताञ्जलिरन्नवीत् । राज्यप्रदाय पूज्याथ युवं नो दैवतैः समाः ॥३॥
 राज्यदानाभिमानेन वर्तिष्यत मदोद्धताः । सत्कार्यकालादन्वयं नागन्तव्यं महम्मिकम् ॥४॥
 तदाकर्ण्योसितो लोकस्तमधृष्यममन्वयत । व्यवसरस्वहसंवाससंभूतमपि लाघवम् ॥५॥
 जिलीभूताः पूर्वराजव्यवस्थाः प्रतिभावताम् । उद्यीतवान्ध्र ह्यक्षाधिः प्राक्कविप्रतिष्ठा इव ॥६॥
 अथौराभूतया भूमिर्वया राक्षी बणिकपयाः । अतिष्ठन्निवृत्तहाररा मार्गाध्याविप्रिमाध्वगाः ॥७॥
 पश्यवेक्ष्यपरे तस्मिन्नासीत्सर्वपद्वारिणाम् । कृष्णभक्त्यमुत्सृज्य कृत्स्नं नान्यधियोगिनाम् ॥८॥
 याम्याः कृषिपराधीना नापश्यन्नाजमन्विरम् । विभाः स्वाध्यायसंस्तका नाकुर्वन्प्रखधारणम् ॥९॥
 न विप्रगुरुषः साम गायन्तो मदिरां पयुः । न तापसाः पुद्गदारपमुधान्याम्यदौकयन् ॥१०॥
 न मूर्खगुरुवो मत्स्यापूषयागविधायिनः । चक्रिरे स्वकृतैर्मन्थैस्तर्कागमपरीक्षणम् ॥११॥
 नादृश्यन् च गेहिन्यो गुरुहीनोत्थदेवताः । कुर्वाणा भर्तृशीलभीनिषेधं मूर्धधूमनैः ॥१२॥
 कार्तात्मिको भिषकसन्धो गुरुर्मन्थी पुरोहितः । दूतः स्थेयो^२ लेखको वा न तदाभूदपण्डितः ॥१३॥
 प्रायोपवेशाधिकृतैर्बोधिनेन महीभृता । प्रायोपविष्टो निकटं प्रापितः कथिदन्नमीत् ॥१४॥
 भद्रमाहचोभवं पूर्वं चास्तभ्योत्र महीपते । निर्विकचवन्धं शनकैरप्यष्टं दैवयोगतः ॥१५॥
 उत्तमर्णैः पीडितस्य प्रभृदृगीस्य तस्य मे । निधयोभूरुणं छिन्वा परिधान्तु दिगन्तरे ॥१६॥
 अथ विक्रीय सर्वस्वमृणं शोधयता मया । महाधनाय वंणिजे विक्रीतं निजमन्विरम् ॥१७॥
 भार्यामुद्दिश्य भवेध्यामेक एव तु वर्जितः । सोपानकूपो विक्रीतात्ममहतो वेदमनस्ततः ॥१८॥
 निदाघे पुष्पताम्बूलीपर्णीयद्यातिशीतले । न्यस्वज्जिर्मात्तिकैर्दस्तात्सा जीवेज्जाटकादिति^३ ॥१९॥
 ततो दिगन्तराङ्गान्वा विंशत्या वत्सरैरहम् । लम्भात्पवित्रः संप्राप्तो जन्मभूमिमिमां पुनः ॥२०॥
 अन्विष्यता मया साध्वी स्ववधूर्दृष्टोय सा । विषुर्गदेहा जीवन्ती श्रेष्ठ्यादेवनाम्यवेदमह ॥२१॥
 किं हनजीविकापि स्वमीदृशीं कृतिमाभिता । मयेति सा सद्युःखेन पृष्टा स्तोदन्तमन्नवीत् ॥२२॥

१. ^१) A₂ gloss पर्णमात्रवृत्ती.—^२) A₂ gloss वती चराचरगुता बहिः कृती इत्यन्वयः.—^३) Thus A₁; A₂ "ह्यस्यान्वृणं".
 ११. ^१) Thus corr. by later hand from A₁ पूर्णां गुं. ११. ^१) A₂ gloss विचारपरिनिर्णया स्येचः. १५. ^१) A₂ gloss पुतावन
 सने यावो बाह्वन्धे सद्यो विभु इति कोषः. १९. ^१) A₂ gloss पीडितः.—^२) A₂ gloss गारी इति नावया । प्रत्यहं भेतवं गारी.

- सोपानकूपं संपाप्ता स्वधि धाते विपन्तरम् । लघुडैस्ताडयित्वाहं वणिजा तेन वारिता ॥१३॥
 तदस्या कास्त मे वृत्तिरित्युक्ता विरराम वा । तदाकर्ण्य निमग्नोऽहमन्ते शोककोपयोः ॥१४॥
- 25 कृतपायोपवेशीय स्थेषैस्तेः परे परे । प्रत्यर्धिनो दत्तजयैः किमप्यस्मि पराजितः ॥१५॥
 जडत्वादिति न न्यायं व विक्रीतो मया पुनः । सोपानकूप इत्यस्मिन्नर्थे पाशा इमे वणः ॥१६॥
 सोहं विषये क्षीणार्थो हारि ह्यास्तुल्य धुवनम् । वृजिनाहस्ति वैक्लीमिवेस्तु निर्णीयता स्वयम् ॥१७॥
 राजेति तेन विडम्बो इत्यां धर्मासनं स्वयम् । संचटय्यासितान्धेयानासीत्तत्त्वं विचारयम् ॥१८॥
 स्थेयास्तनृचुर्बहुशो विचार्यायं पराजितः । द्याद्यादगणयक्यायं इण्यो लिखितदूषकः ॥१९॥
- 30 सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमित्यथ । राजा विक्रयपत्रस्यान्वयं वर्णानवाचयत् ॥२०॥
 ततोऽपि यतमित्येव सन्धेयु निगदस्वपि । अन्तरात्मा जगदेव नृपतेरर्धिनो जयम् ॥२१॥
 मुहूर्तमिव संचित्य राजान्याभिरभूश्चिरम् । कथाभिरतिविचित्राभिर्मोहयन्सन्धमण्डलम् ॥२२॥
 कथान्तराले सर्वभ्यो गृहजन्तानि वीक्षितुम् । हसन्प्रत्यर्धिनो हस्तावुपदत्ताङ्गुलीयकम् ॥२३॥
 क्षणदेवांस्त्रिलैः स्थेयमित्यभेदेति सस्मितम् । बबो दुवाणः प्रययौ पादशालनकैतवात् ॥२४॥
- 35 अभिज्ञानाय तदस्यः स वित्तीयङ्गुलीयकम् । भृत्यमेकं वणिग्देवम् प्राणिणोऽहसवाचिकम् ॥२५॥
 स वणिग्गणनाध्वर्यं यथाथे साङ्गुलीयकः । यत्राभ्ये पत्रमुत्पन्नं गणनापत्रिकां ततः ॥२६॥
 विर्णयेथ तया कृत्यमस्ति भाण्डपतेरिति । भृत्वादाहणनाध्वर्यसां गृहीताङ्गुलीयकः ॥२७॥
 दीवाराणां दशशतीं तन्वां भूमुद्रवाचयत् । व्यवसंधेयिकरणलेखकार्यं समाप्तमाप् ॥२८॥
 तस्मै मितपादार्हाय बहुमूल्यापणांशुपः । रेकैः सकारं वणिजा कारितं निधिकाय सः ॥२९॥
 सभायां तत्पददर्शय्य पृष्ट्वा इत्यामयं च तम् । आनीय लेखकं सभ्यान्वर्जानमप्ययान्धधात् ॥३०॥
 सभ्यैरभ्यर्चयमानेन राजा साथे वणिग्गृहम् । वित्तीयमर्धिनं देशालत्यर्थी च प्रवासितः ॥३१॥
 कृताद्विकं भोक्तुकामं नं दिनान्ते च भूषतिम् । अकालावेदनाद्विभ्रमस्तथा जानु व्यञ्जिह्वपत् ॥३२॥
 देवः समानकृत्योद्य विश्रुतौ श्रुत्वा क्षणः । इत्युक्तो दर्शने पाणरवाणी विमो बहिः स्थितः ॥३३॥
 इत्तमवेशादेशोऽयं रुद्धदेन भूभुजा । द्विजः प्रविष्टः पृष्टश्च तीम्रातिरिदमवधीत् ॥३४॥
- 45 छवर्णरूपकशतं भ्रान्त्या देशान्तरोक्षितम् । गृहीत्वा भुजसीराज्यः स्वदेशमहमागतः ॥३५॥
 एवमि राजनि निक्षीरैरभिमिश्रितः दुल्लभम् । क्षोभवल्लवणोत्से मे दिनान्ते भ्राम्यतः स्थितिः ॥३६॥
 दीर्घाध्वलङ्कनहानस्तत्राहमकुतोभयः । मार्गारामतरोर्मैले त्रियामामत्यदाह्वयम् ॥३७॥
 जेतनं प्रविशयत् तदुद्याकोरयत्तन्मम । अरघुं समीपस्थे कसयोगादलक्षिते ॥३८॥

२६. १) Thus A₂ G has sen. means the conjectural reading सत्ता. ३४. १) Thus A₂, A 'विवा'. ३९. १) A₂ gloss गणत् वस्तु इति गुणवा मरी इति मध्यवर्ध्यावा. ३६. १) A₂ gloss वीक्षारः द्याह इति करमौत्ताचवा.— १) A₂ gloss वस्तुविज्ञो अधिमर्त्यार्थिनापुनो भूति क्षवविषयं कुहत्. ३७. १) A₂ gloss अधिकरणलेखकार्यं देव पादस्तरानं क्रियते साधिकरणलेखकः । अथस्तरपरिमाणलेखपत्रकारी साराह इति भाषया. ३९. १) A₂ gloss अधिकरणलेखकार्यं वीचारपत्रासतावतात्.— १) A₂ gloss गृहविक्रिणा वणिजा विक्रयवने लिखित । सोपानकूपसहितं विक्रीतं गृहमिति । तत्परेण लुब्धेन वणिजा प्रत्यर्धिनो विक्रिपत्रे सकारः कारितं अधिकरणलेखकार्यम् । उक्त्याय वीचारपत्रासताय दशश कूपसहितं गृहं विक्रीतमिति लिखितं । ततोऽन्तरं राजान्मिति लेखपत्राचयनार्थं किमर्थं वीचारपत्रासती । बहुमूल्यापणैः । रेकैर्य सकार एव कुतोभय इति ॥. ३९. १) A₂ gloss विश्रुतिराय. ३९. १) A₂ gloss द्यास्यः ३९. १) Thus corr. by later hand from A, पृष्टाय. ३६. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मद्वि'.

तस्मिन्पुरवरोहेतिनिर्वृत्त्याज्ञाहवपुः । सोऽहं क्षारितसर्वस्वः शोचमुद्धरिं जनेः ॥४९॥
 एकोऽध्वसितः कोपि साहसं पुरुषोऽग्रमीम् । मर्षं क्षापितविसाचं किं दहासीति मां ततः ॥५०॥ 50
 तमस्यकोचं विवशस्तस्वार्थस्वास्मि कः वपुः । तुभ्यं वप्रोचते मर्षं तत्ततो दीयतां स्वया ॥५१॥
 भवदद्याधिरुद्रोऽयं रूपकेभ्यो ह्ययं मम । स मादात्स्वष्टनेवाष्टानवर्ति स्वीचकार तु ॥५२॥
 व्यवहारा वचोनिष्ठं एव राक्षि यज्ञास्करे । निवृत्त्यवस्थां तां लोकैर्न्यक्तुतोऽस्मीति क्षादिभिः ॥५३॥
 उपवारोक्तिसारत्वं च लह्यारितवेनवः । सोऽहं जहाम्यसुहारे दुर्म्यवस्थापकस्य ते ॥५४॥
 पुंस्तस्य स राज्ञाय वृष्टः प्रकृतिनामनी । वदनप्रस्थाभिर्देव ममास्तीत्याभ्यभाषण ॥५५॥ 55
 प्रातस्तवेष्टितावामि करिष्यामीति भुभुजा । प्रतिज्ञाय कथं चित्स स्वपार्थं कारितोद्यमम् ॥५६॥
 लवणोत्सोकासां हुताह्वानां स विशां तनः । स्थितमन्तर्हि गोत्रेद्युस्तं राक्षेदर्थवचरम् ॥५७॥
 वृष्टः स राज्ञा विनेय यथैवोक्तं तथैव तत् । सर्वमूचे वाक्यनिष्ठं व्यवहारमुदीरयन् ॥५८॥
 सत्यवाक्यारतन्त्यस्य वस्तुमुच्यस्य चान्तरम् । अलक्ष्यन्तः प्रैक्षन्त दोलाकुलधियो धराम् ॥५९॥
 धर्मोत्तमस्यो राजाय रूपकाणामभाषत । तमष्टानवतेः पार्थं विप्रमन्त्रं हवस्व तु ॥६०॥ 60
 अनुयोक्तृज्ञावापि दुःसंविप्स्या महात्मनः । धर्मस्याधर्ममुद्धृतं निहन्तुं प्रावतो गतिः ॥६१॥
 सायं हुताशं पविशाममर्षं वेन्दुमण्डलम् । स्वतेजसा संविमजन्तदीपैर्ज्योत्स्नयाप्यसौ ॥६२॥
 तदुत्पाप यथा मानुर्निहत्य ध्यान्तमुद्धतम् । अनन्यकर्मा धर्मोऽयं तथाधर्मो व्योहति ॥६३॥ गुणम् ॥
 दुःसंतत्यस्तु धर्मोत्तावधर्मं बाधतेऽज्ञसा । निष्ठसित्यंवापिष्ठाय दाक्षं काष्ठमिवातलः ॥६४॥
 दद्याति यज्ञदानदासां तदियायुक्तमुन्मत्तः । तुभ्यं रोचत इत्यादि वचोत्सव निवृत्तं तदा ॥६५॥ 65
 रुचितास्य बभूवाष्टानवतिलोभिनोस्य ताम् । मादादस्मावच्युतिं रूपकाणां ह्ययं ददत् ॥६६॥
 इत्यादिद्वेषेक्षिकाया धर्मो धर्मोन्तरं विदन् । प्रत्यवेक्ष्यपरः क्षमाभूद्यथाकृतमुगोदयम् ॥६७॥
 इत्थं जन् स विनयन्हास्योभूषिजहुर्नयैः । परस्तोषदिशान्ध्वमपध्याशीव रोगहृत् ॥६८॥
 ओषिधेयेण तेनापि मृदमः शौचशालिना । क्षोभोऽपिष्ठमुजो मृत्याः पार्थाञ्च परिजहरे ॥६९॥
 यद्योन्तरं संभितार्थैरन्योन्यं वृष्टपातिभिः । नगराधिकृतैर्धके चतुर्भिः सोऽयं संपरम् ॥७०॥ 70
 तेभिरे निधनं तस्मात्सत्यकारात्पदातयः । श्रीरणेश्वरपीठामन्यस्तत्प्रदादपि प्रभोः ॥७१॥
 स ज्येष्ठे भ्रातरि मृते तथाभून्मुदितचिरम् । तदुपज्ञं यथा प्राक्षेत्तत्रोत्प्रेक्षं रसांघर्षणम् ॥७२॥
 नीतस्य मण्डलेक्षत्वं वेलावित्तत्वं भुभुजा । हेवीः कामवमानस्य चक्रे गजनिमीलिकां ॥७३॥
 रागाच्छुद्धान्कान्तानां मूर्धानमधिरौपिता । लज्जा नामाभवत्स्य वेदया वैवदयकारिणी ॥७४॥

५०. ') Thus A₁; A₂ "सी.—" A₃ क्षापितकथाच. ५१. ') A₂ gloss वपसि वाचव एव निष्ठा येषां । न तु व्यावृत्तिवारणे इति व्यवस्थां निवृत्तम्. ५२. ') Thus corr. by later hand from A₁ "सारत्वेच्छ". ५३. ') A₂ gloss वपनमेव कर्षणं तदीयं विविधं नव न तु मायकृती इत्यर्थः. ५४. ') A₂ gloss आन्य. ५५. ') Thus corr. by A₃ from A₁ निष्ठमिदम्. ५६. ') Thus A₁; A₂ "वेधेव.—" Thus corr. by A₃ from A₁ "वृत्त्याम्". ५७. ') A₂ gloss इष्टविनिः.—" Thus corr. by A₃ from A₁ सोऽयं. ५८. ') Thus A₁; A₂ "मुद्रुषि.—" Thus corr. by A₃ from A₁ तदुपज्ञं; Edd. "वेधेय.—" Emended; A R G "सीक्षि.—" A₃ gloss वृषः. ५९. ') A₂ gloss एतन्मनस्यचित्तस्य; एतन्मनस्य struck out again.—" A₃ gloss अवेक्ष्य कृता इत्यर्थः.

- 75 अथकाशः सुवृत्तानां इदवान्तर्धे योषिताम् । इतीव विहीतो धामा सुवृत्तौ तद्विधिः कुषौ ॥७६॥
 उत्तमाधमसंलक्ष्यौ ज्ञानन्तरुद्युतिताम् । नारीणां मुचिबाह्यानामङ्गनात्वं व्यधाद्विधिः ॥७६॥
 सा ललितायि रात्रा बल्लला ललितलोचना । चण्डालयामिकेनायाधामिनीषु समागमम् ॥७७॥ युग्मम् ॥
 ह्यमंगरकं किंचिच्छालतद्वगेभवत् । सं बल्यमावबिषशा भेजे राजबधूरपि ॥७८॥
 सा वा चण्डालकुलजा स वा कामेयकर्मवित् । अन्वया संयमः किं स्वादसंभाव्यस्तथाविधः ॥७९॥
- 80 सोभुक्तेन प्रकारेण तथा सह समागतः । इत्येव तेभे वृत्तान्तः प्रतिभेदं न कुञ्चित् ॥८०॥
 केवलं प्रत्यभाचारक्यापिनोः प्रेम तत्तयोः । इन्ध्यापारेक्षणास्तिर्षं ह्रादिनास्रोधिकारिणः ॥८१॥
 तमर्थमथ तन्धेन वीक्ष्य प्रणिचिभिर्गुणः । मावचित्तानुचरणक्षमः कृष्णाजिनं इषौ ॥८२॥
 कुपितोपि स वधेनां न्यवधीक्ष्यमोहितः । तेवैवाणास्युरोमागिवितकानकुपात्रताम् ॥८३॥
 होम्बोच्छिष्टानुगसङ्गादभुचित्वं यशस्करे । संक्रान्तं कुष्ठिसंस्पृष्टात्कुष्ठं दुःखमिवाभवत् ॥८४॥
- 85 सामान्येन समा कैचित्सदृशैः भुमकर्मभिः । जन्मान्तराद्यैः साक्षात्पं मया प्रापोति वित्तयत् ॥८५॥
 साक्षाज्यकामो नृपतिर्माविष्यपि स जन्मद्युः । युक्त्या शदानिरागत्यूनं राज्यलक्ष्मीं ह्रिजन्मने ॥८६॥
 भुभुजा दानशीण्डेन पैतृके स्थगिहले कृतैः । छात्राणामार्यदेह्यानां तेन विद्याधिनां मठः ॥८७॥
 मठाधिपतये तत्र उग्रवामरहासिनीम् । स नरेन्द्रशिर्यं प्रादाद्वृत्तान्तःपुराजितताम् ॥८८॥
 वितस्तापुलिने राजा नाजोपकरणाभितान् । ब्राह्मणेभ्यः सोपहारान्ध्वज्यम्भाशनं ददौ ॥८९॥
- 90 अथ जातोदरव्याधिर्मज्जानो नायमित्त्वसौ । जानन्संप्रामदेवाक्यं परिबर्ज्य निजान्मज्जम् ॥९०॥
 लम्प्यं सविधैकाङ्गसामन्तान्ध्वज्ययत् । शम्भेदेवात्मजं राज्ये वर्ण्यं प्रणिमृष्यजम् ॥९१॥
 शक्ये राज्यादशक्यं शिशावधनभिषिधे । निराशाः समपद्यन्त तदा राज्यजिहीर्षवः ॥९२॥
 स पर्वशुभकौटिल्यमयुक्तेदवयोन्मुखः । विपाककालस्तवाङ्कि भङ्गोन्मुख इवामवत् ॥९३॥
 राजधानीस्थितस्वापि वर्ण्यटो राज्यदायिनः । आरोग्यवार्तावाप्यासीन्मुमूर्षोरनिरिषकः ॥९४॥
- 95 ततः सानुशयो राजा ताम्बनैर्वैत मन्त्रिभिः । राज्यं संप्रामदेवायं दानुमाश्वासकारिभिः ॥९५॥
 राजाहवा निशामेका बहोदस्त्वममण्डपात् । बहिर्दत्तार्गनात्वातवर्ण्यटो निरवस्त्वैतं ॥९६॥
 भयाध्यजागराहापि तद्दृष्ट्यानां विवेकिनाम् । आस्थानमण्डपे प्राप पायुक्षालनभूमिताम् ॥९७॥
 एकाहराजयुद्धपत्न्यैर्वांसि विजयेभ्यः । श्रीबह्वेषसादात्म्यो राजवीजी समर्पयत् ॥९८॥
 अधामिषिष्य संप्रामदेवं तीर्त्तमवबध्यवः । स राजयाप्या निर्गत्य मर्गं निजममं वयौ ॥९९॥
- 100 वीः केशवश्चभुजपणे शिरःशाटकवर्जनम् । कापावपवणोद्वेगः शङ्कस्यापवह्य वः ॥१००॥
 राजमृत्यैः प्रतिज्ञातः स तस्मिन्निधितस्यै । जीवत्येव ह्यनहस्तव्यञ्जकैः परिवर्जितः ॥१०१॥ युग्मम् ॥

७६. ^१) Thus corr. by A₁, reading of A₁ illegible; A₂ in margin 'कुत्ताकाशः'. ७७. ^१) A₁ gloss महराज्यककेय. ७८. ^१) A₁ gloss बहोदस्त्वममण्डपात्. Thus corr. by A₂ from A₁ सम्भवः. ७९. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मायोद्व'. ८०. ^१) A₁ 'न्यवधीक्ष'. ८१. ^१) Thus A₁; A₂ 'कामोपि दुषो मा'. ८२. ^१) Thus A₂; A₁ स्थितः. Thus corr. by A₂ from A₁ 'विद्यानां'. ८३. ^१) Thus A₂; A₁ 'नरेन्द्रशिर्य'. ८४. ^१) A₁ gloss काष्ठिलसीधियधे बयास्करास्मादारा अनवचित्वाहः मोक्षाः. ९०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'दुषा'. ९१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'विपाककाल'. ९२. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'देवस्य'. ९३. ^१) Thus A₁; A₂ निरास्त्वयः; perhaps to be emended निरवस्त्वयः. ९८. ^१) A₁ gloss एकाहराजयुद्धपत्न्यैर्वांसि युधौ दृष्टः.

हे सहजे स्ववर्णस्य सार्धं बद्धां पटाम्बले । यो निर्जगाम राजासौ मुमुर्षुर्निजमभिरात् ॥१०२॥
 पञ्चभिः पर्वगुप्ताद्यैर्निकं तस्य मन्त्रिभिः । इतं सजीवितस्यैव विभक्ताम्बोन्मयमग्नः ॥१०३॥ युग्मम् ॥
 विषेष्टमानः शय्यायां ध्यापिहृधान्तरो नृपः । तिष्ठन्मठाङ्गनकुटीरार्धे ध्यान्ताम्बकारिते ॥१०४॥
 अजातसेविद्वंशो मे पश्यन्द्रोहराक्षिजान् । मागेरहानि हिवाणि न वहा निरमुष्यत ॥१०५॥ 106
 तदा वृद्धधुमुत्थवेलावितैः कृतस्त्रैः । जिह्विर्भुमिध साबाज्यं विषं हत्वा विपादितः ॥१०६॥
 अवरोधवधूमध्यासती तं पतिमन्वयात् । एका त्रैलोक्यदेव्यैव स्वपथेव विरोचनम् ॥१०७॥
 वर्णाश्रमपश्यवेक्षावदकस्यः सितीश्वरः । अकभान्त्रमिधं अकभेत्लके हिजनापसम् ॥१०८॥
 कृतात्याचारमालोक्य राजा धर्मवशंवदः । निजपाह श्रपादेन तलाटतटमङ्कयन् ॥१०९॥
 नन्मातुलेन तद्रोषाहीरनाथेन योगिना । सांघिविपक्षिकेणार्थं स स्वेनैव न्यगृह्यत ॥११०॥ 110
 पूर्वार्च्यप्रभागेण स्वमाहात्म्याधिरोपणम् । पञ्चापयज्जिर्गुहभिः भद्रवेति बहुष्यते ॥१११॥
 मन्त्र्यापितैव सप्राहात्स विपन्न इति भुतिः । दीर्घस्याधिहते तस्मिन्नुपपत्तिः कथं भवेत् ॥११२॥
 अयामयान्तरेवाभूत्सा वार्तेत्युच्यते यदि । वर्णटाषाभिशापोपि तदावात्स्य हेतुताम् ॥११३॥
 भुक्तैर्भयौ नवं समाधत्तुर्विशे स हायने । मासि माद्रपदे कृष्णतृतीयस्यां व्यपगतम् ॥११४॥
 पिनामर्हं शिशोर्गोर्ध्वं विनिवेद्य नृपासने । भूभटाद्यैः समं प्रामूर्त्पर्वगुप्तोऽप्यञ्चभिः ॥११५॥ 115
 क्रमात्समं पितामहा ताभ्यापारयेतरान्बली । एकः स एवमाक्रान्तः प्रबभूव नृपास्पदे ॥११६॥
 स पार्थिवत्वमन्त्रिस्त्रिभया वेष्टया स्फुरन् । राजा राजानकंथेति मिश्रभेधं धियं व्यधात् ॥११७॥
 सेवमानः स्ववं बालभृषं भोज्यार्पणादिभिः । क्रज्जनां प्रत्यभास्पर्वगुप्तो द्रोहवहिष्कृतः ॥११८॥
 यान्द्रोहमिच्छन्समाभ्यं संविभेजे यशस्करः । तस्य तत्तनयोच्छेदे त एवासम्प्रयोजकाः ॥११९॥
 करमाङ्गलहापिष्टे इमभुणि क्षितिपालवन् । स ददौ कुङ्कुमलेपं वर्षः शाहलविसृजे ॥१२०॥ 120
 विभ्यदेकाङ्गसंघातात्कटोत्पाटनाक्षमः । प्रमापणाय प्रायुक्तः शिशोः कर्माभिचारिकम् ॥१२१॥
 न्याय्यं ते साम्बवस्यस्ति राज्यं चैत्रादिवासरे । अन्ययाचरतो नाशः क्षिप्रं वंशायुषोर्भवेत् ॥१२२॥
 इनीमामपि यामिन्वां भुतवाभूतभारमीम् । अभिचारस्व बन्धवत्वं निर्ध्यावाधिकशङ्कितः ॥१२३॥
 एकान्त्रेभ्यो विभिन्नेभ्यो विभ्यदुद्भिन्नसंभमः । सदताम्यस्यया विन्तालुप्रसंविहिवाविशम् ॥१२४॥
 यथा महाहिमापातमिःसंवारजने दिने । अकस्मात्संभृतबलो राजधानीं निवृद्धवान् ॥१२५॥ 125
 विरोधकारिणं बुद्धाभिधेन सह खलुना । निद्रोहमाहवे हत्वा मन्त्रिणं रामवर्धनम् ॥१२६॥

१०३. ') Thus corr. by later hand from A₁ बद्धा. १०६. ') A₂ gloss, partly effaced: अक... जने... करहा .. अकमेव ... हे... १०८. ') A₂ gloss अतिहृधान्ताचारम्. ११०. ') A₂ gloss अकभानुविधयानुमिग.—') A₂ gloss सन्धिवाचिषयशुभान्ताम्ययक. मांघिकायी सांघिविपक्षिकः कटकपालः. ११४. ') नव supplied by A₂ in space left by A₁. ११५. ') A₂ gloss सङ्गमपेवस्य.—') A₂ gloss स्फुरन्. ११६. ') Emended with G Edd.; A₁ एव साङ्गान्तः which A₂ alters to एवमाक्रान्तिः. ११७. ') Thus A₂ A₁ स्फुरन्.—') A₂ gloss राजा पार्थिवः राजानकः मन्त्री । राज्ञः भनः प्रायणः । जीवने परिचरिष्यत्यनन्तरम् । अन्तरात्सः राजानः अनन्तरकालम् । राजान एव राजानकः । स्वार्थे कः बहा अथ भिक्षुः । कः साहस्ये देवहस इव देवहसज इतिवत् । यथा प्रायणं विना देशविनिर्मासि । तथा धीरापिचं मन्त्रिणं विना पार्थिवानां स्ववं कायाकायार्थिककौशल्याविद्ययो य सम्भवति । राजानेकमपेक्षते राजा ॥ बहा राज्ञः अथः प्राय इव राजानक इत्यर्थः ॥

- विश्वेन वेलाचितेन शम्भुतार्यमुपाहताम् । मते पुण्यजनं बद्धा पातितं पार्थिवसनात् ॥१२७॥
 स तं वक्राङ्गिस्तंभ्रामं हतमन्वय मन्दिरे । पातयित्वा वितस्तान्तः कण्ठबद्धशिलं निशि ॥१२८॥
 वनुविशस्य वर्षस्य दशम्यां कृष्णकाल्पुणे । पापः सख्यङ्गकचयो न्यविशत नृपासने ॥१२९॥ चक्रलकम् ॥
 180 पारेविशोक्तं दिविराज्जातत्वाभिन्नबाभिधात् । ब्रतुः संग्रामगुप्तस्य स तदा पार्थिवोभवत् ॥१३०॥
 केचित्सं प्रत्यवस्थानं वै पुरा प्रतिजज्ञिरे । ते सर्व एव तज्जीताः प्राप्तेव प्रणेमिरे ॥१३१॥
 पार्थिवैकाङ्गसामन्तमन्त्रिकावस्थसन्निधाम् । तज्जीत्वा श्राहवृत्तीनां श्राहद्वैतमवृण्वत ॥१३२॥
 एकाङ्गस्य तदास्थाने सुदृढाभिजनजन्मनः । प्रमादान्मदनादित्यनाम्नो ढक्का व्यतीर्यत ॥१३३॥
 हताङ्गिकेन भूमर्षा कुपितेन खलीकृतः । स निकृत्तकचहमभुस्तपस्वी समपद्यत ॥१३४॥
 185 तारुशस्य पुनस्तस्य सखीपुत्रत्वमीषुषः । अथाप्यभिजने जाता वसन्ति त्रिपुरेश्वरे ॥१३५॥
 कुर्वता पर्वगुप्तेन भूभृता इतिपाजैवम् । प्रापिताः पुनरुत्साहं प्रमारोगा निवेगिनः ॥१३६॥
 न्यपथा स्कन्दभवनविहारवद्व्यभान्तिके । पर्वगुप्तेश्वरं सोपि वृजिनार्जितया भिया ॥१३७॥
 श्रीशशास्करभूमृगमुखात्तस्य विभुःश्रीः । कौलीनमलुनदिका गौरीव नृपछन्दरी ॥१३८॥
 छत्रिप्राकुरितमिनेः पर्वगुप्तस्य वाकरोत् । समागमार्थिनो युसया वञ्चनामुचितं सती ॥१३९॥
 140 इवं यशस्करस्वामिद्वरवेदमार्थनिधितम् । स्वच्छा पशुविपक्षस्य कृत्वा निर्माणपुरगम् ॥१४०॥
 अमोघमस्मिं विद्यमादिधास्यामि स्वरीप्सितम् । स द्युपच्छन्दयवेवं द्युभुवाभिहतस्तया ॥१४१॥
 अध प्रवृद्धगणैः तत्स्वत्यैरेव वासतैः । संपुण्णतां दूरगृहं गमितं तेन भूभुजा ॥१४२॥
 सां वागज्वलने राजललना पीतसर्पिणि । पूर्णाहृत्या समं साध्वी जुहाव सहसा तनुम् ॥१४३॥
 वषर्वस्या निरत्नासोः पुष्टाः कुक्षमवृद्धयः । तस्काङ्गिणस्तु न्यपतन्नवर्गमुत्तरा गिरः ॥१४४॥
 145 छदीर्वसाहसारम्भचिन्तासंरम्भशोभितः । पर्वगुप्तो बभूवाथ नृणांमयपथानिधिः ॥१४५॥
 व्याध्यापिप्रशमावासैर्ज्ञात्वाप्यस्यायिनीं स्थितम् । मुढाः प्रकृष्टिं नोज्ञान्ति श्राहश्रीलोममोहिताः ॥१४६॥
 आशङ्क्य तारङ्गिणोपि लोकुण्डैः प्राक्तनैः भूमैः । कैशिसुरेश्वरीक्षेत्रे पराधः समपद्यत ॥१४७॥
 वङ्गिश्चवत्सरावाढबहलेङ्गि चबोद्धरो । श्राहश्रीनेन नृपतिः स राज्येन व्ययुज्यत ॥१४८॥
 अतीन्नित्रायां परलोकवृत्ताविहैव तीन्नामुभपाकशंसी ।
 इत्येत वाशो यदि वाम नाम न कः कुकृत्येन यतेत भूयै ॥१४९॥
 180 क्षेमगुप्ताभिधानोभूदथ राजा तदारमजः । आसवासयेनोत्सिकाविपताहण्यसंज्वरः ॥१५०॥
 सोमस्त्वभावदुर्वृत्तो जितरां तुर्जनाभवात् । कृष्णक्षपाक्ष्णो घोरमेघान्ध इव भीतिकृत ॥१५१॥
 स्वतुल्यवेवांलंकाराः शतं लालितकां नृपम् । तं फल्गुणप्रभृतयो दुराचाराः सिधेविरे ॥१५२॥
 वृत्तासवाङ्गनासेवाव्यसनेपि स पार्थिवः । विटनिलुण्ठयामोपि नामुल्लसमीबहिष्कृतः ॥१५३॥

१२७. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'हतम्'. १२९. ') चक्रलकम् added by A₂. १३०. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'विशोक्तं'.—') Thus A₂; A₁ सया. १३१. ') Thus A₂; A₁ केचित्सत्यम्. १३२. ') Thus A₂; A₁ श्राहश्री. १३६. ') A₂ gloss कौलीनं लोकनिध्यां.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'वृजुताम्'. १४०. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'निर्माण'. १४१. ') A₂ gloss अमोघमस्मिं निपातः अमिषमर्थम्. १४२. ') Thus A₂; A₁ 'विद्या'.—') A₂ gloss पशवः.

रागी मधुप्रणयवाग्विदितक्षसक्तिर्वैः सख्यमेति मधुपैवेतकोशसारैः ।

पद्ये मयाति दिनमात्रमपि प्रसक्तिं भीस्तत्र वैस्किमिष तच्च कुणुहताय ॥१५४॥

विदाः प्रविष्टा इदं जिघृक्षुः कामनादयः । पिशाचस्येव क्षयितामभुवि तस्य चक्रिरे ॥१५५॥ 156

परोपहासकुशलः परनारीरतिप्रियः । परावसाद्यस्तस्यै पाथिवोनर्षतत्परः ॥१५६॥

डीवनं हम्भुमालाद्य गालवः भोजपालिषु । तेन क्षिताः प्रदीक्षाणां करोटीषु च टकराः ॥१५७॥

कटिसंघटनैर्नारी मृगव्यवर्त्ता वनाटनैः । विदाभ्यांलीलरटनैर्वाल्भ्यं तस्य लेभिरे ॥१५८॥

पुष्पलीजालमवैषेयबालकद्रोग्भृतिर्भरा । समभूद्रपवेद्याहं राजपर्वन्मनस्विनाम् ॥१५९॥

जिघृक्षुषुषैः क्षेमगुमक्षमामृघन्मपुचकः । चारणस्पृगुणाकृष्टः किं न धूर्तैरनर्त्यतं ॥१६०॥ 160

तस्य कङ्कणवर्षोसीत्यभिधानं विधाय ते । तोविनाथासकृच्चकुर्वोष्णोः कङ्कणवर्षिताम् ॥१६१॥

निर्दोषदोषाविष्कारे नववस्तुपदशेने । अभुष्यटकराधानि प्रसारः प्रापि मैत्रिपात् ॥१६२॥

सलक्ष्यकुचकक्षान्ताः कृत्वा निजबभूवुरः । रागी राजा गृहाधीनो धृमे तैर्निर्धनः कृतः ॥१६३॥

संभोगाप्रसौभाग्यकृतस्पर्षः परस्परम् । संभुज्यैता मजान्वक्तु विद्योषमिति बोधितः ॥१६४॥

उपभोगं स्वमार्याणां निर्लेज्यैस्तैः स कारितः । का इत्येति च रत्यन्ते वृष्टोभीष्टधनपदः ॥१६५॥ युग्मम् ॥ 165

तस्य लालितकोष्यास्तां मूढैः संभोगहीकने । माबोधारिचरस्त्रिवाङ्मिक्षाकौ हरिभूर्जटी ॥१६६॥

नीम्बा नर्मकधाङ्गतां निजवपुर्मुञ्चन्ति मानोक्षतिं संदूष्य स्वयमङ्गताः भुजितया त्यक्तं कुतं कुर्वते ।

सौख्यं प्रप्ति सुदीर्घितेयनसमासक्त्या यदर्थं भयः प्रत्याख्याय तदेव वेदिन विटैः किं प्रार्थ्यते सेवया ॥१६७॥

यशस्करस्य भूत्वापि सचिवो भद्रफलगुणः । तस्याभुवनुजीव्यन्ते विष्मोगाभ्यासवासनानाम् ॥१६८॥

फलगुणस्वामिमुख्यानां प्रतिष्ठानां विधायिनः । तस्योपदेशो भूभर्ता पर्वहास्यसकृद्वहः ॥१६९॥

गृहान्विद्वेषितां हन्तुं टकरादि बलात्ततः । वृद्धो रक्तः कम्पनेशो दुर्गोष्ठीमध्यगोभवत् ॥१७०॥ 170

नीक्षणाक्षेपे संपदिष्टं हन्तुं संप्रामादामरम् । श्रीजयेन्द्रविहारं स निर्वृणो निरदाहयत् ॥१७१॥

सुगुणप्रतिमारीति इत्या इन्धान्तोत्तिलान् । अररेवगृहेभ्यश्च संगृह्यं यावत्संजयम् ॥१७२॥

छरप्रतिष्ठा हाथी मूढः स्वयशसो विदन् । नगरापणवीथ्यन्तः क्षेमगौरीश्वरं व्यवहत् ॥१७३॥

एकः प्रयात्युपरमं ब्रजिणि तथैव इत्यापरः प्रसममुह्यति प्रमोहम् ।

नो वेत्ति तत्त्वनिधने परकोशयामि विष्वासनामसमोदकृतान्धकाराम् ॥१७४॥

त्यागिना क्षेमगुमेन भुक्तयथै खडाभूमुने । इत्या विहारासिर्वाभ्यान्मायाः पटविंशदार्पिताः ॥१७५॥ 176

दुर्गोणां लोहरादीनां शास्ता शतमखोपमैः । नृपतिः सिंहराजाख्यस्तस्मै स्वां तनयां ददौ ॥१७६॥

स तस्यां शास्त्रिदौहिण्यां दिहायां सक्तमानसः । दिहाक्षेम इति ख्यातिं ययौ लज्जावहं नृपः ॥१७७॥

मातामहेन भूमर्तृवन्धास्तस्या व्यधीयत । भीभीमद्राहिनीवात्समाधारे भीमकेशवः ॥१७८॥

१५४. ') Corr. by A₂ from A₁ 'वासलः'. १५८. ') Corr. by A₂ from A₁ 'वदनाक्ष'—') सुगुणज्ञा supplied by A₂ in space left by A₁. १६०. ') Corr. by A₂ from A₁ 'मज्जन्'. १६५. ') युग्मम् supplied by A₂. १६६. ') Thus corr. by A₂; A₁ 'रक्षिता निशा'. १७०. ') Thus A₂; A₁ 'निर्वृणोषता'. १७२. ') Thus A₂; A₁ 'वन्धा ततो'—') Thus A₂; A₁ 'सहाय'. १७५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'कृष्ण'. १७५. ') A₂ gloss सिंहराजावः १७५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'सप्तगुणो'. १७८. ') Thus A₂; A₁ 'भीमद्राहिनी'. Cf. *Albértn's Indica* (trans. by Suthau), ii. 13.

- अमलेष्वाभिर्ना कन्यां राधे' वसवतामवत् । फल्गुणशारपतिना समं दिहा समत्सरा ॥१७९॥
- 180 गुरुनृदेवाः क्षमहान्कुन्निविद्यामस्वया । तस्य निर्वहणाश्रमांभूमुजो हास्यतां वयी ॥१८०॥
 अनोद्यतान्मार्गार्थान्मोक्षान्धामकर्मह । हृणालमृगवाससया स हि श्रान्ध्यानमन्यत ॥१८१॥
 तं वृत्तं वागुरावाहिहोम्भाटविकपेटकैः । पर्वटन्त श्रमिः सार्धमपवस्यततं जनाः ॥१८२॥
 तस्य ह्यमोदशरण्यालस्यानशिमिकाविषु । स्थानेषु क्रोडुमृगवारसिकस्य वयोगमत् ॥१८३॥
 अथ कृष्णचतुर्विधां स कुर्वन्मृगबां वृषः । ज्वालामपवस्यकोशमस्याः हृणालेकं निर्गतां मुखात् ॥१८४॥
- 185 तदालोकनसंज्ञावसवासाकम्पितस्ततः । लूतामवम्बरेणाभूत्परीतो मृष्युहेतुना ॥१८५॥
 मर्तुं वयी य वाराहक्षेत्रं यथ विधायकः । श्रीकण्ठक्षेममठयीरासीदुष्कपुराणिके ॥१८६॥
 मन्त्रविदलाकारलूताक्षिककलेवरः । यौधेय्यान्वये चतुर्विधो नवमेक्षि' सिते मृतः ॥१८७॥
 क्षेमगुप्तात्मजः क्षमाभूविमन्धुरभूतः । शिमुर्मिक्षिभूमिण्या दिहावेष्वागुपालितः ॥१८८॥
 संधिविषमहृष्यान्तमुष्ककर्मधिकारिणः । निःसाध्वसं राजवपुमवन्मशयनां व्यधुः ॥१८९॥
- 190 अभिमन्यौ सिंति रक्षस्वकस्मादेव शरुणः । तुङ्गेश्वराणोपात्तादुज्जगाम बुताशनः ॥१९०॥
 बर्धवस्वामिनाथस्यभिधुकीपारकापधिः । वेतालसूत्रपातस्यान्वस हराह महागृहान् ॥१९१॥
 होम्बाचण्डालसंस्तुष्टभूपसंपर्कदूषिताम् । हन्धा महागृहान्वह्निर्भुवः मुक्तिमिवाकरोत् ॥१९२॥
 रक्षिणी क्षमापतेर्माता स्त्रीस्वभावाहिमूढधीः । सारासारविचारिण लोतकर्णी न पश्येत् ॥१९३॥
 राक्षः क्षतापेणाद्वज्रैरा मत्स्यै पुरा वतः । पतिवत्येवं सा सार्धं फल्गुणेनाम्भमन्त्रिणा ॥१९४॥
- 195 पत्नीं भूते सपत्नीनां हृद्यानुमरणं ततः । इम्भेनानुमूर्धनीमनुमेने स तां हुतम् ॥१९५॥
 निविधेयानुबन्धानु सानुतापां चित्तात्मिके । कृपातुर्मरणदेतावमात्यो नरबाहनः ॥१९६॥
 अतो निवर्गपिभुनो रक्षस्तां मन्मुदूषिताम् । फल्गुणाश्राज्ज्वहरणाशङ्कां राक्षीमजिवहत् ॥१९७॥
 विराधसंधिभिर्लिङ्गैस्तां शाल्या विषयाशयाम् । समन्तुं साखिलामास्यां फल्गुणोप्यास्य शङ्कितः ॥१९८॥
 स हि सर्वाधिकारस्थः सर्वस्थासिपतोमवत् । दीप्यमानोधिकं मन्मथीर्वासाहविभिर्भुजैः ॥१९९॥
- 200 अस्वीनि क्षेमगुप्तस्य गृहीत्या आङ्गुलीं गते । पुत्रे कर्दमराजाख्ये प्रवर्तैरन्वितो वतैः ॥२००॥
 तस्यस्याममपर्वन्तं पर्णोस्ते स्थातुमुद्यतः । अविध्वंसवृषपृष्टे फल्गुणो वैरिशङ्कितः ॥२०१॥
 निर्वत्य नगराद्यामस्वभागागारिस्त्रैलोकिकः । काष्ठवाटान्तिकं पापं तावद्गङ्गादिवोदित ॥२०२॥
 आकलस्य हुतं दिहा संत्यज्य मार्धनादिकम् । इष्टे मृत्युत वाष्टीकांस्तस्य हन्तुं व्यवसर्जयत् ॥२०३॥
 नवापमानलिखः स मिलितानन्तसैनिकः । मत्वावृत्त्य ततो मानी वाराहं क्षेत्रमायवी ॥२०४॥
- 205 युत्वा समेतसैस्त्वं तं मत्वाद्यार्तं मत्तापिनम् । आस्कन्दशङ्किनी दिहा सामास्या समकम्पत ॥२०५॥

१७९. ^१) Thus corr. by later hand from A, राधो. १८०. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मार्गार्थ'. १८१. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मतिनाम्भ'. —) A, कुन्नि. —) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याम'. १८२. ^१) Thus corr. by A, from A, 'विषये'. १८३. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १८४. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १८५. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १८६. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १८७. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १८८. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १८९. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९०. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९१. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९२. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९३. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९४. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९५. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९६. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९७. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९८. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. १९९. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. २००. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. २०१. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. २०२. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. २०३. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. २०४. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'. २०५. ^१) Thus corr. by A, from A, 'मत्स्याति'.

तस्मिन्क्षेत्रे यत् क्षान्तं विलम्ब स्वामिन् विदम् । वराहप्रादक्षिणे तेन क्षान्तं समर्पितम् ॥२०९॥
 श्रेष्ठसमायवापायं क्षान्त्यप्येव मन्त्रिणा । स्वस्व संभारितं तेन राजमानुष साध्वसम् ॥२१०॥
 पुष्कापुष्कविचारबाधमनसः सेवा महर्षिणां कुर्वेत्स्मिन्प्रतिकारकम् यन्महोपायवादायवत् ।
 येन म्यूयगुणैश्चोपकरणीमावोपि तस्मै परं कोपः कोपि विधेयः समुचितः शास्त्राव शास्त्राव वा ॥२१०॥
 पर्णोत्सरेण धावकैः ससैवै फल्गुणे गते । विनयाध्यापका बाला इवामोरन्त मन्त्रिणः ॥२११॥
 योगक्षेमौ विन्तवन्तौ क्षेमगुप्तधुरापि । अनिष्टं प्रजनापारं स्वयं कण्टकपाटने ॥२१२॥ 210
 राज्यमार्गं पर्वगुप्तौ मन्त्रिणौ कोशपीथिनौ । भजिमहत्करी पूर्वं पुष्पोर्वौ क्षोजभूभटौ ॥२१३॥
 तयोः प्रजातौ तनयौ क्वातौ महिमपाटलौ । अपरिषातां वी राजमन्त्रिरे रामपुत्रवत् ॥२१४॥
 तौ तन्मायस्थितायेव तत्कालं राज्यलालौ । संमन्य समरंसातामुत्तमैर्हिम्नैर्काशिमिः ॥२१५॥
 बलिनौ तावत्तथा, राक्षसास्तौ नृपास्वदात् । समन्वृ स्वगृहादास्तां याचकृत्पतागतौ ॥२१६॥
 एकः वृष्टः प्राशान्तहिंस्रो निर्गतस्य सा । निर्वासनाय बाहीकास्तावत्कटवैकृता ॥२१७॥ 215
 शक्तिसिन्धुभिधानस्य धनुस्त्व विवेचनम् । प्रविशेद्य स तज्ज्ञात्वा तं ते तथापि बुभुधुः ॥२१८॥
 शक्तिसेनेन बाहीकाः सान्त्वित्वा याचतन्म्वहा । तदा मीतस्य जामातुर्वर्धकं प्रादात् संभवम् ॥२१९॥
 तं लभ्यन्तंभवं प्राप हिम्नको मुकुलस्तथा । परमन्तकानामा च परिहासपुराभवः ॥२२०॥
 भीमानुदयगुप्ताश्चोपमृताकरनन्दनः । ललितादित्यपुरगा यशोधरमुखा अपि ॥२२१॥
 एकैके ते' मित्रः सैन्यैर्मुनसोभकारिणः । संभूय बह्वैराज्यं महिषः पद्ममाभिवाः ॥२२२॥ 220
 तस्मिन्महाभवे दिहापलं मन्त्री सवान्भवः । एक एव तु तस्याज गार्हो यरवाहनाः ॥२२३॥
 प्रवर्धमानपुत्रना योऽनु बहोद्यमास्ततः । पद्मस्वाम्यग्निकं वापुर्दीप्यमानानुधा शिषः ॥२२४॥
 अथ मुरमटे दिहा विसृज्यात्मजमाकुला । आपञ्चामिस्तमांस्तामुपादात्समन्त्रिणावत् ॥२२५॥
 ललितादित्यपुरजान्निगाम्बर्णेन भूरिणा । गुणै स्वीकृत्य विदधे रिपूनां संभवेदम् ॥२२६॥
 एकाक्षेपेक्षितैः कोपो विधेय इति वादिभिः । महिषः पीतकोशैस्तैः संधिर्देष्या समं कृतः ॥२२७॥ 225
 गोप्यदोहकृन्ने यस्याः शक्तिर्न्यायि केनचित् । वायुपुत्रावितं वक्त्रं तथा संवाग्धिलङ्घने ॥२२८॥
 यत्संभवो रत्नमहीधरीनां करोति सर्वव्यसनावसानम् ।
 स्वायेन तद्यस्य भवेन्नोस्तु विषप्रभावाय धनार्थं तस्मै ॥२२९॥
 उत्कोचकान्धनादानेप्युक्तं ध्यावन्मुपक्रियाम् । दिहा यद्योधरादिभ्यः कम्पनादि समर्पयत् ॥२३०॥
 अभिचारं महिषश्च कृतवत्या मित्रैर्हिभिः । मण्डलेकाण्डितावध्वं रण्डावाः समजृम्भत ॥२३१॥
 कदाचित्पुष्कान्धवस्य शोहीशस्योपरि कुप्य । तथा स्वर्णद्यौर्वाणां कम्पनाधिपतिर्देवौ ॥२३२॥ 230
 तेषां मित्रगाहीलङ्घने प्रविशता जवात् । अजगज्ज्यकिना तेन बलादपहि यक्ष्मः ॥२३३॥

२०९. ^१) Corr. by later hand from A, सच. २११. ^१) Thus corr. by later hand from A, यो. २११. ^२) Emended; A R G 'पर्वगुप्त'. २११. ^३) Thus corr. by A, from A, ललितस्थिति. २११. ^४) Thus corr. by A, from A, तेषांभ्यः, A, gloss सं भविष्यत्. २१०. ^५) Thus A; A, इकोत्तं सं. २१०. ^६) Thus corr. by A, from A, योर्वौ. २१०. ^७) Emended; A R G समर्पयत्. २११. ^८) Thus A; A, विहावा. Cf. vi. 260. २१०. ^९) Thus corr. by A, from 'विदधुःकृत्'.

स हृतमणेतस्व करमादाय भूपतेः । अभिषेकाम्बुभिषक्ते भीतताप्यायनं पुनः ॥२३२॥
 लम्पमेवैः समये तस्मिन्काङ्क्षादिभिः क्लृप्तेः । कम्पनाधिपतौ राह्या विधेयोपाहि मूढया ॥२३३॥
 उर्वीपतेष्व स्फटिकाहमनश्च शीतोच्छ्रितकीदृशस्य चान्तः ।
 अस्मिन्निधानास्सततस्थिरीणाम्बोपरार्णः कुदने प्रवेशम् ॥२३४॥
 स्वचित्सवदि बधो वदन्तो धूर्ता वितन्वन्ति मनःप्रवेशम् ।

235 वृषजनानां गणिकावधूनां विटाः प्रभूणामपि गर्भवेटाः ॥२३५॥

श्रोत्रार्थं धृक्कृजं रक्षन्धनादासीति वैभुनम् । तथ्यमेव तदीयं सा स्वयंवादादमन्यत ॥२३६॥
 अथ स्ववसतिं प्राप्ते कम्पनेशे जयोजिते । चाटीकान्मद्यजहिहा स्फुटं निर्वासनोद्यता ॥२३७॥
 तदात्सेपं समाकर्ष्य स्मरन्तः कोशसंविदम् । ते हिम्मकैरमन्तायाः पूर्ववहिकियां ययुः ॥२३८॥
 नरबाह्वनमुख्यायुः राशीपक्षं न तत्त्वजुः । विमेवं पूर्ववत्यापदेवं निजवत् पुनः ॥२३९॥

240 प्रविष्टेषु ततः कोपास्तुरं शुभधराविषु । भहारकामटे दिहा भूयः पुत्रं व्यसर्जयन् ॥२४०॥
 हत्तायेते नृपगृहे स्थितां तां वैवमोहिताः । ते तदैव विना पुत्रं विमूढा नोदपांठयन् ॥२४१॥
 राह्याः संजपटे लोकः परस्मिन्नेव बासरे । वदन्तेन तदा स्वैर्यं सा किञ्चित्समदर्शयन् ॥२४२॥
 अयाभहारिकापार्थाद्यावच्छ्रममटान्तिरुम् । व्याप्य स्थितैर्हिंस्तेन्यैरथ प्रवृत्ते रणः ॥२४३॥
 राजधर्मी राजसैन्ये प्रविष्टे प्रासविह्वले । सिंहहारे घटाबन्धमेकाङ्गाः समदर्शयन् ॥२४४॥

245 शरीरनिरपेक्षास्ते भीमं संसम्मज्ज तद्वत् । अथावन्विहितां सैन्यं चेत्तुः केचिच्च शङ्कवः ॥२४५॥
 तस्मिन्मन्त्रे राजकुलभट्टः समाचवी । नृव्येवोपेहितां सैन्यं भिन्नसान्द्रयाजिजम् ॥२४६॥
 तस्मिन्प्राप्ते हितां सैन्यं विनवाद्य विनधरम् । न त्रोहाविनयं जानु सहन्ते शास्त्रदेवताः ॥२४७॥
 कौटयस्यासान्द्रान्द्रान्द्रकोटयत्पुलानिति । यः क्स्यातिमवहर्त्तयां हिम्मको भीमविक्रमः ॥२४८॥
 तस्यासिना राजकुलभट्टदेवार्थपातिना । चर्ममात्रं न नुबोट कङ्कटस्यातिसंकटे ॥२४९॥
 250 विलोक्य तद्वत्समाव्यं सैन्यं सैव्यं समाभिते । अयानि हिम्मको योधैरवाहर्त्तयशोधरः ॥२५०॥
 तद्याप्यासीत्स्फुरन्सख्ये य एरमन्तकः क्षणम् । स भयासिधुतो वाहाज्जीवमाहमगृहत ॥२५१॥
 नाजौ तैरेव्यताधानु यः भीमाज्जाबान्धवः । जयामोदयगुणः स कापि त्यक्त्वा महाहवम् ॥२५२॥
 इत्थं लम्पजया राक्षी तत्त्वणाद्यपरीडुषा । यशोधरं शुभधरं मुकुलं च सान्द्रान्वयम् ॥२५३॥
 कादमीरिकाणां यः भाद्रमुल्लोच्छेता गयान्तरे । सोत्यैरमन्तकः भूरः परिहासपुराभवः ॥२५४॥

255 बह्वु महाशिलां कण्ठे वितस्ताम्भसि पातितः । स्वदुर्नयकृतं देव्याः प्रकोपेनानुभाषितः ॥२५५॥

* २३२. १) A, gloss मीः एव मणः. २३३. १) Thus corr. by later hand from A, 'वैधः' R G as above. २३४. १) Thus corr. by A, from A, 'म्बोम्बराय..'. २३५. १) Thus A, A, 'स्वसंवासा'. २३६. १) A, gloss एकाभिषेकितैः कोपौ विधेय इत्येवंकर्त्ता. २३९. १) वृषया supplied by A, in space left by A, २४१. १) Thus corr. by A, from A, 'नोपपाद'. २४५. १) Thus corr. by A, from A, 'अथावहि'.—) The words from चेत्तुः to सैन्यं in the following verse are omitted by A, and supplied in margin by A, २४५. १) A, 'विजाय'. २४७. १) Thus A, A, G R विनेन्द्रय. २४८. १) Thus 'corr. by later hand from A, 'सौट'.—) तिमवहण supplied by A, in space left by A, २५०. १) Emended with C; A R G 'वदन्ति'. २५१. १) Thus A; R G 'हृ'. २५५. १) Thus corr. by A, from A, 'कादमीरिका'.—) Thus corr. by A, from A, 'भुम्बुल्लोच्छेता'.—) Thus corr. by A, from A, 'ययान्तरे'.—) Thus corr. by A, from A, 'शार'.

वे समसम्राट्प्रासा गोपालनृपात्पुत्रा । अभिमन्युं वाचरासन्धोऽद्यतां महीभुजान् ॥२६६॥
 वर्षवष्टि मतापानुःसीरता श्रोहवृत्तवः । ते क्षिप्रं मग्निजः सर्वं सान्धवायाः वहागुणाः ॥२६७॥
 भीमभूमन्ममोपेण दिशदिग्वा सकोपवा । आसन्धिःशेषतां नीता दुर्गवेव नराह्वराः ॥२६८॥ तिलकम् ॥
 अभयविविता राहया तानुत्पाद्य मरोऽद्यतान् । रक्षावयः कल्पनारिकर्मस्त्वामाधिकारिणः ॥२६९॥
 इत्थं मन्त्रिमहापदः स रण्डामाज्जगदुपमानम् । अजगदमण्डलां चक्रे निर्वोदो नरबाह्वनः ॥२७०॥ २६०
 राक्षी कृतज्ञभावेन सापि मन्त्रिजसमान्यते । तमाजुहाव निर्वोदं स्वयं राजानकाज्यवा ॥२७१॥
 छते ह्येषाव निष्पन्नमोजोस्मिन्नभुजुः सा । इडे जहर्ष निर्विण्णे निर्विबेरातुकुलवतः ॥२७२॥
 भारोग्गान्धर्वेषणं शिक्षामार्घ्यानां गृहवर्तिनः । सात्यभस्तुविसर्गं च जाकृत्वा तस्य विधिने ॥२७३॥
 अभूतां युगवाहस्य कुट्यनामः छतो पुरा । वी सिन्धुभुज्यौ तन्मवावाप्सिन्धुर्लोहितकः किल ॥२७४॥
 पर्वगुप्तगृहे मृत्वा गङ्गाध्वसे स्थिते' क्रमात् । लम्बा गङ्गाधिकारिणं तस्या राह्याः क्षमैरभूत् ॥२७५॥ २६५
 कथा तथैव गङ्गेशो नवावासविधावकः । कर्मस्थानस्य निर्माता सिन्धुगङ्गाभिधस्य यः ॥२७६॥
 प्रायशो इतराज्यस्ते वर्तन्ते नरबाह्वनः । इति नेवधिषं राक्षीं सौम्यभक्त दुराशयः ॥२७७॥
 सा तथेत्थन्नवीयावक्तावलेष्म्या स जातुषित् । मन्त्री सां मार्घयामास भोक्तुं निजगृहागमम् ॥२७८॥
 सा सानुतां तत्र वानां भुवं स्वामेव भव्यवति । इत्युक्ता सिन्धुगङ्गाध्वस्तत्कर्तव्यं भयाकुला ॥२७९॥
 भनूत्कैव प्रचलिता राजधानीमललिता । स्त्रीधर्मिण्यस्मि जातेति पद्माह्वती व्यसर्जयन् ॥२८०॥ २७०
 संप्रवृत्तोपचारायां गतायां तत्प्रयात्तया । राह्यां नाद्यममात्यस्य वीतिः संविच सा वयौ ॥२८१॥
 तयोस्ततः प्रभृत्वेव निष्कृष्टजेरयोः कृतम् । चाकिर्कैरतिरुह्यस्वं तिलपिण्याकवोरिव ॥२८२॥
 कुनिशं सर्वलोहानामम्भसां शैलसेतवः । अभेद्याः प्रतिभाष्यन्ते न किंचिरसतां पुनः ॥२८३॥
 वे बालाहवि संभूदाः प्राज्ञाः छरगुरोरपि । तेषां न विद्यः के' नाचकिर्मानपरमाणवः ॥२८४॥
 विधासोऽज्ज्ञतपीः शिभून्कलयते काकोन्वरीयाजिगान्धसः । क्षीरपयोविभागकुशलस्तस्यव्यवहारानुनात् ।
 लोकावेक्षणसीधुपीः खलविदं जानाति सत्यां नृपो पिबैदग्ध्यविमुग्धताम्यतिकरत्पृष्टं विधानं विधेः ॥२८५॥ २७५
 मूढा चरणहीना सा भुतिबाह्यतया तया । कैथेयविप्रमहतिरिव प्रायाहिगर्भताम् ॥२८६॥
 छहेजितस्तथा शब्धतया स नरबाह्वनः । यथा विमाननोचतः स्वयं तस्याज जीवितम् ॥२८७॥
 प्रकुप्यत्यप्रतीकार्ये स्वनेजलमचेतसाम् । शरणं मरणं स्वस्था किमिषान्मद्यशोर्धाम् ॥२८८॥
 शाशिहीनेव रजनी सत्यत्यक्तेव भारती । विरराज न राजर्भोर्नरबाह्वनवर्जिता ॥२८९॥
 सा कौर्माभ्यासविजया इत्युं विततविक्रमान् । संप्रायश्चामरह्वताम्यसीपस्थावचित्तवत् ॥२९०॥ २८०
 निजमुत्तरोधं ते तन्नयेन विनिर्गताः । कट्यकहारपस्थासीकृतारभीन्ध्यापवयन् ॥२९१॥
 उत्पिञ्जभीतया राह्या स्वस्था परिभवन्नयाम् । ते वजास्तंसंघट्यन्त मानः स्थायोर्धिनो कुतः ॥२९२॥

२६६. ^१) A, glous कनो सुतापुत्रे वज्रा मन्त्रागारे पुनावयेति कोषः.—^२) Thus A R G; perhaps, to be emended with G *sec. manu* मन्त्राध्वस्तनः क्रमात्. २६६. ^१) Thus emended according to conjectural reading (*sec. manu*) in G; A R G (*prima manu*) नवाचानधि. २६९. ^१) Emended; A, संस्थति; G P वस्यति; R नस्यति; C वस्यति. २७९. ^१) A, "दृष्टाव".—^२) A, तन्मवावाप्सिन्धु. २७५. ^१) Thus A, A, क्षिन्नाव".

- स्थानेभ्यश्चादिभिर्मुञ्चैर्द्धामैरिन्दैः समम् । ते मीताः पुरतस्तस्याः पुनरेव जजुम्भरे ॥२८३॥
 अथ तन्नीतया राश्या रक्षे प्रभवमागते । आमीतः फल्गुणो भूयो वीरार्धिव्या निजान्तिकम् ॥२८४॥
 285 राजकार्णाणि कुर्वाणः स भूयः शस्त्रमयवीर । स्वस्तशस्त्रोपि बलस्य दुस्त्वया भोगवासना ॥२८५॥
 मदिना राजपुर्योरिजयिनस्तस्य पथिमः । अङ्गुतो वृद्धबन्धव्या अवदद इवाभवत् ॥२८६॥
 अभ्युदयराजस्य देवीभ्रातुरतिमिषः । यः सहायोक्षपटले जयगुप्ताभिः कुपीः ॥२८७॥
 अन्येधिकारिणस्तेन सहिताः क्रूरवृत्तवः । काश्मीरेषु व्यपुर्तुण्डि दुष्कृतैस्तदुपार्जितः ॥२८८॥
 दौःश्रीलभभागे मागुध पाप्मभिर्विपुरीकृतः । अभिमन्युः क्षणे तस्मिन्क्षवरोत्तेज पश्यते ॥२८९॥
 290 पण्डितः पुण्डरीकाक्षो विहस्युच्चैरपस्कृतः । कृतभुवः स वैदुष्यतादृग्वाभ्यां विदिशुते ॥२९०॥
 तथा विभुद्वन्द्वैस्तस्य दुष्कृतसंगमः । शोभापावी शिरीषस्य रविताप इवाभवत् ॥२९१॥
 अर्धमानः प्रजाबन्धुसूतीयस्यां स कार्तिके । मुक्रेष्टवत्पारिधान्ये यस्तो निषगिराड्गुणा ॥२९२॥
 तत्पुत्रो नन्दिगुप्तस्तु बालधके निजाक्षणे । वृद्धस्तनवशोकस्तु दिहाया इदमे पश्य ॥२९३॥
 सा शोकविधिवत्प्रीत्या तस्यै प्रशमयितला । रविरजशलाकेन ध्वान्तच्छजोष्मभैकृता ॥२९४॥
 295 ततः प्रभृत्यनुतामिस्तस्या धर्मवृत्तिभिः । कुकर्म्मविदोदापि तस्मैः प्राप्ता पवित्रताम् ॥२९५॥
 नगराधिपतिर्भुप्यः सिन्धुधामा गुमाश्वयः । तदीयधर्मवर्षायां बभूव परिपोषकः ॥२९६॥
 सा तेनोदादितानर्धमनराया गतैरसा । ततः प्रभृत्यभूदेषी सर्वलोकस्य संमता ॥२९७॥
 राज्ञः स सचिवः सत्यं दुष्पापो तुमचण्डिमा । कुर्वाणः वल्लभेभ्यस्त्वं हेमन्त इव भास्वतः ॥२९८॥
 सा निर्मयी विषयस्य ह्यनेः सुकृतवृद्धये । अभिमन्युस्त्वामिनीभूदभिमन्युपुरस्य च ॥२९९॥
 300 अथ दिशपुरोपेतो दिहास्त्वामी तथा हृतः । मटश्च मध्यदेशीयलाटशौडौर्ध्वसंभवः ॥३००॥
 भर्तुः कङ्कणवर्षस्य पुण्योत्कर्षाभिवृद्धये । चकार कङ्कणपुरं रमणी स्वर्गवर्षिणी ॥३०१॥
 श्वेतशैलमयं चान्यं सा दिहास्त्वामिनं व्यधात् । भवत् चरणोद्गतगङ्गाभ्यः प्रवहैरिव ॥३०२॥
 यत्ने काश्मीरिकाणां च शैशिकानां समाभयः । तयात्युच्चचतुःशालो विशारदादसंपदा ॥३०३॥
 श्रीसिंहस्वामिनं नासा सिंहराजस्य सा पितुः । मटं च विदधे स्थित्यै शैशिकानां हिमगमनाम् ॥३०४॥
 305 मठप्रतिष्ठावैकुण्ठनिर्माणयोः स्वकर्म्मभिः । तयातिपावनधके विलस्तासिन्धुसंगमः ॥३०५॥
 तेषु तेषु प्रवेशेषु किमुक्तैर्भूरिभिः मुमैः । सा प्रतिष्ठा व्यरचयचतुःपट्टिमिति भुतिः ॥३०६॥
 जीर्णोद्धारकृता देव्या दुष्टप्रकारमण्डलाः । गावः छरगृहाः सर्वे शिलावमावृताः कृताः ॥३०७॥
 क्रीडावज्जुने राश्याः पङ्का विषहवाहिनी । वल्ग्यामिथा वैवर्षिकी वल्ग्यामटमकारवत् ॥३०८॥
 तीर्थसिक्कमौनभागपि तिभिः सक्तः स्वकुल्याक्षणे बालाशान्धसते शिखी वनपथोमात्राशमोत्पन्नहम् ।
 विश्वस्ताञ्जलचारिणः प्रकटितभानोपि भुङ्क्ते बक्रः सत्कर्माचरणेपि शेषविकृतौ न प्रत्ययः पापिनाम् ॥३०९॥
 310 वर्षणीं वर्षमात्रेण शान्तशोका बभूव सा । भोगोत्सुकार्मके तस्मिन्प्रति व्यभिचारकृत् ॥३१०॥

३०९. ^१) Thus A R G; Edd. वर्षमानः, found also *sec. manu* in R G. A, gloss वर्षवत्तः सन्धविम्वध. ३००. ^१) Thus A R G. ३०३. ^१) Thus corr. by A, from A, जगत्. ३०४. ^१) स्थित्यै omitted by A, and supplied in margin by A, ३०६. ^१) Thus A,; A, युता. ३०९. ^१) Thus A,; A, विरली. ३१०. ^१) A, gloss वर्षणी अस्ती इत्यर्थः.

वर्षे एकाक्षपञ्चाशे नीतः पक्षे सिते क्षयम् । स मार्गशीर्षहाद्वयाममार्गव्ययया तथा ॥३११॥
 शैवस्मिभुवनो नाम मार्गशीर्षे सितेहनि । पञ्चमेत्येकपञ्चाशे वर्षे तद्वयया इतः ॥३१२॥
 अथ मृत्पुत्रे राज्यमात्रि स्वैर विवेक्षितः । कूरवा वरमः वीरो भीमगुप्ताभिधत्तवा ॥३१३॥
 तस्मिन्वचनरे वृद्धः फल्गुणोपि व्यवस्यत । विगृहकौर्बदौःशील्या दिहा वशीरवावभूत् ॥३१४॥
 बभूव सार्धं ह्रस्वहृद्वेष्टाशतोत्कटा । भट्टवचनपटा मसहन्तिमूर्तिरिचोत्कटा ॥३१५॥
 महाभिजनजातामपि हा धिक्त्रिचर्यतः । सरितामिव नारीणां वृत्तिर्निष्ठासुराणि ॥३१६॥
 क्षोतोपिराज्यमधिगम्य विराजमानास्तिन्धोः प्रख्य कमलारूपचोमिकेतै ।

815

जाते सरस्यविरतं जलजे वसन्ता मार्गे महाभिजनजा अपि वीचभोग्याः ॥३१७॥
 खडास्य बहिवासार्धवपणौत्सवामजन्मनः । बाणस्य वनुस्तुङ्गाक्षवोविसम्भविपालकः ॥३१८॥
 मविष्टो जातु कश्मीरसिलेशरककर्मेण । सुगन्धिशीहमकटनागाद्विक्रयमुखैः ॥३१९॥
 पञ्चभिर्भागुभिः सार्धं सांधिविपहिकान्तिके । देव्या इगोचरं वातो दववाचनंकोमवत् ॥३२०॥ तिलकम् ॥ 820
 रहःप्रवेशितो दृष्ट्वा स भाव्यैर्बलाधुवा । संभुक्तभूरिजारावा अपि तस्याः विद्योमवत् ॥३२१॥
 तुङ्गानुरागिणी रात्री पापा लज्जोर्जिता ततः । रसदानेव वैमुख्यमाजं भुट्टयमवातवत् ॥३२२॥
 धिक्त्रिचरान्कपतीन्येषां विषमचेतसाम् । कलभूया स्तुतिस्तोत्रे क्षेपे प्राणधनक्षयः ॥३२३॥
 रङ्गजो देवकलशो वेलावितः कृतस्तवा । भुट्टयाधिकारे कौटुम्बमाचरसिखेपे विटः ॥३२४॥
 वेपि कर्दमराजाया वीरा हारादिनायकाः । तेपि कौटुम्बमभजन्येषां गणनैव का ॥३२५॥
 वनुस्तुङ्गानि वर्षाणि त्रिचनूपगृहे शिशुः । भीमगुप्तोभवयावर्तिकिल्लीभीमवन्मतिः ॥३२६॥
 राज्यव्यवस्था यावत् पितामक्षाव वृत्तयः । दुःस्थिताः प्रथमासन्त संस्थाप्यास्तस्य वेतसि ॥३२७॥
 भङ्गशीलविहीनाया निर्धुणाया निखर्यतः । तावत्तेवधिपस्तस्याः स धिन्यः समपद्यत ॥३२८॥
 अभिमन्युवधूस्तं हि वक्त्रे गूढप्रवेशितम् । महाभिजनजं पुत्रं तस्मात्सोमूतवाविधः ॥३२९॥
 सा देवकलशोनाय दत्तमन्त्रा विशाङ्किता । जपोर्जिता स्पष्टमेव भीमगुप्तमवधयत् ॥३३०॥
 विगृहे नन्दिगुप्तादिहोरे लोकस्य नोभवत् । संदेहः स तथा तेन व्यवकृत्येन कारितः ॥३३१॥
 तामिस्तामिर्वातनामिर्भीमगुप्तं निपात्य सा । वट्टपञ्चाशोभवहर्षं स्वयं क्रान्त्युपासना ॥३३२॥
 प्रवृद्धरागया राक्ष्या हतोद्रेको दिने दिने । सर्वाधिकारी तुङ्गोय बभूवाधरितासिलः ॥३३३॥
 सभागुक्तेन तुङ्गेन मीलिताः पूर्वमन्त्रिणः । राज्यविश्रवमाधानुमयतस्त विरागिणः ॥३३४॥
 तेव संमन्त्र्य कश्मीरानामिन्दुः कूरपौषयम् । उयं विप्रह्वराजाख्यं दिहाधातुः क्षतं गृपम् ॥३३५॥
 मुख्यामहाराजस्य प्राप्नो विधातुं राज्यविश्रवम् । धीमान्मावोपवेशार्थं हुतं प्रावेशार्थद्विजान् ॥३३६॥
 विहित्येव्यु विधेनु लोकः सर्वोपि विमुतः । अन्विषेवाण्वहं तुङ्गं तत्र तत्र जिघांसया ॥३३७॥

830

835

३११. ') Thus A₁; A₂ 'एकोनष'. ३१२. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'मर्षेवीर्ष'. ३१३. ') वनुस्तुङ्ग supplied by A₂ in space left by A₁. ३१८. ') A₂ gloss वीर्यो वातः. ३१९. ') वत् supplied by A₂ in space left by A₁. ३२०. ') Corr. by A₂ from A₁ 'सिन्ध'.—') Thus A₁; A₂ 'क्रान्ते'. ३२५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'कोटिम्ब'. ३२६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'अनित्यवत्'. ३३३. ') वरि supplied by A₂ in space left by A₁. ३३६. ') A₂ gloss प्रायः भीमवन्माया.—') Thus A₁; A₂ 'प्राचीनवर्ष'.

- कार्त्तिकविस्मिहहारे तुङ्गं पञ्चाश वेदमपि । दिनानि कतिविहिहा तस्यावास्त्वन्दाङ्गिनी ॥३३८॥
 तथा स्वर्णप्रदानेन सुमनोमन्तकावयः । ब्राह्मणाः समगृह्णन्त ततः प्राचो न्यवर्तन्त ॥३३९॥
 ३४० एव तस्मिन्महाक्षेपे तथा दानेन वारिते । बभौ विग्रहराजः स भद्रशक्तिर्वैद्यपतम् ॥३४०॥
 अथ राधे सभासाध तुङ्गायाः प्रभविष्णवः । ह्यनैः कर्दमराजारीम्भमुविहिमविग्रवान् ॥३४१॥
 तुलङ्गानो रक्तमुस्तवान्ये मुक्तमन्त्रिणः । हृष्टैर्मिर्वालिता देशानुष्टेयैः संप्रवेशिताः ॥३४२॥
 प्रवर्धमानवैरेण गृहद्वैर्विस्तारितैः । प्रायं विग्रहराजेन ब्राह्मणाः कारिताः पुनः ॥३४३॥
 उत्कोचादिस्तथा विद्या भूयः प्रायविधाविनः । लम्पस्वैर्वेण तुङ्गेन सतिपत्यापहसिताः ॥३४४॥
 ३४५ तेषां मध्ये वसन्गुहमादित्याक्यः पलायितः । हतो विग्रहराजस्य शिष्यः कटकवारिकः ॥३४५॥
 शस्त्रशततः प्रतीहारी वत्सराजामिधः पुनः । न्यङ्कोतकादिभिर्भावज्जीवमाहमगृह्यत ॥३४६॥
 ते स्वर्णपाणिनो विद्याः सुमनोमन्तकावयः । सर्वेपि बद्धास्तुङ्गेन कारागारं प्रवेशिताः ॥३४७॥
 अथ फल्गुनक्षत्रेण हृष्टे राजपुरीषतौ । तां प्रत्यारम्भिरभयकुप्यतां सर्वमन्त्रिणाम् ॥३४८॥
 विप्लव संकटे वीरः पृथ्वीपालामिधस्ततः । चक्रे राजपुरीराजः काश्मीरिकाबलक्षयम् ॥३४९॥
 ३५० शिपाडको हंसराजो विपत्तौ तत्र मन्त्रिणौ । चन्द्राद्यैर्दुर्गमिर्दृष्टां मरणं यत्र भेषजम् ॥३५०॥
 अथाग्नयेन पचाकस्मानुङ्गः साधे सहोदरैः । कृत्वां राजपुरीं वीरः प्रविश्य सहस्रादहन् ॥३५१॥
 ननाथ तेनोपायेन पृथ्वीपालः स पार्थिवः । शेषाणां मन्त्रिणां सैन्यं प्राप मुक्तिं च संकटात् ॥३५२॥
 अवततः सन्तः भूपालस्तुङ्गाय प्रवदौ करम् । एवं कृतं तदा तेन नष्टस्यार्थेनैव योजनम् ॥३५३॥
 मविद्याग्नौ तुङ्गस्ततः स्वीकृतकम्पनः । चकार डामरयामसंहारं सिंहविक्रमः ॥३५४॥
 ३५५ दिहाण्डुदयराजस्य भ्रातुः पुत्रं परीक्षितम् । चक्रे संप्रामराजाक्यं बुधराजमशङ्कितम् ॥३५५॥
 सा हि सर्वाञ्छिशुश्रयाप्युरो भ्रातृद्वयान्विषतान् । परीक्षितुं मुमोचानि पातेयनफलावतिम् ॥३५६॥
 शक्तः कियन्ति कः प्राप्नुं फलान्वयेतिवादिनी । साभयव्राजपुत्राणां तेषां कलहकारणम् ॥३५७॥
 गृहीताल्पफलांक्षमहारस्तान्ददर्यं च । संप्रामराजं स्वस्मल्पफलभाजनविक्षतम् ॥३५८॥
 अनन्तफलसंप्राप्तावक्षतत्वे च कारणम् । सविस्मयं तथा वृष्टः स तामेवं तदाव्रवीत् ॥३५९॥
 ३६० अन्योन्यफलहव्यप्रानेतान्कृत्वा वृधग्वसन् । समवापं फलान्वस्मिन्न चाभूर्वं परित्ततः ॥३६०॥
 व्यवसन् संप्रवेश्यान्वास्थितानामप्रमादितान् । न काः क्लेशविहीनानां घटन्ते स्वार्थसिद्धयः ॥३६१॥
 भुवेति तस्य सा बाधमयमत्त्ववृत्तिकाम् । मीरुनारीत्वमायेन राज्येभ्यस्त्य योयताम् ॥३६२॥
 भूतस्य लब्धं शीर्षेण मीरुर्मोदयता यथा । कार्ये हि प्रतिभात्यन्तरं भवेच्च तद्वयथा ॥३६३॥
 काष्ठं वङ्गपुञ्जितमपि भवेच्छीतशान्त्यै कपीनां लोक्षां भुङ्क्ष्वे सतिलमनलधामिशौचैकानाम् ।
 जन्तोर्भावा विदधति यथा भाविनः कार्यसिद्धिं तथैव तेषां कचन सहजं वस्तुतो नास्ति किञ्चित् ॥३६४॥

३५०. ^१) Thus A₁; A₂ 'दुर्गमि दृष्ट'.—^२) Thus corr. by later hand from A₁ 'वैष'. ३५१. ^१) नष्टस्या supplied by A₂ in space left by A₁. ३५४. ^१) रात्रं omitted by A₂ and supplied by A₁. ३५९. ^१) Thus corr. by A₁; A₂ व्यवसने संप्रवेश्या.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'विहीना'. ३६४. ^१) A₂ gloss अविहीना यथा अभिनभन्ति विपमुपकाः शिष्यं च न विपद्यन्ते भीतिता ———. ^२) A₂ यथाभावन.

तस्यामिकावशीत्यब्दभुङ्गमाश्राष्टमीदिने । देव्यां दिवं प्रयातायां जुषराजोभयवृषः ॥३६६॥

शीलवन्धेन भूगलवर्षाणां भुवनानुतः । वृत्तीयः परिवर्तोऽयं वर्ततेभुव मण्डले ॥३६७॥

निर्गटकण्टककुले बह्वसंपदाद्ये श्रीसातवाहकुलमाप महीतलेस्मिन् ।

शाश्वमिदम्पकुतरौ जलदाभ्युसिके चूषवरोह इव केतिवने प्रवृद्धिम् ॥३६७॥

अथ स मृदुतवान्तर्गृहधेयानुभाषः सुखमवनिमशेषां होष्णि सप्रामराजः ।

विसकुलनिभशोभानिह्वनयाणसारः कवकुलं उरगाणामीक्षितेव न्यधत् ॥३६८॥

इति श्रीकादमीरिकमहाशास्त्रचण्डकप्रभुसुतोः कन्दवत्स कृतौ राजतरङ्गिण्यां बह्वस्तरङ्गः ॥

अथ वर्षचतुःषष्टौ मासेष्वधे दिनेषु च । अष्टस्वभूवन्भूषाला इवा भूयोगभोगिन् ॥

३६६. ¹) Thus corr. by later hand from A₁ "वर्षा". ३६७. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ निष्पन्नक.—²) Thus corr. by A₂ from A₁ सातवा; B G as above.—³) A₂ बह्वस्तरङ्गः. ३६८. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ कवकुल. Colophon. ¹) A₂ inserts here the note: ए० १० अं ३६९ ॥ आश्विनः ए० ११ पञ्चः २६६३ ॥.—²) A₁ adds here: निक्षिप्तयेव सा प्राप करजकण्डेन.—³) A₂ भाषिणः.

॥ सममस्तरङ्गः ॥

- मानुस्तेजनि निर्मले' पितृकुले श्लाघ्या तनुर्बेषसा त्वं संधावितसंनिधिमम जगत्केपरे खेलसि ।
 संधावन्दनसाभ्यस्तुत्वेरशैर्वाक्यलैर्यः संध्यामपि वन्दते इमं स जगत्पीणानु गौरीश्वरः ॥ १॥
 क्षमा' क्षमापतिर्बिभ्रन्मनसा च भुजेन च । गाम्भीर्येण च शक्त्या च सोनवहाहिनीपतीन् ॥ २॥
 जग्रे राक्षसीये भङ्गे वैस्तुङ्गस्य तदाखिलैः । दिनभ्रीविगमे संधापसङ्गस्येव रागिणः ॥ ३॥
 तत्त्वविभट्टाटोपचोटनास्पद्युतास्य तैः । उदयो दृशे शशङ्गतिं को वेषि वेधसः ॥ ४॥ युग्मम् ॥
 5 नृपेण जातज्ञानेनः भूराः शक्तिरसमन्वितः । सर्वाधिकारयोग्योर्गात्तदा चन्द्राकरः क्षयम् ॥ ५॥
 अन्ये भीमलिकाग्रामदिविरस्योरसं पदः । पुण्याकरस्य तनवाः भूराः शक्तिं प्रपेदिरे ॥ ६॥
 समर्थमन्त्रिविरहादनिच्छन्नपि वेधसा । निन्दे गत्यन्तरस्य तस्तुङ्गपक्षं क्षमापतिः ॥ ७॥
 संप्रामराजनुङ्गारीन्देवी कोशमपायवत् । मुमूर्धनी पुरा स्यानुमङ्गोर्ध्वेनरेतरम् ॥ ८॥
 केशासहो महीपातस्ततः कार्यवशादपि । तुङ्गन्यस्तपत्राकार्यं भोग्यासातसोभवत् ॥ ९॥
 10 पर्याप्तं तस्य भीक्षुत्वं कियदन्यत्रकाश्यताम् । असमैर्यीनसंबन्धैश्चक्षते यशसः क्षतिम् ॥ १०॥
 साहायकार्यं यत्पादाच्छ्रीशैर्वादिमते क्षुताम् । दिशामटाधिपतये प्रेमनाम्ने स लोटिकात् ॥ ११॥
 क लोकोद्भवोऽदभुभृयोग्या नृपात्मजा । प्रतिग्रहजन्तुस्त्रिपाणिः काल्पमना हिजः ॥ १२॥
 भयं तुङ्गादिभङ्गाय प्रायं ज्ञात्वागमन्निगः । परिहासपुरे विप्रपारिषद्यानकारयत् ॥ १३॥
 विप्रमन्त्रिमतेक्येन कृतो राक्षः स विज्रवः । दुःसहः पवमानाभिसमगमसोभवत् ॥ १४॥
 15 राक्षोऽप्युत्पाटने सज्जैः कथंविप्राधिर्तिर्हीजैः । मतिः क्षान्तिचरुपाये' तुङ्गनिःसारणे कृता ॥ १५॥
 राक्षो' तुङ्गादिभिर्धितंयावसेभ्यः प्रतिश्रुतम् । अन्वत्पार्थयितुं लभास्तावते शूडबुद्धयः ॥ १६॥
 तुङ्गास्तुन्देन विरोधं यो भृतस्तद्दे' वयम् । तं निर्दहाम इत्युक्त्वा शयः कोत्परघट्टनः ॥ १७॥
 तैरुद्धृत्य यदानीतः शूडस्तुङ्गगृहान्प्रनि । केशलोभाय विहिताद्या कृम्योयापिताभवत् ॥ १८॥
 तया प्रनीपपानिन्या निःशैवानां हिजन्मनाम् । अकस्माच्चिरगाच्छस्त्रं विनाशायोद्यमे कलौ ॥ १९॥ तिलकम् ॥
 20 ततः पलायिता विप्रा वस्तेषां मन्त्रदोभवत् । निगूढं राजकुलद्वारस्थेऽहम् प्राविशन्मयात् ॥ २०॥
 स व्यक्तीभूतकौटिल्यः संध्यां छविर् व्यधात् । अपहृतेस्तु ते विप्राः पलाय्य स्वगृहान्ययुः ॥ २१॥

१. 'A, निर्मिते. २. 'A, gloss जुवं क्षान्ति च.—'A, gloss सेपाचनीयं सङ्ग्रह. ३. 'A, supplied by A, ४. 'A, gloss कोशं विषयं. अथावयव अकारयत्. सीतकोशात् कृतवती इत्यर्थः. ५. 'A, Thus corr. by A, from A, प्रापितो.—'A, 'प्रापितम्. ६. 'A, 'A, Thus corr. by A, from A, राक्षस. ७. 'A, gloss नि. सारण. ८. 'A, supplied by A, —'A, gloss पुङ्गुवृषे.

विभिते राजकुलशो समकार्यं दिगन्तवः । मन्त्रिणः श्रीधरद्वयः समगल्यं स्वधुर्मधम् ॥२२॥
 ते कृत्वा ह्यमहर्कम् समार्तिं समरे गताः । विविधं मण्डलं सप्त सप्तमेर्द्धं वपुः ॥२३॥
 जितः सुगन्धिशीहेन^१ तेषु शान्तेषु संयुगे । बद्धाश्च राजकुलशस्त्रकुञ्जेनागवितो गृहम् ॥२४॥
 गीर्वाणोधिरोप्याभु स्कर्णं श्यैरेषु विस्ततः । तुङ्गस्य पुण्यवाहैः स तर्जितोपदनायुधः ॥२५॥ 25
 भन्योपि भूतिकलशो नाम मन्त्री विविजितः । ह्येनं राजकाव्येन सह भूरमतं वधौ ॥२६॥
 क्रमात्सुगन्धिशीहायैर्मुक्तः करुणया ततः । सपुत्रः सोवमानाधितमो देशान्तरं वधौ ॥२७॥
 परिहासपुरादिषु जातो यो देशविद्वजः । स दैवयोगानुक्तस्य नुभाय प्रत्युत्ताभवत् ॥२८॥
 ततः प्रसादिते राशिं गुणदेवेन मन्त्रिणा । आचर्यौ भूतिकलशः कृतगङ्गानिमज्जनः ॥२९॥
 पुनर्नृपगृहे तस्मिन्किञ्चिदपदे शनैः । तुङ्गं निहन्तुं राक्षसं गृहं दूताः प्रयोजिताः ॥३०॥ 30
 ज्ञातवार्तेन तुङ्गेन तस्मिन्मध्यं प्रकाशिते । सपुत्रो भूतिकलशो राक्षसं विनाशितः पुनः ॥३१॥
 भवदृष्टं मनास्तेभ्यं चन्द्राकरद्वयः शनैः । यो मद्यामन्तकः सोपि तस्मिन्काले व्यपद्यत ॥३२॥
 भूत्वा किञ्चित्क्षणं भूभृत्कन्यासंयोगभाजनम् । राजोपकारकृष्णमात्रेणापि समर्थं वधौ ॥३३॥
 विप्रेदिरेन्ये गङ्गायाः सर्वेपि नृपतिप्रियाः । अवाशिष्यत भोगाय तुङ्गः सभ्रातृकः परम् ॥३४॥
 इति यो यो हि वृत्तान्तस्तस्य नाशाय शक्नुतः । स स दैवानुकुल्येन प्रयुनोत्रेषकोभवत् ॥३५॥ 35
 कालक्रममुदितसंभयभूः स्वमूलमावाधयी तटतटः सरितोन्मूर्धुरैः ।
 यैः शङ्क्यते निपतन्तीति विनीर्गमुद्रिस्मैरेव तस्य हि भवेत्स्तिप्तमूमिहार्यम् ॥३६॥
 नीत्युज्ज्वलं व्यवहरन्मजाराधनतत्परः । शाकपुण्यसंक्षयानुक्तः शनिस्त्वासीत्संवलमन्त्रिः ॥३७॥
 यस्त्वभाव्यापहाराय हीनजन्मानमाहरे । साहायकाश्च कायस्थं क्षुद्रं भद्रेश्वराभिधम् ॥३८॥
 विद्वान्निगिण्य सौमिकत्वं काष्ठविक्रयितादि च । आरामिकस्य यस्यासीत्कृत्यं वंशक्रमोचितम् ॥३९॥
 कम्बलोद्वृष्टवृष्टो भोजनार्थमवालगतः । भस्त्रामयीभाण्डवाही बन्धुपथावियोगिनाम् ॥४०॥ 40
 अनन्तराजकार्यादिनिवृत्ताभ्रान्तो विधाय तम् । तुङ्गः सहायं नाबुद्ध संसर्गाङ्गव्यसंक्षयम् ॥४१॥
 धार्मिकं तेन धर्माकं विनिवार्यार्थचेतसम् । गृहकृत्वाधिकारैः स तुङ्गकी विनिवेशितः ॥४२॥
 देवगोब्राह्मणानायातिधिराजोपजीविनाम् । अकालमुन्मुषिदधे घृतिच्छेदं स दुर्मतिः ॥४३॥
 शत्रुनीयोपि पुण्यानि कूरः कापालिको निजान् । भद्रेश्वरस्तु पापभूषिजानामपि जीवहृत् ॥४४॥
 तुङ्गेन चैत्रे सर्वत्र कृते भद्रेश्वरे प्रभौ । सुगन्धिशीहः प्रयवावापादे श्यसि संक्षयम् ॥४५॥ 45
 परलोकं गते तस्मिन्सर्वभारसहेनुजे । तुङ्गच्छिन्नोत्समाङ्गत्वं सदैव्योमन्वनात्मनः ॥४६॥
 श्रीत्रिलोचनपालस्य शाहैः साहायकार्थिनः । देवां ततो मार्गशीर्षे मासि तं व्यवजन्तुषुः ॥४७॥
 राजपुत्रमहामात्यसामन्नादिनिन्तरम् । सैन्यं तमन्वगाद्रुरि भुवनक्षोभनक्षयम् ॥४८॥

२५. ^१) A₂ gloss उज्ज्वलयेन. ३६. ^१) A₂ gloss वृद्धिकारः. ३७. ^१) Thus emended with C; A R G "सौमिकम्".
 ३९. ^१) A₂ gloss योगविक्रयित्वं.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ "विक्रयित्वं". ४०. ^१) The first half of this verse has
 been omitted by A₁ and supplied by A₂ in margin. ४६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ "कारी". ४७. ^१) A₂ gloss
 मुदन्तकरी.—^२) A₂ gloss उज्ज्वल.

- अयमेव सद्यः शाहिना कृतस्तिक्यः । पञ्चपाणि दिगम्बरीचक्षे स चरोमदः ॥४९॥
 50 पञ्चापरचरन्वाचसाभ्यासाविशतयाः । अभियोयोचिनाः शाहिरंपर्यन्तं तदावधीत् ॥५०॥ युग्मम् ॥
 तुरुष्कसमरे पाषव ब्रूयं कृतमुद्ययः । आलस्यविद्ययास्तावत्सिद्धतास्मिन्निरेसते ॥५१॥
 परं विलोचनेनोक्तं सोमरीच क्षितं वचः । तस्यै परं सभं सैवैरस्तेकादाहमोत्सुकः ॥५२॥
 हर्म्यैरिणं तदा सैव्यं जिह्वासाधं विसर्जितम् । तौवीपारे' मितत्रावैस्ततस्तीर्त्वाचधीद्वलैः ॥५३॥
 ततस्त्वमाहितोत्सेकमपि शाहिः पुनः पुनः । जगादाहवतश्चक्रः पूर्वोक्तामेव संविदम् ॥५४॥
 55 स तस्य नामहीनाम्बं रणौत्सुक्यवशावदः । प्रत्यासक्तविनाशानामुपदेशो निरर्थकः ॥५५॥
 भ्रातस्तनः स्वयं कोपानुत्सुक्यामीकनायकः । सर्वाभिसारेणापञ्चल्लाहवविद्यारदः ॥५६॥
 अथ तुङ्गस्य कटकः सहसा भङ्गमाययौ । शाहिसैव्यं परं संख्ये ददौ विचरत्क्षणम् ॥५७॥
 शाहिसैव्ये गतेप्यासीज्जयसिंहः स्फुरजणे । श्रीवर्धनश्च सांप्रामिर्विभ्रमार्कश्च डामरः ॥५८॥
 बौदे तुरंगमुत्तुले महरत्रिस्त्रिमिमेटे । वीरक्षेत्रे निजे देशे रक्षितसौर्वशाः क्षयः ॥५९॥
 60 कस्त्रिलोचनपालस्य माहात्म्यं वक्तुमीधरः । निःसंख्या अपि यं संख्ये न जेतुमशकश्चिषः ॥६०॥
 मुमुमे कथितारारब्धं मुके त्रिलोचनः । कल्पान्तदहनज्योतिर्विसारीव त्रिलोचनः ॥६१॥
 स योपविष्टा संधाये कोटीः कण्टकादिनाम् । एकाकी कार्कमर्मशो निर्बधौ रिपुसंकटान् ॥६२॥
 गते त्रिलोचने दूरमशेषं क्षितिर्मण्डलम् । प्रचण्डचण्डालचमूशालमच्छाद्यमानशे ॥६३॥
 संयात्रविजयोप्यासीच हर्म्यैरः समुच्छ्वसन् । श्रीत्रिलोचनपालस्य स्मरुक्ष्मीर्ममानुषम् ॥६४॥
 65 त्रिलोचनोपि संभित्य क्षालिकं स्वपदाद्युतः । सयजोभूममरोस्ताहः प्रत्याहन्तु जयभियम् ॥६५॥
 वचा नामापि निर्नेष्टं शीघ्रं शाहिभियस्तथा । इह मासङ्गिकत्वेन वर्णितं न सविस्तरम् ॥६६॥
 स्वमेपि वदसंभाष्यं यत्र ममा मनोरथाः । हेलवा तद्विदधतो नासाध्वं विद्यते विधेः ॥६७॥
 ईषद्यङ्गमिषैपुल्यं राक्षः शंकरवर्मणः । वृत्तान्तवर्णने पूर्वममुष प्रकटीकृतम् ॥६८॥
 स शाहिदेशः सामात्यः समुभ्रुस्तपरिच्छदः । किमभूत्किमु वा नामूरिति संविस्थतेधुना ॥६९॥
 70 अवनतारं तुरुष्काणां दवाशेषे महीतले । प्रागभङ्गस्तस्तुङ्गः स्वदेशं प्राविशच्छनैः ॥७०॥
 सृगालायेव तुङ्गाय लम्बभङ्गाव भूपतिः । न तत्रायसि पुकोष स पैर्नसहशाशयः ॥७१॥
 किं नु जेदाय समभुत्तुङ्गायचत्वमीशिनुः । परायत्तया विसं पशोरन्युपतप्यते ॥७२॥
 तुङ्गात्मनोपि कन्दर्पसिंहः श्रीशौर्यवर्जितः । राजोजितं स्ववहरंस्तयोहेगप्रदोभवत् ॥७३॥
 मुदलेक्षिः क्षणे तस्मिन्निशान्वेषी स भूमजम् । आता विप्रह्राजोपि त्रैरचतुङ्गमारणे ॥७४॥
 75 कोशादिस्मरणाद्वाजा विदं शोलावमानधीः । अभीक्ष्णप्रेरणोद्दिष्टः मेरकावन्नवीचतः ॥७५॥

४९. ') Thus A₁; A₂ स तथा. ५०. ') ए supplied by A₂ in space left by A₁.—') Thus corr. by A₂ from A₁. ° वदवर्ध. ५२. ') Thus corr. by A₂ from A₁. 'सोकात्र. ५३. ') Thus A₁; altered by later hand to वस्यै; G as above.—') Thus corr. by A₂ from A₁. 'मय; A₂ gloss तौवी नाम वरी. ५४. ') एव supplied by A₂. ५५. ') Thus A₂; A₁ 'रौप्यच्छ. ५६. ') Thus A₂, with gloss सङ्गमस्वापर्यं साङ्गमिः; A₁ सङ्गम. ५७. ') Thus A₂; A₁ रिपुर्न. ५८. ') A₂ gloss वरच ईषद्यङ्ग मुनेः पैपुल्यं. ५९. ') पशोर supplied by A₂ in space left by A₁. ७०. ') Emended: A राक्षो. ७१. ') Thus A₁; altered by later hand to भूमजम् which is found also in G R. ७२. ') A₂ gloss वयं देवता शीतलोकाः कृता इति स्मरणात्.

पकाश्वेष सपुत्रः स गोपरो नः करावय । पतेद्यदि क्षणे तस्मिन्पद्वामः किं विदधते ॥७९॥
 अन्धया धुममांसिगे हन्यादस्मानसौ मलान् । इति कालापहारार्थमुक्ताभूदितो नृपः ॥८०॥
 नावन्मार्गं वयो बीजभूतं इति निभाव ते । विभानुं तदवस्वत्वं तुङ्गस्यासक्तोद्यमाः ॥८१॥
 षण्मासाभ्यन्तरे तुङ्गो भूपेनाकारितो गृहार्त् । सद्यो निर्बधौ दृष्टुः स्वयोपि विधेर्वशात् ॥८२॥
 स यद्विद्य नृपास्वान् स्थित्वा राज्ञेयतः क्षणम् । पञ्चैः सहितो भृत्यैः प्राविशाम्यममण्डपम् ॥८३॥ 80
 पश्चात्प्रविष्टास्तत्रैव पर्वशर्करावयः । अनुक्तापि महीपालं तुङ्गं शस्त्रैरपातयन् ॥८४॥
 मन्त्री महारथो नाम बोभूषणं करवर्मणः । तद्वदवस्तुङ्गभृत्येषु स्नाय्वः सिंहस्थः परम् ॥८५॥
 निःशस्त्रो यः क्षणे तस्मिन्परिचाणविधिरस्य । हन्यमानस्य तुङ्गस्य दृष्टे स्वं वपुरक्षिपत् ॥८६॥
 तुङ्गस्य मथमापते वज्रः आसोभवज्जवान् । राजा तस्मिन्निवृत्तसे शोचक्यासः समपद्यत ॥८७॥
 आस्थानराक्षणस्वासीर्द्धर्मनासः क्षतोन्तिके । यः पापकारी तुङ्गस्य पार्थः कङ्कध्वं दुर्मतिः ॥८८॥ 85
 ताभ्यामाभिवेदिकभ्यां चाणार्थे स्वाङ्गुलीमुखे । सिपन्न्यां पभुवत्तव शस्त्रं वासवशाज्जहरे ॥८९॥
 अन्तरङ्गाद्य चङ्गाद्या वेभृवंस्तुङ्गमस्मिन्नः । तैः स्त्रीवहासितं नूर्णीं बलैः शस्त्राग्निवैरपि ॥९०॥
 अज्ञानतुङ्गमृष्युभ्यस्तुमुते तत्र भूपतिः । तद्भृत्येभ्यः शङ्कमानो वक्रिहानाहवादिक् ॥९१॥
 आश्वासाय स्वभृत्यानां विपशा खल्लेन सत्वरम् । पातयामास तुङ्गस्य सद्यस्तव शिरो बहिः ॥९२॥
 दृष्ट्वा स्वामिशिरमिच्छं सैन्ये दैन्यात्पलायिते । भृत्यतामुज्ज्वलीयकुः कानिचित्तुङ्गसेवकाः ॥९३॥ 90
 भुजङ्गनामा सामन्तहिजापत्यो गृहावतः । संप्रामराजं विदधे गेहाद्रेहं पलायितम् ॥९४॥
 हारं कनकदण्डेन भञ्जवर्गानि ततः । विंशतिं हतवान्योधान्स राजास्थानमण्डपे ॥९५॥
 कोशाधिकारी त्रैलोक्यराजनामा हतो रणे । कट्यामन्तकधात्रेवो वीरोऽप्यभिनवाभिधः ॥९६॥
 भङ्गने विशेदेकाङ्गा वीरास्तुङ्गोपजीविनः । भेर्णी बबन्धुनिहता निःभेर्णी स्वर्गपदतेः ॥९७॥
 संयामं पदराजाख्यः कृत्वापि निःसृतोत्तवः । स्वामिप्रमदुःखामितापं तीर्थाभवाज्जहौ ॥९८॥ 95
 अन्ये लोकहयचाणमित्रं दास्यं रणाङ्गने । संत्यजन्तो ध्वजुज्यन्त वशसा जीवितेन च ॥९९॥
 चन्दाकवः क्षभटमन्त्रो देशिकभार्जुनाभिधः । हेलचक्रो क्षामरश्च स्वक्तशस्त्राः परैर्हताः ॥१००॥
 लोडितावसथस्तुङ्गो तुण्डितभीर्महीभुजा । आषाढभुङ्गहादहयां कथाशेषो व्यधीयत ॥१०१॥
 निर्गोहबुधौ भूमर्षां तुङ्गे सतनये हते । लम्बोदवा ध्वजुज्यन्त खलशया नृपास्पदे ॥१०२॥
 राज्ञो जनः कतुष्यन्तुद्वैभुनकर्मणा । यो भानृभानृखनयोर्विपसौ हेतुनां यतः ॥१०३॥ 100
 स दुष्पवादनिर्दोषो नागो निजकुलान्तकः । तुङ्गधाता ततो राजा कम्पनाधिपतिः कृतः ॥१०४॥ युवलकम् ॥
 भार्यो कन्दर्पसिंहस्य क्षेमा परमवर्षणी । नागेन संयमं यत्के रक्षसेवामितसर्पां ॥१०५॥
 मद्यान्ते तुमुते बिम्बा चतुर्भिर्दधतैः सती । तुङ्गकुषा क्षता शार्ङ्गे यविवेश हताशनम् ॥१०६॥

७९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ शवका. ७९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ गृहार्त्. ८४. ') Emended; A R G दृष्ट्यालो. ८०. ') च supplied by A₂ in spac. left by A₁. ९२. ') Thus corr. by A₂ from A₁ रक्षन्तोर्विपसि हतः. ९५. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'अथ कृत्वा.—') A₁ निवृत्तः; A₂ निवृत्तः. १००. ') Thus corr. by A₂ from A₁ आतुष्यन्तः. १०२. ') Emended; A 'वर्षणी.—') A₂ ग्लोस एतौ हि राणी चपति.

- मम्यायामवददायां कन्दर्पो वायमीजनत् । पुत्रं विविधसिंहं च मातृसिंहं च विभुमी ॥१०४॥
- 105 गृहीत्वा तौ स्तुषां वां च मङ्गना तुङ्गवल्गमा । देशादिनिगता सीमा राजपुत्री स्थितिं व्यधात् ॥१०५॥ सुग्मम् ॥
तुङ्गस्थाने ततो राज्ञा पाषे भङ्गेश्वरः कृतः । भूतेश्वरादिदेवानां यत्के कोशादितुण्डनम् ॥१०६॥
किमहिमेकवैकल्यमस्य राज्ञः प्रकाशयताम् । तत्तदज्ञानपि यत्के पार्थासीनधिकारिणः ॥१०७॥
पार्थः परमदुर्मेधाः कथानो भ्रातृकलत्रयः । निर्विचारेण यत्सेन नगराधिकृतः कृतः ॥१०८॥
वधादिपार्थ पार्थेन छकृतस्यक्तवेवसा । पवित्रे प्रवरोदास्य रङ्गपीठे प्रवर्तितम् ॥१०९॥
- 110 यत्के तुष्टपथ भूमर्तुर्मतङ्गः रूपणावधीः । सिन्धोः क्षतः कोशवृद्धिं प्रमापीजनपण्डनः ॥११०॥
पुरा देवमुखात्मस्य दिविशस्य कितानि । आपुणिकायां वेदवायां पुत्रध्वन्त्रमुखाभिपः ॥१११॥
वस्तुङ्गोपाभवात्तस्या लालितत्वं महीपते । वराटकात्प्रभृत्यासीत्कोटीनां कृतसंयवः ॥११२॥
विभूतिमप्ये तुष्टपथ प्रभृतायांमहौकितैः । अपुषिर्मज्जन्तेषु विक्रयोभूत्कुलोचितः ॥११३॥
प्रभृताधिरोगध भूत्वा लघोधोदयः पुनः । यो मन्त्राभिः सरंगध तिल्लोकेऽर्धहस्यन ॥११४॥
- 115 एकमेवामवधस्य सुकृतं मरणस्थे । कोटिस्त्रिमासं वददाच्छीरणेश्वरयोजने ॥११५॥
तदात्मजाः कृता नानभागानन्दिमुखात्मनयः । भभीशाः प्रतनाङ्गस्य राज्ञा तुङ्गोपमीचिनः ॥११६॥
हास्यं बभूव भूमर्तुस्तेषां तुङ्गपदार्पणम् । बन्धनं यवकाण्डीनां हेमस्थाने शिशोरिव ॥११७॥
ते तुलकाहवे राज्ञा तुङ्गप्रवहिताः पुनः । प्रत्वावृत्य यमुदंशं निजमेव पलायिताः ॥११८॥
इत्थं मन्त्रिण्यवग्रेयेषु स्थापितशाले च भूपती । केचिदुद्रेकममज्जन्दरद्विबरडामराः ॥११९॥
- 120 सा लोटिकामतं कृत्वा लोटिका नृपतेः क्षता । तिल्लोचमाया विदधे नानुनीक्षापदं मद्रम् ॥१२०॥
पापिनामपि हन्तेवं कापि सत्कर्मवासना । भङ्गेश्वरोपि यत्के विहारं छकृतोऽञ्जलम् ॥१२१॥
सत्यं विवेक्षा संप्रामराजो योम्याप्यतोऽजितम् । निजं बुध्दगो हविषं प्रथमपि न निर्मेमे ॥१२२॥
श्रीलेखा पार्थिववधूः श्रीयशोमङ्गलात्मजा । पत्नी शिबिलसामर्थ्यं स्त्रैरिणीत्यमसेवत ॥१२३॥
क्षतः सुगन्धिसीमस्य जयलक्ष्म्यां बभूव यः । वल्लभो निर्भरं देव्याः सोऽस्यास्त्रिभुवनोभवत् ॥१२४॥
- 125 स जयाकरगङ्गादिगङ्गासटातिरीक्षणीः । कोशोपकारकृतस्या जातोप्यासीज्जयाकरः ॥१२५॥
मयप्रामीर्णगङ्गादिकर्त्री संयवनत्परा । साभुङ्गुः प्रसदेन क्षमया भूरिचैमवा ॥१२६॥
स चतुर्थसमाषाडशारम्भाहे महीपतिः । हरिराजामिधं पुत्रमभिविष्ट्यास्तमाययौ ॥१२७॥
क्षमनःसेवितः कुर्वसदोषाशापकाशनम् । ह्युदावहः स सर्वस्य चैकोत्तम इवाभवत् ॥१२८॥
अमेषाञ्चने तेनेमां निधीरौ कुर्वता महीम् । पश्यसीध्यां निशीथिन्मां निषिद्धा हारसंवृतिः ॥१२९॥
- 130 अभिरस्थायिनी राज्ञस्तस्याज्ञाविमिनोक्षतिः । वन्द्या नवेन्दुलेखेन पार्थिवानामजावत ॥१३०॥

१०४. ') A₂ gloss कन्दर्पोसिंहः. १०५. ') सुग्मम्. added by A₂. ११०. ') Emended with G C; A R ह्यनु सप्तः. १११. ') A₂ gloss कोषाधिकार्य. ११७. ') Thus A₁; A₂ 'वरेष्वय. १२४. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'महर्षि. १२५-१२६. ') The words from 'सङ्गादिविजयवरा' to 'नवधामीन' in the following verse have been omitted by A₁ and supplied in margin by A₂; they are found in G B. १२८. ') A₂ gloss पण्डितैः पुण्डित. —') A₂ gloss आकाङ्क्षा विषय. —') A₂ gloss शैल्यं लोचय. १२९. ') ') Thus corr. by A₂ from A₁ पुण्डरीकं and निशीथिन्मां. १३०. ') Thus A₂; A₁ 'शायिन्मनोक्षतिः.

शक्तिशक्तिमहान्धुर्वी स रक्षित्वा क्षमापतिः । क्षयं यवी भुवि यथाः भुवि मुक्तादमीदिने ॥१३१॥
 प्राणिनां शोतमानानां नक्षत्राणामिव क्षमात् । लक्ष्मीर्भीष्मभयविषं संगता भङ्गुराविनी ॥१३२॥
 समन्वोः सैरिणीवृत्तिः सुतस्व जननी विजा । अभिचारं चकारास्वेत्यविनां जनभुतिः ॥१३३॥
 राज्योपकरणे सज्जीकृते राज्याधिषी स्वयम् । सा राजमाता श्रीलिङ्गा वायस्वास्ता समागता ॥१३४॥
 मिलितैस्तावदेकाङ्गिर्भावा धायेयकेण च । सागराख्येन तत्पुत्रो बालोऽनन्तो नृपः कृतः ॥१३५॥ पुनर्म ॥ 185
 निर्धिं जिवृक्षोरन्येन हने तत्र प्रमापणम् । तद्वशिणेर्हेतुं स्थस्व पापायैव यथा किल ॥१३६॥
 राममातुस्तया राज्यलुब्धायाः पुत्रनाशनम् । अभूद्व्यवहने राज्ये वृत्तिमायैव केवलम् ॥१३७॥ पुनर्म ॥
 सा राज्यविवलभ्येन तादृशा व्यथिताश्रया । व्यस्मरत्नवस्तेर्धं भिष्मोक्ताभ्यासवासवाम् ॥१३८॥
 अधानगम स्यधिरः विनुश्रो बालभूपतेः । राज्यं विप्रहराज्जाख्यो हर्षे निततधिक्रमः ॥१३९॥
 स लोहहस्त्यचलितो दग्धा हारमार्कितः । दिनहयेन सार्धेन नगरं सस्वरोजिह्वम् ॥१४०॥ 140
 श्रीलिङ्गाविरिताः सेनाः प्रविष्टं लंठिकामटम् । वरीपितामयस्तत्र निजमुत्तं सहायुगम् ॥१४१॥
 मरुहयं ततः कृत्वा स्वस्व मर्तुः सुतस्व च । तस्वी व्यववती राक्षी राज्यक्षोषयामिहाम् ॥१४२॥
 ततो नरपतिः किञ्चिच्छनैः शिथिलशैशवः । अतिव्ययादिव्यसनी वर्मेश्वरतयाभवत् ॥१४३॥
 तस्यासज्जद्रपालायाः शाहिपुत्राः परं प्रियाः । भवन्त्येतानादौ राज्योत्पत्त्यपहारिणः ॥१४४॥
 कृतमत्यहनिर्वाहः सार्धलक्षेण भूमना । रुद्रपालो हरिहरं कराविदधं नात्नवत् ॥१४५॥ 145
 दिवापालः क्षमापाललभ्यवा प्रनिवासरम् । सहस्राणामशीत्यापि शोते स्म न ह्यलं निशि ॥१४६॥
 अनङ्गपालवेतालधके क्षमापालललितः । शश्वत्सुर्ध्वगीर्वाणप्रतिमापाटने मनः ॥१४७॥
 रुद्रपालः परिचाता धनमणालविहारिणाम् । बभूव चौरचण्डालमायायं यथपञ्जर ॥१४८॥
 कायस्था रुद्रपालायाः प्रजानां पीडनं व्यधुः । चकारान्धमटं भीमानुत्पलाख्यो यदपणीः ॥१४९॥
 किञ्चकुपालवाहभ्यमन्यतस्याभिधीयताम् । जालन्धराधिपस्येन्दुचन्द्रस्येन्दुमुत्तीं हताम् ॥१५०॥ 150
 उपयेमे मनोज्ञस्याज्यंश्रामासंमतिं स्वयम् । यथा मरुः स्वाभिधया विदधे त्रिपुरेश्वरे ॥१५१॥
 तस्याः किञ्चिहयोऽनुनां स्वसारं यो वरीवलीम् । अथ सूर्यमर्ता देवीं भूभुजे परिणीतवान् ॥१५२॥
 रुद्रेण भूपतिः सख्या स कर्णहृत्तदायिना । पाषीकृतो दुर्नेवानां कर्णेनेव सुर्योधनः ॥१५३॥
 कम्पनाधिपतिस्तत्र क्षणे त्रिभुवनो बली । आयवी भूपतेर्हेतुं राज्यं संमृतडामरः ॥१५४॥
 आकृताशेषकटकं तस्मिन्मोक्षमुपागते । एकाङ्गाः सह्यारोहा राजपर्वं न तत्त्वजुः ॥१५५॥ 155
 अलिना लङ्क्यन्नासनामोषाऽऽप्यधिक्रमः । प्रजहारानन्तदेवः स्वयं त्रिभुवनं रणे ॥१५६॥
 संनाहरक्षिताङ्गः स दृढमहनिपीडितः । विदहीं वदनेनासृक्स्वप्रतापमिषोहमन् ॥१५७॥
 विनयच्छदशौडीर्धः शिमुपायः स भूपतिः । दृष्ट्वा बलमसंभाव्यं तस्मिन्स्वयत्का रणं गते ॥१५८॥

१३३. ') व्यथिताया supplied by A₂ in space left by A₁. १३५. ') A₂ gloss तस्या अपरः पुत्रः. १३६. ') Thus A₂; A₁ रत्नं १३९. ') Thus A B; G C हर्षम्. १४१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ प्रविष्टो. १४४. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'मापटले. १५०. ') य supplied by A₂. १५१. ') माय supplied by A₂ in space left by A₁. १५३. ') Thus A₁; A₂ किञ्चिदिव. १५०. ') A₂ gloss चण्डाल. १५८. ') A₂ gloss शौडीर्ध अधिमानः प्रागल्भ्यं वा.—') A₂ gloss शिमुसदृष्ट.

- दामालाहामरं प्रन्तं शरैरभिनवाभिधम् । शालास्थले व्यषाच्छाप्यविक्रमो मोषविक्रमम् ॥१६९॥
- 160 मांसाह्वयेष्टनाष्टीभूतलङ्घो भनजणे । मुचनलोभकृदभूतैरबोनन्तभूपतिः ॥१६०॥
 परवन्महारलूनाङ्गनेकाङ्गान्स पदे पदे । निवेद्यमानानमस्यैर्नामपहनपूर्वकम् ॥१६१॥
 क्षितिभृज्जातवाक्षिण्यो विलम्बिस्वावरे ततः । चाञ्चन्वन्मक्षपटलावेकाङ्गानां न्यवारवत् ॥१६२॥ बुग्मम् ॥
 एवं तत्र कृतज्ञेन भृत्येभ्यः प्रतिपादिता । विलम्बिस्तेन दीप्तरकोटिपण्यवतेः क्रमात् ॥१६३॥
 राज्ञो रणाभिपृक्तस्य पुग्मसेकैः करास्सदः । स्थिरमहरदः कृष्टधिरैणेति जनभुतिः ॥१६४॥
- 165 अशो महत्त्वं भूमर्तुर्वीनो देशान्तरागतः । तारपिजभुवनो येन संविभेजे विमन्नुना ॥१६५॥
 ब्रह्मराजाभिपस्तेन बन्धुर्गच्छापिपः कर्तः । रुद्रपालकृतज्ञेनो विरक्तधलिनो ययौ ॥१६६॥
 सप्तभिन्नेच्छभूपतैः समं मलितहामरः । तेनांनोतो दरद्राज्ञो यलाङ्कचलमङ्गलः ॥१६७॥
 क्षीरपृष्ठाभिर्धं धामं प्राप्तस्य समरोत्सवः । तस्यायं त्रिकमोदयो रुद्रपालो विनिर्ययौ ॥१६८॥
 शो व्यवस्थापिते मुदे सैन्याभ्यां दरदीधरः । क्रीडन्पिण्डारक्राव्यस्य नागस्य भवनं ययौ ॥१६९॥
- 170 दुर्नवाचरणासन्न पार्श्वैर्धैरितोपि सः । द्रवमानस्य मत्स्यस्य गात्रे कुन्तमपातयत् ॥१७०॥
 अथोज्जगाम गोमातृवपुः कुण्डाहुर्जगमः । स च तं मृगयौस्तुक्पादधावदरदीधरः ॥१७१॥
 तमापतन्तमालोक्क व्यवस्थान्मूलनं विदत् । आस्कन्दाशङ्कि भूमर्तुः सैन्यं युद्धाय निर्ययौ ॥१७२॥
 भूमृक्ततोत्ससंघर्षं संजातानलसंहतिः । कृतस्वर्गाकुनोद्गारो वीराणां समरोत्सवः ॥१७३॥
 तस्मिन्महाभटादेरपि शिरमिच्छं दत्त्यतेः । रुद्रस्य रौद्रमहसः संघर्षं यशः पुनः ॥१७४॥
- 175 समरे वधवन्धादि स्तेष्वराजाः प्रेषिरे । संश्रप हेमरत्नादि पुनः कश्मीरभूपतिः ॥१७५॥
 उत्तंसमुक्ताद्योताम्यः क्षालिताक्षलज्जलम् । रुद्रपालो दरद्राक्षशिशो भर्तुवपानयत् ॥१७६॥
 भावोदयनवस्तेन कृतपादैस्तथा द्विजैः । बह्मधैर्विधापास्तस्य बभूवुरवतालिकाः ॥१७७॥
 रुद्रपाले ततो लूतामयेन प्रमयं गते । अन्येपि शाहितनयाः क्षिप्रमेव क्षयं वयुः ॥१७८॥
 पालल्लेहान्धविगमे मुद्राशयजुषोभयत् । देवी सूर्यमती भर्तुर्द्विपण्येव बिम्बिता ॥१७९॥
- 180 सुभटापरनमा सा गौरीश्वरविधायिनी । पुण्यं वितस्तापुलिने निर्ममे सुभटामठम् ॥१८०॥
 गोहेमह्वरत्नादिप्रदानैः लब्धदृष्टिमान् । सदाशिवप्रतिष्ठायामवरिद्राधिकार सा ॥१८१॥
 आशाचन्द्रापरालम्ब्य कच्छनस्यानुजन्मनः । नास्मा व्यधापि वास्तव्यास्मापहारो मठस्तथा ॥१८२॥
 सिद्धनाम्बवत् च भ्रातुर्भर्तुर्धाभिधया सती । मयौ वाकारवत्पार्थे विजयंशामेरशयोः ॥१८३॥
 अष्टोत्तरं चापहारधत्तं श्रीविजयेश्वरे । ब्राह्मणेभ्यो महापुण्यं विद्वजः प्रत्यपादयत् ॥१८४॥
- 185 पत्युर्नोक्षाव्यवहारान्ब्रह्मावमरेश्वरे । विभूलबाणविक्रान्तिष्ठाच विनिर्ममे ॥१८५॥

१६९. ^{१)} Thus corr. by A₂ from A₁ मोषविक्रमम्. १६९. ^{२)} Supplied by A₂. १६९. ^{३)} Emended with G C, A कृपः. १६९. ^{४)} A₂ gloss ब्रह्मराजेन.—^{५)} वचनमङ्गलः supplied by A₂ in space left by A₁; A₂ gloss नाम. १६८. ^{६)} Thus A₁, A₂ खरपृष्ठा, with gloss खरोट् हति धाम कनराज्ये. १७२. ^{७)} A₂ gloss उत्तंसमुक्ताः वा मुक्ताः मुक्ता-
 नमयः तासां यो योयिः श्रीभिः स एवाभ्यां येन क्षालिता अभवत् कपिरस्य क्षमत्रहामकाचकचं प्रकाशः स्फार इति वाच्यं अन्यं तत्र
 इति धिरेतिप्रयोगः । क्षलज्जना तु योधावाभिति कोटः मुक्ताफलवीरिणमुक्त्वापत्युल्लेखं कपयत् । जलस्य हि मुक्त्वं कपयति वैशे.
 विकाः ॥.—^{८)} Thus corr. by A₂ from A₁ क्षलज्जलम्.—^{९)} Thus corr. by A₂ from A₁ एवाचयत्. १८०. ^{१०)} Thus A₂; A₁
 मया कोषं

संपत्नी राजराजाख्ये मूने पुत्रे प्रचक्रुः । सदाशिवात्मिके राजवेश्म संत्वज्य तौ स्थितिम् ॥१८६॥

ततः प्रभृति सत्वज्य पूर्वरागकुलस्थितिम् । तथैव कृष्णं भूपालात्सर्वैव वसतीर्ष्युः ॥१८७॥

पार्थिवस्याश्वाशालीयाः प्रियवाजितया प्रियाः । मसाददंशानुष्णां च सर्वतः समतां वयुः ॥१८८॥

यमेश्वरतया भर्तुर्वैद्यो नर्मकोविदः । अनुष्ठायमा नित्यं डहको नाम शैशिकः ॥१८९॥

मालवाधिपतिर्भोजः प्रहितैः स्वर्गसंभवैः । अकारयद्येन कुण्डमोजनं कपटेश्वरे ॥१९०॥

190

प्रतिष्ठा भोजराजेन पापसुदनतीर्थजैः । सततं बदनचानि वा तोषैर्षहिताभवत् ॥१९१॥

अपूरयत्सव्य वस्तां दुस्तरां निबमादितः । प्रहितैः कार्यकलशीकुलैस्सहारिपुरितैः ॥१९२॥

स तस्य पद्मराजाख्यः पर्णप्राप्तिकैश्शैशिकः । प्रियनाम्बूलशीलस्य स्वागिनो बह्मभोभवत् ॥१९३॥ अकलकम् ॥

तेन नागरखण्डादिर्षाविक्रयिणा नृपः । देशोत्पत्तिधनं शायो निःशेषं दापितस्तदा ॥१९४॥

एष्वचमृक्कशोभाङ्गमौलितिसिंहासने नृपात् । बन्धावावत्त लम्बये धने स धनिकोधिके ॥१९५॥

195

तद्वान्विह्वमास्यानोपयुक्तं तस्य मन्त्रिरात् । आनीयमानं मासार्धमासरे मासि मास्यभूत् ॥१९६॥

स्वकोशसंभवं इक्ष्वा देवी सूर्यमती ततः । पद्मराजोद्भवं देशस्याव्यवस्थां व्यवहारवत् ॥१९७॥

शमिते आश्वशालीयडहकादिभ्ये तदा । मायर्नन्त पुनर्देशे व्यवस्था निरुपद्रवाः ॥१९८॥

ततः प्रभृति राज्ये राजकार्येणतामवत् । तस्यै शौर्यकथां त्यक्त्वा राजा कार्यकरः पुनः ॥१९९॥

भर्तुर्नारीविषेभ्यं तस्या भर्तृजयस्तथा । निष्कलङ्कन शीलेन नाम्योन्वं गर्भताममात् ॥२००॥

200

भवमक्तिप्रतप्तान्त्यागशीलादिभिर्मुणैः । कृतिनानन्तदेवेन मुनयोपि विनिर्जिताः ॥२०१॥

राज्ये तस्य महीभर्तुर्दक्षिणं तांस्तानलङ्घयन् । पतिवरेव राजभ्रीभृत्याववनवोन्मुखी ॥२०२॥

क्षेमाभिधो राजगच्छपूरणं बालभञ्जकं । व्यवहारदशभागादिप्रकारैर्द्वैकवन्धनम् ॥२०३॥

मन्त्री तनोभवस्तापुसैर्गतः केशवो हिजः । सौधधन्नातपेनेव भूषातो येन भूषितः ॥२०४॥

धाम्यनगतशिरैकाकी स एव इदो जनेनैः । भाग्याम्बुवाहनडितो निविडाः कस्य संपदः ॥२०५॥ युग्मम् ॥ 205

भाग्यापीनं धनं ध्यात्वा मुधा मुग्धप्रियामसौ । कुलविक्रमयोर्दपं मिथैव प्रयुतां प्रति ॥२०६॥

प्रासादपालवैद्यस्य गौरीशक्तिवशात् । भूतेर्हलधरो वज्रो वराहश्चाभवच्छ्रुताः ॥२०७॥

तेभ्यो हलधरः सूर्यमन्या विहितसेवनः । वृद्धिं दिने दिने गच्छेत्तेभ्य सर्वाधिकारिताम् ॥२०८॥

विधेयान्वुद्धियुक्तेन कुर्वतः सित्यनन्तरान् । सपत्नीकोमवत्तस्य मुखप्रेक्षी क्षमापतिः ॥२०९॥

क्षेमिणं क्षत्रितं पुत्रं सपादामुदयपीः । कर्मस्थानं स्फुटीचक्रे सर्वस्वान्धुरंधरम् ॥२१०॥

210

अभूर्धनकमुल्यादित्येन कनकस्य वत् । राजावत् जनस्वार्धसंभवायां प्रकाशकम् ॥२११॥

स तत्सिवारयामास भाविनां मुमुग्धां विदन् । शानीं संविज्वितस्य इण्डायायासकारिताम् ॥२१२॥

१८०. ') Thus corr. by A₂ from A₁ स्त्रा. १८६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'लुण्ठ'. १९०. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'भौते'. १९२. ') A₂ gloss प्रणितां.—') Thus corr. by later hand from A₁ 'प्रविते काशक'.—') A₂ gloss शेष इति भाषया. १९३. ') A₂ gloss शान्तविषयः. १९५. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'सने. १९६. ') ई supplied by A₂ in space left by A₁. २००. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'शीलेन'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'गुह्यता'. २०१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'प्राप्त'. २०३. ') A₂ gloss मापितः. २०४. ') Thus corr. by later hand from A₁ 'केशवो. २०५. ') Thus A₁; A₂ 'मुनिर्'. २०९. ') Thus A₁; A₂ 'कुर्वन्'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'नरन. २१०. ') Thus A₁; A₂ 'सर्वकार्य'. २१२. ') Thus A₂; A₁ 'सने.

- भस्तिमानधशासीवाग्धनहारापहारिणः । कांक्षिद्यापाद्य स शम्भे निम्बे लोकस्व विप्रवन् ॥२१३॥
 तत्पावकपता भीतः कचस्त्वर्गैः क्षरास्वदैः । शोभां मठापहारैश्च वितस्तस्तिभुसंगमः ॥२१४॥
 २१५ भानरश्च क्षताधास्य तन्मीपरिचयोन्मदाः । विरदा इव न कापि शानवणितो जहः ॥२१५॥
 तद्भागुपुत्रो विष्माद्ययः भीमान्वीरो वराहजः । हाराधिकारकार्यासीद्दानप्रलववारिहः ॥२१६॥
 स क्षामरकुलाकातमृत्पुः स्वल्पागुगोमयन् । स्वशाब्दे जहौ प्राणान्पलायनपराकुलः ॥२१७॥
 चम्पायां सालभूपालमुन्मुल्यानन्तभूपतिः । तत्तद्वृजवी नम्बं धराधमरोपयन् ॥२१८॥
 मन्त्रभूष्येन शौर्वेण परदेष्टेभ्य भूपतिः । इत्यपेक्षान्निदधस्तोभूक्तृष्णगुणोत्कृत् ॥२१९॥
 २२० तुकात्मजस्य कलशस्यारम्भौ शिखरैरनिकम् । अमोचयद्दलधरो युक्त्या वल्लपुरादमुन् ॥२२०॥
 उरशां च प्रविष्टस्य वैरिद्विधाधनो व्यधात् । कम्पनाधिपतिसत्त्व मार्गान्सौधोऽथ निर्गमम् ॥२२१॥
 कालेनन्तमहीभर्तुर्भैरिविषहर्षकटे । साहसाम्बुदमृन्मन्त तानि तानि क्षणे क्षणे ॥२२२॥
 राजेश्वरो हारयतिः भीमान्भद्रेश्चरात्मजः । क्षामरैः क्रमराड्यस्यैरन्येपि बहवो वताः ॥२२३॥
 वीर्य नीतिरुश कावे भीत्या व्यवहरन्नापि । भुक्त्यां निष्परिमयां को मुद्रे नृपमन्त्रिरे ॥२२४॥
 २२५ गुणवारास्यदीभूतो देव्या निविडसेवनात् । आश्राचन्द्रादिभिः कुदैर्बद्धो हलधरोऽप्यभूत् ॥२२५॥
 स राजा इतस्तर्प्यो बन्धनक्रेशमन्त्रभूत् । भाग्यवभावे निःसारे ह्यलमेकान्ततः कुतः ॥२२६॥
 नृपेण बन्धनास्यक्तं तं श्रीः प्रयागता पुनः । आसितिकु सितच्छत्रलज्जास्मिन्सितानना ॥२२७॥
 स राव्याः प्रावृष इव वणधन क्षणे क्षणे । कोपप्रसारमेवाकर्षार्थावापातमन्त्रभूत् ॥२२८॥
 ततः सरलचित्तस्य क्रमेण समपद्यत । भार्याजितत्वं भूमर्तुर्दुर्धवाकाशेनोन्मुञ्चन् ॥२२९॥
 २३० अधिकारपरित्यागाहोषानुशयावहान् । वदन्निर्वार्यमाणोपि प्राक्कैर्हलधरादिभिः ॥२३०॥
 पठ्या संमिरितः क्षात्रजनयस्त्रेहमृदया । पुत्राय कलशायाभूद्राज्यं शतं समुद्यतः ॥२३१॥
 वास्यस्यनुशयं राज्ञेयंवाधपि कारितः । सज्जं तेन रणादित्यनामा क्षणाभिषेचनम् ॥२३२॥
 एकाग्रचत्वारिंशस्य वर्षस्य तनयः सिते । वडेङ्किं बाहुलस्याभूदभिषिक्तो महीभुजा ॥२३३॥
 अध्यास्थाने रणादिन्यो राजपुत्रासिदेशयन् । विन्तयनाज्यमाहात्म्यं प्रतिपत्तिषु निवृत्तः ॥२३४॥
 २३५ अनन्तो राजपुत्रोऽयं देवेति कथयन्वचः । कूकाटिकान्यस्तहस्तः क्षितिपालं न्यवेदयन् ॥२३५॥
 कुपितेन स भूमर्ता परितृप्यावलोकितः । एवं कृतस्मितो व्यक्तं तदूचे नीतिनिवृत्तः ॥२३६॥
 इत्थं वच निवेद्यन्ते कान्यकुब्जादिभूभुजः । तथैव त्यक्कराज्यस्य कान्यास्तु प्रक्रिया तव ॥२३७॥
 दिने दिने सानुशयो नियतं भविता भवान् । नाभिमानपरित्यागः कर्तुं शक्यो मुनेरपि ॥२३८॥
 ह्यनूरुर्हर्षानां तव मन्त्रिणां इदयंगमम् । राजा नस्य वचः भुत्वा प्रतिष्ठाक्याप्तमोमयन् ॥२३९॥
 २४० हृदयान्येषुर्नयं भूपं राजचक्रेण सेवितम् । नवेतरं च सहितं परिमेषैः परिच्छेदैः ॥२४०॥

२१४ ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ कचस्त्वर्गैः; A₂ gloss कचस्त्वर्गैः स्वर्गैः कचैः सै. २१०. ^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मठापहारैः'. ^३) Thus A₂; A₁ 'जहः'. ^४) वृक्षा supplied by A₂ in space left by A₁. २२१. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ 'मार्गान्सौधो'. २२२. ^२) वल्ल supplied by A₂ in space left by A₁.—^३) A₂ gloss तनामन्त्रदेवेन रणादित्यनामा क्षया वलीधराः अभिषेचनं सज्जं कारित इत्यन्वयः कथं भूतः एवंवापि भवि. २२३. ^१) A₂ gloss क्षामरः.—^२) Thus corr. by later hand from A₁ 'वह'; A₂ gloss कार्तिकस्य. २२४. ^१) व supplied by A₂.

धीमान्मूलधरो बुद्ध्या कृतकाद्यया नृपम् । एवं निर्मलैर्बलैर्धर्मैर्न वक्ष्यामीदृशसुखः ॥२४१॥
विधाय निःसुखं ह्यनु राज्यभार्यार्णायिकमुम् । कस्यात्सङ्कलसापेक्षो न विज्ञेय्य कार्त्तिके ॥२४२॥
तत्त्वयं राजकार्याणां कार्यमुद्दहयं स्वया । धर्मून्वो वीरवामोर्गिरवमसु कृतस्तव ॥२४३॥
इत्युक्त्वा स पुनर्मूपधिकारमभिमतम् । चक्रे कलशदेवं च कतया मुक्तिवन्धितम् ॥२४४॥
पिन्नोरेषामितके कुर्वन्नाहाराद्यपि संततम् । ततो बभूव कलशो नाममात्रमहीपतिः ॥२४५॥ 245
सर्वास्थानास्त्रपुजादिविधाने पार्थिवोक्ते । पितुः सहायकत्वाः स पौरोहित्यविधाकरोत् ॥२४६॥
अनिमित्तप्रदृष्टानामनिमित्तानुतापिनाम् । न क्वापि चलचित्तानां तिरश्चासि च निधयः ॥२४७॥
हापयित्वा पतिं राज्यं निर्द्वेष्टेनापि सवता । ह्यौ बभूव यद्वाही विप्रेर्मेज्ञानुतापिनी ॥२४८॥
तेज्मं कुषाणामुत्कर्षं पार्थिवमदोचितम् । वेपार्तकरणादौ सा कक्षविधा न बहते ॥२४९॥
हासीकृत्यं तथा पुत्रमहिम्नः कारिताः सहा । नृलोपतेपेन यावच्च वैमुक्त्यमदर्शयन् ॥२५०॥ 250
पुत्रो विप्रद्वाराजस्य क्षिप्रिराजाभिमतः । राज्ञः पितृश्वजो धाता कदाचित्पार्थमायवी ॥२५१॥
तस्मै न्ववेदयत्स्वैवं स चित्तस्वोपतापकम् । पुत्रे भुवनराजाख्ये राज्यलुब्धेतिविभुते ॥२५२॥
स हि तस्यामजो नीलपुराराज्यं समाभितः । तद्रैः पितुरारब्धं विधातुं सोद्यमोभवत् ॥२५३॥
नाम भागवतानां च पूज्यानां स्वपितुर्व्यधात् । इत्थं यद्वोपवीतानां मुनामभुविमानसः ॥२५४॥
क्षिप्रिराजः स्वबन्धो च विद्वदाणां विभुदधीः । मनस्तापापरे चक्रे सर्वस्यागामृते स्मृताम् ॥२५५॥ 255
राज्यं कलशपुत्राय ज्येष्ठानन्तरजन्मने । रामलेखाभिधानायां राज्ञां ज्ञाताय सत्वरम् ॥२५६॥
दत्त्वा स्तनभयायापि तदोक्तवार्तिमाय सः । राजार्थिभिर्बुधैः सार्धं विदधे तीर्थसेवनम् ॥२५७॥
मुक्त्वा शमशूलं भूरीन्वर्षान्परमवैदग्धयः । स चक्राशुपसानुज्यं ययौ चक्रधरे ह्यधीः ॥२५८॥
सं च भोजनरेन्द्रं शनोक्तर्षेण विभुनै । ह्यरी तस्मिन्क्षणे तुल्यं हावास्तां कविशान्धवी ॥२५९॥
पितुः पितृश्वयाङ्गानुर्गमस्वानन्तभुमुजा । तन्वज्जराजस्योस्तज्जे नमां म्यासीकृतः शिभुः ॥२६०॥ 260
तन्वज्जरापि विभुर्द्वि तवीत्या राष्ट्रं शिभुं च तम् । पुनः प्रविष्टः कश्मीरानन्तं चक्रधरं ययौ ॥२६१॥
सर्गसाधारणीभूतभोगानां राजकीजिनाम् । तावज्ज्ञानेयमभवदेहं होहकलङ्कितम् ॥२६२॥
इन्दुराजात्मजास्त्रिद्वाराजो यो बुद्धराजतः । जानो मदनराजाख्यं वीरं पुत्रमजीजनत् ॥२६३॥
अभ्युत्सिक्तः श्रुतस्तस्य दर्शयतिमण्डलान् । विभुरे राज्ञि निर्यातः शौचोत्रेकादखण्डितः ॥२६४॥
तस्मां जिन्दुराजाख्यो डामरोत्रेकखिवा । रात्र्या स्वयं गृहं गीत्वां सावित्र्यं पाहितोभवत् ॥२६५॥ 265
काणः शोभाभिजस्तेन गाढोद्देगावहः प्रभोः । देप्रार्मस्यो डामरोत्र इत्यास्कन्दं विधातितः ॥२६६॥

२४६. ^१) A₂ gloss विप्रेर्ग निस्तेजः । A₂ विप्रेर्गानुतापिनी इत्यन्वयार्थः. २५१. ^१) सः supplied by A₂ in space left by A₁. २५१. ^१) Thus A₂; A₁ नीलपुराराजः.—^२) Thus corr. by A₂ from A₁ 'राजर्षिः'; A₂ gloss आस्कन्दः. २५४. ^१) वस supplied by A₂ in space left by A₁. २५६. ^१) A₂ gloss कलशदेवस्य ही पुत्रो ज्येष्ठो इत्येव एकः कश्चिद उक्तो विनीतः. २५९. ^१) A₂ gloss अनन्तरजः.—^२) A₂ gloss नीलपुराराजः. २६०. ^१) A₂ gives in margin a genealogical list showing the descendants of the brothers उग्रराज and कान्तिराजः उग्रराज, संभारदेव, अनन्तरज, कलङ्क, and कान्तिराज, अन्तराज, तन्वज्जः.—A₂ gloss (to पितुः) संभारदेवस्य.—^२) A₂ gloss कान्तिराजपुत्रस्य उग्रराजः.—^३) A₂ gloss तन्वज्जः.—^४) Thus corr. by A₂ from A₁ तन्वज्जः.—^५) A₂ gloss वीर उक्तः. २६४. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ इत्युः.—^२) A₂ इति उपरी रजन्वयार्थः. २६५. ^१) Thus A₂; A₁ गत्या. २६६. ^१) A₂ gloss देवानां इति नावत्.

- कम्पनाधिपतां दक्ष्या तत्सत्यं प्रतापिनः । पार्थिवो^१ राजपुण्यांश्चेष्टांश्चक्रे करप्रदान् ॥२६७॥
 अनन्तभुजो राज्ये तत्सत्यतिसंकटे । आलम्बयद्विश्रितो बभौ हलधरः शयम् ॥२६८॥
 मुमुर्षुणा चक्रधरे तेन पार्थस्थितो नृपः । सजानिदपदेशार्थं स तदेष्टमकथ्यत ॥२६९॥
 270 मा काष्ठं परराष्ट्रेषु रभसारब्धिसाहसम् । युक्त्वा बल्लापुरादौ नो व्यथोदं व्यसनं मया ॥२७०॥
 विशङ्क्यो जिन्दुराजोयं परार्थ्यां वृद्धिमागतः । मेदं वः सह पुत्रेण जयानन्दो विधास्यति ॥२७१॥
 कथितं तेनं तत्समुत्था जिन्दुराजं महौजसम् । विज्जेनावन्धयद्वाजा युक्तिमात्स्याजितानुधम् ॥२७२॥
 अथ कालेन कलशश्चाभूत्कलुषिताशयः । भूत्वैरसाधुसंसेव्ये प्रसक्तिं पाशितोऽध्वनि ॥२७३॥
 तस्याभवन्विज्जपिस्थराजपाजादयः मियाः । तस्तेकदा राजपुत्राश्चत्वारः शाहिर्वंशजाः ॥२७४॥
 275 पुत्रो गच्छयतेर्नागनासो^२ निकटसेवकः । सोपि तस्य जयानन्दः कौटिल्याध्यापकोभवत् ॥२७५॥
 दिजेन्नेमरकण्ठे तु याते शिवसमानताम् । राजा प्रमदकण्ठस्य वयौ तज्जस्य शिष्यताम् ॥२७६॥
 दुःशीलस्य प्रकृत्यैव तस्याकृत्योपदेशकृत् । गम्यागम्यविचारस्य परिहर्तोभवद्गुरुः ॥२७७॥
 गुरोर्गतविकल्पत्वं तस्यान्यत्किमिवोच्यताम् । त्यक्तशङ्कः प्रवृत्ते स्ववृत्ताद्वर्तेति यः ॥२७८॥
 महासमयसंचारचतुरैर्यैरमीनितः । गण्यते स्वप्रभाबोयैर्मैरकोपि न निर्भयैः^३ ॥२७९॥
 280 ते भट्टपादास्त्रासेन पतित्वा भगजानवः । बिडालवणिजा स्वस्याः शिरोहस्तापैः कृताः ॥२८०॥
 पुरा कृष्णबिडालाङ्गो वणिक्विदिहाभिधाम् । बिडालवणितिल्यात्मनामविस्मरिकां दधे ॥२८१॥
 यो ध्यागमूर्खो वैद्यस्त्वगुरुत्वाहं कृतः क्रमात् । पदकृद्वजकादीनां शिल्पिनां गुरुतामगात् ॥२८२॥
 स भट्टपादानुष्ठापांश्चक्रे मूर्खपरोपयन् । भेदो बिडालविष्टोऽपि विदुःगुण्योत्कटं करम् ॥२८३॥
 एवं प्रकृतिनिःसाररपि गजैर्जिह्वहम् । आन्ध्रं स गुरुमिर्नये दिवसोऽमुपरैरिव ॥२८४॥
 285 ये दीर्घजायतां रात्रौ भूमिभोजनसेविनः । अजीर्णपिशिनोद्धारनिव्यवृत्त्यपकथराः ॥२८५॥
 अवस्करप्रणालाभाः वृष्टं क्षिप्रमधःपथैः । शौचपाथ इव क्षिप्रमुज्जान्ति मधुनिर्हरम् ॥२८६॥
 नक्तमातोषयाद्यज्ञैः सार्धं कृतसेवनः । चारणो वेणुवाद्यज्ञो योषितां धर्षयन्हडात् ॥२८७॥
 कनकाग्नये मदांशमे कुडे हलधरात्मने । स्तम्भे निबद्धा तद्वृत्त्यैऽजिज्ञासो व्यपीयत ॥२८८॥
 यो विटश्चमको नाम लुनाङ्गोमङ्गलावहः । शनैर्लेभे स बाह्वर्थं कौहं व्यासवभुपतेः ॥२८९॥
 290 प्रसादवित्तो भूभर्तुरन्तरे मन्त्रिणामपि । लब्धपतिष्ठः स प्राप ठकुराख्यां नृकुङ्कुरः ॥२९०॥
 प्रयां प्राप्नस्वप्राप्तेन स भञ्जन्वंशमञ्जसा । प्रागेव नासायंशस्य भञ्जनं बहमन्यत ॥२९१॥
 तेनैकीपितनोः शौन्यः स यत्किं जपोऽजितः । अयाच्यमपि वृत्तान्त मध्यपातालकुञ्जने ॥२९२॥
 कलनाख्या स्वसा रात्रौ नागाख्या च तदात्मजा । परदारप्रसङ्गेन संभोक्तुं नावशेषिता ॥२९३॥

२६७. ^१) Thus corr. by A₂ from A, सपयो and 'विद्याश्चक्रे'—^२) A₂ gloss राजनिर. २७१. ^१) A₂ gloss कलशेन.—^३) A₂ gloss अनन्तरेणगच्छयतेर्नागनासो भूयान्ध पुत्रः. २७२. ^१) A₂ gloss हलधरेण. २७४. ^१) Extended; A R G 'नवदिक्ष'. २७५. ^१) A₂ gloss वृद्धिमागतः. २७६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ वज्रमपि. २७८. ^१) R supplied by A₂; A₁ gloss रवा आसीत्वा यासौ पुत्री तस्याः सुरते सम्भोगे. २७९. ^१) Thus A₂; A₁ निर्भव. २८०. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ विद्याम्. २८१. ^१) Thus corr. by A₂ from A, बिडालनाग इत्या. २८२. ^१) This verse has been omitted by A₂ and added in margin by A₂; found in R G. २८५. ^१) Thus A₂; A₁ 'जागराजानी'. २८६. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁ क्षिप्रम्. २८९. ^१) Thus corr. by A₂ from A, कौह. २९१. ^१) Thus A₂; A₁ कयागमोऽपि. २९२. ^१) Thus R G; A₁ कथय.

ननुवर्णं लपकीको मुखवाग्मूत्रमूतिः । य इत्यमैस्तीक्ष्णवा लसौ नु विभुतम्वयः ॥२९४॥
 निष्कर्षो धाम्नुसीमानोद्यवापानयो विजः । गोप्यभूतामदैवको वैधेयो लोहकामिषः ॥२९५॥ 305
 य वामसेनपातस्य मलारात्यर्धवैधेयि । यल्लुनां मुष्टिवादां विद्यावाग्मुष्टिलोहकः ॥२९६॥
 परां मखिर्दे संशतो नवमपास्य रागिषः । आसीदुदत्यकोहृन्मदैवद्वलै रतिभिषः ॥२९७॥ मिलकम् ॥
 भङ्गारकमटापीथः साधुर्व्योमिषाको जटी । कुर्तुंटावपाधिकरणे गृहीतमिवमनः ॥२९८॥
 अन्धवाग्धर्षिकान्मन्मनाः स्वाधैवनेषकात् । अवन्तिपुरं हस्तपादकहिंषेतकम् ॥२९९॥
 परिभ्रष्टमुपायं ललितत्येव र्धं पुरा । य तेन वारिवाद्यस्तमङ्गाद्यनपायवः ॥३००॥ 300
 विश्वमनाः पुण्याणि वाहयित्वा नृपास्तिकम् । ..... ॥३०१॥
 मदनो नाम बाधालः प्रपेदेत्यनरकृतम् । यनैः कौहृन्मुदुगौडीमन्धपातं वनाभयम् ॥३०२॥ यक्षकम् ॥
 तैषाम्येव विटिधातुकारिः शिप्रमिमोहितः । दोषायपि गुणाम्येव कलशः कलुषीकृतः ॥३०३॥
 गर्भे द्वेपणकारि बाधमुचितं कृत्यं यजापीडनं तेजस्विस्त्वमलज्जता सरसतागम्याङ्गुलार्धनः ।
 सारस्यं ललपातिदानसहनं वैष्णवं य तत्संमिधौ किंचित्कर्म कुर्वन् शेष इति यद्विज्ञाप्य संत्यज्यते ॥३०४॥
 राजा श्रीवैरतौल्यमाल्यतिवेहं परिधमन् । स्वदारातिङ्गनैः शीतिं लणशङ्खं य लम्बयान् ॥३०५॥ 308
 भारतस्यकृताधारमितिः परबभूवतिः । अभिलाषानलोस्तेके रागभाजां वृतावृतिः ॥३०६॥
 तान्मुदुगान्पुरस्तस्य पन्थानेकरा नृपः । जिन्दुराजगृहं मावास्व राशौ शैर्वैकामुकाः ॥३०७॥
 तवासीजिन्दुराजस्य स्तुवा परममुचली । स्वगृहे वसत्येवेता यत् कलशामुजः ॥३०८॥
 प्रविशन्मन्धार्धं भवतिः क्षयितं भूमिः । धृतासतो गृहद्वारं यन्मालापीरुषाङ्गिताः ॥३०९॥
 तान्मन्मुदुगान्पुरं न क्षितौ पतितं भवान् । वृहन्मलस्त्वयपुनो ररभुरनुवाचिनः ॥३१०॥ 310
 तेभ्यः स मुष्टिवादादि वदन्नः कथमप्यमूर्ध् । वैधं कलशदेवोद्यमिष्युक्ता व्याजितो विजैः ॥३११॥
 प्राणहीनं पुरस्तस्य मारीममिषसार यत् । तदेव कामिनस्तस्य नृपमासीदमङ्गलम् ॥३१२॥
 स निर्वातो गृहात्काम्याकटाक्षविषयीकृतः । यधि कालीकटाक्षार्थं वैषाच यतव ययौ ॥३१३॥
 निजविषापरपिण कुर्वन्नीतिमतिक्रमम् । अस्तरवेभ्यः परिमर्धं भूपातोपुपलन्धयान् ॥३१४॥
 इन्द्रिवैरिन्द्रचन्द्राया द्वेपिता वैः हृता अपि । अपरिप्लानमानस्यं तैर्मैर्त्वेत्याय या कथम् ॥३१५॥ 315
 प्राग्गुणीकृति हुर्वैशः क्षयिष्यं गर्भोभिलाषस्ततो धर्मः पूर्वमुपेति संक्षयनयो ज्ञान्योभिमामकमः ।
 सहिं प्रथमं प्रयात्त्वमिजं पथापुनर्मोचितं किं माभ्येति विप्रर्धं विगलने क्षीलस्य विनामयेः ॥३१६॥
 राजधानीमवाप्तस्य दुःक्षीलस्य महीपतेः । लपायामेव तां मातौ वितराचयिजमनुः ॥३१७॥
 तौ हृदिस्था सुतयोऽलज्जाशोकाश्वितौ विरम् । निषयं गन्धमे तस्य खरोपस्य यक्षकम् ॥३१८॥
 सर्वविद्याविधिं ज्येष्ठं मन्त्रां यप्यिकात्मनम् । हर्षं राज्ये विकीर्तुं य विष्णुमूर्तां निशीविनीम् ॥३१९॥

२९५. *) Thus A B G; C विष्णुः.—*) A, gloss वक्त्रं वायं वायः. २९८. *) A, gloss जटीमू. २९९. *) The second half of this verse has been omitted by A, and supplied by A, in margin. ३००. *) A, gloss यत्नं यक्षयानम्.—*) A gloss योजयिष्ये. ३०१. *) A, indicates here a lacuna of two *padas*. ३०२. *) Thus corr. by A, from A, कुहमपु. ३११. *) Thus A, originally; नृप has been subsequently erased by A, and replaced by two dots. ३१२. *) A, gloss यत्नं विट. ३१३. *) Thus amended with C and G *see. manu*; A "कथासा". ३१४. *) य supplied by A.

- 820 आकारितस्तनस्ताभ्यां प्रातः कलशभूषतिः । कवे विज्जयायानन्दौ साक्षाद्भौ जनकाग्रयम् ॥३२०॥
 तन्मतेन ज्ञानानन्दरचयतः कथंचन । अन्वीयमानो विज्जेन स पिबोः प्राविशद्बृहत् ॥३२१॥
 पिता प्रविष्टमात्रं तं वक्ष्ये दत्तपेटकः । अभाग्यभागिञ्जलिहि भुरिकाभिव्यवाग्रवीत् ॥३२२॥
 एवं प्राचविष्टाङ्गस्तंभितालम्ब्य पाणिना । सागद्वयं स्तुष्टाङ्गस्थं विज्जे राजानमग्रवीत् ॥३२३॥
 राजमानवतां पुत्रौ भवन्नापि भवान्कथम् । नास्त्यंयं याविनां वेति मानप्रदमहावतम् ॥३२४॥
- 825 गृहीतवेतनेनार्वं राजपुत्रेण शस्त्रिणा । संकटोस्मिन्मया स्वामी जीवता स्वयन्ते कथम् ॥३२५॥
 पिता भवानवं पुत्रः क्षणेन्मस्मिन्महीपते । मत्संनिहितेमुप्य वद्योग्यं तद्विधीयताम् ॥३२६॥
 मुग्धं विमोक्ष नृपतिं वचोभिः खिग्धकर्कशैः । विज्जः स्वामिनमादाय विराक्रामत्तदन्तिकत् ॥३२७॥
 विज्जस्यापुत्रवन्धीरालक्षैर्यमतिमानुषम् । अवन्तदेवस्याप्यवे वदेवं स व्यनुभूत ॥३२८॥
 षण्डी नरपतेः पत्नी भाव्यर्चयत्कथवा । अस्याज्यमपमौनस्या तस्मिन्नवसरेभवत् ॥३२९॥
- 830 सां वेदासिष्यतोद्युक्ता नामविष्यत्तदेतत् । विवमात्सर्वनाशाहा वध्पनात्कलदास्य वा ॥३३०॥
 ततो विज्जिन कलदाः सत्त्वरेण प्रवेशितः । तस्यन्दिह्मभिधानाया वधभाया निवेशनम् ॥३३१॥
 शिरोर्निदस्य संजतेत्युक्ता भीतं पतिं व्यधात् । सा माहा ज्ञानवृक्षन्ता तैलेनाभ्यक्तमस्तकम् ॥३३२॥
 व्याजव तेन सर्वस्य संवेदं विधिष्य सा । पतिं जुगोष विन्यस्य विज्जं हारस्य रक्षणे ॥३३३॥
 ततः समार्पेदरता राक्षी निर्मलस्य भूपतिम् । कुशलावेषणमिषात्तयस्यान्तिकं वधौ ॥३३४॥
- 835 बभूव ब्रह्मोद्यमो राजा तथैव नययौ वदा । दत्तप्रवेशो विज्जेन तदैकाग्र्येव सोमवत् ॥३३५॥
 विषेधादनुगम्यतां ततः कुक्षो धराधवः । कथित्वा विजयक्षेत्रं गन्तुं प्रार्थतेतोद्धतः ॥३३६॥
 तं प्रयान्तं सपत्नीकं प्राप्तं पद्मपुराणिकम् । अबोधयेत्य तत्रस्था विद्वांश्चहृदयो दिजाः ॥३३७॥
 अपिकारं स्ववं त्यक्त्वा राजन्किमनुत्पत्ये । कृतस्यानुश्रवो युक्तो न सतो नास्तोपि वा ॥३३८॥
 न च ते तुर्मतौ त्यक्ताः प्रजा एता मयेत्यपि । ध्यात्वा धनोः समुचिता कर्तुं बुद्धस्य वाच्यतां ॥३३९॥
- 840 न वज्रपुत्रकस्यैव शक्तिः कापि हि भूभुजः । भवेत्सापुरसाधुर्वा स प्रजानां भुभाग्भूः ॥३४०॥
 उज्ज्वलि यत्पयोवाहा जलाणि तडितोय वा । वनस्पतीनां सदसत्कर्मपाकस्य तत्फलम् ॥३४१॥
 यथापयस्थितं पुत्रं त्यक्तेष्वस्वासितुं सुखम् । कोशं त्यक्त्वा प्रस्थितस्य घटते तत्कथं तव ॥३४२॥
 भाराधिक्यसामर्थ्यः सार्धशः भुविमानपि । संस्मृत्यते क्षीणकोशः कृपाण इव कैः पुमान् ॥३४३॥
 भुख्येस्वैच्छद्वृषो वायव्यस्यावृत्तिं विचारवान् । नावच्छ पुत्रेणाभ्येत्य सभार्थेण प्रसादितः ॥३४४॥
- 845 अथ प्रविष्ट्य नगरं च प्रासादापवाजिताम् । अद्यान्तमन्युराराध तर्फी भूषो विनिर्वहौ ॥३४५॥

३२०. 'A, gloss ज्ञानानन्दः मानपुत्रः पुङ्गवाद्यपुत्रः. ३२४. 'Thus corr. by A, from A, न व्याजव. ३२९. 'पत्नी नरपतेः and वाचसरेववत् supplied by A, in space left by A, ३३०. 'विष्यते supplied by A, in space left by A, —
 'A, गैनासाहा वध्प supplied by A, in space left by A, ३३९. 'Emended: A, वन्तु; A, वन्तु. ३३९. 'उत्तः supplied by A, in space left by A, ३३९. 'Emended; A विचार. ३३९. 'कृतस्या supplied by A, ३३९. 'Thus corr. by A, from A, त्यक्त्वा. —
 'A, gloss, partly effaced, तुर्मतौ बुद्धविशिष्टे पुत्रे नवा दत्ताः वजाः त्यक्त्वा पुत्र एव राज्यं स्वयं प्रसादित्यपि (ध्यात्वा) बुद्धस्य पुत्रस्य वाच्यतां निष्ठा कर्तुं न समुचिता ते — त्यक्त्वा. ३४९. 'A, gloss मादाराग. ३४९. 'Emended: A प्रसादा; C प्रजापा.
 [C. VII. 321

हवापुधनुषाह स्वये स्वीकृत्य निर्वृतः । देवीं प्रतीक्षमाणोऽस्यार्धदिस्सारे ततः क्षणम् ॥३४६॥
 वानप्रकाराणोऽप्येकोऽज्ञातौ नृपाङ्गनाः । नावःशङ्कुमपि वृहे निर्वीर्यः परमेश्वरम् ॥३४७॥
 अज्ञातवार्तः भाङ्गपूर्णं तत्स्थानेनमधस्त्रयः । ज्ञातवार्तज्ञता स्वासीदाक्रान्तमुत्तरागमः ॥३४८॥
 प्रतिभोक्तुं पुरे ताभ्यां हतपुण्यास्ततौ जनः । भाष्यविश्वमिषाहीच्छहीर्षार्थकणानिव ॥३४९॥
 हा मातर्हा पितः केत्थं पृच्छतः परिदेवितात् । इत्यस्मादपरः शब्दो मार्गेषु न तदा भुतः ॥३५०॥ 850
 मार्गेऽन्तराम्तराक्रान्तविरती विह्वरभनिः । शैलानां शोकनिःश्वसन्मुक्ता इव मुधुमे ॥३५१॥
 तवोराक्रमितैः शब्दस्यैव संभातसंस्तवी । कर्णौ भूमेऽप्यनृणुतामाक्रमितमिवावहन् ॥३५२॥
 पुत्रागवा तादृशी तौ हृष्टा मार्गे हुनीकसाम् । खगानां शायभरणमपि लोकोऽप्यवहन् ॥३५३॥
 तयोः पुत्रानवोत्तमचेतसोर्विजयेऽभरः । मनःप्रसादं संरुहः क्षिप्रवन्मुखाकरोत् ॥३५४॥
 तत्तत्र भाङ्गगात्राधभृत्वाद्यावसवापिणः । संविधानक्रियामिध व्यपवोरगमनिनम् ॥३५५॥ 855
 हेतौ कोऽप्येककरणपूर्णयोगीगणानृते । आसन्नियन्त्रनगडातीच्छन्वराध्या इवापणाः ॥३५६॥
 तन्त्रङ्गराजमुक्ताविज्ञातिपुत्रा नृपात्मजाः । तं सूर्यवर्मचन्द्राद्या धामराधानुचक्रुः ॥३५७॥
 धामराक्षसीरभूपासीनामा नौनगरादिषु । स्थानेषु स्वेषु निक्षिप्य रक्षित्वे गुप्तिमावभूत् ॥३५८॥
 विभ्रान्तसर्वचित्तस्व भीमतीनन्तभूपते । प्रावर्तन्तोऽस्तवेर्गन्तुं दिवानि विजयेऽभरे ॥३५९॥
 राजपुत्रहयारोहशक्तिधामरमण्डलैः । कृत्स्नैरेव स्थितिर्बद्धा सपिषे वृत्रभुजः ॥३६०॥ 860
 वस्त्रे पञ्चपञ्चाशे ज्यैष्ठे मासि विनिर्गतः । आसाद्य विजयक्षेत्रं स स्वर्गलक्ष्मणम्भूत् ॥३६१॥
 कलशस्तु गते रात्रि प्राप कीतवर्धं महीम् । रक्षाही चलिते वातरक्षां निधिमहीमिव ॥३६२॥
 स्वराज्यमुज्ज्वलीकुरुं रक्षोऽपि बिहितोद्यमः । वक्रे संवन्ध्य विज्ञातैः संमतानधिकारिणः ॥३६३॥
 तेन सर्वोपकारेषु ज्यायानन्दो नियोजितः । हारे वराहदेवश्च वितस्तावपुराङ्गवः ॥३६४॥
 यो ह्यम्बराधिकार्योऽसिन्द्राजस्य कम्पने । राज्ञां विजयमित्रः स कम्पनाधिपतिः कृतः ॥३६५॥ 865
 यथाधिकारमन्त्रांश्च विनिधायाधिकारिणः । राजार्थचिन्तामारेभे संरन्ध्रः पितृविभहे ॥३६६॥
 ज्यायानन्दः पदातीनां विकीर्णैश्च सप्तहम् । यवाहनुजितेभ्योपि भनिकेद्योमहीरुणम् ॥३६७॥
 स्वीकृत्य पक्षीमिन्द्रादिराजपुत्रगणान्वितः । अथावान्तिपुरं प्राप योऽङ्गु वृद्धवराधिपम् ॥३६८॥
 अभ्यर्थ्य कारितो वेलां राजा काराविनिर्गतः । शिमिकारत्नना बोधुं जिन्द्राजो विनिर्यथा ॥३६९॥
 तेषामुद्योगमाकर्ष्य क्रुद्धा वृत्रमहीभुजम् । स्वे धामराधवाराधाः संस्मृदुपतस्थिरे ॥३७०॥ 870
 अजायत न्वस्तगुडक्रात्रमुत्तरगण्डला । हस्तैः सञ्चादवी कृत्वा संकटा विजयेऽभरे ॥३७१॥
 ततः सूर्यमती यवात्पति परमकोपनम् । यवाधे पुत्रवात्सल्यादमुद्धं दिवसद्वयम् ॥३७२॥

३४६. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'स्या छरि'. ३४६. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'स्तान्मासी'. ३५०. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'म'. ३५१. ') A₂ gloss वातः पोताः तेषां वरन् योयन. ३५१. ') A₂ gloss वातः यन्त्र इति भाष्य. ३५०. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'मुक्ता'. ३५१. ') A₂ gloss ज्ञानन्तरेण.—') A₂ gloss स्वर्गलक्ष्मणं वरमात्रं न तु वृ [सिन्धु]. ३५१. ') A₂ gloss वरपतिराह. ३५५. ') व supplied by A₂ in space left by A₁.—') A₂ gloss विपत्त्यां यान वानुर. वस्तुवृद्धौ वस्तु स वितस्तावपुराङ्गवः. ३५५. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'यो ह्यम्बराधि'.—') A₂ gloss कालकोप. ३५५. ') व supplied by A₂ in space left by A₁. ३५०. ') संस्मृत् supplied by A₂ in space left by A₁.

संविषये समुत्पन्ने तत्सत्त्वमुदोषतः । इंपती संविद्विती तौ चाथै वाचद्वयं पुनम् ॥४०१॥
 अयानन्दारिबुद्धयाश्च नुना बन्धोद्यतं सुतम् । भुवोपि बन्धुः केदाभिर्गन्ध विजयेन्मरुत् ॥४०२॥
 तस्यावशासकूटानि पुनो राधावहाहवत् । व्यापादवत्पदातीक्ष विषशस्त्राभिमुक्तिभिः ॥४०३॥
 तथा प्रवर्धमानोपि विरोपे स्ववरीधवत् । वात्सल्यविषया राक्षी मर्तुः प्रतिषिद्धीर्षितम् ॥४०४॥
 लुब्धुभिधामुत्कैवर्तवन्धकी तद्विषयीः । धक्कडामरमाया च तज्जारः कलतिलदा ॥४०५॥ 405
 स तज्जारी दुष्टात्मा कथ्यमानो समीपयैः । शुभाच पितरौ निर्व्वं कीलास्मितलितानवः ॥४०६॥ मुग्धम् ॥
 तौ इंपती पुनर्म्मनुतापुद्वयमुग्धौ । विद्याभिर्धर्मवर्धभिर्मनस्तापममुच्छ्रिताम् ॥४०७॥
 यदा पुनस्तयोर्दीर्घमाद्यत्वाच्च व्यवहीयत । तदा तैर्व्वैः स पुपुन्यो राक्षी बह्निमदाववत् ॥४०८॥
 तेनाभिनेर्बरीशश्च सर्वोपकरणैः समम् । भस्मावशेषमभवद्विजयेन्मरुत्पानम् ॥४०९॥
 सर्वनाशशुभा दीना राक्षी मर्तुः समुद्यता । तन्वज्जुर्ध्वैधकूपे कथंविज्यन्मनो गृहम् ॥४१०॥ 410
 स्वच्छांशुकानि शय्याभ्यो निशायां सुप्रमुत्थितम् । निःशेषं राजसैन्यं तदजायत दिग्गम्बरम् ॥४११॥
 तज्जाराधनीसौधमास्पदवन्कूलशुभूपतिः । कोपाद्वृत्त्वज्ज्वालीधैर्यगनालिङ्गिभिः समम् ॥४१२॥
 अतश्चतुर्ध्वैः स पारं सरितो नृपः । निमज्जन् सजानिस्तु नुस्तरे क्षोकसागरे ॥४१३॥
 संपाप्य धानरमुष्टं रजलिङ्गं नृपाङ्गनां । व्यङ्गीणास्रक्षसप्तत्वा टाकानां पार्थवीमुषाम् ॥४१४॥
 क्रीत्वा चं मददौ पुनैर्भूत्यानां भोजनानामुके । ध्वने तेन निर्देग्धाभ्यपि धामान्यशोधवत् ॥४१५॥ 415
 भस्मकूलतलाचावहन्धं स्वर्णदि भ्रूमा । कथापि यावतो हन्त पथयत्यथ कौतुकम् ॥४१६॥
 राजा भूयाद्वरीभूने पक्षमे तत्र सायुगः । नद्वत्त्वमधिपत्तव्यपटलाच्छादितेदसम् ॥४१७॥
 शत्रवत्त्वमर्थसामर्थ्यं विकीर्षोस्तत्पुनं नवम् । विना राजोक्तिमात्रां न सिद्धं वृद्धभूपतेः ॥४१८॥
 भर्त्ताभिभवो मानुरानुकूल्याचमो नृपः । परितापं पितृस्त्रैर्धुःसंदेहैः सदाकरोत् ॥४१९॥
 निर्बन्धावय पुत्रेण पर्णोत्सगमनं पिता । निवासनोत्सुकेनोक्तः शत्रुवृत्तुस्त्रैर्वरा ॥४२०॥ 420
 प्रथमस्या यदा नालीपत्न्या तस्यैव वस्तुनः । निष्पत्तये प्रेक्षमाणः साधिसौर्षे क्षणे क्षणे ॥४२१॥
 तदा आनु रहः कुर्व्वस्तन्वज्जे धक्कजे स्थिते । उवाचानुकूपैर्वा तामेवं स पद्वं वचः ॥४२२॥ तिलकम् ॥
 अभिमानो यथाः क्षीयै राज्यमनोमो मतिर्धनम् । यथा जायाविधेयेन हन्त किं किं न शारितम् ॥४२३॥
 मिथ्योपकरणं नारीर्गणवन्ति नृणां जनाः । परिणामे तु नारीणां क्रीडोपकरणं नराः ॥ ४२४ ॥
 हेयोन्मेधाप्यसक्ताभिर्धिरक्तामिरुचया । के नाम नाव कात्यानिः कृतामस्तत्वातिथीहृताः ॥४२५॥ 425
 कपं काथिद्वनं काथिद्वयां काथिध कामैर्धैः । पुंस्त्वं काथिद्वन्काथिर्ध्वैर्नृणां नहुर्कृताः ॥४२६॥
 हरन्ति पात्रभिरिव धमां पुनैरन्यगोचरैः । यत्ताः यतोपरीक्षस्यासत्क्रिन्ध इवाक्रिताः ॥४२७॥
 पर्वन्ते वैतनमिने किं जीर्णैरीदृशैरिति । जोषयन्ति कृतामर्धमृच्छोचयन्ति तु योषितः ॥४२८॥
 सर्वकाष्ठं निदिरथापि शोषाम्योविष्कृतानमृत् । पतिपत्त्यनुदोषेन मयेवं नावधीरिता ॥४२९॥

४०६. ¹) A, gloss पितृपतिपि पितरौ राजा राक्षी च यथा यज्जारावराज्जा समीपयैः कथ्यमानः राक्षी च मुग्धमिवा केपलीं नात्र कथ्यमाना वराजस्यैर्धैः. ४१५. ²) Thus corr. by A, from A, दुपायवा.—³) Thus corr. by A, from A, विधी. ⁴) Thus A, A, पूर्व्वीधु. ४१६. ¹) Thus A, A, लव. ४१६. ²) नद्वत्त्वह. विष्णु इति भाष्य. ४१६. ³) वस्तुनाथि sup-
 plied by A, in space left by A, .

- 480 प्रभविष्णुर्निहस्वेवमैहिकीः ह्यसत्पदः । परलोकह्यसत्पदामपि इन्मुं ममोद्यता ॥४३०॥
 बलीपलितमुक्तस्य मेदोयोमरणावधेः । विह्वल विजयक्षेत्रं कुच गन्तुं ममोचितम् ॥४३१॥
 क्षपाकरकलाभैतैः किलिबसपणक्षमा । हारोपकण्ठसंसेवोत्कण्ठा कुण्डीमवेस्कयम् ॥४३२॥
 पुत्रो लोकह्यवता कस्मान्यस्वेद्यो मयेत् । तीर्थात्यस्थापयन्मां वस्कुपये मृगमिच्छति ॥४३३॥
 प्रतिमात्यवगीतोर्व प्रसादो मेव येतसि । अगवान्यकुलोद्भूतो यदयं संगवेशितः ॥४३४॥
- 435 विसंवादिगमाकाराचारैर्वन्धुविरोधिनम् । पुत्रं पितुरसंक्षिप्तं जानीयादन्वरेतसम् ॥४३५॥
 ह्यचिराविष्कृताकूतां त्यक्त्वा प्राणाव यन्मगाम् । एवं यदन्पतिस्तस्याधके ममैह्य ताडनम् ॥४३६॥
 गोत्रजस्य पुरः पुत्रोत्पत्तिगुणे प्रकाशिते । आमुहविमियालावा साभूरधिकतज्जिता ॥४३७॥
 महानमस्य पुत्रो हि प्रदास्ताव्यस्य सोमवत् । विप्रजापत्ययोपाकस्तयेत्यासीज्जनभुतिः ॥४३८॥
 उन्मिक्तभाविनं भर्तुर्बोधितो जितभर्तुकाः । जानम्यन्त्याहुंसंभुलशिरस्ताडनसंनिभम् ॥४३९॥
- 440 अतः सा ह्यहं प्रीक्षितस्कारपदं वचः । माकृतममदेवोथिरित्युवाच हवा पतिम् ॥४४०॥
 गतभीलापसो मग्धो जातभागवविपर्ययः । नृपा नृपः क किं वाप्यमिति मूढो न वेत्यवयम् ॥४४१॥
 ह्यारोप्यितस्य यस्यास्य नाभूत्पावरणं पुरा । लोको जानास्ववं किं न तेन मां प्राप्य हारितम् ॥४४२॥
 स्वकुलस्त्रीसमुचितं धर्तिकविन्मामभ्यवधाः । क्रियते किं न कालेवं यस्यावधिसंयत्ने ॥४४३॥
 भक्तमेणो गतवया देशास्तुत्रेण वारितः । पञ्चापि त्यक्त इत्यस्मात्परिवादादि मे भयम् ॥४४४॥
- 445 कुलदोषादिवृत्तान्तगर्भोपालम्भविमिरैः । बभौभिर्भयितस्तस्वास्तस्यौ नृणो नदा नृपः ॥४४५॥
 तदा तस्यासन्पान्तनिःसृतः प्रसरन्बहिः । निर्विकाराकृतैर्यत्कं हृदये रक्तातिर्हरः ॥४४६॥
- " संभ्रान्तावां ततो राक्षसपदव्यपन्नो हृदन् । अक्षिपेत्तुं गुदे तेन कुधा राजा भवेक्षिताम् ॥४४७॥
 ततोविभीरो राजैव सं रज्जाचक्रितोन्वशात् । राक्षो रक्तातिहरणं जानित्युप्यतां बहिः ॥४४८॥
 विधेया नारीणां तनयनिहिताशेषविमथाः कृतम्लानौ भृत्ये पुनरुदितविश्वम्भरभसाः ।
 नयन्तो गण्यत्वं प्रसभमभियोगैर्लेभुमर्हि नयत्यक्ताः स्मापाः प्रत्यमुपगच्छन्ति न विरात् ॥४४९॥
- 450 नृपतिर्बाहितद्वयः शररातपसेदितः । नृप्यविपीव धान्याम्बुं द्युनासृज्जात इत्यभूत् ॥ ४५०॥
 गम्भीरैः राजपुद्वैस्तथा वार्तां प्रकर्तिता । वया नाबुद्ध नृपान्तमेतं कोपि बहिर्जनः ॥४५१॥ युग्मम् ॥
 वस्त्रे सप्तपञ्चाशे शैर्गमास्यां च कार्तिके । विजयेज्ञायतो राजा जीवितेन व्ययुज्यत ॥४५२॥
 पञ्चाः पुत्रस्य वीरैर्यैस्त्वक्तो राजा ह्यलोचितः । प्रसार्य पादौ निहातुं प्राप सोवसरं विरात् ॥४५३॥
 पुत्रोपासी न कस्मैचिपुत्रोपास्यै न कथन । चक्रे ह्यली विमन्युध मरणेन महामनाः ॥४५४॥
- 455 संभ्रामराजदापावो न कस्वविदिष विवः । भंशुकाच्छादितो भूमावनाव ह्य स्रोतस्वपत् ॥४५५॥
 न मियाकन्तिः शिखरं कुप्यवधियोकिभिः । सर्वस्यामी वयौ राजा दीर्घेभिर्हारसज्जताम् ॥४५६॥
 शशिर्बोद्धकनयावधितायेव स्वजन्महन् । कृतवदा सतिः पञ्चा ततो निम्बे सनाथताम् ॥४५७॥

४४१. १) Thus A₂; A₁ 'वीरं लघु'. ४५०. १) A₂ glues धान्यं यन्मिा धान्यवत् इति भाष्यम् । सप्तपञ्च. ४५२. १) Thus corr. by A₂ from A₁ सप्तपञ्चिके. ४५५. १) Thus corr. by A₂ from A₁ लोपवत्.

भारामुपवचनञ्जालं देवं प्रत्यहवेननम् । ददौ स्वस्थेभ्य भृत्येभ्यः सा कर्तुमनृणं पतिम् ॥४५८॥
 गृहीतवेनाभा भृत्याः कोदां सर्वं तथा स्वयम् । पुरस्ताद्विजयेनाश्रयं नमः सेनाय पाविताः ॥४५९॥
 पादभ्यस्तशिराः पौनो रुद्रार्पितकोशया । मूर्धन्याग्राय कथितो मा पितुर्विचक्षीरिति ॥४६०॥ 460
 उधियैव ततो भूया स्वयमास्ततां सती । प्रातिहार्यं च धात्रुः कारवन्त्यन्तमण्डनम् ॥४६१॥
 सादिनां शनमाविश्य नमुलवैव रक्षणे । सा पुनः शिविकास्तमय मास्वापयत्यतिम् ॥४६२॥
 क्षपामेकां दिनार्धं च स्थित्वैव पतिदेवता । प्रणम्य विजयेशानं युष्माकं विनिर्वयौ ॥४६३॥
 निर्यान्तां वीक्ष्य तौ प्रेनमूर्त्यकलोलमिभिः । लोकस्याकन्दतुमुत्तैर्मेधा इव दिशोभयम् ॥४६४॥
 विमानस्योत्पत्ताकस्य परिष्कारेषु विस्मिताः । प्रजा राक्षान्तिके रेजुरनुगम्युमिषोद्यताः ॥४६५॥ 465
 राक्षां वितीर्णस्कम्भानां मदल्लोताः शिरोदृष्ट्वा । विमानस्थस्य नृपतरवईश्वरमभिव्यम् ॥४६६॥
 पश्यन्तीं पश्चिमां सेनां सैन्यानां नृपतिधिया । अस्माभिनापि दिने प्रपदे पितृकामनम् ॥४६७॥
 दुस्त्वज्जान्मुनवास्तलयाद्यहा केनापि हेतुना । सा बभूव क्षणे तस्मिन्सनवालोकोनोत्सुका ॥४६८॥
 जानन्ती पवनोद्भूतं रजः सेवासमुत्थिनम् । चकितोत्कण्ठिता साभूत्कलशागमनांशया ॥४६९॥
 तस्मिन्क्षणे जनाः केचिदावाता नगराभ्यना । अङ्ग किं कलशः प्राप्त इति दृष्ट्वास्तया स्वयम् ॥४७०॥ 470
 स तु पुनः सभे तस्मिन्विषयाद्यर्मानुरन्तिकम् । दृष्ट्वा विभीषिकास्तास्ता निदोदो ईषकारिभिः ॥४७१॥
 ततो गृहीतवैराहया राक्षीं पुत्रावलोकने । सा पार्थयित्वा वैतस्तं वारि शोकमवापयत् ॥४७२॥
 वैतस्तेन तु तोयेन जवरस्थेन ये मृताः । मोक्षं गच्छन्त्यसंहरं ते वधा ब्रह्मादिवः ॥४७३॥
 उपनीतं वितस्ताम्बु पीत्योपपृष्ट्य नाथ सा । एवं शशाप विभुनाम्नेहसंशयकारिणः ॥४७४॥
 जनिं प्राणद्वैरै वैः पुत्रेण सहाययोः । सान्त्वयानां क्षयलेपां भूवात्परिमितैर्द्वैः ॥४७५॥ 475
 तस्यास्तेनोपतमायाः शापेनाध्यभिचारिणा । शिवमेव जयानन्दजिन्दुराजवयो मृताः ॥४७६॥
 चक्रे हलधराप्रत्यजानकौलीनशान्तये । परलोकं पणीकृत्य वुक्त्वा च शपथं सती ॥४७७॥
 एवं विशुद्धशीलत्वं संयकादय मुचिस्मिता । कर्णारयादराभ्यर्च्य उच्यते जातवेदसि ॥४७८॥
 अजायत नमो बह्मिज्जालावलयमानितम् । तदागमोत्सवे इत्सलित्पूरमिव निर्भरैः ॥४७९॥
 साक्रमदैर्न चटत्कारी दुःखोत्तमैर्न चोन्मत्तः । परमानेकवलिखित इव जले शिखी जलैः ॥४८०॥ 480
 गङ्गाधरदण्डिबुद्धो युपवाहश्च दण्डकः । नाबुरा भोजिका बल्गा चेति दास्यस्तदाभ्युः ॥४८१॥
 वप्पटोद्भटयोः कुम्भी सेनदक्षेमटाकुम्भी । मृगालवल्गमाद्यास्तां वैराग्याद्विजयेश्वरे ॥४८२॥
 भावा यन्मजिसर्गभङ्गुरतरास्तिष्ठन्ति नैते चिरे वेतःकाचघटस्य तस्य घटते दीर्घोपमेको गुणः ।
 अस्तस्मिन्निहितमण्डपि न गलत्स्यायानि न म्लानतां धनो यपचवं यमल्लमिवयो गीर्वाणगङ्गापयः ॥४८३॥
 एकघटिभक्तिम्य वर्षाभूपतिरायुवः । सपत्नीकः पुरातरतिगौरीसाबुज्जमासद्वत् ॥४८४॥

४५९. ') A, gloss विष्णु. ४६१. ') धरिष supplied by A₂ in space left by A₁.—') A₂ gloss आया गृहीता मता वधा.—
 ') A₂ gloss दास्यस्तदा. ४६१. ') A₂ gloss वितीर्णाः इया स्तस्याः पुत्रादिवि विविधायापार्थं वैः तेषां. ४६०. ') Thus corr.
 by A₂ from A₁ पदवन्त्यवधि. ४६१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'नवावधा. ४६३. ') A₂ gloss पौनोके काचघटे
 तीया इति प्रविष्टे.

- 485 अवास्वीनि समाहाय चतुर्थे दिवसे तयोः । पुषास्तन्वत्रराजस्य सर्वे गङ्गां प्रतस्थिरे ॥४८६॥
 पैतामहेन कोशेन परिचारेण चाग्नितः । पित्रा विरोधं जगद् हर्षस्तु विजयेश्वरे ॥४८७॥
 आये पित्रा पुरचरे' पित्रा श्रीविजयेश्वरे । तस्मिन्पुत्रस्तु तत्रासीत्विना नु नगराग्निके ॥४८७॥
 ततोतिम्याविनं पुत्रं हरिद्रो मीतिमाग्नितः । अभ्यर्च्योनर्थमीतथ संपि दूतैरवाचत ॥४८८॥
 स तैरसहृद्वावातैकस्तिक्तो युक्तवाविभिः । राजपुत्रः समं पित्रा संपि निन्द्ये कथंनम ॥४८९॥
- 490 रक्षां पैतामहे कोशे क्षरिरे बालजन्मने । प्रतिगुम्भाव जनकः कृतपत्यह्वेतनः ॥४९०॥
 नृपतिः पुत्रमानेन विद्यतो विजयेश्वरम् । इष्टिः पुष्टैर्गृहैर्गृहा भुतिश्च जनगर्हया ॥४९१॥
 स पीतकोशः संगृह्य तनवं प्राविशत्पुरम् । कोशं चास्थापयन्मुद्रां इत्वा तदभिधाकृतम् ॥४९२॥
 अवाप्तये तस्य राक्षो धार्मिकी पीरजायत । हरिद्राच्छेदिनी धर्म्या पनकुडिश्च सर्वतः ॥४९३॥
 तनयो नयनाकम्बस्य कम्बः सेत्यपुरौकसः । कुटुम्बिनो जय्यकाक्यः कमाङ्गमरतामगात् ॥४९४॥
- 495 स्वलोत्पत्तिः स दिव्येद्यविक्रीतायो बणिज्यया । संभृतार्थः शनैर्लुब्धो धनेशस्यर्धितां दधे' ॥४९५॥
 क्षापि क्रोशं कमित्वा स नित्यं शीघारराशिभिः । पूरितायाः क्षितिः पृष्ठे बहून्मीहीनवापयत् ॥४९६॥
 शीघारग्न्यसनं भूयैः कारयित्वा प्रतिक्षपम् । बहवो भेदभीतेन तेन गूढं निपातिताः ॥४९७॥
 स भाङ्गिस्तु लभ्युमिच्छन्त्यलेकमात्पलायिते । ब्राह्मणतानिदृष्ट्वाधो हतः केनापि पत्निना ॥४९८॥
 तदीयेनोपलब्धेन धनेन बद्धधातलात् । पर्याग्रेनात्वनद्राजा वाचवायुर्द्विद्वताम् ॥४९९॥
- 500 समृद्धं क्षाल्यमानेषु तदीयैरेष्वहर्मिणाम् । कलुषाभ्या बहून्मासान्वितस्ता समपद्यत ॥५००॥
 हानोपभोगरहिताः काले ह्येतेन भुवसा । अन्वार्थमर्थजसन्ति विषं लुब्धा महाशयाः ॥५०१॥
 प्रणतभारवते निधीय मदतः शोते तमोन्धे बिले संभोगे परदत्ताभिच्छति पटे नमस्त्रपाशान्तये ।
 विस्तार्यति कदर्यतामहिरवत्यम्बस्य हेतोर्निधीयान्वः कोपि परं परोपकृतिषु शैकोस्ति लुब्धं विना ॥५०२॥
 जन्मैश्च बहुभिर्निर्मिधः सिन्धुमिषाविशन् । नानार्थसंपदस्तास्तां भाग्यभागं महीभुजम् ॥५०३॥
 धर्या भाग्योदये जन्तु विशन्ति क्षतशः स्वयम् । दिग्भ्योभुपत्य सर्वोभ्यः सावं तदभिषाण्डजाः ॥५०४॥
 क्षोणाक्षि मबलस्वमेत्य बद्धधां मूलेषु पुण्यस्थधो व्याघ्रोम्भः पतति त्वजन्ति हरिणो वारि प्रणानीमुखैः ।
- 505 इत्थं पुष्कलतरः पयोदसमये संपूर्यते सर्वतो भाग्यानामुदये विशन्ति शतशो हारिर्न कैः संपदः ॥५०५॥
 जनरक्षणदाक्षिण्ये ततः पितुरिवाग्न्यहम् । कुक्षता कलशस्यासीत्यजापुण्योदयैर्मतिः ॥५०६॥
 स्ववं बणिगिवाचार्जानां पणनाकुशलोपि सः । विवेका सत्यवस्थाने मुक्तहस्तः सदाभवत् ॥५०७॥
 उपस्थितौ भाविनी च पश्यन्वायम्बवौ स्वयम् । अन्तिकाप्रात्यजसूर्जखटिकादि नियोगिषत् ॥५०८॥
 तस्य स्वकपमूल्येन रत्नादि क्रीणवः स्वयम् । नाशकम्बज्जानां कर्तुं केपि विक्रयकारिणः ॥५०९॥
- 510 विचरि' सेवमगः स विभज्य समवं सुखी । मध्याह्नादूर्ध्वमभवद्दृष्टवः सर्वकारिणाम् ॥५१०॥
 तस्य स्वेषां परेषां च कृत्यमन्वित्यतथैः । अज्ञातः स्वबधृत्तान्तः प्रजानामभवच्छादि ॥५११॥

५००. ') Thus emended with G; A पुषचरे. ५९५. ') दस्य supplied by A₂ in space left by A₁.—') Thus corr. by A₂ from A₁ पैतामहा. ५००. ') Emended; A तदीया. ५०१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्ताता. ५०१. ') ततः supplied by A₂ in space left by A₁.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'वाग्निकत्.

स्ववेदेनैव गृहस्वस्य ध्यायतथास्व मण्डलम् । जनो जगदे जातु न कथिहैन्ममस्तृप्तम् ॥५१२॥
 कौलीनचकितो राजा कुर्वन्कण्टकशोधनम् । प्रकटं नास्वकण्ठं चौरैर्योपि स जातु चित् ॥५१३॥
 न तस्यार्थः कोपि नष्टो मन्त्रिणो बभूवोजयन् । मन्त्रिणां स पुनश्चक्रे नष्टस्वार्थस्य योजनम् ॥५१४॥
 विवाहयज्ञयाचादिमहोत्सवशताकुलः । नित्यवदष्टो निर्दैन्यस्तद्वान्मे दृष्टो जगत् ॥५१५॥ 515
 तेन मीतिविदाक्रान्ताः क्षमाभुजः क्षित्यनन्तराः । आहाराचरणेष्वास्तंस्तद्व्यस्तान्निनासमाः ॥५१६॥
 तन्वङ्गस्थस्थक्कनारीस्त्रीनायानान्विगन्तरात् । ध्वयितैकानुगान्मल्लप्रमुखाङ्गुलानवपि ॥५१७॥
 अग्नीयवद्वन्धुभृत्यान्स भव्याभिर्बिभूतिभिः । कलाभिरमुताङ्गाभिः सोमैः ह्यरपितृनिव ॥५१८॥ युग्मम् ॥
 अयामपरिपाकोपि दैःशील्येन न भूयति । कुदैशिकोपदिष्टेन दुष्टाचारेण योजितः ॥५१९॥
 टक्केन बुद्ध्याकथ्येन कन्यकाः समुपाहताः । क्रीणस्तस्व तुषट्केभ्यो नानाविधैश्चसंभवाः ॥५२०॥ 520
 स ताभिः परदारिद्र्यं रूपलोभादुपाहृतैः । अचरोधपुरंभीणां हासप्रतिमदौक्यम् ॥५२१॥
 बह्वीः कामयमानस्य बोधितः प्रतिवासरम् । मस्त्वयुपादिभिर्वृत्त्यैर्नास्व पुष्टिरहीयत ॥५२२॥
 महासमयपुगाङ्ग वध्रः स गुरुभिः समम् । महावक्त्रणामाहारं नीतिमुत्सृज्य चाकरोत् ॥५२३॥
 एवं शत्रवहृत्त्वेन पुरं तेन नवीकृतम् । निर्दये विजयक्षेत्रे शिलावेष्टनं न भूलिनः ॥५२४॥
 विजयेशशिलावेष्टनमौलावातपचारणम् । नृपोम्बरशिरधुम्बि जाम्बूनदमयं व्यधात् ॥५२५॥ 525
 व्ययस्थितिं चानपायां व्यधत् त्रिपुरेश्वरे । पिनाकिनश्च प्रासारं स स्वर्णमलसारकम् ॥५२६॥
 ततः सत्कर्मकुशलधकार कलशेश्वरम् । निःसंख्यशट्कचटीपटलकुशिलागृहम् ॥५२७॥
 कलशेशोपरि कञ्चं विकीर्षाः काञ्चनाञ्जितम् । नृपकदेवाजः शिल्पी राज्ञोऽर्चनमुपाययौ ॥५२८॥
 सहस्रैर्भूरिभिर्हेम्बलसिद्धिं वदन्कलाम् । स छादयन्निजां ताभे काञ्चनारोपणं विदन् ॥५२९॥
 कामिचिद्विषयास्यासीत्पापुनश्चूपसत्क्रियाम् । ततोतिनीक्ष्यप्रभेन नैनकाख्येन मन्त्रिणा ॥५३०॥ 530
 अयूय शिशितकलो विलक्ष्योगाद्याधायतम् । तथ कञ्चं ययौ सिद्धिमन्वत्यैरेव काञ्चनैः ॥५३१॥
 अनन्तेशाभिर्धं बाणलिङ्गमन्याध भूपतिः । प्रतिष्ठा विविधाधके स शक्राधिकवैभवः ॥५३२॥
 नृपे सङ्गज्जपालाख्ये शान्तिं यतिभ्यविच्यत । ततः संग्रामपालाख्यो राजपुर्त्या तदारमजः ॥५३३॥
 राज्यं जिहीर्षुर्बालस्य पितृव्यस्तस्य भूपतेः । भेजे मदनपालाख्यो बलीयानुद्यमं महान् ॥५३४॥
 तत्रयाच्यदणं प्रायाचुर्धं साहायकाधिनी । स्वसा संग्रामपालस्य जस्सरराजश्च ठकुरः ॥५३५॥ 535
 कृतप्रसादो नृपतिः साहायककृते ददौ । तयोः पञ्चाङ्गयानन्दं भूरिचिन्तादिभिः समम् ॥५३६॥
 तथ विद्रावितामित्रः स स्फूर्जन्कान्तमण्डलः । संग्रामपालमात्मानां कार्यान्ते शङ्कुना ययौ ॥५३७॥
 काङ्कुन्तो गमनं तस्य दत्त्वा तास्ता विभीषिकाः । ते ज्ञासन्मैष्ठ्याधानुं स कीदो न त्यक्तम्पत ॥५३८॥
 मतिं राजपुरीयाणामसवेतामदादिति । शङ्कुमानेन तेनाथ विज्जे मन्वुरुपाहनः ॥५३९॥

५१२. ^१) Thus corr. by A₁ from जने. ५१३. ^१) Doubtful; thus A. ५१४. ^१) नः supplied by A₂ in space left by A₁. ५२०. ^१) Thus A₂; A. दुष्टमेव. ५२२. ^१) A₂ gloss वृत्त्यैः काशीकरये. A₂ quotes इत्येकल्पमरी पारिमर्शसेनैव हिङ्गुलं धामनायकम् । नदीविषया पारवत्प्रातयेत्पूर्वमुक्तिः । योजनेत्सर्वयोगेन सप्तकालकचितम् ॥. ५२४. ^१) न supplied by A₂ in space left by A₁. ५३३. ^१) A₂ gloss राजशिर इति नाचया. ५३५. ^१) Thus corr. by A₂ from A₁; संग्रामराजस्य. ५३६. ^१) A₂ gloss ज्ञानान्ध. —^२) Thus amended with G sec. manu; A. शङ्कुना.

- 540 तैस्तत्र हस्तद्विविधैः प्रार्थितोऽथ महामतिः । रक्षापदेशास्तत्रैव स्थापयित्वा न्यवर्तत ॥५४०॥
 एवं राजपुत्रं तस्मिन्स्वीकृत्यात्मिकमायते । नुतोऽथ कार्यमर्मज्ञः प्राज्ञः कलशमुपतिः ॥५४१॥
 कनाराजायमानेषु विज्जविष्यथ पश्येत् । आग्नेयेन जयानन्दो दैवात्मयहेतुना ॥५४२॥
 स्वास्थवार्तोपलम्भाय भूपतिं गृहमागतम् । बाण्यमस्ति रघुः किञ्चिदित्यूषे स कथान्तरे ॥५४३॥
 निर्वोत्पद्य सर्वेषु किञ्चिदैवाङ्गदीधरा । तदा ताम्बूलनित्यक्षाम्यानाद्विज्जो विनिर्ययौ ॥५४४॥
- 545 आग्नेनोक्तोऽपि निर्यञ्जकः प्रयासीति भुभुजा । मन्त्रिणा चैत्य स प्राज्ञो बहिरैव व्यलम्बत ॥५४५॥
 जयानन्दोऽभ्यधाङ्गपमुक्त्वा राजपुरीकथाम् । व्यक्तं नास्त्येव ते राज्यं विज्जे वृद्धिमुपागते ॥५४६॥
 भारीयमानाद्विज्जेन कार्त्तव्यो नेतनादपि । दर्शयामास गणनां बहुमूल्यां महीभुजे ॥५४७॥
 प्राज्ञः कतुपतां राजा प्रयातः स्वगृहांस्ततः । वाचितो गमनानुज्ञां विज्जेनेङ्गितवेदिना ॥५४८॥
 निर्यथप्रिय दाक्षिण्यलेक्षाभिर्बन्धकारिणः । तस्वानुज्ञां इदौ गन्तुं सान्मत्तोऽथ महीपतिः ॥५४९॥
- 550 लम्भादेशो नृबाण्यत्वा सर्वोपकरणैः समम् । पस्याप्य सोमनो भ्रातृनामपुं नृपतिं ययौ ॥५५०॥
 राज्ञं धर्मगभीरस्वकुरवोः स्वाभिमुखयोः । काचिद्विध क्षणे तस्मिन्नेष्टमूर्च्छुनावहा ॥५५१॥
 न यत्प्रभुः प्रियं भूयं गमनात्स न्यवर्तयन् । उपातेभ्ये समन्वुध न यद्वृत्त्यः प्रिय प्रभुम् ॥५५२॥
 सहोत्थितेन कतिचित्प्रदानं सह भुभुजा । विरं कृत्वा कथां नीचैर्हसन्विज्जो विनिर्ययौ ॥५५३॥
 जिन्दुराजं हलधरो मुमूर्च्छं दूषयन्त्या । तथा विज्जं जयानन्दः स व्यवहारोपवस्यहन् ॥५५४॥
- 555 तद्वह्नीमात्रशेषां शमां कृत्वा गच्छन्निधीयताम् । इतावो विज्जा इत्युक्तिं नामदीप्समन्त्रिणां नृपः ॥५५५॥
 निवर्तयिष्यति क्षमाभूषितं गमनादमुम् । इत्याशयान्वगाद्विज्जं राजवज्रं जनोत्थितः ॥५५६॥
 आस्तकम् शङ्कमानोऽप्याद्विज्जाश्राया बलोजितान् । नृपस्यन्नेऽपि कतिको निर्निद्रः पञ्च यामिनीः ॥५५७॥
 तस्मिन्मूर्च्छपुरायाते निवृत्तेऽप्यनुगम्यन्तु । निवृत्तपाङ्कस्तां शङ्कतां प्रादुर्धके स मन्त्रिणाम् ॥५५८॥
 ते तदाकर्ण्य यं मन्त्रं विज्जाधरणेऽब्रुवन् । तस्याविधाने भूमर्तुरमन्यन्त नयज्ञताम् ॥५५९॥
- 560 विज्जाद्वस्तु निर्वोहा यं यं देशमसिधयन् । तत्र तथैव पूज्यत्वं रत्नानीय प्रवेदिरे ॥५६०॥
 विज्जोऽधिकं प्रभुत्वेऽपि दैवतस्यैव भक्तिमान् । पञ्चां कलशदेवस्य सत्यकारः सदाभवत् ॥५६१॥
 एवं निर्वोत्स्य विज्जादीयविरावाप्तवैभवः । सिधं सूर्यमतीक्षापाञ्जयानन्दः क्षयं ययौ ॥५६२॥
 राज्ञो विरोधकृद्गुणं शापस्याव्यभिचारिताम् । प्रमथं जिन्दुराजोऽपि तस्मिन्नेव क्षणे ययौ ॥५६३॥
 तेऽपि विज्जाद्वयः क्षेममविरावाप्तवैभवः । प्रापुः शापोऽपि सत्त्वं प्रमथं गौडमण्डले ॥५६४॥
- 565 आकस्मिकेऽथ प्रमथे विज्जः प्रमथमाययौ । छरीषेवन्धनक्षेत्रं प्रापुस्तदनुजा अपि ॥५६५॥
 पलायितेषु कारावास्तेषु व्याप्रेण पाञ्चकः । हर्तस्तदनुजाः शेषा मुक्तक्षेत्राः क्षयं ययुः ॥५६६॥
 हिमालयैः काराणां नानाव्यन्मदनाद्वयः । अदीर्घैश्च कालेन दुरन्तैर्द्विर्भवेत्ते ॥५६७॥
 जयानन्दसहायोऽथ तत्पुत्रान्परिपालयन् । सर्वाधिकारी भूयेन वामनाक्यो व्यधीयत ॥५६८॥

५५१. '1) Thus corr. by later hand from A₁ राज्ञः. ५५६. '1) A₂ gloss दुराजः. ५५९. '1) A₂ gloss आकस्मिके प्रमथे मारी-
 शेष इत्यर्थः. ५६६. '1) Thus A₁; A₂ R G राजकाः.—'1) Thus A₁; A₂ ततस्तत्. ५६७. '1) Thus A₁; A₂ हिमालय
 द्वयः.—'1) Thus corr. by A₂ from A₁—हस्तोनीयः.

वस्व तास्ता व्यवहसीर्नीतिज्ञस्यानुतावहाः । बर्षेवन्ति बबोवृद्धा गोष्ठीव्यवापि' भीमताम् ॥५६९॥
 धानानवन्तिस्वाम्यादिभोग्यानाहस्य तुम्पधीः । राजा कलशगङ्गाकथं कर्मस्थानं विमिश्रे ॥५७०॥ 870
 मन्त्रिणे योनकायासी धनोत्पादविदेव्यदात् । क्षीरवस्तो न पदार्थं जनदक्षगहस्त्रिणः ॥५७१॥
 मन्त्रिणे राजकलशापल्यान्यस्वन्नरङ्गनाम् । लेमिरे स्नाभुजः पार्श्वे प्रशस्तकलशावहः ॥५७२॥
 सुताः स्वाप्यन्वाविबशाऔराः संध्यादिसंभवाः । युक्तवा निदधिरे राज्ञा निबद्धस्वाधिकारिणः ॥५७३॥
 पुनर्मदनपालेन क्रान्ते राजपुरीपती । साहायकान् व्यवहस्तेनान्वं वप्यटं नृपः ॥५७४॥
 प्रतापैर्भूपतेस्तेन भृत्यांशेनापि' निर्जितः । बद्धा मदनपालोपि कद्दमीरान्संप्रवेशितः ॥५७५॥ 875
 आता वराहदेवस्य कन्दर्पाक्यो महीभुजा । कृतो हाराभिषेको वीरौ विदधे डामरसवम् ॥५७६॥
 बभूव जिन्दुराजास्त शिशितो नवविक्रमी । भूयन्न्तरसामन्तमुकुटस्फुटछाद्यनः ॥५७७॥
 स राजपुर्योरिजयी हारं परमकोपनः । अग्ने अग्रेव्यमहाज्ञा प्रसाद्य माहितः स्ववम् ॥५७८॥
 मदनः शिपिपालेन प्रापितः कम्पनेशताम् । लब्धप्रकर्षान्मोपादीन्डामरान्बहुशोचपीत् ॥५७९॥
 सेवावशीकृतः श्वेनपालं सं नगराधिपम् । चक्रे विजयसिंहाकथं इताशेषमलित्पुत्रम् ॥५८०॥ 880
 कन्दर्पोर्दयमिहाद्यैः प्रहिते लोहरे सक्तम् । राजा भुवनराजस्य दुरे निःसारणं व्यवहत् ॥५८१॥
 कीर्तिराजस्य तनयां स च नीलपुरमयोः । लब्ध्वा भुवनमस्याक्यो रिपोऽभिज्ञानमोमवत् ॥५८२॥
 कार्यवतिमहे कर्तुं प्रवृत्तिं प्राहितोभूवत् । इत्या विजयसिंहाद्यो नृपेण नगरेशताम् ॥५८३॥
 शुक्लात्मजः स मल्लोय तेन हारपतिः कृतः । राज्ञो मौलितिमिस्थाने स्वनयतामरोपवत् ॥५८४॥ पुनम् ॥
 शौचं विष्णुद्वारस्य पार्श्वस्योत्तरगोपधे । उरदासंप्रवेशो वा भुम् मल्लस्य माविनः ॥५८५॥ 885
 पञ्चाशैस्तुरगैस्त्व कृष्णां तीक्षां व्यवहरन् । राज्ञं वाजिनैः सार्धमभयाक्यस्य भुभुजः ॥५८६॥
 एवं वशीकृतभुजो भूपतेनेवबेदिनः । सममेवाटभृपालालिपट्टेभ्येविशस्पुरम् ॥५८७॥
 कीर्तिन्यन्मपुराधीशश्चाप्येयो भुभृवासटः । तुक्कात्मजस्तु कलशो बल्लपुरनरेश्वरः ॥५८८॥
 राजा संप्रामपालाक्यः स च राजपुरीपतिः । उत्कर्षो लोहरोर्वाभृदोर्वशो मुद्गजो नृपः ॥५८९॥
 गाम्भीरसीहः कान्देशः काष्ठवाटधराधिपः । भीमानुत्तमराजं पितृ राजानमुपतस्थिरे ॥५९०॥ तिलकम् ॥ 890
 राजलोकः प्रवृद्धोपि धने जनपदेभ्यन् । दुर्लभो वार्धकसदित्युरो वारिनिधाविब ॥५९१॥
 तस्मिन्नेणे शिलीभूतवितस्तासलिते नृपैः । श्रितक्षणेप्यसंक्षीणं द्रव्यं तैरन्यभूयत ॥५९२॥
 मनसापि हि भृपाला वस्ते किञ्चिद्विन्त्यन् । प्राममेव पुरेपदयन्वामनेन तदाहृतम् ॥५९३॥
 कौशलं मन्त्रिणस्तस्य रराजैतरदुर्लभम् । निमित्तं तदसंभान्तो नित्यवद्योस्ववाहवत् ॥५९४॥
 पार्थिवेव्यध यातेषु मल्ले कार्यपराकुले । शिपिपालेन कन्दर्पो हारं स्वीकारितः पुनः ॥५९५॥ 895
 अमिमानधनो मन्त्री कृतावधिर्निजैर्धनैः । दुर्गं स स्वापिकं नाम युक्तया दुर्ग्रहमवशीत् ॥५९६॥
 सः प्रविष्टोपि नगरं लिखः केनापि हेतुना । पार्थिवान्धर्षमानोपि कार्यं नैवावशीयदा ॥५९७॥

५६९. ') वि supplied by A₂. ५७५. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'लोपानि. ५७९. ') A₂ gloss धनमाला. ५८०. ') स supplied by A₂. ५८९. ') Thus corr. by A₂ from A₁, कम्पनी. ५८९. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'चिह्नतामयो'. ५८९. ') A₂ gloss अर्द्धवस्त्र.—') A₂ gloss वस्त्रे विराट्पुत्र.—') Thus A₂. A₂ दुर्ग.

- तदा प्रशस्तकलशौ^१ तित्थं दूत्वं समाचरन् । तनुस्त्रिकोक्तिसंज्ञः संस्तुञ्जामिमामिताम् ॥६१८॥
 निष्प्रभिताभिभूयस्वा भूरीन्संगृह्य क्षत्रियः । तत्पदे रत्नकलशौ स्वभातरमकारयन् ॥६१९॥
 600 सोमैः क्षीरघण्टासीत् कन्दर्पसंज्ञः कविः । किं विप्रोक्षिणिवः सिंहः सत्यसिंहक्रियां स्मरोत् ॥६२०॥
 ततः क्रमेण भूमर्षी भूस्वरत्नं कथयन् । राजस्थानाधिकारं स जगद्रे यादितः पुनः ॥६२१॥
 अतिताडनतथैव विपक्षेयं कृपाकुलः । स्वस्त्वा तमप्यधीकारं विषण्णो जाह्नवीमगात् ॥६२२॥
 पदान्तकृतसंरोधस्ताडयित्वा करं प्रभोः । कोपादेशान्तरं यातस्तं प्रत्याले^२ स्म मन्वुमान् ॥६२३॥
 अस्वन्तलेदितोप्यासीदानीतस्याग्निकं पुनः । दधे हर्तुं नृपस्तस्य संनरो न तु जीवितम् ॥६२४॥
 605 इत्थं पुष्टसंहानां यौवराष्ट्रौ विसोडवान् । भारोह्यचरोहं च सोमनरुद्धः क्षमापतिः ॥६२५॥
 उपाङ्ग-गीतव्यसने नर्तकीसंभवाहरः । देशान्तरोचितं राज्ञा देवैरेव प्रयतितम् ॥६२६॥
 ततो जयवज्रोपात्ने निरन्तरमशगृहम् । स्वनामाङ्कं पुरं कर्तुं प्रावर्तन् विशापतिः ॥६२७॥
 मदापहारमासादमशगृहपरं वराः । ससोयोपवनास्तत्र ययुः सिद्धिं सहस्रधा ॥६२८॥
 अन्तरे राजसुतुर्हर्षः । सोत्कर्षपीरुषः । गुणैर्लेभे प्रकाशस्वमन्वभूपालतुर्लभैः ॥६२९॥
 610 सोरोषदेशभाषाः सर्वभाषासु सत्काविः । कृत्स्नाविद्यानिधिः प्राप कदाचिं देशान्तरेष्वपि ॥६३०॥
 लुभेन पित्रा संस्थाप्य जना मानादिगायताः । गुणशौर्योञ्ज्वलास्तेन गृहीताः कृतवेतनाः ॥६३१॥
 अपर्वाभिः प्रिभूकृते केतने व्यवशालिनः । एकाहान्तरितं तस्य भोजनं स्वागिनोभवन् ॥६३२॥
 विनरं गायनं ह्यव्यक्तं गीतैः स रञ्जयन् । भवेद्यभरणं चक्रे तद्वैः पारितोषिकैः ॥६३३॥
 उद्गायति पुरस्तस्मिन्काविविधं पार्थिवः । सभ्येषु प्रियमाणेषु शौचावलोत्थाय निर्वयौ ॥६३४॥
 615 तेन प्रसङ्गभङ्गेन जाततेजोवधः क्षपीः । लुभ्यन्वैलक्ष्यकोपाभ्यां कुमारः क्षितिमिक्षत ॥६३५॥
 प्रभूर्वातस्याग्निः क्षुद्रवतिशतः क्षी पदपथास्सुतो गर्वोस्रजः परिजय उदात्तप्रतिपत्त्याः ।
 इयान्सोढुं शक्यो यनु हृदयदाही परिकरो न तु भोतावशालुलितनयनान् परिभवन् ॥६३६॥
 पितुरेव तदा भृत्यो विज्ञावद्वाभिधो विटः । शापि राज्यं निरत्येयं नम्रेणेवेत्युवाच तम् ॥६३७॥
 अक्षिपिप्स तं रोषावातेनोक्तमसांयतम् । इत्यासन्नेन हसता धम्मटंजांश्चक्षयन् ॥६३८॥
 अये भोगेच्छवच्छात्राः कुमाराननुगायितुः । केहं प्रवर्ष्य स्वीकुर्युर्वैद्या कामिसंज्ञीतिव ॥६३९॥
 620 पुनः सार्धं संप्रविष्टस्तं पिता पश्यतोषयन् । ग्रीदिदायैस्ततस्तैस्तैः साधुवादैश्च मानिनाम् ॥६४०॥
 अभ्येयुस्तु पितुः पार्थास्तं मुक्त्वा स्वगृहान्गतः । अभ्येत्य विज्ञावद्देन तदेव जगदे रजः ॥६४१॥
 उपपन्नं तत्समुक्त्वा तेनाभीष्टं विप्रेभ्यः । निर्बन्धमपि हस्तेन सौधं कोपादताद्यन् ॥६४२॥
 लग्नमिवाप्तं क्षयिरे वनन्तं प्राणवत्सना । तं वीक्ष्य सोभिजातोभूत्सदाक्षिण्यो नृपात्मजः ॥६४३॥
 भूतैः प्रशालयन्नसं तत्प्रेक्ष्यमान्यो भवेत् । उक्तेनापीति कथयन्मित्रत्वा वासांस्वदापयन् ॥६४४॥

६१८. ^१) Emended; A RG "कलशः. ६००. ^२) Thus A₁; A₂ नील".—^३) Thus corr. by later hand from A₁ कल्पः समः. ६०२. ^४) जाह्न supplied by A₂ in space left by A₁. ६०३. ^५) Thus corr. by A₂ from A₁ प्रत्याले. ६०४. ^६) Thus A₁; A₂ क्षीरस्यसीत्. ६१३. ^७) Emended; A "तोषकैः. ६१५. ^८) Thus A₁; A₂ लुभ्यन्. ^९) Thus corr. by A₂ from A₁ कुमाताः. ६१८. ^{१०}) Emended; A "वर्षेना". ६१९. ^{११}) Thus A₁; A₂ क्षायी स".

अनिच्छोरपि तस्येच्छा शान्तान्धनमीयत । दुःशीलेनाम्बकामिन्याः स्मितमात्रादिव स्पृहा ॥६२८॥ 635
 असकृत्कृतयवः स ततः कालेन भूयसा । तं धैर्यस्य कृत्वे मन्वे स्वीकृत्य धम्मटम् ॥६२९॥
 स रोहोद्गोहसकम्पनमना पाप्मना भितः । संमन्य विततं हन्तुं तीक्ष्णान्बायुक्लं सवैतः ॥६३०॥
 शब्दस्य गोचरीभूतलेशो ज्ञेयस्तत्पृष्टव्यम् । न चातितः सूनुना च वर्जिता न च तत्कथा ॥६३१॥
 आप्रसवं तीक्ष्णवर्गं प्रतिभेदभवाहते । तां विद्वद्वाक्य एवाभु वातो राज्ञे न्यवेदयत् ॥६३२॥
 बुद्धवान्जागृष्वस्तत्तस्मिन्नहनि जातभीः । भोक्तुं नागास्थितुः पार्थम्येन दूतैः कृतार्थेनः ॥६३३॥ 680
 सोपि तस्मिन्ननाथाते तत्रार्थे शान्तसंशयः । दिने तत्र मनस्तापात्तामुक्लं सपरिच्छदः ॥६३४॥
 सभ्रातृकस्य प्राप्तस्य प्राप्तुः ह्ये न्यवेदयत् । छविरे यत्कनस्यशङ्के शिरो विन्वस्य सोढवत् ॥६३५॥
 उक्त्वा च धम्मटोद्वेगं बद्धुं तस्य समर्पणम् । विधेहीस्वभ्यधापापि तं भङ्गीमणितिक्रमैः ॥६३६॥
 न कृताधिगमात्तां कृत्यस्यास्वेत्युदीर्य तम् । अभयेतां भ्रातुरर्थे पुनस्तन्वद्भगवन्दरी ॥६३७॥
 स्वप्नसादबन्ताद्राजघापक्षत्राणदीक्षितौ । यात्रायां तस्यवेद्यां व्यक्तद्वारं निशास्वपि ॥६३८॥ 635
 कथं नु वृथिपीषाल प्राप्तिं प्राणात्ययक्षणे । निर्दोषो वा सहोषो वा ताभ्यां संत्वज्जनेतुजः ॥६३९॥ युगलकम् ॥
 स्वामिद्रोहापवादश्च भवेत्तद्वत्सनाद्भवं । देशस्वार्थं तनुस्त्वञ्च शरणं नान्यहाचयोः ॥६४०॥
 इत्यादि संभाव्य तयोः पादन्वयोस्तमाङ्गयोः । रुदित्वा नमनानुक्तां कथयित्वाथिर्वो ददौ ॥६४१॥
 पथि कथिदम् हन्वाम्भयीकृत्येति धम्मटम् । तौ विविर्जगन्तुर्देशास्ततः सल्लवाहवौ ॥६४२॥
 तन्वद्भजेषु पातेषु विविक्तीकृतमग्निदरः । हृतमाभीय नृपतिः सान्त्वययिदमन्नवीन् ॥६४३॥ 640
 आसंसारं जगत्सर्वमिदमन्वतः कथातकीर्तिना । जनकैरेव जन्मस्य क्षमिदत्ताद्यते जनैः ॥६४४॥
 पुत्र क्षीतांभुनेवाग्निं दिग्द्वीपलयांतकीर्तिना । भवता नु क्षुपुणेन मां जानात्यखिलो जनः ॥६४५॥
 स त्वं गुणवतामभ्यो निरर्गलयशा भवन् । अनापुत्सेष्वमभ्यान् वद कस्माद्विषये ॥६४६॥
 पैतामहे निजे चार्थे यत्र तुभ्ये समाप्येयम् । तत्र हेतुमताकर्ण्य नाखयां कर्तुमर्हसि ॥६४७॥
 रिक्तः स्वेभ्यः परेभ्यश्च प्राप्तोऽप्यभिभवं नृपः । इति दिग्धीव हि मया क्रियते कोशरक्षणम् ॥६४८॥ 645
 पुरप्रतिष्ठां निष्पाद्य सिन्धवा राज्यपुरं स्वधि । वाराणस्यां यमिष्यामि नन्दिक्षेत्रेण वा पुनः ॥६४९॥
 तद्वाज्यकोशयोः स्वामी तुभुर्बुनं विराज्जवान् । अतिताम्यवैतः कस्मादमार्योपितमीहसे ॥६५०॥
 संभाव्यते स्वधि न तद्व्यममावेदितं खलैः । यथार्थकथनात्तस्मात्स्कीतीनं विनिवार्यताम् ॥६५१॥
 विभुज्ये करोत्येव स्वकृतस्वाप्रतिभवं । जेहरिरीषंस्तद्वाजा साभिप्रायं, यत्रोभ्यधात् ॥६५२॥
 अवलापवचोमात्रं निमीपुस्तस्य हेतुनाम् । जनप्रवचनेन सोभूयस्मात्स्थान्तिसमुत्सुकः ॥६५३॥ 650
 हर्षस्तु साधुनादैस्तपितुः संपुज्य भाषितम् । वक्ष्याम्याप्रमुखे तत्त्वमित्युक्त्वा निर्वयौ वरिः ॥६५४॥
 सामान्यैरेणादिषा विकीर्णभूषितं नृपम् । स पितृप्रहितं द्रुवं क्षीतः स्वावसर्ष ययौ ॥६५५॥

६२९. ') Thus corr. by A₁ from A₂, दुःशीलाम्ब'. ६२९. ') रं supplied by A₂. ६३०. ') Thus corr. by A₂ from A₁, 'पुनस्तस्य'. ६३१. ') A₂, तत्रार्थेऽशान्त'. ६३३. ') Emended; A इत्यदी'.—') ६३४. ') A₂, gloss यन्-टस्य. ६३५. ') वात्रायां तस्यवेद्या supplied by A₂ in space left by A₁. ६३६. ') Emended; इत्यदम् supplied by A₂ in space left by A₁. ६३९. ') A₂, gloss पुत्रस्य. ६४४. ') A₂, gloss जनस्तस्येवसन्वित्पिन्.—') Emended with C; A सनयेवम्. ६४६. ') Thus R G C; A पुनः. ६४९. ') Emended; A सावसर्ष.

- दुर्नं ज्ञानाननं वीक्ष्य पाणिभ्यां ताडयज्जितः । हा पुणेति वदन्नाजा तस्यास्कन्दमहापत्यम् ॥६५३॥
 हनेस्मिन्प्रशिरहिष्ठ्यामिति श्लोकवतः प्रभोः । विदेद्याहोऽवित्यैव तस्युस्तद्दहम् शक्तिः ॥६५४॥
- 655 तीक्ष्णास्तु पक्षितहाराः परिवार्य नृपात्मजम् । कुबुः सुपक्षां वायमेवं निश्चितमृत्युवन् ॥६५५॥
 अस्मान्पृथी ममारी च विहृदं कथं कारयन् । घातयित्वा दुराचार क जीवन्त्यानुमिच्छसि ॥६५६॥
 रक्षिष्यति क्षुत्तं स त्वां स पिता रक्षितस्त्वया । ज्ञातेवं युवयोरस्ति वयमेव हताः पुनः ॥६५७॥
 युध्यस्व मध्यगोस्माकं त्वां निहन्मोन्मथा वयम् । एवं सर्वमकारं ते व्यक्तं नास्त्येव जीवितम् ॥६५८॥
 तां वार्तां भूपतेः भुत्वा व्याकुलस्यावतः स्थितः । हर्षान्तिकं दण्डकाक्षयः प्रायाजिजमहन्तरः ॥६५९॥
- 660 तीक्ष्णैर्निजतया हतप्रवेशः स नृपात्मजम् । प्रष्टव्योवाच मतिमानेवं सर्वाग्निमोहयन् ॥६६०॥
 क्षत्रियापुत्र जीवित्वा कल्पानल्पेतरानपि । कारणैरपि गन्तव्यं नियमाक्षियतेर्देशम् ॥६६१॥
 तवेतस्मिन्समासजे मरणव्यभिचारिणि । वदथै नृपते शस्त्रं स मानः पार्वतां स्वया ॥६६२॥
 हुनभुतः कथातयया युवा क्षुक्षयितो भवान् । तदाहवाविलम्बेन कार्यं किमिदं पश्यसि ॥६६३॥
 एतेषु वृत्तहायेषु मयि चायेसरेषुना । विपक्षिर्निजयो वापि प्रतापिस्तव शोभते ॥६६४॥
- 665 क्षणिकं नखकेशाविवोजनं कारय हुनम् । वीरपङ्कं ब्रधानापि स्वःक्षीपरिणयकजम् ॥६६५॥
 इत्युक्त्वा क्षुरकर्मणं राजपुत्रं सनापितम् । प्रावेशयन्मूज्यमानस्तीक्ष्णैराभ्यन्तरं गृहम् ॥६६६॥
 न्यस्तासिधेर्मुहूर्त्तं हतक्षरः क्षणास्त्वयम् । पश्चात्पविह्वय तद्दहम् चक्रे मुनिहितागर्तम् ॥६६७॥
 ततः स राजस्थानीयं तमरादव्रवीद्वचः । रक्षितो राजपुत्रोयं क्रियतां स्वेच्छितं स्वया ॥६६८॥
 भुजवहादिभयमोषपिभिर्हिरोपिमानं बलैः प्रहरणमभवत् तनुषैः ।
 निर्वाच्यते प्रतिभयं वृथिवीपतीनां सार्वभिकं नृपमसाजुषि बुद्धिबुधैः ॥६६९॥
- 670 मदन्मस्तुमुलं योधास्तो राजगुतास्पदे । आरोहुमाययुर्वैप्रहर्ष्योदि प्रविशेक्षवः ॥६७०॥
 तीक्ष्णा इहहारागृहस्थिनं त्यक्त्वा नृपात्मजम् । यावन्निर्गन्तुमिच्छन्ति हन्यमाना युयुस्तवः ॥६७१॥
 द्विषाः प्रसङ्गसांनिध्याभ्यप्यतां समाभिताः । तावन्निर्गन्तुमिच्छन्ति निद्रोहा अभिमानिनः ॥६७२॥
 ते विद्याताः सूर्यमतीगौरीशाश्रयिणो गृहान् । सदाशिवान्तिकं प्रापुर्मन्त्रो बुधि विरोधिनः ॥६७३॥
 रक्षमाणोपि भूमर्गिणरा ज्ञातेवशालिनः । राजज्ञातिर्हितस्तंषु प्रथमं सहजाभिधः ॥६७४॥
- 675 द्विजस्मिष्ठ्यामिषो वीरः पण्डितः शौर्यमण्डितः । रामदेवश्च केशी च कर्णाटोरिमर्देक्षः ॥६७५॥
 केसिचयनसः शास्त्राणि स्वं प्रमत्तः केपि च स्वयम् । लेभिरे वधवन्धवि पापाः कापुरुषोचितम् ॥६७६॥
 सितवह्मणां सहस्यस्य चतुःषष्ठे स वसरे । वैरं नीत्वा पितापुत्रौ त्रिव्रजः कारितो विद्वैः ॥६७७॥
 हठस्थागासक्तिः निययुक्तिसंवेरणवचः खलासङ्गः पूर्वपण्यपरिहारो जनयितुः ।
 अमात्येन भ्रात्रा सममपरमात्राय कलहः कुमारानां बुद्धिं पितरि विपरीतां यतनुते ॥६७८॥
 एवं स ललनंमत्या कुमारो लम्बलाचवः । बन्धं कारागृहे मापदसुखानि ह्यलोचितः ॥६७९॥

६५५. ') A₂ gloss स्वकीया एव दुर्गे राजवत् प्रति प्रोत्साहिताः. ६६१. ') A₂ gloss कारणाणि ब्रह्मणीनि वयम्. ६६७. ') Pol. 166 of A ends with वधाय; fol. 167 which ended with verse 688, is now lost. ६७५. ') Thus B; G कोषाच.

राज्ञी भुवनमस्यस्मिन्बद्धे माध्यस्थ्यं संविदि । स्थापिता मानिनी कण्ठच्छेदं कृत्वा जहाव हन् ॥६८०॥ 680
 रक्षिणे मन्त्रिणामाप्तांस्तस्य विन्यस्य भूयति । प्राक्षिणेतुविताम्भोवाग्मन्त्रतस्नेहाहिने दिने ॥६८१॥
 चक्रिकायामशक्तांयमिति संविन्त्य भूभुजा । भूर्यः प्रयागनामास्य निजः पार्श्वो बारितः ॥६८२॥
 नोनको हर्षमुद्दिश्य स्वेनास्यैव महीभुजम् । जीवितं लोचने वास्य कृप्येनामित्यभाषत ॥६८३॥
 नृपः स शीलवैकल्ये पशुतुल्ये हिवं त्यजन् । रिपोरिव तनूजस्य एकमे कतिविधित्वाः ॥६८४॥
 तावधभूरवास्तभ्यमवाप्य सुगलाभिधा । बभूव तुकुर्मुमर्तृवन्शी मर्तृवधाधिनी ॥६८५॥ 685
 संमन्य नोनकः सा च हौ सुदावशान्तरे । रसं प्रदानं हर्षस्य पार्पं प्रैरयतां ततः ॥६८६॥
 अन्यसूदमुखाहतां प्रयागस्तामवाप्रयान् । प्रभुं तत्प्राप्यमानावपरिहारमकारयत् ॥६८७॥
 तेनाज्ञेन परीक्षां दापितेनापजीविनी । हर्षः भानौ निशम्वाभून्निराद्यो निजजीविते ॥६८८॥
 प्रयुक्तिं गृहण्डस्य पितुरेव स तां विदन् । ततः सर्वाणि भोज्यानि स्पृष्ट्वैवौज्जीविने दिने ॥६८९॥
 प्रयागोपहततेनासीत्परं बाधेन सर्वथा । भोज्येन येन केनापि कुर्वन्जीवितधारणम् ॥६९०॥ 690
 अस्वस्थभोजनं भुत्वा राजा हृदैर्विवेदितम् । ततः प्रयागमानीय तत्र पप्रच्छ कारणम् ॥६९१॥
 प्रयोजकौ च सूरो च सोपलभ्य न्यवेदयत् । रसार्पणकथां कृत्वा तज्ज्ञानं च स्वयं प्रभोः ॥६९२॥
 अद्यान्त्यैवार्प हृदेषु पित्रा बन्धेषु शङ्कितः । राजसूनुर्न भुभुजे प्रयागोपहतं विना ॥६९३॥
 स सर्वेषु विद्वद्भुष यद्यत्तत्वास्ववाहयन् । मेने तत्तद्दिनं लब्धं शेषेष्वास्यापराकुलः ॥६९४॥
 अत्रान्तरे समुद्रभूतस्माक्षाशक्वचक्रः । अष्टदुर्गो भूभुजः सदाचारविधेयः ॥६९५॥ 695
 उत्पद्य तावद्वस्त्राभ्याख्यं पूर्वं तावमयं रविम् । स रीतिप्रतिमाः स्वेनं बिहारेभ्योव्यपाहरत् ॥६९६॥
 धनानि निरपत्यानामाहर्तुं न्यवसायिना । न्यवार्यतार्दमर्यादा कौयोक्रान्तेन भूभुजा ॥६९७॥
 सतोमिशापसंतापपञ्चकेनास्त्रसामयत् । अतिसंभोगज्ञानेन धातुलैष्येन सोदितः ॥६९८॥
 कुम्भप्रतिष्ठासंभारं विकीर्णोर्हन्मन्त्रिरे । तस्यापतन्महाकालकुम्भे नासापुटादहत् ॥६९९॥
 आकस्मिकं दुर्मितिनं तत्परीकारसंविदा । न मनागप्यगाच्छाप्तिं प्रवृद्धिं प्रत्युताययौ ॥७००॥ 700
 अस्मत्सुत्यनुबन्धेन तेन ग्लपितलौष्ठवः । शनैः शय्याप्रणयितामनः स प्रवृषयत् ॥७०१॥
 बलमांसकृतसैष्यमभिमन्त्राद्युपद्रवैः । कलाशेषेण वाशिना तद्वपुः सात्वमाययौ ॥७०२॥
 राज्यं स दिव्यहर्षायै रद्वामात्याम्पराकुलान् । ततोभिषेकमीर्क्यर्कमानिव्ये लोह्रावलात् ॥७०३॥
 उद्यावत्तस्तेन सर्वं संविभक्ता मुमुर्षुणा । परमीर्ष्याविधेयेन न भुदान्तवभूजनः ॥७०४॥
 कृत्वा धनार्पणं कुर्यां देशादस्य प्रवासनम् । इत्युक्त्वा हर्षमानेन तेनापार्थ्व्येन मन्त्रिणः ॥७०५॥ 705
 ते तु गोमूर्त्तिरायीषांष्टकुरास्त्रोहराभितान् । विन्यस्य रक्षिभावे समुत्कर्षाय न्यवेदयन् ॥७०६॥
 स नाद्यमण्डपात्तेन निष्कृष्टः क्षामविग्रहः । निवेशितधनुःस्तस्मै बद्धा बाणधनवर्जितः ॥७०७॥
 अयोजिगमिभुम्भाणाभिः सामर्थ्यो विद्वत्पुः । मुमुर्षुर्दमवतीर्थप्रस्थानाय कृतस्वरः ॥७०८॥

६८०. ') Thus R G *sec. manu*; C G *prima manu* गण्यस्य. ६८१. ') Emended; G R 'भुवनमण्डपपायिनी; C 'भुवनमण्डपपायिनी'. ६८६. ') Thus G C; R स्ते. ६८८. ') Thus emended with C; A R G तेनाज्ञेन. ७०१. ') Emended; A अष्ट. ७०६. ') Emended with C; A गोमूर्त्ति. ७०८. ') Emended with C; A अयोजय'.

- स जानन्वैवत्क्रोधं तावत्स्वामिनिपाटनाम् । इयेव शरणं कर्तुं मार्ताण्डं प्राणलब्धये ॥७०९॥
- 710 संत्यज्य विजयक्षेत्रमत एवापवर्गदम् । महीशरीरि प्रवयौ तत्र नासवशंवदः ॥७१०॥
अधीकारमाप्त्वा तृणमिव बिद्वन्निधमखिलं निबोगी जानार्निर्भमति गृहशरीरि पवन् ।
नदन्मूर्खो ज्ञानी बहुबुद्धपदेशाधिगमतः करोति प्राणान्ते शिशुरिव च किं किं न विगुणम् ॥७११॥
तारुण्या कृपणमायत्तेष्वया हैम्यसंधिदा । गुह्यपदेशाहंकारस्तस्य हास्यत्वमाययौ ॥७१२॥
मुक्तायां मार्गशीर्षेण तृतीयस्यां निष्ठामुखे । तत्तादेवाभिन्नो युगलं भूमन्मनुं विनिर्ययौ ॥७१३॥
स भेरीमूर्धनिर्बोधैर्जनाकन्दं तिरोदधत् । सामास्यान्तःपुरो नौभिः प्रतस्थे जलवस्त्रेना ॥७१४॥
- 715 यामशेषे दिनेन्वस्मिन्मासस्य चरणान्तिके । मार्ताण्डस्य स्वजीवाप्त्यै सौवर्णीं प्रतिमां व्यधात् ॥७१५॥
भृत्पैरगणिताक्षस्य दिरक्षोज्येष्ठमात्मजम् । औत्सुक्येनारतिस्तस्य व्यधितस्याधिकाभवत् ॥७१६॥
बहिर्हर्षकृतं गीतं गायनानां स गायताम् । विवृतहारविभरः भृणोति स्म विनिःश्वसत् ॥७१७॥
प्राणाबसामसमये परिसंकुचन्तो स्वप्रपसङ्ग इव धावनशक्तिराज्ञा ।
माधुर्यदा खलु हजो मरणोज्जवाया मर्मव्यथां प्रधयते पृथिवीपनीताम् ॥७१८॥
प्रजाज्येष्ठं तनुजं च संविभक्तुं कृतार्थनः । उत्कर्षं पाहय्यदिक्षायां बद्धजिह्वोभवन्नतः ॥७१९॥
- 720 अव्यक्तं बहसो हर्ष इति वाचं पुनः पुनः । निह्नातुं नोनको भावं तस्यादर्शमेढौकवत् ॥७२०॥
स तद्विवर्धं विहसन्दटौहः कम्पय्यदिशरः । जपन्किमपि सार्धं हे बद्धबागभवहिने ॥७२१॥
आसन्नप्राणनिर्वाणः संज्ञाहाह्य मन्त्रिणः । ततः स्वं तैरसंमूर्धैर्मार्ताण्डामनयायत् ॥७२२॥
वर्णनिकाषपञ्चाशङ्कुक्तवान्ध सितेहनि । मार्गस्य पञ्चषष्ठ्ये षष्ठ्यां निशामयासदत् ॥७२३॥
सप्त मम्मनिकाशुमुख्या देव्यः परिणयादताः । अवहृदापि जयमत्यभिधाना नमन्वगुः ॥७२४॥
- 725 मसादवित्ता तस्य पुनः कट्याभिधानया । अवहृदिकया कृत्वा स्त्रीजातिरपवित्रिता ॥७२५॥
सर्वाबरोधप्राण्यप्रदानं नास्मरयहि । मा स्मार्पिन्नाम भर्तुस्तदनुयाभिजनोज्ञवा ॥७२६॥
संभित्व विजयक्षेत्रं क्रमाश्रमनिबोधिनिः । भेजे वस्त्रवस्त्रास्त्वमतो दुःखाकरोति नः ॥७२७॥
भूपालभोग्यं स्ववपुः सा भोगाभ्यासमासुदम् । विनाय साम्यभोग्यत्वं पिङ्गरीर्नीचचेतसः ॥७२८॥
उत्कर्षस्याभिप्रेकाय व्यपेष्वाखिलमन्त्रिषु । अन्येष्टेष्टिमकरोद्वाहः कृतज्ञो वामनः परम् ॥७२९॥
- 730 वीचोभिषेकनृपाणामेकतो गीतमङ्गलतः । साकन्धः प्रेतनृपाणां नादोन्वह्य समुद्ययौ ॥७३०॥
जातः पद्माश्रयो देव्याः पुत्रः कलदाभूमुखा । ततो विजयमल्लाख्यो धातुर्वैमत्यमादधे ॥७३१॥
बद्धाहर्षदेवस्य पिता प्रत्यहचेतनम् । प्रतिमुधाव तस्मै स तदेवात्कर्षभूपतिः ॥७३२॥
आश्वासाव च मध्वस्थान्दवौ सामन्तमन्त्रिणः । कट्यान्मनस्य चक्रे च जयराजस्य वेतनम् ॥७३३॥
अन्विष्यन्ति रुदस्य एव तरला गत्यन्तरं योषितो योगक्षेमकथां चिन्तान्तिकगता एवात्मजाः कुर्वते ।
अन्येषां शतशोवसावसमये वयौ विचार्यैर्दृशीं स्त्रीपुत्रादिकृते कुकर्म्मरिहो संविष्यन्तेषु जडाः ॥७३४॥

७११. ') Emended with C; A "द्वितीयः". ७२०. ') A, gloss हर्षं आनीक्यामिति राहो भावमभिप्रायं निह्नातुं आपत्तौ नोनकेना-
नीत इत्यर्थः इयः आदर्श इति वाचमयस्यान्वित्वर्थः. ७२४. ') A, gloss उरुता इति वेद्यनायका. ७२९. ') Emended with C;
A अन्येष्टि. ७३१. ') A supplied by A. ७३२. ') Emended; A तदेवो.

प्रविशेद ततः श्रीमाज्जरं नृपतिर्भवः । न तु हर्षोदयाकाङ्क्षिः हृदयं नगरीकृतम् ॥७३५॥

785

नद्राज्यलाभविषयो जनस्याभोगदूषितः । सद्यपि प्रत्यभाषैव स रोगार्तेरिषोत्सवः ॥७३६॥

हर्षदेवस्तु पितरि प्रयाते मर्तुमानुरे । नयनदधतुःस्तम्भे न तस्मिन्नाङ्गि भुक्तवान् ॥७३७॥

सार्थभ्रष्टमियाध्वममन्यस्मिन्नङ्गि ठक्कुराः । ते शोकमूकं संपार्थं कथंचित्तमभोजयन् ॥७३८॥

राज्यं दातुं पिजे देशे चक्रुश्चास्य प्रतिभवम् । राज्यद्वयं नायमर्हत्येक एवेति यादिनः ॥७३९॥

एवं मिलितचित्तस्तैर्यतिभिः भुनक्तान्पितुः । कृतोपवासः सोम्येषुः शुभावोत्कर्षमागतम् ॥७४०॥

740

बाणैः पिबे प्रयच्छन्तं निषोपसन्तिलाञ्छतीन् । न हूतैरनुजो राजा ज्ञातुं प्रार्थयताथ सः ॥७४१॥

तस्य ज्ञानक्षणे राक्षि सज्जे राज्याभिषेचने । घोषोर्भिवक्तृयौगामुदभूस्तजयध्वनिः ॥७४२॥

स तेन क्षुनिमित्तेन प्राप्तां भेने न्मिस्तयित् । विशुद्योतेन जीमूतजामिव नृपभियम् ॥७४३॥

ततः प्रभृत्यमुखता क्षुनिमित्तेरगृधत । तस्यात्वासन्नराज्यस्य भृत्यैरिव दिने दिने ॥७४४॥

स भोजनं कारयितुं वृत्ताभवा विसर्जितान् । देशाश्चर्यासयन् मां राजां संत्यज्य बन्धनान् ॥७४५॥

745

स्थानुमपत्यवस्थित्यां विदध्यां कोशसंविदम् । धियेभ्यथा निराशनेः संदिश्येति व्यसर्जयन् ॥७४६॥

स तन्मिथ्या प्रतिभुस्य न दूतैः प्रहितैस्तनः । कृतकोशो सान्त्वयित्वा राजा भोजयमभोजयन् ॥७४७॥

निन्यं च श्रो विधास्ये तदर्थ्यमान इति ध्रुवन् । कालापहारं कुर्वाणः शङ्क्यं तस्योद्घादयत् ॥७४८॥

विश्रालाय स्वताडङ्गुपाणिं कृत्वा प्रयागक्रम् । पार्थं विजयमल्लस्य सोध नृधं व्यवसर्जयत् ॥७४९॥

नदेवोक्ता तस्यैव स त्वां व्रूते दुःस्थितोभजः । कुमारै स्वयि राज्येस्मिन्मुच्यामी बन्धने वयम् ॥७५०॥

750

संक्रान्तदुःखः संविन्य चिरेणापि तमन्नवीन् । कार्यं कुर्यान्कथमिदं महिरा नीतिमाहृपः ॥७५१॥

तथाप्यस्मिन्मयाशक्ति यतिष्ये स्वहिमोक्षणे । त्वया तु सात्रधानेन रक्षणीयं स्वजीवितम् ॥७५२॥

न पार्थं हर्षदेवस्य संविश्येति व्यसर्जयत् । उपायांश्चिन्तयन्नासीतस्य कार्यस्य सिद्धये ॥७५३॥

उत्कर्षः प्राप्ताराज्यस्तु वैवैतेरिव मोहितः । नारधे किञ्चिदारम्भं व्यवस्थापयनक्षमम् ॥७५४॥

समर्पिताधिकारोपि कन्दर्पादीन्स मन्त्रिणः । राज्यकृत्यं न पश्यच्छ विदधे स च न स्वयम् ॥७५५॥

755

परिमाणुं परीमाणं कोशसंचयवीक्षणे । परे क्षमापतेस्तस्य दिनकृत्यमजायत ॥७५६॥

कर्मणा निरर्थयेनास्य विन्यमानस्य येन वा । छरीर्षदर्शां लोकोभूतेन लुप्थस्वनिधयी ॥७५७॥

सा तस्य लुप्थतालयातिः समुद्राद्यपदायिनः । भूमर्तुः पितृपत्नीभिः स्वैरिणीभिः पवर्धिता ॥७५८॥

स भोजयि ह्योत्कर्षी' मयवहारमिताशयः । महावदयभोग्यानां प्रजानां नाभयविषः ॥७५९॥

ततो निवमितां बुद्धिं तस्मात्लुप्धादामुपयन् । कुप्यन्विजयमल्लोभुरेशाम्गन्तुं कृतोद्यमः ॥७६०॥

760

स्वं रक्षितुं स मध्यस्थाननुग्रज्याकृतेखिलान् । प्रार्थयामास तेषांपि सज्जास्तमनुग्रहजुः ॥७६१॥

लवणोत्से निशामेकां पुराप्रिर्गव्य तस्युषः । मध्यस्थसैन्धास्तस्यैवं योधाः पक्षमशिश्वयन् ॥७६२॥

७३५. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'कविः'. ७४९. ¹) Thus corr. by A₂ from A₁ 'राज्यात्सन्धः'. ७४९. ²) स्वा supplied by A₂ in space left by A₁. ७४८. ¹) Emended; A 'हर्षमात्र'. ७४९. ²) ताड supplied by A₂ in space left by A₁. ७५०. ¹) केन वा supplied by A₂ in space left by A₁. ७५१. ¹) A₂ gloss उत्कर्षी शान्तयने सकस्य हत्यर्थः. ७६१. ¹) A₂ gloss हेतुवा. ७६२. ¹) मध्यस्थ supplied by A₂ in space left by A₁. —²) Thus corr. by A₂ from A₁ 'सन्धा'.

- हर्षे बदे त्वयि गते कृतकृत्यो मयेष्टुषः । तत् निष्कृत्य काराया गमनं तव सांपतम् ॥७६३॥
 इति तैः श्रेष्ठभाणः स राजहनुमदायुधैः । विनिवृत्त्याकरोषायां प्रयुधे नगरोन्मुखः ॥७६४॥
- 765 भुत्वा विकीर्षितं तस्य व्यावृत्तस्य तयाविधम् । सहायाः समपद्यन्त कतिविशामरा अपि ॥७६५॥
 अकरोन्मधुरावहो हवसेनापतिः सुतम् । राजहनुर्विवाह्यै मध्वस्थाननुयायिकम् ॥७६६॥
 नागादयो द्रोहहीनो राजपलमसंत्वजन् । कैषिस्सह हमारोहैः स पद्मपुरवर्त्मना ॥७६७॥
 आगच्छन्तिकं राक्षो दुर्मिनिहृतस्त्वरः । न यावन्नगरं प्राप क्षिप्रकारी नृपात्मजः ॥७६८॥
 शकुनैराहितोत्साहः शालामोहीपितामिभिः । सैन्यैर्गृहान्दहंस्तवाज्ञाधानीमवेष्टयत् ॥७६९॥ बल्लकम् ॥
- 770 समवाच विनिर्वातं त्वच्छोत्कर्षं महीभुजम् । तत्पथं जयराजोपि राजहनुरादिभयम् ॥७७०॥
 हस्तस्थितौ राजपुत्री तत्त्वाचिन्तवतां गतिम् । नवौ कवी व्यवदति सिद्धवाचः कवेरिषः ॥७७१॥
 हर्षदेवे परित्यक्ते वास्याम् इति बादिनः । स हस्तिमहिषादीनां शालाः सैन्यैरदाहयत् ॥७७२॥
 व्याघ्रपलवजीमूतो हर्षदेवोभिषिष्यताम् । नुष्यः खड्गो वणिक्शायो राज्यादेव निवार्यताम् ॥७७३॥
 एवं बधन्तः सन्तोषि हर्षमेत्य पुरीकसः । पुष्यैः माच्छादवन्बद्धं तमोरिविवरार्पितः ॥७७४॥
- 775 अस्मिन्ने तव संजाते भ्रमसैन्यस्य भूपतेः । संप्रेष्य ठकुरान्हर्षस्तटस्थं तद्वत् व्यधात् ॥७७५॥
 इत्थं बद्धोपि तत्कृत्वा वैरिकायांविरोधिनः । संदेहवेषमानाङ्गस्ततस्तानेवमद्वीत् ॥७७६॥
 यतैश्च संकटे दुष्टे तन्मां मुञ्चत बन्धनात् । न चेदाभु महीपालादनिष्टं नियमाङ्गवेत् ॥७७७॥
 हस्तुष्यमानास्ते यावद्दिग्गन्धि स्म तन्मुहुः । पादप्रहारा न्यपतंस्तावद्दारागृहाद्वहिः ॥७७८॥
 उषचार स किं श्रोहः प्रक्रान्तोऽयं दुराशयैः । रे ठकुरा विवृणुत हारमित्युक्तैर्वचः ॥७७९॥
- 780 ठकुलेऽप्यथ मीतेषु धैर्यादगणयन्ममम् । अकारयद्वर्षदेव एव हारमपातुतम् ॥७८०॥
 मेघमात्रस्थितप्राणो ददर्श विशतस्ततः । लौहराशस्त्रिणो हन्तुं प्रामान्धोऽदश बारिकान् ॥७८१॥
 ते हि त्रिषोऽधिकते हर्षशीर्षे सर्वमिदं क्षणात् । शाम्येद्विह भयं मन्वं नोनकस्येति जल्पतः ॥७८२॥
 उत्कर्षेणासकृच्छ्रुत्वा तं निहन्तुं विसंभिताः । विमृश्य चोक्ता गच्छन्तः कार्यशेषं विमुञ्चता ॥७८३॥
 कदाचित्तेन कृत्यं ह्यादहतेनेति तत्क्षणम् । निवार्य ठकुरान्जयो हन्तव्यश्च यदोदिकाम् ॥७८४॥
- 785 इमां दद्यामभिज्ञानं यदा चेयं विहृज्यते । तदा तु बन्धनास्वाज्य इत्युदीर्घाङ्गुलीयकम् ॥७८५॥
 पाणी दर्शयता चोक्ता विलम्बालम्बनं वतः । निवार्य ठकुरांस्तस्मिन्निष्यं न प्राहरस्ततः ॥७८६॥ कुलकम् ॥
 स तु प्रत्येकमाहूय मामप्रहणपूर्वकम् । अजिप्रहस्तांस्तान्मूलमप्युपावेशयत्पुरः ॥७८७॥
 अहस्ते कृतवत्कारास्ताम्बूलमरणक्षणे । श्रिताः करापाच्छस्त्राणि पतिशीर्षा च माकृतात् ॥७८८॥
 धने भिर्यं सृजति कीर्तिमयं तुनीते मित्रत्वमानयति हन्त विरोधिनेषु ।
 यास्यभ्रमिः प्रतिपदं छमनोनकुलैर्गैः कामधुकमिव नाप्रहरत्यनर्थम् ॥७८९॥
- 790 राजपुत्रः स तामूचे किं श्रिता इव तिष्ठथ । निर्दोषाः सर्वथा प्रेष्याः स्वाम्यादेशानुपालने ॥७९०॥

७७०. १) Thus corr. by A, from A, लक्ष्मीलक्ष्मी. ७७६. १) Emended; A वैरि-वि; C वैरिकावधि. ७८९. १) Thus A; B "वार्धिकाय".

वितम्बतां तथाप्यत्र द्रष्टव्यं महद्भुतम् । ययोदेवस्वर्गस्थानामन्वयात् स्वर्गं क्षणे क्षणे ॥७९१॥
 द्विपदीपिकाभ्यामुत्तरगुरगादिभ्यश्चकृतो यथास्त्वां भिषग्ये द्विपि किल त एवाभ्युदयतः ।
 तथा सौम्यकूरकमधिकृतिमागस्तनुभृतां क्षणायां नावात्वाच्चनु इदि विकारोर्मव इमाः ॥७९२॥
 क्षणानुवृत्तिं कुर्वाणस्तद्यथाव स्थिता यवम् । तथा सन्तु मयन्तोपि कार्वाणरादिदृशयः ॥७९३॥
 अपि चैवविधा एव वितम्बन्तो रक्षान्तरम् । आसन्नराज्यंवासीनां राज्ञां स्तुः शयनंशयाः ॥७९४॥
 मीमन्स्योपमा प्रजति यन्तां नूनमासन्नपृथेगैर्वा ग्राहीभवति विभिदं संनिष्ठव्यभगतम् ।
 जन्तोरेवं प्रसमयिभयस्कारसंपलवाराक्षिकामन्ती विषयुषचितोपह्वोद्रेकमेति ॥७९५॥ 795
 प्राणचारेण शत्रुर्न निषिष्येति यदन्तताम् । आचक्षते नृभोर्दंकाः स्वोदन्तसरशीः कथाः ॥७९६॥
 कालं क्षेमुमुपपन्नस्तनुद्विष्यन्तीभयव्रजान् । तेभ्यश्च कथयामास हृदिश्वन्त्राभयां कथाम् ॥७९७॥
 तत्रञ्जने स्वरक्षायां बाह्यवार्तागवेषणे । व्याघ्रतत्वं गभीरस्य न तस्य समलक्ष्यत ॥७९८॥
 अत्रान्तरे तमुद्दिश्य मते जाते मवे यवे । राजभियश्च कान्थाश्च शतशोभूभ्रातगतम् ॥७९९॥
 उत्कर्षो भूमिपस्तस्य परित्यागं क्षमन्वत । आदिदेशानुगांस्तान्भूतिश्चात्र प्रमाणे ॥८००॥ 800
 अभिज्ञानोमिकारानं यथादेशे तु नास्मरत् । ते नोक्तिं तस्य दूतानामन्वतिष्ठन्त रक्षिणः ॥८०१॥
 स तान्वन्द्यभ्रमान्वीक्ष्य स्मृत्वाभिज्ञानसंविदम् । सत्त्वात्मनं राजपुत्रं भूराज्यं व्यवजक्ततः ॥८०२॥
 अभिज्ञानं वितरतस्तन्करे तस्य मुक्ततः । दैवयोगात्क्षणे तस्मिन्मृत्काम्यव्यययोभवत् ॥८०३॥
 यः पानार्थमुपाहितोऽन्याशिरसस्तेनैव सिन्धुमुमुवृद्धक्षेत्रपराभवः स्वशिरसः पातं वरेण्यभूत् ।
 दिव्या सैव यदा भुनायुधनृषं हन्तावपीडाहने यज्जाणाय विगण्यते विविधज्ञानेनैव नाशो भवेत् ॥८०४॥
 तथा चैकस्य विस्मृत्या व्यत्ययेनापरस्य च । अभिज्ञानस्य स नृपो नाशो प्रत्युत लब्धवान् ॥८०५॥ 805
 आभिगम्येन हर्षस्य ते क्षणादेव रक्षिणः । प्रपेदिरे द्वितैविस्वमुत्कर्षाक्षाविरोधिनः ॥८०६॥
 हात्माक्रान्तमुत्क्रोथो यथावायमुपागतः । इति निर्धाय ते भूम्नं हन्नुमैच्छन्नुदायुधाः ॥८०७॥
 उद्घाटितारतिपुटा दृष्ट्वा तस्योमिकां करे । तेनैव साकं नृस्यन्तो हर्षं समुपतस्थिरे ॥८०८॥
 पादव्यस्तोत्तमाङ्गैः सौमिर्न्यच्छेद्यधितस्ततः । अविश्वसन्नाजस्रुः क्षणमासीस्य चिन्तयन् ॥८०९॥
 तस्मिन्क्षणे हर्षदेवं हतं क्षात्वा रणे स्थितः । कुप्यन्विजयमल्लोभूरपिकोद्विक्तीरुषः ॥८१०॥ 810
 तं द्रष्टुमुद्यतं राजधानीं जीवति तेमनः । अभिधावेति वरुधुः कथंनित्याधिकानुगाः ॥८११॥
 प्रत्यवायं ततस्तस्य राज्ञा हर्षेणधुर्भुतम् । गृहीतमर्तुताडकू सुगला प्रैष्यतान्तिकम् ॥८१२॥
 तां विलोक्यैव वितरे षड्दिशाङ्गुलममे । राजा मयवतीकारं हर्षस्यागदमन्यत ॥८१३॥
 गत्वामात्याः स्वयं नोनप्रज्ञास्तकलज्ञादयः । हर्षं निर्निगडं कृत्वा कारागारात्ततोत्थयन् ॥८१४॥

७९१. ¹) Thus corr. by later hand from A, "नुताम्.—") दैव्यस्य supplied by A, in space left by A, ७९५. ¹) Thus corr. by A, from "प्रहायम्"; A, "प्रहाते. ७९६. ¹) Thus corr. by A, from A, "मुकोर". ७९९. ¹) A, gloss काली यन्त्री. ८०५. ¹) Doubtful; thus A R.G. ८०५. ¹) A, gloss यः यथापीति एवमुत्तमव्योपायवानं महानरते होमपर्यन्ति शेषम्. ८०६. ¹) A, gloss आसीदन् इति शेषमायवा. ८०८. ¹) कं हृत्स्यन्तो supplied by A, in space left by A, ८११. ¹) Emended; A R.G. तेभ्यः.

- 815 मन्त्रः स तेषां शोकेन वक्रारकृतगतगतः । अन्यक्षणे श्वास इव प्रससार बहिरधरन् ॥८१६॥
 हर्षः प्रच्छाद्यमानस्तु पीराणां पुष्पवृष्टिभिः । हयमादस्य सामास्यो रणस्थं नृपमासदन् ॥८१६॥
 अभिनयानुजो राजा तमुषे आतरं रणात् । निवार्योग्मतां कुर्मः प्राप्रकालं ततो बधम् ॥८१७॥
 तथेति प्रस्थिते तस्मिन्स्थित्वा तत्स रणाजिरम् । प्राविशन्मन्त्रिभिः सार्धं कोशं हेमादिंसभयम् ॥८१८॥
 उत्तरीः महतः कृष्णाङ्घ्र्यदेवमुपस्थितम् । दृष्ट्वा विजयमङ्गोभूषणैर्प्राविशिक्यः क्षणम् ॥८१९॥
- 820 ततो बधन्दे तत्पारो स चोत्क्राम्यालितिङ्गं तम् । तास्ताः कथास्तयोरारसमुपकर्तुं प्रकाशयोः ॥८२०॥
 व्यापादयित्वेवारी हर्षोत्कर्षे ततो नृपः । निष्कण्ठकोसि भवितुं व्यापस्वोपांशु जल्पन्तः ॥८२१॥
 ततो विजयमल्लेन नादोहेणादृतं बधः । जालेक्षितशो हर्षस्तत्तत्स्तु चकितः क्षणम् ॥८२२॥ युगम् ॥
 स्वदेहमाभिर्धोभूतं स भ्रात्रोः हवेनयोरिव । निष्कण्ठपक्षप्रतिमो ररक्षावर्गगतधरन् ॥८२३॥
 आसन्नाभ्रजलस्य शशविषये विषुज्जवं शाखिनो नकास्वाङ्गलतथ मञ्जनमयी शङ्का भवेद्द्वारिणी ।
 भोक्तव्यस्य विधिः शुभस्य रभसास्वादुस्त्वनिष्पत्तये जन्तोः संतनुते निराकृतमियो भीत्यन्तरोत्पादनम् ॥८२४॥
- 825 तं हयधमणव्याजाश्लिप्तं निजमीवितम् । ज्ञातवार्ता निजाः केचित्सत्यः पर्यवारयन् ॥८२५॥
 साकं विजयमल्लेन ततः संमन्य स क्षणात् । चचाल विप्रवापायमाकृष्य तं महीभुजे ॥८२६॥
 अप्र तद्देहमनः प्राप्तं विनिर्वाणं नृपात्मजात् । ततो विजयसिद्धस्तं संप्रवेशाश्रयवारयन् ॥८२७॥
 ऊचे च मरणासीर्णो मर्तुं विशसि किं पुनः । निष्पन्न गव्योपविश त्यक्तशङ्कं नृपासने ॥८२८॥
 एवमुक्तवतस्तस्य भृत्यैः कोशादुपाहते । सिंहासने हर्षदेवस्ततस्सूर्गमुपाविशत् ॥८२९॥
- 830 वैद्यस्य च्छादितानन्तप्राप्तिकूल्या तदन्तिके । उपाधिष्ठ शृगला महादेवीत्पसिद्धये ॥८३०॥
 तस्याभिषेकशब्देन समपद्यन्त सर्वतः । रसितेनाम्बुवाहस्य चातका इव मन्त्रिणः ॥८३१॥
 तद्द्वार्ताभ्रवणेवार्तमुत्कर्षे मन्त्रिरागतः । धूर्तो विजयसिंहोपि कृद्गान्धमनवहृहम् ॥८३२॥
 आस्थानस्थस्य भूमर्तुरेणे स मितानुगः । नष्टधीर्देशे गच्छन्तिहराः कस्य विभूतयः ॥८३३॥
 तस्य वेदमप्रविष्टस्य बहिरिन्धस्य रक्षिणः । राशो विजयसिंहस्तत्कृतं कार्यं न्यवेदयत् ॥८३४॥
- 835 कारायां संस्तुताभ्यापार्थमानीय ठकुरान् । तस्मैवस्थितेत्वाक्षीज्जवं विजयमल्लतः ॥८३५॥
 सोप्यमजं प्राप्रारण्यं भुत्वा तत्सविधं व्रजन् । निग्ये संमान्य तद्भूतैः स्वामेव वसतिं क्षणात् ॥८३६॥
 तस्मैव्यं श्वान्तिकं प्राप्रमथ पीर्य क्षमापतिः । आनिनाय तमभ्यर्णं क्षणमात्रेण नीतिवित् ॥८३७॥
 मद्यं प्राणाथ राज्यं च स्वया दत्तमिति ध्रुवन् । स प्राञ्जलितस्तमकरोत्क्षेपसाफल्यदायिनम् ॥८३८॥
 तस्य दैवानुकूत्येन नीत्येव श्रममुक्तवा । तत्कालमेव तद्गान्धशय्यायां समुपाविशत् ॥८३९॥
- 840 कारागृहान्तःसंवीताम्येव वासांसि धारयन् । सिंहासनेन शुभुषे भीसां निवासो नृपः ॥८४०॥
 तादृक्साहससंरम्भपरिभाणो दिनात्यये । कृतारोहोऽथ शय्यायां स्वकभार इवापतन् ॥८४१॥

८२०. ') स्कान्धा supplied by A₂ in space left by A₁.—") Emended with C; A 'मुपकर्तुम्'. ८२३. Thus A; perhaps, 'वसि' ८२४. ') The same hand which has supplanted the marginal note of A₂ in i. 110, writes here: नकास्वाङ्गलतथ मञ्जनमयी शङ्का न्यवस्थाप्यो इत्यन्वार्थः, with the gloss नकाः मन्त्र्यानिविष्टेः यो बलहस्तिनोपार्यातं तन्मुखात्साकारावेवसा-
 चाभितस्यापि ध्रुवमयी शङ्का उदुपस्य स्वावेत्यर्थः.

पदवाचिषसवाचैव सर्वतो विद्याराधनाम् । न च मित्राह्वयं तव मीतिशालीनि सम्प्रधान् ॥८४२॥
 उत्कर्षो मुपि बहस्तु मन्त्रं दृक्कल्पमन्त्रिणः । आशिष्माप्यहो क्यां यौवकेनेत्यकथ्यत ॥८४३॥
 प्रातः यौवोचिष बन्धमन्त्रं तस्मात्पार्थिवीपते । पत्निमानवधारस्याज्ञाविधिं नृप्य संविदम् ॥८४४॥
 अध्याक्षितो बन्धवस्यं तं तमुच्छिन्नोभिवान् । यः शर्मोवापिनां हस्ते च तुस्त्यमर्पयिष्यति ॥८४५॥ 845
 श्वर्यं मरणादन्वयस्याहस्मिन्मरणेति किम् । स्वच्छाहवामानस्माकं तदव्याप्यतां वतम् ॥८४६॥
 अवसार्धकलात्वादकालेत्यन्तमहंनुदम् । बहोभालम्भपाण्डित्यं न विपक्षेणु क्षोभते ॥८४७॥
 स्ववापावमनालोभ्य न हपात्रः प्रवर्तितः । सर्वमेकपदे तेन मुहूर्तेनैव शरितम् ॥८४८॥
 संस्थाप्यमानो दुर्नीत्या सृध्येव जरटः पटः । वस्तुनोवह्नोन्वोपि श्वतहारः मनावे ॥८४९॥
 एवं भुक्त्वा स तन्मध्याभिर्गत्वाभ्यन्तरे गृहम् । अवसद्विक्रता सार्धं विविधं सहज्राकथना ॥८५०॥ 850
 तत्र संस्थासमाधिस्यस्तिस्रामील्यभिधाय ताम् । क्षणं विदस्करिण्यन्तरेकाकथनेवाकरोस्त्वितिम् ॥८५१॥
 निःशस्त्रेण गते सिन्ध्या पटच्छेदनकर्तरीम् । नाशः प्राणहरास्तेन विज्ञाः सिन्ध्यात्मना ततः ॥८५२॥
 कण्टकारेण कर्तव्यंभुतावा भुवि शङ्किता । अपरवस्तुहृत्ता रक्तं भोजनंनयनिकान्तरात् ॥८५३॥
 शोषं लम्बशिरोनिर्यस्ताम्रासृग्दृष्टे तवा । वयानमधमृङ्गान्तभोजनंनयनिकावतः ॥८५४॥
 तत्वास्तदाभीमौचित्ये निर्मूढं वेन योषितान् । अर्जुनसाहसप्राणामघातुषैलरां शिरः ॥८५५॥ 855
 भ्रजति रजनीं स्वत्ता कापि क्षये क्षणशकटे परमुपगतत्वास्तं संध्या रवेरनुपगच्छति ।
 इति परिणयी प्रेमणुषाचये परिविन्मिने कथनं निवमानिन्ध्या वन्धा व वा ह्यपिनां स्त्रियः ॥८५६॥
 कुलाचारपतिमैसाहृष्टयेत्यभयवशा । कट्यासहज्जयोर्वैस्माक्षिन्ध्या वन्धा व पवतिः ॥८५७॥ युग्मम् ॥
 सापि हि शुश्रूषो वेदमनन्तरी माद्यमण्डने । रट्टा तेमावकडात्यं मित्ये रात्रिबधुः पुरा ॥८५८॥
 कान्तात्पैरिकास्वन्वकृतत्वाभ्राङ्गरागया । प्रेम्णो हेतु इवौज्ज्वल्यं प्रविष्ट्याग्निं तयापितम् ॥८५९॥
 हर्षदेवस्यापि पूर्वं वेदयास्ये सामवत्सिवा । अतस्तेनार्धमानापि मरणात् स्ववर्तत ॥८६०॥ 860
 चतुर्विंशत्येवैसायो दिनहार्मिषां नृपः । मृतस्तिष्ठतिशामेकां प्रातः श्लोकियतामिसान् ॥८६१॥
 तस्यावरोधलोकाश्चो लोहराक्षिस्थिता अपि । कृशानुवर्तन्वा काचित्पदवीं हुतमन्त्रयुः ॥८६२॥
 शास्त्रं संस्थाप्यमानेषु तन्मन्त्रिणेषु नृपानुगैः । मुमुर्षुर्नैनकः शार्ङ्गं न तस्याज क्षणं वरा ॥८६३॥
 विनास्मान्मन्त्रदो राक्षः कोन्यः स्याद्यदिनैरसौ । मोक्षस्यस्मास्ततः प्राणाक्षोपेक्षिता विचारवन् ॥८६४॥
 स्वबुध्य पवति वयः प्रशस्तकलशो वरन् । तदा संस्थाप्यमास स्वर्गं तत्र समर्पितम् ॥८६५॥ तिलकम् ॥ 865
 नोनसिन्धारभ्रशरमशस्तकलशावयः । वक्ष्यामि हर्षदेवेन कारागारं प्रवेक्षिताः ॥८६६॥
 इत्येवमेवेनैवाह्ना शारयाजविपर्ययेः । कृतत्र हर्षदेवेन हैवेनेव महाजुवः ॥८६७॥
 यथाकर्षचिद्युक्तान्वा बहवः प्रथिवीभृतः । प्रतीतिविषमो मार्गः कष्टमापतिमोयुगा ॥८६८॥
 सर्वोत्साहोवकक्षेत्रं सर्वानुल्लासदुत्तिका । सर्वमन्वयस्याजननी सर्वनीतिव्यपेक्षकम् ॥८६९॥
 दक्षिणशालमस्तूर्णदक्षिणाज्ञाक्षयक्षितिः । दक्षिणस्यागसंप्रतिदक्षिणशरपमशा ॥८७०॥ 870

- काश्योत्प्लेकद्वयमा हिंस्तोत्प्लेकमर्चयती । उत्प्लेकौत्प्लेककलितौ पापौत्प्लेककलिकृता ॥८७१॥
 लृहणीया व वज्रा व वज्रा विष्ठा व सर्वतः । विधोषा वोपहत्या व कम्पा शोषा व धीमताम् ॥८७२॥
 आशात्पा वापकीर्त्या व स्मार्त्ता त्याज्या व मानसात् । हर्षराजाभया वर्षाकथा व्यावर्णविध्यते ॥८७३॥ कुलकम् ॥
 नूनं स तैजसेन सद्यो परमायुषिः । कुतोन्वयामुपसने दुष्येभ्यो महतामपि ॥८७४॥
 ८७५ न मर्त्येषु न देवेषु तद्वेदो हृदये कथित् । दामवेन्द्रेषु स प्राज्ञैः परमुत्प्लेक्षन्ते यदि ॥८७५॥
 प्रतिमार्कपरीमागम्बलक्ष्णमलमण्डितः । उपकुम्भकुटानद्विकटोष्णीषमण्डलः ॥८७६॥
 मलसहितविमेषी मीचहमभुच्छटाश्लितः । वृषस्कन्धो महाबाहुः स्वामलोहितविग्रहः ॥८७७॥
 म्बुद्वयताः सामन्थो मेघवोषगमीदकाक् । सोमानुषाणामपि सत्यविमामङ्गकार्युभूत् ॥८७८॥ निलकम् ॥
 विहारे महांवटाधनुर्द्विकमवन्धवत् । ज्ञातुं विहृतिकामान्स प्राप्तास्तद्वाद्यसंज्ञा ॥८७९॥
 ८८० आनी व पाचमाकर्णं तेषां तृष्णाविचारणम् । प्रावृषेण्यः पकोवाहयानकामाभिवाकरोत् ॥८८०॥
 आप वषजो निर्हैमभूजोल्लपपरिच्छदः । हरो विगतो- ' न कश्चिन्नानमन्दिरे ॥८८१॥
 विहारे मरपतेर्कोनामनसमभिते । सर्वदेशभियोभान्तमासंभाशीकृता हव ॥८८२॥
 अर्षेत्संखवाः शौचर्णमुकुलकटकाश्रिताः । प्रेमुर्मन्त्रिपतीशारमुख्याः क्षमापत्तिस्त्रिदे ॥८८३॥
 एवं स्फूर्जन्स नृपातिर्वसताम्बुद्वन्द्वरः । अमृदिजयमल्लस्य गुरोरेव अने स्थितः ॥८८४॥
 ८८५ आसीदमानवचसः कृतज्ञेन महीमुजा । तस्याभूत्प्राधिपत्येव सेवकैः संकटा समा ॥८८५॥
 स्वदेवकानादायस्व रक्षस्त्वेषाम्बलिकमम् । विध्येभ्य एव जन्मिभ्यः सोधिकाराग्समर्पयत् ॥८८६॥
 हारे वकार कन्दर्पं मदनं चापि कल्पने । अन्धान्विजयसिंहादीनकर्तव्ये व निजे निजे ॥८८७॥
 केन महास्तकलक्ष्ममुखाः शान्तामन्धुना । बन्धास्तस्त्वज्ज्व कार्येषु निजेभ्येवं नियोजिताः ॥८८८॥
 स्फूर्त्वापकाराग्न्यवद्वनमास्यो मौजकः परम् । धात्रेणैव समं भावा कोपाच्छुले विपादितः ॥८८९॥
 ८९० काले काले तु कार्येषु संकटेषु महामतिम् । संस्मरन्त्वामिभक्तं तं पश्चात्तपेन पश्यते ॥८९०॥
 योग्यः कृतापकारोपि कदाचिदुपयुज्यते । विहितागारदाशोभिः शरणं भोज्यसिद्धये ॥८९१॥
 संहरन्ति स्वमाजीकाः कर्णमासावकर्तनम् । विज्ञाभट्टो राममृष्यैः मूलैर्नैव विपादितः ॥८९२॥
 उदये संविभेजे स भृशान्काराविनिर्गतान् । मघो मकुलः सास्त्रीय मृकान्भूषिकरोत्थितान् ॥८९३॥
 राज्ञोः क्षेमस्य वः वीरो वज्रजः स महीमुजा । सर्वोमात्यप्रधानत्वं गिब्ये सुजः सहानुजः ॥८९४॥
 ८९५ राज्ञो वाकादिसमये मेसकाणां पदे पदे । एक एकोभवमन्मयी महीपालधमवदः ॥८९५॥
 सर्वमतीशारवदामूर्धन्यवधिरेपितः । अयराजोनुजस्तस्य जीविनादधिकोमवत् ॥८९६॥
 आङ्गरीपात्रना भागीरामृक्षत्वा --- ' । धम्मटः सोपि तान्मङ्गैर्धौतुपुत्रैः सहावयौ ॥८९७॥

८७१. ') Thus corr. by A₂ from A₁ वज्रा. ८८०. ') कार्यं and रूपं supplied by A₂ in space left by A₁. ८८१. ') A₂ indicates here a lacuna of two aksharas; C विपरीताये; perhaps, विपरीदे (१). ८८२. ') Emended; A 'मासीकासी'. ८८६. ') Thus corr. by A₂; A₁ ---- सन्ध्याय कार्येषु नियोजिताः. ८८९. ') Thus corr. by later hand from A₁ स्फूर्जन्. ८९३. ') Thus A₁; perhaps, to be read विपरीतौ; cf. vii. 617, 621, 630. ८९३. ') A₂ gloss मघो वसन्ते भूषिकरोत्थिता मुकुल मौजकवत् इति भाषया मतिज्ञाः ये अस्तामन्त्रिणि कुर्वन् मुकुलैः भूषिकरैः वसन्तसमये उपाश्रित्य आङ्गरीपरि सन्ध्यायार्थे H. ८९७. ') Here A₁ indicates a lacuna; C 'तुल्यकारिण्यम्'.

संमाम् न कपतिः स्वकृते क्षरितावमम् । सञ्चानुपुनरासीत्वाविज्ञेयं सर्वदा ॥८९८॥
 विमम् मुखतो राज्यं तस्यैव मेरिः सतिः । क्रमाद्विजयमन्त्रो वुद्धुर्भुवि कृति दधे ॥८९९॥
 राज्यं प्रादाः किमन्यस्ये जितेष्टुकाः स दुर्मेः । तस्मिन्मन्त्रायामास वधं प्रथममन्मनः ॥९००॥ 900
 विजने मन्दिरे वन्धामिति संमन्त्र भूपतिः । वानं विधाप व्याजेन वेनामनु विमन्त्रिवः ॥९०१॥
 मन्त्रे भुतिं वने दावः सोधास्त्वन्धविशङ्कितः । आदिरेष्ट स्वतेन्त्रानां हुतं संमन्त्रोपमम् ॥९०२॥
 संमन्त्रे राज्यतेन्त्रे वृत्तं विगेष भूपतेः । इता विजयमन्त्रेन मन्त्रुराभस्तुरंगमाः ॥९०३॥
 संहरंस्तुरगाम्नीयं प्रहरणुष्वेवैतम् । कुर्वन्महावधं भीरो विर्यगुं तस्यैव पुरात् ॥९०४॥
 आशिष्यं वृष्टं तिष्ठन्त्या जायता सहितो वज्रम् । स वक्रात् नृदण्यः संभाममिनामुपम् ॥९०५॥ 905
 भारासारेः क्षणे तस्मिन्प्रकातजलदोऽज्जिते । विपर्यस्तेषु वृषिभी सर्वतः समलक्ष्यत् ॥९०६॥
 मांकारमासतारम्भमूर्धितेरीरवे रणे । आसारेण शरैवासीष्ठाद्यमानो नृपाल्यजः ॥९०७॥
 तं क्षीयमाणपुतनं वान्तं हन्तुं समुद्यताः । कर्मणि शार्ङ्गतामीष न वण्डकक्षता जहः ॥९०८॥
 मन्त्रेणुं पदोपेयैर्वितस्तासिन्धुसंगमम् । सञ्चारिद्वरदोऽर्धमवतीर्थे स वाजिनः ॥९०९॥
 सञ्चवानं करोत्यन्यां मन्त्रं रितुसंकटे । सिन्धुं प्रवृत्तानुसीर्यं नुरंगेति तमन्त्रवात् ॥९१०॥ 910
 हिषां दृग्गोचरायातः स तमावस्य वाजिनम् । दग्धेष्टोन्मुखो भीरः प्रादाह्रमर्मना ॥९११॥
 कन्दर्पशरपतिना सर्वतो वन्द्यरतिः । गिरीपुत्रकृष्णं पाविशशिरिगुमां ददत्तुसिम् ॥९१२॥
 दग्धाऽर्धपितं तव श्रीविद्याधर हिंसा । केचिभिजाः परिजनाः क्षयकैलं प्रवेदिरे ॥९१३॥
 भुत्वा स्वीकार्यमाणं च संरम्भं क्षामरादिभिः । मातुङ्कं हर्षघ्नीमुद्रुपावांचकितोन्मदम् ॥९१४॥
 तेषु वन्धेषु क्षीतं वीतिबाध ददत्तुरे । क्षामैः प्रसितालापयैषे वाचामदान्महात् ॥९१५॥ 915
 उसीर्यं संकटास्तिष्ठन्मार्गान्तः पटमन्त्रये । अकस्मादमवन्मामी हिमानीदतजीवितः ॥९१६॥
 बहुलासाव संरम्भो भीरैर्विस्तार्यते महान् । कृतं विमस्ति तद्विषमत्वत्पेयैव वस्तुना ॥९१७॥
 उन्मीलनं तिग्मरविः प्रयत्नयेषां सहजेण करैः करोति ।
 वन्मूलवत्सेककरेण तानि पद्यानि धाता कुपितो द्विपेन ॥९१८॥
 द्वैराज्यशङ्कुषां कविस्कारं संकुचितं ततः । भूयः प्रभवतो लभं राज्यं हर्षमहीमुजः ॥९१९॥
 राजशब्दस्तदा सेहे न कुषाण्वधिरोपणम् । अत्युदयतया तस्मिन्मन्त्रेनान्वराजह ॥९२०॥ 920
 द्वयोर्भावाविधीर्भेदः शर्वतवत मन्त्रले । निर्मस्सरो वरपतिः पुष्पतुरिष कानने ॥९२१॥
 मुक्तकेशा निवष्णीवा निष्कालमरणाः पुरा । संख्यैकं महीपालममवजिह देविनः ॥९२२॥
 धम्मिल्लपयमाद्यथ मदनः कल्पनापतिः । अद्यामन्दोऽप्यमास्यान्वविचापौलकधारणात् ॥९२३॥

९०२. ') वाक्कम् supplied by A₂ in space left by A₁.—') Extended; A 'मोद्यन्'. ९०४. ') संहर supplied by A₂ in space left by A₁. ९०६. ') Thus A₂, perhaps, to be read शार्ङ्गतामीष. ९०९. ') सञ्चारि supplied by A₂ in space left by A₁.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'सञ्चार'.—') Thus corr. by A₂ from A₁ 'सार्ध'. ९१०. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'आवक'.—') वस्तुना and न supplied by A₂ in space left by A₁. ९१३. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'दग्धा'.—') A₂ indicates a lacuna; O 'दग्धेष्टिना'. ९१५. ') अन्वात् supplied by A₂ in space left by A₁. ९१६. ') Thus corr. by A₂ from A₁ 'पुरा'. ९१९. ') प्रभवतो लभं राज्यं supplied by A₂ in space left by A₁.

- अन्धमूलाधिबक्रोधमविरोधेण मण्डले । तेन राज्ञोऽधिनो वेपस्ताम राज्ञा मर्षाभिः ॥९२४॥ कुम्भम् ॥
- 925 स केर्माविदमात्मावामाकल्योक्तासद्योभिनाम् । निर्मास्तरः स्वहासीमिरारात्रिकमकारवत् ॥९२५॥
दक्षिणास्यामभक्रङ्गिः मित्रा तस्य विलासिनः । कर्णाटानुमुण्डकुलसत्तेन मर्षाभिः ॥९२६॥
तद्वत्तालीदलाः स्थूलचन्दनस्थासद्यन्तराः । रेजुर्जास्तदास्थाने ज्ञान्धदीर्घासिधेयवः ॥९२७॥
स्वर्णकेतकपञ्चाङ्गजुडतम्योजितमजः । चतुर्तातिलकाग्निहिलोलतिलकाकुराः ॥९२८॥
अपाङ्गभोवयोर्द्वयधयोक्तावरेखवा । निर्मास्तरङ्गकेष्टान्तबद्धेयोपवीतकाः ॥९२९॥
- 930 अधराम्बरपुष्पात्तैलमैमुञ्चितमूतलाः । मष्कादितापदोलैककम्बुकाङ्कपमोधराः ॥९३०॥
कर्पूरोन्मूलनस्मेरा भ्रमन्वस्तरलभुवः । बभुराभिवपुर्वा हृषाङ्गुलदङ्कुताम् ॥९३१॥ चकलकम् ॥
अन्योपजीव्यतां प्रापुस्तस्याधित्वेन मार्गणाः । विश्वाव्यावकतां मेघाः मणवेनेव वारिधिः ॥९३२॥
प्रसादैस्त्यागिनस्तस्य राज्ञः कनकवर्णिणः । समस्ता पाथकगणाः पार्थिवस्थितां वयुः ॥९३३॥
विहङ्गूदामणिर्भूम्युपज्जितामलमण्डितान् । चकार मुग्धतुरगच्छन्नादिप्रक्रियामृतः ॥९३४॥
- 935 कश्मीरिभ्यो विनिर्वातं राज्ये कलद्वाभूततेः । विशापतिं च कर्णाटच्छके परमाङ्घ्रिभूततिः ॥९३५॥
प्रसर्पतः करटिभिः कर्णाटककान्तरे । रात्रौने दृश्ये तुङ्गं वस्यैवातपमारणम् ॥९३६॥
त्यागिनं हर्षदेवं स मुत्वा ह्रकविबान्धवम् । विन्ह्जो वञ्चनां मेने विमूतिं तावतीमपि ॥९३७॥
सौवर्णमालंसारार्था राजभाण्यो धरापतेः । ह्रबह्मोभलिहृष्टा भेजिरे मुक्तानुताः ॥९३८॥
तरीये नन्दनवने द्रुमेभ्यो नो व्यपुः स्थितिम् । त्यागिना निर्जितास्तेन केवलं कल्पपादपाः ॥९३९॥
- 940 विशाभितरुगन्धाम्बु विहङ्गमृगजातिभिः । तेन व्यापदिगामेन चक्रे प्रप्याभिर्ध सरः ॥९४०॥
सोहासीवावतीर्षियास्तासां नामापि विधितम् । वक्तुं नास्त्येव सामर्थ्यं व्यक्तं वाचस्पतेरपि ॥९४१॥
गीतमाकण्ठेतेद्यापि तस्य बाण्येवकारिणः । विपक्षैरपि परमापनुडद्वाण्योदविन्दुभिः ॥९४२॥
स्वपतो दिनयामौ द्वौ सर्वकालं विलासिनः । दसस्थानस्य तत्त्वासीद्यामिनीषु प्रजागरः ॥९४३॥
तस्य दीपसहस्राङ्गि स्थितस्यास्याममण्डपे । विहङ्गोऽसीगीतनृत्नमस्तावेन क्षपा वयुः ॥९४४॥
- 945 कयान्ते मुभुवे तत्र पर्णचर्चणजः परम् । कान्नाभम्मिलशोफालीवृटिजन्मा च मर्मरः ॥९४५॥
वितानैः सपयोदेव सासिधयेव दीपकैः । दम्भरण्डैः सद्यस्येव सधूमेवासिमण्डलैः ॥९४६॥
साप्सरा इव कान्ताभिः सनक्षत्रेव मन्त्रिभिः । सर्षिसंघेव विवृषिः सगन्धर्वेव नायकैः ॥९४७॥
निम्पसंकेतवसतिर्धनदस्य यमस्य च । एकं विहरणारण्यं दानस्य च भयस्य च ॥९४८॥
क्षपास्थानस्थितित्वस्य राज्ञः शक्राधिकमिवः । कस्य वाचस्पतेर्यथा वक्तुं कात्स्न्येन शक्यते ॥९४९॥ चकलकम् ॥
- 950 रैऋते राजतैषाधीष्यवहारस्तदा वनः । मण्डले विरलामुध्मिनीधारैस्ताम्रजैः पुनः ॥९५०॥
दण्डनावकतां पाप्य सुज्जः सर्वोषाभिं भजन् । तस्मिन्काले स्वमूक्तोभाषीषो मुष्टिपथः परम् ॥९५१॥
निजा जयवने सूर्यामूलके विजयेऽन्धरे । आक्यान्ति वस्य तुम्भस्य निर्व्यवस्थितयो मठाः ॥९५२॥

९३८. ५) A, gloss लज्जतल्लज्जलङ्कारचतुर्लालिकी मः. १११. १) Emended; A² पुष्टि. ११५. १) Thus corr. by A₂ from A, "च. ११८. १) Thus corr. by later hand from A₁ सौवर्णमाल."—५) राक्षस supplied by A₂ in space left by A₁.

शुपितम्याभितानाधर्माधार्मिकविचारणम् । हृत्पदं माप पदस्य राजवल्लभीः कृपा-लान् ॥९५३॥
 नन्दिक्षेत्रे स्वकीकृत्य प्रत्यक्षं सप्त-वासरात् । चण्डकः सकलां वक्ते सर्वकालार्थिनां विभम् ॥९५४॥
 कृष्णाजिनोमयमुखीमुख्यैर्द्विभिः भग्नाभुजा । अदरित्रीकृता विना निःशेषार्थिचिदार्थिनाम् ॥९५५॥ 955
 राज्ञो वसन्तल्लाल्या शार्ङ्गिण्यविवाकरोत् । मठापहराजगरे पुञ्च न त्रिपुरेश्वरे ॥९५६॥
 मारेश्वर्यमयी काचिदित्थं ज्वालेन तोषयौ । उदारस्वभारं नु न तद्गान्धर्वं प्रवक्षते ॥९५७॥
 अथ प्रवृत्तिं संभ्राताः शून्यैर्वचनम्विजगः । पूर्वोन्मात्स्यद्विषो राज्ञो मतिमोहं प्रवक्षिरे ॥९५८॥
 कुठार्ताकिमुगः शिखी बहुपदं गृहाति धावन्नहिं भानुः पारसहस्रमावयतिपदं संचार्यतेनूत्तना ।
 बन्धयन्ते बलिनोपि बल्लुबलेः सामर्थ्यद्विषिभ बह्मज्ज्यन्ते परिपूर्णवृषभ इदं देवस्य लीलावितम् ॥९५९॥
 स सर्वज्ञास्त्राधिगम्यौघः परिवृढो विशाम् । बन्धोहितमतिथक्ते वैभैरवि मन्त्रिभिः ॥९६०॥ 960
 विप्रश्रयं पितुर्विरमतिकारविभिन्सवा । स राजधानीकमाङ्गमठादि विरलोटयत् ॥९६१॥
 त्यागी मत्कोशसंभारं स्वकीकुर्वन्निस्ततः । तुम्भस्व चाभिधां तस्य पापसेन इति श्वभान् ॥९६२॥
 मुद्रान्ते मुद्रशीलानां डौकितं मूढचेतसा । स्पष्टं वदद्यधिकं राज्ञा स्त्रीणां तेन शतवधम् ॥९६३॥
 बाह्यशीलाहृशीस्तत्र नारीर्विन्वस्यतानिष्ठाम् । नागुद्यन्त परं ह्योम्बजवंगमकुलाङ्गनाः ॥९६४॥
 अशान्ते पूर्वमागो गूढं कोटपदातिभिः । पुनर्भुवनराजोभूहृहरालम्बिमुष्मधीः ॥९६५॥ 965
 स दर्पितसुरं मातः कन्दर्पहारनायकम् । भुत्वा बोद्धुं विनिर्वातं वयौ भूयोऽप्यद्वयताम् ॥९६६॥
 तस्मिन्प्रसन्नेपि नृपे रज्यकाजपुरीपतिः । संग्रामपालः केनापि हेतुना विक्रिषां वयौ ॥९६७॥
 कन्दर्पं कोटभृत्यानां भिन्नानां संप्रहोषते । कुम्भकाजपुरीं राजा स्वज्जगत्प्रधायकम् ॥९६८॥
 स महर्षिः सन् सैन्यैर्गच्छंल्लोहूरवरमेना । अधीरः कोटकच्छेषु सार्धं मासं श्वलम्बत ॥९६९॥
 प्रत्यासज्जाचकुचेर्मासात्मनापात्र विरोधिनम् । बल्यतस्तस्य बाधायां न संकल्पोऽप्यराजत ॥९७०॥ 970
 अविशेषज्ञभावेन भर्तुंस्तिष्ठन्निष्ठयमः । ततो जगाम कन्दर्प एवोपातम्भमाचलाम् ॥९७१॥
 कृतप्रतिशोनाहारतया राजपुरीजये । उपातम्भार्जितः शोच विःसामम्भोऽप्यवाचलम् ॥९७२॥
 निराहारस्य बलतः कन्दर्पस्याग्रिगह्वरे । पठेह्यभुम्भराजपुरी योजनेऽधिके स्थिता ॥९७३॥
 अज्याहतः सोरिबलाग्रिपच्छस्त्राणि पानयत् । कदलीपल्लवाभ्युद्भवनं सिंह इवाविशत् ॥९७४॥
 हृष्टनायकसैन्येभ्यः परमेकस्तमन्वगात् । सेवामीः कुलराजाज्यो बुद्धराजकुलोद्भवः ॥९७५॥ 975
 तं बाधाल्यां राजपुर्यां हतासंख्यवर्हितं द्विषः । निहत्वा मुह्यच्छाङ्गं कन्दर्पं प्रेतिरे हतम् ॥९७६॥
 मध्याह्ने स तु कन्दर्पः स्वयं संपाविशद्वली । राजधानीं राजपुर्यां विद्याविशैः सन् मठैः ॥९७७॥
 द्विषां विद्यासहस्राणि बोधानामनिवर्तिनाम् । इतोऽथ राजपुर्यये तत्प्रदातिशतप्रयम् ॥९७८॥
 काश्मीरिकाणां निवर्धं रणे तत्र शतवधम् । प्रत्यादि तु शतान्पूर्वीं खड्गानामप्यशेरत् ॥९७९॥
 भजे रिपुवले दूरमसंख्यैर्बिधितानिभिः । संस्कुर्वन्निर्वाणाशीमणो मृत्कोर्महानसः ॥९८०॥ 980
 तेनैव स्वाम्नुपातम्भवेतालो रभसार्पितः । राजहमद्याने वीरेण श्रमिन्तो मांसशोणितैः ॥९८१॥

१५४. ') Emended: A जोम्भ. १०९. ') Emended: A काश्मीरका.

- वाममात्रावशेषेऽङ्गि पुनरेवाय संवत्सराः । द्विः परिभवोत्तमाः कन्दर्पं योऽनुमायतुः ॥९८९॥
 ततस्तान्वाय नाराचाचिचित्तेन स संयुगे । तिस्राणीवधितैलेन विद्या धैः पाञ्चलन्दिशः ॥९९०॥
 आश्वेयं वेत्त्यसावस्त्रमिति मूढा विद्याकुिताः । ते हूतं प्रययुर्भूता निन्दन्तः पुनरागमम् ॥९९१॥
 985 मगलमभावः प्रतिमानभोजः प्रयोगचानुर्यमसंभ्रमश्च । महाशयानामनिसंकटेषु धैर्योपनद्धा न धिक् जहाति ॥९९२॥
 राजभार्गो यविष्टः स मायावस्तामित्ताविणि । भूयोप्यपश्यत्स ङ्गानां बाह्यालीं बहलेवैलैः ॥९९३॥
 योऽर्द्धं विद्याहः शुभाव प्राप्तं तं दण्डनायकम् । घोरां दणादर्धीं दृष्ट्वा मयात्स्यगितसैनिकम् ॥९९४॥
 स्वीयेष्टैः क्षतैः कैश्चिपृथग्व्यवधिकमाहवे । पारकीयैस्त्रसन्त्यन्ये कोन्तरं वेत्ति देहिनाम् ॥९९५॥
 आनीतोद्य विभिर्गत्य तेषैव स भये ब्रुवन् । स्पर्धमानो यथाम्भोषो मज्जन्हसन् वायसः ॥९९६॥
 990 रक्तमजं कीतसैन्यमभिर्चं बह्वकोशवत् । परराष्ट्रं विशोदेवं स्ववीर्येणैव कोपरः ॥९९७॥
 मणतात्कटमादाय ततो राजपुरीपतेः । मासमात्रेण कन्दर्पः पुनः सं भुवमायवी ॥९९८॥
 मन्त्रुग्रमादिसत्कारैः कृतपूजो महीभुजा । स दण्डनायकादीनां शिरःभूलावहोभवत् ॥९९९॥
 परिहासपुरे पारिपात्यं कुर्वन्कबोदधीः । वातगण्डाख्यया कथार्तिं निन्ये यस्त्वज पर्वदा ॥९९०॥
 मन्त्रोत्कोचसमीतसचिवधेरणस्पृशा । अपास्व वामनं राक्षा पादापादौ निव्योजितः ॥९९१॥
 995 आनन्दः स भगे तस्मिन्निष्कन्धाराधिकारिताम् । कन्दर्पेरेषिणामासीन्मन्त्रिणामनिसंमतः ॥९९२॥
 तलेरितस्ततः पातुं लोहुरं विमुताहितम् । मण्डलेश्वरतां दृष्ट्वा कन्दर्पं माहिणोऽक्षुपः ॥९९३॥
 मन्त्रविक्रमसंपन्नः कुम्भैः स्वोदयेच्छमिः । युस्त्वा तया राजपशोः समीपास्त्रोपवाहितः ॥९९४॥
 दृष्ट्वाहोयमिति प्रहाय निकटोद्देशान्तरं वाग्निं ध्वरिं बन्धुवियोगकृत्तुं वचोभूष्येति संत्यज्य च ।
 भूरो राज्यमसौ हरोदिति तया हित्वा विचारोन्मिक्तो धूर्तधेरणवाकुभो नृपपभुनीयानि नाशं चिरान् ॥९९५॥
 अवर्हीनास्त्रबद्धापि कन्दर्पमीतिराशयान् । राक्षोः जगल कालेन सा मुष्टेरिर्ब वातुका ॥९९६॥
 1000 उरुकरैपुषावादाय चिकीर्षुर्लोहुरेशताम् । कन्दर्पो वर्तत इति क्षितिपं मन्त्रिणोऽबबन् ॥९९७॥
 तथेति नृपतिर्गुह्यबन्धुं हन्नुमथाभु तम् । ससैन्यं व्यवजयपट्टं दत्तं चासिधराभिधम् ॥९९८॥
 तयोः संग्रामयोर्वीर्यौ तां लेखयत्ययाद्विदन् । विमुखधकितात्मा च कन्दर्पोऽभूद्यथा मुहुः ॥९९९॥
 केलियुत्तरणे हस्तं मृगसेवकवत्सुरः । आसीदसिधरस्तस्य बन्धुर्मन्धुयतस्तदा ॥१०००॥
 ततः पार्णि विनिष्कृत्य सोऽकुलमेण तत्कारम् । अमृग्रायेण निस्त्वक्तं क्लिप्तः पक्षीव सोमम् ॥१००१॥
 1005 अवनन्तरञ्चो भूभूष तेनात्मा च नृपाभितः । विगर्भते स्म लिखेन पट्टश्चैवमकथ्यत ॥१००२॥
 नेवाशयो नरपतिः सुदुर्गं ग्रहिणोतु मे । अर्पयित्वा ततः कोटं प्रयास्यामि दिगन्तरम् ॥१००३॥
 आनीव दत्तासौर्जातीनादाय श्रोहवर्जितः । स विमुक्ताधिकारोऽप्य मन्त्री वाराणसीं वयौ ॥१००४॥
 दृष्ट्वा गयायां सामन्तमेकमण्यं निवेद्य च । काश्मीरिकाणां चक्रे स आरुमुत्कनिवारणम् ॥१००५॥

९८९. ') Emended; A 'नवी वत्सा. ९९१. ') Thus A; perhaps, to be read इत्युत्त. ९९४. ') Thus A₁; A₂ वासन्. ९९९. ') Thus corr. by A₂ from A₁ मुष्टेरि. १००१. ') A₂ gloss मन्त्रिण. —') Thus A₂; A₁ रक्षि. १००२. ') तां supplied by A₂ in space left by A₁. १००३. ') Emended with C; A 'सेवकवत्सुर. —') Emended; A बन्धु. १००४. ') Doubtful emendation; A apparently निस्त्वक्तं; B G निस्त्वक्तं. १००५. ') Emended; A काश्मीरिकाणां.

स हत्वा चौरसेनान् सत्तेत्ये दुर्गमेधनि । पूर्वाद्यामधनीनां च स्वपाशिर्धूतकण्टकाम् ॥१००९॥
 व्याघ्रं निहत्वाप्रसन्नं वाराणस्यां निरस्वता । पूर्वा दिग्भूषिता तेन भवेः छकृतकर्मैः ॥१०१०॥ 1010
 ते तक्षिर्वासमादेव लम्पलसाः कुमन्त्रिणः । अन्योन्यास्रवया जगुरथ कार्याणि भूभुजः ॥१०११॥
 स्वैराहारोदितमुदमहाः शुक्रकण्डुतिशान्त्यै दुर्धरेभ्योऽकनुषमयो यत्र दुर्मन्त्रिभेदाः ।
 ग्रन्थ्यन्योन्यं भवति गर्णितैर्वासरैरेव कैश्चिन्ध्यास्थाणोरिव नरपतेस्तत्र सर्वाङ्गमङ्गः ॥१०१२॥
 अनिकामनि कालेय पार्थिवं हन्तुमुद्यमम् । दुद्रुक्षुर्जातराज्येष्ठस्तान्वाङ्गिर्धम्मटोभजत् ॥१०१३॥
 श्लोहापनादभोगेय भवेद्वाज्यमिदं पुनः । मामेव वैद्योऽपुत्रत्वादहर्हस्मिन्नुपेप्यति ॥१०१४॥
 इति संमन्य ह्यविदं निहन्तुं पृथिवीभुजम् । प्रेरितो जयराजोभुत्तेनासरत्लचेतसा ॥१०१५॥ युग्मम् ॥ 1015
 चिलावप्रामागान्ध्रिवा नीत्यगान्श्लोहाय भूपतेः । सोपरीषवभूहिना विदेष मध्यापतिनीः ॥१०१६॥
 क्रमास्तिदधुन्मुखे तस्मिन्कायं राजपुरीं नृपः । इत्याव व्यवजङ्गानु बह्वमानेव धम्मटम् ॥१०१७॥
 सहस्रमङ्गलगृहे क्षुदिनापेक्षया स्थितम् । तं सिद्धिभङ्गचकितो जयराजः समावयौ ॥१०१८॥
 तमयं मण्डपे गृहं तयोर्मन्त्रावमाणयोः । प्रयागानुवरः कश्चिन्निसिध्ववहितोऽगृणोत् ॥१०१९॥
 तशयेदितनहार्ताप्रयागास्तत्कथां ततः । बुद्धा निवर्तयामास धम्मटं गमनावृषः ॥१०२०॥ 1020
 कुलक्षयमयासिद्धस्तत्पतीकारमन्यरः । स्वमेव केवलं रक्षवासीत्स चकितोऽगृहम् ॥१०२१॥
 असिद्धिं जयराजस्तु रष्ट्रा दूतैः स्वसंमुखी । शमालडामरौ धीरौ बागपाजामिधौ व्यधात् ॥१०२२॥
 स्वभूयैर्भेदनिर्घातैर्धियासुं तं निवेदितम् । भुत्वा क्षपायां सितिमृदिषु विशेषे रक्षिणः ॥१०२३॥
 व्याजाद्यानां वदन्सज्जः प्रातस्तान्वाङ्गिरेव तम् । चतुष्कं पूजनें भूतौ जयराजमुपासयत् ॥१०२४॥
 राज्ञो वचार्गते धाक्षिं स्थितस्य स्यान्मण्डपम् । सत्रा स भानुपुत्रेण धम्मटेन ततोविशत् ॥१०२५॥ 1025
 रक्षिणोय बहिर्व्यस्य प्रयागः पार्थिवाहया । जयराजं बधनेति नीचैर्धम्मटमभ्यधात् ॥१०२६॥
 धम्मटे विश्वसज्जस्यं जयराजस्त्वजेद्रुवम् । निदेशेनामुना वेत्ति स्वमङ्गलं च धम्मटः ॥१०२७॥
 इयोरकस्य वा युद्धे तयोर्मृत्यौ हितं च नः । व्यक्तीकृतैक्ययोर्वापि यथो लोक्येयगर्हितः ॥१०२८॥
 इति निर्धायतः शाश्वदविरोधेन वेधसः । प्रज्ञास्व प्रत्यभाश्राद्धो मन्त्रो युक्ततमस्तथा ॥१०२९॥ निलकम् ॥
 नावुद्ध मां धुवं राजा सान्वाङ्गरिति विश्वसन् । जयराजमुपागत्य ततो धाट्यां हिवोन्नयत् ॥१०३०॥ 1030
 अयस्यस्त्वयि नृपो यद्यश्रोहोसि निधयात् । तत्रययानु विभुदधयर्मसिधेनुः समर्प्यताम् ॥१०३१॥
 दैवेन वा मोहितः स तद्विधालेन वात्यजत् । आक्षिप्यमाणः शस्त्रास्त्रकोविदः शस्त्रमन्यवत् ॥१०३२॥
 वैष्णवदर्शनास्तेर्वस्ततः स पदपां गिरम् । सन्वङ्गवीचदुल्लाङ्घ्यस्तं जगदाज्जकात्मजः ॥१०३३॥
 न स्वं निःसरय कट्यायां जातः कलशभूभुजा । आसीज्जनयिता नूनं ह्रीवो यः कश्चिदेव ते ॥१०३४॥
 निष्ठायां धैर्यचर्याणां परिणाममजानता । तेनेद्युक्तः स शीवास्तुलिकास्त्रमोपमोभवत् ॥१०३५॥ युगलकम् ॥ 1035
 श्लोहोदन्तं दृक्कवमानो धीरस्तन्मध्यापितम् । यातनाक्लेशितोऽप्युवे स्वमेव न तु धम्मटम् ॥१०३६॥

१००९. ^१) च has been erased by A₁. १०१३. ^१) Thus A₁; corr. by later hand दुर्मन्त्रिभेदाः. १०१४. ^१) Thus corr. by later hand from A, वेद्यया. १०१६. ^१) Thus corr. by later hand from A₁, स्थितिम्. १०२४. ^१) Thus corr. by A₁ from A₁, पुल्ले; A₁ in margin नीचये. १०२९. ^१) Thus corr. by A₁ from A₁, यावय.

- विषयमन्त्रवीर्येण मोचीकृतविषाशनः । रज्ज्वा विषीय वीर्याय ततो निशि विपादितः ॥१०३७॥
 अट्यक्तेन प्रवीर्या शिरःस्थितोऽजितं वधौ । भट्टारनङ्गलातोये तदगुर्मस्वभोज्यताम् ॥१०३८॥
 तमेकसप्तमे वर्षे हत्वा मात्रपदे नृपः । बर्षं वमीरहरयो भूमटस्याप्यव्यन्तयत् ॥१०३९॥
 1040 आदिदेशाय तत्सिद्धये ररः शास्त्रभृतां वरम् । मूर्धं कलशाराजाख्यं ठकुरं लीहराभवम् ॥१०४०॥
 महिणीति यदा दूतं प्रयागस्ते तदा स्वया । संपाद्यमेतदित्यूने तं चोपचितसत्किञ्च ॥१०४१॥
 असिदिभीत्या स्वं दूतं स महिषवन्द्यागकः । संमन्त्र्य क्रियतामेतदित्यूने कुपितो नृपम् ॥१०४२॥
 राशि मन्त्रयमाणेय पञ्जानीयाप्यमन्त्रिणः । वामनः सार्गले हारे त्यक्तदेहोऽब्रवीद्ब्रह्मः ॥१०४३॥
 मन्त्रय मन्त्रिणधैरे न यावन्निःश्रुता बहिः । तावत्किञ्चेत चेदेतच्च भद्राणि ददिरति ॥१०४४॥
 1045 राजाज्ञया प्रयागेवं ततो दूते विसर्जिते । तीक्ष्णः कलशाराजाख्यस्तनयाभ्यां सहायवौ ॥१०४५॥
 तस्मिन्मसङ्गे सान्वाङ्गिः हवेनस्य दददातपम् । राजधान्यन्तरेवासीद्विरनुचरैः समम् ॥१०४६॥
 पुरः कलशाराजं तं दृष्ट्वा पथाच्च तच्छतौ । यावत्साशङ्कमाचख्यौ तावद्धृत्वेर्निजैर्जेहे ॥१०४७॥
 शक्तोपि धम्मटः क्रतुं कृपाणीमिति वारिणम् । हन्तुं कलशाराजं तु यावच्छस्त्रे व्यधात्करम् ॥१०४८॥
 तावतेनायतः पथात्तत्पुत्राभ्यां कृताहतिः । आसननुचलजेव क्षिप्रं गगैरमुच्यत ॥१०४९॥
 1050 मुमुर्षुणा क्षतस्तेन ज्यायान्कलशाराजः । विप्रमायुधैरुन्मात्माभीक्ष्णप्रणितोभवत् ॥१०५०॥
 तस्य क्षमाभ्ययोगेन देवेबाहः शस्त्रिणः । विजा कृपाणी तुषोट तेनामद्रायुधोभवत् ॥१०५१॥
 विहस्य पातितः पृष्ठास्त तैर्योपेदिबाणहजः । भुनां यासाय संत्यक्तः श्वाकैः पार्थिवाहवा ॥१०५२॥
 राक्षा तन्वङ्गनमारी स्वयं रत्नहणमन्त्रहृणौ । आगत्य पाङ्गवे त्यक्तकृपाणी परिरक्षितौ ॥१०५३॥
 हत्वाकन्धालुं दुष्ठायाः संरम्भेण युगुत्सवः । माययोदयसिंहेन दाम्भिकेनैव वन्धिताः ॥१०५४॥
 1055 दूवं पुत्रा मनेत्युक्तवतस्ते पार्थिकस्य वत् । प्रत्ययात्तस्य शास्त्राणि तस्यगुर्जोऽधितेच्छवः ॥१०५५॥
 राक्षो विमुञ्चिः क्रियतां पार्थमेत्येति तद्वचः । तैः समागत्य गजुहे मागो राजगृहानयति ॥१०५६॥
 तन्वङ्गजगृहोऽधिर्बाल एव विवर्धितः । दुष्टं ततो विहस्यैवं स्वच्छन्माहाकोववत् ॥१०५७॥
 तन्वङ्गनतर्वैत्यूर्व जयराजमभाषथाः । न त्वं निःसत्त्व कट्याया इति तद्विस्मृतं तव ॥१०५८॥
 स ते तादृश एवायं वतते संकटः क्षणः । किं धैर्यावसरे मूढ वैहृष्यमवलम्बते ॥१०५९॥
 1060 तस्माज्जातोसि निवर्त मत्पिप्रोच्छिष्टमुष्टिना । अहं तु तेव बीरेण स्वल्पिवा कीर्तिभाषिना ॥१०६०॥
 इत्युक्त्वा स रणे गृह्णन्त्रपाराजलज्जलम् । पपात जन्ममालिन्वं मानी प्रक्षालयन्निव ॥१०६१॥
 नृपान्तिकं प्रयास्याम इति निषवतस्ततः । दुष्प्राणीजाजगुषथाः कारागारे निचिस्त्रिपुः ॥१०६२॥
 ते वीरभरोन्मसा हुना वासन्तिका इव । प्रत्यभासन्त कारुण्याद्रक्षणीयाः क्षमाभुजः ॥१०६३॥
 टकस्तु विम्बियो नाम पापः संप्रेक्ष्य मुमुञ्चम् । न्यजिपहन्तान्भीवाह निशि पाशानिवेशयन् ॥१०६४॥
 1065 दुष्टो विजयराजश्च बुद्धो गुह्यश्च नेतुम् । तन्वङ्गवीराभस्वरो हता बन्धमहीतले ॥१०६५॥

१०५१. ') Emended; A मन्त्रिण', १०५५. ') A here and elsewhere प्रयागेन. १०५७. ') Emended; A ° स्वच्छन्मा १०५८. ') Thus A; perhaps, to be emended कृपाणीमितिभाषिनीय. १०५९. ') उपो supplied by A, in space left by A, १०५४. ') Emended; A ° कन्धालुस्तु. १०५८. ') Emended; A ° नवी बन्धुर्ह.

हतानामपि सौन्दर्यं तेषामद्यापि वर्ण्यते । कथाम्बरे बभौर्देवदासुस्वप्नसुदिने ॥१०६९॥
 सतताभ्यस्तताम्बुलैः कस्तौलहाशनादुरैः । कीर्तिशोभाहमालेखं द्युषिर्दं बभूवूरमूर्त् ॥१०६७॥
 वृद्धिमान्नीतयो राश्याभ्युत्कर्षात्पल्योस्ततः । ज्यायान्ममिमेयं द्यौम्बाभ्यो गृहदण्डैः कुलच्छिदा ॥१०६८॥
 स्फुल्लिङ्गमिव संभाव्य तेजोविस्फूर्जितं शिशुम् । जवान जयमङ्गं च तद्विजयमल्लमम् ॥१०६९॥
 गोमृत्स्वगोत्रजान्हत्वा भोक्तुमेकस्य कस्यचित् । कुर्वन्ति दैवोपहता राजवं निष्कण्टकं नृपाः ॥१०७०॥ 1070
 संकटं मधुगोलमुष्णविटपमृदावलीनद्वरे गृहः । कर्तुमङ्गूष्णहारिमितः कस्यापि भव्यात्मनः ।
 दैवमेरेण्या प्रकम्पविबुधः पञ्चमहारैर्दृढं गङ्गोमृन्मधुपासिहत्वा शमनस्त्वचस्वपृथ्वीदहः ॥१०७१॥
 शान्तिद्वोहमहापाप्मनदृषीदथ पार्थिवः । दिव्यानामप्यसंभाव्यामनक्षत्रिद्विभोज्यताम् ॥१०७२॥
 वामनस्यात्मजः क्षेमस्तं जानन्ननकादिपम् । प्रैवर्त्तकलक्षोद्ग्रास्यच्छक्रेहमनिवर्हणे ॥१०७३॥
 तामिच्छामपिडनत्तस्य भक्तो युज्या प्रयागकः । धावतः श्रद्धपातेष्वां धीरो वल्लेख इन्तिनः ॥१०७४॥
 अनिशं नष्टचेष्टानां द्यवानामिव भूभुजम् । भन्तः प्रवेशकुसुलो यो वेताल इवामवत् ॥१०७५॥ 1075
 गता हलधरस्याथ विदोः स्तोत्रधराभिधः । जगाद विजये जानु राजानं रञ्जनेच्छया ॥१०७६॥ युग्मम्॥
 द्विषतां मामहेमादि कलक्षोभरसंभयम् । तत्पासादाहमभिः सेतुं विलस्तायां करोमि ते ॥१०७७॥
 आलेख्यं गगने लिखामि त्रिभिर्नीलैर्देवाम्बुजैर्दृष्ट्वालोकितामानवाभिः कनकं मन्थामि वर्णं दिने ।
 इत्यायुक्तमपि स्फुटं जडमतिर्जानाति सत्त्वं नृपो यत्साहस्यपथा न वक्ति स गतमौढिः परं ब्रह्मते ॥१०७८॥
 निषिधेय विक्रीषीं नु प्रयागस्तामपि प्रभोः । सतुपस्यायिकोपध्याभ्यर्चनानामिव रोगिणः ॥१०७९॥
 भय स्तोत्रधरो हास्यावसरे जानु भूषतिम् । ब्रह्मस्य मोक्षो देवस्य क्रियतामित्यभाषत ॥१०८०॥ 1080
 त्विच्छा-किमेतदित्युक्तवन्तं तं स व्यजिज्ञपत् । उदभाण्डपुरे -¹ भीमशार्ङ्गहिरभूपुरा ॥१०८१॥
 विरोधागपारिषद्यानां तत्कृतो भीमकेशज्ञः । राज्ये कलशदेवस्य ब्रह्महारोभयविरम् ॥१०८२॥
 तैः शान्तैर्देविदधे यदाथ विजुगारतिः । वीरापदतनुर्वर्णकवचो हरयो तदा ॥१०८३॥
 भुयोपि चक्रे तस्मिन्त्या कोशसामप्यभागिति । ततः प्रभूत्वेन यावद्ब्रह्मारातिः स्फुटम् ॥१०८४॥
 भावीयतां तवीयस्तकोशंश्चौरमथावहः । सोपि बन्धादिमुक्तोस्तु पुण्यपीपादिभोगभाक् ॥१०८५॥ 1085
 इति संवेरितस्तेन तथा चक्रे स भूपतिः । कोशं ततः प्रवेदे च मणिस्वर्णादिनिर्भरम् ॥१०८६॥
 अचिन्त्यद्य यदेहम्वस्तु भूयच्छरास्पदे । कीदृक्कत्रांपरेषु स्वादाद्येषु छरवेदमद्व ॥१०८७॥
 कृतप्रायः स तत्रत्यैः पारिषद्यैस्ततो नृपः । निष्कृत्य ब्रह्मरौद्रिहारणेन प्रदापितः ॥१०८८॥
 क्रमेण सेवानानाङ्गम्ययवसनशालिनः । छरार्थहरणे कदा धीः संभावयता तथा ॥१०८९॥
 पूर्वैराजर्पितान्कोशांस्ततः स भुवनभुजान् । सर्वगीर्वाणवेहमभ्यो तुम्बुबुद्धिरपाहरत् ॥१०९०॥ 1090

१०६०. ¹) Thus A, altered by later hand into "भीमावह". १०६८. ¹) Emended; A प्रसिद्धे. १०७०. ¹) Emended; गोमृत्. १०७१. ¹) Emended; A लोभो. १०७३. ¹) Emended; A ज्ञान जनक.—²) As supplied by A. १०८१. ¹) Two sharas are wanting; A does not indicate the lacuna.—²) Emended; A भीमरथादि. Cf. vi. 178. १०८२. ¹) Doubtful emendation; A पारिषद्यानां. Cf. vii. 1088. १०८५. ¹) Emended; A लोभोच्यौर. १०८७. ¹) Emended; यदेहस्तु.—²) Emended with C; A कादिकुपा. १०८९. ¹) Thus A; G C छराकुलने.

- इमेषु कोशेष्वनेन देवानां प्रतिमा अपि । चकारोदयराजाख्यं देवोत्पादननायकम् ॥१०९१॥
 बदेनेषु स नमोऽः क्षीर्णमाणाङ्गिपाणिभिः । मूर्तिनाशाख्यं देवानां शङ्कुन्मूषाधपातयन् ॥१०९२॥
 स्वर्णरूप्यादिचटिता गीर्वाणाकृतबोतुवन् । अर्धस्त्रिधनगण्डान्य इव सावस्करेष्वपि ॥१०९३॥
 विबुधप्रतिमाधकुराकृष्टा गुल्फदामभिः । घृत्कारकुसुमच्छा भग्नमपाटकादयः ॥१०९४॥
 1095 धामे पुरेण नगरे प्रासादो न स कथन । हर्षराजतुरुरुक्तेण न यो निष्प्रतिमीकृतः ॥१०९५॥
 तस्य देवावधूयौ द्वौ परमास्तां ममाविनौ । नगरे श्रीरणस्वामी मार्ताण्डः पत्तमेध्विव ॥१०९६॥
 द्वौ महाप्रतिमामध्यादुद्धिम्बावरक्षताम् । दानप्रसङ्गे तं जानु याचिन्वा स्यागिनं नृपम् ॥१०९७॥
 परिहासपुरं जन्ममेदिन्यां कनकामिधः । गायतः कुशलश्रीश्च भगणो नगरान्तरे ॥१०९८॥
 अधिगतवतां लोके विधादुतामपि संपदं न खतु विरतिदुष्कर्मभ्यो धनार्जनकाङ्क्षिणाम् ।
 किमपि कमलाबास्यै पद्माकरोद्धृतिपातकं भजति कमलातीलावासो भवन्नपि हि द्विपः ॥१०९९॥
 1100 पैतामहेन पित्रेण तथा राज्याचिकीर्षया । लोङ्गरादाहतायस्य कोशेनोत्कर्षभूयते ॥११००॥
 बुक्तोपि पूर्वराजार्थे देवैर्कोभ्यो जहार वः । ऐच्छद्धनार्जनं हा धिक्सोपि वास्तव्यपीडया ॥११०१॥ युग्मम् ॥
 तदाद्यामाधमादाव सचिवैरथ पापिभिः । ते ते नवनवायासनामाङ्का नायकाः कृताः ॥११०२॥
 कालानुवृत्तिपरतां धिग्धमजोफमीविनाम् । यत्र मन्त्री वयःस्थः सन्सदाचारोपि गौरवः ॥११०३॥
 सर्वदेवगृहपामसर्वेस्वापदतिश्रवम् । स्वीचकाराज्ञया भर्तुरर्थनायकतामपि ॥११०४॥ युग्मम् ॥
 1105 पार्श्वः समरस्वामिदेवागारे सहैलकः । आग्रे विजयमल्लस्य यो राशो ह्येयतां वयौ ॥११०५॥
 हिगुणोत्पत्तिदानेन सौर्यनायकतां गतः । लम्बायकाशो राजाग्रे क्रमेणासीन्महत्तमः ॥११०६॥
 किमन्यद्धरता तेन सर्वार्थान्सर्वनायकैः । व्यपीयत धनाबाधै पुरीशस्यापि नायकः ॥११०७॥
 श्रीगर्भेपदपर्यायच्छायाधमभावतः । तथाजितस्य कोशस्य सोनरूप्ययोभवत् ॥११०८॥
 मृगीहृतां तुल्यभतां हयानां आसान्वितानां कुवचःसहस्रम् ।
 पैतालिकानां च विकल्पनत्वं क्रेतुं क्षितीशाः क्षपयन्ति लक्ष्मीम् ॥११०९॥
 कोपप्रसादैर्देविताजनस्य हयादिवृत्तान्तगन्धेनेन ।
 1110 भृत्यानुवृत्त्या मृगयाकषाभी राक्षसं शिशुनामिव याति कालः ॥१११०॥
 विलासहासासनयानदानपानाशनाद्या असतीः सतीर्वा ।
 छायेव चेष्टाः क्षितिपालवर्गः परानुकारेण करोति सर्वाः ॥११११॥
 अमानुषत्वं पुत्राधिराजा मिटस्तस्यैः स्वस्य विचिन्त्य सत्यम् ।
 नृतीयमक्षयभयिकं भुजौ वा ममेति मत्वा न विदन्ति मृत्युम् ॥१११२॥
 निशाद्य येषां प्रभवन्ति दारा दिनेष्वमात्या निवताधिकाराः ।
 अहो भ्रमः स्वस्य बद्धं तेषां विदन्ति भूषा प्रभविष्णुमावम् ॥१११३॥

१०९१. ') Emended with B C; A 'स्पादनायकम्. १०९१. ') Emended; A 'रूपम्. १०९४. ') Thus corr. by later hand from A. रुद्रम्. ११००. ') Emended; A 'पुराणि. ११०९. ') Emended; A च हेलकः. Cf. vii. 1170, 1319, 1358, 1369, [C. VII. 1093

स्वादूयितं स्वादुतयैव भुङ्क्ते धूक्तस्य मुञ्चत्यपि धूक्तानि ।

विद्यासितस्त्रासमुपेत्यकस्माद्भूष बातश्च समानभावाः ॥१११४॥

जायामित्यादि यत्किंचित्स्थितिपानां कटाक्षितम् । वत्सवै हर्षदेवस्य जायेन लघुतां ययौ ॥१११५॥ 1115

तुष्टः पटहवायेन हयातोद्यधिदे ददौ । भीमनायकनाम्ने स करिणं करिणीसखम् ॥१११६॥

स्वशिव्यस्तेन तस्यासीद्वायनः कृन्कोय सः । चण्णकावरजः खेदाद्रीताभ्यासकृतोद्यमः ॥१११७॥

प्रसादीकृतमस्मै च खेदखेदवमिच्छता । तेन काञ्चनवीघारतत्तमसतयेतसा ॥१११८॥

कर्णाटभर्तुः पर्माण्डेः छन्दरीं चन्दलाभिधाम् । आलेख्यलिखितां वीक्ष्य सोभुल्यायुधपन्नतः ॥१११९॥

उत्तेजयन्ति संवर्षे हास्ये जडमतीम्बिताः । सारमेयानिवाजम् गोस्त्राद्य प्राकृताद्याः ॥११२०॥ 1120

स बिटोद्रेचिनो वीतत्रपथके सभान्तरे । प्रतिज्ञां चन्दलाभायै पर्माण्डेश्च विलोडने ॥११२१॥

कृतापक्षिणमकर्षूरपरिस्त्रावं प्रतिज्ञया । तं च स्तुतिमिषादेवं जडहः कविचारणाः ॥११२२॥

भाषावेषविशेषतः परित्यक्तं दाक्षिणात्योऽधनो गन्धादप्यवधारितं वदुत ते कर्षूरकोलं करे ।

पर्कं चेद्विदमङ्ग हर्षवृत्तेस्तत्कल्पवयोपावनं नो वेत्तिवृत्तु नातिकेरकुरे संवत्यमुष्मन्वनः ॥११२३॥

आ कर्णाटनक्षत्राधववधादा चन्दलालिङ्गनादा कल्याणपुरप्रवेशनविधेरा पिम्मलादर्शनात् ।

आ राजाभयकाननान्तबद्धपापारार्द्धिकौतूहलहोत्रेन प्रतिषिद्धमिद्धमहसा पोताससंवर्यणम् ॥११२४॥

बिटः प्रसाद्य नृपतिं मदनः कम्पनापतिः । महत्तरत्वं जपाह तस्याधिर्वापिताकृतेः ॥११२५॥ 1125

वस्त्रालंकारनिर्वाहकृतेमुप्याह वेतनम् । नित्यमावृत्त भूपालाहावमीर्ष्याशमाव च ॥११२६॥

बिटस्वे निस्त्रपत्वे च मदनस्य कपाकमः । मौग्ये पारिद्रवस्वे च नृपस्य निकषोमवत् ॥११२७॥

मातेयं वयिष्कां नाकाक्षवानीतेति वारिभिः । संदर्श्य जरतीं नारीं मुनिनः सोपरीर्विष्टैः ॥११२८॥

दासीश्च देवता एता इत्युक्तान्यैः प्रवेशिताः । उद्यति च भिवं चौम्हस्त्रणमस्त्रहसे जयैः ॥११२९॥

शास्त्रो मदनसंतापमन्त्राद्युक्तेष्वकारिभिः । अध्यापिता बिटैस्त्रस्य मतिमोहं पञ्चकिरे ॥११३०॥ 1130

ताभ्यः काभिरपि क्षमाभुञ्जुरतं समयोचितम् । बाञ्छन्मीभिः कृतः स्वाङ्गस्पर्शाग्रायोदयोऽज्जितः ॥११३१॥

आयुष्कामाव भूयांसं कालं जीवितकाङ्क्षिणे । आयुर्वर्षशतान्धस्यै ता मूढमतये ददुः ॥११३२॥

होम्येन पिण्डसिद्धिर्था केनाप्येतद्वसावनम् । पिण्डसिद्धिर्कृदित्युक्ता येयं किमपि पाथितः ॥११३३॥

किं तस्य कथितरन्ध्रैर्मौग्यैर्धौ याचितो बिटैः । विद्यमानादिव धनरायुषोपि व्ययं व्यधात् ॥११३४॥

बलकृपेच्छुरपरानुपायान्यानसेवत । कथयेत्कः सदाचारस्त्रानतोपि त्रपावहान् ॥११३५॥ 1135

स एवमन्धतामिषे निक्षिप्तः शाश्वतीः समाः । मुग्धबुद्धिः स्वजायेन दुर्जोतैश्च कुमन्त्रिभिः ॥११३६॥

मेघवाहनमुख्यानां कृत्ये लोकोत्तरे यथा । सन्त्यष्टाल्पविषः केचिस्सदिहातोऽलिताद्याः ॥११३७॥

तथास्मिन्नापि दुष्कृत्ये वर्ण्यमानेद्रुतायै । भविष्यतीव कालेन नृममप्रत्ययो जनः ॥ ११३८ ॥

राज्ये बहुच्छले तादृग्दुर्मित्योपहतोऽप्यभुत् । आयुःशेषेण न ययौ स रन्ध्रान्धेविणां शिषाम् ॥११३९॥

११२६. ') Emended; A वयिष्का. Cf. vii. 319. ११३१. ') Emended; A "तामने.—") Emended; A स्वजायेन;
) स्वजन्मेन.

- 1140 वर्तकीः शिक्षयन्नाभानुत्थावामिबन् स्वयम् । तिष्ठन्हीयेज्जले धाम्नि दूरास्केनाप शशुणा ॥११४०॥
 शिरोवुरापि नाभूयश्चिह्नो जनितोऽथ वा । फलं तस्यायुःशेषस्य प्रजानां कुकृतस्य वा ॥११४१॥
 कश्चिदेवाथ मुद्रान्ते पातदूतो महीपतेः । सर्वाभुजिनिधेः शम्भुधारीधारिषविग्रहः ॥११४२॥
 ते बुबानो मदीमन्मात्साः क्षिप्रो वीचनोन्मदाः । नाशाय हर्षदेवस्य तस्मिन्नेवामवन्तणे ॥११४३॥
 निगृहीतास्तेन रोषास्तजाराः काश्चन क्षिपः । काश्चित्काकृष्य मुद्रान्ताज्जगदीर्नीता दिग्मन्तरम् ॥११४४॥
 1145 स्वेन दैःशील्यदोषेण सर्व एव विद्याङ्किताः । मृत्वास्तस्याभुभान्यैष्वज्यतन्त्रं च शान्तये ॥११४५॥
 तस्यापि शीलवैकल्यं तावत्सर्वत्र पश्ये । यावत्कलशभूषातास्तज्जातस्योपपद्यते ॥११४६॥
 शैशवे कश्चितो धामिरङ्गमादय सगृभिः । सोऽङ्गमारोप्य ता एव युष्मन्संनुमुजेनिशम् ॥११४७॥
 संभोयं भविषीवर्गे कुर्वता दुर्बलोदया । निगृहीता च मुक्ता च नागा पुत्री विपुल्लवः ॥११४८॥
 स तुरुष्कशताभीशानविशो योषवन्धनैः । निधनावधि दुर्बुद्धिर्मुमुजे शम्भुवक्रकार्त्तम् ॥११४९॥
 1150 अथ सेवामिच्छारेण करापि कुपितो नृपः । स मन्त्रबुद्धिरास्कन्दमदाद्राजपुर्षीं प्रति ॥११५०॥
 विलोक्य सैन्यसामयीमवन्तसर्दृशीं पथि । त्रैलोक्याकान्तिसामर्थ्यं पार्थिवैस्तस्य शङ्कितम् ॥११५१॥
 स तु पृथ्वीगिरिं दुर्गं दृष्ट्वा तद्गङ्गोद्यतः । अपविष्टो राजपुर्षीं तन्मुले समुपाविशान् ॥११५२॥
 मासमन्त्राधिकं तेन तस्युपा परिपीडिताः । मक्षीणाचारिसंमारा बभूवुर्दुर्गराणिः ॥११५३॥
 बानुं संप्रामपालस्तानूरीचके धरापतिः । कियन्तं न करं मीतः कियतीर्षं च संधिषाः ॥११५४॥
 1155 ञ्चोददार्ढ्यं नृपती स तदप्रतिगृह्णाति । तुम्भमुत्कोचदातेन स्वीचके दण्डनायकम् ॥११५५॥
 भ्रमन्वयमर्षं नृपती व्यावृत्तिं प्रेरिता रहः । प्रवासवेतनं भूरि मार्गितुं तेन क्षात्रिणः ॥११५६॥
 गैः प्रावे माकृतपायैः कृते सोऽनुपमाचितैः । राज्ञो दूरस्यकोशस्य कटकः क्षोभमाययौ ॥११५७॥
 स तत्समर्थनां यावच्छके तावद्भीषिकाय । तुरुष्कास्कन्दजामन्यां पददौ दण्डनायकः ॥११५८॥
 अथात्यप्येधौ नृपतिरुत्थाप्य कटकं ययौ । कृत्वा च कोशसामर्थ्यं तत्याजाध्वज साध्वसान् ॥११५९॥
 1160 अपरीक्षयार्ते भृत्यः स्वामिनामतिसंकटे । करोति व्यसनापातमजात्योसिदिवाद्ये ॥११६०॥
 तेन स्वयमयोधेन योग्यानन्यान्निष्कृता । कलाङ्किता नरेन्द्रभीः क्षुद्राधेनेव मन्पुरा ॥११६१॥
 ततः प्रभृति निर्वाणप्रतापस्य महीपतेः । प्रतापचक्रवर्त्योऽयं सर्वतो म्ताविमाययौ ॥११६२॥
 म्दानानमो न यत्किञ्च स्वेन भृत्यैस्तथाक्षितैः । तत्कर्म कृतवन्तं स कन्दर्पै ब्रह्ममन्त्र ॥११६३॥
 आनिनीषोष तं तस्य जडस्याकृत भूपतेः । दण्डनायक एवेष्टाष्टेष्टं पैशुनकर्मणा ॥११६४॥
 1165 शान्तद्रोशेन नृपतिरवभाषण्डनायकम् । शान्तिपस्यानुरोधेन न कुधा न्यपहंसुनः ॥११६५॥
 दुर्गे सदिग्धजीवोपि निषसन्सन्धिकाय सः । तुम्भस्मान्मूलवस्त्रादि ग्रहितं भृत्यबान्धवैः ॥११६६॥
 आत्मनः सर्वनाशाय संजातं दैवमोहितः । बधार्हं प्रत्युत पुनर्मित्ये तं स्वपदं नृपः ॥११६७॥
 तं विद्राष्टादुर्मैवो राजानमुदतेजवन् । योषबाधार्जितं स्तोषैः कर्णार्था इव कौरवम् ॥११६८॥

११४२. ') Emended; A सर्वशुद्धनिधेः. ११५१. ') Emended; A प्रवन्वयमर्षे. ११५६. ') Emended; A न्यपहंसुनी.
 ११५७. ') Conjectural reading; A दुर्गै.

वादी वाद्यपराजितः प्रतिमदं गालीभिरत्वाक्षिपन्वोपि ब्रह्मसतीव्रता कुकलैश्चैव जयन्ती पतिम् ।
 कायस्थश्च इत्याखिलार्थमहिमा कृष्णे नृपं पातयन्स्वत्वासन्नपरामबस्य कुर्वते भूयः समुत्तम्भनम् ॥११६१॥
 भुक्तेर्वधनो विभक्तं सहेलनहन्तमः । उर्वरपतिं दुर्ध्वसने प्रेरयन्स्वार्थपण्डितः ॥११७०॥ 1170
 बन्धुमन्विष्य दरदं लवन्वैः सह लाहुरैः । दुर्गपाताभिर्धुं पशून् तमचूचुदत् ॥११७१॥
 तदि लकनचन्द्राक्ष्ये पुरा गोमतिं डामरे । जनकहारपतिना हतेनस्तनूपाश्रया ॥११७२॥
 प्रायोपविष्टया हारे तत्पत्न्यापि समर्पितम् । कलशश्चामुखा कृतोपेक्षं प्राप दरद्वयः ॥११७३॥
 तद्वलाहारैः क्रान्तानन्तपानेन मण्डले । राजा च मन्त्रिणा चाप्य बभूव स्वीकृतोद्यमः ॥११७४॥
 निर्वेदं तत्र गोमृणां वृत्तये संभूतं हिमम् । अवपदेन तत्तस्मिन्क्षणे निःशेषतां ययौ ॥११७५॥ 1175
 चारैस्तद्वन्भालक्ष्य तद्वहाय महन्तमः । अभीक्ष्यं प्रेरयन्स्वार्थं स च तत्रोद्यमं व्यधात् ॥११७६॥
 वातगण्डं तदुद्योगे प्रतिष्ठासुं नृपाश्रया । अण्यको हारकार्यस्थमभिसंधासुमैव ॥११७७॥
 हारं निवार्य भूमेन प्रापितो मण्डलेऽशताम् । सर्वैः सहाभगद्धारं स हि हाराधिकारिभिः ॥११७८॥
 विस्त्रुविनोपि कटके तेन हारपतिस्ततः । तीर्त्वा मधुमतीं सिन्धुं सैन्धैर्दुर्गमपेष्टयत् ॥११७९॥
 समस्तानपि सामन्तान्महिष्यन्सर्वतः स्वयम् । एकप्रयाणान्तरितः कोटिपि न्यवसन्नृपः ॥११८०॥ 1180
 स्वजिगिर्गण्डशैलादि दुर्गसंश्रयदुर्जयैः । काश्मीरिकाः सह दस्तैस्त्रिभिः समरं व्यधुः ॥११८१॥
 विदधे प्राजिमटिकानाम्प्यापातपदे वसन् । सपुत्रो गुह्यजो मल्लः संभ्रमानतिदुःसहान् ॥११८२॥
 तत्पुत्रैर्द्वैवविश्लोका राज्यप्राप्ती तद्विच्छया । मानं व्यवधिपातां यौ वीरानुचलसुस्तलौ ॥११८३॥
 अत्युग्रामस्त्योर्ज्यायागिह्वरपि नृपासयम् । आसीद्वाध्यर्धमाहात्म्याद्यात्रायां तत्र निर्गतः ॥११८४॥
 अवपदेन भूपालप्रतापेन च शोषिताः । वयाकर्यक्षितदुर्गे ररक्षुर्दारदा भटाः ॥११८५॥ 1185
 अधाक्षेव विधेर्हर्षेण तापपरिपन्थिनी । पपात महती वृष्टिरेकीकृतजलस्थला ॥११८६॥
 दुर्गमृग्नः हिमैः कृत्स्नं दुर्ध्वैः पर्यवार्यत । अनुकूलेन विधिना सनाशैर्मिहितैरिव ॥११८७॥
 उत्थाने पातयन्काक्षितपतेन काक्षिदुस्तिपम् । वेधाः कन्दलपत्त्रेव कन्दुकक्रीडितभ्रमम् ॥११८८॥
 ततः स्मृत्या गृहान्वृष्टिदुःस्थाले बुष्टमग्निजः । चक्रे पूर्ववद्वाजः स्कन्दाचारे विस्त्रयणम् ॥११८९॥
 ऊर्ध्वस्रोतोनुसारीव तिभिः शैलह्वाननः । ततोपि चक्रे ध्यावृत्तिं राजा जयपराकुलः ॥११९०॥ 1190
 मुक्तापणः शीर्णकोशः त्यक्तभीकभ्युतावुधः । कटकाः सर्वे एवाभूत्पलायनपरायणः ॥११९१॥
 भावतः पथिमिस्तैस्तैः साक्रन्दाभाजसैनिकान् । वृष्टलपरिपून्वीर्या मार्गप्रतिष्यतापना ॥११९२॥
 शौमैः सहस्रमालेव सायकपण्डेव खेटकैः । सद्योपलेव खड्गैः सशिलेव नृपगैः ॥११९३॥
 लौघैः सरयाङ्गैव राजनैर्भाजैरपि । सफेनेव जनत्यैकरासीन्मधुमती सरित् ॥११९४॥
 नीतानां च हतानां च दरदैः प्रसृतोदयैः । अभूत्सदीवतानां च संख्या काञ्चिद्वेदिनाम् ॥११९५॥ 1195
 अनाथवत्तथा भूतं सैन्धवं ज्ञातुं कृतोद्यमः । एकस्तु सानुजो मानी नाचलन्माहिरुहलः ॥११९६॥

११७६. ^१) Emended; A विज्राये. ११७७. ^१) Emended; A वाद्यगण्डस्तु. ११७९. ^१) Thus or, perhaps, विस्त्रुविनोपि to be read for A विस्त्रुवितापि. ११८१. ^१) Emended; A काश्मीरिकाः. ११८३. ^१) Emended; A सपुत्रो.

- दरद्वलाम्बुधिर्धावन्स विशाक्रमणोद्यतः । ताभ्यां वेलागिरीन्द्राभ्यामिव संस्तम्भितोलिलः ॥११९७॥
 नौ रक्षित्वा बलं शान्तीं प्रसिद्धिमनुलं गतौ । पतिवरेव राजभ्रातृभेजे लक्षणेन तेजसा ॥११९८॥
 ततः प्रभृति लोकस्य सर्वस्यासीदसौ मतिः । राज्यार्हो मानिवाश्वेनौ क्लीबोयं न तु भूपतिः ॥११९९॥
 1200 तद्या कृत्वापि यद्वाग्ने दर्शनं परिजहनुः । नौ प्रीतिदायविमुखौ बबन्धास्थां ततो जनः ॥१२००॥
 अथ शान्तरिपुत्रासौ नगरं प्राविशवृषः । प्रतापस्तु दिशः प्रायान्मल्लराजतनूजयोः ॥१२०१॥
 नौ रामलक्ष्मणाश्वेनाविति सर्वस्तदाब्रवीत् । रावणप्रतिमे राशि भाष्यर्थानुगुणं वचः ॥१२०२॥
 राजा तु गतलज्जः स निवृत्तकृत्योपमं जडः । कर्तुं शारभताखिन्नः पुनर्मण्डलपीडनम् ॥१२०३॥
 अल्पापकारमपि पाश्वेगतं निहन्ति नीचो न दूरमसमागसमप्यरातिम् ।
 चा निर्देशस्तुपलमानिकमापतन्तं तस्यागिनं न तु विद्वरगमुपरोषः ॥१२०४॥
 1205 ततः प्रविष्टः संगीतः सेवया दत्तकम्पनम् । मदनं सोनगुणस्त्वैरं शंसन्तं तत्पराभवम् ॥१२०५॥
 तद्गोत्रेण जिघांक्षुस्तमागो जयाह सोपरम् । तस्य देवीविद्वष्टाशालेखोद्भूतलक्षणम् ॥१२०६॥
 प्राप्नो मन्त्रब्राह्मणस्य श्मशानुदात्तदर्शनः । भीतो लक्ष्मीधरस्यागान्मन्दिरं टक्कमन्त्रिणः ॥१२०७॥
 राजा प्रसाधमानोपि तत्कृतेन्येन मन्त्रिणा । सस्मिन् वीक्षितं सैन्यैस्तं सपुत्रमन्त्रातयत् ॥१२०८॥
 कोपस्मितं नरपतेरकालकुक्ष्यं तरोः । वेतालस्याद्दृष्टितं नैवमेव प्रशास्यति ॥१२०९॥
 ये संपरुद्धविपुलप्रणयमिमाना निःशङ्कमीश्वरनिवेणमाचरन्ति ।
 1210 मन्त्रानुपद्भारमशानुजगेन्द्रसक्यं प्रकथापयन्त इव ते प्रलयं प्रयान्ति ॥१२१०॥
 कर्णेजपकुले तावन्मदनमलयावधिः । शापः सूर्यमतीदेव्याः प्रसारितमुजोभवत् ॥१२११॥
 विक्रमालोकनोत्कम्पी निविशेष क्षमापतिः । बद्धा कलद्राराजं तं लक्ष्मीधरनिवेशने ॥१२१२॥
 विरुद्धं तस्य बद्धस्य शिक्षापेक्षामिषावृषः । तेजोवधाय सविधमुदयाद्यर्थं व्यसजयत् ॥१२१३॥
 लक्ष्म्या आजवलयमानं तं वीक्ष्य प्रज्वलितः क्रुधा । लम्बासिंधुः कस्माच्चिन्मनस्वी सहसावधीत् ॥१२१४॥
 1215 तद्भूतैरथ संकुचैर्मिषस्य स विपादितः । दुर्बुद्धेस्तस्य भूमर्तुरेवं भृत्या विषेदिरे ॥१२१५॥
 मण्डले राजवृन्देन क्षतेनेव परिक्षितः । क्षारपातोपमान्यापि प्राभूः खपरंपरा ॥१२१६॥
 अहर्दि काष्णानस्याली यैः पार्थिवगृहादपि । सत्यप्यहस्करे अमुस्तस्करास्तादृशा विशाः ॥१२१७॥
 प्रवर्धमाने मरके क्रान्तिध्वनिनिर्भरः । निर्घोषः प्रेतवाद्यानां न व्यरंसीहिवादिशम् ॥१२१८॥
 अदीवमुद्धितप्राप्ते वत्सरे पञ्चसप्तते । अखण्डं सर्वभागदानं दुर्मिक्षमुदजम्भत ॥१२१९॥
 1220 वीक्षारणां भाष्यत्पारिः प्राप्यामूषपञ्चभिः शतैः । वीक्षारणाभवत्सभ्यं माहौकस्य पलत्रयम् ॥१२२०॥
 ऊर्णपलस्य वीक्षारिः कयः वञ्चिज्जायत । लवणोष्णहिङ्गुवैरेभिधाप्यास्त दुर्लभा ॥१२२१॥
 श्वानैर्योभवत्सभ्यः संसेकोष्णविविधैः । उन्नतोया गिरिकस्तौष्ठसदास्ववैरिव ॥१२२२॥
 एतद्यवहितं राजधानी दूराह दृश्यते । ध्यात्वेति सर्वतो राजा बुभाणां छेदमादिशत् ॥१२२३॥

१२०७. '1) Emended; A उक्क'. १२२१. '1) Emended; A अववहता.

समस्तनकला वृक्षा गृहस्था इव पातिताः । कुटुम्बैरिव रौतम्बैरशोध्यन्त पदे पदे ॥१२२४॥
 प्रागापदं महादण्डं तथातैपि जने नृपः । हलावहणे वृद्धोक्षे गण्डशैलमिवाक्षिपत् ॥ १२२५॥ 1225
 निपीड्य लोकं कायस्थैर्महादण्डव्यवस्थाया । पुरमासादिषु कापि न मृद्व्यवशेषिता ॥१२२६॥
 अथोलम्बणत्वं संयाप्राप्तिहन्तुं सर्वद्वामरान् । स इण्डभूदिषु क्रुध्यन्नादिसम्पण्डलेभ्यश्च ॥१२२७॥
 पूर्वं मडवराज्योऽर्था होलद्वान्तः स दामरान् । इत्थास्कन्दोवधीसांस्तान्कुलाये विहगानिष ॥१२२८॥
 प्रजा लवन्त्यानुचङ्कुतलोविकटाकृतिः । जीवन्मडवराज्यान्तस्तेन विप्रैपि लोञ्जितः ॥१२२९॥
 लावन्त्यबुद्ध्या भूलानि पान्थैरप्यथ रोपितैः । भीमरूपामबज्रमिर्मैरवस्य महानसः ॥१२३०॥ 1230
 भूते लवन्त्यस्तैकस्य क्रूरां विन्यस्तवतो बधूम् । वयुः सर्वे दिशो भीता लवन्त्या मण्डलेभ्यश्च ॥१२३१॥
 केचिदुभयिरे तेषां गोमांसं स्तेच्यभूमिषु । अरघद्वपरद्वादिहृष्टाः केचिदवातगन् ॥१२३२॥
 प्राणिनेषामृतं भूरि भैरवाव महीभुजे । लवन्त्यमुण्डमालालीरखण्डा मण्डलेभ्यश्च ॥१२३३॥
 तोरणावन्त्यो राजहारेरुदयन्त सर्वतः । दामराणां करोटीभिर्वटीभिरिव निर्भराः ॥१२३४॥
 हरे कङ्कणवस्त्रादि लम्बमानं नृपैकसः । नेता दामरमुण्डस्य यः कोपि स किलासदत् ॥१२३५॥ 1235
 भोक्तुं दामरमुण्डानि व्याप्रथिस्तीर्णोत्तराणां । विरधुर्गुणप्रकङ्कणा राजहारोपसेवनम् ॥१२३६॥
 यत्र यथास्त भूनास्तत्र तत्र व्यपुर्जनाः । लवन्त्यमुण्डैरुखण्डैर्विस्तीर्णास्तोरणजजः ॥१२३७॥
 गन्धेनाभुविना प्राणं कर्णे भीमैः शिषावतैः । अलिखित शवाकीर्णं दमशान इव मण्डले ॥१२३८॥
 बलेरकप्रपाप्मान्नाल्लोकपुण्यांश्च व्यधात् । एकभेर्णीं मण्डलेशो दामरैः शूलकिलितैः ॥१२३९॥
 एवं मडवराज्यं स कृत्वा निर्वैट्टदामरम् । अभावात्क्रमराज्योर्वी कर्तुं नामेव पद्वितम् ॥१२४०॥ 1240
 अवश्यं न भविष्याम इति निश्चित्य दामराः । चक्रिरे क्रमराज्यस्या लीलाङ्गे सैन्यसंग्रहम् ॥१२४१॥
 तैः सर्वैर्दत्तसंप्रभैः कुर्वन्निः कवनं महत् । आस्ते स्म तत्र सुचिरं निरुद्धो मण्डलेभ्यश्च ॥१२४२॥
 किमन्यद्वाक्षसः कश्चिद्वरतीर्थैर्षिपूजितम् । निहन्तुं मण्डलमिदं हर्षस्याजादवातरत् ॥१२४३॥
 उल्लासो राज्ञिषु दिने स्वापः कौर्यमुदयता । अवाङ्मवत्वं कर्तव्ये इक्षिणेशोचिते रतिः ॥१२४४॥
 इत्यादयस्तस्य केचिद्वर्मा मक्तचरोचिताः । तथा हि तत्कालभयैः प्रियाः प्राक्षैः प्रकीर्तिताः ॥१२४५॥ 1245
 अत्रान्तरे मल्लसनुः कनीयान्वीवनेनमदः । लक्ष्मीधरस्य गेहिन्या इदयाहादकोभवत् ॥१२४६॥
 ता हि राजसुते तस्मिन्संस्का प्रातिवेशिमके । नारज्यत निजे पत्न्यौ बानरप्रतिमाकृतौ ॥१२४७॥
 शानीमग्न्यान्धत्वाप्यान्कस्माद्वाज्याहलक्षणी । यावधीवदतावेतौ राजसुखलसुस्तलौ ॥१२४८॥
 इति लक्ष्मीधरेण्यारोवाबुक्कोपि भूपतिः । न चुकोपानुनापार्ति पूर्वज्ञातिवधात्रतः ॥१२४९॥
 स्वयमन्यमुखेनापि स तेनोक्तस्तोसकृत् । -- पाते तदौहृद्वं ध्यात्वा साध्वसमाह्वये ॥१२५०॥ 1250
 शातिमीत्यनुवृष्ट्यादि तेन विस्मरता ततः । संमन्त्र्य मन्त्रिभिः सार्धं द्वे तद्वधनिधयः ॥१२५१॥
 आसन्नवारचरिता धक्कनाख्याय तं व्यधात् । मूर्धनुर्दुरभिप्रायं तयोः कर्णपथातिथिम् ॥१२५२॥

१२२४. ¹) Emended; A लोत्तमे. १२३२. ¹) Thus A₁; A₂ 'वापवत्'; G 'वागवत्'. १२३९. ²) Emended; A व्यास्य विस्तीर्णोत्तरा. १२३९. ³) A₂ gloss मृतम् -- वापकोपवत् (thru aksharas illegible). १२४९. ¹) Emended; A चकोपा. १२५०. ¹) A₁ indicates a lacuna of two aksharas.

- सख्या दर्शनापालेन तत्रार्थे षष्ठसंज्ञायै । निरपातां निष्प्रियिन्वां द्विवैस्तावनुगेः समम् ॥१२२६॥
 पदसमनेभ्ये मगराण्मायशेषं निर्गता । उवाचसंवसतेः प्राप्ता डामरस्योपवेशनम् ॥१२२६॥
 1255 प्रशस्तराजो दुभुधुः सिल्लराजं निजानुगम् । सोमिंसंभाव तौ निन्ये लवन्यो मण्डलान्तरम् ॥१२२६॥
 ततो राजपुरीं ज्यावाण्मायात्कल्हस्य भूपतेः । कनीयान्यययौ पार्थे कलिच्छरपेरेशितुः ॥१२२६॥
 तयोर्निर्गतयो राज्यं न कैश्चिच्छरधीयत । निमिसङ्गेन राक्षेव दुर्मिमिसैस्त्वशङ्कुघत ॥१२२६॥
 लक्ष्मीधरमुखेनैव प्रार्थनां हन्तुमुच्छलम् । चक्रे संप्रामपालस्य सोङ्गीकृत्य धनं ततः ॥१२२६॥
 स त्वान्निकागतस्वेधमल्लज्जोः कृतादरः । तथा विशङ्कुया शशोरासीदधिकगौरवः ॥१२२६॥
 1260 आसन्नाभुवयं सानुं द्वेष्टेव विधिवोदितः । शङ्काविष्करणाहोके नयेत्संभावनाभुवम् ॥१२२६॥
 राजपुर्याः मरुत्वैव काश्मीरानर्थकाङ्क्षिताः । प्रभविष्णौ रिपौ प्राप्ते चक्रिकायां किमुच्यताम् ॥१२२६॥
 काश्चिद्विकृतिकावाण्मायार्थयातानयोच्छलः । मगमगमान्कृतोयोगो डामराणामकारयत् ॥१२२६॥
 डामरास्तु महोत्साहस्तमामेनुं व्यसर्जयन् । राक्षा विप्रकृतां दूताग्निवीर्णापायनाम्बहन् ॥१२२६॥
 तं सूर्यवर्मचन्द्रस्य तनयो जनकाभिधः । चकारोपचितोत्साहं मायादूर्तैर्धिसर्जितैः ॥१२२६॥
 1265 वीश्य डामरदूतांस्तान्महा राजतो भयम् । व्यक्तं संप्रामपालेन निन्ये माहात्म्यमुच्छलः ॥१२२६॥
 स कार्यगौरवात्प्रहो भूषि कपूरचूर्णवम् । कृत्वा तमविनाद्याय यावद्विहङ्गुमैहत ॥१२२६॥
 नावक्कलशराजाक्षयसारेषु मुख्यतद्वरः । हर्षदेवापितोत्कोचस्तमेन्य विजयेन्नृषीत् ॥१२२६॥
 राक्षः प्रसादने त्यक्त्वा तयोच्छलसितैर्विणः । कामधेनुं विनिर्धुष्य णगकण्ठमहे मरः ॥१२२६॥
 कोयं काश्मीरभूयानां कात्स्व शक्तिस्तपस्विनः । आराधनेन तद्राक्षो विधेहि स्वमसाध्वसम् ॥१२२६॥
 1270 अयं राजागिरौ दुर्गे स्थाप्यतां पार्थिवस्तनः । स्वाम्मनीपितवर्षां बलासाग्निभं च सर्वदा ॥१२२७॥
 तेनेति प्रभुराख्यातः खड्गानां स मिताशयः । तद्वीतः स्वार्थेतुम्भ्य तथेति प्रत्यपद्यत ॥१२२७॥
 तमभ्यधाव नो बन्धुं शक्नोहममुमुयतम् । स्वयैव बध्नामेव मियतः प्रेषितोन्तिकम् ॥१२२७॥
 इत्युक्त्वा तं स्वबलसि विरुज्यावदुच्छलम् । प्रातः कलशराजस्य त्वया गन्तव्यमन्तिकम् ॥१२२७॥
 इह प्रधानमात्योसी तेन ते स्वादनस्ययः । ततो विपक्षोच्छिद्यै स्वां प्रतिमोक्षयामि सानुगम् ॥१२२७॥
 1275 अथ तद्वसति गन्तुं चलितोन्त्येपुरुच्छलः । प्राग्नुर्मिमिसैस्त्वशङ्कुत्वमागैरथ विबोधितः ॥१२२७॥
 मन्त्रे मित्रे निवृत्तं तं भूत्वा खड्गानुपान्तिकम् । कुपन्कलशराजोऽपि सज्जसैन्यः समाययौ ॥१२२७॥
 तमास्कन्हाय संप्राप्तं जानकशस्त्रमृतां वरः । ऐच्छद्रणाय निर्गन्तुं निजभृत्यैः सहोच्छलः ॥१२२७॥
 क्षोभे संरिस्तुते तं स सान्त्वयित्वा खड्गाधिपः । तिष्ठन्कलशराजेन सहानिन्ये निजां सभाम् ॥१२२७॥
 विधेधाधाधिनो भूत्वांस विधुक्षीजसां निधिः । सज्जः खड्गसमाजं तं कोपकम्पाधरोविशत् ॥१२२७॥
 1280 द्रष्टुं तं नाशककथितकल्पान्ताकर्मिवोन्मगम् । क्रुद्धं कलशराजो वा राजा वा तेजसां निधिम् ॥१२२८॥
 स विविक्तीकृते भासि खड्गाधीशं समग्निणम् । सान्त्वयन्तं महतेजाः कोपकसाक्षरोब्रवीत् ॥१२२८॥

१२२५. ¹) Thus A₁; A₂ gloss वषतो, corr. by later hand into वषास; A₂ reads वषास. १२२६. ¹) Thus corr. by A₁ from कालि. १२२७. ¹) Emended; A कथि. १२६१. ¹) Thus A₁; a late, hand corrects डामरस्तु महोत्साहस्तं and विप्रकृताम्. १२६०. ¹) Emended; A बलास. १२६१. ¹) Emended; A कृता. — ¹) Emended; A क्षासीत.

पूर्वं दार्वाभिसारेभृङ्गारहाजो नरो नृपः । वरबाह्वनामास्य संनुः फुल्लमजीजनत् ॥१२८१॥
 स सातबाह्वन् तस्माच्चन्दोभूतल्लतः हतौ । गोपालसिंहराजाज्यौ चन्दुराज्यव्याप्तवान् ॥१२८२॥
 बह्मत्मजः सिंहराजो दिहाभ्यां तनयां ददौ । स्नायुजे क्षेमगुप्ताय सावीरा भातृनन्दनम् ॥१२८४॥
 राज्ञे संप्रामराजाकं व्यधादुदयराजजन् । भातापि कान्तिराजोऽस्य जस्सराजमजीजनत् ॥१२८५॥ 1285
 पितानन्तस्य संप्रामो जस्सस्तन्वक्रगुक्रयोः । अजन्तात्कलद्राक्षामभृङ्गान्मल्लोप्यजायत ॥१२८६॥
 कलद्राक्षदेवाया जाता मल्लत्तया बबन् । कोबमिस्वादि तन्मनैः क्रमेस्मिन्कथ्यते कथम् ॥१२८७॥
 वृथिव्यां वीरभोज्यायां क्रमो वा कोपयुज्यते । वीरस्य च सहायोऽसु कः स्वबाह्व्यात्परः ॥१२८८॥
 विष्टया तदनुकम्प्यानां मूर्ध्नि हस्तिमिवास्त्वृचान् । काश्मीरिकाणां भूपानां नामूषं कुतपांसनः ॥१२८९॥
 तस्माद्दृश्य च शक्तिमित्युक्ता निर्गतस्ततः । विजयाय स पत्नीनां श्रुतेनानुगतोचलत् ॥१२९०॥ 1290
 निहतं शृङ्गमादाय तस्याये कथिदाययी । स तेन ह्यनिमित्तेन प्राप्तो मेने रिपुभियम् ॥१२९१॥
 अरचइवरहादिकृष्टिमुखज्य निर्गताः । हामरा बाह्वेवाभ्यास्तं यान्तमुपतस्थिरे ॥१२९२॥
 कटकस्थस्य संप्रामपालस्यायातमन्त्रिणम् । तथैवो राजपुर्त्यन्तः सिधं निन्युः प्रसन्नताम् ॥१२९३॥
 मुक्ता तद्वत्तर्गेष्वन्वयायासं स दिनास्थवे । सैन्यैः कलद्राजस्य दृष्टात्कन्दोभवद्वहिः ॥१२९४॥
 राज्ञीनिर्गम्यात्स्मिन्हादं संतोष्य वारिते । तदीयाः सैनिका युद्धे लोष्टावद्वाहयो हताः ॥१२९५॥ 1295
 मध्यं प्रविष्टव शमिते प्रथमैस्तत्र संयुगे । सोल्यसैन्योपि संयुताः ह्यतरामल्यसैनिकाः ॥१२९६॥
 वैद्यस्य वीरगन्धस्थः कृष्णमप्यनुभूतवान् । वैशाखासितपञ्चम्यां वाषावमस्तपीर्यथात् ॥१२९७॥
 विष्टज्य वाष्टदेवाशीन्विष्टवया स्वचर्मभिः । आल्लम्बे प्रवेश्येष्टां क्रमराज्याधवा स्वयम् ॥१२९८॥
 यं राणोदयसीहान्ने कपिलं क्षेमजात्मजम् । अस्थापयल्लोहरोष्यौ स विशान्तं मुनोच तम् ॥१२९९॥
 स्वयमये समयाणां खड्गचर्मधरो व्रजन् । पलायने पूर्वशिष्यान्पणोत्से तद्राट्म्यथात् ॥१३००॥ 1300
 बद्धा निःशङ्कमालीने हारेण सुज्जकाभिधम् । कश्मीरानामिषाकाङ्क्षी सिधं हवेन हयापतन् ॥१३०१॥
 तं हामराभ्य कतिचित्खाशिकाभ्याद्विशंभयाः । राजद्विषः प्राप्तमात्रं सर्वतः पर्यवारयन् ॥१३०२॥
 नमाकाशादिव जस्तं भुवो गर्भादियोल्लिखतम् । निशम्बातर्कितं प्राप्तं चकम्पे हर्षभूपतिः ॥१३०३॥
 मा भूदसौ बद्धमूलः क्रमराज्यान्तरस्थितम् । मा बधीन्मण्डलेशं च ध्यायन्नित्याकुलोच सः ॥१३०४॥
 विलम्बमाने संनद्धसैनिके हण्डनायके । स्वरितं प्राहिणोत्सुहं वितीर्णसंख्यनायकम् ॥१३०५॥ 1305
 हैत्रोपहतवीर्यो वा क्रान्तो वा श्रोहचिन्तया । अभ्यभित्रीजतां त्यक्त्वा स तु मार्गे व्यलम्बत ॥१३०६॥
 जन्वाथ यान्यास्तिलकराजादीन्वखजचक्रपः । ते ते पटं समासाध नाकुर्वन्नपरिनिर्गम ॥१३०७॥
 हण्डनायकमुद्येपि लोके राज्ञा विसर्जिते । यावे विमुहतां माप बद्धमूलस्त्वमुल्लतः ॥१३०८॥
 वराहमूलं प्रविष्टाश्रयतां शिवतां बलात् । अथां ह्यल्लसणोपेतां राजलक्ष्मीमिवासरत् ॥१३०९॥
 महावराहमौलित्थकस्य मूर्ध्नि पपात च । तद्वत्स्थितया वृथ्वा वरणाद्यैर्मिवापिता ॥१३१०॥ 1310

१२८१. १) Emended; A सार्वबाह्वन्. Cf. n. 367. १२८२. १) Thus corr. by A₂ from A₁ 'स्वास्त्यज्जरा'. १२८२. १) Emended; A क्षास्मिरकाणां. १२९०. १) Thus A₁; corr. by later hand into लोष्टवहा. १२९६. १) Emended; A₁ बह. १२९७. १) निश्रवा and लं supplied by A₁ in space left by A₁.— १) Emended; A आल्लम्ब. १२९९. १) Thus A₁; perhaps, to be emended होवहा. Cf. vii. 482. १३०४. १) Emended; A 'स्वित्तिन्'. १३०६. १) Thus A₁; A₂ 'आयकस्यवे'.

- काकाधर्षणकुलजैर्धैः संवत्सरतिः । स हुक्कपुरमुख्यं क्रमराज्योन्मुखो यवौ ॥१३११॥
 अश्वन्तरे तमायान्ताकायैस्वेकमागतेः । विप्रबोन्मुखतां निन्द्ये डामरैर्मण्डलेभ्यः ॥१३१२॥
 तैर्हि मायेव भङ्गं स मीतो हस्वा महाभटान् । यवौराजमुखान्भूरीन्ययौ मन्त्रप्रतापताम् ॥१३१३॥
 शनैरपसरन्तोष सारमूलकमासदत् । उच्चलाभिष्ठितास्तेषु विविधन्तस्तमन्वयुः ॥१३१४॥
 1315 समेतामन्तसैन्येन तेन तत्र चिरं धृतः । उच्चलप्रलम्बाभस्य शैरस्यानिलविभ्रमः ॥१३१५॥
 सैन्ययोदमयोस्तत्र नवभ्रीकरिणीकृते । बभूव तुल्यसंघर्षः सेव्ययोरिव दन्तिनोः ॥१३१६॥
 आनन्दनामापुत्पिच्छोत्थानमुच्चलमातुलः । षके मडवराज्येव निविडीकृतडामरः ॥१३१७॥
 तद्विप्रे डामरौषा विन्देद्योभ्यः सख्यशः । सन्धमज्जुर्हिमापावे रन्ध्रेभ्य इव षट्पदाः ॥१३१८॥
 तत्क्षणं क्षीणमायस्य वया हारपतितया । कावस्यः कम्पने राक्षः सहैलोर्ममहत्तमः ॥१३१९॥
 1320 आनन्देन कृतास्कन्धो बह्वशो विदिताहवः । औष्णीन्मडवराज्यं स न वत्सहृद्भूलदा ॥१३२०॥
 अयाजुतवतपिन वेष्टयित्वा महाचमून् । उच्चलेनाहवे बभूव ससैन्यो मण्डलेभ्यः ॥१३२१॥
 न विद्यः किं तदा नृत्तं योधानां वत्किलाविहन् । ते सख्यत्राधसंनाना नदा वयमिति स्फुटम् ॥१३२२॥
 तथा यद्येति निर्दोषौ स भव्यः प्रभवे हितम् । स्वामिभक्तिर्धैर्येति पर्वन्तेषु न मानिनाम् ॥१३२३॥
 तूर्णं पुरमवेद्याय सोष प्रैर्यदुल्लभम् । विधास्य वेदगन्धोस्ति क्षण इत्यसक्तहुवन् ॥१३२४॥
 1325 विंशतस्तस्य चानेकैः पुरमायाधलुण्ठयत् । कर्मणानेन कौलीनमस्वास्थितिं विचिन्तयन् ॥१३२५॥
 परिहासपुरे तेन स ततः संपदेशितः । अध्याम्नुविप्रमायात्मासिर्गमोत्यन्तदुर्गम् ॥१३२६॥
 तमोच्चलं वतुःशाले स्वं च दग्धुमचूडयत् । निगन्त निशि ते तनु न चकुस्तचितैविणः ॥१३२७॥
 यथा चित्तं तथास्य स्वात्कायवेत्ताहसक्षमः । तदात्मनिरपेक्षस्य किं न सिध्नेन्मनीषितम् ॥१३२८॥
 क्षीबच्छवपुस्तत्वा सह वसत्यप्येवया कच्छयो निर्वर्मा रणकर्मसाहसमहोत्साह्य सिंहः सहा ।
 धिक्पादुक्कृतपक्षपातरमसो नीवेयु मुग्धो विधिर्बीराणां कुस्ते शरीरमभितो वैकल्यशाल्याहतम् ॥१३२९॥
 1330 संदिदेशाय स क्षमापमाकृष्याय मयागतः । सगल इव ते क्षिप्तः क्षिप्रं निर्गल्य बध्यताम् ॥१३३०॥
 ततः समस्तसामन्तसैन्यसंततिसंयुतः । अद्य मृत्युर्जयो वेति निधित्य निरगावृषः ॥१३३१॥
 स प्राणसंशये सर्वयासप्रशममादिशत् । षट्शोद्धोषणेनासीत्यैरनुगतोल्लेखैः ॥१३३२॥
 प्राप्तं भरतसेत्स्वपं प्रन्तः सैन्यं विरोधिनम् । अश्वानेवै राजभृत्वाः क्षणान्मार्गमलङ्कयन् ॥१३३३॥
 क्षुभितेष्वाविवायाते राजसैन्ये शिपद्रुतम् । मण्डलेभ्य एवान्तःप्रविष्टो निरनाशयत् ॥१३३४॥
 1335 अयोच्चलवले भमे विरुदुः केपि आक्षुकाः । आन्ता राजविहारं च प्राविशन्तेषु डामराः ॥१३३५॥
 विस्त्रुतेनाभिर्धं रद्वृष्टिर्धैर्यं डामरं परे । उच्चलोसाविति आन्त्या विहारं तमदाहयन् ॥१३३६॥
 सोमपालाभिधेनारिहयारोहान्तरे विरम् । कुर्वन्द्वादनपालस्य पितृव्येण सहाहवम् ॥१३३७॥
 यलाज्जनकचन्द्रार्थिनी व्यावर्तितो रणात् । परिहासपुरास्यान्मृत्युवक्त्रादिबोद्धलः ॥१३३८॥

१३११. ') Thus A; corr. by later hand into काकाधर्षण'. १३११. ') Emended; A सहान्.—') Emended; A 'कृष्ण-
 मन्ः. १३१३. ') Doubtful; thus emended with C; A 'सौल्यैर'. १३१६. ') Thus A; corr. by later hand into वयिह्य.
 [C. VII. 1323

वितस्तां गौरिकाशालंभामासीत्षी हयान्वितः । स डामरैः सह पुनः प्रययौ तारमूलकम् ॥१३३९॥

जयेन तावन्मात्रेण कितवोल्न इत्योन्मदः । राजा प्रशंसमानन्दं राजधानीं न्यवर्तत ॥१३४०॥

1340

जीवन्तमप्यर्चि भुत्वा न पथादलगत्य यत् । आसन्नच्युतितास्तेन भङ्गमाजोपि डामराः ॥१३४१॥

यातान्पलाय्य ताड्येष्टामूलीये मासि सर्वतः । भूयोपि संबटवितुं स्थिरधीरैश्चतुश्चलः ॥१३४२॥

स्वदोर्मात्रसहायस्य परावक्तव्य मानिनः । दुर्मिक्षान्तर्महोयोगः स तस्य विषमोभवत् ॥१३४३॥

तन्मध्येतिदरिद्रोपि संश्रामं स ररक्ष यत् । तमुत्पाद्यानयद्राजा श्रीपरीहासकेशवम् ॥१३४४॥

तस्मिन्विचटिते पांडुः कपोतश्चदधूसरः । रोदसीच्छादनं हर्षशीर्षच्छेदावपि व्यधात् ॥१३४५॥

1345

प्रागन्धकारो देशेस्मिन्निवसेपि व्यजृम्भत । कपिकादिवसालोक इति वत्सप्रये जने ॥१३४६॥

निवेशिते परीहासकेशवे प्रशशाम तत् । तस्मिन्नुन्मूलिते भूयः सार्धं मासमजृम्भत ॥१३४७॥

किंचिदुच्छसिते राक्षि मन्दोद्रेकतया रिपोः । दिशा भूरपुरस्याथ सुस्सलः प्रत्यरहयत् ॥१३४८॥

अवनोहं स हि वत्समुपालम्भपरैः पितुः । संदिशौ शंसतो ज्येष्ठमादासीन्यादपादतः ॥१३४९॥

वृत्तान्कन्हसिरीशेन कांशिदाहाय बाजिनः । चिरेण राजहासिण्यमौज्जीनेन व्यलम्भत ॥१३५०॥

1350

आरम्भादुदयान्तं च तिष्ठन्वैरेपि निष्ठुरे । साम प्रयुयुजे मोहांवहं मायानिधी रिपोः ॥१३५१॥

जित्वा माणिक्यनामानं तेन सेनापतिं रणे । प्रापि भूरपुरद्रुक्ताज्जवभीः श्रीधं भूयसी ॥१३५२॥

तस्याभुदवपात्रस्य तया संश्रामया भिया । आरब्धिसमयः कृत्वाः स विभूयद्भुतोभवत् ॥१३५३॥

मण्डलेधरपद्मादीनविचिन्त्योच्चलं ततः । प्राहिणोभृपतियोंदुं वृस्सलं क्षिप्रकारिणम् ॥१३५४॥

तेन भूरपुरे भमास्तपोधाः शौर्यद्यातिना । भूवासः प्रत्यं प्रापुर्ममा वैतरणीजते ॥१३५५॥

1355

तत्र दर्शनपालस्य स्वामिद्रोहकृतो वपुः । विक्रामनो न संस्पृष्टं खिन्नवैव जयभिया ॥१३५६॥

राजसैन्यं तदग्न्येर्घुर्हतशेषं पलायितम् । लोकपुण्ये निवसतः सहैलस्याग्निकं ययौ ॥१३५७॥

सुस्सलापातकल्पान्तं विशङ्कषापि सहैलकः । तैस्तेर्भवेर्बतैः साकं नगरं प्राविशस्ततः ॥१३५८॥

एवमभ्येत्य नृपतौ सुस्सलेन निवृत्तिते । अबाप तारमूलस्यः प्रतिष्ठां पुनश्चलः ॥१३५९॥

बिम्बश्रितुरगानीकात्पत्तिप्रायैः स डामरैः । आनिन्ये शैलदुर्गेण भूयो लहूरवर्धना ॥१३६०॥

1360

राजाप्युदयराजाख्यं कृत्वा शरपतिं पुनः । प्राहिणोदुच्चलं जेतुं लहूरं मण्डलेधरम् ॥१३६१॥

ततः पद्मपुरं प्राप्ते मानुते मल्लजन्मनोः । न कोपि कम्पनं भूपान्मन्त्री त्रासानुतोषहीत् ॥१३६२॥

को मेस्तीति विचिन्त्यथ वदतोष महीपतेः । अधिकादलजं हस्ताच्छन्द्रराजः समाददे ॥१३६३॥

अनाशीः शयने मृत्युर्थं तां तेषां स वंशजः । श्रीजिन्दुराजमुष्क्यानामौचित्यं प्रत्यपायत् ॥१३६४॥

स द्वौजिरिव निमिष्टे काले सेनापतिः कृतः । निर्गत्व तस्यद्रुपुरादरितैस्त्वं न्यवारयत् ॥१३६५॥

1365

विपक्षः कम्पनेशः स तेन श्मां क्रामतां शयैः । नवम्यां मुकुनमसो हतोवन्तिपुरान्तरे ॥१३६६॥

स हि गोवर्धनधरोपान्ते कुर्बजिराहवम् । स्वसैन्यैर्वैजितो गीतं भुवन्परिमितानुगः ॥१३६७॥

१३३९. ') A, gloss परिहासपुरसमीपे गुरिकाशलनसित. १३४६. ') Emended; A "कारणेषु". १३४९. ') Thus A₁; A₂ (?) अघनाहं; A₃ glossा पीडुपात्रप्राये. १३५१. ') Emended; A नोर्षोर्ष. १३६०. ') Emended; A "गीकान्पानि". १३६६. ') Emended; A कनसा.

- प्रविष्टारिहयातोर्द्वैर्वितस्तावीरचर्मना । मासोकस्माद्वपं लेभे प्रमत्तानां भुमं कुतः ॥ १३६८ ॥
 पहिन् चन्द्रराजेन क्षमापतिर्वाह्य तच्छिरः । भूयो जयाशामकरोदानुकुल्यं विदम्बिषे ॥ १३६९ ॥
 1370 वैमुक्तयेन व्रजकुर्व्यात्सांमुक्त्यैरन्तरा विधिः । प्रत्यागमधमं सिंह इव व्यावृत्त्य वीक्षितैः ॥ १३७० ॥
 अथ तन्मथलचन्द्रराजोमन्त्रोद्यमोविशत् । विजयक्षेत्रमाकर्षन्कटकं दशधाष्टभा ॥ १३७१ ॥
 तुलाधर इव स्रष्टा साम्यभङ्गं न चक्षमे । तदा हयोः कटकयोस्तुलायाः पुटयोरिव ॥ १३७२ ॥
 ग्रामे यतस्तृतीयस्मिन्निवसे मण्डलेऽशितुः । अकालवृष्टिविषयं लङ्घये व्यग्रवश्रलम् ॥ १३७३ ॥
 शीतवातहता योधा ममाः केदारकर्दमे । तुरगासितनुश्रादि प्राक्तिर्यन्त्र इवामुचन ॥ १३७४ ॥
 1375 उच्छलेन ततो रक्षमाणमप्यार्द्रचेतसा । ग्रामं जनकचन्द्राणां निजमुर्मण्डलेऽधरम् ॥ १३७५ ॥
 हर्षभुमुत्सवर्षं श्रोहशङ्काङ्किने परम् । कलेवरव्यात्कीर्तिः क्रीता तेनैव मन्त्रिणा ॥ १३७६ ॥
 धुवं संस्पर्धते बन्धा देवशार्मादयोऽस्य ते । न चेत्कोपि विपर्यये दोषमुद्दोषयेज्जनः ॥ १३७७ ॥
 लब्धन्योन्यमूलभारातिव्यूहव्यामोहनादयः । विध्वज्जिते फले ध्याते स्तुत्याः कस्य न तत्किंवाः ॥ १३७८ ॥
 किं पातालतमो न इन्ति हिमयुः किं नो विषं भीतये पानीयं गिलतः किमान्नरशिखिध्वस्त्यै न ध्वन्वन्तरिः ।
 सर्वैकपदे प्रयासफलतां वाप्यो जडो नाम्नुभिः सिद्धैर्विविधियतां विमुचतां स्तुत्यैव वस्तुज्ज्ञाता ॥ १३७९ ॥
 1380 स्वामिङ्कृत्योद्यमस्तुत्यस्तितुः स्त्रीषु पूज्यताम् । गज्जा तज्जननी स्वस्व नमस्यन्यविशिक्षिताम् ॥ १३८० ॥
 साहसे सा हि तनये यत्र तत्र महीभुजा । प्रहीयमाणे तं बोहमोहिताह स्म भूभुजम् ॥ १३८१ ॥
 अनन्यसंततरेकं क्षुत्तमेनं प्रमो मम । आ निवृत्त्या यत्र तत्र कार्ये संदेहिताक्षुत्ति ॥ १३८२ ॥
 स तामकथयन्मातयैषा तेनन्यसंततैः । तथा मेनन्यभ्यस्य सोयमेकोवत्स्वभनम् ॥ १३८३ ॥
 स्वसंभवस्य तां भर्तुर्भक्तिसंभावनामसौ । प्रापप्रतिठानिष्ठायामे मेन मानवती सती ॥ १३८४ ॥
 1385 उच्छलस्य क्षणे तस्मिन्निहण्यपुरमीयुषः । राज्याभिषेकं संभूय तत्रत्या ब्राह्मणा ददुः ॥ १३८५ ॥
 नृपमस्यन्ताविषयं प्रसङ्गे तत्र मन्त्रिणः । भूयांसः सन्ति तैः सार्धं व्रज तद्धोहारावलम् ॥ १३८६ ॥
 पञ्चा एव ततः शान्तोत्कण्ठा नवनृपं प्रति । स्वामानेप्यन्ति न विराड्वैर्वा स्वयमेप्यसि ॥ १३८७ ॥
 सोऽधधादवरोधस्त्रीकोशसिंहासनाद्यहम् । असामान्यं परित्यज्य गन्तुं सपदि नोत्सहे ॥ १३८८ ॥
 पुनस्तेकथयन्नामा यान्तोऽधारुह्य बाजिनः । पृष्ठे विन्यस्य नेप्यन्ति कोशान्तःपुरयोधितः ॥ १३८९ ॥
 1390 अधपाकीकामुकोप्यासीद्यस्मिन्सदपरोपि चेत् । सिंहासनं समारोहेत्कामिमानक्षतिन्तनः ॥ १३९० ॥
 आस्तामेतत्परं ब्रूय मन्त्रमित्यथ बोदिताः । ते पार्थिवेन भूयोपि संसरन्मं बमाविरे ॥ १३९१ ॥
 सत्रधर्मं पुरस्कृत्य शासतां क्षमां क्षमाभुजाम् । को वैश्यस्यावकाशः स्यादाशीर्येषां मृधे वधः ॥ १३९२ ॥
 अनुद्योग्यं लज्जा च मयं हिं च मन्त्रिणा । भूभुजां व्यसमोत्सासे शत्रवो न तु गोविणः ॥ १३९३ ॥
 कार्यं न पद्मेदलसः स्वर्गं वो भृत्येषु विन्यस्तसमस्तकृत्यः ।
 यदृच्छामयस्वेष विनष्टरुष्टेः पदे पदे तस्य किलोपधातः ॥ १३९४ ॥

१३७९. १) Emended; A धान्य. १३८२. १) Emended; A निवृत्त्या. १३८४. १) Emended; A ता भर्तुः. १३९२. १) Thus A₂; corr. by later hand into सैन्य.

लज्जेहमस्य स्वयमाप्तशस्त्रः स्वल्पस्य शस्त्रोः कल्पवृक्षश्चाम् ।

एवं किलादीर्घमतिर्दधाति स्वयं वपुर्विद्वन्ववा विमुग्धः ॥१३९५॥

1395

कालेन वाति क्रिमितां महेश्वरो महेश्वराय क्रिमिरप्सुवति ।

अयं प्रथोयानयमप्रतिष्ठ इत्येष निष्ठानुचितोभिमानः ॥१३९६॥

परामवाधावि भवं जिगीषोः सर्वाङ्गवैकल्यवताहितेन ।

वेनाभिवृक्तः स समस्तसंपत्पूर्णोपि वैकल्यहमस्यमेति ॥१३९७॥

सम्प्रस्थितिः स्फीताविभूतिपार्श्वं दीनोभियोक्ता परपिण्डवृत्तिः ।

आद्ये कथं नाम परामयः स्वाङ्गवं भवेद्येह न तत्र भावः ॥१३९८॥

अमात्यवैमत्यवशेन निष्ठा दृष्टा न कार्यस्य तनीवसोपि ।

वैशाखरज्जोरिव कर्षकाभ्यां पर्षावयोगेन कृते विकर्षे ॥१३९९॥

समप्रशक्तेरेकेनाप्याद्याकान्तस्य भूपतेः । वैरी सर्वाङ्गहीनोपि राज्यमानुष्य कर्षति ॥१४००॥

1400

यत्र द्विपक्षव वाहि कान्तां कान्तां च मेहिनीम् । पानार्थं न चिरादेवं पुनर्जयमवाप्स्यसि ॥१४०१॥

विपुर्देपि शिषौ भूतसहस्रपरिचारितैः । पतत्रिराहवे भूपेः कषात्सामिकसोपलभ्यते ॥१४०२॥

नृत्सविच्छिन्नशिरोपरोक्षुरनटे ज्वालाबुवीणानुगमकाणिमुदयच्छिन्नांमुखशिशिज्वालाप्रदीपाङ्कुरे ।

धन्याः केमुपलभ्य वीरशयने शान्ताभिमानज्वरोत्तापलाप्यशरीरतासकलितकिण्वाशिषः शेरते ॥१४०३॥

उदात्तामिर्यन्मन्त्रं संक्षिप्तं कित्वा इव । राज्ये भज्यते दीप्यन्तः क्षत्रियास्त्रास्त्रहीनताम् ॥१४०४॥

यन्कान्तरानुयोक्तारं तदभ्युत्सृज्य मन्त्रितम् । पदं प्रापकालं च ते निःश्वस्य तममुवन् ॥१४०५॥

1405

उक्तेर्भवदस्यकुमपि शक्नोति संकटे । अम्बद्यानुचितं किञ्चित्प्राप्त्यवस्यहितचिन्तितम् ॥१४०६॥

स नानुवाच स्वं हन्तुं न शक्नोहं ततो मयि । भवत्रिरेव विषये प्रहर्तव्यमुपस्थिते ॥१४०७॥

गिरं कापुष्टप्रत्येव क्रिन्मप्रत्यस्य तां प्रभोः । सभाप्यास्तेनुशोचन्तः पुनरेवं बभाविरे ॥१४०८॥

प्रतीकाराव नः शक्निर्न वैवैवहतौजसाम् । प्रत्युर्वैविधे कृत्स्ने प्रसरेषुः कराः कथम् ॥१४०९॥

यन्मृदुपक्ष्यान्स नूनं मुमुक्षुषोष तान् । दुःखेनोदकमन्सस्व ये तादृगैन्धमीयुवः ॥१४१०॥

1410

युगान्मानपि जीविन्वा कायः सापाय एव यः । तस्यायमात्रसाध्येवं पिन्दैन्धमनुजीविताम् ॥१४११॥

योधिनोपि विशन्त्यसि ये ध्यात्वा विस्मृतिं व्रजेन् । भर्तृस्नेहः स पुंसोपि यस्य कोन्धस्ततोधमः ॥१४१२॥

शून्यस्यैव ये शोकमयवैन्द्यायविक्रियाः । भर्तुः पश्यन्ति तैरेषा भूः सतीर्षाप्त्रवापनी ॥१४१३॥

भुक्तामस्तबयो वधूः परगृह्येभ्यावसजः । सुदुर्गता गौरशनाद्यभावविषया हम्भारयोद्धारिणी ।

निष्पथ्यौ पितरावदूरमरणी स्वामी द्विषज्जिजिहो दृष्टो येन परं न तस्य निरये भोक्तव्यमस्त्यप्रियम् ॥१४१४॥

भयोपि मानुषप्रभूतं तावृत्तिरब्रवीन् । उदात्तकृत्योप्याविहव भूतैरिव विमोहितः ॥१४१५॥

1415

एतस्मिन्पथिमे काळे भुक्तं राज्यं यथा मया । आनेविशालेच्छयया तथान्यो नोपमोक्ष्यते ॥१४१६॥

१४१५. ') Is supplied by A, in space left by A, १४१६. ') Thus corr. by later hand from A, तस्यभाषः. १४०३. ') Emended; A, has written first 'सुरमल' and corrected this into 'सुरमलो.—') Thus corr. by A, from 'ज्वालाय'—') Thus corr. by A, from 'ज्वालो.—') A omitted in A, १४०४. ') Thus A, perhaps, to b emended संक्षिप्तम्. १४०५. ') Emended; A पुष्टं. १४११. ') Emended; A वः.

- यमः कुबेरश्चीवाये राज्ञां निष्ठन इत्यसौ । नरेकशरणैवामूल्यातिरस्मिन्कलौ दुपे ॥१४१७॥
 रक्षोपेन्द्रमहेन्द्राद्याः प्रयातारो यदध्वना । उपस्थितायां नियतौ तत्र मर्त्यस्य काः भुवः ॥१४१८॥
 किं नु दुष्टे यदेया भूर्भूत्वा कुलत्रधूरिब । मतोषाङ्गवेदीष प्राप्ता प्रसमभोग्यताम् ॥१४१९॥
 1420 इतः प्रभृति यः कथिश्राज्यस्थास्य यतौजसः । चक्रिकामावसाधयत् ज्ञानलाशां करिष्यति ॥१४२०॥
 अलौकिके कृते यद्यनहीद्व्य फलत्रन्धताम् । प्रातोदयैरल्पसम्पदैर्पाचुनं हसिष्यते ॥१४२१॥
 कार्यारम्भः फलोत्सासमालोक्य प्रायशो जयैः । अनानुगुण्यगणनां कुर्वन्नेन विगच्छते ॥१४२२॥
 पक्षान्तकोरिरयत्तम्बनभूः स नेत्रं दुग्धेन वस्त्र मरणं धिधि कैरिवैद्यम् ।
 पारं गते मथनकर्मणि मन्दराद्रेर्द्वैषोर्ष्यते विगुणहेतुपरीक्षणम् ॥१४२३॥
 शाखसंवर्धविश्वेयि भीगर्भस्त्वमर्दशयम् । जनोपजीवनाय यत्तोज्ञानं जायसिद्धये ॥१४२४॥
 1425 उच्छलेनापि सत्कृते हस्तापोष्यचेतसा । दक्षितव्यामदशनं करिष्यन्ते विडम्बनाः ॥१४२५॥
 नतोवमानाश्च बासास्त्यागोष्ठ विहस्तताम् । समर्धनेच्छुर्वाङ्गामि मृत्युमीदृशमप्यहम् ॥१४२६॥
 स्त्रैरेव स हतो नो चेत्कलस्माद्वृद्धां हरेत् । लम्बां रक्षिमुमिच्छामि कथानितेनेन हेतुना ॥१४२७॥
 मुक्तापीडः पुरा राजा ज्वलित्वा मूर्ध्नि भूमिजम् । कार्पण्यप्रणयं प्राप लम्बरभ्यो विरोधिभिः ॥१४२८॥
 स क्षुत्प्रापये ममपयस्यगितसैनिकः । मितानुगोहिन् वृद्धमार्गोभूदुर्गमेध्वनि ॥१४२९॥
 1430 तं शूल्यो माम सामन्ववैरलम्बविश्वो नृपः । बन्धुं प्रतिज्ञामकराहाजिलक्ष्युतोऽहम् ॥१४३०॥
 स सामगमुजोपायापायध्यानावसज्जधीः । भवत्स्वाम्यमिधं कृत्यमपृच्छन्मुखमग्निजम् ॥१४३१॥
 असाध्यां सोपि निर्धोयं विनिपातप्रतिक्रियाम् । न्याये निधिष्य नैयत्यं कर्तव्ये प्रत्युवाच तम् ॥१४३२॥
 उपाययुक्तिप्रत्युक्ते कृत्ये कीर्त्यभिमानिनाम् । निःसंभवेव प्रतिमा लोभेनाक्षोभिने हृदि ॥१४३३॥
 कृत्यं कृत्याविधौ लम्भप्रसिद्धिररक्षणम् । साक्ष्यज्योपार्जनमुखो व्यापारस्यानुपाङ्गिकः ॥१४३४॥
 1435 गच्छऽशरीरविच्छेदादपि मस्मावशेषताम् । कर्पूरः सौरभेणेव जन्तुः कथास्यानुमीयते ॥१४३५॥
 शान्तयोज्यावितस्थानं हयमत्वदुर्गं हयोः । अवक्लृप्ताङ्गनापाङ्गः स्तोमृजिह्वा वशास्त्रिनः ॥१४३६॥
 कथान्तर्हरणं नाम जन्तोः कल्पान्तरस्थितिः । वर्तने कीर्तिकायस्य संपूर्णाः परभागवः ॥१४३७॥
 धीरैर्विधिष्व निर्धेयो विरोधिष्ववधानवान् । यस्तेषामुच्चतिधनञ्जसाव वततेष्वहम् ॥१४३८॥
 नृजावपातनहठत्रयसमी विधाता स्तोत्पत्तिपद्मकुलजेपि सरोजपण्डे ।
 संकोचिनि हिजपतावपि भुजिवन्त्ये मातङ्गहस्तपतयैः कुतैवमावम् ॥१४३९॥
 1440 ये हठापातिनो धातुर्धियं कथानिनिपातने । रक्षितुं समुपेक्षन्ते तैः किं नाम रक्षितम् ॥१४४०॥
 जातिः क्षमाभूति वंशजाभयतवा कथानिप्रतिष्ठाभिमानुशील्यानलमुज्जितस्त्ववपुषः केप्यत्र वेणाङ्कुराः ।
 ज्ञानं हन्ति विशन्ति ये न विधिना कुजेन पृथ्वीभृता ह्यारे हाः स्वकरैर्यथायतल्लकीकाराणि संयापिताः ॥१४४१॥
 भोगाविर्वाणभूयिष्ठानिष्ठान्यामानवेत्य तत् । प्रतिष्ठासौष्ठववाणे संरन्धुं देव सायतम् ॥१४४२॥

१४१०. ^१) Thus A₁; A₂ वैवर्ण्यं. १४४०. ^२) Thus corr. by A, or a later hand from 'पातुर्धियं.—') The lacuna not indicated in A; n supplied in B C.

दण्डकालसकायस्य तद्गोपस्याशुकारिणः । पार्थिवाकस्मिकोत्थानं मिपादथ प्रकाशयताम् ॥१४४३॥

धो बष्ठास्म्यथ कर्तव्यं व्यापस्वक्षपणक्षमम् । उक्तोति स महामास्यो निर्गत्य स्वगृहानगात् ॥१४४४॥

दण्डकालसकं दण्डधरो व्यञ्जग्मिषाक्षतः । अधीर इव चक्रन् तुडधिस्यन्लोचनः ॥१४४५॥

1445

स्वेदसंवाहनक्षेपननाथैरुपक्रमैः । निःशैथिल्यव्यथं तेन मुग्धुं तं जनोवदत् ॥१४४६॥

ततो निधितमृत्युत्वं पशुः कथमता कृतः । बह्निप्रवेशोमात्येन कृतकत्वनिवेदकः ॥१४४७॥

कर्तव्यशेषं दासिण्यादनाचक्षणमभयः । बुक्तयोक्तविदुराचारमन्तसुष्टाव तं नृपः ॥१४४८॥

अगौडः सोढुमुद्रामां व्यधामस्मीति बादिना । राक्ष्वाप्यनलसाहैर् ततश्चक्रेभिमानीना ॥१४४९॥

तेन प्राणानुपेक्षैवमन्यख्यातेर्मनस्विना । ऊर्ध्वाधिरोहे सोपानं कृतं न निजकीर्तनात् ॥१४५०॥

1450

एवं दैवोपनीतानामख्यातीनां चिकित्सितम् । स्त्रधियामास्यबुद्ध्या वा पारमेति मनस्विनाम् ॥१४५१॥

इत्युक्त्वा विरतो वंशजीवरक्षार्थमात्मजः । भोजो विवृज्यतां कौटमेवमूचेथ मन्त्रिभिः ॥१४५२॥

तं राजपुत्रं प्रस्थानमङ्गलान्ते विनिर्गतम् । पुनर्यौवर्तयामास दण्डनायकमोहितः ॥१४५३॥

सा धीः स साहसारम्भस्तदवैकल्यमापदि । नष्टमेकपदे तस्य नाशकाले क्षुपस्थिते ॥१४५४॥

लक्ष्मीतंडिलता कीर्तिबलाका शौर्यगर्जितम् । प्रतापशक्रावापं च भागधेयाम्बुशानुगम् ॥१४५५॥

1455

धीशौर्यादिगुणेन भाग्यसमये प्रागेव एको नृपः शक्रस्याक्रमणं क्रियेत न कुतोनेनेति संभाव्यते ।

मौढ्यं पङ्कजहान्धवथ स ततो गच्छन्नाभाग्योदये दत्तानेन परक्रमो भुवि कथं नाभेति संचिन्त्यते ॥१४५६॥

विरोधिमतिरोधाय तन्निस्तैर्न विस्तर्जितम् । नगरस्थमपि क्षमापालयशासनमारुपे ॥१४५७॥

शायदाभयणं राजभूत्याः सर्वेपि चक्रिरे । ये केचित्स्ववसन्गृहे ते देहैरेव केचलम् ॥१४५८॥

पराभयपटं हिवा न संकल्पमपि व्यभुः । किं वा स्तुतिस्तैर्ये स्त्रीबदमुष्णसंचिरादसन् ॥१४५९॥

यां क्राणश्रावतीनर्तक्यन्वये कापि नर्तकी । पुत्रीचक्रे कापि जातां जयमन्यमिषाव सा ॥१४६०॥

1460

भूत्वा गृहीतकौमारा तरुण्युल्लरागिणी । धननुधावरुदात्यमभजन्मण्डलेशिनुः ॥१४६१॥

तस्मिन्हते तदैवास्तापत्रयोद्धलमाययौ । तथैव दैवयोगेन पट्टदेव्या भविष्यते ॥१४६२॥ तिलकम् ॥

आवदपङ्कजधर्मांमुद्धलाभविणीं व्यभुः । भूपालदर्शनेष्वस्तभीतयो राजसेवकाः ॥१४६३॥

वेतनस्वीकृतैः सर्वैः शिक्षाभायी पुरस्कृतः । लोभावमानाबुद्धेः योपभङ्गां हरन्त्युपि ॥१४६४॥

मन्दप्रतापतात्रामो मर्मोक्त्या मर्मभेदकृन् । आहाराद्विहगे कर्ता प्रक्रियार्थनया कलेः ॥१४६५॥

1465

अनीव मधुनादिमाहास्याख्यानकोविदः । एक एकोकरोद्योः पृतनानां विवृजणम् ॥१४६६॥ युग्मम् ॥

श्रीलंकाभानुसूतोर्ध्वस्तनयो द्युधुमङ्गलः । मल्लशानीयकोपेन स राक्षस्कन्ध चातितः ॥१४६७॥

मानुलस्यात्मजा मल्लापत्ययोस्तस्य गेहिनी । चञ्चा समं स्ववसतीरादीप्य दहने मृता ॥१४६८॥

मौनव्रतादिनियमच्छक्रौर्ध्वोत्तकोपमः । करोत्यभ्यन्तरान्भिन्नान्मल्लः परमशाम्भिकः ॥१४६९॥

तदेव पुत्रराज्येषु दुर्बलतां निर्भवं रिपुः । शास्त्रिपुत्रीभिरिस्तुषे तस्मिन्नवसरे नृपः ॥१४७०॥

1470

१४५५. ¹) Emended; A लक्ष्मीस्तङ्गि. १४५९. ¹) Emended; A "दुष्कृतिषि". १४६२. ¹) A₁ writes here इ instead of तिलकम्. १४६९. ¹) A₁ writes here इ instead of युग्मम् (युगलकम्). १४७०. ¹) Emended; A "वैष्णव".

- स्वर्षं प्रादात्समास्कन्धं हारिः स्थितवतः पुरः । तस्य प्राणार्थिनो बाष्ठापूर्त्तं मल्लश्च निर्वयो ॥१४७१॥
 स हि हैराज्यवज्जाभ्यां पुत्राभ्यां प्रार्थितोऽपि सन् । मुनिव्रतः सदाचारानुरोधाद्यात्यजवृषम् ॥१४७२॥
 विशाखाय परं राक्षो भ्रातृकाशोर्भविष्यतोः । हैमानुरागसहजगारीकीर्षिं दस्त्वावसहृहे ॥१४७३॥
 1475 अश्वेदुषे मुनिदशामाजन्मप्रीणिताश्रये । तदा स तस्मै पुत्रोऽथ मत्वासन्नवयो नृपः ॥१४७४॥
 स वराभ्यर्चनं कुर्वन्नाहूतः परिपन्थिभिः । रेजे तेनैव वेगेण समराय विनिर्गतः ॥१४७५॥
 उपवीत्यसहस्राङ्गपाणिर्भौज्यवलाजुलिः । मस्मस्मेरलताटाङ्गो आमदग्न्य इवापरः ॥१४७६॥
 क्षान्नाहं पवत्समानतोऽपमिहं नीलया । देहत्वाये प्रयागाम्बु धारयन्निव मूर्धनि ॥१४७७॥
 उष्णीषी वीरपट्टेन खेटकेनोष्णधारणी । सोतिधारातीव्रपाण्यो हृष्टी खड्गेन दिशुते ॥१४७८॥
 भोगे पुरस्कृताः केचित्सङ्कल्पाः पूर्वनिर्गताः । अमर्त्यनारीभोगेऽपि तस्यासन्नप्रभाविनः ॥१४७९॥
 1480 हौ रथ्यावद्विजयौ द्विजौ पौरोषवस्तथा । कोष्ठकः सज्जकाख्यश्च योऽहं बुधे हता वसुः ॥१४८०॥
 क्षतोऽप्युदयराजाख्यः क्षतायुः शेषस्तथा । प्राणैर्मियोगभागाजौ नाज्जकोऽपि व्ययुज्यत ॥१४८१॥
 विरोधियोऽपैर्नारम्भं हारमालोक्य सर्वतः । त्वक्तकम्पो ददौ श्रम्या स तेषामेव मूर्धनि ॥१४८२॥
 शेषनेमिव खड्गेषु खेटकेष्वमुजेष्विव । जरसा पवतो भ्रातृजाजहंस इत्यावमी ॥१४८३॥
 क्षणाद्य हरणे शान्त्यारण्यकुशताक्षितः । पवीरो वीरशब्दे ह्यसौ भीष्म इवापरः ॥१४८४॥
 1485 शोष्यं गतायुषो राक्षः किं भाभूस्तव तादृशः । विच्छेद यः शिरः पृष्ठे हयं च भयव्यस्तयात् ॥१४८५॥
 राक्षी कुमुदलेखाख्या मल्लस्यात्मा च वल्लभा । गृह्येऽनुवृत्तां वीतिशेषे गात्राणि संभृते ॥१४८६॥
 राज्ञावकल्पयोः पक्षी बाले सल्लहणरहयोः । सुपे मल्लस्यासमती सहजा चाभिसाव्रते ॥१४८७॥
 सर्वोपभोगभागिन्यस्तदन्तःपुरयोषिताम् । परिवाराङ्गना बह्वौ वट्टाश्चैव विपेदिरे ॥१४८८॥
 महागृहाभिनापेन शोकोऽप्येव जलाजुभिः । तप्राभ्यसो वितस्तायास्तीरे वामे बभूव तन् ॥१४८९॥
 1490 प्रार्थितायाः स्तन्येन ब्रह्मसक्षमया पयः । दास्यमानं निवापेपु पुत्र्याश्चान्द्राख्यया समम् ॥१४९०॥
 धात्र्या परास्मिन्वै तस्मिंस्तीरे स्वान्तःपुरे स्थिता । माता भविष्यतो राक्षोर्नन्दानिन्द्यकुलोद्भवा ॥१४९१॥
 महानद्यामिधूमेन संलक्ष्यावीक्ष्य पुत्रयोः । सोऽस्कन्धं कटकौ सौधावुद्वह्निगदिकस्त्रयोः ॥१४९२॥
 क्रियतां दिवसैरेव पुत्री शयौः पितृद्विषः । आमदग्न्यायिनं वंशे शम्भेति नृपतिं सती ॥१४९३॥
 अनिषण्णेव दीप्राप्तौ गृहे स्वं निरदाहवत् । मनुष्यन्तीभिरालीभिरिव ज्वालाभिरावृता ॥१४९४॥
 1495 वधे दर्शनपालस्तु नृपे प्राप्ते प्रतिक्षणम् । अभ्यञ्जुत्तैरम्नराधैरायुःशेषेण रक्षितः ॥१४९५॥
 वर्षमाश्वशेषायुर्वृक्षा शोभेण रक्षितः । शेषमानस्य पुत्रस्य रोगजस्य च भुक्तये ॥१४९६॥
 कृष्णभाजनवस्त्रां तं वधं श्रुतवतोः पितुः । मल्लान्मज्जमनोः शोकः कोपेन निरपीयत ॥१४९७॥
 आवह्निपुरकपामान्मज्जलम्कोपवह्निना । अपावद्विजयक्षेत्रं सोम्येऽपुत्रश्च सुस्तलः ॥१४९८॥
 योऽनुभवापतन्तं तं चन्द्रराजोऽपि निर्गतः । पट्टदर्शनपालाशैः ससैन्यैः पयैवर्ज्यत ॥१४९९॥
 1500 निजैरपेक्षितवधके स विरं तत्र दुष्करम् । स्वल्पसैन्येऽपि तेषामं भूरितैरन्येन शत्रुणा ॥१५००॥

१४७०. ^१) Emended; A 'अभिषङ्ग'. १४८०. ^१) Emended; A बोधा. १४८१. ^१) Emended; A क्षतायुः. १४९१. ^१) Emended; A राक्षो मत्वा. १४९१. ^१) Emended; A बोधुपस्थाप.

अक्षौटमल्लः समरे तत्र मल्लश्च आचरिः । अगावां राजपृष्ठी है स्वर्गस्त्रीभोगभागवान् ॥१५०१॥
 रजोन्धकारे ङ्गेरुयोतिव्यालिक्रियो हतः । चन्द्रराजः छरस्त्रीभिरिन्दुराजोत्सवानुगः ॥१५०२॥
 तस्मिन्निधि हते कीरे चके हर्षनहीमुगः । आशाराभिन्दिनीमूलकन्धर्विलन विधिः ॥१५०३॥
 पद्मावयः पविद्याय विजयेशाङ्गनं मवान् । पविटे सुस्सले देशं हारं हनार्तं व्यधुः ॥१५०४॥
 भास्वानीयः परं पद्मनामा पुत्रा हतो बहिः । लक्ष्मीधरो मर्तुमिच्छुर्बन्धु नीतः स डामरैः ॥१५०५॥ 1505
 विजयेश्वरगङ्गापत्नीधरुडोव सुस्सलः । अयो इदं तान्सर्वान्पशूनिव ममाकुलान् ॥१५०६॥
 धूर्तः स हतमध्यस्थो हसन्नानीतवान्पुनः । पद्मदर्शनपालौ है तेषां पुत्रे निजान्तिकम् ॥१५०७॥
 निःश्रेयभावाहारोदुमक्षमौ सुस्सलानुगैः । तौ मृताविष निर्बद्धपाणी रज्ज्वाधिरौपिणौ ॥१५०८॥
 तयोर्विदेशगमनं मीढादर्शयमानयोः । प्रतिभुत्वाकरोद्धीमान् सुस्सलो म्हाविमार्जनम् ॥१५०९॥
 किमप्यस्या मृष्टमांसादिभोगैस्तस्यापतस्तयोः । तस्मिन्नेवाङ्गि मन्दत्वं विदेशैस्तुल्यमाययौ ॥१५१०॥ 1510
 केनाप्यभित्तनक्षके परेषुर्वत्स सुस्सलः । जान विश्वरुजोपवन्नरोमाश्रयति तत्स्मृतिः ॥१५११॥
 जासदो नृपतिर्हर्षभूमर्तुमांतुलात्मजः । उमाधरमुखाधान्ये राजानो वष व वषः ॥१५१२॥
 राजपुत्रहयोरोहताग्निशामन्तसंततैः । न वष गणना काचित्स्तेष्वेवहाहस्तभून् ॥१५१३॥
 विजयेशाङ्गनस्थानां शरन्मुपाटय सोविद्यन् । एकाक्येवान्तरं तेषां सासिरासेपक्षशाक् ॥१५१४॥
 स तत्र ताक्षिणं कृत्वा क्षमाशान्तिजयेश्वरम् । प्रतिभुत्वाभवं तेभ्यः प्रणतेभ्यो विनिर्वयौ ॥१५१५॥ 1515
 पुनः सौधममाकृष्टान्तर्वान्पतितायुधान् । रज्ज्वाकरोराम्भुत्वेरानिवाय ततोन्तिकम् ॥१५१६॥
 स्वर्णकृत्यस्सद्वेधेनिपूर्णयुधपरिष्कृता । कीर्णपुष्पोपकारेव सुस्सलास्थानमुरभून् ॥१५१७॥
 विन्यस्त्य पशुपालानां पशूनिव स तान्करे । संरक्षितुं डामराणां व्यर्थं तत्राकरोस्स्थितिम् ॥१५१८॥
 ततः सुवर्णसामूरधामं स प्राप्य बन्धनात् । पद्मदर्शनपालौ शकौञ्जीवेशान्नरोन्मुखौ ॥१५१९॥
 पद्मः भूपुरं प्राप्नो भार्ययागतवा गृहान् । संसृष्टमानोप्यस्मार्धादल्पसत्त्वो दिगन्तरम् ॥१५२०॥ 1520
 बाह्यमावाप्त्यौचित्यौ सा विदेशीन्मुखतलक्षणा । श्रोत्रपुर्दशनपालस्य पद्मैष्या विवक्षिता ॥१५२१॥
 अर्हपूर्विकया राज्यं जिघृक्षुरथ सुस्सलः । नगरावाहनादैश्चदमिषंधापुमयजम् ॥१५२२॥
 समानप्रायवयसोः सर्वदोशममोरभून् । यस्माज्जयेत्तकनित्यं प्रक्रियारहितं तयोः ॥१५२३॥
 द्वित्रेवहः छ वातेषु कामस्तां तां भुवं बली । उदतिष्ठराजधान्याः सविधादेव सुस्सलः ॥१५२४॥
 निर्दग्धुं कलशान् तप्यस्तुतं भूपतेः छतः । गुप्तापराभिधो भोजदेवो योऽयं विनिर्वयौ ॥१५२५॥ 1525
 भास्वबच्छङ्कमानेन कुमारानां प्रदुष्टताम् । यो माप्यर्चयलापिवा हतौया विदधे सदा ॥१५२६॥
 कृतो गत्यन्तरामावाप्तशार्मी तु निरकुशः । केषु केषु न बुद्धेषु बोधानामगणीरभून् ॥१५२७॥
 प्रपितामहपुत्र्यः स स्वाधेस्वभोगे वर्यतः । कुर्यादुस्ताहसंपको निर्वावाहा न किं दिशः ॥१५२८॥
 नाभीतिविशाम कचित्प्रेमयोगस्तु विधीयते । अजचित्प्रभये सर्वो विषयश्चस्तु दुर्लभः ॥१५२९॥

१५०२. ^{१)} Thus corr. by A₁ from "जिघृक्षुराजो".—^{२)} Thus corr. by A₁ from "आप्यबच्छ". १५१७. ^{१)} Emended; A "कुम्भ".
 १५२६. ^{१)} Emended with C; A वयसो. १५२७. ^{१)} Thus A₁; C जलमप्यर्चय; doubtful.

- 1580 स राजबभ्रुवदामविभक्तमस्य रिपोरमुत् । अत्युद्यमोधिकं जातस्तिमिरिव निमिगिलः ॥१५३०॥
 कृतप्रभावं पितरि प्रपद्ये विगर्हणां नार्हति तत्प्रवृत्तिः ।
 कल्कीमवेधेत्तिलमुत्पद्यते किं तैलेन दत्तः कुष्ठमाधिवासः ॥१५३१॥
 देवेन्द्ररात्मजः मित्यः पार्थिवेनाधिगौरवम् । बर्धितोऽप्यमजत्वापः प्रतिपक्षसमाश्रयम् ॥१५३२॥
 ततस्तदात्मजो मिहः प्रस्थिते सुस्तलाहवे । नृपेणार्थावमानोऽर्थं खेदात्सावज्जमीक्षितः ॥१५३३॥
 1535 श्वात्स्वव्यान्तरं राजगममेत्युक्त्वा विनिर्गतः । सङ्गुभाराजलैर्मानी स्तानिमिक्षालवहणे ॥१५३४॥
 सर्वनाशादभूत्तः तथा न इति भूपतेः । तदन्तरापरिज्ञानात्कृतञ्जस्व यथाधिकम् ॥१५३५॥
 विभर्धैर्मित्यसंमूढा जानते त्वन्तरं नृपाः । तदा शक्या वदा तेषां प्रलपदैरेव सत्किंवा ॥१५३६॥
 भोजेन निर्भितामीको विभुतः सुस्तलो रणात् । लङ्घणीस्त्वं पताम्यागद्भिर्दक्षितमवागतः ॥१५३७॥
 मत्वाभुक्तस्ततो भोजस्तीक्ष्णतपकदर्शितः । उद्यानान्तस्तनुं तल्पे विषा सह मुह्यजेहौ ॥१५३८॥
 भयोत्तरेणोदतिष्ठचारः शराभूषकसः । ज्यायान्महात्मजः प्राप्तः सेनुराच्छिद्यतामिति ॥१५३९॥
 1540 हस्तलेख इतं राज्यं नाथावाशि हृतं यदि । स इन्द्रनावकेनाभूत्संदिष्ट इति पापिना ॥१५४०॥
 अतो जनेन चाविक्षत्यधमं पावधीन्मृधे । जरेन्द्रेऽश्वरदेवापवर्तिनं देवनायकम् ॥१५४१॥
 अजोऽजगाम स्वामस्यः सह व्यूहेन सादिनाम् । नगराधिकृतो नागस्तस्यामाङ्कुरितसैनिकः ॥१५४२॥
 यवात्सां पार्थिवोऽध्यात्मधामनृतान्धिते । बभार मोक्षलाशङ्कां सुस्तलाहवनिर्गतः ॥१५४३॥
 अत्यल्पेनो मल्लखन्यार्थवत्तस्मादशङ्कतः । अपनीतशिरस्त्राणस्नावस्त तमवन्दत ॥१५४४॥
 1545 मण्डलेऽश्वरत्नं स विषं शोभेरविश्वम् । ऊचे स्ववेष्टनं वाहीति स य पापस्तथाकरोत् ॥१५४५॥
 तस्य श्लोफलं दृष्टमेतस्मिन्नेव जन्मनि । मण्डले बहवन्मस्मिम्भिसित्वा जीवितं जहौ ॥१५४६॥
 ततो राजा सरितीरं प्राप्तः पक्षतं ह्यामरान् । सेत्वमे इवामविकृतान्दावद्वधान्मुमानिव ॥१५४७॥
 बलसवारबाणस्य तेषां मध्ये वपुर्बभौ । परं जनकचन्द्रस्य भुक्तस्येव तमोन्तरे ॥१५४८॥
 महासेतुः स घटितो राजा नौभिः स्वसिद्धये । पर्यवस्त्वन्विषयिष्यापञ्चवृणां सिद्धये पुनः ॥१५४९॥
 1550 अथादृष्टुरादाय वार्त्तिं हर्म्यवतुष्किकाम् । शतद्वारेऽर्मुकामा देव्यः शाहिद्वितादिकाः ॥१५५०॥
 लोको विरक्तः सेत्वमे दायदौः खड्ग संगरम् । ददृशौऽध्वज्योतीलागिमिव निर्बलिकयः प्रभोः ॥१५५१॥
 विजये सावशेषेऽसौ वल्लिरानोद्यताः प्रियाः । अनिशं वारवन्नाजा सेत्वमे रणममहीत् ॥१५५२॥
 अथ विन्यस्तवर्माणं राजसेनागजं शूरैः । सेतोर्जनकचन्द्रायाः प्रमुलस्थमनाडयन् ॥१५५३॥
 स विद्धो मर्मज्ञ शूरैः प्लातारोद्भारकृत्तजः । स्वचमूमेव चरणैरमृदाहिमुखीकृतः ॥१५५४॥
 1555 विधिनेव विषदेन सिन्धुरेण कदर्थिता । भवत्पत्निहवाराशो समप्रथमं वाहिनी ॥१५५५॥
 सेतुं तीर्णीस्ततो वैरिः सैनिकैर्धिमुखीकृतः । शतद्वाराङ्गनं वस्तः साश्चरोहोविश्वदृषः ॥१५५६॥
 वहासवेष्टरहितो ररोपि ददृशे न यः । मुष्णानस्यापि वस्यात्समुद्रा नैव व्यभज्यत ॥१५५७॥

१५३०. ^१) Emended with C; A चासा तिनेरिव. १५३१. ^१) Emended; A शङ्की, corr. by later hand into शङ्की.
 Cf. Böhlingk, *Sanskrit Wörterbuch in kürzerer Fassung*, vi. 216 b. १५३२. ^१) Emended; A सावधेपोलो.
 १५५०. ^१) Emended; A 'वेष्टर'.

स मयश्चिपुणाकीमुत्वेदमस्विजावमहः । पुनः पुनः सिन्धुमाग्नस्तवमीक्षकोर्षिजेः ॥१५५८॥
 अनवस्थितपाप्यन्ताघातप्रचलितं हवम् । निरोनु बहुशः कर्षणवृत्त्यामहं करम् ॥१५५९॥
 खल्व्वाटशीर्षपर्वन्तलम्बिनीः कुन्तलच्छटाः । आपवम्भमगोपान्तं करेण गलितसिना ॥१५६०॥ 1560
 लङ्घ्यलम्बनिर्मुपभोगपालितलाच्छलात् । कालाहिनेष मूर्तेषु वेष्टितोच्छुष्ककन्दरः ॥१५६१॥
 निस्सामूलतयोच्छुष्कोः अनुपीताविषासकृत् । ओष्ठानुस्तिष्ठ्य कृष्णेण विद्वलो जिह्वा लिङ्ग ॥१५६२॥
 कनीनिकासक्रेपु क्षामधूसरमाननम् । उषानीकृत्य पृष्ठस्थाः पद्मन्दीनमनाः शिवाः ॥१५६३॥
 परिधमचक्रान्तलस्तः स दृशे जनेः । बहिरानोचलास्ताव नारयन्करसंज्ञका ॥१५६४॥
 मल्लराजस्य वेदमाभूद्वाजाध्यायिनिकेपि चत् । तीर्था जवकचम्प्रेण तव बहिररीयत ॥१५६५॥ 1565
 राजधान्युन्मुखं दृष्ट्वा ज्वलन्तं बह्निमागतम् । भेजे पलायनं भोजो राज्यं निधित्य हारितम् ॥१५६६॥
 स मूर्तिर्द्विधां भीमैर्नैरिष्यतिरोहितम् । हारं भिरवा तुरंगमः प्राङ्गनाभिर्धौ बहिः ॥१५६७॥
 पद्मैः साविभिः सार्धं लोहहरीन्मुख्यमाभितः । प्रतस्थे सेतुमुपीवं सिंहराजमटापगम् ॥१५६८॥
 वातस्य दृक्पथास्थोः साक्षुरालोकचम्बिश्चम् । राजाश्वघारैः सहितो वेदमनां बहिरधमीत् ॥१५६९॥
 भवान्तरे मर्तुकामास्त्वानुं काथिवृपाङ्गनाः । भद्रमभिलस्यपरिजैरनज्यत चतुष्किका ॥१५७०॥ 1570
 शाहिपुष्पस्तदङ्गात्वा द्यावः पतिता इति । मत्वा चतुष्किकामृङ्गे ततोभिमुदरीपचम् ॥१५७१॥
 वास्तव्या डामराश्चाथ ग्रन्थोन्वोन्ममुदानुधाः । ज्वलतः क्षमापतिगृहाङ्गाङ्गागाराचतुष्टवम् ॥१५७२॥
 केचित्तव वधं प्रापुर्धिपदे केचनात्यजम् । अष्टवस्तुसंघामिः केषांविद्वास्त्वहमवत् ॥१५७३॥
 सितेयं शकीरेत्येकः कर्पूरं वदनेतिपत् । ततः सरिति तद्गाण्डं निर्देग्भवदने व्ययाम् ॥१५७४॥
 पामरैः स्वर्गचिन्ताणि कैश्चित्स्वर्गमहेच्छया । विनिर्देग्धानि वासांसि विचित्रं मम वादरात् ॥१५७५॥ 1575
 भविष्यैकिकस्तोमः सिततण्डुलविभ्रमात् । कचित्पामरनारीभिर्घट्टेभु विचूर्णितः ॥१५७६॥
 वसन्त्यष्टये देशेस्मिन्मलीकारेण तादृशा । एवं विदम्बिता लक्ष्मीर्न पुनः काप्सदृश्यत ॥१५७७॥
 विद्याधरीरिवोदात्तवेषाः क्षमापतिवृन्दरीः । हरन्तो डामराः क्रूरा दृश्यन्ते स्म पदे पदे ॥१५७८॥
 वसन्तलेखाप्रमुखाः सस्तुपास्तव चक्रिरे । निर्वातशेषाः स्वान्देहान्नात्यः समदशामिसात् ॥१५७९॥
 गृहाणां दह्यमानानामभूयतं चटकृतिः । गाढोष्मकथमानाभसिन्धुयोवप्रतीतिरूत् ॥१५८०॥ 1580
 श्रीपद्मश्रीप्रपाश्वस्थितस्तद्वीक्ष्य पार्थिवः । आर्षं शोकमिमं शोकास्मृत्वापाठीत्युक्त्वा पुनः ॥१५८१॥
 प्रजापीडनसन्तापास्तमुद्रतो हुताशनः । राज्ञः कुलं धियं प्राणासादग्धा विनिवर्तते ॥१५८२॥
 दग्ध्वाथ राजधानीं तामुच्छलो डामरान्वितः । अत्यक्तसैन्यं वीक्ष्यार्द्रं पारमेवातरत्युनः ॥१५८३॥
 ततो बुद्ध्वा मर्तुमिच्छन्त्ये राजाकुलात्मनाम् । उच्चावचैर्मनिर्द्वैधैः पदानीनां क्षणे क्षणे ॥१५८४॥
 गच्छन्तन्तपालादिराजपुत्रधिया मृधम् । दण्डनायककाष्पेन न्यविध्वत पदे पदे ॥१५८५॥ 1585
 बुधस्य लोहं वापि वाहीत्यूचे च चण्पकः । प्रयागस्योत्तरः पक्षः प्रथमाश्वमिः पुनः ॥१५८६॥

१५०१. ') Emended; A 'स्तवा शाखा. १५०१. ') Emended; A 'स्तोपलित'. १५००. ') Emended; A 'वसन्त्यष्टये.
 १५०८. ') Emended; A 'विद्या. १५०८. ') Emended; A 'भूवन्त. १५०१. ') 'च wanting in A; supplied with R C.

- भार्तामबुद्धा पुत्रस्य नृपतिर्भाकुलीभवन् । वर्षी भोजदेवस्य बाहीस्वाह स्म चण्डकम् ॥१५८७॥
 मयागमात्रानुचरो राजन्संपत्स्यसे क्षणात् । तस्मान्मामपि मा त्वाक्षीरित्यूचे तं स निःशसन् ॥१५८८॥
 सोम्यावीप्यस्तं वभाषे निश्रोहोसीति कथ्यते । स्वध्यायस्मिन्शगे कस्मात्समावुल्लङ्घ्यते वचः ॥१५८९॥
- 1590 विना पुत्रं न पश्यामि साकैपि दिवसे दिशः । त्वं तस्मिन्नुल्लङ्घ्ये न मय्यं कर्तुमर्हसि ॥१५९०॥
 अधामिमित्तं कतहस्तेष्वेव दिवसेष्वभूत् । मन्त्रिणो राजपुत्रेण तेन तस्यामिमानिना ॥१५९१॥
 गिरा प्रभोरुपालश्चस्तदागूरुणवर्धवा । स तज्जानन्नवद्वेजो राजपुत्रानुसार्धगात् ॥१५९२॥
 पञ्चाशताश्ववारैः स भ्रातृभृत्यादिभिः समम् । उसीर्णः सरितः पारमात्मना पञ्चमोभवत् ॥१५९३॥
 भ्रातृहयेष्वभारैः च शोषारंजात्यजे पथि । हवाथे पतिते सोभूद्वचकेनान्विता भ्रमन् ॥१५९४॥
- 1595 अनाम्यकाजघनोर्ध्वानां वा वर्त्मनाप्यटन् । गलितेहनि संप्राप वितस्तासिन्धुसंगमम् ॥१५९५॥
 एवमाप्ताम्परान्धुमन्वेष्टुं शशिणीचूचः । अन्येपि तन्निषं लब्ध्वा तस्य पाशोर्दवाचलन् ॥१५९६॥
 उल्कोपादायिना कुन्दं राजपुर्णदिविग्रहे । योगवानसहता भृत्याभिः सारः कटकः कृतः ॥१५९७॥
 लोहद्वयस्थिता विभं राजां पुत्रस्य कारितः । प्रवेशितः पुरं वैरी राजन्वन्वाहवाकुले ॥१५९८॥
 सर्वस्वभक्षिना येन स एव नृपतेरभूत् । तदाप्नुवितकर्तव्यवानिष्टा दण्डनायकः ॥१५९९॥ तिलकम् ॥
- 1600 राज्ञः कृत्स्नावस्यस्य मृण्यतो बहुमान्निवन् । नैकश्च स्विः कर्तव्ये काप्यरीरथियोभवत् ॥१६००॥
 सर्वैर्यथा निजितरन्ध्रमुखेन वंशः संपुरितो न खलु शम्भमपाकरोति ।
 नैतैस्तथा बहुपथमयेन मन्त्रः संकल्पितः किल न निधयमभ्युपैति ॥१६०१॥
 भाग्यक्षयस्वैतदेव लक्षणं प्राकृतोपि यत् । अष्टष्टः कथयेद्दार्ष्टान्मन्त्रं स्वहृदयोचितम् ॥१६०२॥
 त्रैलोक्यनाम्ना खलेन शंसता दण्डनायकम् । निरोध्य बलामित्यूचे भूयः क्षमाभूदणोमुखः ॥१६०३॥
 एकात्रैः साधवारैः प्राग्जिगाय त्वंस्तितामहः । तद्वृष्णमोक्षपटलोपात्तं तत्संयतेष्वया ॥१६०४॥
- 1605 पदानिमायसेन्यांस्तान्निहन्मः संहताभिपून् । पथान्निपत्य तैः साकं द्येना इव विहंगमान् ॥१६०५॥
 ततश्चिलिपावेव राशिं तत्कटको दिशः । सवृष्टजम्बुहृतो रङ्गमेतिलोक इवागमत् ॥१६०६॥
 पारेवितस्तां प्राप्तेभ्यः पाथेयायात्मजन्मनः । स शैर्याराजजन्मभ्यो रत्नधैवेयकायदात् ॥१६०७॥
 भारामिकैस्तैः संप्राप्ते राजचिह्ने क्षणादिव । तेजःस्फारोजितो राजा गतश्रीर्दृष्टो जयैः ॥१६०८॥
 पदे पदे श्रव्यमानसैन्योक्षपटलादिषु । स्थानेषु बाधमीत्कश्चिच्च व तत्स्वापदानिकम् ॥१६०९॥
- 1610 संभवार्यथैव बभ्राम सायं वेदमानि मन्त्रिणाम् । प्रवेशं प्रददौ चास्य न कोपि द्वारि तत्स्वयः ॥१६१०॥
 प्रायोपवेशुकाकुलाः शक्त्यास्त्वय्यने न कुञ्चितम् । मिथ्यासंभावनाभूमिभूपाणां ब्रह्मबन्धवः ॥१६११॥
 ये केपि देशे सन्मयस्मिन्नाहरेष्वास्थया भ्रमन् । प्रविशितुर्गुहान्प्राप कपिलाख्यस्य मन्त्रिणः ॥१६१२॥
 तस्मिन्लोहर्कोदस्ये तत्पत्न्या स्यानुमार्थिकः । नैमिष कोहं गन्तुं न पावित्स्वैवमोहितः ॥१६१३॥

१५९४. ¹) Emended; A आह्वारि.—²) Thus A; cf. vii. 1607. १५९५. ¹) Emended; A निसारः. १५९६. ¹) Emended; A राजपुत्रस्य. Cf. vii. 1458. १५९९. ¹) A, writes here ३ instead of तिलकम्. १६०४. ¹) Emended; A प्राग्जिगायन्तस्तिताम्. C "याव सतिता". १६०५. ¹) A, शेषा — राजन्मन्त्रो; & subsequently supplied by A, or later hand — but conn. शेषा-राजान्तः. vii. 1594.

आर्यस्य तस्य तत्पुत्रैः पितृशत्रोहकारिभिः । ऋणिकैश्चर्मणस्य स्वं निःसैरिष गोपितः ॥१६१४॥
 सरोरोस्मीति सोशासीस्त्वयं मृगश्विषण्णाम् । तदैव गोपिताशेषकृत्यो दुर्मन्त्रिभिः पुरा ॥१६१५॥ 1815
 मृगीतसर्वनिद्रादयः पार्श्वस्थेष्वप्यविशसन् । अभुत्थुस्तुमुत्तीर्णो नितरां विरलानुगः ॥१६१६॥
 प्रख्यापयन्तः संभूतिं पट्टविंशति कुल्लुपे । तेजस्विनो मास्वतोपि सहन्ते नोद्यकैः स्थितिम् ॥१६१७॥
 नेत्यन्तेनन्तपालाद्या राजपुत्रास्तमस्वजन् । सान्द्रतां दधति ध्वान्ते स्थगिताद्याः पदे पदे ॥१६१८॥
 बाहनाज्जोहिलमटोपान्तं प्राप्यावतीर्णवान् । स दण्डनायकेनापि तस्यजे सानुजन्मना ॥१६१९॥
 इहास्मच्छुभुरावासस्तत्र वस्तुमिमं निशम्य । वीक्ष्य ते स्थानमेध्यामीत्युक्त्वा ध्याजेन सोवतत् ॥१६२०॥ 1820
 विद्यासोरनुजं तस्य पाथेयार्थं प्रयागकः । यथास्वेङ्गदमस्यै स प्रादास्त्वक्कृत् तत्पुनः ॥१६२१॥
 एकांभुकावशेषभीस्तनो वा शोपजीवितः । प्रयागशोपानुचरो नृपतिः समपद्यत ॥१६२२॥
 स्रदश्चपकमृत्तस्य जलकाख्यस्य तत्क्षणम् । मुक्तो नामान्तिकं भ्रामो नृपतेराप्रतामगान् ॥१६२३॥
 उनीपविहितैः स्वातैरपे दुःसंचरा स्तिः । धाम्यतस्तानुवाचेति नारी काचिद्गृहान्नरात् ॥१६२४॥
 तनस्तीरे वितस्ताया निपण्णेस्मिन्प्रयागकः । गन्तुं जयपुरं कौटमायुहाय स नाविकान् ॥१६२५॥ 1825
 स हि प्राक्मन्त्रिष्वं चक्रे तत्रयैः सह शस्त्रिभिः । नृपं प्रियाभयं नेतुं भीमादेवस्य मन्त्रिभ्यः ॥१६२६॥
 उज्ज्वलाभयिणाप्युभे भीमादेवेन येन सः । राशोभुगो गमिष्यामि प्रविष्टस्योपवेशनम् ॥१६२७॥
 मौचैरारात्रतां नाशमाहरोह न भृपतिः । नाशोन्मुखः समासन्नदृष्टिपानभयाकुलः ॥१६२८॥
 पर्वोपतत्कालकरस्यभोगिसदृशनेनेय मानप्रदीपः ।
 क्षिप्रं प्रशान्म्युन्मुखतामुपैति विनाशकात्पेय शरीरभाजाम् ॥१६२९॥
 तस्मिन्श्रोहक्षमिक्षेपि यस्य मानवतः परम् । अनन्यालोकिनी दृष्टिर्भजे कुलवधूत्रनम् ॥१६३०॥ 1830
 नीलाभ्ययः स विम्बाख्यो क्षामरोमिलिनोहितैः ।
 नदापि प्रययौ राशो विस्मृतिं संभवार्थिनः ॥१६३१॥ युगलकम् ॥
 ततः प्रावर्तत त्यक्तुः धारि वारिमुखां गगः । क्षमाभिव क्षालयितुं श्रोहस्पर्शेन दूषिताम् ॥१६३२॥
 भूमिर्जना वृष्टिपानस्तमिहा दुःसहायिता । वैदिभीतिरिति प्राभुत्किं किं तस्य न दुःखवन् ॥१६३३॥
 इति वृत्तानुरोधेन धिगुत्कर्म्मविधायिनाम् । अस्मर्तव्यमपि व्यक्तं नाम दाहिष्यतेपुना ॥१६३४॥
 सोमानन्दाभिधानस्य पूज्याः सिद्धस्य देवताः । सोमेभ्युराभिधाः सन्नि काधिप्तिनृचनान्तरे ॥१६३५॥ 1835
 तस्माच्छिताङ्गना मुक्तनरुपच्छन्नवाटिका । अभ्युद्युताभिधानस्य कुटी क्षुद्रतपस्विनः ॥१६३६॥
 वारस्त्रियां स विरहभुजंगीतिप्रविद्धया । भिक्षाख्यया समं भजे चेष्टितं कुटिनोचितम् ॥१६३७॥
 तस्य प्रतापगौरीशदेवगारागान्तिकस्थितेः । कुटीं मुक्तेन तां निन्ये क्षमाभृष्टस्तु स तां क्षयाम् ॥१६३८॥
 मुक्तमालम्ब्य नृपतिस्मालम्ब्य प्रयागकः । यान्ति स्म क्षोभेन क्षमां पश्यन्तोन्नरान्तरा ॥१६३९॥
 निवृण्णीवोक्त्रसंयुतकूतवासाः स्खलवृषः । स तां प्रयागमुक्ताभ्यां कथंचित्पापितः कुटीम् ॥१६४०॥ 1840

१६१४. ^१) A, writes here ३ (instead of दुर्मन्त्रि). १६१५. ^१) Emended; A सोमुजन्मना. Cf. vii. 894. १६२०. ^१) Emended; A निजम्. १६२१. ^१) Emended with C; A संजुम्. १६२१. ^१) Emended; A पुनादेव. १६२१. ^१) Emended; A दावराभि. १६२१. ^१) Thus A. १६२५. ^१) Thus A₂; A₁ वनाभिव. १६२५. ^१) Thus A₂; A₁ अभुत्थुस्तुमुत्तीर्ण. १६२५. ^१) वारस्त्रिया supplied by A₂ in space left by A₁. १६३६. ^१) Emended; A क्षयम्.

- तदा कुमन्त्रिनिष्कृष्टं स व्यापहारणक्षमम् । शोचन्सस्मार कन्दर्पं हृष्टं दैत्यमिवोत्पलः ॥१६४१॥
 प्राकारभूर्भा मुक्तेन प्रविष्टेन हतार्तलाम् । नृपः कुटीप्राङ्गनोर्वी विवेशास्थिततापसाम् ॥१६४२॥
 विशतोद्दमक्षतः पादस्तस्यामृदक्षिणोत्पलम् । मेने तेनानिमित्तेन स मृत्युं समुपस्थितम् ॥१६४३॥
 कुक्षामर्षलक्ष्मणां निषण्णस्याङ्गने वयौ । रात्रिर्मितमनो भीमा तस्य घोरभ्रमातिनी ॥१६४४॥
 1645 पञ्चोपनिमः पङ्कजकृष्णखिलस्थो निनाव ताम् । दासकम्बलिकाच्छन्नपात्रो वृष्टसुचरां निशाम् ॥१६४५॥
 विस्तमरान्तराहुः खमासीनप्रबलायितैः । निर्भिद्रस्वभयच्छात्रद्वयक्षिव समाकुलः ॥१६४६॥
 कोहं केनाभिभूतोऽयं क्व वने कोनगोधुना । किं कृत्यमिति निर्धाय मुहुर्मुहुरकम्पत ॥१६४७॥
 हतं राज्यं मित्रा हन्त्या भ्रष्टः सनुरबान्धवः । जातोऽस्येकाक्षयपाथेयो लुठन्मिक्षाभुजोङ्गने ॥१६४८॥
 इत्येकैकं च निर्धाय दुःखं नैक्षिष्ट सोपमम् । प्राप्तापसादं शोचन्तमात्मनृत्वं कषात्स्वपि ॥१६४९॥ युग्मम् ॥
 1650 भोजस्तु वाजिभिर्हिवैरवशिष्टैः समं व्रजन् । हस्तिकर्णान्तरे प्राप निर्मल्य नगरान्तरान् ॥१६५०॥
 व्रजतस्तस्य भीरासीक्षितवं पञ्चवैर्दिवैः । पुनः संतापुयां राज्यं यदीन्द्रोपि भवेद्विपुः ॥१६५१॥
 वर्षेवास इव पौषे स्फुरन्मि न कर्म पुरुषाधिकीर्षति ।
 कर्मवायुरिव संवृष्टान्दाम्मुदमेव कुर्वते नु तं विधिः ॥१६५२॥
 मान्मर्दिनपाथेयं भृत्यं योगेश्वरामिधम् । प्रतीक्षमाणश्चेक स रङ्गवाटान्तरे स्थितिम् ॥१६५३॥
 भून्वे देवपूरे तत्र तिष्ठच्छ्रुत्वा तमागतम् । स निर्वयौ तेन तस्मिन्निःशङ्कं प्रहतं पुनः ॥१६५४॥
 1655 तत्र मातृकृतद्रोहे क्षत्रधर्मोदविच्युतः । राजपुत्रः स यक्षके न तत्कस्याङ्गुतावहम् ॥१६५५॥
 स सिंह इव संहारं कृत्वा युधि विरोधिनाम् । अस्त्राङ्गरागतिप्राङ्गो वीरशय्यामभ्युपयत् ॥१६५६॥
 भ्रातास्य भ्रातृलापत्वं विप्रे पद्माभिधः । खेला लालितवक्षैव संख्येयसंख्यपराक्रमः ॥१६५७॥
 मठं सूर्यमतीदेष्ट्याः शर्वर्यामु लोविशत् । भ्राताप्यस्य रणभान्तो लवणोऽस्मात्समाययौ ॥१६५८॥
 हनं भोजं भुतवतोर्हर्षमात्रे स्थिते तयोः । यनस्तुस्त्रातभूतेभिरैका पर्यशिष्यत ॥१६५९॥
 1660 प्राप्तमप्राप्तवद्वाज्यं तथापि प्रत्यभातयोः । प्रवासे विस्मृते राज्यद्वले लम्बे च कुत्रचित् ॥१६६०॥
 शङ्के कुतर्षिदानीतो मुक्तेनान्विष्य तापसः । प्रणम्य नृपतिं चक्रे स्वकुटीं तां निरर्गलाम् ॥१६६१॥
 तां दंशमशकांकीर्णमास्तीर्णतृणविहराम् । कृतामृतसेकां मुक्तेन नृपतिः प्राविशत्कुटीम् ॥१६६२॥
 यद्विरा बहुमानोभुच्छ्रुतया भूभुजापि । स भूमृष्टाटुकारित्वं भीतो भिक्षाभुजोप्यगात् ॥१६६३॥
 भिक्षाकस्योचितं घाट्यमनुनालं वपावहम् । आलापाभ्यवहारार्थो तस्य भूयन्त विज्यये ॥१६६४॥
 1665 स भिक्षाकः प्रयागेन विक्रयायाधरांशुकम् । निजं दत्त्वा विसृजे विपणिं भोज्यसिद्धये ॥१६६५॥
 कटुक्तिः कटुवागमे परोक्षं भेदभीतिरुत् । नृनापसो दौस्थ्यहेतुर्नृपस्वारिष्यत्वाप्यभूत् ॥१६६६॥
 मध्याह्ने स्कन्धविन्यस्तभोज्यमाण्डकरण्डिके । तपस्विन्याप्यथान्ये तेन क्षुद्रतपस्विना ॥१६६७॥
 मृत्युभिक्षाकयोः पूर्वं स्त्रिया अप्यद्य पार्थिवः । स्वं वीक्ष्य गोचरीभूतं निराज्ञो जीवितेभ्यत् ॥१६६८॥

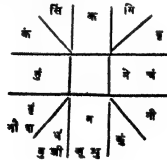
११५५. ') Emended with C; A 'भीतिवतो. ११६१. ') प्राङ्गे कुतर्षि, पसः, चक्रे स्वकुटीं तां, supplied by A, in space left by A, ११६२. ') Thus corr. by A, from A, 'पावन'.—') Emended; A 'वैषका'.

तेन प्रयागोपहतं भोज्यं तदनुरोधतः । स्पृष्टमेव न मुक्कं तु तीमदुःखोल्लवणात्मना ॥१६६९॥
 का चार्तेति प्रयागेन प्राङ्गमस्येन वृष्टया । तापस्या धाम्यवा व्यक्तमुक्तो भोज्यवधस्ततः ॥१६७०॥ 1670
 मिथैतादिति तेनायं कथ्यमाणोपि पार्थिवः । भुक्तिं तामङ्गशकुनं परीक्षामुद नावृष्या ॥१६७१॥
 नारोहनि गिरं शत्रोरभियाख्यायिवोपि यन् । तस्य संवदृते दुःखं निमग्नस्य तथापि ॥१६७२॥
 स शोषक्षान्मजं बाल्ये नीत्यै वां वन्यतां व्यधात् । भाजन्म दुःखतादित्यै मेने तस्यात्मनस्तथा ॥१६७३॥
 हतः स समरे वृत्त्या प्रवीरस्पृहणीयवा । जज्ञे तेनातिधास्तस्यादकुशायीव कालितः ॥१६७४॥
 गात्रेषु हारान्पुत्रस्य यौवनम्युदवक्षसि । पश्यन्नात्मनि संकल्पैर्विहृतः सोऽकृताशिषः ॥१६७५॥ 1675
 रक्षणीयो हतो बालो बृहस्पत्यै स्वजीवितम् । रक्षाम्यनुचितार्चैरिजिह्वायेति स चिन्तयन् ॥१६७६॥
 एषं स पुत्रशोकेन धृतावाच्यव्ययो व्ययन् । विनाय तापसावासे द्वितीयामपि यामिनीम् ॥१६७७॥
 कृतार्थनः प्रयागेन प्रयानुं भगवन्मठम् । शोकहारितधी राक्षी न संकल्पमपि व्यधात् ॥१६७८॥
 लम्बेन्दुवदनं सान्नावदयायांभोलुर्धणि । रथाङ्गाक्रान्तिनी रात्रिः सशोकेवाध सागमन् ॥१६७९॥
 क्षुत्पिपासापरिक्षामं प्रभुं वीक्ष्य स तापसः । पार्थ्यते स्म प्रयागंन प्रातर्भोक्तव्यसिद्धये ॥१६८०॥ 1680
 उपनिन्ये विनिर्गद्य प्रविष्टस्तापसस्तयोः । सव्यञ्जनाक्षपुणं ह पात्रे -- संगात्पुनरः ॥१६८१॥
 कस्यापि गृहिणो यागोस्तवादेते मयाहते । तस्मिन्निव्युक्तवस्युचे विनिश्चस्य प्रयागकः ॥१६८२॥
 राजन्स्वामिविद्योगेस्मिन्पश्य लोकस्य ह्रस्यताम् । स तं जगद विहसन्तिक मूढ इव भावसे ॥१६८३॥
 यो गतो गत एवासौ तत्सत्या नापरः क्षतः । सर्वो निजहृत्तापेक्षी न किंचित्कोपि शोचति ॥१६८४॥
 लोकैकचक्षुषि गते परलोककर्मै लोकः स्वपित्यलिल एव ह्रस्वं गृहेषु ।
 कोन्यो विचिन्तयितुमर्हति विचिन्तेतन्निष्ठेन्मया विरहमेव कथं किलेति ॥१६८५॥ 1685
 पुत्रस्य ज्ञेहविश्वासः पूर्वमास्तं क्षये भुने । वयैकः प्रमथेक्षान्यस्तथा स्नेहोपि देहिमः ॥१६८६॥
 अहमेव हनं पुत्रं भुव्वा जीवितजीविमम् । निशामि स्वस्थवद्यत्र तत्रान्यो निव्यतां कथम् ॥१६८७॥
 इत्युक्त्वा विरते रात्रिं पुनर्गूढं प्रयागकः । प्रैरयत्तापसं भोज्यं कर्तुं ते भाजने त्वजन् ॥१६८८॥
 ह्यस्तनव्ययशिष्टं मे पथीमं नास्ति वेतनम् । वने तथापित्युक्त्वा स सखेद इव निर्वयी ॥१६८९॥
 गोप्यं रहस्यभणितमव्यल्पहृदयातिथि । अमृतं पारतमिन्न नाल्पसत्यैः सुदुर्जरम् ॥१६९०॥ 1690
 कुल्यो मनोरथो नाम विप्रस्य वनवासिनः । सुहृत्पस्विनस्तस्य तां कथामुपलब्धवान् ॥१६९१॥
 रात्रः संदरयं दायार्दं भवावो भूतिभाजनम् । इत्युक्त्वा तेन निन्ये स श्लोघृतां शुद्धतापसः ॥१६९२॥
 जज्ञे भूत्येन गणैर्ग जातः सौन्दर्येन केवचित् । सदृशं वरसदसतोर्हापकं जन्मकर्मणोः ॥१६९३॥
 हस्ताराजस्तां पद्वृत्तिं बुद्ध्या ताभ्यां न्यवेदयत् । उच्चलाय समादिक्षत्कार्यं तत्र तमेव सः ॥१६९४॥

१६७९. ¹) Emended; A तेनार्थ. १६७९. ²) सत्वा supplied by A₂ in space left by A₁. १६७९. ³) Thus corr. by A₂ from A₁ हुतो.—) रक्षाम्यनु and सत्वाये supplied by A₂ in space left by A₁. १६७९. ⁴) Thus corr. by later hand from A₁ "वदना.—) Emended with C; A "हवायान्मो". १६८९. ⁵) Two *aksharas* wanting in fourth *pāda*; the lacuna not marked in A; C तस्मिन्नात्पुनर. १६८९. ⁶) Thus A₁; A₂ पूर्वमास्तये. १६८८. ⁷) विरयत्तापसं supplied by A₂ in space left by A₁. १६९२. ⁸) Emended; A श्लोघृतां.

- 1695 केचित् भूतिभिश्चायमिल्लाराजीवसर्पणे । कायस्य कारणं प्राहृस्तयोस्तापसविषयोः ॥१६९५॥
 भार्ता येदवगीतेषु ह्यनहभोजसंकुले । काले तद्वृत्तपाशास्य तस्यैव श्रोत्रमुद्यता ॥१६९६॥
 भवाकस्त्वन्माकडो लम्बा तास्ता विमाननाः । विप्रे वस्व कारायां युक्तं तत्तस्य कर्मणः ॥१६९७॥
 भुक्तो हर्षदेवस्तु प्रयागेमार्थितोसकृत् । प्रत्यये पुत्रशोकेपि भोजनायाकरोन्मनः ॥१६९८॥
 गृहीतभोजनं जानन्मात्रं प्राप्तं स तापसम् । तमोरेर्बहिरैसिद्धीनाच्छिबुरिवागडजः ॥१६९९॥
 1700 अपहृष्यं कुटीं कृत्वा वेदितामेव शस्त्रिभिः । शुभाय चाङ्गनहाराहार्यमागमलाङ्गुलिम् ॥१७००॥
 जानन्मात्रं ततो श्रोत्रमङ्गनात्पापमम् । सशस्त्रिणं मुक्तमहीस्वाङ्गयन्तं व्यलोकयत् ॥१७०१॥
 मुक्तं विसृज्य कृत्वा च हारमुद्राटितारि । स्वकभीरादधे तर्ष्णी क्षुरिकामन्तिकस्थिताम् ॥१७०२॥
 एकस्तस्यविधं क्रूरः साहसाहंक्रियोग्मदः । आरुहोष कृष्टासिधेनुः कवचितो भटः ॥१७०३॥
 न राजा संकटकुटीरुद्राधामोपपातयत् । क्षितौ व्यायामकुशलो नावभीक्ष्णपा पुनः ॥१७०४॥
 1705 पतितेन हतेनार्थो वराकेणामुना न मे । इत्युत्ते दुरईकारमस्तस्मिन्पि क्षणे ॥१७०५॥
 नीप्रमुत्पाद्य विपत्तयेकोन्मोप्युत्पन्नभटः । भयाङ्गुमी न्यपततां तं विलोक्योद्यतायुधम् ॥१७०६॥
 पृष्ठे पूर्वं प्रविष्टस्य निष्ठग्न्यानकनिधुरः । स हरोरिव चामुण्डा रेने दण्डाकृतिः क्षणम् ॥१७०७॥
 न सिद्धानैर्नो भेरीनूर्यथोर्ध्वं चोन्मदैः । शस्त्रशयैः स शुभुभ भूपस्यान्तक्षणे रणः ॥१७०८॥
 आलोभोण्डववेशस्य विद्याता इव डामराः । परं प्रवेशितास्तस्य निःशब्दं शस्त्रिणः कुटीम् ॥१७०९॥
 1710 अधान्यो नीप्रमार्गेण संप्रविष्टः प्रयागकम् । हत्वा दोग्धि च शीर्षं च राजानं समुपाब्रवीत् ॥१७१०॥
 राज्ञः प्रहरतः शस्त्रं वज्रयित्वा स शस्त्रभृत् । वक्षसि क्षुरिकाघातहवं प्रादात्कृतस्वरः ॥१७११॥
 वर्णान्महेश्वरस्थेनाग्निहस्ता गनजीवितः । पपात निहतो भूमौ छिन्नमूल इव द्रुमः ॥१७१२॥
 पलाय्य संग्रहशतो योऽवधौरस्य यादृशः । चक्रवर्त्यपि स प्राप वधं वेदमनि तादृशम् ॥१७१३॥
 नाम्नः स इव कालेस्मिन्दृशे भूमिमावृषः । गर्मनिर्हरणत्वं च तस्येवान्यस्य नेक्षितम् ॥१७१४॥
 1715 यद्वैकैव संप्रामयैमुखयेनोद्यतात्मनः । सर्वपकारक्षममे माहात्म्यं तस्य खण्डितम् ॥१७१५॥
 नेयमुद्विस्त्वमेवासीदथ वा तस्य वृषणम् । सर्वक्रेशावहा दोषाः कुत्सास्तन्मन्त्रिणां पुनः ॥१७१६॥
 हास्यवारिंशतिः साष्टमासा यस्य वयःसमाः । स शुक्रभाद्रपञ्चम्यां हतोऽप्ये समसन्नते ॥१७१७॥
 राजा दुर्योधन इव स्वर्षशच्छेदमिच्छता । सोभूज्जातकयोगेन कारितः स्वकुलक्षयम् ॥१७१८॥
 तस्यासन्मार्कण्डेयी जीवबुधो मरुत्तमः । तनयामिषजामिषलेषु कर्केटजन्मनः ॥१७१९॥

१६९५. ^१) Emended; A भूमिभा°. Cf. viii. 94. १७०४. ^१) Emended; A संकटो. १७०५. ^१) Emended with C; A प्रविष्ट. १७१७. ^१) Emended; A हास्यवारिंशतः. १७१९. ^१) Emended; A तस्यासीत् शोभा.—^१) Emended with C; A °प्यजि.—^१) A, explains this verse by the following *janmachakra* :

चन्द्रैस्तेज्यंशपेणु जमदात्मजनेषु नृन् । आहुः ह्यसहिताकाराः कौरवादीन्कुलान्यकान् ॥१७२०॥ 1720
 मिश्रंशयो जनः कृत्स्नो देहोस्मिन्धैरिगेनिकम् । रत्नोरिव शिरश्चिह्नत्वा स्वामिनोपि विनाश तन् ॥१७२१॥
 तस्योत्तमाङ्गे भूमर्मुच्छिद्यमाने सत्तामरा । चक्रे भूर्भिरधापि यौर्गुह्ये महतं जहौ ॥१७२२॥
 तन्मुण्डे लघुडाह्ये बहनुक्तं जगो व्यवधान् । अभूतेनाभिश्चापेन शोचे शीर्षोपसर्वमाह् ॥१७२३॥
 मण्डले देवविद्यानां यथामुष्मिन्निषादवम् । तथा सर्वं प्रवृत्ते भूपतेर्मुण्डजग्वनम् ॥१७२४॥
 नैसिष्ठ तच्छिरः प्रामनौचित्यादुच्छस्यो नृपः । भूत्वा चिरमुदञ्जसु कारवानास वह्निसात् ॥१७२५॥ 1725
 चिक्रष्टं तत्करस्येव तादृशश्चक्रवर्तिनः । नोच्छलाङ्गं विना प्रान्त शरीरेणान्तसत्किंच ॥१७२६॥
 भुल्यत्वक्तो नष्टर्षभो गौरकाशयेन केनचिन् । स काष्ठागारिण चक्रे नमोनाथ इवाभिसात् ॥१७२७॥
 शीर्षो हर्षनृपोदन्तः सोढं कोप्यद्रुतावहः । रामायणस्य निवर्तं प्रकरो भारतस्य वा ॥१७२८॥
 आग्याम्बुनाशनितस्तरलाः भियस्तास्तबाचलानविरसं प्रसभोचतत्त्वम् ।
 तद्यापि नैव नत मोहहताद्यानां शार्ङ्गिणं प्रयाति विभवानुमवाभिमानः ॥१७२९॥
 नावत्यम्बवरोधिकापरिकरे नैकापि चक्रन्द् नं तावत्सम्बन्धनेषु नानुसृतवाग्कोप्यास्त शीर्षे व वा ।
 लोकस्य लघुजोपतिप्रमनसो वीर्येति निःस्नेहतां निर्बैहं लघुपेत्स नाभयति चिक्रस्त्वान् वनान्ते रतिम् ॥१७३०॥ 1730
 नावौ किंचिन्नयति नियतं यच्च पथाच्च किंचिन्मध्यैकस्मात्सपदि वदवन्तौस्त्वहीस्त्वानुरोधम् ।
 निःशीर्षाङ्गिर्नैव इव मुहुः कोपि जन्तुर्नैटित्वा नो जानीमो भवजवनिकान्तर्हिताः ह्य प्रयाति ॥१७३१॥
 भीः सांसवाहनकुलेहूत कान्तिराजर्षयो स्वजन्मुदयराजकुले प्रतिष्ठाम् ।
 भृङ्गः छरीर्धिरहितं जहती हिमाद्रिर्विन्धे नटे छरगिरेरिव वासरभीः ॥१७३२॥
 इति काश्यपीरिक्कमहावतस्यचण्यकप्रमुसूतोः कश्यपस्य कचेः कुतौ राजनराज्याणां सप्तमस्तरङ्गः ॥
 समाप्तानवनावस्थां ब्रह्मोनाथां यहीभुजः । वदबोह्यराजस्य वीरो ज्ञातः प्रकीर्तिताः ॥ -
 राजानः ६ श्लोकाः १७३३ ॥

1720. 2) A, gloss सु. 1732. 3) Emended; A 'शीला'—3) Emended; A 'काण्डराज'. Cf. vii. 1285.
 Colophon. Thus A, perhaps for 1732. A, adds here चिक्रितश्च नवा राजानकारलकण्डेन.

॥ अष्टमस्तरङ्गः ॥

ॐ नमो विप्रहर्त्रे ।

- मौढाः कम्बुकिनो वरहरवृषः कुम्भसुधारयुतिर्भित्वाप्येपि बहिष्कृतः परिकरः सोयं समस्तोप्यहो ।
 अर्धोपहसतीकृताङ्गगवता चारित्र्यचर्चाविदा सा भिर्याङ्गुरितं चराचरगुरोरन्तर्मुदं पार्ष्वती ॥१॥
 उन्नकोपमसारोभूत्कंचित्कालं नवो नृपः । प्राक्कृष्यादिव पायोभिरव्यञ्जितविधामृतः ॥२॥
 सोदरो डामरौचध तस्याभूतां भृशोन्मदी । मेघस्येव पुरो नातावमहौ स्फूर्तिहारिणी ॥३॥
 सर्किचमविधायसीद्वाता ययौवनोन्मदः । राशो दुष्यक्रिया दौःस्थकरी वात्सल्यशालिनः ॥४॥
 5 खोनिशं हि गजाकरो विकोशासिः परिभ्रमन् । आत्सारां मर्षी पीतरसां दक्षिरिवाकरोत् ॥५॥
 एकीभूतानमूत्सवीण्डामराजिर्दहामिना । इत्युक्तं तेन नोर्वाभृत्सत्स्वैकापो नवोपहीत् ॥६॥
 इत्येवौ मन्त्रितामन्ता हैराज्येषुः सहोदरः । भूर्भुवःशेत्यभूर्किं न भूपतेस्तस्य संकटम् ॥७॥
 अधिरान्याभिषेकेण सत्कृत्य भ्रातरं ततः । पानुं लोद्ग्नसंबन्धं प्राहिणोन्मण्डलान्तरम् ॥८॥
 हिरदायुधपचयकोशामास्यादि स जगन् । निनाय सर्वं वात्सल्यादनिषिद्धोपजन्मना ॥९॥
 10 आशङ्क्य कोद्वृत्त्येभ्यः प्रवेशे पत्यवस्थितिम् । उत्कर्षेण प्रतापायस्य सह निन्देब्रवीथ तान् ॥१०॥
 कुर्यामनु नृपमहं प्रतिहार्यं समाचरन् । नद्याः स्वभृत्यवत्सधुर्भुजो भुम्यनन्तराः ॥११॥
 दिनानि सप्त संवदे मार्गे तदनुयायिनाम् । गायनः कनको लम्भान्तरो देशान्तरं ययौ ॥१२॥
 वाराणस्यां विजहता निर्वेदानेन जीवितम् । हर्षभूभर्तृभृत्येषु व्यक्तं निन्दे कृतहता ॥१३॥
 ऊर्ध्वोपिरोहं शशिण्याहस्युनामुखलः पुनः । सेवास्मृत्या दृष्टीः सेहे चन्द्रो भोगिनामिव ॥१४॥
 15 तथा जनकचन्द्रेण दर्पाव्यवहत् तदा । राजान्ये डामराध्यासम्बधा नष्टमभा हव ॥१५॥
 अभयस्योरशामनुत्तनवायामजीजनत् । राश्यां विभवमस्यां यं भोजो हर्षनृपात्मजः ॥१६॥
 जातं मृतद्विप्रदानन्तरं गृहभिः शिशुम् । आयुष्कामैस्तमावदाभम्यभिक्षाचराभिधम् ॥१७॥
 अष्टमप्यारिसंगानतनुत्वेनापि योचितम् । ररक्ष तत्रिरा राजा राश्याधाङ्गे समर्पयत् ॥१८॥ तिलकम् ॥
 नमादाय स्वयं बावी यावद्वाज्येकरोन्मनः । तावद्भारोद्भित्तो नीतिकौटिल्यमुखलः ॥१९॥
 20 तुल्योन्मादासद्विगुण्वावसौ कुप्यन्तु डामराः । एष एवातिसत्काराद्यस्तु विशदाशयः ॥२०॥
 इति संक्षिप्य स शरदित्सां तस्योदयोपयत् । यथा विकारं प्रचक्षुर्भामिदेवादयोऽखिलाः ॥२१॥

१. ') Thus A₁; A₂ निन्द्यात्. २. ') Emended; A 'सुकिचिक्कालं. ५. ') कोपासिः supplied by A₂ in space left by A₁. १०. ') Emended with C; A हवे. १६. ') Emended with C; A सपपेयव.

तेषां तस्य च मात्सर्वं यदा पर्याप्तिमावयौ । तदान्धोन्मत्तमिता भृत्वाः पणं चकुर्मुमुक्षवः ॥२२॥

दिरभूः क्षमापतितेषां सेतुवृष्टे र्ण भिषः । कार्यमागोपि स्रविषैरारोह चतुष्किक्कात् ॥२३॥

इन्द्रयुदे मृत्युं नु डामरैरुभयाभितैः । अथ मरभ्यताकस्मात्स्वरन्धैर्वीरयो रणः ॥२४॥

सेतुद्वयाध्वना युदे लभे रात्रिं सारितदान् । बोधा जनकचन्द्रस्य शरवर्षमवाकिरन् ॥२५॥

95

बान्तः शराः सलीकाराले स्पृष्टनृपाधिपदाः । ममाः स्तम्भेष्वहयन्त कोपेनैव प्रकम्पिनः ॥२६॥

आकृष्य रोभ्यौ भूपालं बलादिव ततोनुगाः । प्रविष्टा मण्डपद्वारं चक्रिरे निहिवर्गलम् ॥२७॥

शस्त्रं जनकचन्द्राया भीमादेवारयोपि ते । चतुष्किकायां चक्रुस्ततोन्धोन्वं जिघांसवः ॥२८॥

मुमुके तत्र शठ्याजं भीमादेवानुभिनन् । तीक्ष्णो जनकचन्द्रस्य कालपाशात्मजोर्जुनः ॥२९॥

स वीक्ष्य स्वं क्षतं श्रोहं प्रयुक्तं भुमुया विवन् । पादमहाराम्बिषद्वे क्रोधाद्वारि नृपैकसः ॥३०॥

80

अभग्रे तत्र संत्रासात्स्नानश्रोत्रबन्धनं गतम् । अपाबत्कृष्टशस्त्रीको भीमादेवो जिघांसवा ॥३१॥

स्तम्भच्छस्तहितोभ्य तद्वेदगणनापतिः । मभ्यं जनकचन्द्रस्य कृपागेन द्विधा व्यधात् ॥३२॥

तस्मिन्वते तदनुजौ गग्गसत्रौ प्रधावितौ । स एव करवातेनालसिगोह्रव विस्तौ ॥३३॥

अवभज्य तदं वधः द्युचिदं नावतिष्ठते । उदयकर्मा च पुमाबिहत्यास्तुक्तं रिपुम् ॥३४॥

स हि द्विभाद्रे तत्राग्ने हर्वाणाहादनन्तरम् । अन्धुनानतिरिक्तैर्यक्षिभिः पक्षैरदभ्यत ॥३५॥

85

यद्वोपकर्तुरप्येव श्रोहं यत्स्वामिनो व्यधात् । औत्कृष्टात्पाप्मनस्तस्य क्षिपमेव क्षयं यवौ ॥३६॥

स्नान्तस्तोषे कोपशोकाबाधिकुर्वति कृत्रिणौ । भीमादेवः पलायिष्ट गग्गस्तु व्यधसीधृषे ॥३७॥

प्रहिते लोहूरं गग्गे स्वमुल्लाघयिन् क्षनम् । वस्तालेन व्यवज्यन्त स्वोर्वीरप्येपि डामराः ॥३८॥

उपायापकृतैः प्राप्यं राज्यं हस्तुमिहजिह्मतम् । एवं शनैरवष्टम्यं भेजे भूपतिदबलः ॥३९॥

तेनाथ तन्धैर्येण दिनैरेव जिगीषुणा । त्याजिताः क्रमराज्यान्तर्हयसैन्यादि डामराः ॥४०॥

40

ततो मडवराज्यं स प्रस्थितो विप्रियप्रियात् । डामरान्कालियमुल्लान्बद्धा भूले व्यपादयत् ॥४१॥

हृल्लाराजोपि बलशालेन कान्तक्षितिः कमात् । बलेर्वेगं एवोपैरवहकन्धेन घातितः ॥४२॥

प्राज्यन्मप्रेमसंस्कारादन्तरात्तवाध वा । तस्य पुन इव प्रीतिर्गग एव व्यबर्धत ॥४३॥

न सेहे नाममाधं यः कण्टकानां विप्रप्रजः । नृपो गग्गाय चुकोप सापराधाय न कविन् ॥४४॥

राज्यारम्भेनयुक्तेन भीमादेवेन भीमता । उक्ते भुभावहे शिखे हे स मन्त्रवदमरन् ॥४५॥

45

एकया लोकवार्तायं प्राक्कल्पभृति निर्गतः । बहिर्दृश्य बाधालीरचारीदादिनक्षयम् ॥४६॥

अन्धवोरध्यानशीलेन भुत्वा नामावि वैरिणः । अर्धरात्रेपि यात्रामिस्तेनाच्छिद्यत विद्रवः ॥४७॥

तस्यैकानुसंधैर्यस्य राज्ञां मध्ये मनस्विनः । कार्पण्योपहतं वृत्तं नार्थमुद्गमसीमवम् ॥४८॥

अयोध्यालसदाचारजाह्नवीजलमज्जमान् । कुनृपोदीरणोद्भूतो गिरः पाप्मापच्यते ॥४९॥

तेनानुपविताङ्गेन शयशो विनिवारिताः । अनूद्येव सहृदिध्वंसिनो ध्वान्तसंघायाः ॥५०॥

50

२६. ^१) एव supplied by A₂ in space left by A₁. २७. ^१) Emended; A मित्रा^२. ३९. ^१) Emended; A प्राज्यन्मव. ४४. ^१) Emended; A सापराधं च कविन्. ४७. ^१) Thus A₁; corr. by later hand into अन्धवोर^२. ४८. ^१) तस्यैकानुसंधैर्यस्य राज्ञां मध्ये supplied by A₂ in space left by A₁.—^२) Thus A₂; A₁ कार्पण्यवत्.—^३) Thus A₂; A₁ नामानुह^३.

- आचोपविष्टमये देहस्यानप्रतिष्ठता । निबद्धा मय्येक्षां धर्मोपशानकारवत् ॥६१॥
 निष्कम्पः कृपणस्वार्थे कल्पितं तद्विद्वद्भूम् । बभूव तस्य स्वात्मापि नाभिप्राप्तो महात्मनः ॥६२॥
 कार्त्तिको यस्य वा दोषादार्थाकल्पितमुद्ययौ । तस्य स्वबान्धवाक्रन्दैस्तस्मिन्कुजे शशाङ्गम तत् ॥६३॥
 भवतानुपहस्यये तस्मिन्नाजनि खर्यतः । वास्तव्या बलिनस्तस्पुरबलास्त्वधिकारिणः ॥६४॥
 55 सोमेनैकचरत्वाज्येष्वात्वा कथितं जनेः । बं बं स्वदोषमभौषीषं तं स्वरितमस्यजत् ॥६५॥
 वेन केनापि संग्रामः प्राप्नुपायेन पार्थिवः । जमोघदर्शनः सोभूकल्पवृक्ष इवाधिनाम् ॥६६॥
 ह्यधार्थी विवालापमीतिदार्थैर्जयत्रिवः । नाशकस्तेषकांस्त्वयं विभ्रम्भमवनेष्वपि ॥६७॥
 ह्यध्वमयैः प्रतिकलं तस्य सेवाविधाविभिः । प्रातं त्रिभुगुरान्धारान्क्षणदास्वपि दर्शनम् ॥६८॥
 सेव्यमानः सदाक्षिण्यः क्षणेनैव कलप्रदः । कस्यैन्द्रजातिकैरुतः शालीव न बभूव सः ॥६९॥
 60 वास्तव्यानां निष्कम्पाति तेन हैन्वनिवारणम् । चक्रे पित्रेव पुत्राणां संत्यक्तेतरकर्मणा ॥७०॥
 स्वहोचिपापि क्षोभापि विक्रीणामोल्लेखितैः । दुर्मिक्षमुद्रतावेव जघान जनवत्सलः ॥७१॥
 निघार्यौ चौराचरणात्कृपाईस्तस्करानपि । कोशाध्यक्षान्स विहङ्गकारागर्भजीविकान् ॥७२॥
 कः संविभाग्यष्टैस्तथा निषदः कस्य नृपदले । इत्यन्विष्यन्सदैकैकं चारैश्चिन्तापरोमवत् ॥७३॥
 तस्यैकोप्यर्थैस्त्वष्टा नाम कोपि महान्गुणः । अनुपक्तो गुणैस्ते राक्षः पल्लवितोमवत् ॥७४॥
 65 स स्थित्यै वृण्डवन्द्यद्वान्वालेषमयावयत् । तेषां नादस्य स्वर्त्मं मुह्यये तांस्वकारयत् ॥७५॥
 वस्तुतत्प्राधिने दातुं वस्तु तस्यैकसंख्यया । सहस्रसंख्यया दानभङ्गापाल्युर्गतां यदि ॥७६॥
 भूतवैर्भी यथा मङ्गं देहि देहीति गां वदन् । तयास्मै देहि देहीति बद्धन्ता स भुभुजे ॥७७॥
 अनुदासं क्षिप्रकालं क्षीणसंख्यमसकृतम् । नेतुं तादिनीतार्थं न तहसमरहयत् ॥७८॥
 उत्सवे हैन्वविह्वली रक्षणे कार्यसाधने । आलेख्यलीनशालीव न सोलभ्यफलोमवत् ॥७९॥
 70 उत्सवे शिवरात्र्यादी जनतां सोसिचद्वयैः । यद्ययोगे यथापूरैर्महेन्द्र इव मेदिनीम् ॥८०॥
 ताम्बुलदानव्यसनं परार्थोत्सवता तथा । नामूर्ध्वनृपस्यापि तादृक्स्वस्तास्तं वाहसी ॥८१॥
 लोहमात्रावसोवोपि लब्धे नृपपदे ध्वजान् । स दानविधर्मास्तान्ये धनदेनापि दुष्कराः ॥८२॥
 निर्माणलोठवैर्धात्रामजलं बाजिनां क्रयैः । काश्मीरिर्कोपि चक्रे स न मृत्सत्कारसाधनम् ॥८३॥
 अध्वन्यध्वनि योगेन प्राणविन्धासन्नैस्तथा । वनपुत्र सर्वकृत्वज्ञः सोमरात्रेव देहिनाम् ॥८४॥
 75 भोगप्राप्तोचितान्विप्रा मैषज्वं व्याधिपीडिताः । नेतुं कुसिहीनाथ तस्मात्समुपलेभिरे ॥८५॥
 पिण्डोपरागकेत्वादुर्निमित्तोपशान्तिर्बु । गोसहस्राधहेमादिसंभवैः सोमजहिजान् ॥८६॥
 नन्दिर्दक्षेनं पुनं कृत्स्नं वरमुत्पातयहिना । पूर्वाधिकगुणं तेन नभं राज्ये व्यधीयत ॥८७॥
 भीषक्राधरयोगेशस्त्वयंभूस्थानयोजनम् । जीर्णोत्तिष्ठसविना कृतं तेन ह्यकर्मणा ॥८८॥
 हर्षदेवेन यो निम्ने श्रीपरीहासकेशवः । परिहासपुरे तं स नभं नरपतिर्व्यधात् ॥८९॥

५३. ') Emended; A शोषावर्त्तः; C शोषावर्त्तः. ५४. ') A विह्वलः. ५५. ') Thus A₁, A₂ 'स्वास्तु'. ५६. ') Emended; A 'विषमास्तान्ये'. ५७. ') Emended; A काश्मीरिर्कोपि. ५८. ') Emended; A 'पार्थापि'.

प्रास्वर्णितमुकावल्या भूषेते हर्षनीनया । तेन विभुवनस्वामी निर्लोभेन महीमुखा ॥८०॥
 जयापीडादन्तं हर्षोत्पादने मुहमक्षिना । सिंहासनं नवं चक्रे स राज्यककुर्द नृपः ॥८१॥
 लब्ध्वा तदधोधातोर्हं भर्तुः प्रेम्णातिदुर्लभम् । सामान्यवापि देवीस्य जयमस्या न दूषितम् ॥८२॥
 सा धानुशंस्यमाधुर्यस्यागसत्विद्यतानयैः । अस्तम्भार्ते परिमाणमुक्यैर्भग्याभयहुयैः ॥८३॥
 लम्बभूपालबालभ्या नार्यः क्रोधास्वमासु यत् । राक्षस्य इव भङ्गाव लावण्यललिता अपि ॥८४॥
 विद्यमजस्यायमन्यो गुणः सर्वगुणामणीः । उच्चलरमापतेरासीदर्थनैस्पृह्यशतलिनः ॥८५॥
 जिघांसवः पापकामाः परस्मादाविनशं ताः । रक्षांस्यधिकृता नाम तेभ्यो रक्षेदिमाः प्रजाः ॥८६॥
 तेनेतिहासिनीं नीतिं भवधानेन सर्वदा । येन संपठता श्लोकं कावस्योन्मूलनं कृतम् ॥८७॥
 यत्ने विपुत्रिकाभूलसंन्यासेभ्यः किलेवरे । प्रन्यसाभुकारिणो विश्वं प्रजारोगा नियोगिनः ॥८८॥
 पितरं कर्कटो हन्ति मातरं हन्ति पुत्तिका । हन्ति सर्वं तु कावस्यः कृतघ्नः प्राप्रसंभवः ॥८९॥
 गुणांस्तमस्य स्फुरता येनैवोत्पाप्यते शतः । वेताल इव कावस्यस्तमेवाहन्ति हेलया ॥९०॥
 विवृभूतो नियोगी च वदेवाहित्य वर्धते । विश्वं करोति तस्यैव स्थानस्थानमिगम्यताम् ॥९१॥
 तेन ते क्षमाभुजा मानसनिर्कार्येनियारणैः । कारागवेष्टीश्च खलाः शमं नीताः पदे पदे ॥९२॥
 कार्यान्निवार्य बहुधाः सहेलाद्यान्महत्तमान् । भङ्गास्त्रमयं वासः कारावां पर्यधापयन् ॥९३॥
 स कार्ययेवं हास्याय समार्यं नारणोचितम् । अकारयद्भूतभिर्ध्वं धावनं शोम्ब्योपधवन् ॥९४॥
 स प्रांभुर्वेष्टितदम्भुदधोपेगोत्कलम्पुनः । भूलहस्तः सजानूतः केपामासीच्च हास्यकृन् ॥९५॥
 स शीर्षदृष्टीं साम्यवादेबेदवाविटान्वितम् । मियवेष्ट्यं कंचिदमे नृत्तत्ताद्यमकारयन् ॥९६॥
 बद्धाग्नं शकटे नम्रं क्षुरत्तुनार्धमस्तकम् । अकारयत्स्रष्टान्मन्त्रवीनविष्टच्छटाङ्गितम् ॥९७॥
 ते कुम्भवादनैर्मण्डमण्डनैश्चाङ्गिताभिधाः । नियोगिनो भद्रमानाः सर्वतः क्यातिमाययुः ॥९८॥
 कार्यभ्रष्टा मलक्षिप्रक्षीणवस्त्रावगुण्डनाः । सर्वाधिनो व्यभाष्यन्त केप्यटन्तः प्रतिक्षपन् ॥९९॥
 वृथावृद्धाः सुखप्राप्यं पाण्डित्यं भूर्जवस्परे । मत्वा बाला इवाचार्यगृहे पारेभिरे भुतम् ॥१००॥
 केप्युच्चैरट्टमिक्षाकाः सादरे स्तोत्रपाठिनः । कृतानुपाठाः स्वापत्यैः शक्रे लोकमहासयन् ॥१०१॥
 माना स्वला सुता भार्या स्वापि कैरप्यकार्यत । सामन्तसेवनं कार्ययान्यै चुरतसेवया ॥१०२॥
 जातकस्वमशकुनवृत्तक्षणमिरीक्षणम् । कारयज्ञिः शठैरन्यैर्यणकाः परिलेहिताः ॥१०३॥
 विशाखा इव पुष्पास्वा क्लेशहमश्रुकवाः कृशाः । बद्धाः परैर्व्यमाश्रयन्त भृङ्गुलामुखराङ्गवः ॥१०४॥
 नृपेण कार्याणि दर्पतिङ्गनाशे विपाटिते । अशोकातिपरिज्ञानक्षमत्वं समजायत ॥१०५॥
 भारतस्तवराजादिस्तोत्रपाठमशिवयन् । ते दुर्गोत्तारिणीविद्याजपं कोहकुलोचनाः ॥१०६॥
 इत्थं दीःस्थोदये दीर्घं मज्जन्तो नित्यदुर्जेनाः । तस्मिन्नाजनि कावस्या व्यलोफयन्त पदे पदे ॥१०७॥
 भिन्नसंधानभूर्ध्वंशानभोज्यादिदौकनैः । न हि मोहयितुं शक्ताः नाजं तं तेन्यराजयन् ॥१०८॥
 तान्यजाकण्टकान्दुष्टान्कृतपीरकृतानिनाशम् । तैलैः भुविभिरभ्यक्षैः च विशासीशरो वसान् ॥१०९॥

१४ १) Emended ; A °वृत्तनिधाय°.—) Emended, A °शोम्ब°.

- भूतेशस्य यथा पुरी हृषवहृष्टा स्वदाज्ञावलाङ्गुः स्वां भियमाससाद सहसा तदस्वमस्तामिमान् ।
 110 एवं कायस्यकुटुम्बिकृतिस्त्रिभवाया^१ पञ्चानलीलीडामुषष्टदेव निर्भूतिद्विष्यत्वा पुरीं स्वां क्रियाः ॥११०॥
 शिवराम्भुत्वे भोक्तमनुं शिवरथाभिधः । विद्वान्पदेस्तेन द्वात्सर्वाभ्यस्तो व्यधीयत ॥१११॥
 व्यवहारानभिगोपि कैचित्कालमदीदृशत् । भुविस्वादायैसागः स कामान्कृतयुगस्यितिम् ॥११२॥
 शीमदण्डत्वमुषष्टतेजसस्तस्व भूपतेः । क्रूरानुविद्य कायस्थान्धीमन्निर्बैहमन्यत ॥११३॥
 न हि क्षुद्राश्रकायस्थपिशाचाविष्टवैरिणाम् । शैलस्यन्तरितं दण्डं दण्डनीतिविशारदाः ॥११४॥
 115 चिरेण दण्डिता शेते कुर्वदण्डभयाद्भवम् । लम्बान्तराः प्राणहरं कृच्छं किञ्चिदशसितुः ॥११५॥
 दण्डानां दण्डमानानां पुत्रस्त्रीमित्रबान्धवाः । राज्ञा विचारशीलेन न तेनोपद्रुताः कश्चित् ॥११६॥
 कर्णेजपांशोद्वधप्रमुखांस्तेन दुःखैः । कर्मभिः क्लिभताध्वापि पैभुन्यस्व खिलीकृतः ॥११७॥
 विस्मृतिं लम्बराज्यानां पूर्वसंकल्पवासनाः । प्रयान्ति प्राप्तमनुषां गर्भवासस्मृहा इव ॥११८॥
 प्राप्ताज्याधिगमास्किञ्चित्संसयद्यच्चिन्तयन् । राज्ये तत्र बिसस्मार जातिस्मर इवोच्चलः ॥११९॥
 120 ददर्श शोचरोद्दोहान्यान्त्रोर्गृन्था पुरानुगान् । कर्तव्यानुगुणं तेषां प्रतिपालयदशेषम् ॥१२०॥
 स्मरेन्नोपपत्तिः पूर्वपतिद्वेष्टे कुयोपितः । पूर्वस्वाभ्यरितां चाद्य कुमृस्येधरो जडः ॥१२१॥
 शेषादिदोहाभेदिन्या समं प्रज्ञापि राज्यभूत् । तस्मिन्परिणता मुनं कृत्याकृत्यधिवेक्तारि ॥१२२॥
 तथा श्लेकस्व वणिजो भवहर्तुश्च सोमयन् । विवादे संशयं छिन्दसेवं स्थेयाद्यगोचरे ॥१२३॥
 सौहृदागृहसङ्गावे व्यापदौपयिकं धनी । न्यासीचकार बीजालक्षं कोपि वणिग्गृहे ॥१२४॥
 125 तेनोपेयुज्यमाना च व्यवेयु वणिजः करात् । किञ्चिदपि गृहीताभूदात्तमाज्ञान्तरान्तरा ॥१२५॥
 विशाईशाष्टं पाताळ समाष्ट न्यासधारिणम् । गृहीतशेषं दातुं स धनं पार्थयताथ तम् ॥१२६॥
 वणिक्पु कुकुरी तत्स्व न्यासमासाव सोधमः । कालापहारमकरोपैस्तैः कलुषभीमिदैः ॥१२७॥
 कोतोभिर्ग्यस्तमम्भोभौ लभ्यं मेधमुखैः पयः । प्राप्तिर्भूयस्तु नास्त्येव वणिग्यस्तस्व वस्तुनः ॥१२८॥
 तैलनिष्ठमुजः स्वल्पालापो मुद्राकृतिर्भवन् । न्यासपासविवादीधो वणिग्याप्राप्तिदृशिप्यते ॥१२९॥
 130 विवादे भ्रेष्ठिना शार्द्यं स्मितिः प्राक्सक्यदर्शयिः । मुक्तं मुक्तं ज्ञायमानं पाणान्तेपि न मुच्यते ॥१३०॥
 निसर्गवन्मत्ता वेदयाः कायस्थो दिशिरो वणिक् । गुरुपदेशोपस्कारौर्वाशिष्टः सयिवादिधोः ॥१३१॥
 चन्दनाङ्गालिके श्वेतांमुके धूपाधिवासिनि । विश्वस्वः स्थाकिरात्ते^२ यो विप्रकृष्टेव नावदः ॥१३२॥
 ललाटद्वयभोगद्वन्द्वद्वन्द्वस्तवन्दनः । वद्विन्दुर्मुक्षिक इव क्षमास्थानान्तकृद्गणिक ॥१३३॥
 पाण्डुरदयानोभिधुमार्जः स्रज्यास्त्रो गहनोदरः । मुष्नीकलोपमः श्रेष्ठो रक्तं मांसं च कर्षति ॥१३४॥
 135 सोध निःशेषितमिधः सुदो निर्बन्धकारिणः । गणनापत्रिकां तस्य सभूषज्जगददर्शयन् ॥१३५॥
 यदादौ श्वेयस इति न्यस्तमभेयसे पदम् । आनरेष्वत्येवं ततोर्गृहीता वटक्षत्री स्वया ॥१३६॥
 त्रिजोपात्तकचान्धे शानं चर्मकृतोर्पितम् । विषादिकाकृते दास्या नीतं पञ्चाशतो वृतम् ॥१३७॥

११०. ^१) A, indicates here a lacuna of one akshara. १११. ^१) Emended with C; A लोको. १२५. ^१) Emended; A भूषणम्. Cf. viii. 154. १२६. ^१) Emended; A विवादिपाताला. Cf. v. 210. १३२. ^२) Emended; A किराते.

स्फोटने भाण्डभारस्य कम्पन्त्याः कृपवार्पितम् । कुलात्मा बहुशः पश्य मूर्धे तमं शतवचम् ॥१३८॥
 शिशुभ्योऽस्य विहातस्य क्रीताः पोषाच मुखिकाः । स्वयां शूतेन वातसल्याद्वह्नात्मस्वरसस्तथा ॥१३९॥
 शरणोद्भूतं सर्पिः शालिचूर्णं च समभिः । क्रीतं शूतेः भाण्डपक्ष्माग्ने च वृत्ताक्षिकम् ॥१४०॥ 140
 मीतं शौश्राक्षं कासायासाद्यार्धकेण ते । सोप्यक्तजिह्वः किं वेति वक्तुं तमं शतं तवः ॥१४१॥
 वृषणोत्पाटको भिक्षाचरस्ते हठवाचकाः । यो वारितो मुखपटुस्तस्मै दत्तं शतवचम् ॥१४२॥
 भानीते भद्रपादानां मध्यं सर्वस्वदीपदि । शतं शतद्वयं धूपशाम्भामूलपलाण्डुषु ॥१४३॥
 हृष्याद्यधिव्यवतायुक्ताम्परिहार्यव्यवान्मही । तस्यैकीकृत्य गणनां तमिषि शनकैर्व्यधात् ॥१४४॥
 शर्मसासपहतिधिमत्वावृत्तिः पुनः पुनः । संसारस्येव तस्मान्तं न जयौ नतिताकुलेः ॥१४५॥ 145
 स मूलवह्णं विण्डीकृत्याथ सकलान्तरम् । प्रसारितोष्ठस्तच्छ्रेमे मीलवक्ष्यध्वान्मृदु ॥१४६॥
 शाल्वमुखर निक्षेपं नयोऽज्ञासधनं त्विदम् । विभ्रम्यदत्तं विद्विष्यं दीयतां सकलान्तरम् ॥१४७॥
 तत्तु भव्ये वयो जानन्क्षणमुपसृतोऽभवत् । क्षुरं शौश्रोपलितं तु ध्यात्वा पथादतप्यत ॥१४८॥
 युक्तापकुतसर्वस्वं क्रीयानां र्धमयार्धकः । विषदि नाशकज्जेतुं नापि स्वेया विचारकाः ॥१४९॥
 स्थैरैरनिधितन्मयां पुरो म्यस्तं ततो नृपः । तदित्यमिति निधित्वं वणिजं तमभाषत ॥१५०॥ 150
 अद्यापि न्यासदीक्षाराः सन्ति चेत्तत्पदद्वयताम् । अंशः कियानपि ततस्ततो वयिन् यथोचितम् ॥१५१॥
 तथा कृते तेन श्रीश्च दीक्षाराम्भ्रिणोद्भवीत् । राजभिर्भूषितां राज्ञां नाम्ना दङ्कः कियेत किम् ॥१५२॥
 न चेत्कलशभूषातकाले न्यासीकृतेष्वमी । दीक्षारेषु कुतष्टु मन्त्राभ्यां अपि स्थिताः ॥१५३॥
 निधिमैत्रेय लक्षेण वणिक्कलमाद्यवाहरत् । वणिजो व्रणिगेनायमप्यासेमान्तरान्तरा ॥१५४॥
 तस्माद्यथा वदेतेन गृहीतं दीयतां तवः । तदा प्रभृत्तथावलाभोऽस्मै वणिजोऽग्निः ॥१५५॥ 155
 न्यसनानेहसधैव प्रभृत्स्यस्यै प्रयच्छतु । लक्षादल्लङ्घिताल्लभं किं वाच्यं मौलिके धने ॥१५६॥
 अवधारयितुं शक्यं मातृशैः सचृणेरियत् । भीयतास्करवद्रीक्ष्यमीहक्षेपु तु बुज्यते ॥१५७॥
 विशद्रे संविधानस्य युक्तं क्षाम्ययानुशासनम् । भाग्यं दण्डधराचारैः प्रयुक्तं कुशलेः पुनः ॥१५८॥
 अनिर्हायेंषु शल्वेषु महामर्मगतेष्विव । सविचारेषु चोपेक्षां कालापेक्षी स्वप्नामृषः ॥१५९॥
 पश्ये पार्थिवस्तेष्वं निधोद्यं तस्य पालनम् । प्रशस्तं जागृकस्य मनोरिष मनस्विनः ॥१६०॥ 160
 मख्यं कारणनिर्दोषेक्षमिनवाहंकारहीना सतीमात्रो भीतजनापवाद उचिनोक्तित्वं समस्तमियम् ।
 विहृता विभ्रवान्निता तदग्निना पारिप्लव्योऽग्निहो राजस्यं विकलकुम्भव चरमे काले कितेस्वन्मया ॥१६१॥
 स वाहशोभि राजिन्मन्त्रमयाः सम्मिलिताभवत् । मास्तर्वाविष्टयैवहवाहोभोल्कावर्धभीषणः ॥१६२॥
 औदास्यशौर्वधीपैर्दुग्धताद्ययमस्तरः । वभुव संख्यातीतामां मानमाणद्वतो नृणाम् ॥१६३॥
 मानोन्नतैश्च भूयोपि बाष्पाद्यवहाहतैः । तावत् जल्लुप्तलम्पैः पार्थिवोऽप्यनुमाधितः ॥१६४॥
 प्रसुप्तानां फणीप्रान्नाग्निव कोपेक्ष्यं विना । तेजो विस्फूर्जितं ज्ञेयं न हि नाम क्षरीरिणाम् ॥१६५॥ 165

१५७. ^१) A विभ्रम्य. १५९. ^१) Emended with C; A और्वाणर्व. १६२. ^१) Emended; A स किल.

- विधिषि भूतसर्गोत्पिन्नं च कथिस्स विद्यते । वपुर्देहाचरित्रादि वस्त्रं कोपेन द्रुपितम् ॥१६६॥
 जातिः पङ्कुरुहादपुः कपिलताकान्तं शिरः लङ्घनमभयचक्रुविशीलमार्हिविगुणाचारमकुटं वशः ।
 विश्वलङ्घरिति प्रभूतविषयव्याप्तिस्थो दुःसहा रोषा वच पुरोस्तु तत्र कतमो निर्दोषतोस्तेकभूः ॥१६७॥
 भविष्यति भूपालः स वकारानुगीविनाम् । वंशवारिचदेहादिदोषोद्दोषणमन्वहम् ॥१६८॥
 अन्योन्यदेवमुत्पाद्य संख्यातीता महाभटाः । बुद्धभङ्गालुना तेन हम्बयुदेपु पातिताः ॥१६९॥
 170 मासाधेदिनमादेन्द्रमहाद्युषसरेषु सः । निनाय बोधान्संनदान्बोन्वयमधर्षनम् ॥१७०॥
 स नाभ्युत्सवः कथितदा वच वृषाङ्गने । भूमिर्न सिक्का रत्नो न हाहाकारो न चोद्ययौ ॥१७१॥
 नृत्त्यन्त इव निर्वाता गृहेभ्यो वंशशोभिन् । बान्धवैर्मिन्त्रिरे बोधा लूनाङ्गाः पार्थिवाङ्गनान् ॥१७२॥
 किन्धयामकचाधायदमभूनाकल्पद्योभिन् । हताम्बीक्ष्य भटाजाना मुमुदे न तु विष्येव ॥१७३॥
 नायौ राजगृहे गत्वा प्रत्यायातेषु भर्तृषु । मेनिरे दिवसं लम्भमनास्था नित्यमवयथा ॥१७४॥
 175 भवेत्तद्यदर्थं कुर्यादित्यर्थक्रियया वदन् । सावित्र्यमव्याहतवाम्बैसौर्भृत्यैरजिघत्सु ॥१७५॥
 प्रवर्धमानास्मानेव विद्वेषकलुषाशयः । इताधिकारान्बिदधे बहुशब्ध धिमानितान् ॥१७६॥
 दण्डकः कम्पनाधीशः प्रभुदौ तत्र सकुपि । विद्रुनो विषलाटायां निपत्य निहतः खट्वैः ॥१७७॥
 तेन स्वर्वाधितो हाराधीश्वरो रक्षकाभिधः । इताधिकारो विदधे विभूर्ति वीक्ष्य भूयसीम् ॥१७८॥
 माणिक्यसैन्यपतिना शूरेकस्माद्विचारिते । खिचेन विजयक्षेत्रे चक्रे प्रतपरिग्रहः ॥१७९॥
 180 कम्पनाधधिकारस्थाः प्रवीरास्तिलकादयः । काकवंशा माद्रेवेन तत्कोर्षं नानुभाविताः ॥१८०॥
 भोगसेनो निरनुगः क्षीणवासा भवन्कृतः । तेनानिसेवाधीतेन राजस्यानाधिकारभाक् ॥१८१॥
 यस्त्वेन्द्राहश्चोद्युदे सान्द्रसैन्योपि विद्रुनः । शुश्रूषद्रग्गचन्द्रोपि रौद्रमालोक्य विक्रमम् ॥१८२॥
 येषि सङ्ग्रामिधानस्य पुत्राः सामान्यशस्त्रिणः । तान्द्रुक्षुद्रुष्यशुन्स मन्त्रिणः समपादयन् ॥१८३॥
 पुत्रौ विजयसिंहस्य तस्तेवात्यक्तदुर्दशी । तिलको जन्कक्षासाम्नामस्यभेगिमध्यगौ ॥१८४॥
 185 यमैलाभयबाणादिमुख्या हारादिनायकाः । कस्तान्समर्थः संख्यान् तद्विस्तरलसंपदः ॥१८५॥
 द्विषाः प्रज्ञास्तकलशादयः पूर्वं तदन्तरे । प्रापुर्वाल्लुमान्तःस्थजीर्णानोकतविधमम् ॥१८६॥
 कन्दर्पः क्षमाभुजा दूतैः समानीतोपि नाददे । तस्यासहनतां वीक्ष्य प्रार्थितोऽप्यधिकारिनाम् ॥१८७॥
 भास्थानाचारसंलपय्यवहारादि मण्डले । नवमेवाभवत्सर्वं तस्मिन्नभिने नृपे ॥१८८॥
 लक्ष्मीः कार्मेणवूर्णाङ्गु वेदयेत् वशवर्तिनः । धीरामपि विधायैवं करोत्युन्मार्गवर्तिनः ॥१८९॥
 190 सपिण्डानामपि व्यक्तभूलवीक्षणतत्परा । येनतेव नरेन्द्रश्रीर्जोक्तेहापकारिणी ॥१९०॥
 समस्तसंपत्पूर्णोपि यस्मात्सुस्तलमूपतिः । दम्भी भ्रातुरवस्कन्दं राज्यापहरणोद्यतः ॥१९१॥
 भक्तमादभृणोवच्छेदमिव तं शीघ्रपातिनम् । स्थाने वराहवार्ताख्यमुल्लङ्घयानममजः ॥१९२॥
 क्षिपकारी विनिर्मल्य तममपदं ततः । निपत्य सैन्यैर्बहुतैः सोपकारमकारयन् ॥१९३॥
 विद्रुतस्यास्पदे तस्य नानोपकरणैर्युतैः । ताम्बुलवर्णाङ्कटैश्च सामघी सममव्यत ॥१९४॥

१८५. ') Emended with C; A "वासन". १८६. ') Emended, A "जीर्णानोक". १९५. ') Emended; A ताम्बुलवर्णाङ्कटैश्च. [C. VIII. 166 176 C. VIII. 195]

कृतकार्यपरावृत्त्यासावच्छेदोपि पार्थिवः । प्रत्यावृत्तं तमभृगोदग्नेषुः क्रूरविक्रमम् ॥१९६॥ 195
 गग्गचन्द्रस्तदादेशाश्रया बलसैनिकः । यत्ने सुस्सलभूपालवनिर्देतनं ततः ॥१९७॥
 अलंघ्यैः सौस्सल्लेणैपराहवायासनिःसहैः । क्षान्तिर्दिमानोद्यानेषु कुमारीनामनुष्यतः ॥१९७॥
 भर्तृमसाहस्यानृवं प्राणैर्मुषि समर्पितैः । राक्षसुनी गतौ तत्र सहदेवमुचिष्ठितौ ॥१९८॥
 बराभान्सुस्सलानीकाङ्गगस्तान्नाप विदुतान् । यत्ने मूरिगुरंगत्वं वैर्मपस्त्वापि कौतुकम् ॥१९९॥
 निविष्टकटकं तं स भुत्वा सेल्यपुराध्वना । क्रमराज्योन्मुखं बान्धवं हुतमन्वसरवृषः ॥२००॥ 200
 अन्विष्यमाणसरणिः प्रयत्नादपजन्मना । प्रविशेद्य दग्धेन परिमेषपरिच्छदः ॥२०१॥
 दत्तमार्गं तस्य रागा क्षामरं लोटकाभिधम् । स सेल्यपुरजं हत्वा नगरं प्राविशत्ततः ॥२०२॥
 तस्मिन्मूरं गते वैरकलुषोपि स नाददे । भ्रातृस्तेनैव संरम्भं महीतुं लोहरं गिरिम् ॥२०३॥
 कल्हः कालिञ्जराधीशो दैविकीं पुत्रबहूह । बामबर्धवत स्नेहादपुत्रः पितृवर्जिताम् ॥२०४॥
 राक्षो विजयपालस्य दत्तां सुस्सलभूपतिः । उपयेमे स तां भीमानवतां मेघमञ्जरीम् ॥२०५॥ 205
 तस्य प्रभावाधिगताविश्वशोरपि न लोहरे । शक्तिरासीद्विद्वजानामपि कथाय वैरिणाम् ॥२०६॥
 धीरः सुस्सलदेवोपि मार्गैर्मर्त्यत्वं दुर्गमैः । आसद्वज्रमिर्मर्त्यैः स्वोर्वां दुर्गारिवर्त्मना ॥२०७॥
 प्रशान्ते व्यसने तस्मिन्धीरस्योच्छलभूपतेः । अन्येषु व्यसनाभासा उत्पन्नध्वंसिनोभवन् ॥२०८॥
 भीमादेवः समाराय भोजं कलशदेवजम् । साहायकार्यमान्ये दग्धज्ञां जगद्वलम् ॥२०९॥
 सन्तो हर्षमहीमर्तुवदव्यस्यमोभवत् । भ्राता दर्शनपालस्य सञ्जपालस्तु वल्लभम् ॥२१०॥ 210
 नीतिज्ञेय ततो राक्षा साधैव दग्धधरः । आलोपाद्धारिवः धावात्स्यावृत्त्य निजां मुचम् ॥२११॥
 सल्लहलमन्वगाच्छत्रं भोजोविस्सम्पन्नकलम् । भजे सुस्सलदेवस्य सञ्जपालोनुजीविताम् ॥२१२॥
 गृहीतार्थेन भुत्वेन निमेनैव प्रदक्षितः । भोजः सिधं नृपास्याप निमग्नं तस्करोचितम् ॥२१३॥
 देवेभ्यश्चरामजः पितृकोपि हैराज्यलालसः । क्षामरानाभिते राक्ष निषीते व्यग्रबहिषः ॥२१४॥
 विचारपरिहारेण धावन्तः सर्वतो जडाः । तिर्यक् ह्य हास्याप प्रसिद्धिधारणा जनाः ॥२१५॥ 215
 मल्लस्य रामलङ्कयोहं सुनुरासं दिगन्तरे । अहसूदः कश्चिदेवं यत्किञ्चापमुरो वदन् ॥२१६॥
 निग्ने प्रवृद्धिं व्यामूहेर्बहुभिर्द्विजवर्षिषैः । धनमानादिदानेन भूमिपैर्मध्यमन्तरैः ॥२१७॥
 मीमे प्रविष्टः कञ्जमीरानिकाकी धर्मपीडितः । व्यथीयत छिन्ननासः प्ररिक्त्य नृपानुगैः ॥२१८॥
 कटके पर्यटकाक्षः स एव दग्धे पुनः । स्वजात्युचितमन्वादिप्रियं सस्मितं जयैः ॥ २१९॥
 मिथैव नीतिकौटिल्यैः क्रियतेऽपुदवधमः । शक्यतेपरया कर्तुं न हैवस्य मनीषितम् ॥२२०॥ 220
 क्षान्तापि ज्वलति क्षापि क्षाविहीमापि क्षाम्बति । दैवधातवशाच्छक्तिः पुंसः कस्मासिन्निभा ॥२२१॥
 पलायनैर्वापवाति विध्वला मवितव्यता । देविनः पुच्छसंतीना वद्विज्जालेव पक्षिणः ॥२२२॥

१९६. ') Emended; A 'भीमान्मन्व'. २०४. ') Emended; A क्षान्तिम्. Cf. vii, 1256. viii, 618.
 २१४. ') Emended with C; A वदन्. २१६. ') Taus corr. by A, from A, नगरपाला. २१७. ') A, writes here २
 instead of वृषव.

- नाभिरुच्यद्विषिष्यस्तुष्टादयोर्यैर्न श्रमपातरमलेन न चाभिचारैः ।
 शक्या निरुन्मुखवो विधुरैरकाण्डे भोक्कम्बोपमिवतोऽव्यसितस्व जन्तोः ॥२२३॥
 भिक्षाचरः समादिष्टवधो जयमर्तागृहान् । नक्तं बध्यमुर्धं निम्बे बध्नैः पार्थिवाश्च ॥२२४॥
 २२५ पाणिं प्रस्फोटय निक्षिप्तो वितस्तायां समीरणैः । क्षिप्रस्तटं क्षणं स्पन्दमानवक्षाः कृपालुना ॥२२५॥
 द्विजेभ्यैकेन संग्रामधिरादुहृतचेतनः । आसमत्यभिधानाया ज्ञानिर्दिहेति गौरवान् ॥२२६॥
 शाहिषुषीमिदंका या इत्थन्तुरवा तथा । नीतो देशान्तरं गूढं वपुषे दक्षिणापये ॥२२७॥ तिलकम् ॥
 स वृत्तमत्यभिधोष पुषवन्नरवर्मणा । मालवेन्द्रेण शस्त्रास्त्रविद्याभ्यासमकार्यत ॥२२८॥
 अन्यदीर्घं पातयित्वा तनुस्यववसं शिशुम् । रक्षितो जयमत्यैव स किलेत्सपरेषुवन् ॥२२९॥
 २३० देशान्तरायतावृत्तां वार्तामुपलब्धवान् । अत एवामनसत्वा भूमिरितितादरः ॥२३०॥
 बहिरवतिभिर्दन्तस्तथ भीरो मार्गवर्तिभिः । बहै तद्वयेश्याय संबन्धं पार्थिवैः समम् ॥२३१॥
 ईर्ष्यामयोपबन्धनार्थः शत्रुमच्छादयन्निधोः । स्ववमन्याभिनम्यत्वं करोति हि जडो जनः ॥२३२॥
 भिक्षाचरं हते बालं कविदादाय तत्समम् । तच्चाज्ञा क्वातिमनवद्विद्वैत्सपरेषुवन् ॥२३३॥
 तन्धेन क्षेप्तु मिथ्या वा प्रविष्टां तां तथाप्रवान् । यथा लघुत्वमनेन न द्वैतेत्याशङ्क्यत ॥२३४॥
 २३५ स्फोटेन्द्रजालमायामपि निर्विषया इमाः । कर्मवैचित्र्यजनिताः काचिदाथर्वविषयः ॥२३५॥
 स इत्यनीनी नाद्याय विद्यां गूढं व्यवर्धत । पुराणमादिदाहाय कक्षान्तरिष पावकः ॥२३६॥
 रोहस्यन्किमीमि प्रतिविषापीरक्षिष्यमासहः । काले पावृषुपुत्राच्छालिते मूर्खेभ्यस्त्योदयः ।
 सर्वप्लेहविधिक्षामनुवयतो हृष्टा किलोपह्वान्संधये प्रतिकारकल्पनमहो दीर्घमलोकी विधिः ॥२३७॥
 अजायत विषमज्जगज्जगदुदरक्षणम् । तस्मिन्नेव क्षणे वस्त्रास्तुस्सलक्ष्मापतेः सुतः ॥२३८॥
 तज्जन्मकालादारभ्य सर्वतो जयमर्जयन् । नामान्धर्षे मृपस्सत्य ज्यासिंह इति व्यधात् ॥२३९॥
 २४० शास्तुः सर्वार्थसिद्धाक्या यथा सर्वार्थलेशिभिः । तथा तस्याभिधान्यर्था नात्यजहूद्विशम्भताम् ॥२४०॥
 मुद्रां च कुकुम्बकाङ्गैस्तदीयस्याभ्युपायताम् । विलोक्योच्चलदेवोर्मूहिमनुधीर्भरति प्रति ॥२४१॥
 बालस्यैवाङ्गिमुद्रास्व पैरं पितृपितृभ्ययोः । निवारयन्ती विदधे ह्यस्थिर्न मण्डलद्वयम् ॥२४२॥
 स स्वर्णिणः पितृनीक्षा ततः सुकृतसिद्धये । यकारोच्चलमूशालः पैतृके स्थण्डिले मठम् ॥२४३॥
 गोभूमिहेमनस्त्राजवाता तस्मिन्महोत्सवे । आथर्वकल्पवृक्षस्य स्वायी सर्वार्थिनामगात् ॥२४४॥
 २४५ प्रसादिः प्रद्वैतलेन महर्षिः श्राव्यसंपदा । मशान्तोपि दिग्गन्तेषु पार्थिवा विस्मयं वपुः ॥२४५॥
 अर्जुनसाहायितां त्रियं नेतुं परार्थताम् । विहारं समतं देवी जयमत्यपि निर्मते ॥२४६॥
 केवाचित्पूर्वपुण्यानां विरहेण महीभुजः । हताभीष्टामिधानोभूम्भटो नवमटाक्यया ॥२४७॥
 सुहृदां स्वसारमुद्दिष्ट परस्मिन्स्थण्डिले पितुः । विहारोपि हृतस्तेन नोचितां क्वातिमावयौ ॥२४८॥
 मृत्योर्मस्तकपातिव्यं तस्याकलयतः किल । न विष्टां स्वप्रतिष्ठाद्य संपदेरे व्यवस्थिताः ॥२४९॥

२२०. ') A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. २३०. ') Emended; A 'पापाचलमु'. २३४. ') Emended with C; A 'चक्रम्'. २३५. ') A₂ gloss प्रतिविषा पीतम् वस्त्रा उपविष्टाविनाकारम् कौरो यथा विष्ठाविषा प्रतिविषातिविषोपविषाया मृज्जितमैवर्षं कति (Amarakosa ii. 4. ५०-१००). २४०. ') Emended; A 'मृषे'.

कराचित्कमराज्यस्यो हनुमन्नि स्वयंभुवम् । ययौ वर्हटचक्राकर्म गिरियाम् स भूपतिः ॥२५०॥ 250
 तं कम्बलेश्वरप्रामाथ्यना वान्तमवेष्टयन् । अक्रुस्मादेत्य तत्रत्याषीराधमृगालशृणिः ॥२५१॥
 मजिरीर्षिर्मिरिष्यान् तस्मिन्सत्यलपसैविके । न तैः प्रहन्मुसेजोवहम्यस्तामिनामुषैः ॥२५२॥
 अथ हारितमार्गः स गहने गिरिगह्वरे । भवत्सत्यानुयाय्येकां क्षणदामत्स्यवाचयत् ॥२५३॥
 चचचार क्षणे तस्मिन्कन्दावारेषु दुःसहा । नास्ति राजेति दुर्वातां सर्वतः क्षोभकारिणी ॥२५४॥
 कटकानिःक्षतात्सत्या धात्येव गिरिगह्वरात् । सा दुष्प्रवृत्तिर्षीर्षेव पुरेण्य इवासवत् ॥२५५॥ 255
 नगराधिकृतस्तस्मिन्क्षणे हनुमिषोभवत् । शृणिः कामदेवस्य कुल्यो रज्जुहिसोदरः ॥२५६॥
 कृत्वा पुरक्षोभशर्मिणं शलोकः स नृपत्स्यदे । प्रविष्टव भ्रातृभिः सार्धं कार्यक्षेममस्मिन्वत् ॥२५७॥
 नृपं कं कुर्म इत्येवं ताम्बिचिन्त्यनोन्नवीत् । सन्नामिषोपि कायस्यः कुडुम्बिकुटिलाशयः ॥२५८॥
 युवमेव छहद्वन्मुभृत्यबाहुल्यदुर्जयाः । राज्यं कुतश्च संगम्य राष्ट्रमेवमकण्टकम् ॥२५९॥
 तेविवमुक्तास्ते पापा जातराज्यस्यहास्ततः । सिंहासनाधिरोहाव शिप्रमासम्समुद्यताः ॥२६०॥ 260
 श्रीयशस्करदेवस्य नन्दया एव इति भुविः । तदन्वयेभूत्सर्वेषां राज्ञीत्यन्यमवाप्तिनी ॥२६१॥
 अत एवाभजत्क्षोभं तेषां कुडुददुक्तिभिः । सा वासनाम्यःसंतीया सदाचारानवेक्षिणाम् ॥२६२॥
 कथं न प्रतिभास्वेया सङ्कस्यापि कुपयतिः । भारिकस्य कुले जातो लवटस्य हि सोधमः ॥२६३॥
 क्षेमदेवमिषाधनस्य पुत्रोप्यल्पनिषोयिनः । क्रूराशयत्वमभजन्महासाहसिकोचितम् ॥२६४॥
 जीयेण स्वर्गभृङ्गारं इतवान्भूतेर्गृहात् । संभाषितोपि गाम्भीर्यान्नाह्वयि स किलेकित्तिः ॥२६५॥ 265
 साविधेनुर्मिदण्णोषो विहसन्नखिलान्मन्यान् । राजपुत्र इवात्सल्यं स वैलोचनमनम्यत ॥२६६॥
 तस्य विन्ता काविहासीत्सदा शोलायतोक्तुलीः । या राज्यहेतुः क्रूरिण कलेन समभन्यत ॥२६७॥
 तत्रिरा विजसंकल्पादपि ते राज्यलालसाः । नृपं जीवन्ममाकर्ण्य ततोभूषन्वहतस्वहाः ॥२६८॥
 न स्फुरत्त च संमीलनं वा ह्रस्व इवानिधम् । तेषां वेतसि संकल्पस्तदा प्रभृति सोभवत् ॥२६९॥
 अस्तुष्टिरादरेणाद्य शनैः प्रथिषीमुजा । निम्बिरे मध्यमां वृत्तिं राजस्थानाविचार्य ते ॥२७०॥ 270
 मक्रुत्वा क्लेशनामाना सर्वेयामेव सर्वदा । तेषामप्यकरोद्दधान्ते मर्मस्त्वयाः कथाः ॥२७१॥
 ते राज्ये हर्षभूमर्तुः पितरि प्रमथं गते । मानुस्तादृशमसाया विप्रबावा नृहवसन् ॥२७२॥
 तैर्मट्यामलकी नाम शयभूत्यातिवेदिनी । छहदतोष विप्रस्तो जननी शारदाकृया ॥२७३॥
 असतीमपि किं भैते न्यवृत्तिरिति भूपतिः । विचार्य कोपासन्मानुर्नासाच्छेदमकारयत् ॥२७४॥
 तां कथां स नृपस्तेषां परोक्षमुदघोषयत् । पुत्राभिरुज्जनासाया बहसित्यन्विचेव च ॥२७५॥ 275
 नृहहञ्जरादिगजेशं कृत्वा कार्याश्ववारयत् । स कायस्थकृतान्तर्यं भजन्सङ्क्रमयि प्रभुः ॥२७६॥
 पीडितस्तेन रौद्रेण निजोद्य गगनापतिः । कोशोत्पल्यपहर्तारं तं नृपाय न्यवेदयत् ॥२७७॥
 प्रवेशमागिकपदे हते राज्ञा हवा ततः । स क्रूरो रज्जुच्छुरीम्यैवत्यूर्ध्वचिन्तिते ॥२७८॥
 जिघांसवस्ते नृपतिं प्रसङ्गापेक्षिणः परैः । समर्पयत दुष्प्रवैरय हंसरपादिभिः ॥२७९॥

२५९. *) Doubtful emendation; A "कुतोनीवहन्". २७५. *) Emended; A पुत्राभाविष्ठव.

- 280 मजिशीर्षुभिस्वींशं पीतकोशैः समेत्य तैः । वसुष्मन्नि वर्णानि नावाव्यवसरः कवित् ॥२८०॥
 बहुभिर्बहुषा भिर्बहुकालं विचिन्तितः । न भेदमगमम्मन्त्रः स विश्वं लोकमुत्कृतैः ॥२८१॥
 तथैतां कुरुते शश्वद्वृषो मर्मस्पृशं कथाम् । इति प्रत्येकमुक्त्वा ते विराणं पार्थिवेभ्यम् ॥२८२॥
 तैश्चरः पार्थवृष्टादि गृहैर्धर्मभिरावसैः । प्रस्थाप्य पार्थिवोत्तममनुसरे जिघांक्षुभिः ॥२८३॥
 असहो विरहं सोढुं वां प्रसादयितुं न काम् । राजापि संदधे चेष्टां प्राक्प्राकृतमुज्ज्वलम् ॥२८४॥
 285 स्वभाववैपरीत्येन नाशचिह्नेन स स्थिराम् । जयमत्या संहापिर्ति तदावाहस्तरह्वम् ॥२८५॥
 रक्षां भिक्षाचरस्याहुर्मिषं तत्र केचन । केचित्तु विद्युत्सदृशीं प्रेम्णां तरलवृत्तिनाम् ॥२८६॥
 अथ वर्तुलभूमरुरात्मजा विज्जलाभिषा । कृतपाणिमहस्यागाहाहभ्यं वसुधाभुजः ॥२८७॥
 संप्रामपाति नृपतौ तस्मिन्नवसरे मृते । तस्मिन् सोमपालाख्यः पिब्यं राज्यं समादधे ॥२८८॥
 राज्याहममजं द्रुता सोमविष्यत चाक्रिकैः । इति कोपाचरेन्द्रोभूत्कुम्भज्जाजपुरीं प्रति ॥२८९॥
 290 लक्ष्मीस्यैवंप्रतिभुजः पुण्याः पाणिमजिपहत् । ..... ॥२९०॥
 अधिचिन्तामणेस्तस्य प्रीणतो निखिलाः प्रजाः । नानाव्ययोजितो रेजे पथिमः स महोत्सवः ॥२९१॥
 याने जामातरे क्षमाभुक्के निखिलतन्त्रिणः । निर्वृत्तीन्किमपि कुप्यन्तुधुंभुस्तु व्यसर्जयत् ॥२९२॥
 भोगसेनोपि मूयेन काते तस्मिन्समन्वुना । निवारितो हारकार्योत्सवैरः समपद्यत ॥२९३॥
 विक्रान्तः स हि कार्यस्यो निजिताखिलहामरः । सुस्सलक्ष्मापतिं जेतुं प्रतप्ये लोहं पुरा ॥२९४॥
 295 बासल्यमिर्भेदेण वारितोष महीभुजा । तत्परीवादमकरोमुक्रोधावेत्य तत्र सः ॥२९५॥
 प्रवेशयज्जुष्टुनुखांस समवान्तरम् । तमादिसुडवं वीरं तदा राजा विमानितम् ॥२९६॥
 विमानिता विशालेष्वाः संहता हतवृत्तयः । न ते बहिष्कृतास्तेन यमराष्ट्रं जिगीषता ॥२९७॥
 ताभ्योगसेनविष्यस्तस्रजान्कुटिलाशयः । सङ्को निनिव्य कीरत्वाचं जानन्सरान्तरम् ॥२९८॥
 ऊचे चाधैव दिव्यापि प्राणान्धापायनां नृपः । भोगसेनोन्यथा भेदं कुर्याद्वग्वनाशयः ॥२९९॥
 300 अन्यथाभूत् सङ्कोक्तं भोगसेनो यद्वज्रवीत् । किञ्चिद्ब्रह्मस्मि वक्तुमि नृपतिं भेदतालसः ॥३००॥
 स तु किं वक्ति न हारं तव दयामिति ब्रुवन् । दुपुधुंभुपक्षपणवं निज्ये तमवमानयन् ॥३०१॥
 प्रबोधापाविनो हेष्टि नियतिप्रणयीभवन् । तपात्यवाहमिद्वान्त ह्य जन्तुर्गतस्मृतिः ॥३०२॥
 तन्त्रिणो यामिका भूत्वा स्वस्मिन्मारे ततोविशम् । ते राजकीर्तिं संनयैः स्वसैन्यैः सह संहताः ॥३०३॥
 यामिन्वां यं वर्षं हन्मस्तं हतेत्यभिभाव य । प्रावेशयत्यस्तविश्वार्थं दालान्मण्डपान्तरम् ॥३०४॥
 305 मुक्तोत्तरं स्थिते राक्षि ते बाधे मण्डपे स्थिताः । सरोपो नृप इत्युक्त्वा सेवकोत्सारणं ब्रुवुः ॥३०५॥
 राजा य विज्जलावेरम यियासुर्षण्डपान्तरान् । दीपिकाभिः कृतालोको निर्वयौ मदनालसः ॥३०६॥
 मध्यमं मण्डपं तस्मिन्प्राप्ते स्वल्पैः सहानुगैः । तस्यक्तं मण्डपं सङ्को द्रुग्गान्वावरणज्जानान् ॥३०७॥
 अन्यैरप्यपिमे हारे निदधे सर्वं एव ते । जिघांसवः समुत्थाय नृपतिं पर्ववारयन् ॥३०८॥

२८१. ') Emended with C; A पार्थिव. २८५. ') Emended: A महा. २८६. ') Emended with C; A विहसत्. २९०. ') A omits here two *pādas* without indicating a lacuna, C adds here: तं प्रेक्षं सर्वलोकानां भूतं सर्वमनामुज्ज्वलं. २९२. ') Emended with C; A निर्वृत्तीन् किमपि. —') Emended: A दुपुधुंभु. २९५. ') Emended with C; A पथिमं रे. ३०१. ') A दुपुधुंभु.

विशाभिदम्भादेकेन रुद्रमये निवेदुषा । तं हिजो दिङ्मजस्तेजः शल्या कृष्टकचोभिनत् ॥३०९॥
 ततः काश्चनगौराणि तस्याङ्गान्यसिधेनवः । बह्मः सुमेरुभृङ्गाणि महोरम्य इवाविशन् ॥३१०॥ 310
 म श्रोहो श्रोह इत्युक्ता केद्याङ्गद्वान्विमोचवन् । कीडाशल्याः कपां रुद्रमुष्टिं दन्तैर्व्यपाटयत् ॥३११॥
 सुजनाकरनामा हि भुव्यः कटारकं वहन् । तस्यान्तिकावलाविष्टः प्रहरत् विरोधिषु ॥३१२॥
 अतो बामोचिनां तर्प्यं भुरिकां स चकर्ष ताम् । मुटावर्गलिता कोशरसा कृष्णेन विनिर्वयौ ॥३१३॥
 निर्यातान्त्रः शत्रुभित्तैस्त्वक्केशो बबन्ध तम् । भस्मिलमथ तां शार्ङ्गं जानुहन्धान्तरप्ययत् ॥३१४॥
 मदित्वा प्रहरस्तेजं तादृगीयोषि सोभवत् । येन क्षितौ निपतितः सर्वमर्मस्त्रिवाहतः ॥३१५॥ 315
 अभिनव ततो रङ्गं प्रहरन्तं च दृष्टतः । नदन्तिह इव व्यङ्गं परिवृत्य व्यवहारयत् ॥३१६॥
 अन्यं च शस्त्रिणं केचित्सर्वमणमपातयत् । त्रिवेष्टमानो यः प्रागैरचित्रेण व्ययुज्यत ॥३१७॥
 लम्बान्तरे प्रयासाय तस्मिन्धावति मण्डपः । रक्षिभिर्मृगिपालोयमित्यबुद्धा कपाटितः ॥३१८॥
 हारमन्यत्सर्पेणस क प्रयासीति जल्पता । कुङ्कुन रुद्रमार्गेण खड्गपातैरबन्धत ॥३१९॥
 भोगसेनं ततोपद्वयद्वारस्यान्ते समुत्थितम् । शरतूलिकया भलिमालित्वन्तं पराङ्मुखम् ॥३२०॥ 320
 भोगसेनेक्षसे कस्मादन्तं न्यमिति वादिनम् । सोव्यक्तं किमपि क्षितः प्रधावन्तं जगाद तम् ॥३२१॥
 रट्यावट्टाभिषो दीपधरन्निष्ठजिरायुधः । अयोदीपिकयारम्भयुद्धस्तैश्चित्तोपतत् ॥३२२॥
 चाम्पेयः सोमपालाख्यराजपुत्रः क्षताहितः । प्रहारैः प्राग्वैरुध्यो न गर्वाचारतामगात् ॥३२३॥
 पौत्रः श्रीभूरपालस्य राजकापत्यमज्जकः । विदवौ श्वेन संजाय शस्त्रां पुच्छच्छटोपमाम् ॥३२४॥
 ततः प्रधावन्मयीवमादरुक्षुः क्षितीश्वरः । निहूतजानुधण्डालिरालिलिङ्ग बद्धधराम् ॥३२५॥ 325
 तन्पुष्टे त्वं क्षिपन्देहं प्रहरिर्नर्मरीकृतः । भृङ्गारनामा कायस्थो निश्रोहो वारितोरिभिः ॥३२६॥
 पुनरुत्थानुक्रामस्य सर्वे शस्त्रावलीर्हिषः । न्यपानयन्तस्य काल्या नीलाग्नजरणजजम् ॥३२७॥
 तिष्ठेन्कवाचिदूर्तयमविषो विपद्यवत् । कन्धरामधमः सङ्कुस्तस्येति स्वयमचिन्तत् ॥३२८॥
 कृतं पदाप्रहरणं यद्य सोहमिति बुधन् । छिन्वाङ्गुलीधकर्षाणि रत्नाङ्गुलीकवावलीम् ॥३२९॥
 एकपादस्थितोपानस्त्रस्तमान्यैः शिरोरुहैः । छन्नवक्त्रः स दृशे सुभो दीर्घभुजः क्षितौ ॥३३०॥ 330
 पर्यामयास्य पश्यन्ते वीरवृद्धा महौजसः । निर्दोषतामीपदगात्रिस्त्रिंशत्त्वं जगन्मनि ॥३३१॥
 सेवकः भूरटो नाम पूकुर्वन्श्रोहमुचकैः । निर्गत्य भोगसेनेन बहिः क्रोधाव्धिपातितः ॥३३२॥
 प्रस्थितो दयितावासं स दिङ्गोहवशादिव । पन्थानं पृथिवीनाथः काल्या जगाद वेदमनि ॥३३३॥
 राज्योद्याने नृपतिमधुषा भोगकिञ्चलकलोलाधेनो नानावसनकुसुमधेनिभिः पीणयन्तः ।
 हा धिदैवानिततरत्या पात्यमाना नियत्या बह्वेवैते किमपि सहसा दृष्टनष्टा भवन्ति ॥३३४॥
 तिर्यग्भ्यस्त्रिजगज्जयी परिभवं लङ्केधरो लम्बवान्प्रापशेषनृपोत्तमः कुरुपतिः पादाहतं मूर्धनि ।
 इत्यन्ते बह्वमानहत्यरिभ्यः सर्वस्य सामान्यवत्सक्तो नाम भवेन्महानहमिति ध्यायन्धृताहंक्रियः ॥३३५॥ 335
 पराङ्मुखमहितैस्त्वक्तं ममनाथमिव प्रभुम् । नमं हुनाशसात्कर्तुं स्वच्छजयाहिणोनयन् ॥३३६॥

३०९. ^{१)} Thus corr. by A, from 'स्तेजः'.

- मुञ्जी कण्ठे गृहीत्वैकः करभ्यां चरन्ती परः । तं भुजग्रीवमालोककुन्तलं सपिरोक्षितम् ॥३३७॥
 सभूस्कारज्जनं नममनायामिष पाद्विभम् । रामभान्या विनिष्कृतं स्वपक्षां विवृक्तानम् ॥३३८॥
 महासरिद्धितस्ताम्भः संवेदग्रीपभूतले । अङ्गाय तङ्गितस्कारे ते मीतास्तस्य वकिरे ॥३३९॥
 340 न हतो मापि निर्वन्धः स केनापि ध्वलोऽनत । उड्डीवेव वतस्त्वानु वेदनिर्विषयोमवत् ॥३४०॥
 स्वतीतेन स वर्षकचत्वारिंशतमायुषा । सप्ताशीत्यम्बपौरस्य मुक्तपठ्यां ध्वयुज्यत ॥३४१॥
 यक्षेय सासिकचक्षो रज्जुः शोणितमण्डितः । दमशानादमनि वेताल इव सिंहासने पदम् ॥३४२॥
 ..... । ---'बद्धमूलानामाद्यानां तत्र' दियुते ॥३४३॥
 तस्माद्गरोहतः सिंहासनयोद्धुं पुरो युधि । विक्रामन्तो बन्धुमृत्या युद्धभूमिमभूषयन् ॥३४४॥
 345 तन्मिन्नौ ब्रह्मपट्टाख्यौ युद्धा तन्मन्त्रौ विरम् । योधाश्च कृद्भूय्यायाः सिंहासरेपतन्मताः ॥३४५॥
 रणरङ्गनटो नृत्यविज राजगृहाङ्गने । सखज्जलेटको रज्जुः खण्डयच्छित्तान्मन्त्रौ ॥३४६॥
 दिशम्बिजयसंवेदमहितानां क्षणे क्षणे । प्रहारैः सुबहुभिश्चा स विरेणापतन्मने ॥३४७॥
 राजद्रोहोचितं तस्य निहतस्यापि निषहम् । वैशसत्यक्कमर्यादो गर्गः कोपादकारयत् ॥३४८॥
 दिहामटान्तिके द्युज्जुः पौरैर्भस्मादमवर्षिभिः । अवस्करणालान्तर्ममचको न्यषात्यत ॥३४९॥
 350 ते गुल्फदामभिः कृष्टाः स्थाने स्थाने प्रमुद्रुहः । तत्क्षणं लोकयूस्कारपूजां कृत्योचितां दधुः ॥३५०॥
 पलाय्य प्रययुः कापि सङ्गं हंसरथादयः । मरणाभ्यधिकां कश्चित्कालं सोढुं विपद्ययाम् ॥३५१॥
 द्रव्यन्परजितं गर्गं नटे तदनुजे विदन् । भोगसैनोष तां वार्तामभूणोत्पलवोपयाम् ॥३५२॥
 व्यावृत्त्य मयवस्थानुकायः पदवन्पलायिनः । योधान्यैः सहितः कैथिततः कापि भवादगात् ॥३५३॥
 इत्थं निहतविभ्रस्तनायका द्रोणभृंसंहतिः । स्वदोर्मात्रसहायेन गर्गचन्द्रेण सा कृता ॥३५४॥
 355 सत्त्वं साहससिद्धिं च नेतिहासेष्वपि कवित् । अभौचं तदृशं वादकस्यास्ते स्म प्रतापिनः ॥३५५॥
 निशां प्रहरमङ्गल राज्यं कृत्वा स लम्पवान् । द्रोहकृच्छ्रदुराजाख्यां गर्गि कुरुतिनामगात् ॥३५६॥
 यशस्कारकुले जन्म द्रोणधूमिलैः प्रमाणितम् । क्षणभङ्गचमजत्राज्यं यस्माद्गण्टदेववत् ॥३५७॥
 हायोहीपनकूटयन्त्रचटनैः सिंहादिसंहारिणो यान्त्याकस्मिकगण्डशैलपतनैरन्तं किराता वने ।
 एकेनैव ननु प्रधावति जनः सर्वोपि मृत्योः पथा हन्ताहं निहतोयमेव नु मितं कालं विभेदयह ॥३५८॥
 स्वोद्वाहे ललनैषमङ्गलरवो वैर्हृषुतेः भूयते शीनैस्तैर्दयिताविलाप उदयचाकर्ण्येतेनक्षणे ।
 शोपि प्रसहितं प्रहण्यति परः स्वं प्रन्तमन्ते मुद्रोद्धृतं सोप्यवलोकायत्यहह धिक्कोहोयमान्धावहः ॥३५९॥
 360 सार्वं विविन्मितो राक्षी फलितोन्यत्र वासरे । दुर्विपाकप्रदालामुहोऽपृणां साहसदुमः ॥३६०॥
 अथ सिंहासनस्थान्तः कार्यान्ते त्यक्तविषहः । गर्गः प्रक्षालितामर्षधक्रन्व स्वामिनं चिरम् ॥३६१॥
 तस्मिन्बद्धति सर्वोपि पिरलोको भवोज्झितः । संपातावसरो भूर्ध्वलापीलोकचत्सलम् ॥३६२॥
 कारुण्योत्पक्षये दृष्ट्वा कोशं जीवितकामया । जयमस्या तदावादि गर्गः कपटशीलया ॥३६३॥

३५३. १) These words written by A₁ after verse 343, belong apparently to a verso of which the beginning is lost; the lacuna in the text is not indicated in A. Perhaps, more verses have been lost here.—) A तन्मिन्नौ. ३५८. १) Thus corr. by A₁ from गण्यः. ३५९. १) Thus corr. by A₁ from गण्यः. ३६८. १) A₁ gloss अहं हन्ता.

कुच मे संविहं भातरिति सत्यमयस्तु सः । तत्प्रक्रियायचो ह्यात्मा चितिं तस्या अकल्पयत् ॥३६४॥
 चिकुरमिषये वस्त्रौटिष्यं विलोचययोध वा तरलतरता वस्त्रातिष्यं तथा कुचकुम्भयोः ।
 वसति इति तथासां विप्रीभयवस्तु ता इमा गहनद्वया विद्यायन्ते न कैश्चन वीरितः ॥३६५॥ 365
 दौःशील्यमप्याचरन्त्यो वातयन्त्योपि बलमान् । देलवा प्रविशन्त्यसि न स्त्रीषु प्रत्ययः क्वचित् ॥३६६॥
 गुम्फाधिकृता सा यान्ती वायन्मार्गे व्यलम्बत । अमतो बिडज्जला तावद्विर्गल्य प्राविश्याशितान् ॥३६७॥
 अथ तस्याशितारोहं कुर्वन्त्या भूषणाधिभिः । तुण्डकैर्तुण्डयमानाया व्यया गात्रेषु पश्ये ॥३६८॥
 सपञ्चलचामरे राज्ञो दक्षमाने विलोकयन् । लोकः सर्वोपि साकृन्वो दग्धदृष्टिरिषामयत् ॥३६९॥
 औचित्यं तेन च तदा निन्येत्यन्तपवित्रताम् । सर्वैर्यदर्थ्यमानोपि गोपाविशमृपासने ॥३७०॥ 370
 क्षतमुच्छलदेवस्य बालमङ्गे निधिसता । राज्येभिषेक्तुं ते केचित्तानान्वैष्यन्त यन्नतः ॥३७१॥
 लोको वेत्त्यथ केचाचित्तरवमालोक्य सस्मितः । भिक्षामप्यटितुं जाने नैव जानाति योग्यताम् ॥३७२॥
 राक्षसां श्वेतानि नावां मल्लराजस्य ये हताः । सल्हणाद्यास्त्रयोभूषणमध्यमे प्राक्पश्यं गते ॥३७३॥
 हन्तुं ज्येष्ठकनिष्ठौ द्वौ श्रेयौ सल्हणलोटयौ । अन्विष्टौ शत्रुराजेन भयाव्रजमठं गतौ ॥३७४॥
 निर्वर्ज्यैर्निहताश्चोपस्थिहाय मिलितैः पुनः । तन्व्यथारोहसाधिवैरासीतः कृतपाकिकैः ॥३७५॥ 375
 दृष्ट्वा राज्यार्हमप्यथ कंचिज्ज्यायांस्तयोस्तदा । गर्गेण राज्ये संरम्भादभ्यविष्यत सल्हणः ॥३७६॥
 हा धिक्चतुर्णो यामानानन्तरे नृपतिप्रदी । अहस्त्रियामे तत्रासीद्ब्रह्मा वा पुरषायुधैः ॥३७७॥
 ये सायमुच्छलनृपं प्राक्ते रङ्गं सिधेदरे । मध्याह्ने सल्हणं प्रापुर्दृष्टो राजसेवकाः ॥३७८॥
 अथ लोह्रकोटद्वयः सापेक्षं गतिने नृपः । सुस्सलो भानुमरणं भुत्वा गृह्णन्मानसः ॥३७९॥
 गर्गेण प्रविष्टो दूतः स क्रान्दन्स्वं क्षिपन्निशितौ । ततस्तं वीतसर्द्वहं वकारार्तमलापिनम् ॥३८०॥ 380
 आद्यांसल्हणवृत्तान्तपर्वन्तां नाम्नोत्कथाम् । गर्गवृत्ताद्भानुवध स्वस्याह्वानं च केवलम् ॥३८१॥
 क्षमद्विधानन्तं शीघ्रमरिच्छेदं ह्रुत्पकरम् । तदाह्वानाय गर्गो यं प्राहिणोचं चलन्गृहान् ॥३८२॥
 आक्रान्दमुखरो भूत्वा तां रात्रिमरणोदये । करमीराभिमुखो यात्रामसंभृतलोप्यदात् ॥३८३॥
 अन्योद्य गर्गदूतस्तं पथि संघटितोभ्यधात् । कृत्स्नमावेध वृत्तान्तं नागन्तव्यमिति ध्रुवम् ॥३८४॥
 क्षिप्रं हतेषु प्रोहेषु स्वप्यसंनिहितेभ्यः । कृतस्तु सल्हणो राजा कृत्यमागमनेन किम् ॥३८५॥ 385
 भुत्वेति गर्गसर्द्वहं कोपादसहनो नृपः । अग्रयाणैविणो भृत्यान्निहस्यैव वचोब्रवीत् ॥३८६॥
 मास्माकं पैतृकं राज्यं यदि रिक्थहरौनुजः । मज्ज्यायसा मया चैतज्जुजाभ्यामर्जितं पुनः ॥३८७॥
 राज्यं स्वीकुर्वन्नोदरन्त्यो न दाताभूत्सदाययोः । येनाह्वानमिदं पूर्ये स क्रमः क्व गतोयुवा ॥३८८॥
 ह्युत्साहिरितैरेव वदन्नासीत्पयाणकैः । दूतांश्च पार्थे गर्गस्य स्वीकृत्यै प्राहिणोद्वहन् ॥३८९॥
 स काष्ठवार्ढं संग्राम सल्हणस्य हितैविण । निर्गल्य गर्गचन्द्रेण वक्ते ह्रुत्पकपुरे पदम् ॥३९०॥ 390
 भवृत्तार्थां विभावयौ दूतैः कृतगतपतैः । तत्प्राज्ञीकृतसामापि गर्गो श्रेष्ठाभ्यधीयत ॥३९१॥

३९१. '.) Emended; A राज्ञो. ३९१. '.) Emended with C; A 'ज्येष्ठान्त. ३९१. '.) Thus A, C R; A, वं.

- कार्यमध्यगतो राजा तथापि प्राहिणोत्तदा । धात्रेयं धातरं गर्गाभ्यर्णं हितहिताभिधम् ॥३९२॥
 भोगसेनः क्षणे तस्मिन्नाययौ दैवमोहितः । खाशकान्त्रिल्ववनजान्मध्वैकृष्य नृपास्तिकम् ॥३९३॥
 सोभ्यर्णं कर्णभूत्याक्यमश्वारोहं महीपतेः । विद्युज्य गर्गं जेष्यामीत्युक्ताभूक्षोभनोद्यतः ॥३९४॥
 395 कालापेक्षामपि त्यक्त्वा हन्तुं भ्रातृदुहं स तम् । योग्यं प्रसङ्गमन्विष्यस्त्रज्ञे लोकैरसज्जनः ॥३९५॥
 यस्य भ्रातृदुहः पार्थे स स्वमाभीयसे कथम् । गर्गोपि तमुपालेभे दूतैरित्यादि संदिशन् ॥३९६॥
 स तु मार्गात्पलाय्यायं तमसीति विलम्बकृत् । इत्तास्कन्दः क्षपायि तं सानुगमयातवत् ॥३९७॥
 पतन्नर्णं कर्णभूतिर्वीरवृत्त्या प्यरोचत । तस्य हैमातुरो भावा तेजःसेनोप्यनुया ॥३९८॥
 तेजःसेनस्तु भूलापे नृपादेशाङ्गवैद्यत । मरिचो लवराजस्य तनूजोऽप्यतेरपि ॥३९९॥
 400 अवष्टम्भेन भूयोभूषिपहावयद्ब्रह्मः । न वेनासितुमप्यास्या तावदासीनु तद्रत्नम् ॥४००॥
 पुरोगोपि कृतः पथाद्योतीतेक्षि महीभुजा । स सञ्जपालस्तत्पार्थमयादायाययौ हवान् ॥४०१॥
 तेष्वयातेष्वब्रह्मं यातं किञ्चिद्वत्तद्रत्नम् । प्राप्तश्च गर्गसेनानीः सूर्याख्योऽनल्पसैनिकः । ४०२॥
 दुपुष्टुर्वीर्यं तानात्रैर्नृपोऽभमभितोपितः । उत्सेकशठधीर्वर्म कृच्छ्राश्च परिधापितः ॥४०३॥
 गगनं शतमच्छमित्रं कुर्यच्चथापतत् । शरासारो रिपुबलत्सर्वनोऽधिगच्छसन्ततिः ॥४०४॥
 405 ओंकारं शरभूत्कारैः कृत्वा द्रोहस्य दुःसहाः । पाहृन्नाजकटके सर्वान्सर्वोयुषैर्हिषः ॥४०५॥
 हतविशतविधस्तसैन्यः साहसिको नृपः । वेगादपससारैको मध्याभिर्गत्व वैरिणाम् ॥४०६॥
 गर्जस्तिन्धुरायाभ्रान्तवत्युत्तिरलकुञ्चन । सबाजिना तेन सेतुर्दुर्लभः पत्रिणामपि ॥४०७॥
 सञ्जपालादयो द्विषाः शेकुस्तमनुवर्तिनम् । वृष्टलमा निरुध्नन्तः स्थाने स्थानि विरोधिनः ॥४०८॥
 वीरानकामिधं वीरः स खद्यानां निवेशनम् । विंशद्विंशैः समं भृत्यैः प्रविष्टस्तस्यजेरिमिः ॥४०९॥
 410 निरम्बरैर्निराहारैस्तिष्ठन्कतिपयैः समम् । स तत्र त्रिवमाकस्य निर्भयो दण्डयन्खद्यान् ॥४१०॥
 क्रमेण च हिमापातदुर्लभाध्वनि संकटे । अविपन्नो भाग्ययोगात्प्रवयौ लोहुरं पुनः ॥४११॥
 पदे पदे ग्राममुत्सुरायुःशेषेण रक्षितः । तथाप्यासीत्स कदम्बरिणामिमेव विचिन्तयन् ॥४१२॥
 वराकं शरसेखमाद्रुर्गो हितहितं कुधा । विरुद्धधीर्व्रितस्नायां वडपाण्यङ्किमसिपत् ॥४१३॥
 तस्मिन्प्रतिप्यमाणेऽप्यक्षेमाख्यः स्वं क्षिपन्पुरः । दातोऽस्यौषः पतारोहमपःपातेपि लम्बवान् ॥४१४॥
 415 राज्यपदः क्षतारिश्च गर्गः प्राप्तोऽन्तिकं ततः । प्राप सन्तुष्टराजस्य सविशेषमधीशताम् ॥४१५॥
 स भूमृन्मन्त्रिविक्रान्तिहीनो राज्यमवाप्तवान् । चक्रधर्ममिवापश्यत्सर्वतो भ्रान्तमानसः ॥४१६॥
 न मन्त्रो न च विक्रान्तिर्न कौटिल्यं न चार्जवम् । न दातृता न तुष्ट्यर्थं तस्योचितं किमप्यभूत् ॥४१७॥
 तद्राज्ये राजधान्यन्तर्मध्याक्षेपि मलिस्तुवः । लोकं मुमुक्षुरन्याध्वत्तचारस्य कक्षेव का ॥४१८॥
 पञ्चुरप्यङ्गना कालं क्रान्त्या यत्रात्यन्ताहवत् । पुमानप्यमवत्तत्र साध्वसाध्वस्तपीरसौ ॥४१९॥
 420 यामद्य सन्तुष्टोऽप्येयुर्मजे तां लोटनः स्त्रियम् । साधारण्यं गतो राज्यभोग इत्यमवत्तयोः ॥४२०॥
 पुरुषान्तरविज्ञानविहीनस्य प्रमाद्यतः । सर्वोपि तस्य तन्त्रक्षैर्व्यवहारो व्यहस्यत ॥४२१॥

३९५. ¹) Emended with C; A सन्धिष्यन्. ४१८. ¹) Thus A. ४२०. ¹) Emended with C; A लोटन.

अधुरो लौठनस्योजसूहस्तेन व्यधीयत । हारे तापसगोष्ठीषु योन्वो विक्रमनिबुदे ॥४२२॥

यः सुस्सलपयोऽवेदमङ्गीकुर्वत्सदागमे । स्वमन्त्रतक्षजापेन सिद्धिं मन्त्रलभेयमाप्त ॥४२३॥

त्रिभो गर्गाग्रया राजा तदभिव्यवातवत् । बद्धाहमानं वितस्तायां चिम्बं नीलाश्वडामरम् ॥४२४॥

राजानुग्रहको गर्गस्तांस्तान्वापादयजिष्व । हालाहाण्डामरान्मूरीन्वत्तमोज्वानवातवत् ॥४२५॥

425

राश्याकिंवित्करे गर्गायत्तनीवितमृत्यवः । बाष्पाभाभ्यन्तरे वाससल्ये वा प्रथमोपि वा ॥४२६॥

कदाचिह्नहराहर्गे पविट्येय नृपान्तिकम् । चुक्षोभ नगरे लोकः सर्व एव भयाकुलः ॥४२७॥

नदा शुद्धचरद्वाता भूतान्वापोऽप्य नैषु यत् । कुप्यन्गर्गोयमायातो हन्तुं सर्वानृपाभितान् ॥४२८॥

गर्भिणीगर्भपातिन्या तादृश्या भववार्तया । हिजाण्यहाभ्यन्त्रमावि जमैर्ज्वर इवालिङ्गिः ॥४२९॥

नगस्तिलकसिंहपैरुद्वेकाहागदीयत । अनवेक्ष्य नृपादेशमास्कन्दो गर्गमन्दिरे ॥४३०॥

430

देशात्पुल्लवणः कृन्धो धावति स्म भृतायुजः । प्रत्यपहीतानलितान्गर्गचन्द्रस्त्वविक्रलः ॥४३१॥

निर्लज्जा दिल्हभट्टारलक्काषास्तुरंगमैः । धाम्यन्तस्तत्राहृदयन्त गर्गोपसयकीयिषु ॥४३२॥

निषिपेध न ताज्जाया पत्युतास्कन्ददाविनाम् । लौठवं कुण्डशक्तीनां तेषां स्फूर्त्यै व्यसर्जयत् ॥४३३॥

तेनापि योषैर्गंस्य रुद्धमार्गेण मन्दिरम् । न रुद्धं नापि निर्दग्धं पारितं इत्थक्लिना ॥४३४॥

धान्यकः केशवो नाम मदेशो लौठिकामटे । अबाधतैव नाराचैस्तपोधाम्वातयन्परम् ॥४३५॥

435

प्रकाशेन समं राजलोके विरलतां गते । सावं सानुचरो गर्गो हवाकरो विनिधेयौ ॥४३६॥

समैरप्रतिहतो निनाय लहर्ं व्रजन् । बद्धोजसूहमस्वस्थमासीनं त्रिपुरेन्द्वरे ॥४३७॥

तापसेन किमेतेन्युक्तान्येषुर्मुमोच तम् । तं सुस्सलेपि विपुरे नृपतिं नोदपाटयत् ॥४३८॥

क्षणे क्षणेभवरेक्ष्यतः प्रभृति सर्वतः । गर्गागमनसंज्ञस्तपैरार्गलितमन्दिरः ॥४३९॥

अधार्तस्य महीभर्तुर्गर्गसंधानमिच्छतः । महत्तमः सहेलोभूहरेरुष्माचारम् ॥४४०॥

440

तेनङ्गीकारितो गर्गः कथंचित्कन्यकार्पणम् । भृत्वास्तु तेन संबन्धं वैष्ण्वभूतस्य भूपतेः ॥४४१॥

ततः सुस्सलदेवेन सह संधिं निबद्धवान् । पक्षास्तंमार्थ्यमानोपि संबन्धं न व्यधत् सः ॥४४२॥

अण्डले विशदराहृदयमेवं याते नृपेवधीर्त् । सङ्गं हंसरथं नोनरथं वासादितांबरीः ॥४४३॥

तानमिकणसूचयादिपवेष्टैः — — — — — । अत्यक्तान्द्रभिर्धोरामवस्थामण्यबीभूवत् ॥४४४॥

भोगसेनाङ्गनां मल्लामनुमेने स यन्त्रपः । अनुसर्तुं पतिं वधं वसन्तीं साधु तद्यथात् ॥४४५॥

445

तादृग्दृष्टापि वैष्णवं शङ्कितेन तदन्तरे । प्रमिष्ये दिल्हभट्टारो रसदागेन भूभुजा ॥४४६॥

न राजबीजी नोष्ण्डविक्रमो वा बभूव सः । शमिनो गृहदण्डेन वत्सवा तेन पापिना ॥४४७॥

तं या निनिन्द्यानिष्पन्नैरुषं तत्त्वद्यस्तदा । तस्या बह्निप्रवेशेन सिद्धं मानवमीमतम् ॥४४८॥

सोल्पोपि राज्यकालोभूदेवमातङ्गदुःसहः । दीपेक्षपाद्वयमानरीर्षिदुःस्वपसंनिभः ॥४४९॥

कालवित्सुस्सलो गर्गोद्ध्वंसंथिरपि व्रजन् । म्बद्रुक्तामे सञ्जपालं काहर्मीरौम्मुखभाक्तान् ॥४५०॥

450

४२९. ') Emended; A 'नीजस्त्व'. Cf. viii. 437. ४४१. ') Emended; A 'नृपोत्तरीन'. ४४२. ') A, 'पवेष्टांनः', without indicating the lacuna; C 'वैष्टैरिषु वृजन्'. —') Emended; A 'नीनवन्'. ४४५. ') Thus corr. by later hand from A 'वधन्ती'. ४४९. ') Emended with B C; A 'राजका'.

- हारेण सह दशाधौ लक्षकः सल्लभूजः । वराहमूलं संप्राप कथंविद्यस्थितिं मनन् ॥४५१॥
 गर्गः स्मरन्नवस्कन्दं पथाद्भयेत्य नाशयन् । वाराहमूलं सनं तस्य सैन्यमलुप्यत ॥४५२॥
 विदह्री स तु तयोर्पैदेतैश्च परिचस्वजे । अदिव्यैर्मैदिनी दिव्यैर्हैस्त्वप्सरसां गणः ॥४५३॥
 नायके गतिरे भुजवृक्षैः सहशैर्जैर्मही । पतितैरुप्यच्छुभैर्भूमिना मौक्तिकैरिव ॥४५४॥
- 455 आगच्छता छिन्नभीतिः सञ्जपालेन लक्षकः । निराश्रयः संप्रपदे पार्श्वे सुस्सलभूपतेः ॥४५५॥
 सोध भूमस्सञ्जपाले दूरं क्रान्तिरिषौ गते । आजगामान्तिकं पार्श्वे प्रेरितः पारडामरैः ॥४५६॥
 संधिं तत्र विधास्यामि सार्धं सुस्सलभूजः । इत्युक्त्वा सल्लभं प्रायासदभ्यर्णं सहेलकः ॥४५७॥
 काङ्क्षिताभ्युदयं पैरिधातकैरिव वारिदम् । अशिथिलजवर्गं सर्व एवाबलानुजम् ॥४५८॥
 गर्गस्य गृहिणी कुङ्कुमाभिधानाथ तदन्तिकम् । कन्यकाश्चमादाय परिणेतुमुपाययौ ॥४५९॥
- 460 उपवेगे स्वर्गं राजा राजलक्ष्म्यमिषां तयोः । गुणलेखां क्षुधात्वेन स्वीचक्रे तद्ययीयसीम् ॥४६०॥
 सल्लभे समुज्ज्वलेत्य सञ्जपालेन वेष्टिते । राजापि राजसदसः सिंहद्वारं समासदन् ॥४६१॥
 साक्षाद्द्वारोभित्येन हारमेकेन पातितम् । अभून्मोक्षं तमप्य सार्धं पैरिमोर्धेः ॥४६२॥
 ससैन्यैर्गलितहारराजवेष्टमित्येति रिपौ । गर्गास्कन्दश्चिह्नकुङ्कुमासीच्चकितं सौस्सलं बलम् ॥४६३॥
 गर्गे वितीर्णकन्येपि राजसैन्यमविशत् । तस्यौ स्यात्तथ्यमित्येव तृणस्पन्देपि शङ्कितम् ॥४६४॥
- 465 अस्ताभिलाषिणि दिने तादृक्तासहते बले । जेहाददहति क्षमापे दुर्मंदीकःस्थिताभिपून् ॥४६५॥
 प्रविश्य पार्श्वनिर्भुमकवाटेन तमोरिणा । हारं विवृत्याङ्गनस्थैः सञ्जपालोपसीदणम् ॥४६६॥
 तस्य निश्चित्य पार्श्वीं वृत्तिं भूयस्परिमजे । अनुप्रवेशं विदधे पदानिर्लक्षकामिधः ॥४६७॥
 द्रुदानवने काष्ठवाटसंकटविक्रमे । यस्तस्य सहशो योधः प्रतिबन्ध इवाभवत् ॥४६८॥
 स कैशवश्च स मठापीशस्तनुसञ्चतुः । दैन्येयमारुती पार्यमिव प्रार्थितसैन्यवम् ॥४६९॥
- 470 निर्गत्य मण्डपात्प्रहरितैः कथंचन । विवृते प्राङ्गनहारे धीरो राजाविशस्त्वयम् ॥४७०॥
 निर्दिभागे वर्तमाने संगरे सैन्ययोर्द्वयोः । प्राङ्गने प्रमथं प्राप्नुम्यांसस्तत्र शशिणः ॥४७१॥
 सचिवः सल्लराजस्य पतंगप्रामजो हिजः । आजौ पापप्राञ्जको नाम स्वःक्षीसंभोगभागिताम् ॥४७२॥
 कायस्थेनापि वद्रेण लब्ध्वा गच्छाधिकारिताम् । स्वाभिपसाद्ः साफल्यं निन्द्य त्यक्त्वा तनुं रणे ॥४७३॥
 सार्धं वनस्थतिर्लीनेः खगैर्वाचालितो यथा । प्राणि प्रविष्टे मोक्षनिनिःशब्दविहगोभवत् ॥४७४॥
- 475 आयोधनोर्वा वानाला चक्रे चित्रार्पितेव सा । तथा सुस्सलभूपेन नुरंगस्थेन तजिता ॥४७५॥
 अनास्तेङ्गनास्त्ये तस्मिन्सिंहासनं ध्वनिः । सुस्सलो जयतीत्येवं द्वाकावाधं च शुभ्रवे ॥४७६॥
 मल्लराजगृहे तादृङ्गान्यस्याप्युदपद्यत । अगतां तत्र वैरुध्यं यारुस्सल्लहणलोठनौ ॥४७७॥
 आबद्धकवचावभास्त्रावालिङ्ग्य सुस्सलः । बालौ युष्मामिति बद्धधूर्तौत्वाजयराधुषम् ॥४७८॥
 आविश्य मण्डपेन्यस्मिन्बद्धयोश्च स्थितिं तयोः । प्राप्तरान्यस्ततो राजा विवेशास्तानमण्डपम् ॥४७९॥
- 480 द्यव्योर्वाधतुरो मासम्भुक्कराज्यं बबन्ध तम् । सितस्य सोढाश्रितेभ्ये राधस्य त्रितयेहि ॥४८०॥

४५२. १) Thus A. ४६१. १) Emended with C; A सार्यादि. ४६१. १) Emended; A सामिनि.

तेन सिंहासने क्रान्ते भास्वतेव नभस्तले क्षणादेवाखिलो लोकः क्षोभमभिरिवाव्यजन् ॥४८१॥
 विकोशशस्त्रः सन्शोहावेक्षणक्षोभतः सदा । व्याधलोके व्याप्तवक्त्रो मृगराज इवामयन् ॥४८२॥
 भ्रातृदुष्टां कुलच्छेदमन्विष्यान्विष्य कुर्यता । न तेन नीतिमित्रेण शिशवोऽप्यवशोविताः ॥४८३॥
 जनस्य धीरस्य दीर्घन्यमपृष्टाकारतां बहन् । स कार्योपेक्षयाप्यासीद्य क्राप्याहितमार्धवः ॥४८४॥
 वस्तुतस्त्वाङ्गिद्वयः क्रूरं दमयितुं जनम् । अवास्तवं तस्मीमस्वाङ्गिचिञ्चाल इवादधे ॥४८५॥ 485
 कालवित्समयव्यागी प्रगल्भः प्रतिभानवान् । हङ्गितशो दीर्घदृष्टिः स एषान्यो न कोऽप्यभूत् ॥४८६॥
 अधिकः कोपि कोऽप्युनः कोपि तस्य समो गुणः । दोषोऽथ वा पूर्वजस्य स्वभावैक्येऽप्यहरयन् ॥४८७॥
 भन्वकारि समानेपि कोपे तत्पूर्वजन्यमनः । कोपेन विषमालोकं तदीयेन तु सारवम् ॥४८८॥
 न भूय स वेदादौ साक्ष्योऽनुवितं पुनः । स्थितिभेदमयास्सेहे नोत्सेकमनुजीविनाम् ॥४८९॥
 नैच्यस्त इन्द्रयुद्धादिसंभारैर्मानिनां वधम् । तस्मिन्ममादाविष्कूटे स्वदीयत कृपाकुलः ॥४९०॥ 490
 वाक्परात्पथं नृपस्यासीदाद्यस्यातद्गुह्यसहम् । तस्य तु प्रणयपथं हिंसायावाधवाजितम् ॥४९१॥
 तस्यार्धगुह्योऽस्यादौ भूयानास्ते स्म तपहाम् । त्यागो विषयकालादित्यस्यासुं मित्रोऽभवत् ॥४९२॥
 नवकर्माभवाहृत्यप्रिये तस्मिन्परिद्विताम् । तस्यजुः कारवो वाजिविकेतारथ दैशिकाः ॥४९३॥
 तुःसहजमनोऽप्यसौ जिगीषोः प्रशमैषिणः । तस्यासीदपरित्याज्यं न किञ्चिद्वसुधैषिणः ॥४९४॥
 तस्येन्द्रहादशी भूरिपराधीमुखकदाचिनः । यथा नृपस्य भुभुभे तथा नान्यस्य कस्यचित् ॥४९५॥ 495
 यथा प्रागुच्छलो राजा सुपायः नियसेनकः । स तथा सेवकैरासीङ्गवा दुर्लभदर्शनः ॥४९६॥
 नोच्छलादपरस्यासीद्यस्य हयवाहने । नान्यस्य सुस्सलनृपाहास्यं तत्र व पथे ॥४९७॥
 शममुत्पन्नमुत्पन्नं निन्द्ये दुर्मित्रमुच्छलः । राज्ये सुस्सलदेवस्य न तत्स्वमेत्येवद्वयत् ॥४९८॥
 किमन्यदखिलैः सोमूढमयादधिको गुणेः । त्यक्त्वा त्यागार्धनेस्पृष्टसुपायस्यानि केवलम् ॥४९९॥
 औच्छलः पालको गर्गो य राज्ये कर्तुमैहत । सहस्रमङ्गलस्तेन निरवास्यत स कुधा ॥५००॥ 500
 तस्मिन्मश्रावकाशस्थे प्रासनामा तदात्मजः । काञ्चनोत्कोचदधके डामरैः सह चाक्रिकाम् ॥५०१॥
 अस्तस्यजसुच्छलजं पितृव्येणार्धितं शिशुम् । प्रसङ्गे तत्र गर्गोऽपि प्रातिकूल्यमदर्शयत् ॥५०२॥
 पहितानां नरेन्द्रेण तृणानानिष शशिणाम् । गर्गदात्रामिदंभानां निःसंख्यानानामभूत्स्यवः ॥५०३॥
 गर्गस्यालोपे विजयः स देवसरसोद्भवः । प्रातिलोभ्येन नृपनिसेन्यानां कदमं व्यधात् ॥५०४॥
 राज्यप्राप्तेर्ममसमात्रे दिनैरभ्यधिके गते । तेनोत्पिञ्जेन राशोभूय धीरस्याकुलं मनः ॥५०५॥ 505
 सुरेश्वर्यमरेशोर्वीचितस्तत्सातिन्धुसंगमाः । गर्गेण राजसैन्यानां कृताः कदनकाङ्क्षिणः ॥५०६॥
 संपाप्ते तुमुलेमास्यौ भृङ्गारकपिलौ हतौ । कर्णभृङ्गकृतामानौ तन्मित्रौ च सहोदरौ ॥५०७॥
 निहतानन्तस्तसमूहान्तरलक्षितान् । तावृशानपि निष्कटुं नासीत्कस्यापि पाटवम् ॥५०८॥
 हर्षमित्रः कल्पनेशो भूमर्तुर्मानुतात्मजः । विजयेन हवानीको विदधे विजयेभ्यरे ॥५०९॥

५९२. ¹) Emended; A नैच्यस्त जु. ५९८. ²) Emended with O; A स्वमेवद्वयत्. ५०६. ¹) Emended with C; A राज्यसे.

- 510 पुषो मङ्गलराजस्य सिन्धो राजान्वर्षशतः । तत्र विन्ध्याकरमुखास्तन्निगध ममिष्ये ॥५१०॥
 राजाग्रीके सञ्जपालः प्रवीरप्रबरोभवत् । भूरिसेन्येन गर्गेण नाल्पसेन्योपि यो जितः ॥५११॥
 संस्तम्य विजयक्षेत्रे लक्षकापैर्विसर्जितः । धीरो राजा बलं भवं स्ववं गर्गोन्मुखं ययौ ॥५१२॥
 सोन्विष्य गर्गेण हतान्योधाप्राशीकृतान्बहून् । निरदाहवदन्त्येयुरसंख्येयैश्चित्ताग्निभिः ॥५१३॥
 बलिना भूमुजा गर्गः पीड्यमानः शनैः शनैः । ततः स्ववसतीर्द्धा ह्लाह्लाभिमुखोभवत् ॥५१४॥
- 515 स तत्र रत्नवर्षाख्यं विरिदुर्गं समाश्रितः । इताथोनुचरैस्स्यक्तो नृपेणाराढवेष्टयत् ॥५१५॥
 अन्धारुहेन तत्रापि सञ्जपालेन वेष्टितः । चरणी शरणीचक्रे राक्षो दम्बोच्चलात्मजम् ॥५१६॥
 अन्तिकस्थं नृपे कर्णकोष्ठं मल्लकोष्ठकम् । विरुद्धं हृदयव्याभु गर्गो विश्वासमाययौ ॥५१७॥
 गृहीतप्रणविस्तस्व मष्टेपु विजयादिषु । शमितोपन्नवो राजा वियेश नगरं शनैः ॥५१८॥
 गम्वाथ कोहरे न्यस्य बन्धु सन्हणलोटनी । स कम्हसोमपालाद्यै रमे संसेवितो नृपेः ॥५१९॥
- 520 भूषः प्रविष्टः कश्मीरान्सेव्यः सर्वानिशाविभिः । गर्गं प्रसादैरनयत्प्रवृद्धिमपिकाधिकैः ॥५२०॥
 भीष्माकैप्रतिमे तस्मिन्नुद्दिनावनुचक्रतुः । महादेवी कुमारम् हुमच्छायावनानेतौ ॥५२१॥
 डामरो देवसरसोद्भवौ विजययोगिनी । नृहृदिकस्तथा सूक्ष्मटिको बेलं प्रचक्रतुः ॥५२२॥
 सानाध्वकाङ्गिणौ पार्थिवस्व प्रविशतः पुरः । लोकपुण्ये तस्थतुस्तौ क्रन्दद्भिः स्वानुगैः समम् ॥५२३॥
 विजये गर्गसंबन्धासदाक्षिण्यो महीपतिः । सदाचारं परित्यज्य वेष्टिमिलावताडयत् ॥५२४॥
- 525 तौ मानिनश्च तदृत्याः कूटशस्त्रास्तनो व्यधुः । साहसं लमहस्तैरेव प्रहरन्तो महीपतेः ॥५२५॥
 अपाकोभोगदेवाक्यः कृपाया प्राहरदृष्टम् । धीरो गज्जकनामा च करबालेन पृष्ठतः ॥५२६॥
 सावशेषतया भूपत्यायुषो मौक्त्यं ययुः । हिषस्यदतयो बाहुरगौ तु व्यपद्यत ॥५२७॥
 नृपस्यान्तरयन्त्रैरिप्रदतिं बाणवंशजः । निहतस्तत्र भृङ्गारसिंहः सादीशस्यथकः ॥५२८॥
 सैनिकैस्तैर्वृद्धिकाभोगदेवादयो हताः । सूक्ष्मटिकसु निस्तीर्णो हेतुर्भाविनि विद्ववे ॥५२९॥
- 530 शूले व्यापादिता गज्जकादयो शोहसंभिताः । संदेहितासुरिन्वासीप्राजा गर्गानुकूच्यभाक् ॥५३०॥
 न भवेत्प्रविपातेपि प्रमयः समयं विना । प्रसूनमप्यसूहन्ति जन्तोः प्राप्तावधेः पुनः ॥५३१॥
 ज्वालाभिरौर्वदहनस्व पयोधिमध्ये न म्लानतामपि हि यानि मुहुः स्पृशन्ति ।
 तान्येव यानि विलयं किल मौक्तिकानि कान्ताकुचेषु शुबभावमुचोष्मणापि ॥५३२॥
 प्राक्सेवामपि त्रिस्तम्य परोत्सेकासहिष्णुना । मण्डलात्सञ्जपालाया निरवात्यन्त भूमुजा ॥५३३॥
 संबन्धी काकचंदयानां यशोराजाभिपस्ततः । सहस्रमङ्गलाग्र्यै राक्षान् निर्वासितो ययौ ॥५३४॥
- 535 तमन्याथ विविर्वातान्देशाद्ब्रह्ममृद्धिमान् । ऐच्छत्प्रतिष्ठः स राज्ञः प्रत्यभियोगिताम् ॥५३५॥
 तत्पुनः कान्दमार्गेण विविधुः क्षमापसैनिकैः । यशोराजे क्षते प्रासः प्रत्यावृष्य ययौ भवान् ॥५३६॥
 अथान्येष्वपि मृत्येषु राज्ञा निर्वासितेषु तः । मिलितेषु पथान् वाचयथावदुपलब्धवान् ॥५३७॥

५१४. ') Emended; A फलार्. Cf. कालाशय्यदामरान viii. 425. ५१७. ') Emended; A with diplography मल्लकोष्ठक-
 ठकय. ५३५. ') Emended with C; A गजा.

उपरागे नवे सजे पार्वतीयास्त्रयो नृपाः । चाम्पेयो आसटी वज्रधरो बन्धोपुराधिपः ॥६३८॥

राजा सहजपालश्च वर्तुलानामधीश्वरः । बुबराजो विगतोर्वीरबल्लापुनरेन्द्रयोः ॥६३९॥

बल्ह आनन्दराजश्च पञ्च संघटिताः क्षत्रिः । मत्स्वानाथै कृतपणाः कुण्डलोन्नपामताः ॥६४०॥

540

आसमस्याहं तावदभ्येक्ष्य नरवर्मजः । प्रापुर्भिक्षाक्षरं तेन दक्षपाथेयकाञ्चनम् ॥६४१॥ कुलकम् ॥

स आसटेन संवन्धिषोहाहिरितसत्कृतिः । भीतोन्मैष प्रयां भूपैर्बल्लापुर्मयायवौ ॥६४२॥

देशाहिनिर्यैर्बिम्बप्रमुखैर्बोधितपथे । तस्मिन्प्राये सहस्रस्य प्रतिष्ठा लघुतामगात् ॥६४३॥

पौबोधं हृषदेवस्य क एते राज्य इत्यय । उक्ता त्यक्ता सहस्राहस्तमेवाशिभिश्चक्ष्णताः ॥६४४॥

कृतप्रभावमुत्सृज्य संवन्धिषोहमेहितः । दर्यको राजपुत्रस्तं राज्ञा निर्वासितोऽप्यगात् ॥६४५॥

545

पुत्रः कुमारपालस्य तत्पितुर्नातुलस्य सः । वृद्धिं सुस्सलदेवेन पुरा विन्ये हि पुत्रवत् ॥६४६॥

मेरितो बुबराजेन आसटेन च कन्यकाम् । बल्लापुंरेशः प्रदौ भिक्षुषेध स पद्मकः ॥६४७॥

तश्चकुटुरो भूशान्तंघट्याखिलांस्ततः । तथैष्वद्रयपालाक्ष्यः कर्तुं पैतामहे पदे ॥६४८॥

तां बानीं मुनवाक्काया शवदासीस्तमाकुलः । गद्यपालो हस्तावद्रोत्रजैश्चक्रना बली ॥६४९॥

पद्मके तान्प्रतिगते योद्धुं प्रथममध्यनः । भिक्षाक्षरमुप्युर्दर्यकोपि व्यपगत ॥६५०॥

550

तेन प्रथमनाशेन ततो भिक्षाक्षरो यवौ । अक्षित्करतां मेघ इवावयहवारितः ॥६५१॥

आसमस्यां प्रयातायां क्षीणे पाथेयकाञ्चने । भृशुरोपि यवौ तस्य शनैर्मन्दोपचारताम् ॥६५२॥

यत्सम्बन्धानि वर्षाणि तिष्ठन्नासटमन्दिरे । यासाव्युदयमासं स ततः क्षेष्टास्तमासवत् ॥६५३॥

ठकुटुरो देहपालोऽयं चन्द्रभागतटाभवः । इत्था हतां बन्धिकाख्यां तं निवाय निजाम्पिकम् ॥६५४॥

प्राप्तसीधो वसस्तत्र कश्चित्कालं मयोष्ठितः । स राजवीपी दैव्येन शैशवेन च तस्यजे ॥६५५॥

555

मदन्तरे साहसिकः प्रासः साहसिरुन्मदः । गतागतानि कुर्वाणः संरम्भमवयवृषम् ॥६५६॥

स सिद्धपथमार्गेण विविधुर्भिन्नकोन्मुखः । स्त्रैरेव भृत्यैर्मूर्धनर्बद्धा पाथैः समर्पितः ॥६५७॥

तत्रोत्पिञ्जे परं सत्त्वं सन्नपालस्य पथये । लिखोपि शोहविमुखो वत्स देशान्तरे यवौ ॥६५८॥

तस्मिन्भूमे कुलीने च किं वाच्यं स दिगन्तरे । शौर्येणैव यशोराजः पथये वत्सद्वज्रम् ॥६५९॥

अथ राजा निवार्यान्सहेलादीन्महसमान् । सर्वाधिकारे विदधे कायस्थं गौरकामिधम् ॥६६०॥

560

स तापसस्य संवन्धि कस्वचिद्विजयेभ्यरे । सेवया लोहरस्वस्य तस्य बालम्भमायवौ ॥६६१॥

शमिते पूर्वकायस्ववर्गे तेन ततः क्रमान् । नीतः सर्वाधिकारित्वं सोन्वामेव स्थितिं व्यवधात् ॥६६२॥

अशेषकर्मस्थानेभ्यो वृत्तिं राजोपजीविनाम् । निवार्य कोशे मरणं तेनाकार्बनिशं मयेः ॥६६३॥

कद्विधा पाप्मिनस्तस्य नाशायि कूरता जवैः । मपुरिण्या विषस्वेव शक्तिः प्राणापहारिणी ॥६६४॥

म्बपास्कृपणविशं स पूर्वसंविताशाकृत् । विमुद्धे नृपतेः कोशे दिने हिमनिवाम्बुदः ॥६६५॥

565

कोशः कृपणविघ्नेन प्रविष्टेव हि दूषितः । मुञ्चते भूमिपालानां तस्करैरथ वारिभिः ॥६६६॥

५३८. ') Comp. vii. 588. ५४५. ') A₁ with diptography दर्यको राजको राजपुत्रस्तं. ५५०. ') Emended; A मतिगलो. ५५३. ') Emended; A क्षय. ५५६. ') Emended; A निर्वाह.

- लोभाभासेन भूयोपि संविभक्तोऽसमन्वितम् । आले स्त्र लोहरगिरौ शङ्खिभक्तसर्वसंपदः ॥५६७॥
 गौरकाभविभिर्दृष्टपञ्चकार्यैर्नियोगिभिः । विधीयते स्म निःसारा महोत्पातैरिव स्थितिः ॥५६८॥
 उच्चलश्चापतौ शान्ते मूर्ध्निच्छित्तोपमे । अवापन्न पुनर्लोकं व्याधा इव विद्योगिनः ॥५६९॥
 570 प्रशस्तकलशस्थान्ते तद्भक्तवतः परम् । कावस्थः कनको नाम साध्यामकृत संपदम् ॥५७०॥
 नानादिगन्तरायातो दुर्मिक्षपतितो जयः । वेनाविच्छिन्नसजेण शान्तव्यापद्यधीयत ॥५७१॥
 संजातमुच्चलस्थान्ते येषां तत्परपरीक्षणम् । त एव चकिरे राज्ञा ममतेनाधिकारिणः ॥५७२॥
 हारे तिलकसिंहः स तारुणेन व्यधीयत । राजस्थाने व जनकः काणस्तस्य सहोदरः ॥५७३॥
 प्रतापैर्नृपतेस्वीदृग्ः करमाक्रान्तमण्डलः । जिताश्चाराधिपः सोपि स्वीचकारोरश्याधिपान् ॥५७४॥
 575 काकर्षण्यस्तु तिलकः श्मामुक्ता इत्यकम्पनः । निन्द्ये प्रकम्पमहितात्मकम्पन इव हुमान् ॥५७५॥
 याम्यशङ्कमृता शोडशराजस्थानाधिकारिणा । नृपमतापिरहिताः सज्जेकेनापि निर्जिताः ॥५७६॥
 काकर्षण्यशाचत्वात्प्रराजहारणे धीमता । अहमेत्येकभूमेनाप्यवापीष्टेन मन्त्रिता ॥५७७॥
 एवं स्वाहंक्रियात्यक्तगुणापेक्षेण मन्त्रिणः । कुर्वतोऽवाचवांस्तेन कथित्वालोत्पवागत ॥५७८॥
 वितस्तापुनिने सोय कर्तुं शरभनोक्ततम् । स्वस्व शम्भाय वल्माय नास्त्रा ह्यरगृहयम् ॥५७९॥
 580 उत्पततचक्रिना हन्धो निःसंख्यधनदायिना । तेन दिहाविहारीति नूतनस्वमनीयत ॥५८०॥
 पुटीमडिलिका^१ जानु स प्रयातोन्तिकस्थितिः । अग्निः प्रैर्यत कल्हाद्यैर्गोष्ठीच्छेदाय भूपतिः ॥५८१॥
 गार्गीः कल्याणचन्द्राव्यस्तानतिक्रम्य हि स्फुरन् । मृगयादिक्षणे तेषामख्यामुदयादयत् ॥५८२॥
 सर्वाभधिकसामर्थ्यं तं निपातं निवेद्य ते । निस्त्रोपजपैर्गोष्ठीं विक्रियामनयन्मृपम् ॥५८३॥
 बद्धा स्त्रां लोहरे भूमुर्विच्छति सेतुमित्यय । गर्गः शशङ्के भूत्येव राज्ञा कैकेन बोधितः ॥५८४॥
 585 ततः स सद्यस्तस्य पलाय्य स्वभुक्तं वयौ । दिवैर्भूयोपि संप्राप्तः प्रविवेश स्वमण्डलम् ॥५८५॥
 अन्योन्यशङ्कया भेदं यातयो राजगर्गयोः । चाक्रिकैः कृतसंचारैर्धैरं प्रीडिमनीयत ॥५८६॥
 स्वाले गर्गस्य विजयं केहशेषवशंवदः । समीपात्स त्वजन्नाया पश्चात्तापेन पट्टशे ॥५८७॥
 कारायां गर्गशुभुक्तेन पूर्व व्यधीयत । स मल्लकोष्ठकस्तस्मिन्कालेमुच्यत बन्धनात् ॥५८८॥
 निबद्धवीनसंबन्धं छामैररपरैः समम् । तं कारविस्त्रा सामर्थ्यं निनाय बलितां नृपः ॥५८९॥
 590 शनैर्मुखाय निर्याते राजसैन्येय पूर्ववत् । गर्गेण कदनं चक्रे बोधानाममरेण्वरे ॥५९०॥
 तत्र सर्वातिशयिण्या वीरवृत्त्या नृपाभितः । शमालाडामरः प्राप प्रयां पृथ्वीहरः परम् ॥५९१॥
 एते शारपतेर्गोष्ठीनिर्जितस्य पलायने । शौर्यं तिलकसिंहस्य प्राप सर्वोपशान्तताम् ॥५९२॥
 वनशेषाः क्षताः शस्त्रवस्त्रादि त्व्याजिता भटाः । तदीया गर्गचन्द्रेण कावस्थात्केपि रक्षिताः ॥५९३॥
 यक्षिस्तात्किमनागेषु वीरदेहेषु सर्वतः । राजसैन्ये चित्तामीमां गणना कापि नाभवत् ॥५९४॥
 595 कृष्टसैन्येन राज्ञाथ गर्गो निर्दग्धमन्दिरः । संख्यम् लहरे प्रावात्रिं धुडावननाभिपम् ॥५९५॥
 गिरिमुलोपविष्टस्य भूपतेः सैनिकैः समम् । तेषु तेष्वकरोत्सिद्धं गिरिमार्येषु संगरम् ॥५९६॥

५७६. ^१ Emended with C; A प्रकम्पं सतिता. ५७७. ^१ Emended; A "पश्चात्ताप". ५८१. ^१ Thus A; cf. viii. 764. 831. 1947 (C).

कूटदुर्गैर्नृपासीकं प्रतिराध्युपतापयन् । रणे त्रैलोक्यराज्यादिमुखांस्तन्निजोवधीत् ॥६९७॥
 फाल्गुने^१ हिमसंभारभीमे परिमितानुषः । स भीरो राक्षसि रिषी न धैर्येण ध्वयुज्यत ॥६९८॥
 पर्वथाङ्गाकृष्यस्तु तिलकः कम्पनापतिः । वरं शिखरिभृङ्गस्थं शक्नोमूर्त्तं पथावितुम् ॥६९९॥
 पीडितस्तेन समेध स्वभार्यातनयेनिकम् । निम्बेनकुलतां भूयं प्रसादच्छादितकुभम् ॥६००॥ 600
 गूढमन्युर्नृपः संधिं बद्धा प्रचलितस्ततः । तं मल्लकोष्ठकं वृद्धिं निनाब न पुनः शमम् ॥६०१॥
 सेहेष लहरे हिमन्मासानविशदे भूये । स मल्लकोष्ठकासस्यर्षी नीचविमाननाम् ॥६०२॥
 तन्मध्ये नृपनिर्गुहं विभेदं तद्वत् नवन् । तदीयानकरोद्धृत्वाङ्गार्पादीन्स्वहितावहान् ॥६०३॥
 स विभो नीचदावादसमशीर्षिकयाध तैः । मेरितः पार्थिवामर्गे सदारतनयोविशम् ॥६०४॥
 ज्ञातुं प्रवृत्तः पार्थस्य ज्ञानद्वेषुपरिस्थितः । अधैकदा तमाक्षिमे शस्त्रमस्वाजयन्तुपः ॥६०५॥ 605
 कुर्यादास्यामवष्टम्भे कोन्यः पौरुषगर्हितः । आक्षेपसमये सोपि वरुणैश्च भीरुवधवौ ॥६०६॥
 उत्सातरोपितनृपः क नु सोभिमानः कार्ष्णमाग्निरलोकसमा क वृत्तिः ।
 बह्वावशं नटयति प्रकटे विधानुरिच्छैव बन्धगुणपङ्क्तिरिवाव जन्तुम् ॥६०७॥
 अशक्यमुपि ये ब्रह्मपि तं नास्य ते शठाः । केपि राजमित्रा बाह पन्थिवद्वौ तथा ध्वजः ॥६०८॥
 श्रीसंग्राममटामर्गमन्दिरस्था नृपे स्ववम् । संक्रान्ते^२ माह्वनं युद्धात्कल्याणाया वरंरक्षितुः ॥६०९॥
 जीवन्तं पितरं भुक्त्वा विदेहो गर्गमन्दनः । सान्त्वमानः स्वयं राज्ञा कृष्णाच्छब्दं समर्पयन् ॥६१०॥ 610
 गर्गः सशरतनयो राजौकस्येव भूभुजा । उपाचर्यत शशिष्वाद्भद्वो भोगैर्निजोचितैः ॥६११॥
 गार्गीः पत्न्या यतोपि चतुष्टको निजमन्दिरान् । अवर्णभाजा कर्णेन हृष्टा राज्ञः समर्पितः ॥६१२॥
 कटच्छत्रपकोत्सव प्रसादस्य महीभुजः । अन्नःभुजिविहीनस्य व्रणस्येव न निधयः ॥६१३॥
 दरद्राजे मणिधरे दिवसावागते नृपः । तत्संगमाय निर्यातो गर्गं भृत्यैरन्वातयन् ॥६१४॥
 हिमन्मासान्सोनुभूतकारागारस्थितिर्निशि । सत्रा मिभिः क्षतैः कण्ठबद्धरज्जुर्न्येपात्यत ॥६१५॥ 615
 विष्टां बिम्बमुखाभिन्ये पथैव स नृपानुतैः । तथैव कण्ठबद्धाहमा सपुत्रोक्षिथ्याम्भसि ॥६१६॥
 तं चतुर्नवते वर्षे हत्वा भाद्रपदे नृपः । छलेच्छुः प्रत्युन पाप दुःखमुद्धतविप्रवः ॥६१७॥
 कल्हे कालिञ्जरापीथे महादेव्याथ मातरि । मल्लामिषायां शान्तायां स ततोभूच्छुद्धाक्षितः ॥६१८॥
 तन्मध्ये नागपालाख्यः सोमपालस्य सोदरः । तेन प्रतापपालाख्ये हते द्वैमातुरेभजे ॥६१९॥
 शङ्कितस्तत्रिहन्तारं हत्वामात्यं पलायितः । स्वक्तस्वदेशः शरणं यवौ मुत्सलभूभुजम् ॥६२०॥ 620
 कुद्धः स कारणात्स्मात्पण्यं वशकर्तव्यः । अगुह्यसोमपालस्य निषिकायाभिषेकनम् ॥६२१॥
 निषिध्व सर्वोपमानामसाध्वं विधुरं नृपम् । स भिक्षाचरमगिन्ये तत्स वज्रापुरात्रिपुम् ॥६२२॥
 निशङ्क्यानीतवाचादं तं प्रकोपाकुलो नृपः । हत्वास्कन्दोविशचीमनेजा राजपुत्रीं ततः ॥६२३॥
 हत्वा राज्ये नागपालं सोमपाले पलायिते । सप्त मासान्स तत्रासीकास्तान्धशत्रवश्चिपून् ॥६२४॥

६९८. ^१ A काल्पुने. ६०४. ^२ Emended with C; A पार्थिवः. ६०५. ^३ Emended; A विप्रवर्ज. ६०९. ^४ Emended;
 A सहाये मा. ६१०. ^५ Emended with C; A सवर्षकम्.

- 655 राज्ञां वज्रधरादीनां राजा वज्रधरोपमः । सेवावसरदानेन प्रसादविषयोभवत् ॥६२६॥
 भ्रमतां चन्द्रभागादिसरिसीरेषु सर्वतः । तस्मैभ्यानां मुखमपि ब्रह्मं शोकुर्न वैरिणः ॥६२७॥
 अथगायमवस्य तिलकः कम्पनापतिः । पृथ्वीहरो डामरश्च मार्गरेक्षणसीक्षितः ॥६२७॥
 धार्मिको नृपतिर्ब्रह्मपुरीं देवगृहांश सः । मण्डलं द्विषतो रक्षन्पदे वै मौलिकं फलम् ॥६२८॥
 तस्यैन्द्रविभवस्यान्वत्सामर्थ्यं वर्ण्यते कियत् । आनयावधवासोपि सैन्ये यस्य स्वमण्डलात् ॥६२९॥
- 630 तत्र प्रसङ्गे तत्प्राप्तिमवन्सुजनवर्धनः । दूरस्थस्यानयब्रह्मं गौरकस्योपरि कुपम् ॥६३०॥
 राष्ट्रगुणैस्त्वं राज्ञा स्थापितः स स्वमण्डले । अज्ञावि वैभुनामुज्जुक्षिता निखिलार्थहन् ॥६३१॥
 तत्संबन्धेन जनकं स निन्दन्नगराधिपम् । मनस्तिलकसिंहस्य तद्भानुदवेजयत् ॥६३२॥
 इत्याधिकारं स्वस्याय कुडः पर्णोत्ससेभवम् । अनन्तात्मजमानन्दाभिर्षा हाराधिपं व्यधात् ॥६३३॥
 सोमपालादयः स्नाय्वास्तदा प्रकृतयोभवन् । राक्षस्यथा स्थितस्यापि न याः सविधमाययुः ॥६३४॥
- 635 स वन्धनवते सर्वे वैशाखेय स्वमण्डलम् । प्राविशन्नागपालोपि रान्यधष्ठस्तमन्वगात् ॥६३५॥
 पुःसहातकुट्टेन सोमेन सोमितस्ततः । अदृष्टवच्च वास्तव्याननयद्यान्पतां व्ययम् ॥६३६॥
 निर्वायं गौरकं कार्यात्कायिणस्तस्माभितान् । तस्य दण्डवतः सर्वे विरागं मन्त्रिणो ययुः ॥६३७॥
 अकाण्डे व्यवहारेषु स विपयोसितेवभूत् । अवसन्नधनो गाढमयीद्यान्नवमान्निगाम् ॥६३८॥
 सौवर्णीरिष्टिकाः कृत्वा प्राहिणोहोह्रान्तरे । काल्भन्नात्रिप्रतीकाशान्स्वर्णराशीनहौकयत् ॥६३९॥
- 640 अथ दण्डयितुं गर्गमृगान्दण्डाधिकारिणम् । लहरेकृत गर्गस्य मन्त्रिणं गज्जकाभिपम् ॥६४०॥
 तं दण्डमीतैर्गर्गस्य सेवकैराभितस्ततः । विश्वस्तमवधीत्कुप्यन्तद्वधना मल्लकोष्ठकः ॥६४१॥
 लहरे विदुते राजा हैमागुरमथावजम् । मल्लकोष्ठस्यार्जुनाख्यं बबन्ध सविधस्थितम् ॥६४२॥
 हस्तं च सङ्कुचन्नस्य पुत्रं गोविणमप्यसौ । बद्धा व्यधाद्विहकाख्यं तस्य तद्भानुरं हितम् ॥६४३॥
 पूर्ववैरं स्मरन्सूर्यं सपुत्रं तं परास्तया । बबन्धानन्दचन्द्रादीक्षीत्युल्लूकनाथवरम् ॥६४४॥
- 645 निवृत्ते लहरे मल्लकोष्ठके विदुते ततः । आरोप्यार्जुनकोष्ठं तं भुले कोपाव्यादयत् ॥६४५॥
 निवेश्य सैन्यं तत्रापि प्रविष्टस्य पुरं ययुः । डामरा निखिलास्तस्य वैरं विश्वस्तयातिनः ॥६४६॥
 कुप्यन्पृथ्वीहारायापि कृतसेवाय मन्त्रिभिः । आदिष्टैः कम्पनेशायैरवस्कन्दमापयत् ॥६४७॥
 कथं चित्स नु निस्तीर्णो जयन्तीविषयौकसः । बन्धोः क्षीराभिधानस्य प्रविशोपवेशनम् ॥६४८॥
 दिनेवन्तिपुरादीनां पुराणामन्तरेण तम् । व्रजन्तं विधुरं केचिन्नाशकन्वाधितुं द्विवः ॥६४९॥
- 650 तद्वैपुर्वविधानं तल्लज्जसंहारकार्यभूत् । प्रमदाङ्कुरतेः कुडवेतालोत्थापनोपमम् ॥६५०॥
 क्षीरोप सीरुणधीर्बुद्धः सह पृथ्वीहरेण सः । अहौकयच्छमाङ्गासान्तरेहादय डामरान् ॥६५१॥
 अभेद्यसंघास्ताङ्गेतुं निर्वातो विजयेश्वरम् । न्ययुक्ता भूमृत्संभान्तिस्तिलकं कम्पनापतिम् ॥६५२॥
 संघामैः खण्डशः कुर्वन्स तानतुलविक्रमः । विश्रावामास रक्षैः पुरोवायुरिवाभ्युद्वान् ॥६५३॥

६३६. ') Emended; A 'ताम्रैस्त्व'. ६३९. ') Emended with C; A स्थापितं. ६४३. ') Emended; A अनन्ताधिपमा.
 Cf. viii. 718. 1005. 1042. ६४६. ') Emended; A. क्षीरवस्ततः. ६४७. ') Emended with C; A 'कारिणाश्च. ६४८. ')
 Emended with C; A परस्त'. ६५०. ') Emended with C; A प्रमाङ्कुरते:

संमानावसरे तस्य जिह्वाभातस्य डामरान् । प्रवेशं प्रस्तुत नृपो न प्रादाद्वमानकृतं ॥६५४॥
 स भयमानो नगरं प्रविष्टे नृपतौ ततः । क्षिप्रः स्वदेशमन्वयसस्त्वामिकार्ये निरुध्यतः ॥६५५॥ 685
 संप्राप्ताः समशीर्षिकां विसरुशैस्तुल्यैर्विरुद्धोदया वैरे विरहितां कृता पुरि परं सौ वैरिः स्थापिताः ।
 कार्यान्तेभुतकर्मकीशालकृतावह्ना विरागस्पृष्टाः सर्पाकीर्णमिषामु वेदम गृहिणो भृत्यास्त्वजन्ति प्रमुम् ॥६५६॥
 त्यक्तकार्यानुसंधाने तस्मिन्सर्वत्र डामराः । संभृतिं विक्रिवां निम्बुः कृषिं क्षयधना इव ॥६५७॥
 भातङ्गोहेजितेर्विश्रैः कृतपायैः पुरे पुरे । बह्वौ हुताभिभिर्वैरा कुकीर्तितद्वपथ ॥६५८॥
 उपसर्गेण तुरगाः करभाष क्षयं गताः । न्यवेदयन्मण्डलस्व प्रत्यासन्नमहाभयम् ॥६५९॥
 प्रत्यासन्नभुमा कम्पं भयेन जनता दधे । आसन्नवक्ष्यतना जातेनेव हुमावलिः ॥६६०॥ 680
 अथ वण्णवताम्वस्य प्रारम्भे डामरावलिः । कम्पस्पृष्टा हिमानीव बभूवापतनोन्मुखी ॥६६१॥
 प्रथमं देवसरसाहिप्रयमसरस्ततः । मुखं व्यधावहो गण्ड इव पाकं व्यवर्शयन् ॥६६२॥
 एककार्यत्वमानीष टिङ्गारीन्गोषजान्वली । स्थामस्थं विजयोभ्येय रानानीकमवेष्टयन् ॥६६३॥
 तत्र कायत्यपुत्रोपि स्थामस्थानीकनायकः । संरम्भं जागवद्वाक्यः सेहे तस्य विरं युधि ॥६६४॥
 कर्षविद्यं भूमेन प्रार्थितः कम्पनापतिः । निर्वैद्यौ स्वाभिदौरात्म्यसंस्मृतिस्त्रयलौघवः ॥६६५॥ 685
 विजयेन समं तस्य बद्धमूलेन संयुगे । संदेहं प्राणवृत्तिष्व जयभीष्मासकृद्ययौ ॥६६६॥
 प्रवृद्धिं मल्लकोष्ठेपि प्रयाते लहृशान्वरे । वैशाखे निर्वैद्यौ राजा मामं धत्थोरकमिषम् ॥६६७॥
 सैनिकाः शत्रुभित्तस्य भ्रमितास्तत्र रात्रिषु । भरतिं निन्द्यरे चौरैः स्वपैरिव मुमुर्षवः ॥६६८॥
 बाहुमानसहायेन सर्वशक्तिमतां वरः । वेन हर्षवरेन्द्रेपि विधुरेणोदयाद्यत ॥६६९॥
 भूरिन्धारास्त्रितवतो विक्रमेण महीमिमाम् । साहसानां न संख्यासि जामदग्न्यस्य वस्य वा ॥६७०॥ 670
 स संकुचितविक्राप्तिः कालस्य बलवक्षया । तत्र भयबलोक्तमाद्ययुज्यत जयभिषा ॥६७१॥
 ततः पलायिते तस्मिन्कस्मादेत्य सज्जकम् । हाडिप्रामस्थितो वीरं भङ्गं पृथ्वीहरोनयन् ॥६७२॥
 पलायितस्यानुसरंस्तस्य वृष्टं स निहुरः । प्रतापी नगराभ्यर्णे इग्धा जागमठं ययौ ॥६७३॥
 स चान्ये च ततः क्रूरा डामराः सर्वतोन्वयन् । राशौ राजाभितानां च चारंकेभ्यस्तुरंगमान् ॥६७४॥
 निर्विजयतां तीव्रकोपस्ततो भूयः समाभयन् । अमान्यभाविनां योग्यामाललम्बे कुपयतिन् ॥६७५॥ 675
 नीर्विं पृथ्वीहरस्याथ वर्या डामरमन्तिकम् । वृष्टन्यस्तवितं मोक्षमिष राशौ व्यसर्जयत् ॥६७६॥
 विद्वज्ज्य भ्रातरं हम्भं विहङ्कस्य तथैव सः । अन्येषां प्राहिणोस्पाथे भ्रातृन्पुत्रांश्च विभ्रुतः ॥६७७॥
 मातरं जट्यकाक्ष्यस्य सिफिन्नामामवासिनः । विविज्जकर्णम्राणां च कृत्वाभ्यर्णे व्यसजयत् ॥६७८॥
 सपुत्रं सूर्यकं भूलेधिरोप्य नगरे परान् । भूरिन्वध्यानवध्यां कोषाक्रान्तो व्यपातयन् ॥६७९॥
 कालस्वेवोत्थनस्याथ तस्य सर्वेपि शङ्किताः । आभ्यन्तराथ बाष्पाथ विरागं प्रतिपेदिरे ॥६८०॥ 680
 वैजैवानीतिमार्गेण हारितं हर्षभुमुजा । निन्दयन्प्यादधे तं स राज्ये व्यवहरन्स्वयम् ॥६८१॥

६५६. ¹) Thus corr. by A, from पर्व. ११५. ²) Emended; A 'शैरास्त्रासं'. ११९. ³) गण supplied by A.
 ६७५. ¹) Emended; A 'चरके'. १७०. ²) Emended; A तथैव.

महिष्ठानां पुनरे गहनकविकर्मप्रणविनां प्रसक्तानां धृते नरपतिपुराणां विहरताम् ।

तदप्यस्ये वपुः स्थितितमसङ्कतोर्हि पदे प्रयोगे वैकल्यं स्वयमविकतो यो न भजते ॥६८२॥

तीव्रप्रयत्नो नृपतिसत्तापि विशिष्टोद्यमः । निम्नव मल्लकोष्ठोद्गीर्णकविम्बमन्दप्रतापताम् ॥६८३॥

अध्यानिनाम विजयो विषलाटाध्वना शनिः । नमार्तं हर्षदेवस्य तं भिक्षाचरमन्तिकम् ॥६८४॥

685 विशिष्टदेवसरसं कम्पनापतिना ततः । विद्राघ्यमाणः अध्याप्यधवावशोपतस्तिनी ॥६८५॥

परिचाय हतस्वाद्य स तस्य विजयी शिरः । विससर्गात्मिकं राक्षः फलं जयतरोरिव ॥६८६॥

तदप्यस्यकुतं कर्म भजन्ममुत्कृतप्रताम् । न तस्य तुष्टस्तुष्टाव न चकार च सत्क्रियाम् ॥६८७॥

अवजगन्मृगयानुम् अध्याक्यः कम्पनापतिः । तत्र कस्माच्चबोस्तेक इति तं संदिदेश च ॥६८८॥

सर्वप्रकारं तिलकः कृतप्रं नृपतिं विदन् । अथ जातविद्यायः स श्रोत्रैश्चमन्तं समारवि ॥६८९॥

690 सतां स्वाद्यमुपात्मनो भजेत्प्रमुक्तयेव जेत् । श्रोत्रैश्चया स तु तथा यथावयाप्रनामताम् ॥६९०॥

नेपाद्याविस्वयमथ बोधितकृत्यकृत्वं नीतिविद्याः प्रतिपदं समुदाहरन्तु ।

मानोचतास्तु विहितस्तुतयः कृतवैस्त्वक्ताम्यसूत्रपरहितं षट्यमि सन्तः ॥६९१॥

पटं वल्लिस्पर्शयत्नितमहिष्टां स्वचमरेः धुतिं वातं मन्त्रं पतननिरतां जीर्णवसतिम् ।

असेवाहं भूपं स्वसवनिमुत्तं क्षिप्रमग्रहव धीरोप्युत्थानोपहतमहिमा शर्म तमने ॥६९२॥

इत्युपायं परित्यज्य न्याय्यं ये प्रमये कुपि । श्रोत्रधारः कथितास्तेभ्यः केच्ये पापीयसां धुरि ॥६९३॥

जन्मन्धेकोपकारिरसं विप्रोः सर्वत्र च प्रमोः । अधिकाः पितृचातिभ्यः पापिनस्तत्प्रभुवृत्तः ॥६९४॥

695 निहते विजये श्यामप्रभावेचपरिष्यपि । आह्लापि कस्यचिद्विस्तारस्य तत्रचक्रान्तरात्मनः ॥६९५॥

कथितस्त्वं सोपलुतः प्रसुतोपोपतापकृत् । विद्राघप्रसरो ज्ञातः सर्वैर्हृद इत्येवमहः ॥६९६॥

आदिनीपुस्तनो मल्लकोष्ठो भिक्षाचरं पुनः । विषलाटां तस्य पार्श्वे निजं सैव्यं स्वसर्जयत् ॥६९७॥

कम्पनेशस्तमायान्तं श्रोत्राप्यावेदयत्ततः । राक्षस्यैषि तद्रोषादेवं च समदिहयत् ॥६९८॥

एवं वर्त्मन्यनुद्वाते स्वज हन्धामहं ततः । पुरोगतं मृगव्यान्तः सृगालमिव बाजिभिः ॥६९९॥

700 हैराज्यकार्त्तमर्मज्ञभावेपि विधिबोधितः । कर्मण्ये तत्र शाठ्यं च नृपतिः प्रत्यपद्यत ॥७००॥

मर्मैराजमुत्पादेवं लम्बा श्रेष्ठधाव जामरान् । तिलकोकारवत्कैलमार्गैर्भिक्षाचरगमम् ॥७०१॥

स्थाने स्थाने ततः प्राप ततः कर्णोपकर्णिका । जनानां वा ख्यातिहेतुर्भिक्षो राक्षस्तु मीतिदा ॥७०२॥

नासंस्कृतं वकिं शिला भिनस्तेकेषुणा हय । अन्धान्तो योजनशानं वात्यायाति च संवरन् ॥७०३॥

इत्यादितादृक्कृत्वास्त्वभिक्षुस्तुत्यानयजननः । विजितान्पलितथेतलम्बकूर्चोपि कौतुकम् ॥७०४॥ नृपमर्म् ॥

705 मविप्रमिव साक्षाज्यस्यैक एकोर्धभागमाक् । वार्तामध्यवहर्तापि भिक्षोर्लुपेतिवैव च ॥७०५॥

सरित्स्नानगुहे ज्ञान्तो वृद्धाः क्षीणमिवोगिनः । राजवेदमन्वगणिता नाममाह्वृपास्रजाः ॥७०६॥

स्वभावदुर्जनाः कैथियोपाधोषाश्चक्रिणः । कारवन्तोऽनुपाध्यायाः शिष्याम्लिककर्षणं नहिः ॥७०७॥

१९०. ') Emended; A 'कोष्ठ.—') Emended; A विप्रमर्म्. Cf. viii. 177. 1074. 1664(C). ७०५. ') Emended; A 'वपुः' ७०५. ') A, writes २ instead of वृद्ध. ७०६. ') Thus corr. by A, from A, विष्ठावित्कृत्.

वृद्धाः क्षुरीकोनर्तको देवमासादपालकाः । वणिनो मुष्कमिशेषाः पुस्तकभुजवत्सराः ॥७०८॥
 मायोपवेशकुशलाः पारिषदाहिजातवः । सखिणः कार्यकमावा जगरोपान्मङ्गमराः ॥७०९॥
 ह्यलपन्तः स्वमन्यान्ध किमनुत्पिञ्जवार्तावा । एते मायेन देशोत्पिञ्जवार्तिकोपग्रवमिषाः ॥७१०॥ सुलकम् ॥ 710
 प्रवर्षमानवा भिक्षाचारायनवार्तावा । वेपमानोभवलोको यवौ विन्ता व नृपतिः ॥७११॥
 पृथ्वीहरस्तलच्छत्रे गिरिकच्छे वसवव । राजानीकं वभञ्जाभी निर्वाणुलधिकमः ॥७१२॥
 अनन्तकाक्रियोर्वेदवाधानन्दहारनाचकौ । चक्रे तिलकसिंहं च मग्निगल्लीन्पलाविनः ॥७१३॥
 निहते विजये ज्येष्ठे भुक्पञ्चपां परामभवम् । तमापादस्व नृपतिः प्राप्ताभूद्विषयाः पुनः ॥७१४॥
 उद्दीकितैर्गवां वृक्षमूर्धारोहेण भोगिनाम् । विपीलककुलस्याण्डोपलंकाम्बैव वर्षणम् ॥७१५॥ 715
 प्रत्यासन्नं स राजाप दुर्निमित्तैरुपग्रवम् । विविन्त्याकालमुचितं कर्तव्यं प्रवचयत ॥७१६॥ दुग्मन् ॥
 नृनीयेकि भुजेः भुङ्क्ते ततः प्रास्थापयत्कृतम् । देवीमन्वत्कुटुम्बं च स कीर्तं लोहं पटुः ॥७१७॥
 ताननुमजतस्त्व सेतुभङ्गात्परिच्युताः । लोहहिजातयो विषा विलस्तायां विवेदिरे ॥७१८॥
 स तेन दुर्निमित्तेन खिन्नो हृत्कपुरास्तिकम् । अनुगम्याथ तान्निर्दिष्टैर्निर्भूवोविद्यत्युरम् ॥७१९॥
 विना पुत्रेण देव्या च स ततः प्रवचयत । प्रतापिन च लक्ष्म्या च परिवृत्त इवाभ्यन्तम् ॥७२०॥ 720
 स मन्त्रो व्यापदि भुभः प्रत्यभास्तव्य तद्वशात् । अभ्यन्तरप्रकोपेपि सर्वाभ्युदयभागभूम् ॥७२१॥
 स्वयमुत्थापितानर्थः सेपि हर्षनरेन्द्रवत् । अद्यापि सान्त्वयो नीत्या तया साक्षाज्ययोगभाक् ॥७२२॥
 भाषणे लाहुरैर्वोपेरातीव बलशालिनाम् । भिक्षुर्मंडवराग्यानां डामराणामधार्प्यत ॥७२३॥
 तेपि जन्मा इव परं अभुरातपसंनिभम् । प्रावेद्यर्थसं लहरमनुमानः ससैनिकाः ॥७२४॥
 सभाजयित्वा तान्मल्लकोष्ठमुक्त्वा निजां मुयम् । स्वसर्जयंस्कल्पनेशममाचार्यं वृक्षुभिषः ॥७२५॥ 725
 सर्वतः परचक्रेय पर्यापतति पार्थिवः । संमहीतुं प्रवृत्ते पशतीननुलक्षयः ॥७२६॥
 तस्मिन्नुद्यमस्ये रात्रिं यद्वर्षाणि सर्वतः । अकारि शस्त्रवहणं शिल्पिषाकदिकैरपि ॥७२७॥
 जगैरे सैन्यपतयः प्रतिमार्गमकारयन् । तुरगाकवस्तसंवाहान्मवायामसरोमुखाः ॥७२८॥
 मयधामस्थिते भिक्षावमरेभ्यर्वासिभिः । राजसैन्यैः समं युद्धमगृह्येत्य लाहाराः ॥७२९॥
 तैर्हिरेण्यपुरोषान्ते प्रवन्धारम्भसंगरेः । श्रीविनायकदेवाया राजसेनापिषा हताः ॥७३०॥ 730
 आद्य एव रणे वातां राजानीकाहिरोधिनः । लब्ध्वा बराधामावाताममन्वन् नृपभिषम् ॥७३१॥
 राजधान्यन्तिके क्षितिकाक्षवायाः सरितस्तटे । पृथ्वीहरश्चकाराजावशेषद्वयमटसवम् ॥७३२॥
 तिलके विजयेशस्येव्यगृह्येत्य हामराः । महासरितटे युद्धं खड्गवीहोललोकैः ॥७३३॥
 ते खड्गमगरा दाहं कापि कापि न तुष्टवन् । वास्तव्यानां विदधिरे विनहनो विधानिश्चम् ॥७३४॥
 निर्वैस्तनुर्वृत्तताः प्रविशच्छस्त्रविस्तताः । क्रन्दन्तानागविषाः प्रधावन्नमसैनिकाः ॥७३५॥ 735
 प्रसरत्सेनितवशा बह्वभुगमारिकाः । संचार्यमाणसंवाहाः कृष्यमाणनुरंगमाः ॥७३६॥

७११. १) A₁ writes here २ instead of दुग्मन्. ७२५. १) च and मायाव supplied by A₁ in space left by A₁.
 ७२१. १) Emended; A संवृष्टी. ७३१. १) A 'शौक्यो'. ७३१. १) Emended with C; A अक्षय.

- आसन्नशान्तसमर्पसरत्पास्योनिशम् । दिने दिने राजपथा उपगन्तव्यमृक्ताः ॥७३७॥ तिलकम् ॥
 प्रतिमत्पूजमावाह्य सर्वाभ्येणैरिषु । अथ भुवं जितो राजेव्यज्ञावि प्रतिवासरम् ॥७३८॥
 धीरः कः सुस्सलादन्यो न यः प्रत्यभियोगिनाम् । कृच्छ्रेणापि स्वराष्ट्रेण कर्तुं धैर्यादपार्यत ॥७३९॥
 740 मणपद्माभ्यं शाल्योद्धारं पद्मधनार्पणम् । शस्त्रक्षतानां सततं कारवन्स व्यलोकयत ॥७४०॥
 प्रवासनेतनमीतिदायमैषम्वदसिभिः । शक्तिलोके नरपतिर्निःसंख्योभूद्वनम्ययः ॥७४१॥
 बुद्ध एव विपक्षानां क्षतानां च स्वयेदमद्ध । निर्व्यं नरतुरंगानां सहस्राणि क्षयं ययुः ॥७४२॥
 तुरंगवदहैव्यमाना नृपवतैस्ततः । लाहारा मल्लकोष्ठाया मन्दोद्रेकत्वमाययुः ॥७४३॥
 भिक्षैराभ्यन्तैरेव इत्तमन्त्राः सुरेश्वरीम् । ते निन्तुर्भिन्नुमत्वेन तन्मार्गेण युयुत्सवः ॥७४४॥
 745 सेतुना स्वल्पपार्श्वेन धन्विमायैः सरोन्तरे । अथापि तैर्जयो मोचिवाजिभ्यश्च भवं रणे ॥७४५॥
 श्रेष्ठाश्च कल्पनेशः सं निवसन्विजयेश्वरे । बलितां डामराजिन्ये मन्दोद्रेकं स्फुरन्मणे ॥७४६॥
 लवन्त्यलोको मा क्षालीदशक्तिं मेघ गच्छतः । वृष्टे निपत्य मा कार्षीद्यथा चेति विचिन्तयन् ॥७४७॥
 स प्रभावं दर्शयितुं मामस्य विजयेश्वरम् । अञ्जराञ्जय सेनायां व्यामृत्स्य प्रस्थितोभवत् ॥७४८॥
 साधौ शतहवीं तस्य बोधानां इत्थानपि । संत्यज्य विजयक्षेत्रं श्रेष्ठकृत्स्नं ययौ ॥७४९॥
 750 पथि नाम्नसरन्भीत्या भवान् डामराः क्वचित् । नदन्तोद्विशिरोक्ता मार्गान्सर्वाश्च तत्पथुः ॥७५०॥
 स्वत्का मङ्गवराज्यं स प्रविष्टो बलनानुरम् । पूर्वचेष्टां स्मरन्भूय जहास कृतसत्क्रियम् ॥७५१॥
 इतद्रामाव्यवस्थामस्थितो न निजोचितम् । रणे प्रादक्ष्यैकचित्साक्षिभूत इव स्थितः ॥७५२॥
 ततो मङ्गवराज्यान्ते समस्ता एव डामराः । अभ्येत्य प्रत्यपद्यन्तं तां महासरितस्तटीम् ॥७५३॥
 उपायाः सामभेदाद्या रिपुवके प्रयोजिताः । राक्षो विकलतां जन्मूर्धिरातिः प्रकाशिताः ॥७५४॥
 755 क्रान्ततत्तन्महीपालमण्डलस्यापि भूपतेः । कलं दोषिक्कमस्याभ्यमासीजगाररक्षणम् ॥७५५॥
 अमरेशो हारपतिः सार्धं तस्यै नृपात्मजैः । राजानवाटिकोपान्ते राजस्थानीयमन्त्रिणः ॥७५६॥
 दूरधीपान्तरवता इव स्वीचक्रिरे नपात् । ते प्रवासधनं भूरि न वाबुध्वन्त कुशचित् ॥७५७॥
 कटका विहितां सर्वे पर्यायेण जयाजयौ । तेमिरे विजयादन्यच्च तु पृथ्वीहरः क्वचित् ॥७५८॥
 नधुमनेन तेनाजौ वेतालेनेव बल्यता । प्रायो वरा वराः सर्वे पस्ता नृपचमूढाः ॥७५९॥
 760 उदयत्येच्छाटिकुलोद्भूतस्यैकस्य पदमे । युवदेवस्यापि क्षौर्यमेकस्मिन्नु तदाहवे ॥७६०॥
 पृथ्वीहरस्यापजग्मे इहयुद्धाभिमाविना । प्रहस्य कृष्टकूर्चं कारयेनासिबहरी ॥७६१॥
 बुद्धे पुरोपकण्ठेन वर्तमाने शराहताः । स्त्रीबालाद्या अपि वधं प्रमादात्यानिपेदिरे ॥७६२॥
 एवं जनक्षये बोरे वर्धमाने किमप्यमूत् । अनुस्ताहाक्षुषो गेहाहपि निर्गन्तुमक्षमः ॥७६३॥
 तस्मिन्निवृद्धस्यारे सोमपालस्तदन्तरे । अनुत्तयवाहलिकां लम्परन्धो ददाह च ॥७६४॥
 765 सिंहे गजाहवप्येव तदुद्दामपरिमहे । समयो धामगोमायोः पौरुषस्यापरोस्तु कः ॥७६५॥

७३७. १) A, writes ३ instead of तिलकम्. ७३९. १) Thus corr. by A, from A, कल्पनेशश्च. ७५१. १) Thus corr. by A, from A, पद्यत. ७५६. १) A, writes here २ for युवन् which would be in its place after the following verse. ७५८. १) Emended; A चामलिका. Cf. viii. 881. 831, 1947 (C).

राहूयोपमर्दनं राजा निःसृज्येन सः । तेन वपाविधेयोभूत्स्वमपि ब्रह्मभक्षम् ॥७६६॥
 सर्वानौचित्यबहलः सर्वव्यसनदुःसहः । सर्वतुःक्षमयः कालस्तस्यावर्तत कोपि सः ॥७६७॥
 तथाप्यस्सलिते तस्मिन्निदम्यावादितापहः । राजानवाटिकाधिपैः प्रायश्चके विरागिभिः ॥७६८॥
 प्रार्थयन्ते स्म ते युद्धे तटस्थास्तत्र मन्त्रिणः । गृहीत्वा नीविरेतेभ्यो लोहहारा विमुच्यताम् ॥७६९॥
 न वेद्याप्य इवैतस्मिन्व्यसने स्थायिनां गते । को दम्भाच्च परैर्नीतं प्रत्यासन्नं शारत्फलम् ॥७७०॥ 770
 न प्रत्यभैस्सीत्ताटस्थं वत्कालापेक्षया नृपः । तस्मिन्सौर्दृशिते शत्रूनां निखिला मन्त्रिणो ह्यपुः ॥७७१॥
 शक्तिस्फूर्णं कुम्भयितुं न यस्य स तदार्थिभिः । विद्वन्नव्यवहारस्त्वं त्विमेव राजा शूद्रहिजैः ॥७७२॥
 कर्मस्थानोपजीव्युपपारिषद्यादिसकुला । तत्पार्थात्ययौ वृद्धिमन्या सेवेव वैरिणाम् ॥७७३॥
 तत्सात्स्वन्मन्त्रणे तैस्तैः प्रसादैरस्थितैरगात् । देशो व्याकुलतां कृच्छ्रं तुग्निधावततोत्कटा ॥७७४॥
 भद्रदृष्टपार्थिवास्थानैः शूद्रैरव्यवहारिभिः । ऊचे तैः साम्बवन्मन्त्राः दुःस्थितस्तत्तदप्रियम् ॥७७५॥ 775
 लवन्त्यविद्वद्वाद्वाहः सोपिको विद्वदोभयवत् । गलरोगः पादरोगादिषु तीव्रव्यथावहः ॥७७६॥
 काष्ठान्तोक्तोवदानेन तन्मध्यधिकव्यक्तिकाम् । कांश्चित्स्वीकृत्य स प्रायं कथंविद्वन्मयीवर्त ॥७७७॥
 विजयो वर्णसोमादिशस्त्रिवन्द्यो वृथापुत्रम् । पवित्राग्निभुक्तुसेनानीरधारोहरह्यन्त ॥७७८॥
 तेनातिरिभास्तस्थानं भित्त्वा प्रविशता पुरम् । प्रायशः कृत एवामूचता राज्यविषयम् ॥७७९॥
 ईषन्मन्दप्रतापेन लवन्त्यैर्नृपि भूपतेः । पृथ्वीहरेण संधित्वा भेदेच्छोः संप्रकाशिता ॥७८०॥ 780
 तस्मिन्नुद्यै जिगीषुणां संधित्वा भूभुजा समम् । ह्येवैपि सैनिकाः शान्तं तममन्मन्त्र विद्वदम् ॥७८१॥
 राजा नागमटोपान्तमानेन प्रहितास्ततः । भीममात्मान्मन्त्रविश्वस्तावागच्छच्छत्रमावधीत् ॥७८२॥
 धात्रेयो मम्मको गुह्यो हिजो रामश्च वारिकः । तेषां तिलकसिंहस्य पार्श्वे भृत्यास्तयो हताः ॥७८३॥
 नीविर्दत्तो गौरकस्तु हतो भूतपतिं स्मरन् । हृष्टे स्वाक्रान्दिनि परैः प्रवृत्तं कर्णोद्भिदैः ॥७८४॥
 तद्देशं भुतवतो देशः सर्वो विरागकृतः । राजधान्यन्तरे राशो दुष्कर्मिमुखरोभवत् ॥७८५॥ 785
 इमे शुक्रवतुर्दहयां तद्विषयस्तमण्डलम् । अतिवाहयितुं कष्टं दिनमासीन्महीपतेः ॥७८६॥
 अथ संजातवैरुध्यो नेदमस्तीति चिन्तयन् । किं कृत्यमित्यसृष्टानपि पप्रच्छ भूपतिः ॥७८७॥
 विषये वतैरमानस्य तस्य कथित्स नामयन् । अन्तर्जहामं यो नान्त -- २ न तुनो व वा ॥७८८॥
 तमपि व्यसनापातं तस्य सोढवतस्ततः । अभजन्त क्रमाङ्गत्वाः प्रतिपक्षसमाभवम् ॥७८९॥
 कम्पनेशस्य विम्बाक्यो भ्राता हैमानुरोहिताम् । समाश्रयद्वारकार्यं तत्तत् प्रत्यपद्यत ॥७९०॥ 790
 गूढं जनकसिंहं दूतान्मेवयतामिशम् । भिक्षुं भ्रातृनया वाग्दशा निरवर्त्यत ॥७९१॥
 असिवाजितनुवादि हन्ता भिक्षाचरान्तिकम् । अश्ववारा व्यभाष्यन्त प्रयान्तः प्रतिवासरम् ॥७९२॥
 किमन्यद्यकमेवाङ्गि येवसन्पार्थिवान्तिके । अलक्ष्यन्तामनो भिक्षोस्ते निशायां यतत्रपाः ॥७९३॥
 हतो वाति ततश्चैति लोको व्यक्तमनन्त्रितः । इति राजनि कुण्डाक्षे कोप्यजृम्भत विद्वदः ॥७९४॥

७७५. १) Emended with C; A 'परितोत्कटा. ७७७. १) A₁ has first written 'विद्वन्मयीवर्त' and then indicated the above reading between the lines. ७८०. १) Conjectural reading; A न कन्त्येवपि. ७८८. १) Emended with C; A 'हायो--

१) Thus A; C वाग्दशादि न. ७९५. १) A₁ has first written 'तन्त्रित' and then indicated the above reading in margin.

- 795 छान्दस्यैः शरदस्यैः गीतायां सर्वतस्ततः । छान्दिशीकोभवलोकः कृत्स्नो धनननोजितः ॥७९५॥
 प्रवाते सुस्सलनृपे स्वर्णपूर्णमिमां महीम् । भिक्षुः कुर्यादिति नृपा लोकस्वासीदितिथयः ॥७९६॥
 क इषा स्वागिता भिक्षोः कुतो वा तस्य संपदः । परामर्शं वैवेति गतानुगतिको जनः ॥७९७॥
 संहरयते परिभृता विरमन्त्यरेण रेखा स्वयं न जलु वा शशिनो नवस्य ।
 तस्यां जनः प्रकुपते नतिमन्त्रार्थी धिक्कुम्भतामपसरस्सदसिचाराम् ॥७९८॥
 विजये राजवर्णाणां मुष्णपीव इवाभवत् । भिक्षुपक्षजये लोको हृष्यन्नासीद्विभुःकुलः ॥७९९॥
- 800 द्विजकौलेयकम्बायो राजडामरसंघयोः । ततोन्मोन्मयभयैरवोद्वृज्यन्त ॥८००॥
 राजाभ्यन्तरभेदेन राज्ञः स्वैयं चारवाः । ऐच्छन्त्यावितुं भीता भङ्गातन्मोन्मयनिधयाः ॥८०१॥
 बाण्यधामपि दुषुर्भूतविश्वस्तो विदधुः । स्थितौ पलायने वापि भव्ये न स्वजीवितम् ॥८०२॥
 तं महाभयसने बासःस्वर्णगङ्गादिचर्षणम् । नाभ्यनन्दन्गृहीतायां निनिन्दुः शस्त्रिणः परम् ॥८०३॥
 महोषं चैव भवितेत्यभीतेर्नैलपतो जनात् । बभौ रोगी भिरमन्त्रक इव भृङ्गवन्त विजये ॥८०४॥
- 905 अप्यगोपस्थितं किञ्चित्सावेशेन षीकवन् । सधितासं सगर्वं च तमैक्षिष्टानुव्रजः ॥८०५॥
 सोऽन्व एवाभवत्तस्मिन्क्षणे साहसिकोऽप्यहो । स्वगृहादपि निर्गन्तुं नाशकचक्रयाकुलः ॥८०६॥
 बावदैच्छन्संभेदाफलितुं डामरमजाः । स्वैरेव शस्त्रिणिस्तावन्निव्ये भूमृदिस्त्रजाम् ॥८०७॥
 ते कूटशस्त्रा हाराणि हन्धन्तो नृपमन्त्रिरे । प्रसासयित्ते लब्धव्ये प्रायं बहूः पदे पदे ॥८०८॥
 ददद्भनं धनेश्वरीर्देवाद्यप्यधिकं नृपः । तेषामभिमतो नाभूदवमानाभिलाषिणाम् ॥८०९॥
- 810 मर्तुं चिन्तितुस्तीर्थमृषिकरिच सामयः । स हन्तुं निखिलैर्देवं शपितोय गतत्रपेः ॥८१०॥
 स्थानपालैरपि प्रायकृत्रिराक्रान्त्य शपितः । धनं दध्वर्णभाण्डादि पूर्णाकृत्य विमुक्तैः ॥८११॥
 समुद्रवालं नगरं ततः शुभ्रस्तणे क्षणे । सोऽभूदग्निमिवोद्वृत्तं न संस्थापितुं क्षमः ॥८१२॥
 एकदा प्रातरेवान्यै रजहारः स्वशस्त्रिणिः । सर्वतः क्षोभमाणश्चक्रगर्गं स व्यलोकयत् ॥८१३॥
 ततः क्षोभं शमयितुं जनकं नगराधिपम् । पुरप्रमार्थमादिह्य बलितुं क्षमक्षेत ॥८१४॥
- 815 कर्षयिहानमानाभ्यां तानाबर्ष्यापि शस्त्रिणः । साधरोधः स संनद्धो राजधान्या विनिर्यतौ ॥८१५॥
 अङ्गनापुराणकडो बहिर्यावन्न निर्वयौ । राजधान्यन्तरे तुण्डिस्तावत्पारमि तस्करैः ॥८१६॥
 अदृग्नेपि केप्युद्देश्यबन्धेऽप्यलुब्धवन् । तद्वत्स्वाभाज्यमुत्सृज्य तस्मिन्मजति शस्त्रिणः ॥८१७॥
 विमुक्तस्त्रयाकोपशङ्कामिः शस्त्रिणां नृपः । सहस्रैः पञ्चरौसीहृजघननुगतोऽपि ॥८१८॥
 बर्षे वण्यवते कृष्णवस्त्रां मार्गे विनिर्यतः । याममाबाधयेदेषि सप्तत्यो ब्रौह्मिह्वलः ॥८१९॥
- 820 निजैर्हरिर्दद्यादि स्थग्यमानः पदे पदे । स प्रतापपुरं प्राप क्षपायामल्पसैनिकः ॥८२०॥
 तिलकस्य पुरो गत्वा प्राप्तस्यायं च विश्वसन् । तत्र बन्धोरिवाकूणि विरं दुःखोलम्बोमुचत् ॥८२१॥
 श्रोत्रं न कुर्यादेवं मे विभवेति सत्वरम् । वेदम हुत्कपुरेऽग्रेऽस्तस्य च प्राविशस्त्वयम् ॥८२२॥

७९७. ') Emended; A 'नर्ष. ८०२. ') Emended; A 'दुष्टवृत्'. ८१०. ') Emended with C; A 'विश्वसि'.
 ८११. ') Emended; A स शस्त्रिणिः. ८११. ') Emended; A 'आङ्गना'. ८११. ') Emended with C; A 'वण्यवते'.
 [C. VIII. 797 198 C. VIII. 824]

तत्रैवेषां क्षान्तिरिति कृत्यैः स्वस्वसंयमम् । पवित्रं क्रमराज्यं च कर्तुं भूमौ जयोत्सुकः ॥८२३॥
 गूढं बुधसूक्तल्याणवांशारीयं क्षामरान् । आनीय स पुरस्तस्य धैर्यं क्षामकारयत् ॥८२४॥
 गृह्यतेन तथा युक्त्या निकृष्टः स ततो बभौ । स्वीकुर्वन्स्वर्गदानेन हस्त्युन्मार्गविरोधिनः ॥८२५॥ 828
 प्रयान्तं तत एवौज्जीवितकस्तत्त्वहीवरः । प्रयाणमेकमानन्दो हासिष्यादम्बगानु तम् ॥८२६॥
 भृत्यस्यक्तः स दानिनं विक्रमेण च तत्करान् । अगान्मार्गेण क्षामवक्ष्यामुः श्रेष्ठेण रक्षितः ॥८२७॥
 प्राणं सिंहवत्ता भुमाश्रियहनस्वारादरन्त्यस्य ये तेषां बालवताभवादिभिः भवेत्कालातिबाहः क्रमात् ।
 वे दन्ताः करिणां रणप्रहरणं तेषामुमुदीव्यतां क्रीडायां करताडनानि न दृष्ट्वा शौर्यस्य कविः कश्चित् ॥८२८॥
 जन्तूनां विक्रमस्वागवशः प्रज्ञादयो गुणाः । भवे विषस्वभावेस्मिन् भवेयुरभङ्गुराः ॥८२९॥
 भास्वान्धौर्ध्वमृदुतां मिथार्थस्थां दिने दिने । तां तामावाति जन्तूनां काः प्रमावेपु निधयः ॥८३०॥ 830
 अशङ्कुचक्षुःश्लोकामरिमुष्टां निरीक्षितुम् । मन्थुभिः शम्भुसैन्योन्निमिषादरोह च लोहरम् ॥८३१॥
 स्वं कलत्रमपि ब्रह्म तत्रातिप्रपयाक्षमः । शम्भुनीयविमुक्ताङ्गस्तप्यते स्म विमानिशम् ॥८३२॥
 हस्तदीपादनिर्वृत्तमन्तर्गहस्तिनेष्वपि । राक्षिण्याहर्षानं प्राशङ्क्यमानां भोजनक्षये ॥८३३॥
 विलेपनानि नास्माक्षीक्षादरोहं तुरंगमान् । गीतनृत्तादि नैक्षिष्टं क्षत्रयोष्टीर्न वादये ॥८३४॥
 ताव्यंस्ताटस्थमौलधर्मैक्यप्रज्ञासादि दक्षितम् । एकेनैकेन च स्मृत्वा स्मृत्वा देव्यै न्यवेदयत् ॥८३५॥ 835
 अन्धशस्त्रां भुवं स्वक्तां प्राप्तेतेन्यगुरित्यपि । निन्द्ये बृद्धिं परार्थभीः स राक्षिण्याक्षमार्पणः ॥८३६॥
 कश्मीरेषु गते तस्मिन्स्तद्वालिलमन्त्रिणः । पुराणं राजभान्धव्ये ससैन्याः समर्गसत ॥८३७॥
 मन्थ्यचारोहसामन्तलन्त्रिणीरादिष्वमतः । तेषां जनकसिंहोभूत्प्रणीर्नगराधिपः ॥८३८॥
 स भिक्षोर्महत्कोष्ठाद्यैरामैः कृतगतपतैः । विद्यासायं क्षतभागृष्टतौ नीचं प्रदायितः ॥८३९॥
 प्रावर्तत भयभ्रहयस्त्रीबालाद्यावृते पुरे । अराजकाय राजनी सर्वभूतमवाहवा ॥८४०॥ 840
 निहताः केपि मुचिताः केपि केचरिभिः पुरे । इग्धारायां न्यधीयन्तं बुधैला राजवर्जिते ॥८४१॥
 सैन्यैरन्धेषुदन्नादैर्निवडाखिलविक्रयः । सिन्धूरारणपुण्ड्राध्वारादिमण्डलमभ्यगः ॥८४२॥
 विक्रोद्यास्तम्बकदलीचण्डबुल्लक्ष्यविषयः । मृगेन्द्र इव लोकस्य मयकौतूहलावहः ॥८४३॥
 वीरपट्टाभ्यामस्तिष्ठैर्वीरानोन्नेत्रितैः कक्षैः । अश्वैः शोभितः पृष्ठे जयश्रीबन्धमृदुलैः ॥८४४॥
 कुण्डलद्योविना क्षिप्रधवलयावतदृष्टिना । प्रत्यमहमशुणा चारुचन्द्रमोक्षेस्वशोभिना ॥८४५॥ 845
 तावत्परेण ब्रजेण भीताविध्याधिकत्विषा । पक्षपाति विपक्षानामपि संपादयन्मनः ॥८४६॥
 असेविकोद्यास्तान्तःस्थां भिद्यमन्त्रेण वल्लता । केसरच्छटया चापि क्षामरेणैव बीजयन् ॥८४७॥
 पदे पदे निवृत्ताश्चः सामन्तैरुपपादिताम् । स्वीकुर्वन्सर्वानां भिक्षुः प्राविष्टाग्रगर्तः ततः ॥८४८॥ कुलकम् ॥
 तत्स्यार्थकस्य धामी पृष्ठस्थो मल्लकोष्ठकः । प्रयवाचप्रगल्भस्य सर्वकार्योपदेष्टृताम् ॥८४९॥
 अयं पितुः मित्रस्तोभूत्समस्याङ्के विधायितः । राज्यस्थापनं मूलमिति प्रत्येकं समदर्शयत् ॥८५०॥ 850

८२३. ') Emended; A जयोत्सुकः. ८२४. ') A "क्षामवाचकासी". ८३०. ') Emended with C; A विक्रोवस्था.
 ८३०. ') Doubtful emendation; A बुरापि राज". ८४०. ') A omits here two aksharas without indicating a lacuna;
 चापि supplied with C.

- गृहं जनकसिंहस्य प्राकन्यात्राप्रवेदिशन् । राजलक्ष्मीं स संघातुं राजधार्मी ततः परम् ॥८६१॥
 दूरगते कुले तेन पुनश्चेति ययौ । बन्दास्यो गर्भेपत्ये स्त्रीजनेनवशास्यताम् ॥८६२॥
 इदं तारुणा भिक्षोरिति वृत्तेन शत्रुषु । विषस्येवपि साशङ्का नेपहास्या जिगीषवः ॥८६३॥
 पावर्गन्त भगधीश्वरिणः सुस्सलभूपतेः । कोशेन नीतशेषेण विलासा नवभूपतेः ॥८६४॥
 856 वागिबर्मासिभूयिष्ठां राजलक्ष्मीं विभेजिरे । राजडामरलुण्ठाकमन्त्रिणो यन्त्रणोविहताः ॥८६५॥
 पुरे स्वर्ग इवास्तादं भोगानामुपतेभिरे । इस्ववो वामभोगार्हाः पिशाचा इव गह्वराः ॥८६६॥
 आस्थाने न भभी भूभृशमीनैः सर्वतो वसन् । प्रलम्बकम्बलपावयिलासावरणैः समम् ॥८६७॥
 भिक्षाचरस्यासंभाव्यप्रादुर्भावंतया प्रथाम् । डामरा अवतारोयमित्यन्यां निन्दिरे प्रथाम् ॥८६८॥
 राज्यस्यानन्यवृद्धस्य कर्तव्येषु मुमोह सः । अदृष्टकर्मैव भिन्नमैवज्यस्य पदे पदे ॥८६९॥
 860 शार्ज्जनकसिंहं कृतभानुसुतापेयम् । कम्पनाधिपतिदं सकन्योपि तमशिभियत् ॥८७०॥
 जुक्तो राजपुरीयस्य राक्षः कटकवारिकः । पादापाधिकृतोब्राक्षीस्त्वार्यमयं न तु प्रभोः ॥८७१॥
 सर्वाधिकारिणं राजलक्ष्मीर्विम्बमशिभियत् । राजराष्ट्रस्यैव पात्रमभूद्रिक्षाचरः परम् ॥८७२॥
 वेदपायसीकृतैश्वर्यः प्राकृताचारभागपि । अन्तरङ्गः सदसतां किञ्चिद्विम्बस्तदाभवत् ॥८७३॥
 हैमातुरो दर्यकस्य भ्राता साध्वर्षीर्यभूः । नृपान्तरङ्गज्येष्ठस्त्वं उद्येष्टपालोप्यशिभियत् ॥८७४॥
 865 मन्त्रिणो भूतभिध्यायास्तस्य पैतामहा अपि । लक्ष्मीसरोजिनीमुक्त्वा बहवोन्ये जजृम्भिरे ॥८७५॥
 मुग्धे राक्षि प्रमत्तेषु मन्त्रिपुत्रेषु इत्युचुः । उत्थानोपहतं राज्यं नवत्वेपि बभूव तत् ॥८७६॥
 स्त्रीभिर्मवनवाभिश्च भोज्यैः प्राज्यैश्च रक्षितः । भिक्षुर्नैसिष्ट कर्तव्यं ह्यलानुभवमोहितः ॥८७७॥
 स ह्यलानुभवमवृद्धिप्राप्तो विजयोद्यमे । स्वैः यैरितः सभामध्ये स्वमुमिच्छन्महालसः ॥८७८॥
 इदं सन्निधे वाचं कथयत्यनुकम्पिकाम् । न स चुक्रोध मुग्धस्तु पितरीवान्नरज्यत ॥८७९॥
 870 निष्पतिष्ठैः नेष्यमानो वेदयोच्छिष्टैरशिष्टवत् । अदृष्टेचिन्ताभेष्टा विष्टैः प्रैयत सेविनुम् ॥८८०॥
 पानीयरेखाप्रतिमस्यैर्यस्याखिलवस्तुषु । तस्याप्रमाणवचसः सेवां प्रणयिनो जहुः ॥८८१॥
 वदन्तुः सविवास्तत्तान्वबोवक्ष भूभुतः । वचः छविरगर्भस्य तस्य किञ्चित्समुद्ययौ ॥८८२॥
 सन्निधेः स्वगृहासीत्वा वक्षमोज्यः स मुग्धधीः । धनी विपक्षपितृक इव प्रमुचिनो विष्टैः ॥८८३॥
 आहारमुष्टीर्विम्बस्य गृहे विम्बानितम्बिनी । तस्याधस्यैव वडवा रागिणोपगतान्तरत् ॥८८४॥
 875 वज्रविल्ला पृथो पत्युर्दोक्षितैः स्मेरया तथा । कुचकक्षकटाक्षैः स लुप्रपेयौ व्यधीयत ॥८८५॥
 पृथ्वीहरो मल्लकोष्ठध्वान्योन्योद्भूतमस्तरौ । क्षोभं व्यपत्तां संरस्यौ राजपाण्याः क्षणे क्षणे ॥८८६॥
 स्वयं राजा ह्यतोद्वाहं गृहाणत्यापि कारितौ । तावन्न्योन्यमुपैतेतां न मन्युं विक्रमोन्मदौ ॥८८७॥
 अथ पृथ्वीहरगृहाण्कोद्वाहः स्वयं नृपः । ज्ञातामर्षेण हृस्पदं मल्लकोष्ठेन तस्यजे ॥८८८॥
 हुषस्त्रजककाणोपि संबन्धापेक्षयोविहताः । विरागमोज्ञानन्दादीक्षित्ये ब्राह्मणमन्त्रिणः ॥८८९॥

८६१. ') Thus A. ८६२. ') A कोषेण. ८६३. ') Emended with C; A राजा लक्ष्मीविम्बमशिभियत्. ८६४. ') Emended; A "नृपविषा". Cf. vii. 1695. viii. 94. ८७०. ') Emended with C; A वेदयोच्छिष्ट. ८७४. ') Emended; A "अशिभिः".
 ') Emended with C; A तस्याचरे. ८७७. ') Emended; A "मुपैतेतां".

तदस्यो श्रोत्रपुद्गुर्विधायभृत्यविधेयधीः । विबुधव्यवहारस्य निष्पत्त्यं च ययौ नृपः ॥८८०॥ 880
 ह्यमरस्त्वामिके लोके प्राभवत्को न विद्वज्जः । ब्राह्मण्योऽर्षणं यच्च श्रयणकथोपि लेभिरे ॥८८१॥
 भराजकेध वा भूरिराजके मण्डले तदा । समस्तव्यवहाराणां स्फुटं तुमोद पञ्चतिः ॥८८२॥
 वीमारा भिक्षुत्रे राज्ये निष्पत्त्याः पुरातनाः । तच्छतेन तु गव्यामामशीतेरभवत्कनः ॥८८३॥
 राजपुत्र्यध्वना विम्बं ससैन्यमथ पार्थिवः । लोहरं प्राणिश्लोकं सुस्तलास्कन्दमुन्मदः ॥८८४॥
 नुरुष्कसैन्यमानिन्ये सोमपालेन सोन्वितः । साहायकाय सत्तारि विस्मये मिथतां गते ॥८८५॥ 885
 संदर्ये पाशमेतेन बद्धा क्रस्थामि सुस्तलम् । इत्येक एकोत्तरोहस्तुरुष्काणामकल्पत ॥८८६॥
 काश्मीरिर्कलशस्तेच्छबोधप्यतिकरोमवत् । न केनां नाम संभाव्यो विभोत्पाटनपाटवः ॥८८७॥
 भिक्षाचरः प्रवाते तु विम्बे विगलिताकुशः । न कासामव्यवस्थानां मूढः स्थानमजायत ॥८८८॥
 स निमग्न्य निजं नीतो गृहं विम्बावद्वया । भोगसंभोगदानेन धर्षेया पर्यतोप्यत ॥८८९॥
 कार्यपेक्षापि तत्सावीध मन्त्रिस्त्रीसमागमे । कौतूहलीतेरासन्ननिपातस्य कथैव का ॥८९०॥ 890
 आद्युमाद्युगुणं भोज्यं कुम्भकास्यादिवाहनम् । तत्र प्राकृतकामीव न स जिह्वाव शीलवन् ॥८९१॥
 शनैः शनैस्ततो मष्टावष्टम्भस्य महीपतेः । काते भोज्यमपि प्राप्यं नाशील्लितसंपदः ॥८९२॥
 तादृशमलोभक्रीडादिक्रान्तो यः प्रागयद्यत । स सुस्तलोच लोकानामभिनन्द्यास्वमाययौ ॥८९३॥
 धनमानादिनाशं या विरक्तास्तस्य चक्रिरे । काङ्क्षन्ति स्म वनोत्कण्ठास्ता एवागमनं प्रजाः ॥८९४॥
 प्रत्यक्षदर्शनोपापि साधर्यां वयमस्य वत् । ताः प्रजाः कोपिताः केन केन भूयः प्रसादिताः ॥८९५॥ 895
 क्षणाह्ममुख्यमायान्ति सांमुख्यं यान्ति च क्षणान् । न हेतुं कंचिदीक्षन्ते पशुमायाः दृष्यजनाः ॥८९६॥
 ते मल्लकोष्ठजनकादयो दूतैर्विस्तर्जितैः । त्यक्तराज्यं पुनर्भूयं जयोयममजिपहन् ॥८९७॥
 अश्रोमुत्रापहारेय लोकेष्टिकस्य सुष्ठिते । तत्रत्या ब्राह्मणाः प्रायं नृपमुत्तिह्य चक्रिरे ॥८९८॥
 तैश्चान्यैश्चापहारेय संतिर्निर्विजयेऽभरे । राजानवाटिकाप्रायो नगरेपि न्याविक्षत ॥८९९॥
 ओजानन्दादिभिर्मुख्याह्मिस्त्वसेजितास्ततः । गोकुलेपि व्यपुः प्रायं विदशालयपर्वदः ॥९००॥ 900
 युग्मापितैः सितच्छत्रवस्त्रचामरशोभिभिः । विबुधपतिमामृन्धैः सर्वतश्चादिताङ्गनः ॥९०१॥
 काहलाकोस्यतालादीनायसोभितविमुखः । अष्टपूर्वो दृष्टे पारिचयसमागमः ॥९०२॥
 ते सान्त्वयमाना भूमर्तुर्दैनैरुत्सेकादिनः । न विना लम्बकूर्चं नो गतिरित्यनुबन्धवः ॥९०३॥
 ते हेलया लम्बकूर्चाखया सुस्तलभूपतिम् । तं निर्दिशन्तोमन्यन्त क्रीडापुत्रकंसनिभम् ॥९०४॥
 प्रायं प्रेक्षितुमायातैः पैरैः सह दिने दिने । अमन्त्रयन् कां कां न व्यवस्थां पर्वदां गणः ॥९०५॥ 905
 नृपापातमयात्सोमं मुहुर्मुहुर्दुःखागतैः । पारिचयैश्च पैरैश्च योऽनुमास्थीयन्नोदतम् ॥९०६॥
 वर्यं जनकसिंहस्य नगरं तन्मतेन तत् । सज्जं सुस्तलदेवस्य कृत्स्नमानयनेभवत् ॥९०७॥
 प्रायाहारयितुं पूर्वमपहारहिजाद्युपः । ययौ विजयक्षेत्रं तत्रासीध हतोद्यमः ॥९०८॥

८८१. ¹) A, had first repented here the second half of verse 878, but has subsequently erased it and written as above. ८८१. ²) Conjectural reading; A 'स्तुल्यमानकथन'; C 'नुरुष्कैः समकथन'. ८८७. ³) Emended; A काश्मीरक'. ९११. ⁴) Emended with C; A 'शुभो'.

- तन्मध्ये निखिलास्तत्र डामरांस्तिलकोन्नवीत् । व्यापादयेति तं तत्र सखैकामो न सोपहीत् ॥९०९॥
- 910 रात्र एव मुखाद्बुद्धं लब्धव्यास्तद्विशेषतः । तस्मिन्पृथ्वीहरमुखास्तत्रस्तिलकात्पुनः ॥९१०॥
भागिनेयं प्रयासस्य क्षपारं लक्ष्मकाभिधम् । बन्धुमैच्छन्पुत्रोऽपि प्रययौ स तु सुस्सलम् ॥९११॥
ततः प्रविश्य नगरं संनिपत्याखिलं जनम् । अकारणविरक्तानां पैराणां प्रदीपं समा ॥९१२॥
शुक्लमशुक्लवांस्तत्र हनोक्तिः शठमुद्रिभिः । पैरैः स चक्रे नास्त्येव भेषजं विप्रवष्टुशाम् ॥९१३॥
अत्रान्तरे सोमपालबिम्बाद्या लोहुरं स्थितम् । योऽंशुं सुस्सलभूषं ते सर्वं पर्णोत्समाययुः ॥९१४॥
- 915 तं च पद्मरघो नाम राजा कालिञ्जरेश्वरः । मैत्रं संस्मृत्य कल्हचैराययौ तत्कुलोद्भवः ॥९१५॥
सोप भुङ्क्ते योदय्यां वैशाखे बलिभिः समम् । तैर्मांसी सुस्सलो राजा संमामं प्रत्यपद्यत ॥९१६॥
प्रेक्षकैर्वर्धयेत्यापि स पर्णोत्सान्तिके रणः । तस्याद्भुतोऽयमानागिषालनप्रथमक्षणः ॥९१७॥
कुतोऽप्येत्य निजस्कारस्ततः प्रभृति भूपतिम् । तमभूयं पुनश्चक्रे मृगेन्द्र इव कायनम् ॥९१८॥
भवस्वलितपाशानां कालपाशैः समागमम् । स चकार तुरुकाणां क्षणात्पुष्कलविक्रमः ॥९१९॥
- 920 मानुतं सोमपालस्य निन्ये कवलतां बली । रणे तत्कोपवेतालो जिनेलासरितस्तटे ॥९२०॥
किमन्यदल्पसैन्यः स बहूनि स तान्द्र्यभात् । हनविद्वत्विभ्रान्त्वांश्चयामपरिपान्धिनः ॥९२१॥
काश्मीरिकाणां मौषिच्यं किं नामुस्त्वामिनो बहुः । एकस्यैव रणे नष्टाः कुकीर्तमपरस्य च ॥९२२॥
तुरुकैः सह यातव्यं सोमपाले गतत्रयाः । बिम्बं काश्मीरिकांस्यत्का राजान्तिकमशिभियन् ॥९२३॥
सो धनूषि शिरांस्यथ नमयन्तोऽनुनाशयाः । कुलप्रभोः पुरः स्पष्टं न ते धृष्टा ललज्जिरे ॥९२४॥
- 925 आगच्छद्भिन्नतः पैरेर्डांपैरेश्च समं नृपः । प्रत्ये दिवसैर्हैवैः कश्मीराभिमुखः पुनः ॥९२५॥
राजपुत्रः साहदेविः कल्हणो विशतः प्रभोः । डामरान्क्रमराज्यस्थान्त्संगृह्यायेसोभवत् ॥९२६॥
य एव प्रथमं राजसैन्याद्विभ्रमशिभियन् । स एव बिम्बो राजानं तमुत्सृज्य समाययौ ॥९२७॥
अन्ये जनकसिंहस्य संमता मन्त्रिनन्त्रिणः । प्रत्युद्यन्तो व्यलोकयन्त नृपतिं निरपत्रयाः ॥९२८॥
काण्डिलेनाभिधमामजन्मा शस्त्री छलक्षणः । भाङ्गिले कथिदभवच्छुन्ये क्रान्तोपवेशनः ॥९२९॥
- 930 भिक्षुर्धृतिर्गमार्गं तं सुस्सलान्तिकगामिनः । लोकस्वाम्यान्तरे जेतुं सहपृथ्वीहरो ययौ ॥९३०॥
जितवांस्तं बबन्धेष्ठां निहन्तुं सुस्सलोन्मुखम् । क्रोधाज्जनकसिंहं च बलीं तां च विवेद सः ॥९३१॥
नगरस्थेन तेनाथ वीराभारोहतन्त्रिणः । संघट्टय्याखिलाभिक्षोः प्रातिपक्ष्यमगृह्यत ॥९३२॥
जानंस्तेनावृतं राज्यं ततो भिक्षाचरो नृपः । पृथ्वीहरेणानुयातो नगरं सहसाविशत् ॥९३३॥
सेतौ सदाशिवाग्रस्थे तत्त्वैर्नयैः सह संगरम् । इष्यञ्जनकसिंहोय सान्त्वमानोपि सोपहीत् ॥९३४॥
- 935 बृष्टं जनकसिंहस्य योधानां वलतां मदान् । अविशङ्क्य पराभूतिं मूढतं छमडायितम् ॥९३५॥
अलकेन समं पृथ्वीहरस्तद्गानुवृत्तुना । अन्येन सेतुना तीर्त्वा तस्य सैन्यमनाशयत् ॥९३६॥
तन्त्यथारोहणैरेषु विद्वतेषु सवान्धवः । नक्तं जनकसिंहोय पलाय्य लहरं ययौ ॥९३७॥

९१०. ^१) Emended; A मुखाद्बुद्ध. ९११. ^१) Emended; A बन्धुमे. ९१४. ^१) Emended; A लहरे. ९२१. ^१) Emended; A "भवस्त्वया". ९२२. ^१) Emended; A काश्मीरिका. ९२३. ^१) Emended; A काश्मीरिका. ९२९. ^१) Emended with C; A "वेदः". ९३१. ^१) Emended with C; A स. ९३०. ^१) Emended with C; A तन्मन्त्रोह.

- विपस्य स्वल्पसैन्योपि ततः भूरपुरे बली । जित्वा पृथ्वीहरो वहात्मजं व्यर्हावयवगणात् ॥९६७॥
 तस्मिन्पलायिते भिक्षुं पुनरासीय सोमिशात् । भुञ्ज मडवराज्यानां इत्युक्तं स्वयिकीर्षया ॥९६८॥
 तत्रैवैर्मंडज्ज्वायैर्धर्मैः स्वीकृतैः समम् । जगाम विजयक्षेत्रं विजेतुं कम्पनापतिम् ॥९६९॥
- 870 जितस्तेनाहवे हर्षमित्रो निहतसैनिकः । विजयेश्वरमुत्सृज्य भीतोवन्निपुरे ययौ ॥९७०॥
 विजयक्षेत्रजालसत्पुरमामोदवा अपि । जना भयेन प्राविक्षतश्च चक्रपरात्तिकम् ॥९७१॥
 बोधिच्छिन्नुपभूमीहिमनेपेतैरपूर्यत । स्थानं तथैव राक्षस्य बोधिः सायुषवाभिभिः ॥९७२॥
 अम्बाकैरथ स्पष्टं लोकोलुप्यमलालसैः । ते' भैरवैर्वेष्टयन्त कटकैर्व्याम्रविकटैः ॥९७३॥
 तावदात्मवयवीवहारगुणे ङरीकसः । अङ्गने' तिष्ठतां हन्तुं बन्धुं वा नाशकम्विषः ॥९७४॥
- 875 तदन्तरस्थितं ह्यधुं कर्पूराख्यं स्ववैरिणम् । कथिष्कतिस्वलीपामगन्मा निर्गुण्डामरः ॥९७५॥
 पापो जनकराजाख्यस्तत्राभिमुदरीदिपत् । मूढसार्ग्यपर्वन्तज्जनुसंहारनिवृणः ॥९७६॥
 तमापन्नं ज्वलितं ज्वलनं वीक्ष्य सर्वतः । भूतपामस्य क्षमहाहाहाकारः समुद्ययौ ॥९७७॥
 विशाक्तान्तबाहारिभियेव छिन्नबन्धनेः । अर्धरक्षवीर्यवारा भ्रमत्रिर्जग्निरे जनाः ॥९७८॥
 प्राञ्छाद्यत बलज्ज्वालाकारतैर्धूमराशिभिः । ज्योम विज्ज्कचरमभुजात्तैर्लक्ष्यैरिच ॥९७९॥
- 880 निर्धूमस्य विदारिण्यो ज्वाला हव्यभुजो ह्यधुः । संतापद्रुतहेमाभच्छर्णलहरीभ्रमम् ॥९८०॥
 संतापविद्रुतज्योमवारिमौलिपरिच्युताः । रक्तोष्णीषा ह्य भेमुर्ज्वालाभङ्गा नभोज्जने ॥९८१॥
 दीर्घदास्यन्निभङ्गजन्मा कटचटारवः । तापकाप्यमानाभगङ्गापोष इषोद्ययौ ॥९८२॥
 स्फुल्लिङ्गैः श्लेषविषस्तज्जनुजीवितसंनिभैः । अपाहि गहनज्योममार्गभ्रमणसंभ्रमः ॥९८३॥
 शकुनैः द्यावसंचारशोकादाक्रान्तिर्निर्भरः । मानुर्हैरक्षमानैश्च भूमिर्मुखरिताभवत् ॥९८४॥
- 885 धातूमर्तुम्विपुन्युवायातिज्ज्वाक्रान्तिर्निर्भराः । भीमीलितशो नायौ निरहस्यन्त वह्निना ॥९८५॥
 तदन्तरासाहसिका ये केचिन्निरयासिषुः । बहिस्ते निहताः क्रूरैर्धर्मैर्मृत्युचोदितैः ॥९८६॥
 तावन्तो जल्पवस्तश्च व्यपद्यन्त तदा क्षणात् । स्थिषा एव न वे दग्धास्तावनापि कृशानुना ॥९८७॥
 अन्ताः शान्तेषु सर्वेषु बहिः शान्तेषु हन्तृषु । क्षणादेव प्रवेशः स निःशब्दः समजायत ॥९८८॥
 बह्नेः कदकदाशब्दो ह्रस्वीभूतार्षिषः परम् । स्थितश्च शयौचस्य भुतः सिमसिमाध्वनिः ॥९८९॥
- 890 विलीनाहव्यसामेदोनिःप्यन्ताः सरणीशतैः । प्रक्षुब्धविषमगन्धश्च योजनानि बहून्वयात् ॥९९०॥
 एकः सुध्रुवसः कोपाश्लित्यो दस्युविश्रवात् । ईरधुनवहाबाधो वोरध्वक्रध्वेभवत् ॥९९१॥
 भूतपामस्य संहारः सर्वतः ह्य वह्निना । तारक्लिपुरदारै वा स्थाण्डवे तत्र कामवत् ॥९९२॥
 पुण्येक्षि मुक्तशरवर्षा नमसः कुकृतं यवत् । तड्डिस्तुः कृतवाक्रज्वलत्सन्मा मार्गैश्च तस्यजे ॥९९३॥
 सकुटुम्बेषु ह्यधेषु वशीर्षे गृहमेपिषु । पुरपामसहस्रेषु गृहाः भूयस्त्वमायवुः ॥९९४॥
- 895 मङ्गाख्यो डामरश्चिन्मण्डपाज्ञौनंगरीक्षकः । मीमं प्राप्तिस्तदीयार्थैः कापालिक इवावयौ ॥९९५॥

११७. १) Emended with C; A विहार. ११७. १) Emended; A तेमैसरे. ११७. १) Emended with C; A आङ्गने.
 ११७. १) Emended; A निर्गुण्डा. ११९. १) Emended with C; A हैरधुन. ११९. १) Emended; A मृतपामसंहार; C
 मृतपामविष. ११९. १) Emended; A जौतरीडव.

भवच्छेष विजयक्षेत्रं भिक्षाक्षरस्ततः । लब्ध्वा नागेश्वरं पापं यातनाभिरमीमन् ॥१९९॥
 गर्भं पैतामहे देधो किं नासीत्सव्यं चेद्विभम् । पितृद्वयः स तु वधः सर्वमीतिकरोमवन् ॥१९७॥
 गृहिणी हर्षमिवस्य पत्नी स्वधका पलायिते । पृथ्वीहरेण संगमा विजयेशाङ्गनाम्तरान् ॥१९८॥
 निमित्तभूतमेतारम्भजसंहारवैशम् । स्वं निन्दन्सुस्सलो राजा ततो बोधुं विनिर्वयी ॥१९९॥
 संवेगात्पाप्मनः शीघ्रं निरयच्छेषभुक्तये । प्राप्नो जनकराजेन वधोवन्तिपुरान्तिके ॥१००॥ 1000
 वत्कृते कियते कर्म लोकान्तरछान्तकम् । स भूदः क्षलभापायः कायधिषं न गण्यते ॥१००१॥
 कम्पनापिपतिं सिम्बं कृत्वा डामरमण्डलम् । चक्रे विजयक्षेत्रादन्वतोपि ततो वृषः ॥१००२॥
 शमालां पचयौ पृथ्वीहरो मडवराज्यतः । विजित्य मल्लकोष्ठेयं त्याजितो विजमण्डलम् ॥१००३॥
 शिभाः केचिद्विलस्तायां केचिच्चक्रधराङ्गने । अक्रियन्नाभिसात्कटुमशक्या बहवः शूराः ॥१००४॥
 क्रमराज्येष कल्याणवाडादीजित्हीनयत् । आनन्दोन्नन्तजस्तत्र ततो हाराधिपोभवत् ॥१००५॥ 1005
 भूले प्रमापितं सिंहं नयन्पृथ्वीहरो बली । साधे जनकसिंहादौरपुण्यस्त्रिसिंहाकृते ॥१००६॥
 तीर्थे प्रस्थाप्यमानेषु विपन्नास्थिविहास्तयहः । भारे मास्येकमबलाकन्दिताक्रान्तदिकषयम् ॥१००७॥
 हतवीराबलाक्रान्तमुखरे नगरान्तरे । पृथ्वीहराहवे सर्वैर्दिवसैरन्वकाटि तत् ॥१००८॥ युग्मम् ॥
 अयांयातो यशोराजस्यालः भूरो दिगन्तरान् । श्रीवक्तो विदधे राक्षसोरीकार्याधिकारभाक् ॥१००९॥
 अयिषं स लवन्त्यानां तेषि वा तस्य माचरन् । कालं तु गूढसौहार्दिरण्योन्यस्यात्यमीवहन् ॥१०१०॥ 1010
 पुनराश्रयजे राजा शमालां निर्वृतस्ततः । परैर्मनीमुपप्राप्ते बुधि भङ्गमनीयत ॥१०११॥
 नित्याभ्यासेन युधानां लभ्योत्कर्षो न्यदर्शयत् । सर्ववीरापणीभिस्तुल्यैर्वै तत्र विक्रमम् ॥१०१२॥
 तुल्यहिनादयो मुख्या भिक्षुपृथ्वीहरादिभिः । आसारापातविवशा निहताः सौस्तले बले ॥१०१३॥
 प्रधानवीरभूविष्टे सैन्यहन्त्रे न कोऽप्यभूत् । स वीरधरतः संख्ये भिक्षोरैस्त्रिष्टि यो मुखम् ॥१०१४॥
 पृथ्वीहरस्य भिक्षोश्च संगमे भूरिचार्यिके । कादम्बरीपलाकाख्ये द्वे अथे पीतपाण्डुरे ॥१०१५॥ 1015
 आस्तामत्यङ्गुले याभ्यामनेकतुरगस्ये । न विपक्षं प्रहतिभिर्नान्वभाव्यथ वा क्रमः ॥१०१६॥
 सैन्यानां संकटे प्राणमभान्तिरविकार्यनः । अभुल्लेशसहो धीरो नान्यो भिक्षाक्षरात्कचित् ॥१०१७॥
 बोधानां सौस्तले सैन्ये विद्वेषे न कथन । प्राणं बभूव तेनैते वधयो ब्रह्मा हताः ॥१०१८॥
 नवेषु डामरानीकाः केचिद्वज्रेषु सैनिकाः । भिक्षाक्षरगजेन्द्रेण कलभा इव पालिताः ॥१०१९॥
 नान्यस्योत्थानशीलत्वं दृष्टं पृथ्वीहरात्तदा । स्वयं यो भिक्षुने हारे जजागार प्रतिस्रपम् ॥१०२०॥ 1020
 ततः प्रभृत्यभूरोत्ता पुरः पश्चाच्च सर्वदा । विधेदेव इव भादे युदे भिक्षुर्मेहाभटः ॥१०२१॥
 आहवे साहसं कुर्वन्सर्वतः सोभ्यपाजिजान् । एवमस्त्रलितस्यैर्वमुपपात्तिमसंत्यजन् ॥१०२२॥
 न मे राज्याच्च यजोर्वं पर्याप्तं दुर्बलः पुनः । कृत्ये प्रसक्तुं पूर्वेषां व्यवसायं व्ययोहिनुम् ॥१०२३॥
 अनाथा इव ते नाथा विद्यां व्यापादनक्षणे । ज्ञात्वा नष्टं कुलं नाथवशो नूनं स्पृहां दपुः ॥१०२४॥

१००३. ') Emended with C; A मङ्गल. १००५. ') A "वाक्तासी".—') Emended with C; A "वीजमण्डली". १००८. ') Emended:
 A "बलाक्रान्तपु". १००९. ') Emended; A अथ वासी.

- 1025 इति मत्वा सोढकक्षेत्रे^१ दुरुदमिधवः । द्रुमानोस्मि द्वावादतुःखदायी द्विने द्विने ॥१०२५॥
 मास्येयामात्रकालस्य विपक्षितिति जानतः । कस्य साहस्यैमुख्यमुत्पद्येत वशोभिः ॥१०२६॥
 किं कार्यगतिकौटिल्यैकैस्तान्मव्य वा कथम् । न वदामः प्रतिज्ञाय स्वयमर्थैश्च नि स्थितिम् ॥१०२७॥
 सोत्कर्षणीयवाग्निक्षीरशङ्कित त्रामराः । ततो द्वावविच्छेदं मास्याकृतं जानु चित् ॥१०२८॥
 ग्रामाज्याधिग्रामाज्ञामन्वेषां राजवीजिनः । चिन्तवन्तो व्यवहति व्युत्पद्यन्ते शनैः शनैः ॥१०२९॥
- 1030 चितुः पितामहस्याव न वृष्टं तेन किंचन । अत एवामजन्मोहं राज्यं संप्राप्तवान्पुरा ॥१०३०॥
 तत्स भूयोपि वेदाप्यर्च्यैव वार्ता विपाटने । सापेक्षं वीक्षितुं जाने न हैवेनाप्यशक्यत ॥१०३१॥ चकलकर्म॥
 जानंस्तन्व्यकौटिल्यं प्रमादात्स इतेहिने । ग्राम्यां राज्यमित्याशां बन्धुहान्यत्यबाहवन् ॥१०३२॥
 दस्यूनां सुस्सलो राजा मेने तत्स्वहिनं यतम् । जिगीर्षुर्नीतिविक्रान्त्योः प्रपृच्छौ तिष्ठन्तस्तरु ॥१०३३॥
 पुत्रे स्वागच्छ स्मरन्मैरं नापासीत्येव तेभजन् । नास्मिन्विधासमेतस्मादेतौर्नोत्थामवज्जयः ॥१०३४॥
- 1035 इत्थं नामागतैः पक्षमतिपक्षेक्षितम् । राष्ट्रं निखिलमेवागात्सर्वतः शोचनीयताम् ॥१०३५॥
 भस्त्रं बन्धाद्विदपि निवृत्तिमहव्यप्रबन्धमाधमत्तानलपरिभवः कोपि न्यन्वन्माभि ।
 हा पिन्दव्यो विघटनपरः सोपि माहव्यमीषां लभ्यं भेषो विधिचिधुरितैर्नान्यतो न स्वतोपि ॥१०३६॥
 हेराज्ये प्रभवत्येवमकाण्डपतितैर्हिमैः । विवर्शं द्रुस्सलस्त्रामाभूदजवद्वैक्षवं बलम् ॥१०३७॥
 पुट्याणानाहं भूयोपि भिक्षुपृथ्वीहरो गतौ । अन्यैर्लब्धैर्भूमिर्भुर्नतिर्दत्तकरैः कृता ॥१०३८॥
 सिन्धोपि कम्पनाभीशो व्यपश्रितित्रामरः । सर्वो मडवराज्योर्वी वीरः शमितविब्रधम् ॥१०३९॥
- 1040 तावत्स्यापि विपक्षणां शान्त्वा शीतलतां गतः । पूर्वैर्दं स्वपक्ष्याणां प्रादुर्भवेन भूपतिः ॥१०४०॥
 जिघांसी कथिते राजन्मुल्लङ्घने पलायितः । मल्लकोष्ठः सोपि कोषाज्ञा राज्ञाश्रयवाहितः ॥१०४१॥
 अनन्तात्मजमानन्दं बद्धा हाराधिकारिणम् । व्यधत्त सैन्धवं प्रजिज्जनामानं राजवीजिनम् ॥१०४२॥
 गतोऽपि विजयक्षेत्रं सिन्धेन सहितोविद्यत् । नगरं तं च विधत्तं बद्धा कारागृहेक्षितम् ॥१०४३॥
 अमुस्मृतिमहाबाह्यामेरितोमर्षपावकः । आवचाम क्षमावारि तस्य भृत्यान्विधत्तः ॥१०४४॥
- 1045 सिंहपक्षकसिंहान्भ्यामनुजाभ्यां सहावधीत् । भूतेधितोऽप्य सिन्धे स रोषावेशवितुप्रभीः ॥१०४५॥
 कम्पने श्रीवर्कं वने सुविज प्रजेः सशेरम् । बद्धा जनकांसिंहं च राजस्थाने न्ययोजयत् ॥१०४६॥
 आमात्रं मान्जिण्वांसस्तस्य वैदेशिकास्ततः । स्वदेशजस्तु सोभूयो लोहरस्थं तमन्वयान् ॥१०४७॥
 अथ सर्वेपि साशङ्कान् त्यक्त्वाभ्यभंयिषुन् । शूतकीयः कथिदासीराजधान्यां नृपाश्रितः ॥१०४८॥
 तेनाप्रतिस्वमाधेयो भूयः शान्तेऽप्युपश्रवे । इत्यमुत्थापितोऽर्थो न पुनर्यः शनं वयो ॥१०४९॥
- 1050 एकाक्षेपे परेपि स्युर्वयं मृत्या विशङ्किताः । तत्रापरापे माहस्य राजोवद्वैव शत्वने ॥१०५०॥
 माघेय मल्लकोष्ठापैराहूताः पुनरावयुः । ते भूरपुरमार्गेण भिक्षुपृथ्वीहरावयुः ॥१०५१॥
 वितस्तापरिक्षाक्षिता भूरगम्या द्विषानिबन्धः । इति मायाज्जवमठं त्यक्त्वा राजगृहं नृपः ॥१०५२॥

१०२५. ^१) A, gloss स्वर्ग. १०२६. ^१) Emended with C; A नास्येयपाव. १०२९. ^१) Emended; A वेदाप्यर्च्यैव.—^२) A, writes here प instead of चकलकर्म. १०३१. ^१) Doubtful emendation; A जिगीर्षुर्नीति and प्रपृच्छौ लिखन्तरु; C जिगीर्षुर्नीति and प्रपृच्छौ लिखन्तरु. १०३८. ^१) A पुट्याण. १०४८. ^१) Emended; A स्वकाश्रित. १०५१. ^१) Emended; A कोषाधे आहूता. [C. VIII. 1027

वर्षेष्टानवने वैने ङामरेषु युनुस्तु । अभ्येत्स मल्लकोष्ठिन मायेवापाणि संगरः ॥१०६३॥
 सोधपारैः सह रणं चकार नगरान्तरे । नृपादरोपैः सीधापादात्कोकितमथाकुलैः ॥१०६४॥
 भिक्षुणा क्षित्तिकातीरे स्कन्धावारं स्वबभूव । ..... ॥१०६५॥ 1055
 नृपोद्यामाहूमाभिमुरिन्धनाय महानसे । दूर्वाङ्कुरान्मन्वुराभ्यो बाहभोज्याय ङामराः ॥१०६६॥
 पृथ्वीहरस्तु संगृह्यस्वृन्महवराज्येनात् । चकार विजयक्षेत्रे वावत्काटकसंघम् ॥१०६७॥
 तावत्प्राजिमुखान्मल्लकोष्ठमुद्याय भूपतिः । आदिष्टादादंस्कन्दं वैशाखे साहसोन्मुखः ॥१०६८॥
 अकस्मात्पतिते तस्मिन्महावहम्भविशताः । प्रवयुः सेतुमुल्लङ्घ्य जीवाधस्ताः कथंचन ॥१०६९॥
 नगरं मल्लकोष्ठानिष्ये प्रज्जावचाविशत् । पृथ्वीहरानुजः सुजिज्जि निर्मित्व मनुजेश्वरः ॥१०७०॥ 1060
 परं परं वितस्तायां सेतुच्छेदादनामुवन् । अर्वाधि तीरे स गृहान्ध्वभागांस्तिसिकां ततः ॥१०७१॥
 लवन्त्यैर्नगरं प्राप्तं मत्वा सुसलभुपतिः । आचरौ विजयक्षेत्रास्तेन्यमुत्थाप्य विह्वलः ॥१०७२॥
 अहंपूर्विकयारातिशङ्कर्मिथ निषेधैः । पीडितस्तस्य गम्भीरासिन्धुसेतुरभज्यत ॥१०७३॥
 स कृष्णपट्या ज्यैष्ठ्य तस्यासंख्यधमूचयः । चचापिना चक्रधरे तथा तथाम्मसा मृतः ॥१०७४॥
 भुजमुद्यम्य शमवन्सैन्यानां संभ्रमं नृपः । वल्लैर्भट्टैस्तथा षट्ते पतितः सरिदन्तरे ॥१०७५॥ 1065
 अनभस्ताम्बुतरैराक्षिप्य मुडितोसङ्कृत् । तरदामुपविशङ्कः स विस्तीर्णः कथंचन ॥१०७६॥
 अनुत्तीर्णं बलं दृष्ट्वा पारे सामन्तसंकुलम् । सहसांशेन सैन्यस्य तीर्णेनानुगतो बभौ ॥१०७७॥
 संत्यक्तान्तसैन्योपि सोवहम्ममयो नृपः । प्रविष्टव नगरं मल्लकोष्ठमुद्याजनेपरीत् ॥१०७८॥
 विजयस्थाव जननी सिद्धाख्या स्वामिनोऽहितम् । निषाव देवसरसं सैन्यं तद्विजयेन्धरात् ॥१०७९॥
 साय पृथ्वीहरेणैव हता तत्रोपवेशने । टिक्रध्व ह्यसौ भूपालसैन्यं विद्राचितं च तत् ॥१०८०॥ 1070
 परं व्याघ्रानविद्याविहिहृते निजिते बले । रिजः कल्याणराजाख्यः समरेभिमुखो हतः ॥१०८१॥
 मन्त्रिङ्गामरसामन्तसंकुलसौस्तलाह्वलात् । पृथ्वीहरेणानुघ्नन् बह्ना वृन्तानि शस्त्रिणान् ॥१०८२॥
 अन्वगात्स वितस्तान्तं बाधन्मन्त्रिगुणावलात् । भोजानन्दहिजारींश्च बह्ना भूले व्यापदयत् ॥१०८३॥
 मन्त्रिणो जनकश्रीवकाया राजात्मजास्तथा । तीर्त्वाग्निं विपलाडायां शरणं पययुः खड्गान् ॥१०८४॥
 इत्थं पृथ्वीहरो लम्पजयः संगृह्य ङामरान् । जिगीषुर्भिक्षुणा शकं नगरोपान्तमाचरौ ॥१०८५॥ 1075
 भूयोपि मानुषाचौघसंहर्ता सर्वतस्ततः । रणः प्रचवृते प्राग्वत्युरे रुद्धस्य भूपतेः ॥१०८६॥
 निर्निरोधः पयानेन नृपावलय इत्यभूत् । सैन्ये मल्लवराज्यानां स्वर्षं पृथ्वीहरोपगोः ॥१०८७॥
 तत्तस्मात्संकुलजैर्धीरैः कादमीरकैर्मटैः । समेतं ङामरकुलं दुर्जयं सर्वतोभवत् ॥१०८८॥
 कादमीरकाः शोभकायाः काकर्षदाः सहस्रशः । प्रकृतावा भैक्षवे पथे रक्षायाथापरेस्तुरन् ॥१०८९॥
 महतः स्वबलादप्यं तुमुलं भृङ्गलोन्मिबत् । पृथ्वीहरेणापग्नन् बाधभाण्डानि कौतुकात् ॥१०९०॥ 1080
 हिंसा भूर्ध्वं तूष्णीं परिच्छेत्तुं स कौतुकी । धपाकदुन्दुभीमाण्डशानि हादशाशकत् ॥१०९१॥

'१०६५. ') Here two *pādas* seem to be lost. A does not indicate the lacuna. C adds रामेन वापरी सेना यथा पाथोपिपेस्तटे. १०६८. ') Emended; A 'ह्यस्यस्यस्यस्य'. १०६९. ') Emended with C; A 'विशतः'. १०७९. ') Emended with C; A 'अन्वगात्स'

- तथा विनष्टसैन्योपि विद्याहिंशैर्मृपात्मजैः । मितैः स्वदेशैश्चारीन्मतिजग्राह सुस्तलः ॥१०८२॥
 राजन्यानिष्कण्टिकुलोद्भूताबुदयधन्यकौ । चम्पावह्नापुराधीशानुदयमहाजज्जलौ ॥१०८३॥
 ओजो मल्हणहंसानां पुनो हरिहृदौकसः । क्षत्रिकाभिञ्जिकास्थानस्यराजादयस्तथा ॥१०८४॥
 1085 विडालपुत्रा नीलाद्या भावुकान्वयवसंभवाः । रामपालः सहजिको युवा तस्य च नम्बनः ॥१०८५॥
 मानावहवाः परेषुपसेग्रामव्यवताजुषः । पुरोपरोपसंनञानवन्धस्सर्वतो रिपून् ॥१०८६॥
 तनूजमिर्दिशेपेन रिह्णेन महीभुजः । रणभेतरतामाहि विजयायैव साहिभिः ॥१०८७॥
 स्वयमुद्यमिना राजा वसेणेव निजौ भुजौ । सुजिप्रज्जी पाल्यमानावभूतां रणकर्मणौ ॥१०८८॥
 ताभ्यां सःभारणीकुर्वन्नाज्योत्थसि महीपतिः । स महाश्वसने तस्मिन्सम्यगुह्यपुरोमवन् ॥१०८९॥
 1090 तत्पक्षे भागिकशरद्व्रासिमुम्मुनिमुद्गटाः । कलशायाच कुशला विपक्षतोभणेभवन् ॥१०९०॥
 भूमर्तुष्टकाविषये लवराजस्य नम्बनः । आसीत्कमलियध्यास्व संपामायेसरः प्रभोः ॥१०९१॥
 मशरं बलिनस्तस्य चामरध्वजोभिनः । प्रमिषस्तेव नागस्य हयारोहा न सेहिरे ॥१०९२॥
 भवुजः सक्किः पृथ्वीपाली भानुः छनोस्व च । पाञ्चालाः फल्गुनस्थेव पार्श्वरक्षित्स्वमाययुः ॥१०९३॥
 पताचमिर्मुत्तरजै राष्ट्रपि कुपितेजयन् । भूरिस्वर्णार्पणोपासैर्वाजिभिश्च महीपतिः ॥१०९४॥
 1095 तत्र तत्राहमे शीपि बभामास्तभनो नृपः । उस्तवे गृहमेधीव मण्डपे मण्डपे स्वयम् ॥१०९५॥
 तस्य हि व्यसनं बासहेतुः श्रामुदुपक्रमे । प्रवृद्धिं प्राप्तमभवदेवोवाप्यध धीमतः ॥१०९६॥
 द्वैषयङ्गव्रजमापाते मध्यपाते न तारुणम् । करशिमं यथा क्षीतं मज्जने न तथा पयः ॥१०९७॥
 कैरितेस्यतमो वज्र वज्र ज्योत्स्निव निर्वयौ । सितासिता च भूमर्तुस्तत्रास्य बाहिनी ॥१०९८॥
 एकदा कृतर्षकेतास्तुल्यमाहवभेलके । महासरित्मुनीर्यं क्षामरा नगरेपतन् ॥१०९९॥
 1100 असीसनगरस्थानविभक्तकटको नृपः । परिमेयाश्चवारस्ताम्बिश्चानः स्वयमावहन् ॥११००॥
 गम्भजशुभराणीकस्तेन विश्रावितो धृतिम् । हेमन्तमदता कीर्णपर्णराशिरिवेरितः ॥११०१॥
 श्यानन्दः काककुलजो लोडशाह्यनलादयः । अन्ये च क्षामरानीके कयाता भूमज्जटैर्यताः ॥११०२॥
 लप्रामिचान्तानानीतामाशः क्रूरस्य इक्ष्वभम् । बहुक्षिजमुधण्डाला इव राजोपमीविनः ॥११०३॥
 भयाद्रोपाद्रिमाकडा अपरे भैक्षवास्ततः । आसन्नमृत्वबोभूवन्कटकैर्वेदिता रिपाम् ॥११०४॥
 1105 यो मार्गे दुर्गमः पक्षिणोपि बानु ततः स तान् । तत्र व्यापारवामास भिक्षुमीनी नुरंगमा ॥११०५॥
 कचवित्पक्षिणा विजयीवस्तत्तापरीन्मुहः । पार्श्वे पृथ्वीहरो कर्धं शिवायान्ये महाभटाः ॥११०६॥
 वेलाद्रिमिदिबोहूकैः सिन्धौ तैर्हिषतां बले । हजे गोपाचलं त्यक्त्वा तेन्मानावहृर्मिरीन् ॥११०७॥
 भवोदितिष्ठमिम राजानीकस्य बाहिनी । मल्लकोष्ठस्य परधक्षोभिताशेषदिकटा ॥११०८॥
 अरिपृष्ठमहम्बपैस्तिष्ठन्सर्वैर्मितो बलैः । तदाहाव्यसिर्हरेव हतो राजेस्वसंशयम् ॥११०९॥
 1110 आपातं सुस्तली राजा वाचस्तवाविजोडवान् । तावस्तावरजः प्रविजराजगाम रणाङ्गनम् ॥१११०॥

१०८२. ^१) Thus A, in margin; A, सेनो in text. १०९०. ^१) Thus A, perhaps to be emended बुद्धिमा; cf. vii. 589. १०९१. ^२) Emended (i.e. पाञ्चालः); A पाञ्चाली.—^३) Thus A, perhaps read with C फाल्गुन. ११०४. ^१) Thus A, A, विद्या. ११०८. ^२) Emended; A विह्वलेन, C विह्वल सुस्तेन. १११०. ^१) Emended with C; A प्राविज.

आषाढवृत्ताद्व्यां स ह्यारोहमेतकः । विजयस्त्वध्वनिपक्षसाधुपारो महामभूत् ॥११११॥
 ताभ्यां स शमिते युद्धे सख्युः सखीरणः । शशो मधोमस्थाभ्यामिष प्राप्नुवृष्टिभिः ॥१११२॥
 संयामवहते काले तारुण्यो न कोप्यभूत् । पारुष्य दिवसो वीर्यशौटीर्वनिकपोलः ॥१११३॥
 अनीकिनी लाहरी सा विलम्बेनांबवापिति । तेषामुत्पादवेच्छनां नाभवदस्तमेतकः ॥१११४॥
 अन्योन्यस्य परिज्ञाना दिवसे तत्र संकटे । भिक्षोर्भूमिभृता शक्तिर्भूमिभृतेषु भिक्षुणा ॥१११५॥ 1115
 ततो मडवराज्यांस्तान्धोर्बुधं तथैव निर्दिशन् । क्षमिकारोधसा युद्धमेव पृथ्वीहरोपहीन ॥१११६॥
 दिगन्तराद्वयायातो यशोराजो महीभुजा । मण्डलेधरतां निन्दे रिपुन्वतिजिहीर्षुणा ॥१११७॥
 खेरीकार्ये पुरा तस्य लवण्या दृष्टविक्रमाः । रणेपु मुखमातोम्य शतशः प्रचकम्पिरे ॥१११८॥
 कुङ्कुमालेपनच्छन्नहवादिप्रतिपक्षिदः । सर्वेयामभिनन्द्यत्वं तं राजा स्वमिवानयत् ॥१११९॥
 दीर्घोपप्रवधाप्येन दुःस्थितः स्वास्थ्यतिप्सया । जनो बबन्ध तत्रास्यां नववैद्य इवागुरः ॥११२०॥ 1120
 ज्यायासं पञ्चचन्द्राख्यं शेषाणां गर्गजन्मनाम् । नृपतिर्मल्लकोष्ठस्य प्रातिपक्ष्ये न्ययोजयत् ॥११२१॥
 शिशुभङ्गुडाख्यया माया पालितः स क्षत्रैः शनैः । आश्रीयमाणोनुवरैः पिथ्यैः किंचित्प्रयां ययौ ॥११२२॥
 यशोराजानुवातेन राजा जग्येपु निर्जिताः । केचित्सर्पक्षमभजन्मभाः केचिद् दामराः ॥११२३॥
 सभिक्षुः प्रययौ पृथ्वीहरः स्वमुपवेशनम् । मल्लकोष्ठोन्मुखो राजा निर्जगाममेरुधरम् ॥११२४॥
 अत्रान्तरे मल्लकोष्ठो विसृज्य निशि तस्करान् । सदाशिवान्तिके भूयः राजधानीमदाहवत् ॥११२५॥ 1125
 पृथ्वीहरेण भूवोपि योद्धुमापञ्चतासकृत् । प्रज्जिसुज्जिसमुखा युद्धमकुर्वन्क्षमिकान्तरे ॥११२६॥
 वारं वारं लवण्यः स नगरे निर्देहन्गृहात् । प्रायः भूयस्त्वमनवद्विस्ततातीरमुत्तमम् ॥११२७॥
 तत्र तत्र रणान्कुर्वन्प्रागसंदेहदायिनः । भावक्रामाद्य नृपतिर्लहृत् बहतेर्बलैः ॥११२८॥
 निःसेतुं तरतः सिन्धुं इतिभङ्गाद्ययुजंते । मन्दिरं कन्दराज्याद्यास्तरीयाः समर्थास्तैः ॥११२९॥
 दरदेशं ययौ मल्लकोष्ठो राजा निराकृतः । सपुत्राण्यभजन्गुडा पारोहं लहरान्तरे ॥११३०॥ 1130
 आनिग्निर्ये जट्यकेन लवण्येन नृपान्तिकम् । विषलाटान्तरापेक्ष जनकश्रीवकाशयः ॥११३१॥
 लहरारण्यविक्रान्तनिदाघः शरदागमे । शमालां निर्वयौ राजा यशोराजान्वितस्ततः ॥११३२॥
 भग्नं पृथ्वीहरासात्सैन्यं रक्षन्मनीमुषे । आगौ सज्जात्यजो डोम्बनामा राजद्वतो हतः ॥११३३॥
 युद्धं सुवर्णसानूरग्रामभूरपुरादिषु । कुर्वन्शश्वजुषः प्राप पर्यायेण जवाजयौ ॥११३४॥
 श्रीकल्याणपुराद्भङ्गं नीते पृथ्वीहरादिभिः । श्रीवके नागवहाणा युधि पापुः प्रमापणम् ॥११३५॥ 1135
 गौषे सुवर्णसानूराग्निहन्तुं मातुरन्तकम् । टिकं स देवसरसं व्यवृजद्गर्ववशमात् ॥११३६॥
 स्वेन राज्ञश्च सैन्येन सहिता सा जिताहिता । अकस्मात्तत्र टिकेन निपत्य निहता युधि ॥११३७॥
 स स्वीवधं व्यवस्थापौ द्वितीयमपि निवृणः । विशेषः कोष वा निर्बहुल्येच्छतस्कररक्षसाम् ॥११३८॥
 अबलां स्वामिनीं हन्यमानां त्यक्त्वा पलायिताः । विभ्रं पभूपमाः शस्त्रं स्वीचक्रुर्लहराः पुनः ॥११३९॥

१११२. ') The text of this verse appears to be defective. १११४. ') A विजयस्त्व. ११२१. ') Emended with C; A प्रातिपक्षे. ११२३. ') Emended with C; A "प्राप्यतः". ११२६. ') Conjectural reading: A मातुरन्तिकम्. Cf. viii. 1069 ff. and 1138. ११३८. ') Emended with C; A द्वितीयमपि. ११३९. ') Emended with C; A "विभ्रं".

- 1140 ईषत्यागतं शय्यां भूय एवोष्णं नृपः । शाल्या मङ्गवराज्यं स मयवी विजयेभरम् ॥११४०॥
 मल्लराजतनुजानां निजा मिहैव दुर्जना । बभूव प्रभविष्णुस्ये व्यापसापातकृतिका ॥११४१॥
 प्रावधाद्यतने काले भृत्यास्तितउन्मृत्तवः । हर्षयन्ति समुत्सार्य सारं बोधतुषपहम् ॥११४२॥
 आ बालवात्सल्युत्तुलासीलवचः पदपभाषितैः । निर्गौरैर्यशोराजो रात्रि तस्मिन्मरज्यत ॥११४३॥
 स दुर्गातिर्महासैन्ययुतोर्वन्तिपुरस्थितः । अभजन्त वर्याय प्रतिपक्षसमाश्रयम् ॥११४४॥
- 1145 वैरिपक्षगते तस्मिन्बलेः सर्वोत्तमैः समम् । विहलो विजयक्षेत्रात्पलायित महीपतिः ॥११४५॥
 विषाज्यं यत्कृते सोपि सेहे प्राणाविरक्षिषुः । मुष्णद्विषौरचण्डालमात्रैः परिभवं पथि ॥११४६॥
 मावे पलाय्य नगरं प्रविष्टः स वयाभिधे । भृत्ये श्रेण्वर्षशङ्किते स्वेषामपि तनूहाम् ॥११४७॥
 कादमीरके जनेशेपे निराशो नितरां ततः । अकुन्वस्तोचमाज्ञेनभृत्याजिपसे क्षमापतिः ॥११४८॥
 मुद्रिता रुद्रपालादिविपूर्वराज्यात्मजप्रथा । प्रजिज्जना विक्रमत्यागनयाशोहादिभिर्गुणैः ॥११४९॥
- 1150 तैवैव वार्धितामुत्र देशे विशदकीर्तिम् । कालदीरास्यलुटिवा प्रतिष्ठा शङ्कशम्भयोः ॥११५०॥
 अभन्वन्त संगम्य यशोराजस्तु भिक्षुणा । नेष्णन्ति क्षामरा राज्यं तत्र विक्रमशङ्कितः ॥११५१॥
 उत्पाद्य पुनश्चस्पर्जा साधिवानबला वयम् । राज्यं स्ववं महीप्यामो वास्यामो वा दिगन्तरम् ॥११५२॥
 इति तैर्मन्त्रिते हृष्टां हतां भुक्त्वा दहपुरात् । आगत्य मल्लकोष्ठोपि प्राविशत्सोपवेशनम् ॥११५३॥
 वयंश्च दुस्तरः क्वात् एकाद्यशतसंख्यवा । सर्वभूतान्तकूलोके प्रावर्तत ह्यदरुणः ॥११५४॥
- 1155 वसन्ते क्षामराः सर्वे प्रावन्मार्गिर्निजैर्निजैः । आगत्य भूयो भूपालं नगरस्थमवेष्टयन् ॥११५५॥
 भीरः सुस्सल्लदेवोपि पुनरासीद्विश्रामम् । निःसीसमरस्तोमारम्भसंरम्भमाजनम् ॥११५६॥
 हाहतुण्डनसंभामकर्मशीघ्रैः स क्षामरैः । प्राविशन्नेभ्योव्यधिको विद्वन्ः पर्यवर्धत ॥११५७॥
 महासेरित्ये निर्मिरोपे तस्मिन्निवसन्तः । नगरं ते यशोराजभिक्षुपृथ्वीहरावयः ॥११५८॥
 ततः कतिपुत्रिषुद्धाहेषु वातेषु संगरे । निजेनैव यशोराजः परकीयधमाहतः ॥११५९॥
- 1160 कट्यात्मजेन हि समं विजयाख्येन सादिना । सौस्सलेन तु संयामे परावृत्तीः प्रदर्शयन् ॥११६०॥
 विप्रलम्भैः सवर्णाश्वकवचावेशनासिधैः । भूलायुधिभिर्हामैः भूलापातैरहन्त्यत ॥११६१॥
 भिक्षो राज्यं समर्थोयं शानुं हन्तुं ततश्च नः । मीत्वा तैर्होमदैरेव स पातित इति भुतिः ॥११६२॥
 यथैव तेन विशस्तः स्वामी शोरेण बन्धितः । त्रयैव प्राप विशस्तः सिपमेव वधं मृधे ॥११६३॥
 पृथ्वीहरस्तत्र तत्र बोधवित्त्वाद्य क्षामरांन् । क्षाप्तिकारोपसा भूयोभ्येत्य संयाममयहीन् ॥११६४॥
- 1165 तत्राभिधानयोधानां भिक्षुपक्षोपजीविनाम् । यौत्थ स्वपरौत्कर्षपरिभावि व्यभाव्यत ॥११६५॥
 बह्निदानमहाबोधसंहारायैवपदैवैः । एकमेकमहस्तत्रानेहस्यासीद्वायवहन् ॥११६६॥
 अतपत्तारणिश्लिष्टमभीक्ष्णं भूकम्पत । बभूवुर्माहीन्मन्त्रानो महोत्पातप्रभञ्जना ॥११६७॥
 पवनोत्थापितैः पाण्डुकटैर्देभि महोद्धतैः । ज्योतिषोत्तम्भनस्तम्भभङ्गिर्निर्वातहारिते ॥११६८॥

११५८. 'A काष्ठीरिपि.—') Emended; A निराशे. ११५९. 'A Emended with C; A 'मिन्त्रितुः. ११६०. 'A) Thus corr. by A, from A, '--- नृपः ११६४. 'A) Thus A; G महीक्ष्वरैः.

ज्येष्ठस्य मुष्टिकादृशं वयुसेव महारणे । काशीले कामरा वक्षिमेकस्मिन्वदंतुर्गृहे ॥११६९॥
 सोमिर्वा मादतोद्भूतः प्रसरन्वैद्युतोय वा । जम्बालैकपदे कृत्वा नगरं निरवयवः ॥११७०॥ 1170
 दृष्टस्तानीमेतावन्नज्जम्बूह इवापतन् । माक्षिकस्वामिनो धूमो बृहत्सैतो वयुस्थितः ॥११७१॥
 अभेन्नेद्वीभवनविहारं सहागमत् । ततो नगरमुज्ज्वालं क्षणात्सर्वमवदयत् ॥११७२॥
 न भूमिर्न दिशो न यौधूमध्वान्ते व्यभाष्यन् । हुतुकामुल्लवर्माभो रद्यादृशोमवगच्छतिः ॥११७३॥
 धूमाम्भकारसंच्छासतः प्रज्वलताग्निना । अपुनर्दशीनायेव मुहुराविकृता गृहाः ॥११७४॥
 वितस्तावृषयोज्ज्वालवेदमाशिष्टनटहया । रक्ताक्तोमयभारेव कृतान्तस्यासिबह्वरी ॥११७५॥ 1175
 त्रयाण्डोर्ध्वकावाटान्तसंस्पर्शास्पतितोयतैः । ज्वालाकलापैः संवृद्धैर्मच्छन्नवनाधितम् ॥११७६॥
 उषावधैर्मुक्तो ज्वालाग्न्यङ्गैर्हैमाद्रिसंनिभः । वक्षिधूमच्छलान्मूर्ध्नि बभाराम्बुधरावलिम् ॥११७७॥
 आविर्भवन्तो ज्वालाभ्यो गृहाधस्तुमुहमुहः । अदग्धा एतं हत्वाद्यां विमृष्यगृहेभिरनाम् ॥११७८॥
 ज्वलितैस्तापितजला वितस्ता पतितैर्गृहैः । औषोम्यवेदनाक्लेशं विवेद सरितां प्रभोः ॥११७९॥
 दीपपतैः क्षयैः साकं ज्वलिता बालपल्लवाः । उद्यानहुमयवृक्षायां ध्योमोदयनमादधुः ॥११८०॥ 1180
 छपासिताः क्षुरगृहा ज्वालासेवलिता ध्वधुः । क्षयसंभ्राम्बुदाग्निदह्निमाद्रिशिखरभ्रम् ॥११८१॥
 मज्जनावासनैस्तनुकदम्बैः शेषशङ्कुवा । अपालैर्नगरस्यान्तर्ध्वयुर्नोपि भूयताम् ॥११८२॥
 किमन्यमन्तदेवौकौमुदाहृदिविचलितम् । नगरं क्षणमात्रेण दग्धारणमेजायत ॥११८३॥
 लोहावशेषे नगरे धूमव्यामो निरास्पदः । उद्धरेको बृहद्गुह्यो दृष्टो दग्धप्रभोपमः ॥११८४॥
 सैव्येषु ज्वलितावासवाणाय बलितेष्वथ । शतमन्त्रेण योषायां कुतो भूमुदजायत ॥११८५॥ 1185
 पारं गन्तुं वितस्तायाग्निज्वलेतुं तमक्षमम् । लम्परम्भा द्विचोन्मत्ता निहन्तुं पर्ववारवन् ॥११८६॥
 पुरं दग्धं स्वमुत्सन्नं प्रजा मष्टाथ चिन्तयन् । आसन्नं मरणं राजा निर्दिष्टो बह्वमन्यत ॥११८७॥
 मत्पाकुमय तं प्रत्यक्षुजमाशङ्क्य विह्वलम् । संक्षितोन्मैः कमलियः क देवेवन्नवीहवः ॥११८८॥
 संरम्भस्मिताविद्योति चन्दनोल्लेखमायनम् । परिवर्त्य निरुद्धाद्यो धीरः स वममायत ॥११८९॥
 तदद्य करवै भूमेः कृते हम्मीरसंगरे । यकार राजा भिड्यो बस्तोभिमानी पितामहः ॥११९०॥ 1190
 कुतस्त्योन्मैव हायादो वङ्गातास्माकमस्मि वा । स हर्षदेवोपद्वयः कार्यशेषं पलायितः ॥११९१॥
 को नाम मानिनां पञ्चै प्रविष्टोन्ते निजां भुवम् । असिक्तां स्वाङ्गरक्ताक्तां व्यामः कृत्तिमिबोज्ज्वलि ॥११९२॥
 ह्युत्कोदम्बयन्मलामुत्क्षिप्ताममुखं दयम् । संस्पर्धुमिच्छुः पाणिभ्यां कृपाणमुदनामयत् ॥११९३॥
 ततो निगृह्यं बल्गायां वागिर्न लवराजम् । कवे मृत्येषु सत्त्वये प्रवेशाहं न भूभुजः ॥११९४॥
 प्रहारविक्रवस्तिष्ठन्गृहादेकोभुपाययौ । संकटे तत्र भूभर्तुः पृथ्वीपालोन्मिकं परम् ॥११९५॥ 1195
 कौलपुत्र्यं स्तुवंस्तस्य बास्तल्वादेव भूपतिः । स्वस्यात्तनिक्रवां मेने सेवामिच्छुस्तुपक्रियाम् ॥११९६॥

११७९. ') Thus corr. by A, from 'वयु'. ११८८. ') Emended with C; A 'नवम्यो'.—') Emended; A 'वत'.
 ११७९. ') Emended with C; A 'ज्वलिने'. ११८०. ') Emended; A 'स्वमुत्सन्न'. ११९१. ') Emended with C; A 'कुतस्त्योन्मैव';
 doubtful. ११९२. ') Emended with C; A 'स्वाङ्गरक्ता'. ११९३. ') Emended; A 'संस्पर्धुमिच्छु'; cf. viii. 1528
 ११९४. ') E. ended with C; A 'निर्गृह्य'. ११९५. ') Emended with C; A 'स्वस्यात्तनिक्रवा'.

- अथ स्थितास्त्रिभिर्वैरहितास्तेकिरञ्चाराम् । हन्तुं कामेव ते योधाः सर्वे बाहनुर्महाः ॥११९७॥
 स प्रेरयथ गुरवं दैवात्सत्यं च तद्गुरुः । सहस्राण्यपि भूरीणि व्यधीयन्त विरोधिनाम् ॥११९८॥
 अल्पसैन्यो हिप्रसन्नमण्डलप्रतिबिम्बितः । नृपः साहायकायातविधिरूप इवाबभौ ॥११९९॥
 1900 कलविङ्कगनिव हयेवः कुरङ्गानिव केसरी । एको व्यघ्रायवद्गुरीनरीनुस्सलभूषणः ॥१२००॥
 निपाय पचीजुषानाम्बुरायाण्यपि बाजिनाम् । पाहरेस्ते हवारोहा व्यूहव्याहतरंहसः ॥१२०१॥
 बिम्बितम्बलनञ्जालाः सर्वे पय महाभटाः । हन्तव्याश्च हताश्चासन्नस्योतोरुणा इव ॥१२०२॥
 स हिषां कर्धनं कृत्वा दिनस्यान्ते न्यवर्तत । बाष्पायमाणोस्तकाशं हव्याशेनोन्मिश्रं पुरम् ॥१२०३॥
 तादृशेष्वजिते तस्मिन्प्रयाशाशौरवं हिषः । स चौडग्रीहमणीयस्य विनाशाज्जीवितादरम् ॥१२०४॥
 1205 जायन्त्येष्वर्धन्तस्मिन्नञ्जलमश्व सोरिभिः । निर्गच्छन्निवमाहूतो न कैरुद्राण्यमीक्षितः ॥१२०५॥
 यद्विनिर्देवधसर्वांससंभारे मण्डलेखिते । दुःसहः सहसैवाथ घोरो बुर्मिक्ष आययौ ॥१२०६॥
 दीर्घेविप्रबसंक्षीणसंचया ह्यमरैर्बहिः । उच्चस्थोत्पन्नयो रुद्रसंचारा दग्धमन्दिराः ॥१२०७॥
 अगमयुज्यो विधुरे रात्रि राजकुलाञ्जनम् । दुर्मिक्षे तत्र सामन्ता अपि क्षिप्रं विप्रेदिरे ॥१२०८॥
 यद्विनिष्ठयुतशेषाणि वेद्यमान्यन्नाभिलाषिभिः । बुभुक्षार्तैर्जनैर्दैन्यो ददाहारिद्रिदिने ॥१२०९॥
 1210 सदितां सेतवो वारिसेतेकोच्छूनविपैः । दुर्गन्धाः कुणपै रुद्राग्रीष्तीर्णास्तदा जनैः ॥१२१०॥
 निर्मीसवरकङ्कालकपालशकलाकुलां । उवाह सर्वतः श्वेता क्षितिः कापालिकमतम् ॥१२११॥
 कृच्छ्रसंचारिणोऽकौमुद्यामक्षामोक्षविग्रहाः । व्यभाष्यन्त बुभुक्षार्ता दग्धस्वाणुनिमा जनाः ॥१२१२॥
 अथ प्रबन्धनुजेन दिनैः कापीपुणा क्षतः । पृथ्वीहरो मृत इति भुतिर्मिथैव पश्ये ॥१२१३॥
 गाढप्रहारविशेषे तस्मिन्प्रच्छादिते जनैः । तां वार्तां भुतवाक्काजा नमन्वायुज चेद्धतम् ॥१२१४॥
 1215 धीरेव पुंश्ली व्याजीरुक्षक्यसंदर्शनेन तम् । जयभीर्लोभयन्त्यासीञ्च तु भेजे समुत्सुकम् ॥१२१५॥
 एकान्तवामद्वयो विधिरानुकूल्यं मिथ्या प्रदर्श्ये विशिनष्टच्चनुबन्धि दुःखम् ।
 अन्धीकरोति भृशमभ्रमगं ज्वलन्तं भास्वन्महौषधिभिदे प्रकटय्य वचम् ॥१२१६॥
 दीर्घदुःखानुभूत्यन्ते यदीवागमनोत्सवम् । तपःफलमिव क्षमाभृत्काङ्क्षासीन्मनोरथः ॥१२१७॥
 वात्सल्येनान्वितं प्रेम गौरवेण म्रियं वचः । औचित्येन च दाक्षिण्यं सापत्यमिव वा दधे ॥१२१८॥
 तस्योपकरणीभूतविभूतिर्गृहिणी म्रिया । तस्मिन्काले महादेवी विप्रेदे मेघमञ्जरी ॥१२१९॥तिलकम् ॥
 1220 विनोदभुज्यनिर्विण्णलोकयात्रं जगद्दिदन् । प्राणै राज्येन वा कृत्यं न स किञ्चिन्निरस्त ॥१२२०॥
 सा भर्तुर्व्यसनोदनैः कृशा काश्मीरसंयुखी । औत्सुक्याश्चयावासीच्छान्ता फुल्लपुरात्मिके ॥१२२१॥
 पूर्वे तद्दर्शनाद्यावा दुर्भाग्यावास्तनोतिथिः । मयन्नतोधिकं राजा दुःखावेगेन पस्पृशे ॥१२२२॥
 राज्ञीमज्ञातपादपथयादुहितमक्तयः । अनुसलुधतन्नस्ताः परिवारवरस्त्रियः ॥१२२३॥
 अग्रव्यक्षे क्षयेत्यस्या भक्त्युश्लिष्वमत्यजन् । तेजो नामाभवत्सदो वन्धो मृत्यान्तरेधिकम् ॥१२२४॥
 1225 स द्यसनिहितोन्यस्मिन्नङ्गदायायो निजं शिरः । तथितोपान्दकञ्चे मङ्गला पाण्याविदासदीम् ॥१२२५॥

११९७—११९८. ') The text in these two verses appears to be corrupt or incomplete. १२०३. ') Thus A. १२०४. ') Emended; A दधे. १२११. ') Emended with C; A कृष्ण. १२११. ') A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १२२०. ') ॐ supplied by A₁ in space left by A₁.

आहवाहानसंरमैः शोकविस्मृतिकारिणः । राशौ द्विषः कार्यवशादुपकारित्वमाययुः ॥१२२६॥
 स राज्यमय निक्षेपुक्तो निर्धिणमानसः । श्रुत्कान्तशैशवं पुत्रमामिन्वे लोहरावतात् ॥१२२७॥
 मण्डलेभ्रतां प्रज्जैर्भानृष्यं भागिकाभिधम् । मीत्वा च गुमिमकरोल्लोहरे कौशदेशयोः ॥१२२८॥
 वराहभूतं संग्राममयातः पितं ह्वत् ॥ आश्लिष्य विषयो राजा बभूवानन्दशोकयोः ॥१२२९॥
 राजखनुस्त्रिभिर्धैः प्रत्यायातः स्वमण्डलम् । स पदवाग्विनदं चान्तरहृष्टचित्तमतप्यत् ॥१२३०॥ 1280
 खेदनमाननो तोष्टावशेषं सेविष्यत्पुरम् । अम्बुतम्बाम्बुदो दासनिर्दग्धमिव काननम् ॥१२३१॥
 राज्येभ्यविस्मृतायादस्याद्योक्तिं जनकोय तम् । भवामीराज्यतन्त्रं च कृत्स्नमुक्ताशुगद्वहः ॥१२३२॥
 भान्ताः पितृवितृब्धास्ते न वां वोढुमशक्नुवन् । पुरमुदह तां वीर स्वयि भारोयमपितः ॥१२३३॥
 साक्षाज्यप्रकियामात्रपात्रं पुत्रं नृपो व्यधात् ॥ न स्थापितधीकारं तस्मिन्वैभवमोहितः ॥१२३४॥
 अभिषेकविधायेव राजखनोः शमं ययुः । पुरोपरोधावयाहस्याधिचैराशुपद्वहः ॥१२३५॥ 1285
 संपन्नसत्या च तथा देवी संवृते मही । दुर्मिषं भाषणे मासि यथावत्पशमं वयौ ॥१२३६॥
 भवानन्दे सिंहदेवो रणे कुर्नैवदिक्ष्वम् । कर्णेज्जैर्जनयितुर्दोषावमिति सूचितः ॥१२३७॥
 कोपाद्विभृशस्तन्धे स बन्धुं तं स्वसज्जयत् । कप्यात्मनं राजखनुस्तनु प्रागेव बुद्धवान् ॥१२३८॥
 कोपस्मितोत्कटस्याये स तस्याप्रतिभोभवत् । निनाय रक्षामात्रेण पार्थिवाश्रममोचनम् ॥१२३९॥
 अभुक्तज्वान्नमनस्नापात्यस्ययोस्वस्ये पितुः । साकं तेन हनोम्येषुर्गुण्णुं प्रावर्ततामिहम् ॥१२४०॥ 1290
 आक्षेपुं शङ्कितोशक्य इति मत्वा स मग्निभिः । मार्गाङ्गवर्तयत् तं पिता मिथ्या प्रसादयत् ॥१२४१॥
 अन्तस्तु निधिकायेति प्रविश्यात्किंतागमः । बद्धैर्न स्थापयिष्यामि कारायामिति सोनिशम् ॥१२४२॥
 धिमाय्यं यस्कृते पुत्राः पितरश्चेतरम् । शङ्कमाना न कुभापि छलं रात्रिषु शेरते ॥१२४३॥
 पुत्रपत्नीसुहृद्भृत्या येषां शङ्कानिकेतनम् । विलम्बमूर्धूपतीनां कस्तेषामिति वेत्ति कः ॥१२४४॥
 साक्षाभिधानप्रख्यातकुपामोपान्तवासिनः । खलपालस्य तनयः स्यान्काक्यस्य कस्यचित् ॥१२४५॥ 1295
 शैशवे पाभुषात्वेन परिणो ढामरोद्भवैः । गृहीतशस्त्रस्तत्रित्वं क्रमाद्विक्रस्य लब्धवान् ॥१२४६॥
 प्रथमाभ्रातृमभृत्यास्तदूक्तो भूभर्तुराप्रताम् । प्रययावुत्पलो नाम वैरिविच्छेदमिच्छता ॥१२४७॥
 स हि भिक्षाचरं टिक्रमय व्यापादयेत्यमुम् । जगादाङ्गीकृतैश्वर्यदानक्रिपयेशने ॥१२४८॥
 कृतप्रतिश्रवं तस्मिन्नेवं तं च महर्द्धिभिः । दानैरुपाचरद्भक्ष्यपतिनास्त्राप्ययोगयत् ॥१२४९॥
 भोगलोभप्रभुद्वेष्टविन्नाशलाभमानधीः । स कार्यं परिहार्यं वा न कृत्यं निधिकाय तत् ॥१२५०॥ 1290
 प्रासोष्टापत्यमशान्तस्तद्वधूः कार्यनो नृपः । तत्तच्च ग्राहिणोत्सवे पितेव प्रसवोचितम् ॥१२५१॥
 सा तस्यास्युपचारस्य कारणं परिशङ्कितः । पतिं पश्यन् विद्वेन्पारलोपि तस्यै व्यवर्णयत् ॥१२५२॥
 न कार्यः स्वामिनो रोहः कृते चास्मिन् सुस्सलः । स्वामेव शनकैर्द्वेषादुपेक्षामिति चिन्तयत् ॥१२५३॥
 वरं स एव विश्वास्य व्यापादयस्व चेदधः । भवेने स्वाभिपुत्रादिकुटुम्बं स्वात्रिभूतिमाक् ॥१२५४॥

१२१८. '1) "विश्व" —') Emended; A. वपुः. १२४४. '1) Thus A. १२५१. '1) Emended with C; A. प्रविषो'.

- 1955 भार्येति प्रेयमाणः स विषयविपर्यये । टिक्कं विहितवृत्तान्तं कृत्वा बडोद्यमः कृतः ॥१२५५॥
 गतागतानि कुर्वाणे दुपुष्पावय पार्थिवः । स पुत्र इव विश्वासं वयौ दैवविमोहितः ॥१२५६॥
 विपर्यस्ता मतिः पुत्रे विश्वासे धैरिसंभिते । आद्यते क्षीणमाग्यानां को नाम न विपर्ययः ॥१२५७॥
 वैप्रेतेः स्वार्थलोभान्धैर्यहान्यस्तथागमः । सरपोपद्रवः सौद्रलुम्पैरिव न विन्यते ॥१२५८॥
 तं धीवितं प्रविज्जना च राज्ञा चावनतिं ततः । उत्पलोकारवट्टिकं नीचं चारापयच्छतम् ॥१२५९॥
- 1960 राजाश्च देवसरसं जितं संत्यज्य कार्तिके । बाह्वाक्यवमगाह्याम् खेरीविषयवर्तिनम् ॥१२६०॥
 स कल्याणपुराभ्यर्णे रणैस्तैस्तैर्विलक्षताम् । भिक्षुकोष्ठिभ्रमुत्तानपि निन्ये महामदान् ॥१२६१॥
 मन्धाद्विक्षाचरादीनां सुजिः काककुलोद्भवम् । जीवघातं महावीरं दुषि जयाहं शोभकम् ॥१२६२॥
 भवकीयस्य कृत्वाशौ विजयस्य परामवम् । भुभुजा तद्वाह्यं दग्धाः कल्याणपुरवर्तिनः ॥१२६३॥
 इत्ये बडोसके भिक्षाचरो नष्टाभवो व्यधात् । त्यक्त्वा तां शमालायां ममि काकरुहे स्थितिम् ॥१२६४॥
- 1965 धनुजो भवकीयस्य विजयस्य मयावृषम् । संभितस्तेन वृधेण बद्धा कारागृहेपितः ॥१२६५॥
 भूरिस्तैवानुपं भूरपुरे विन्यस्य रिलहणम् । आस्कन्दाशक्तिं राजा चक्रे राजपुरीमपि ॥१२६६॥
 इत्यनुहण्डया वृष्या खण्डितोऽष्टाङ्गद्वारः । स्तोकावशेषं सोपदयस्कृतं ध्वमरिनिर्जयम् ॥१२६७॥
 भिक्षाचरो लवण्यान्ध शक्तिभवमुपागताः । विदेशगमनं शीता रितौ बलिति मेनिते ॥१२६८॥
 किमप्यभाग्यावतारिर्भिक्षुपञ्चजुषां वतः । जीवतामप्यनुल्लासामिर्बलवन्निवायौ ॥१२६९॥
- 1970 स सोमपालकौटिल्यं स्मरन्कुर्वी हिमात्यये । इमशानोर्वी राजपुरीमिति ध्यावज्यवर्तत ॥१२७०॥
 शान्तपावस्तवेद्योर्वीविजयस्य मरीपतेः । तत्सार्गवास्तकमणयतीतिः समभाष्यते ॥१२७१॥
 शनैः शनैः शोषशोषो विजयस्यपि जने । वर्षं वर्षं स तद्वाम्ये युगदीपं स्वमन्यत ॥१२७२॥
 अल्लुक्कासदारिद्र्यापियनावादिदैरादयः । स राज्यकालः सर्वस्य परितापावहो ह्यभूत् ॥१२७३॥
 मरः पौरुषमैश्वर्यशतत्वेन करोति किम् । विभानुवृत्तिवैचित्र्यं पराधीनाह सिद्धिषु ॥१२७४॥
 पुरोभूतं कैचिल्लिरहरति राशिं तम इव ध्वनीने कर्मभिर्द्वारिषु विवृत्त्यास्यति दृशम् ।
- 1975 स्वमुल्लूक्यासर्गं कचन नृपतिं दंडुर इव क्रमेस्त्वदुर्दृष्टः स्फुटमिति गतीनामनिवमः ॥१२७५॥
 विश्वासनिहताभिन्धुल्लालादीन्पुत्रावसत् । निर्वयं विकोशशूलो यः पुराविशो निशम्य च ॥१२७६॥
 विदूरं याविवृत्तान्तं नादात्कलिलगे बुधम् । स्त्रीषु संमुख्यमानार्हं विश्वासविशदां दृशम् ॥१२७७॥
 स दग्धाधिक विरग्धाद्विश्वासं वदुत्पले । तत्र संभाष्यते केन दैवादय्यो विमोहकृत् ॥१२७८॥
 टिक्कादयो भूमिपतेः सुज्जेर्गन्वतरे हते । स्वां तुल्यकार्यकर्तारं विधा इत्युच्यतेत्यलम् ॥१२७९॥
- 1980 सुजिर्गन्धर्वसीतमिन्दुस्य जिघांसुः भूभुजम् । तत्र तत्राभवत्सज्जः पञ्चङ्गं नासद्वपुनः ॥१२८०॥
 प्रतिभुतविलम्बेन समन्वोरच भूयते । प्रत्ययोत्पत्तये देवसरसाक्षीविमात्मजम् ॥१२८१॥

१२५८. ') A, gloss सरचा वपुनसिका (*Amara* ii. 5. 26). १२५९. ') Emended; A सुजि. १२६४. ') A बडोसके; perhaps read बडोसके. Cf. शारोत्पलः viii. 1306.—') Emended with C; A स्थितं. १२७१. ') The last two *padas* have become in A partly illegible by an ink blot and have been repeated in the margin by the same hand which supplemented the gloss to i. 110. १२७४. ') Emended with C; A वैचित्र्यं. १२७५. ') Emended with C; A विवृत्त्या. —') Emended; A 'नामास्वाविषास'. १२७९. ') Emended; A 'न्यतये.

व्याघ्रप्रशास्तराजार्हीस्तीक्ष्णांश्चात्मसमांनयन् । आहव्य कार्यमितैर्मै सिधेदित्युक्त्वाकूपम् ॥१२८२॥
 उच्चित्वोचित्य सेनाभ्यो गृहीतैः साहससमैः । शतैः सनं विचतुरैः पत्नीमाजेकरा बधौ ॥१२८३॥ तिलकम् ॥
 समयाभ्येपिणो हस्तुलस्याद्यस्य सर्वदा । विवाहार्हादिवातेन हस्ताः प्रीतिकार्यभूम् ॥१२८४॥
 तुरंगं मन्दुराचक्रवर्त्यस्य नगरस्थितम् । अस्वस्यमुक्ताचक्रितुं तुरगव्यवनी नृपः ॥१२८५॥ 1285
 स लक्ष्मकंप्रतीहारकट्यात्मनमुखाभिजान् । पार्थाहिबुडबांमासीक्षणे तस्मिन्मितानुयः ॥१२८६॥
 भृङ्गारो लक्ष्मकापस्य निश्चयात्प्रतिवेदितम् । व्यपाच्छ्रुतिपथे राक्षस्तुल्यलचिकीर्षितम् ॥१२८७॥
 विलसे बभ्रुपीदृष्टिहिसारम्येपि संभवेत् । आसन्नजीवितामन्तस्व जन्तोः क्षनापशोरिव ॥१२८८॥
 स शपो गान्धार्थास्मदपि सद्यो भावितमृपेस्व उत्पाताद्यक्षुः स्वमपि तदमौमं प्रकटयन् ।
 कुतान्तं तस्मात्प्रसन्नमकृत वैकुण्ठमपि तद्विद्वत्पुण्यस्य क इव भवितव्यस्य कुतान्तम् ॥१२८९॥
 मिथैतदित्युचित्य चित्तिपालः प्रवर्धयन् । तत्रकुल्योत्पलादींस्तानमस्यामेवमब्रवीत् ॥१२९०॥ 1290
 श्रेष्ठः कुतोभवयोगादनिच्छन्स्वात्ममेव मे । त्वां पुष्टमुत्पलाच्छेदेनान्येषां चोदितः ॥१२९१॥
 ते जाह्नवन्तः स्मेरास्या भाष्टयेन भववैकृतम् । यकि देवी यदस्माभिर्वाप्यमित्येवमूचिरे ॥१२९२॥
 निर्वीतेष्वथ तेन्दीपस्ताशङ्क इव निधतान् । हाः स्वेनाकारयद्दिशान्तिनिके मुख्यशस्त्रिणः ॥१२९३॥
 उन्मनाथ किमप्यासीदितिः प्रसन्न स धिन्तवन् । साक्षुध न रतिं लेभे नृपगीतादिहर्षणे ॥१२९४॥
 मेने वैदेशिकप्रधानात्मानं धृतभ्रमः । पुण्यक्षये विपतिपूर्वमात्रिक इवाम्बरान् ॥१२९५॥ 1295
 राजान्तरङ्गाः साशङ्काः प्रभौ शाठ्येन मोहिते । पुस्कारमैच्छन्दातारमन्यं केविदधेतयाः ॥१२९६॥
 अन्त्येव स कालस्य बलात्कवलनपथः । विदन्तोपि यदाधानि जन्तवः कृत्यमूढताम् ॥१२९७॥
 सर्गान्तरक्षणेभ्यस्तत्रशुषो दिवसहयम् । उत्पलाद्याथ साशङ्काः कथमप्यस्यवाहयन् ॥१२९८॥
 रहः क्षणमार्थिनस्तानुगीयेह्यक्षत्रवीक्षुषः । आत्वा प्रत्युपे तद्युधं भोक्तुं वात मुहूर्तम् ॥१२९९॥
 देवतार्थनपर्वन्तमवसायादिकं विधिम् । आमुषावोत्पलं दूतैर्मैष्वाक्षेण रहःस्थितः ॥१३००॥ 1300
 कार्यसिद्धिं भवधानो वैजयाहाजसद्यः । राक्षोभ्येण स साशङ्कं हाः स्पर्धदानुगोविशत् ॥१३०१॥
 मावेद्यवद्वारे वन्दे व्याघ्रं तदनुजं नृपः । सेषाणामपि भृत्वायामादिदेश बहिःस्थितम् ॥१३०२॥
 कितम्बमानेष्वाप्तेषु केवचित्सद्यो वधः । सत्यं तस्मोद्यवावास्तां सोम श्रेष्ठा म इत्यपि ॥१३०३॥
 ताम्बूलदायकः प्रौढवयास्तेनावाचोषितः । सांघिविपक्षिको विशाजाहिलश्चात्मिके पदम् ॥१३०४॥
 दूती टिङ्गस्यार्थदेवसिद्धयैव्याभिधाबुमी । तत्र प्रसन्नराजासामाज्ञातोत्पलसंबिदी ॥१३०५॥ 1305
 शङ्कितः सुखराजाक्यो क्षामरो भिक्षुसंगतः । प्रयास्यति प्रभोर्दृष्ट्वा पादौ तत्कार्यसिद्धये ॥१३०६॥
 हस्तुक्तांस्तेष्वहः छ तं नृपं नातिदूरम् । सत्सैन्यं क्षामरं चक्रे स्वस्व भागार्थमुत्पलः ॥१३०७॥
 तथा चैनं तस्मिन्नासं कृत्यमस्सयमुनेति च । पञ्चा प्रशास्तराजं तं पार्थं मावेद्यवद्वतम् ॥१३०८॥
 प्रविष्टो निर्जनं बाणमाकलप्य स मण्डपम् । अतश्चमागव्यापारो द्वारमर्गलितं व्यधात् ॥१३०९॥

१२८२. १) Emended; A 'एतस्मात्प्रसन्नम्'. १२८३. १) A, writes here ३ instead of तिलकम्. १२८४. १) Thus A₁; A₂ पदमक.—
 १) वा supplied by A₂ in space left by A₁. १२८५. १) Emended; A प्रकटयन्. १२८६. १) Emended; A हास्य.
 १२८७. १) Emended; A 'व्याघ्रवैपक्षितवैद्यम्'. Cf. viii. 1263. १२८८. १) A वाज्येष्ठः perhaps read वाशोरः. Cf. वशीलके
 viii. 1264.—) A सु × क्ष. १२८९. १) A उन्म.

- 1810 आनारैकेयं शीमालुतया साधारणैरहितम् । कृत्वा कृत्स्नं वपुः कृष्टशस्त्रीकं विष्टरोपरि ॥१३१०॥
आसीनं वीर्यं नृपतिं प्रसङ्गे नेहको भवेत् । विह्वलिं कुह भूमनुरित्युबे व्याघ्र उत्पलम् ॥१३११॥
स तथा संज्ञया व्यपः पादपणतिकैतवान् । राक्षोर्ममेव तच्छस्त्रीं विष्टरस्यामपाहरत् ॥१३१२॥
विकोशां चाकरोत्पद्मं तयोद्भान्तलोचनः । प्राह स्म हा धिक् शोह इति यावद्वचो नृपः ॥१३१३॥
माहरत्पथं तावत्सव्ये पार्श्वे तथैव सः । तस्य प्रशस्तराजेन मूर्धेनि प्रहतं ततः ॥१३१४॥ दुग्धम् ॥
1815 व्याघ्रिणाथ क्षतं वक्षस्ताभ्यामेवातकृच्छरा । प्रहतं तव स पुनः माहरत् हिरूपलः ॥१३१५॥
पूर्वैव प्रहत्वा हि विज्रपाभ्रांस्त्रिमातवा । मेने कृष्टान्धतन्त्रीकं स तं योषितजीवितम् ॥१३१६॥
गत्वा तमेरिं पुस्कतुमिच्छन्व्याघ्रेण राहिलः । दृष्टे कृताहतिर्हिवा मालिका नोञ्जितोद्धमि ॥१३१७॥
ताम्बूलदायकस्यत्वा कङ्कालोपज्जको मज्जन् । दीनो निजेभ्यः काक्ष्यादुत्पलेनैव रक्षितः ॥१३१८॥
धन्तः समुत्थिते क्षेमे बाधमण्डपवर्तिभिः । टिक्काधैः कृता लुपिर्ज्ञोहृषीकदायुधिः ॥१३१९॥
1820 उत्पलो निहतो शङ्खेत्सवेत्य कटकस्थितैः । बहिःस्थान्दन्ममागन्धागन्धमाधासयितुं ततः ॥१३२०॥
रक्षाग्रशस्त्रं संददधं तमेरेवैषुत्पलः । ऊचे मया हतो राजा न स्वाज्या तन्ममूरिति ॥१३२१॥
तच्छ्रुत्वा दुःश्रवं राजमुत्थाः कापि मथाद्ययुः । शोहानुगात्स्वङ्गान्तर्लोहोहासा व्यधुः स्थितिम् ॥१३२२॥
निर्वाणो मण्डपासीक्षा निजमुर्गोर्गाकाभिधम् । हारात्वाविष्टं निष्कृष्टकृपाणीकं नृपानुगम् ॥१३२३॥
भूपालस्याप्यापालस्य त्रैलोक्याकस्य सैवकः । निन्दन्तोर्ध्वं टिक्काधैर्होःस्थैको विर्पादितः ॥१३२४॥
1825 वरकूटं नटसत्त्वानां मध्ये राजानुजीविनाम् । सखितकारिं धावन्तं भावुकान्वयभूषणम् ॥१३२५॥
दृष्ट्वा सहजपालाक्यं पार्श्वदारेण निर्वैयुः । तीक्ष्णाः स स्वपतङ्गमौ तद्भृशप्रदक्षितः ॥१३२६॥
जाते कुकीर्तिकातुल्यपात्रे राजात्मजमजे । त्रैलोक्यक्षालनं सिद्धं तस्य स्वक्षतजैः परम् ॥१३२७॥
हतो दैशिकसंवादिरेहो राजात्मजमात् । विह्वान्निजन्मा मोनाक्यस्तीक्ष्णपक्षैः पुरो गतः ॥१३२८॥
अक्षतान्मज्जमो वीर्यं तीक्ष्णान्मागन्धरोन्मुखात् । विवर्पिता इव कोपाभाभावन्येपि शस्त्रिणः ॥१३२९॥
1830 राजवंश्या महीपालमीतिपावनधामनुः । स्वगयन्तोर्जनं स्पृष्टकाया जनविर्वाजितम् ॥१३३०॥
तांस्तान्कापुदबाह्वर्धदेवोदघातमभूत्पलम् । स्मृत्वा च कीर्तयित्वा च कृतभारपहा इव ॥१३३१॥
जाया दुष्कृतचरपशोस्त्रेदास्कन्तुं न शक्नुवः । पापात्पापीयसां येषां नाममहणसाहसम् ॥१३३२॥
अङ्गान्मण्डपाकृष्टं मन्वानाः पौरवं महन् । पापिनः केपि तन्मुक्या दहभुः स्वाग्निं हतम् ॥१३३३॥
अधरेणाक्षसंस्कारलेशावेशप्रकम्पिता । बहन्तं हन्तदृष्टेन स्वान्तस्याग्नेनूनमताम् ॥१३३४॥
1835 बन्धितः कथमेवोहमिति मामेति चिन्तया । निस्पन्दे जीवितान्येपि तथैव बधत् दहौ ॥१३३५॥
हयामाधमानं बाणैर्षं प्रणवक्षैरदृष्ट्वा । अन्तःप्रदान्तामर्षामिशेषभूमलताश्रिता ॥१३३६॥
आननस्यास्फुटीभूतचन्दनोलेखकुङ्कुमम् । लफया तिलितस्यैव वनक्षतजलाशया ॥१३३७॥
आह्वानाकजटीभूतकेशं नमं भुवि प्लुतम् । पर्यस्तपायिचरणं स्कन्धापालम्बिकभरणम् ॥१३३८॥

१३१३. ¹) Emended with C; A विकोष्ट. १३१४. ¹) A, writes here २ instead of दुग्धम्. १३१८. ¹) Emended; A कङ्काल. १३२४. ¹) Conjectural reading; A "वक्षतापान्ध-". Emended; A "हृषीकदा-". Emended; A वनपायि. १३२८. ¹) Emended; A हतैरि. १३३१. ¹) The first pāda of this verse has been first omitted and subsequently supplied by A, in margin. १३३८. ¹) A कन्धरु.

न वीर्य मोक्षितं किंचिद्विचिन्तये नराधमाः । वैजम्बस्य कलं मुकुन्देस्वाविगाहविचिन्तुः ॥१३३९॥
 बद्धा नुदंते पुण्ये वा न तैर्नतधितामिसात् । कर्तुं न वा पारितः स प्राणप्राणाय धाविते ॥१३४०॥ 1840
 आस्तां विलम्बसाधं वा कर्मैतद्वाप्रादृशत् । सज्जाभि वाधिसात्रेहनपि कश्चि न्नाकरोत् ॥१३४१॥
 राजवाजिनमेकैकं तेषां वस्त्र पलायिताः । विरुष्टितस्तु कटकौ ब्रजम्बामेवु ह्यमरैः ॥१३४२॥
 न पुनः पितरं पुत्रं पिता वा प्रत्यपालयन् । मृतं हनं लुप्यितं वा प्रवल्गसहिमेध्वनि ॥१३४३॥
 न कोपि शस्त्रभृत्सोभूत्स्त्वया मानोक्षतिं पथि । परैराक्षिप्यमाणो यः शस्त्रं वस्त्रं च नात्यजत् ॥१३४४॥
 लवराजयशोराज्जिह्वौ ध्यायामवेदिनी । कान्दश्च राजा निहता वीरवृत्त्या वयः परस् ॥१३४५॥ 1845
 अद्वारुमुत्पाद्यास्तु कटकं वीर्य विवृतम् । पविष्टा बाहुयं छिन्वा शिरो निम्बुर्महीपतेः ॥१३४६॥
 गणेषु देवसरसं तेषु छिन्नशिवा नृपः । हतचौर इव प्राप माय्याणां प्रेक्षणीयताम् ॥१३४७॥
 एवं द्वैहैस्तृतीयाम्बामावास्यायां स फाल्गुने । पञ्चपञ्चाशत् वर्षानाधुषोमीतयान्वहत् ॥१३४८॥
 विलासशयनस्थस्य सिंहदेवस्य सा भुती । प्रेमाकवेनैव्य दुर्वार्ता धात्रेयेण व्यधीयत ॥१३४९॥
 संभाव्यते योनुभार्यः सशस्त्रस्यापिबभूवी । इतश्चस्त्रोपि तं प्राप स तदा पितृवस्तलः ॥१३५०॥ 1850
 मोहतुस्तस्मिन् स्मृत्वा विरातुव्रतचेतनः । तत्ततुःप्राहतपतिर्बिललाप स्फुटास्फुटम् ॥१३५१॥
 मर्त्यं कुर्वता राज्यं प्रयत्नापकण्टकम् । अभये किं महाराज स्ववात्सा परिभाषितः ॥१३५२॥
 अद्वैतेः पश्यतः शत्रुवन्ते वैरिभिरुद्धये । अपि ते मानिनो गच्छन्तात संभावनाभुवम् ॥१३५३॥
 स्वभा निवेधिते वैरे पिता भ्राता च ते द्विषि । निर्मन्थुः संप्रति त्वं नु वतसे मन्थुदुःस्थितः ॥१३५४॥
 अनरण्यरूपप्रोणजामर्दग्न्यादिषु स्पृहाम् । कुल्यक्षालितवैरेषु मा कार्षीः कांचन क्षणम् ॥१३५५॥ 1855
 शोष्यस्वदाभवो मन्थुरहं शोधयिता नृप । द्वये न तत्र वातं यत्कैलोक्यमनियोज्यताम् ॥१३५६॥
 वात्सल्योत्प्लुतकस्मेरं क्षिप्रोक्तिमपुत्रं मुखम् । महर्षिने यदासीते तन्मे पुर इवाधुना ॥१३५७॥
 इति बान्धव विलपन्माग्मीर्बालश्चैकतः । शिशोकमबभूवकान्स इदृशोऽप्यपि पुरः ॥१३५८॥
 अशिक्षित वयमन्थुराक्षिप्यं निरुदोष तत् । तद्याप्येवं स तानूने किंचिदाक्षेपकर्मकम् ॥१३५९॥
 कोशैः सङ्गृह्यतां वीर्य कुर्वतः सत्क्रियां गताः । धिग्भवन्तश्च शस्त्रं च तातस्यान्ते विपर्ययम् ॥१३६०॥ 1860
 वयमस्मिन्मध्ये निहते कृतमुच्छिष्टजीविभिः । माय्यानां भवतां सिद्धं वा शिक्तदपि नाधुना ॥१३६१॥
 इत्युत्पात्तममायस्ताहिर्बैरस्तिकमागतैः । द्विर्मास्यैः कर्मव्यभुतयेवहितः कृतः ॥१३६२॥
 मस्थानं लोहरे केचिद्वनुः संत्यज्य मण्डलम् । स्वरां च तत्र राभ्यन्ते वदन्तो भेदावै भयम् ॥१३६३॥
 गर्मात्मनं पञ्चचन्द्रमालम्बं लहरिस्थितम् । हैराज्याचरणाचान्ये धीरमाया बभाविरे ॥१३६४॥
 न वि स्वगुहवद्विद्वोर्बिषिक्तोर्नगरान्तरम् । अज्जायि मयवस्थानं केनाप्यसति सुस्तले ॥१३६५॥ 1865
 आत्मव्यसंभावनाया माहृषीं मग्निनां नृपः । सान्तःसेहं यो विधेयं ब्रह्मयेत्यज्ञवीहचः ॥१३६६॥
 कालापेक्षापरिव्यक्तपितृव्यापसिदुःस्थितः । स कोशादिव्यथादिसाद्रसिप्लाणदीक्षितान् ॥१३६७॥

१३४६. ') Thus A; cf. वाङ्म १३४९. १३४९. ') Emended; A वाचिनि. १३५०. ') नृपः supplied by A, in space left by A, १३५०. ') Thus A. १३५०. ') Emended; A कुहलः. १३५१. ') Emended with C; A न हते. १३५२. ') Emended; A लम्बः. १३५३. ') माहृषीं supplied by A, in space left by A.

- इतथेत्यत्र बन्धुमन्मनाः शोषस्तुतस्वरम् । अन्वोन्वाक्याभिहितैः पुरं मुखरतामगात् ॥१३६८॥
 पश्येतालमात्रेण कालरात्र्याकुलेषु च । बभूव सा मानवती सर्वभूतमयावहा ॥१३६९॥
- 1870 दीर्घीर्वातानिष्पन्मैथिनास्पन्दैश्च मग्निभिः । निष्ठम्परिभृतो राजा स्वन्तरेष्वभिविभक्तः ॥१३७०॥
 निर्हारे सतमस्तुपमास्ते भूयवेष्टमणि । तातोपि विहतः भूयै मयि जीवत्यनाथवत् ॥१३७१॥
 कष्टमेतद्दृष्ट्वा सन्नम्यैवाशालमावधि । कथं मोक्षीषु शस्त्राणि ब्रह्मं मानवतां मुक्तम् ॥१३७२॥
 विरोधिष्वश्वार्थिभ्यो देहोभ्यः सैन्यमावकाः । सहिभिरेव दुर्लभैः कथमेव्यन्ति बर्त्मभिः ॥१३७३॥
 इत्थं विमुञ्चतस्तस्य तत्तत्कीमाभिषङ्गिनः । वयौ भीतिमतो भीमा कथंविस्ता निष्ठीयिनी ॥१३७४॥
- 1875 पातधनुषिका पौरसमाश्लाघाव निर्गतः । नष्टककमन्वेष्टुं सोऽवाकृष्टान्यसर्जयन् ॥१३७५॥
 जगान्पक्ष्मवीलं चरैस्तुषारैर्विषरो मेक्षान् । आश्लिष्टवद्वधा मेधाः कर्तुं शरोभिरे ततः ॥१३७६॥
 कलाप्यलम्बा सैन्यस्य मोक्षसैन्येषु दूरतः । विमुक्तेषु विमुक्तेषु विमुक्तं नृपतिः क्षणम् ॥१३७७॥
 यक्षयोवाहनं तत्तत्परिस्पर्कं मन्थुना । इत्थं चारीऽभ्रतवतामभवं सागसामपि ॥१३७८॥
 हत्वाहं भ्रमवामास पटहोद्घोषणैः पुरैः । साश्वीर्येणालतः पौरास्तवारज्यन्त सर्वतः ॥१३७९॥ तिलकम् ॥
- 1880 अनन्तरनृपायाचैर्धर्म्यकारकतया । तथा सोमवता वृक्ष्या कलं सद्योनुभावितः ॥१३८०॥
 शाताप्यनसंख्यैः स्थितवाननुगैः समम् । अनुरागहसैलैकैस्तत्कालं पर्यवार्यत ॥१३८१॥
 विभोक्तावेदं मीतिशायोपायः नभोः पुरः । भर्जलोकास्त्वाम्यमग्निपर्वी लक्ष्मकोपहीन ॥१३८२॥
 राज्यं शय्यां नयत्येवं माद्रे राशि नयन्नैः । वाति मध्यं दिने भिक्षुर्विभिक्षुः पुरमावयौ ॥१३८३॥
 तस्य क्षमरीराध्वरात्पुण्ड्रकलकुलः । अष्टपूर्वो दृष्टो सैन्यव्यतिकरस्तदा ॥१३८४॥
- 1885 इत्थं भुत्वा रिपुं राज्योत्थकः स नगरं व्रजन् । राजा काकात्मजेनेति तिलकेनाभ्यधीयत ॥१३८५॥
 इतः समस्तविशेषः स वैषाद्यदि सुस्तलः । कथं मङ्गलवो जमुर्गुणवन्तं तदात्मजम् ॥१३८६॥
 पुरमवेशे का राजन्तस्मादेकमहस्तरा । पश्चि पद्मपुरं वामो मार्गं रोडुं विरोधिनाम् ॥१३८७॥
 आपच्छन्नो नष्टसैन्याः सुजिमुक्या महाभटाः । निहता यदि वा दृष्टास्तव साधुभावहनाः ॥१३८८॥
 मयिष्टोसि ततो म्वलशस्त्रो द्विर्द्विर्निर्भुजम् । नगरं नगरौकोभिः स्वयमभ्यर्धितागमः ॥१३८९॥
- 1890 अलनेतैर्भ्रमन्मन्त्रैर्वदन्त इति चकिरे । स च कोष्ठेभ्यश्चाद्या स्मेरालस्यावधीरगाम् ॥१३९०॥
 राज्यं विदधिः संयासं तांसाश्चासनपङ्कजान् । हुतमर्घयमानैश्च बिलम्बं कारितो निजैः ॥१३९१॥
 अतो बहुदिमापातविवशाद्योपसैनिकाः । आसदज्जगरोपान्तं समयेव स तावता ॥१३९२॥
 एतस्मिन्नन्तरे लब्धे निःसैन्यस्य ससैनिकः । गर्गात्मजः पञ्चचन्द्रो नृपतेः शार्धमावयौ ॥१३९३॥
 इतस्त्वामिपरित्वागमन्मुत्सालनाकाङ्क्षिभिः । राजपुत्रैः समं सोध वीरो योऽनुं निविर्बन्धौ ॥१३९४॥
- 1895 असंभावयसंमाम्नीर्य गाग्निभक्षुसैनिकाः । यावत्पारोभिरे योऽनुं तावत्किमपि सर्वतः ॥१३९५॥
 क्षणेनैव यमुर्मङ्गं तांस्तानीर्य इताविजान् । न संस्तम्भयितुं शक्नुः स्वचमूख पलायिनीः ॥१३९६॥

१३८१. ') Emended; A 'नावकाः. १३८४. ') A विमुक्तम्.—') A निष्ठीयिनी. १३८९. ') Thus A; perhaps read मोक्षसैन्येषु.—') A विमुक्तम्. १३९१. ') A, writes here इ instead of तिलकम्. १३९१. ') Emended; A संयासतांसां.

सेनानाथाय वे मुक्ता भिक्षुपृथ्वीहरादयः । अष्टपूर्वै संघातं तेष्वास्मिन्वशाद्युः ॥१३९७॥

विद्वन्मनोनुवाताः सुस्ते चैव नृपानुगैः । तर्जुनमश्विज्योत क्षणदेव न किंचन ॥१३९८॥

वैमुक्त्यं तेषु शतेषु चिरास्तांमुखमावयी । नभभुल्लभायेन नगरे विभुर् विधिः ॥१३९९॥

अन्वया कश्चितो लोकैरन्वया देवयोपतः । इत्थं राशोर्होरासीद्विजयावजनकमः ॥१४००॥

1400

कविधिषातपति यद्वपदे क्षणेन कवित्वपरं पिपतिर्भु नयति प्रवृद्धिम् ।

संकल्पविधिषयविधितरानुभाष ओषोम्भसामिन् तटं पुरुषं विधाता ॥१४०१॥

अथ तत्तद्गवस्थानशान्तः सुजिह्वैनात्यये । दासभ्यामाश्रिप्त्कान्तो निःसहोदिरिवावयी ॥१४०२॥

मेधाचक्रपुरयामस्थितः भुत्वा हतं नृपम् । स हि संमन्त्र्य राश्वन्तर्गोतत्त्वावधत्परम् ॥१४०३॥

रिहृणासीन्स्थिताऽभ्युत्पुरासी सैन्यमावकान् । प्रसीतमागसैः साकं विर्बाधं नगरेविशत् ॥१४०४॥

तमिन्नावां प्रत्यमिश्राकृते तेषामनश्वरान् । स्वावासवृष्टे ज्वलतो वीषानस्थापयसतः ॥१४०५॥

1405

वैमत्स्याते तु पत्नीनां विद्वतानां वृषकृष्यकम् । मिथि कापि परिभ्रष्टा न तत्कटकमावयुः ॥१४०६॥

प्रत्युपे प्रवत्सैस्तेः वृष्टलभैः स डामरैः । न नृहर्तमपि त्यक्तः प्रहरज्जिरितस्ततः ॥१४०७॥

नृदस्त्रीवालभूषिष्ठान्प्रवस्थापिनो जनान् । ययौ रक्षन्पुरः कृत्वा वभुपालः वभुनिव ॥१४०८॥

पञ्चाशत्या हयारोहैः सह व्यावृष्य तिष्ठता । कवित्वेन तेन रक्षा तेषां कर्तुमशक्यत ॥१४०९॥

श्लाघ्यपङ्कजम्युहसंभाषेभ्यस्वाध्वसैः । बाधयमानोरिमितैकं सोत्थासीनु पदे पदे ॥१४१०॥

1410

हतस्य स्वाभिन्ः स्वामिसूनोश्च व्यसनस्थितः । आनृन्वाकाङ्क्षिणा तेन तत्र शालीव रसितः ॥१४११॥

येषां प्राणपरित्यागे निधनं वध्नतामपि । न योग्यकालापेक्षास्ति किं तौर्हैकनृपमैः ॥१४१२॥

हन्तुं न नष्टमायानं वनु पद्मपुराणिकम् । अयस्रण्डामराः कूराः खड्गवोविषयौकसः ॥१४१३॥

खेरीतल्लाज्ञापामाहुत्वाय वृषुसैनिकः । व्रजंस्तेनावयी तत्र प्रसङ्गे श्रीवक्रः पथा ॥१४१४॥

तमनष्टानुगं सुज्जिरसाधिति विशाङ्किताः । निपत्य ते विरधिरे हतलुण्ठितसैनिकम् ॥१४१५॥

1415

मेदश्च सज्जनश्चाश्वारो तत्राहवे हतौ । क्षयो वहात्मजो मल्लो दिवसैर्वो व्यपद्यत ॥१४१६॥

उदीर्घवहितश्वश्वहस्तलितसंकटम् । उदीपपुरवालाब्धं स्थानं तत्र क्षणेभयम् ॥१४१७॥

नुद्धा नुद्धा मयलतस्त्वय पद्मपुराद्वहिः । रुद्धसैन्यस्य विशिखः श्रीवक्रस्याविश्रुतम् ॥१४१८॥

प्रहाराविशयो नासी सुजिह्वात्येति डामरैः । स निर्लुण्ठ्य परित्यक्तः पूर्वमैश्वरुधतः ॥१४१९॥

लुण्ठितंश्रीवक्रानीककोशभारप्रहानतैः । तैः कैश्चित्तैरासीत्सुज्जोर्मानोनुपहवः ॥१४२०॥

1420

प्रस्थिते पथिकेकस्माद्यन्त्रेपुस्तावद्यन्त्रे । आद्युःशेषो मृगेन्मत्स्य विद्वद्भारभक्षोपमम् ॥१४२१॥

निःशस्त्रैःन्यो निर्वातः सुजिः पद्मपुरान्तरे । उदीपध्वजसन्धिं संग्रामोद्वापि डामरैः ॥१४२२॥

परातिक्रोधाश्वस्यादि मुण्णतः सोनयेत्सं तान् । तीर्त्वा श्वं वाजिपम्नां साध्वारो भुवं वयी ॥१४२३॥

ततः परं प्रशान्तस्त्रिभवं दुराहिरौधिनः । भूमङ्गतर्जनीकम्पकालापरितर्जयत् ॥१४२४॥

१३९७. ') Emended with C; A वाचुन'. १४०१. ') Emended; A मेधाचक्रं पुर'. १४१०. ') A, had written in margin a gloss of which only हवि मावया is now legible. १४२०. ') Emended; A लुण्ठितः श्री'. १४२३. ') A 'कोष'—
) Emended with C; A लोचनीक्षय.

- 1425 संघली^१ऽऽजमात्रं तैत्थ्यक्तामाहाव च कुतम् । मविहव नगरं सानुर्जुपतेः पार्थमायवौ ॥१४२६॥
 व्यापसि धातरीषाधं तस्मिन्नाते जहौ नृपः । कुःखौणैरखुभिः सार्धं वैरिष्यापातसाधसम् ॥१४२७॥
 महत्सोमन्तवपुरानन्दस्तव वासरे । लोचनोद्गारकपाये डामरैः प्रचलन्तः ॥१४२७॥
 तत्तन्मङ्गल्यदम्बादिदुःसहावासकारणान् । स विपत्यतितो नभूत्कस्यापि कदणावहः ॥१४२८॥
 भासाभिधः सुज्जिमृदो लोकपुण्यात्पलायितः । आन्तोवन्तिपुरविश्ववन्तिस्वामिनोऽङ्गनम् ॥१४२९॥
 1430 कम्पनोद्गारकः क्षेमानन्दः स च तदन्धरे । भग्नेरैरवेष्टेतां डामरैर्हौलडोऽवैः ॥१४३०॥
 इन्दुराजोपि सेनानीः कुलराजकुलोद्भवः । टिक्कं तद्वेष्टितो ध्यानोद्गारे^२ व्याजाराशिभियन् ॥१४३१॥
 पिम्बदेवाद्यन्येष्वेव बहवः सैवनायकाः । अतिष्ठन्कमराज्यान्तर्डामरैः कृतवेष्टनाः ॥१४३२॥
 पाते वनस्पतेः श्यावा इव तलीजविष्णुताः । इत्थं हताः क्षताथासंस्तव तत्र नृपानुगाः ॥१४३३॥
 निष्पादवा विमृष्टचरणा नमविपहाः । भुक्तामा बहवोभूषण्मागेषु गलितासवः ॥१४३४॥
 1435 न व्यलोक्यत मार्गेषु तदा नगरगामिषु । पतालच्छन्नदेहेभ्यो मानुषेभ्यः परः कश्चिन् ॥१४३५॥
 घासं विलासवासस्थं तेषि चित्ररथावहः । निम्बुर्धैरचिरेणैव महामात्यैर्मविष्यते ॥१४३६॥
 द्वितीयेपि दिने दण्डसंचाराः पक्षिणामपि । नृवारवर्णिगो मेवा न मुहुर्नैव्यरंक्षिषुः ॥१४३७॥
 वज्रपूषाभिषयामस्थितस्य कटकाद्रटान् । भिक्षोर्निसिष्य धन्योश्च सिंहदेवमाशिभियन् ॥१४३८॥
 निशान्य कृतसत्कारं नृपं तदनुयायिनाम् । सर्वेपि भिक्षुवास्तस्युः सैनिका नगरोन्मुखाः ॥१४३९॥
 1440 मन्दप्रतापे शायदे संप्राप्तवसरास्ततः । राश्यन्ततो राजानमनुमर्तुं विनिर्ययुः ॥१४४०॥
 परापातभयाच्छीतापाताव विवक्षैर्जनैः । न ता नेतुंमशक्यन्त दूरस्थं पितृकाननम् ॥१४४१॥
 चकिरे स्कन्दभवनोपान्ते देहांशितामिसान् । ते सत्वरं ततस्तासामदूरे राजसद्यनः ॥१४४२॥
 रात्री चम्पोज्जवा देवलैला तरललेखया । स्वल्पा सराविशङ्किं कपोलैलावधिभिधेः ॥१४४३॥
 गुणोज्ज्वला जज्जला^३ मृता वल्लापुरोद्भवा । गग्गात्मजा राजलक्ष्मीरपि वल्ली व्यलीयत ॥१४४४॥
 1445 मत्वा हिमवतपायान्ते राज्यरोधं निजममोः । डामरा नवभूमर्तुर्हिमराजामिधं व्यपुः ॥१४४५॥
 इदं सौस्तलं मुण्डमथ भिक्षुरुपागतम् । गार्हामर्थाभिसंहीनैर्हृत्पातैर्निर्देहसिध ॥१४४६॥
 कोष्ठेश्वरज्येष्ठपालादयस्तस्मिन्स्थितयोधताः । असहासघनां वैराज्जता तेन वारिताः ॥१४४७॥
 नगरं विमृष्टघ्नान्ते स विपाद्युर्जुयुत्सवा । नाटस्थेनाहिताकृष्टान्मृत्वाऽऽत्मान्वावहीहवः ॥१४४८॥
 प्रसन्न प्रायुषां राज्यमिति पृथ्वीहरे सति । हने तु तस्मिन्माहादेविपन्नः स्यां पतिर्भुजः ॥१४४९॥
 1450 इत्यचिन्तयमेतत्तु दैवात्संजातमन्यथा । राज्यस्वाशापि विरता हते मरुत्युन वात्रिती ॥१४५०॥
 किं राज्येनाथ वा कृत्वं भोगमानोपयोगिना । जियीषोक्तुमिह कस्य भवेवाव्यस्य सेत्स्यति ॥१४५१॥
 मुण्डं न्मपातवद्भौत वः पूर्वेषां पुरा मम । सिंहहारे मदीयेथ तन्मुण्डं वर्तते कुतः ॥१४५२॥
 दश मासान्महायानां सुखच्छेदं व्यपन्न वः । तत्तदुःखं स तु मया दद्याम्याननुमायितः ॥१४५३॥

१४१६. ^१) Doubtful emendation; A कोष्ठोहकः—^२) Emended with C; A 'तेदेवेव. १४१९. ^३) Emended; A 'वृत्त'.
 १४१९. ^४) A अताचावासंस्तव with diptography. १४१६. ^५) Emended; A 'विषयत्. १४१९. ^६) Thus A; corr. by
 later hand into ताक्षिणः. १४१९. ^७) One akshara wanting; the *lotus* not indicated in A; C supplements सार.
 १४१९. ^८) A विपत्ता; C 'सवारे विपन्नः

एवं निर्मुक्तकतव्यतया ज्येष्ठाभ्यवन्धताम् । उपशान्तमनस्तापः क्षुत्स्थित्या क्षेपमायुषः ॥१४५४॥
 इत्यायुष्मा यतश्चिक्षाभर्गं तं प्रणतं व्यधात् । मीत्या स हेमचटिकथेतच्छादिभाजनम् ॥१४५५॥ 1455
 तद्विज्ञानेन राज्याशापिशाचयोदितया पुनः । गृहीतोभ्येत्य शीतार्तस्तस्यावन्तश्चिन्तयन् ॥१४५६॥
 अस्त्वन्नुचितं चाग्यल्लवन्त्रैः संविधित्स्त्रभिः । रक्षितं रक्षिणो ग्वस्य हतस्माभृक्कलेवरम् ॥१४५७॥
 विपक्षाभरणेष्वस्मिन्स्त्रामिणोन्ने किमीवृशी । दद्या शरीरस्त्वत्यन्तः कृतहृत्वेन चिन्तयन् ॥१४५८॥
 दिदृक्षाभ्यागतः सज्जकाक्षयो नगरशस्त्रभृन् । आयातो बाहुकं गोमृन्धुर्धैर्जित्वाभिसाध्यधात् ॥१४५९॥तिलकम्॥
 स चतुर्नवताद्वर्षादारभ्यासादितच्छलैः । भूतैरपिष्ठितस्त्रिष्ठम्प्रासंशरकार्यभून् ॥१४६०॥ 1460
 देवतापिष्ठिताविष्टदेहिवाक्यादिति भुतिः । भावितहृषसंवाद्जनितप्रत्ययोद्ययी ॥१४६१॥
 गरीयान्ध्यात्वेन केना भ्रमयिता च यः । तन्मुण्डस्यास्य स पुमांस्तथः क्षुभो मृतस्तथा ॥१४६२॥तिलकम्॥
 भिक्षुः कापुल्याचारहतौचित्यो व्यसर्जयत् । प्राचण्ड्यक्षयात्वे मुण्डमय राजपुत्रीं रिपोः ॥१४६३॥
 उल्लास्यजया तत्र देव्या सौभाग्यलेखया । नेतृन्पितृष्वमुण्डस्य जिघांसस्या निजानुगैः ॥१४६४॥
 राजपुत्र्यामाकुलत्वं मीतायामाससाद तत् । तद्वर्तुः सोमपालस्य दूरस्थस्यान्तिकं विरात् ॥१४६५॥युगम्॥ 1465
 आदीनत्वं मधुक्षेप्याम्यधर्मादिकर्मद्यु । तिरथ इव शोष्यस्य नेयबुद्धेः खश्रप्रभोः ॥१४६६॥
 सञ्चैल्लयाचवं तत्र कर्तव्यं परिविन्तितम् । स्वाचितं व्याञ्जितौचित्यामौचित्यं निरवधयैः ॥१४६७॥
 नागपालस्तु सौभाग्यं लब्ध्वा धातुः स्थितोन्तिके । सेवे मुण्डावशेषस्य नेपकर्तुर्विमाननाम् ॥१४६८॥
 छरीर्धर्षिणोप्यन्ते कदमीरभ्यः पराभवम् । विशङ्कधोषुः सर्वथेदं सत्कार्यं यः शिरः प्रभोः ॥१४६९॥
 क्रियते येन नियतेरन्यथात्वं सनाद्यताम् । विनिहस्य हरेर्दृष्टाः कुर्वन्तो यत्र गन्तुकाः ॥१४७०॥ 1470
 तद्रोपालपुरे कालागुहबन्धनदाहभिः । काष्ठैर्विष्टां शिरो निन्वे कीर्तिहोत्रेण शशुभिः ॥१४७१॥
 यथा प्राप्तिभ्रंशा भरणिपतिभावस्य विविधा यथा हासोहासा अपि समरसीमासु बहुधाः ।
 यथा तत्तरीर्ष्यसमविनिपातानुभवनं तथा दृष्टस्तस्य प्रमयसमयोप्यद्भुततरः ॥१४७२॥
 कस्यापरस्य तस्येव लेभिरे बह्विसत्क्रियाम् । एकत्रैतरगांवाणि मुण्डमन्त्रव मण्डले ॥१४७३॥
 टिक्कावयोध नगरं यान्तोवन्तिपुराध्वना । तत्र हन्तुं व्यलम्बन्त भासादीन्पुर्ववैष्टिताम् ॥१४७४॥
 युद्धाग्न्युदीपनमावप्रहारश्चेदकारिभिः । न ते जेतुमशक्यन्त तैः प्रयत्नपरैरपि ॥१४७५॥ 1475
 स्थितैर्महाहमशकारगुभिः सुरगृहाङ्गने । तैर्हन्यमानास्ते स्थान्तुं गन्तुं वा नाभवन्क्षमाः ॥१४७६॥
 एवं प्राप्तविलम्बेपु तेपु लम्बान्तरः सुधीः । स्वीचकार प्रदानेन खड्गवीडामराद्वपुः ॥१४७७॥
 गृहीतमीविना तेषां सुजिः प्रायोधि सत्वरम् । तेन भासादिमोक्षाय पञ्चषण्मादिभिः समम् ॥१४७८॥
 प्रापावन्तिपुरं यावच्च स तावत्तदप्रगान् । कट्यात्मजाहीनालोक्च भङ्गं टिक्कादयो ययुः ॥१४७९॥
 देशागारादिनिर्वाता भासाद्यास्ते च विदिषाम् । भद्रानामनुगान्हात्वा सुजेरन्तिकमाययुः ॥१४८०॥ 1480

१४५६. ¹) Emended with C; A सीतार्तं. १४५९. ¹) Thus A; cf. बाहुकं viii. 1846. — ²) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १४६२. ¹) A₁ writes here ३ instead of तिलकम्. १४६५. ¹) A₁ writes here २ instead of युगम्. १४६९. ¹) Emended; A आसीनास्य. १४७०. ¹) Emended with C; A के. १४७१. ¹) Emended with C; A एकत्रैतरगांवा.

- तन्मपताये नगरं प्रविष्टे कम्पनायती । आचवाविन्दुशजोपि टिक्कं संत्वज्ज्व सानुगः ॥१४८१॥
 चक्रे चित्ररथश्रीवभासादीनपि भुजतिः । पारामहारेख्यौदिकर्मस्थानाधिकारिणः ॥१४८२॥
 यथापूर्वमधीकारानवहस्तुजिजरन्मृत् । प्रतीहारमुख्येक्षी का कथेतरमन्त्रिणाम् ॥१४८३॥
 प्रतीहारोपि निःसीमहामन्त्रमामसंमतः । तत्रेदचक्रिकां कुर्वन्नाशाशः प्रतीक्ष्यन्म ॥१४८४॥
 1485 स नासीद्वृद्धचूरे कोपि तलेरणेन यः । नाशिविषयं नो वा बभूवाभवणोन्मुखः ॥१४८५॥
 निहृतेशिवसदृशस्फूर्तिर्भूतो महीपतिः । आहारमप्यनासाद्य तन्मतं न न्यपेयत् ॥१४८६॥
 इत्थं नगरमात्रान्तर्गमपादप्रसारिकः । सोर्वादि समासचक्रं कन्दलवज्रवम् ॥१४८७॥
 संघटम्बालितान्भुङ्क्षीमरान्विजयेन्धरे । जयाध्यांदाधिष्ठानं जिवृक्षुः शिशिरात्स्वये ॥१४८८॥
 भरदृष्टं स्वचमूचकैश्च वीक्ष्य हामराः । भिक्षोर्दत्तगतं राज्यं मत्वाशक्तिपथात् ते ॥१४८९॥
 1490 एकैकस्त्वेवं भीतीर्षमित्रामित्रादि दृढवान् । नेषितेध्यामराज्यः किमास्त्वनेषु गृहान्तरात् ॥१४९०॥
 इति संमन्त्र्य ते राज्यं सोमपालाय दिस्सवः । दूताभिगूढं प्रादिष्वन्तोपि दूतं व्यसर्जयत् ॥१४९१॥
 आकाराचारैश्चैवैः पशुतुल्यस्व तस्य तैः । राज्यमोगा भग्नज्ञा नो भविष्यन्तीत्यविन्वत ॥१४९२॥
 भोगलोभोजिह्वीविष्यदस्तुसंघचिकीर्षितम् । देशेन पापात्पापीर्वा वैषाव्यं समपादि तत् ॥१४९३॥
 दास्येष्टयोग्यो यो राज्ये स इत्यास्तां वपाय्यतः । द्यम्नेत पातुं देशोर्षं किमीदृषि पादशा ॥१४९४॥
 क्षालीन्पलातपुद्वेषति यः कुशानुदरधानवधटकपेटकभीतिदायैः ।
 1495 पातुं स काननतस्त्रिवितो बिद्भ्यास्तिक तत्र भञ्जनकृतां वनकुञ्जराणाम् ॥१४९५॥
 भिक्षोर्नेदितां दिष्टवृद्धिमाजसतो भजन् । तदुतो हामरागूढं नीविदोभोद्यताम्बभान् ॥१४९६॥
 वैशाखेन कृतारम्भस्तदा संभावितत्परः । निर्गत्व नगरास्तुजिर्गम्भीरातीरमावधौ ॥१४९७॥
 तस्याभियोगः क्षाप्तोभूयोक्तुं वत्समवायिवः । एकाकी तावतो कीरानूतीकृत्य स निर्वेद्यौ ॥१४९८॥
 अन्तःपाते साहसार्तां नाहुतं तद्विधेर्दशात् । जीयते लक्षमेकेन लक्षेणैकोप वा मुषि ॥१४९९॥
 1500 पारं तरीतुं निःक्षेतोः सारिणोपारवज्रसौ । पारे परस्मिन्नहितानपश्यन्धरवर्षिणः ॥१५००॥
 हिमा निशाः स ते वासस्तस्याः सिन्धोस्तद्वने । वदाः संनाहिनोन्मोन्मन्त्रभावेक्षणरीक्षिताः ॥१५०१॥
 अथावन्तिपुरात्रैमिरानीतामिरवन्धवत् । सेतुं साध्येतरस्तुजिरादस तरणीं स्वयम् ॥१५०२॥
 तस्मैव तं दृष्ट्वा बोधैः कतिपयैः समम् । विषयमूर्ध्वलोला कुमालीनामयजला ॥१५०३॥
 दृष्टं मुहूर्तदितावकाशः स य वचनम् । वज्रय सेतुस्तीर्णोच बोधा मगध विहिबः ॥१५०४॥
 1505 न क्षमी न हमारोहो नापि भूती य चापभृत् । व्यावृत्त्य प्रेक्षितुं कथिदृष्टकहिदुताद्वलात् ॥१५०५॥
 निबद्धधम्रौषिण्यालोलपल्लवने हवे । कोष्ठेभ्यस्तस्याध्वारा व्यलम्बन्तान्तरे क्षणम् ॥१५०६॥
 निर्वन्ध्य तेपि पर्वणं सुज्यौ पथावधाविते । वात्स्योक्तं रजधकमिष शिष्यं तिरोदधुः ॥१५०७॥
 हस्तुष्टितविह्वलपजिनीका विरोधिनः । ध्यानोद्गारादिषु दामेष्पमितल्लखद्वयो गताः ॥१५०८॥

१४८५. ') Emended with C; A नाशिविषयं. १४८६. ') Emended; A निवृद्धा.—') Emended; A अथापिद्वयः C अथापिद्वयः. १४९०. ') Conjectural reading; A एकैकस्त्वेवभीतीर्ष. १४९१. ') Emended; पापीये. १५०१. ') Emended with C; A 'वीक्ष्य'. १५०५. ') Emended with C; A वेक्षितुः. १५०७. ') Emended; A निर्वन्ध्य; C निर्वन्ध्य.

• विजयेद्वाप्यं वीर्या वितस्तावेनुमयः । भासोपि हस्त्यन्विष्टे पलायनपरायणान् ॥१५०९॥
 उपस्था विजयक्षेत्रे तत्रान्येषु पलायते । कम्पनेषु बभूवस्त्वस्मा ध्यानोद्धारं वितोषिणः ॥१५१०॥ 1510
 तत्र स्थित्वा दिनेः कैथिस्व देवसरसोन्मुखः । शिथिले मेदनिर्घातेरेव टिक्कस्य गोविभिः ॥१५११॥
 जयराजयशोराजौ तन्मुखौ भोजकात्मजौ । प्रविश्य देवसरसं स्वभाद्रिकोपवेशने ॥१५१२॥
 बभूवर्षिणस्तं वातास्तस्मिन्पात्यभाषिते । भिक्षादयः भूरपुत्रं स्वोर्षीं कोष्ठेश्वरादयः ॥१५१३॥
 गह्रं महाभये सोमपालकृतः पलायितः । हास्याः सुतेन ग्रहितः कुशास्मीति प्रमोर्ध्वधाम् ॥१५१४॥
 स हि तादृक्काट्यस्यसोमसाधोचसीष्णुताम् । तस्य सिरीस्पृहाक्रान्तगोमायुषदमन्यत ॥१५१५॥ 1515
 प्रमादात्स्वामिनो राज्यं विदं नष्टं भित्तिर्दिनेः । सुडिजः प्रसाद्य प्रददावेवं सं स्वामिह्वनवे ॥१५१६॥
 शमालादीनपि श्चुडाभ्यानेपावेन डामरान् । वीराश्च भिक्षाभविणो राजाभ्येतुं प्रचक्रमे ॥१५१७॥
 राज्ञः परीक्ष्य सामर्थ्यम कुर्मो बभोषितम् । इति सर्वोभिसारेण तं संमन्य रणं बभूव ॥१५१८॥
 राजोजयनिकात्क्षयभटौवनटताण्डवः । दामोदरेभूस्वधामः स वीरवामपस्रतः ॥१५१९॥
 कोष्ठेश्वरवर्षं बानं रसता पितरं क्षतम् । लब्धाः सहजपालेन क्षायाः प्रकृतिभिः समम् ॥१५२०॥ 1520
 भ्रमस्तत्राविशेषोभूद्वाज्ञो भिक्षाचरस्य च । भिक्षुस्त्वहन्वसंवेष्टं विवेहात्मपराजयम् ॥१५२१॥
 ततः प्रभृति यः प्रातः स न सायमहश्यत । योष वा न परेषुः स सैनिको भिक्षवे बले ॥१५२२॥
 एवं स्वत्का परान्वीरडामनेषु नृपान्तिकम् । प्रयास्य लामसत्कारप्रविशाम्नामुषस्य च ॥१५२३॥
 काव्यहंशुर्षिकोक्तस्यो मनुजेश्वरकोष्ठयोः । यवानुं पार्थिवार्थं लामसीक्याभिलाषिणोः ॥१५२४॥
 शास्त्राय तत्काकृष्टाहूतस्त्वपरिच्छदः । देवान्तरोग्मुखो भिक्षुराषाढे मास्ववाचलम् ॥१५२५॥ 1525
 अनुवाङ्मिः स शास्त्रिण्यशेषाद्वितसांस्वनेन । तदाधिर्हानैः क्षुब्धश्च निरोद्धुमपाद्यत ॥१५२६॥
 भक्तोत्सैरिणीखनुतवा शीलबहिष्कृतः । अतिक्रमेण हारेण तस्य कोष्ठेश्वरः स्वहाम् ॥१५२७॥
 सटां हरेः कणारजमहेष्वालां हविर्भुजः । बालां च तस्य संस्पृष्टं कोप्रस्थान्त्व शुकुवात् ॥१५२८॥
 समं सौस्सलिना बद्धसंधिराभयकाङ्क्षिणः । सोमपालः स्वविषये माहासस्य प्रतिभयम् ॥१५२९॥
 उद्वेजितः प्राणहरेः प्रयत्नेस्तस्य सर्वतः । तेषां दुर्गममहीसीमान्तं सुल्हर्षीं ययौ ॥१५३०॥ 1530
 त्रिगर्तेषु दवा शीलं चम्पायां मद्रमण्डले । स्वापो दार्वाभिसारेषु वैभी नामसर्वधर्मिणाम् ॥१५३१॥
 पीडयेत्यक्तभीर्मुहुरस्ये स्वयि डामरान् । स्वामेधाभ्यर्थ्य राजानं ततः कुर्युः क्रमेण ते ॥१५३२॥
 रुमां तद्भुजामोर्ध्वयितुं सांपते नरवर्जणः । मन्त्रिभिर्भुक्तमित्युक्तमपि मन्त्रं न चावहीत् ॥१५३३॥
 बसाल्पपरिचारोत्सह्य इत्यथ गृह्यतः । चतुर्गार्थनां तस्य भृत्याः पार्श्वदवाचलम् ॥१५३४॥
 प्रावर्तताथ नगरे विशिष्टिर्भिन्नोऽब्जलैः । छलमवल्लभे काते वरावायेव डामरैः ॥१५३५॥ 1535
 वीक्ष्वाभ्यक्षत्ररैरेकैकं पार्थिवाधिकम् । सुस्सलरुमापतेर्धैर्यं वैदुष्यं तुष्टुवर्जनाः ॥१५३६॥
 औदात्यकारनाहण्यवेषसीन्धर्वमन्त्रिणम् । कोष्ठेश्वरोषिकं स्त्रीणां प्रययौ प्रेक्षणीयताम् ॥१५३७॥

१५०९. १) Thus corr. by A, from 'नयतः. १५१०. १) Emended; A कम्पनेषु. १५११. १) Emended with C; A "नयमिक्तं
 नयम्. १५१२. १) Emended with C; A संस्पृष्टं; cf. viii. 1198. १५३०. १) Emended with C; A लक्ष्मण.

- प्रशान्तविश्वे देशे यवानुत्सववायताम् । विशङ्करिलवन्धौमनूयैषोषो दिशानिश्चम् ॥१५३८॥
 क्षीराया लक्ष्मकेणापि सर्वे मङ्गवराज्यतः । आनीताः पार्थिवाम्बर्णे सैन्यार्थमन्यकराः ॥१५३९॥
- 1540 अपि भूपालवाङ्मयाद्भ्राजोपजीविनाम् । प्रनीहारगृहहारपवेशो बह्वामकृतम् ॥१५४०॥
 लवन्धनपुत्रितपामतया दुर्मिक्षदुःसहः । व्ययोत्तरङ्गः कालोमृत्स राशो धनदम्बियः ॥१५४१॥
 डामरेभ्यो नृपः पारास्सगृहकृतचेतनः । निनायाभ्यन्तरं वृद्धिं बाधं चापचयं जनम् ॥१५४२॥
 तिष्ठ्यवैश्यापदेवाचा ज्ञातयो जनकबुहाम् । राजद्रोहोवितां राक्षा विपक्षिणनुभाविताः ॥१५४३॥
 मासैश्चतुर्भिः स पितृप्रमवाहादनन्तरम् । अनन्यशासनं राष्ट्रं स्वमेव समपादयत् ॥१५४४॥
- 1545 निर्धाम नगरं पौरैः सर्वसामर्थ्यवर्जिताः । अनन्यै राष्ट्रमाकीर्णं डामरैः पार्थिवोपमैः ॥१५४५॥
 बद्धमूलो नाविदुरे सर्वभारसहो रिपुः । सबाधाभ्यन्तरा मन्त्रिसामन्ता वैरिसन्निभः ॥१५४६॥
 मन्त्रोपदेशो बृहत्स्य नैकस्यापि नृपास्पदे । अधर्मबहलाः सर्वे भूत्वा द्रोहिकवृत्तयः ॥१५४७॥
 राज्यारम्भे बभूवैवं या सामन्त्यस्य भूपतेः । सा स्मर्तव्यान्तराज्ञानं प्रत्युदन्तं विवेकमिहः ॥१५४८॥
 प्रामप्रसङ्गात्सर्विदं गुणधामोपवर्णनम् । बन्धुमात्रं ह्यहोरात्र्येव तेषां त्यद्व्यति ॥१५४९॥
- 1550 पूर्वापरानुसंधानवन्मैर्दृष्टान्तवत्कथाः । नाबुद्धानिगभीराणां शक्या रसयितुं गुणाः ॥१५५०॥
 प्रत्यक्षस्य गुणावाज्ञो विचिन्वन्तो यथास्थितान् । अनिर्णयस्य भविष्यामो विवेकस्यानुगा वचम् ॥१५५१॥
 स्थितस्य तत्त्वविज्ञाने नाप्यस्य हि पटुर्जनः । अमानुषानुभावस्य राक्षः किं पुनरीदृशः ॥१५५२॥
 हितानां दाराणां सद्गुणलुपुःखस्य हृददः कवेः सोल्लेखस्य मियसकललोकस्य नृपतेः ।
 स्थितानां कोट्यत्र व्यवहितविवेकः स्वकुतैरसामान्यं ज्ञानं ह्यभगमनुभावं न कुशलः ॥१५५३॥
 भवेत्प्रामसरणा परिणामेयं वा नतिः । कथं सर्वस्याहुतावां निष्ठायां गुणदेशयोः ॥१५५४॥
- 1555 सन्त्येवास्यापि विषमाः स्वभावा दोषतां जनः । येषां विपाकमव्यक्त्वमजानन्गणयत्ययम् ॥१५५५॥
 विकासः केषां विज्ञयनविषमैर्विदुदरैः परिषामुद्भूतः । अवनकटुभिर्दीर्घरसितैः ।
 न चेष्टा कान्धन्योपकृतिपरिहीना जलमुचो जडो वर्षादन्यं गणयति गुणं नास्य तु जनः ॥१५५६॥
 गुणांलोकोत्तराऽभृष्यन्नस्यानुमन्वगोचरान् । भविता पूर्वभूपालकृत्ये सप्रत्ययो जनः ॥१५५७॥
 अनुसृतस्य स्थानाङ्गमङ्ग्रेण वकार सः । विनोलांलोमकस्येन दिङ्नाग इव भूपरान् ॥१५५८॥
 विद्वद्वाहिनीवृन्दा गूढं यत्रयत्समयम् । वहन्ति तापं भूपाला और्ध्वनिमिष सिन्धवः ॥१५५९॥
- 1560 भूमिभृत्प्रावृत्तसस्य तेजसाप्यायितो गतः । पूर्वराज्यशासनो मुखनेत्रमकाशताम् ॥१५६०॥
 यो यस्तं पश्यति स्वात्मसंमुखं स ह सर्वतः । जानात्यवक्रोसिंहितं देवविम्बमिवेश्वरम् ॥१५६१॥
 स्थिरप्रसादो दत्ते यत्प्रदादत्ते न स क्वचित् । भयं पुनः प्रणमतां दत्तं हरति विशिषाम् ॥१५६२॥
 कृष्टासेः प्रतिविम्बं स्वं हित्वा नान्योऽस्य संमुखः । नापरः प्रतिशम्भाच्च गृजतः प्रतिगृजति ॥१५६३॥
 तस्य नातिशितं कोपि प्रसादे निशितं पुनः । धत्ते तीक्ष्णैकधारस्य तरवारैस्तुलां वचः ॥१५६४॥

१५५८. ') Doubtful emendation; A 'योषा'; G 'विद्वदो देशो and 'योषाविषा'. १५५९. ') Thus A; C 'योषा' १५५९. ') Cf. 'लो विद्वत्प्रावृत्तसस्य तेजसा' (A) viii. 1305. १५५९. ') Thus A; B C 'विषास्य', as apparently corr. by later hand in A. १५६०. ') Conjectural emendation; A 'योषा' १५६०. ') 'दृष्टान्त' supplied by A, in space left by A. १५६०. ') Emended with C; A 'दृष्टान्त'.

तस्याकुञ्चनो निष्वास्तानतश्मीविकासिनः । मन्वन्त्याभिताः कल्पद्याभिनः पल्लवा इव ॥१५६५॥ 1595
 राशि गाम्भीर्यवृत्त्यमाहात्म्यमभिव्युत्ताम् । विवेक मग्निणां लोकः विषये तांश्च सर्वतः ॥१५६६॥
 मन्वन्त्यु प्रसीदते न विवेकमग्निनाम् । पार्श्वदुर्माणमेवाक्यवीथिस्तस्य ह्योद्विग्नम् ॥१५६७॥
 तस्योत्पटयतः सर्वास्तृणानीवावहेत्या । स्फूर्जन्मनकसिंहोभूदशक्योन्मूलनः परम् ॥१५६८॥
 आ बाल्यास्त्वस्तुतो राशः स कृत्स्नव्यवहारवित् । अधृष्यस्तदणीभूतनयो ह्यास्त सर्वतः ॥१५६९॥
 अहैवं यौनसंबन्धादिच्छतस्तच्छतो भदात् । कुत्राभिपस्तस्य ततः कृतावहोतनोन्नताम् ॥१५७०॥ 1570
 रन्धात्रेयी स तत्रोपापुपजपैः क्षणे क्षणे । सखी जनके यन्नावृत्तं द्वेषमभिवहत् ॥१५७१॥
 राशस्तुल्यवयवैः हि जगनीगावसंस्तवान् । राज्यकाले हि सोस्तेकावासां तदवकाशौ ॥१५७२॥
 तुल्ययोग्योपस्कारकानाहारादि राजवत् । अकालहावकुत्तां राजधान्यन्तरेव तौ ॥१५७३॥
 सह इववृद्धैः समवीरिका प्रभेर्न युज्यते मामसमुत्तरेः कथित् ।
 भिनोक्षतेर्दुर्दृष्टवृद्धकृन् सरोजवण्डस्य महाविहम्बना ॥१५७४॥
 नक्षत्रितामसंस्फुरैभुनातेख्यकल्पनाः । तद्वर्गेष्वखिले चकुस्तादृषः कलुषं नृपम् ॥१५७५॥ 1575
 अथ राजा विजयिनं सत्कर्तुं कम्पनापतिम् । कृतज्ञः भावणे मासि जगाम विजयेश्वरम् ॥१५७६॥
 अत्रान्तरे पिच्छेद्वादागच्छन्तिरिगदरे । प्राप भूरपुरब्रह्मापीश्वरादुत्पत्तौ वधम् ॥१५७७॥
 पुल्याणनाडादुत्पिन्त्रकृतये पुनरागतः । ब्रह्माधिपेन गुटिकान्वेषिणा स दयाप्यत ॥१५७८॥
 क्षितौ निपतिनः पार्श्वपाममेकं द्विषद्भटम् । मुमुर्षुर्द्विशिखाविद्वज्जानुमर्मापि सोवधीत् ॥१५७९॥
 प्रत्यावृत्तस्य सत्कृत्य कम्पनेन महीपतेः । शर्यद्वन्तिपुरस्थस्य ब्रह्मेशोरिशिरो व्यधात् ॥१५८०॥ 1580
 स दृढशङ्कामुष्टिरद्वन्द्वमुण्डमुद्गरः । चक्रे तस्य दृढामर्षशोकशङ्कुविपाटनम् ॥१५८१॥
 आद्यायामेव यावायां जातारानिषयो जनैः । स निःशेषविनाशेपकण्टकानामगण्यत ॥१५८२॥
 नस्मिन्मविष्टे नगरे विवृताः केपि सागसः । प्रापुर्जनकसिंहाद्याः केपि कारागृहस्थिनिम् ॥१५८३॥
 कैथिपलायिनैः शङ्कां प्रादिताः पृथिवीपतेः । ततः क्रोष्ठेश्वरमुखाः प्रातितोम्यं प्रवेदिरे ॥१५८४॥
 शमालां निर्गतः श्रीमान्कार्तिकेय कृती नृपः । तत्र तत्रासुहृदामं संवाभेयमवापत ॥१५८५॥ 1585
 यत्र सुस्तलमूषायाः प्रापुर्भगवतापताम् । तं हाडिग्राममदहस्सुज्जिस्तजितविक्रमः ॥१५८६॥
 महीभुजा पीडयामैनराहतः क्रोष्ठकादिभिः । अथ भिक्षाचरो राज्यगृध्रभूयोपुषावयौ ॥१५८७॥
 एकेनाह्ना येज्जनानि श्रोतृकृद्य दश पञ्च च । शालिकाकोट्टनामानं गिरियाममवाप सः ॥१५८८॥
 क्षुरिपसारुमारानिभीतिमार्गभ्रमोद्भवम् । केशं नाजीगणन्मामी धावितः स जिगीषया ॥१५८९॥
 कार्यमायाति वैमुक्त्यं जिगीषोर्विभुरे विधौ । प्रस्थितस्य पुरोवते रथस्येव ज्वगंभुक् ॥१५९०॥ 1590
 आरम्भमात्रमपि कस्यचिदेव सिद्धये कथिन्मयलपरमोत्पलप्रवासः ।
 मन्धाग्रिणामृतमवाप्युदधेर्मुहूर्तस्त्वस्मिन् विराहदधता न हिमाद्रिजेन ॥१५९१॥

१५७९. १) Emended; A वृत्तौ. १५८०. १) Emended with C; A 'पुरस्थस्य. १५८१. १) Emended; A विपाटनम्.
 १५८४. १) Emended with C; A कैथिलम्.

अथा सरित्स्ववसतेर्जलधिप्रवेशे वेलोर्मिबेह्नवशेन विवर्तमाना ।

मिथैव यच्छति धियं पुनरुहतेति नोत्थानमस्ति तु विधिव्यपरोपितानाम् ॥१५९२॥

तस्य तावन्महायन्त्रकडोरस्सोदयक्षणे । सिद्धेर्विबन्धो विधिना विधुरेण व्यधीयत ॥१५९३॥

आयातं तमबुद्ध्या तु तस्मिन्नेव क्षणेभवत् । पृथ्वीहरानुनः शामभङ्गः कृताञ्जलिर्नृपम् ॥१५९४॥

1595 कोष्ठेम्बरः स चावेत्य संपातं तमतिष्ठताम् । कृत्वाक्षमौ ततः सर्पाविव मन्त्रविधिमितौ ॥१५९५॥

ताभ्यां स्थानेन सोन्यस्मिन्स्याजितोऽवपरिभ्रमम् । कार्कोटवृद्धमार्गेण निरगतः सुन्दरं वयौ ॥१५९६॥

आसीच्च तत्र शेषाण्डदर्पकण्डूलदोर्द्धुमः । कम्पावमाणः कश्मीराक्रान्तिसंततचिन्तया ॥१५९७॥

उदीपसन्तिलस्येव तस्य रन्ध्रगवेधिणः । पुरं प्रविष्टो राजापि प्रतीकारमचिन्तयत् ॥१५९८॥

अहिनीयस्वमात्येषु प्रतीहारो मदोपगाम् । सुज्जेरसहमानोभूच्छतान्वेषणतत्परः ॥१५९९॥

1600 आयायावय विशम्भावष्टमं बल्यतः प्रभोः । धन्यामजः पुनर्मूर्तिर्जाह्नवीजलमञ्जनात् ॥१६००॥

तदाद्याः संस्तुता राजधिरसंभावितास्ततः । अनायुवन्तोभीकारान्पर्येतव्यन्त चिन्तया ॥१६०१॥

कुर्वणे कार्यतस्तस्मिन्भरं पित्र्येषु मन्त्रिषु । कालप्रतीक्षाभमतामहुंस्ते महनाशयाः ॥१६०२॥

प्रतीहारस्तु दुर्लभ्यसुज्जितोर्ध्वोद्यतः । अग्रियानपि तान्भीत्या जयाहोषोपयोगिनः ॥१६०३॥

व्यतीनेष्वय मासेषु केषुचिद्वियोगतः । अकस्मादभवद्भृष्टस्कीतलूनामयानुरः ॥१६०४॥

1605 विस्फोटशोकानीसावृद्धिमन्याशुपञ्चवैः । संदिग्धाभ्युदये तस्मिन्देशः पर्याकुलोभवत् ॥१६०५॥

इत्थं स्थितः कुलस्यैकमर्तुः स्वामी बन्ती रिपुः । तत्पक्षा डामरा राष्ट्रं दुष्टमेव व्यचिन्तयत् ॥१६०६॥

आयत्यां च तदात्ये च हितकृत्यं विचारयत् । राज्ञः श्रीगुणलेखाया जातमेकदंतं शिशुम् ॥१६०७॥

पञ्चाब्देदेशं परमोष्ठिं सुज्जिर्भूमिपति तदा । विकीर्णमन्त्रवामास मानुलेनास्य मार्गिणां ॥१६०८॥

इत्थं भूतस्य दुष्टक्षुः समुनः सुज्जिरथ ते । पञ्चचन्द्रादिभिः सार्धं युक्त्या मन्त्रयतेनिशाम् ॥१६०९॥

1610 लम्परन्ध्रः प्रतीहारो धन्याद्याश्च तदीरिताः । इत्यवोचन्तनो भूयं स तथेत्यपहीय तत् ॥१६१०॥

पूर्वप्रजासृजं हवाञ्जुतवस्तुनस्वव्यावर्णनेन कुतुकं जनयन्ति तज्ज्ञाः ।

बाला हवाल्यमतिहायेधियश्च सन्ति प्रायो नृपा नियमभूयमनोनुमायाः ॥१६११॥

शौचस्थाने कृतवसतिभिः स्त्रीव्यवायालये वा निःशस्त्रो वञ्चलनकुशलैर्मौनसं संप्रविश्य ।

नीतो भूतेरिव विवशतां निर्भरं गर्भवेष्टैर्महं भूपात्कथमिष ततः स्यादवष्टब्धचेष्टान् ॥१६१२॥

निर्हेतुं प्रहसन्विटः प्रविशति क्षोणीपतेरान्तिकं धीत्युत्कुलद्वयेष किं किमिति तं पृच्छत्यनृणाश्रयम् ।

द्वेते किंचिद्वैतौ कचानय कचस्त्वैकत्वं मानिनां मानप्राणगुणेषु यत्सरभसं इमोलोपातायते ॥१६१३॥

सविभ्रममतागतः किमपि भाषमाणः भुनी प्रभोर्वलितलोचनं जगद्वक्त्रबालोकयन् ।

विजस्य मुखविक्रियाप्रणयताडनाद्यैर्षद्वन्तुमहमिवाहितं नृपतिबल्लभो दुःसहः ॥१६१४॥

1615 अपि जातु स रुदयेत निःसंशोभमसिर्नृपः । यो बन्धपुत्रक इव व्यक्तं पूर्वेन नत्तंते ॥१६१५॥

१५९४. ') Here one *akshara* is wanting in A; *g* supplemented with C. १६०२. ') Emended; A 'अनतां गृहस्ते. १६०३. ') Thus corr. by A, from *कुलेस्ते*. १६०६. ') Emended; A गार्गिणा. १६११. ') Emended; A 'अथ.—') Emended with C; A 'तस्य स्या'.

यतो भृत्यान्तराज्ञानाज्जातः सर्वस्वसंक्षयः । तत्प्रमादुष्कृतै राज्ञां हा धिक्नुद्यापि शाम्यति ॥१६१६॥
 सुजिह्वारोग्यमन्वेदुमान्छन्दर्वचस्पयोः । चिन्वन्तराणिः पद्मवन्निवासमलिखत ॥१६१७॥
 दक्षिणं वामानं वाममाशये प्रतिविम्बितम् । हर्षणस्येव राज्ञः स विमाध्याभूपराकुलः ॥१६१८॥
 तस्मिन्नागवृहे वेदान्मन्वीकृतयतायते । नृपतेस्तत्रां ग्रीतिं निःशेषां जहरे खलाः ॥१६१९॥
 भृत्यः सुजिह्वारयोप्यास्थानाजिह्वः शटः । पातिलोम्बावहैर्भर्तुर्मेन्वैरासीच्छिद्योन्मूलः ॥१६२०॥ 1620
 नीरोगे राशि रष्टः स दिष्टवृद्धै भृषास्पदे । बलवर्षी चिनिर्वाय पार्थनार्थी गृहान्वयौ ॥१६२१॥
 न तं प्रसादयद्राजा विशालवतवाहनः । आक्रम्योसी कथं नः स्वादित्युपायं त्वचिन्तयत् ॥१६२२॥
 स्वयमेव हतकायैसी निरावीरनुजीविभिः । मत्सेति तदधीकारानन्येभ्यस्पूर्णमार्पयत् ॥१६२३॥
 राजस्थानात्त्रयं धन्यमुदयं कम्पनादपि । अजिमहद्वरधतिः खेरीकार्ये न रिन्ङ्गम् ॥१६२४॥
 ईताधिकारे प्रव्यक्तवैकृते नृपते ततः । अन्पावद्योषानुचरः सुजिह्वारोहिशाङ्कितः ॥१६२५॥ 1625
 विमानितः पुराङ्गवाद्यामृदिह्य मानवान् । सोष सुस्सलभभर्तुरस्थीन्यादाय निर्वयौ ॥१६२६॥
 औत्सुक्यात्पार्थनाकाङ्क्षी राजभान्वन्तिके न सः । निर्गच्छन्नाजगुरुर्नै राज्ञा बान्धव्यत ॥१६२७॥
 तन्निर्वासनगर्भस्य स्थापनानानुयात्रिके । प्रतीहारस्तस्य गुण्यै कोशादेः स्वात्मजं व्यधात् ॥१६२८॥
 निपहानुपगम्यसदायत्ताविनि रक्षिणम् । पुत्रं माराद्धमको म' हति ध्यायन्स विष्यते ॥१६२९॥
 निवृत्तो लक्ष्मको हारात्यर्णोत्सं शनकैयतः । अवारोपयद्रोहो भागिकं लोहराचलात् ॥१६३०॥ 1630
 प्रतीहारविच्छाव धात्रेयाय महीभुजः । प्रेमाभिधाय तत्कीहाधीकारं च समापयत् ॥१६३१॥
 उत्साय लोहरत्यागाच्छङ्काशङ्कु महीपतेः । स भीष्मविषमं कानं राजपुर्णामलङ्कयत् ॥१६३२॥
 भ्रमत्यकन्नुकम्पनातपातनोत्पातनक्षमः । आचक्षुषामरः प्राप प्रयां कामपि लक्ष्मकः ॥१६३३॥
 हारेधाकारयत्सुजिह्वितमल्लविधित्तया । कृष्यमाणो राजवंशपौरुषं राजमङ्गलम् ॥१६३४॥
 अनन्यदेशजः सुजिह्वः भूरो मत्कोशपोषितः । कीर्तिमेष हरेःधावितीर्थोक्तुषो हि सः ॥१६३५॥ 1635
 खड्गपादिसहायः स भुण्णः पर्यटितुं पथि । निःछलधोपहात्यथ तेन कार्यार्पणात्कृतः ॥१६३६॥
 कर्तुं पदभ्यां योग्यानामयोग्यान्मभवेकः । तेषां गुणैस्तान्संयोजुं न शक्यं कारगैरपि ॥१६३७॥
 पदे भीष्मण्डवस्तानुचितमुचिते वर्मणि निजे वृषाङ्कः प्रक्षेप्तुं प्रभवति चित्ताभस्म रभसात् ।
 न तत्स्वेच्छावन्निजगुददवापावघटनोप्यसौ तद्वन्धेन स्फुटमिह पटुः संघटयितुम् ॥१६३८॥
 तस्मिन्सुजिह्वितस्पर्धामश्रीदे वोढुमक्षमे । वृत्तानुजहानेन सञ्जयालं दिगन्तरात् ॥१६३९॥
 निर्धरे ऋण्डते हेयोप्यबापत्कार्यगैरवात् । कोष्ठेभ्यो नरपतेर्नितरामन्तरङ्गताम् ॥१६४०॥ 1640
 प्रीतिदायैस्तोप्यमाणस्तैस्तैस्तुष्टेन भूभुजा । विजम्भो नगरे तस्यौ सोपि लूतामयानुरः ॥१६४१॥

• १६१९. ') Emended; A अक्षिरक्षिताः. १६२२. ') Emended; A आक्रम्योसी.—') Thus corr. in A from B. १६२४. ') Emended; A धान्व. १६२५. ') Emended; A विष्ठा. १६२९. ') Conjectural reading; A कोष; B C कोष. १६३१. ') Emended; A सवर्षयः. १६३१. ') Thus A₁; A₂ 'याननोप्यापयन्तः. १६३५. ') Thus A₁; A₂ सुजिह्वः.—') Thus corr. by A₂ from A, मत्कोश.—') Thus corr. by A₂ from A, स्पर्धामेष हरे — विती. १६३८. ') पटुः supplied by A₂ in space left by A₁.

- एवं इमकदम्बैश्च राशि कुर्वति कार्यतः । चालकैः सोमपालाद्यैः सुजिज्ञान्येव वैकृतम् ॥१६४२॥
 प्रतिज्ञाय लताम्रावसायं कश्मीरनिर्जयम् । सोमपालाय तद्दानं सोमजीचकेवमानितः ॥१६४३॥
 प्रतिभुभाव तस्मै च भागिनेर्यौ स कन्यकाम् । धीमानवान्तरे सामदाने प्रयुज्ये नृपः ॥१६४४॥
 1645 हौ तावल्पाश्रयौ राजकन्ययोः स्त्रीक्रियां तदा । रभसाद्यावकुर्वाणावदकामन्तरं हियाम् ॥१६४५॥
 वपायैर्जयसिंहस्य शकुनैश्च निरीक्षितैः । मेरिनः सोमपालोश्च सुज्जर्मन्दादरोभवत् ॥१६४६॥
 स्वयमेव प्रतीहारस्तत्र राजपुरीपातिम् । सीमान्तर्भुवमानिन्ये कन्यकोद्वाहसिद्धये ॥१६४७॥
 जातां कल्हनिष्काश्यायां महादेव्यां महीपतेः । उपयेमे नृपसुतां सोमोन्मापुत्रिकाभिधाम् ॥१६४८॥
 वाते तस्मिन्कृतोद्वाहे नागलेखाभिधां सुधीः । तस्वजेर्यौ प्रतीहारो भूभुजे प्रत्यपादयत् ॥१६४९॥
 1650 इत्थं राट्टइये वदसंघौ निरवकाशताम् । प्रायः प्रतस्थे हेमन्ते सुजिज्ञस्त्रिपथगोन्मुखः ॥१६५०॥
 जालंधरे संघटितो ज्येष्ठपालो विनाय तम् । गाढावमाननिर्गटसौष्ठवं भिक्षुपक्षताम् ॥१६५१॥
 स्वयि भिक्षाचरे वैकल्येनयकतां गते । नेपिन्द्रो वा महेन्द्रो वा समर्थौ प्रत्यवस्थितौ ॥१६५२॥
 राज्यवदस्य ते यथ चक्रे राजा विमाननाम् । तत्पुत्रो यथ विषये प्रतिकुर्मस्तयोर्द्वयोः ॥१६५३॥
 इति संमेरितस्तेन देवपालान्तिकस्थितैः । विद्याहः सौन्तिकं भिक्षोर्भागिकेन न्यविध्यत ॥१६५४॥
 1655 अनिश्चितवतोऽप्यनि स्वामिनो जाद्ववीजते । न युक्तमेतत्ते कृत्यमित्यावेगादृष्टासि च ॥१६५५॥
 क्षात्वा शुनयानेष्वायि पाथे च इति निश्चयम् । स पीतकोशः कृत्वास्व ययौ प्रस्तुतसिद्धये ॥१६५६॥
 प्रतीहारकरन्यस्तसर्वभारस्तु भूयतिः । मन्दाक्रान्तिनया राज्यमसुस्थितममन्यत ॥१६५७॥
 यो यो हि व्यथहीनं तं संपाय सविधस्थितः । तमन्वहं प्रतीहारः सानुपहमिवैक्षत ॥१६५८॥
 प्रगल्भमाने शास्त्रेवैमुदयः कम्पनापतिः । अवधीच्छद्यना इमं प्रकटं कालियात्मजम् ॥१६५९॥
 1660 अविधासोऽन्वगान्तसर्वलावनयानय लक्ष्मकः । निर्मर्षाहान्कम्पनेशमीयस्सान्त्वयमजिपहन् ॥१६६०॥
 क्षात्वाभ्येष्टयति गङ्गायां यावत्सुजिज्ञां विवृणुताम् । यावत्कथं मया नेवा कश्मीरा इति विन्तयन् ॥१६६१॥
 तावन्मात्रान्तरव्याघ्रा राक्षो विज्ञाय डामरान् । भिज्जान्भिक्षाचरोविशद्विषलाटां हिमागमे ॥१६६२॥
 मण्डलस्यान्तरे तस्य विविधो वृद्धडामरः । प्रतीहारो हिमर्तुश्च निषेधा समपद्यत ॥१६६३॥
 स टिकेन त्रितुष्टोद्वाहेकान्तरेऽपिण टिपोः । आनीतः संमनैर्दत्ताप्यायः सर्वैश्च डामरैः ॥१६६४॥
 1665 प्रतीक्षमाणो राण्याग्रिहेतुं सुजिज्ञसमागमम् । निर्भयाष्टिकजामातुर्भागिकस्य स्वराग्रमोः ॥१६६५॥
 बाणशालाभिधे दुर्गे वसवल्पोऽश्रितावपि । दूतैर्विभेदमनयन्सर्वडामरमाडलम् ॥१६६६॥
 प्रमोहं हृदशं प्राप्तं हियां च सिद्धजन्पुरः । श्रावतेनाथ गङ्गायाः सुजिज्ञिहितमज्जनः ॥१६६७॥
 पूर्वविप्रकृते भिक्षात्रासंभवाभेदमागते । ययामुष्य महीर्भुस्तयास्माकं भयं भवेत् ॥१६६८॥
 ध्यास्विति सिंहदेवेन प्रार्थितो व्याजमारधे । सुजिज्ञीकण्ठोद्योगे सोमपालो भवाकुलः ॥१६६९॥
 1670 सुजिज्ञां लंधरं प्रायः प्रातर्भिक्षाचरान्तिकम् । यावद्यास्वति तं सायं तदूनस्तावदासदत् ॥१६७०॥

११५९. *) Emended with C; A स्वजेर्यौ. ११५९. *) These two pādas have been twice written by A.—
 *) Emended with C; A "वायि". ११५९. *) Thus A; perhaps read शास्त्रेवैमु.

मेरितो अथैवपालेन निषिद्धो भागिकेन च । विरराम स तस्योक्तया विपक्षाभयवपहात् ॥१६७१॥

कण देशान्तरोपात् तव भूयोपनेष्यति । एवं च हास्यस्वधीकारं मन्मुखमहिमार्जनः ॥१६७२॥

इति वृत्तमुखेनोक्तः सोमपालेन चान्वहम् । विपक्षौत्सुक्यमस्त्यार्थं तदेषामभिमुखो यवौ ॥१६७३॥

उदयः कम्पनाधीशो वैशाखे तीर्णसंकटः । खड्गान्तिवनेन संघामं प्रत्यपद्यत भिक्षुणा ॥१६७४॥

प्राक्तस्युप्यल्पवृत्तने जाते द्रष्टुवन्ते ततः । तस्मिन्कोटिहान्तरं भिक्षुः प्राविशत्यातवेहनः ॥१६७५॥

1678

राजाथ विजयक्षेत्रं निर्वातः प्रत्यपूरयत् । कम्पनेशस्य कटकं तास्ताः सर्ववचनम् ॥१६७६॥

यन्मोपलशरासारविधिबाधुधर्षिणी । दुर्गस्थितैर्द्रुपचमूः प्रत्ययोध्वहमवर्षिभिः ॥१६७७॥

पतस्त्वहमद्य भिक्षोश्च नामलक्ष्मद्य पक्षिणु । पश्यातुं दुर्गजाजानसेना दीर्घाणि नाशकत् ॥१६७८॥

द्वैतैरभधिके मासमात्रे यातेपरीक्षतः । विहार्यं मूलं दुर्गस्य धन्यः खालाम्बु संभृतम् ॥१६७९॥

दुर्गभाजो बलात्ताम्बा राज्युपायपरे धियम् । जाततैरिवायेष्वा धनलुब्धामदर्शयन् ॥१६८०॥

1680.

विंसतर्जं प्रतीहारमय तहस्तुसिद्धये । राजां ह्यमरसामन्तमन्त्रिराजात्मजैः समम् ॥१६८१॥

कोटिभ्ररविल्लाकायाः कृष्णस्थस्य विमोक्षणम् । करिष्यामो वयं भिक्षोरिति मुकुत्ता तमन्वयुः ॥१६८२॥

पद्वन्संकटशैलापारधः कोटं मिमोक्षति । जितं मेवे प्रतीहारो वीक्ष्यामन्ताः स्वबाहिनीः ॥१६८३॥

पूर्वस्थितैः प्रतीहारानुगेषान्ध्वर वासरे । भयोधि सर्वसैन्यस्व बलात्कोटं जिघृक्षुभिः ॥१६८४॥

ते तावन्मोप्यहमवृष्ट्या तथा तैः प्रतिचक्रिरे । नास्तीदं विक्रमेणेति यद्यागृह्णन्निधयम् ॥१६८५॥

1685

वीरदेहद्रुमायेभ्यो न्यपतचहमभिर्हताः । निर्वदकौचसरपाः शीर्षभमरगोकाः ॥१६८६॥

कोटिभ्ररस्य मूढत्वं गिघृक्षे तत्र किंचन । स्वस्य भिक्षोर्लब्धन्यानामन्त्रेण च विनाशकत् ॥१६८७॥

नास्त्यत्र मत्समो वीर इत्येवावप्रसिद्धये । स ह्यनुदोक्तं भिक्षोर्यस्यागक्षयकार्यम् ॥१६८८॥

दुधुभृशां खड्गानां स संकटे धैर्यमादधे । कोटिभ्ररोस्मि यामिसौ तद्वया हामराः परे ॥१६८९॥

यदेतद्वृद्धये भूरि सैन्यमस्मद्विधाय तत् । पर्यवस्येदिति यदन्तसमभाष्यन्वया च तत् ॥१६९०॥

1690

विजम्भमूरमुप्यारिष्य कोटिभ्ररोप्यसौ । अन्येषु तत्र कैवात्येस्य ते निधयं दधुः ॥१६९१॥

भूमस्त्रिदुहः कार्यवशेन स्त्रोपवेशने । अङ्गीकृताधिकारस्तु धीमांटिकस्य लक्ष्मकः ॥१६९२॥

खड्गाधीशं महामामस्वर्णादित्यागसंभयात् । स्वीकृत्य भिक्षुदुधुभृशोवजकस्यमकारयत् ॥१६९३॥

आनन्दाख्यः खड्गाधीशस्यालः कृतवनागतः । नीत्या टिकं प्रतीहारार्धवर्णं भूयोप्यरोपयत् ॥१६९४॥

प्रतीहारस्य टिकेन सर्वैष्यं वीक्ष्य ह्यमरैः । निःसंशयं हतोऽष्टाणि भिक्षुः कोटिभ्ररादिभिः ॥१६९५॥

1695

संरम्भास्त्रिभोक्षाय प्राशिवंस्ते खड्गान्तिक्म् । दूतानूरीकृतस्वर्णदाना भूरिपैः समम् ॥१६९६॥

खड्गस्तु दध्यानुरकोषं गृहीत्वास्त्रमिदगृहितः । जानाति रक्षितान्प्राणान्भिदुः कोटिभ्ररादिभिः ॥१६९७॥

समन्तुः प्रातराग्रेष्य देह्नुपालोच दुरगः । ह्यन्तान्मां जयसिंहस्तद्वचः पश्यः प्रयत्नतः ॥१६९८॥

मत्वेति तेन प्रत्युक्ता भिक्षुं शौचस्थितं गृह्यत् । विपाद्यातः फलहकं निर्गच्छेत्सुविधेरेपि ते ॥१६९९॥

१६७१. ¹) Emended; A सर्ववचनम्. १६७१. ²) Emended; A वास्यः; C वास्यः; cf. viii. 1624. १६७१. ³) Emended; A राहा. १६७२. ⁴) Thus corr. by A₂ from A; गृह्णामस्त्य. १६९१. ⁵) Emended; A पुत्रपुत्र. १६९०. ⁶) Emended with B; A दध्यात्. १६९१. ⁷) Emended; A निधुषी

- 1700 स त्वेभ्योपतिताङ्गः चेबावस्करवर्त्मना । यात इत्यवशो लोके ध्यायन्मामी न निर्वयी ॥१७००॥
 कोष्ठिभरोभ्यक्तकृत्यः सैन्यासोभेयथाक्षिपन् । कथं कालविहा शब्दे प्रतीकारेण सान्त्वितः ॥१७०१॥
 गीरी खड्गाधैर्यथायामा मत्स्युवाहयुद्धतः । व्यवसायः प्रतीहारमुख्यैर्भिन्नुपमापणे ॥१७०२॥
 गच्छत्रिरागच्छत्रिष राजा दूतैः प्रतिक्षणम् । अग्निष्वग्निजयक्षेत्रे बाली पर्याकुलोमवन् ॥१७०३॥
 नाथत्रिराहवैसैतैः साहसे दश वत्सरान् । कृतमजस्यं साधोभुज यो वृद्धमहीभुजः ॥१७०४॥
 1705 दिव्यो राजानुगा दिव्यात्सत्य भिक्षोः प्रमापणम् । साध्यमेते हि मन्यन्ते हन्त किं केन संगतम् ॥१७०५॥
 विहस्य नीयते विषं खड्गैरित्य क्षणादमी । ममा नूनं प्रयात्यग्निं मुपिताधासिलाः परैः ॥१७०६॥
 पृथग्भूतः कोष्ठकोयं विष्णुकोत्सैव बाणध्वजः । एते भिक्षाचरोऽपिहपुष्टा आभ्यन्तरा अपि ॥१७०७॥
 को नूनोत्र संग्रामे यो राक्षः साधयेद्वितम् । सामयी नूनमायाता सेवमस्यैव सिद्धये ॥१७०८॥
 इत्युभुः शिबिरे बावज्जनास्तावद्वेष्यतः । कटकैर्मन्त्रिणां युगं विकोशयुधबाहिभिः ॥१७०९॥
 1710 एकाकी विरसंक्षिप्तो हन्तव्यस्तत्कालेऽस्मिन् । हा पिक्वपरिकरो बद्धो निरञ्जैः सर्वशस्त्रिभिः ॥१७१०॥
 न एवेत्युचुरासीथ कच्छच्छ्वोर्भिविर्मलः । स्फुरयोधाक्षिपकरो निःशब्दः सैन्यसागरः ॥१७११॥
 योस्रोद्धीयेत वा सैन्यं लङ्घयेद्वा मृगयुतेः । हुष्टाधपृष्टिरिव वा निक्षिप्तास्तावदेवमम् ॥१७१२॥
 साधवर्गशीर्षः पर्वन्ते स्मीकुर्वन्मिथुराधुधम् । संभ्रान्तधकितधासीदित्यन्तध्वन्तवज्रजः ॥१७१३॥
 एतावन्मन्त्रिणां सिद्धमथ मत्स्युत्संभवः । तच्छान्तिः कार्यसिद्धिष्य प्रतापिर्नृपतेरभूत् ॥१७१४॥
 1715 सैन्ये भिक्षाचरापातं पश्यत्पूर्वापितक्षणे । कोट्याविष्णुदशस्तरीकः पुमानेको विनिर्धयी ॥१७१५॥
 ददमीभिः परीतस्य मारीभित्सत्य विशिषुः । पृष्ठे केपि वपुर्लोकस्मृत्परापरासतः ॥१७१६॥
 बद्धः पलायमानोऽथ सोऽयं भिक्षुरिति ब्रुवन् । उन्मुखः स जनोऽभीवीहिकं तमथ निर्गतम् ॥१७१७॥
 स हि भिक्षोः कृणोद्बहुमुक्ते मस्तुतो बधम् । तस्मान्नाजानुगेभ्यो वा स्वस्याशङ्क्य विनिर्धयी ॥१७१८॥
 अत्रोद्योस्मीति लोकस्य प्रत्ययाव चर्कं च । कृषाणीमुदरं हन्तुं रक्षमाणो निजानुगैः ॥१७१९॥
 1720 सानुगस्यक्तमार्गा स विलङ्घ्य नृपबाहिनीम् । अत्रिप्रसवणोपान्ते नातिदूरेभ्युपाविशत् ॥१७२०॥
 उच्छ्वसन्निधिरसंप्रतिरम्योमिर्बुर्गनिर्गतः । मायां प्रयोजुं शरमे प्रेरितः सोम्यहामरैः ॥१७२१॥
 संजातं लम्बमानार्कमहसन्नक्षयतां क्षणम् । भिक्षुः क्षपायामास्कन्दमपनेष्यन्ति हामराः ॥१७२२॥
 इति तद्वाचिकासीत्या नीविभिर्मन्त्रिणां समम् । खड्गैस्त्वज्रिर्दशो न्यदध्वन्ताहृक्षवः ॥१७२३॥
 ततः किलकिन्नारावमुज्जैः करतालिकाः । योधैर्ददन्निः सविधा व्यगृह्यन्ताकुलाशयाः ॥१७२४॥
 1725 मुक्ताः स्वाभिमुखः कृष्णगता राज्यं प्रसाधितुम् । ह्रियतो मन्त्रिभिः स्वाधो दस्वार्थान्को नु साधितः ॥१७२५॥
 राजकार्ये च भागी च लम्बमानेव लक्ष्मकः । किमेतदिति तं नीविं खड्गास्थालममापत ॥१७२६॥
 सोऽभ्याधालुम्बदास्यापि रोडुं शक्यं विकीर्षितम् । खड्गानां प्रत्यवस्थाना कथं तथास्यसंनिधिः ॥१७२७॥
 स हन्तुं वैपरीत्यं तं खड्गानां त्वं वजेत्यथ । उक्तं व्यसृजदामन्दं जहत् चान्धमन्त्रिभिः ॥१७२८॥

१७०४. ') Emended; A 'वत्सल्य'. १७१६. ') Emended; A सव.—') Thus A; perhaps read कृतप्रोदस्तुद्धये वस्तुते.
 १७२३. ') Emended with C; A 'वत्सल्य'. १७२५. ') Emended; A स्वार्थ.

छद्मरक्षिता राजा विजलाटाभपाततः । देहपालयुवा - 'हारम्भः समाम्भत् ॥१७२९॥
 भनः प्रथमकोटिशस्त्रालः सममगृह्यत । पागेवायैरेतदर्थं यमता दीर्घबाधुराम् ॥१७३०॥ 1730
 संश्लेषावसरे क्षत्वा ततो निःसंभ्रमोभयत् । शित्तिनं पत्तिगमिष स्वर्कं मायं विविह तम् ॥१७३१॥
 स तानूये न हास्यं मे नष्टे कार्येव साहसम् । सर्वनाथो हतेमुष्मिन्क्षुद्रास्वातेपि किं भवेत् ॥१७३२॥
 अकुण्डवा भाग्यशक्तया राज्ञः स्यात्तः खड्गस्य सः । सर्वोद्भवम्ब दुर्गोपासीक्षणादीनामुहाव तान् ॥१७३३॥
 हस्तुनामसवः कण्ठे संदेहं मग्निनां धिवः । स्वःस्त्रीणां प्रीतयः काष्ठां वीक्षणाबाहुरुगिरिम् ॥१७३४॥
 स चर्मकौपीनपट्टिबन्धस्तस्माभिधाकुलैः । इषुभिः स्वामिबस्त्वस्य व्यापनं सर्वतो युधि ॥१७३५॥ 1735
 स नाम्बूलपरः सक्तिः सा केष्टाहमजुजने । चामरमुमुर्षुणां भिक्षुराजोपजीविनाम् ॥१७३६॥
 निजितान्ते ततस्तस्मिन्स तेषां संभ्यंभवत् । कोटिभरादिशिबिं पूर्णं शरणमीयुवाम् ॥१७३७॥ तिलकम् ॥
 एकैकशो लक्ष्मकेण कुम्भया स्वैः प्रेतितैर्मैः । टिक्कः स्वं वीक्ष्य बलिनं निचकर्ताकुलिं भयात् ॥१७३८॥
 खड्गैरस्मिन्नवसरे स पलायनशक्तिभिः । रक्ष्यमाणस्तेष्वहः छ मनस्तापारभुक्तवान् ॥१७३९॥
 वीरस्ताम्यन्त्रिलम्बेन तीक्ष्णानामाहवोत्सुकः । तस्यो भिक्षाचरः स्वान्तमक्षयत्वा विनोदयन् ॥१७४०॥ 1740
 हर्म्यपाङ्गनमायाने वीक्ष्यलोकं युयुत्सया । अलिङ्गता तेन दावः स्लोकशेषः समाम्भत् ॥१७४१॥
 हीव्यन्ते कान्तया साकं कामिगः छद्मदागमे । प्रयुस्याकोरिष क्षोभो नान्तस्तस्य व्यज्यम्भत् ॥१७४२॥
 किमयापि वधेन स्यादह्वनामिति विन्तयन् । स विहाय शराबाधं सासिधेपुर्धनिर्ययौ ॥१७४३॥
 लुदीर्घविन्तागलितायामहवामललिभिः कथैः । चम्पक्षिचपताकाकुलिष वीरपटाञ्चलैः ॥१७४४॥
 गण्डनाण्डविनायिष्ठद्राहुद्राहुद्रोविषा । चन्द्रोत्प्लेखकान्त्या च द्योतिताहोक्रियास्मितम् ॥१७४५॥ 1745
 विनीर्णं विषकार्यन्ते विषयराज्ञिनाशनम् । द्योतयन्मविवालातैः क्षस्त्रीनेत्राधरांभुक्तैः ॥१७४६॥
 कौटुम्भापरवासोमबद्धयौताधराञ्चलैः । लोतिर्वीरहरिं बद्धसटाटोपमिवांसयोः ॥१७४७॥
 रङ्गनः पाणिपादैक्यबाहमुरवारिभिः । चरन्तं मण्डलैश्चिह्नैर्लघुविषस्त्रिचरकैः ॥१७४८॥
 औचित्यस्योचितां चर्यामलंकारमहङ्कतेः । अभिमानविभूतीनां निव्योत्सेकमनस्यवम् ॥१७४९॥
 अलक्षितक्षिप्रवानं स सर्वोद्युग्मुखो जनः । विचरन्तं तमैक्षिष्ट भिक्षुमये विरोधिनाम् ॥१७५०॥ 1750
 राजकीजी मधोर्मना तं प्रवीरः कुमारियः । भातापि ज्येष्ठपालस्य विर्वातो रक्तिकोम्बगाम् ॥१७५१॥
 हर्षैर्मिस्त्रोच्चतैस्तैर्दिशतः पटिपन्थिनः । हरोपैकः शरासारैर्गार्गिको भिक्षुसंभितः ॥१७५२॥
 ते धावन्तो ध्यमाव्यन्त शूरैस्तच्चापनिधैः । वयोपलैः पुरोवातमेरितैरिव हग्नयः ॥१७५३॥
 स रोद्धा प्रतियोधानां पणैः क्षिप्राहमभिः खड्गैः । सताङ्गो मधवापथ विरेण विमुलीकृतः ॥१७५४॥
 तस्मिन्मचलिते मर्षिः प्रविष्टयोक्तादृषैर्मटाः । ते च भिक्षाचरादीनां सर्वे गोचरमावयुः ॥१७५५॥ 1755
 भिक्षोरेकं क्षणालक्षधैर्वै पार्श्वधृतायुधम् । अघावचूर्णमाहाव भूलमेको बृहन्नटः ॥१७५६॥

१७२९. 'A, omits here two aksharas without indicating the lacuna; C देहपालयुवास्त्वारम्भः; perhaps read
 'युवा-चर्मास्त्वारम्भः. १७३०. 'Thus A; C स वनयुवात. १७३१. 'Emended with C; A राहोपजी. १७३२. 'Emended;
 A तेषां लम्बम्. 'A, writes here ३ instead of तिलकम्. १७३२. 'Emended with C; A वीक्ष्यन्. १७३२. 'चर्मो
 supplied by A, in space left by A, १७३२. 'Emended; A चम्प.

- तस्य प्रहरतः भूतं भिक्षुराधिक्यवस्तुतः । शिखापहस्तेनावेगात्केशास्त्रमाह भावितः ॥१७६०॥
 यजहार कृपाया च विवर्त्यते पतिष्यति । तस्मिन्नाहंरतां भूयसी कुमारीयराक्षसी ॥१७६१॥
 निर्दिभागैर्देते तस्मिन्विधाबाधुषवाहिभिः । विरोधिबोधैः संगडैस्तयो युयुधिरेव ते ॥१७६२॥
- 1760 अजायन् विविक्षाद्य शस्त्रसंघासिताहिताः । कोटराजगरापास्तसरबौध इव हुमाः ॥१७६०॥
 अशकुचमस्तान्मृगं सङ्गभूलाविभिर्हिषः । अपवृत्त्य शरासारैस्ततो दूरादवाकिरन् ॥१७६१॥
 भिक्षाचरमृगेन्द्रस्य भञ्जनः शरपञ्जरान् । ततो हर्म्बास्तक्षीमुक्ताः पुष्टाः पाषाणवृष्टयः ॥१७६२॥
 भावतस्तस्य योराहमवृष्टिकुहितवर्मणः । निमग्नमवृष्टिपङ्कं भञ्जन्पार्श्वे शिलीमुखः ॥१७६३॥
 क्रात्या भीति पश्यान्वानु स पपात दिशन्निवेः । ततश्चिरमस्कं दृ कम्पं विहिषतां हरन् ॥१७६४॥
- 1765 कुमारीस्योपि बाणेषु विरजङ्गणवर्मणा । षण्णितोऽप्यवमर्गः पादोपान्तेऽपीधितः ॥१७६५॥
 रक्षिकस्तु शूरेणैव विदो ममेति विवृतः । सजीविनोपि निर्गीच इव मूमानुपाविशत् ॥१७६६॥
 महाकुलीभिः सहितो हतो भिक्षुरयोभत । वचावभुमः शिखरं पुष्पितैरिव पार्श्वैः ॥१७६७॥
 इवतो राजचक्रस्य मध्ये हर्षेणुपात्मनः । नावमानस्य मानस्य स्वमङ्गिक्षोः परं पदम् ॥१७६८॥
 विधाता नित्यविभुरत्सेनात्सेव्यमिमानितः । अकुण्ठेन धृतं यत्ने गृहीतात्मपराजयः ॥१७६९॥
- 1770 को बराको महर्षीनां खेपे पूर्वमसीभृताम् । उदात्तेनान्तर्हस्तेव ते स्वस्थाने न किंचन ॥१७७०॥
 अशोपुषाधिकमासैरादोर्द्विर्हिषज्जटैः । तदवस्थस्तदातोपि शठ्यापुत्र कुमारीयः ॥१७७१॥
 स्तुब्धोऽव्ययमित्येव स महाराद्यशस्तथा । विद्यातत्परैरिभिर्धितस्य बहुशो हतः ॥१७७२॥
 विपरोक्षिजलं मूढाः महारैरिति मिथिताः । खड्गैः यजहुर्बहुशो हते भिक्षौ हिषज्जटाः ॥१७७३॥
 अविषेवाधुषसीमग्नवेदनवाधनैः । कैश्चिन्निर्जीवितमायो रक्षिकः शस्त्रिभिर्हतः ॥१७७४॥
- 1775 वचसास्त्रिणां वर्षाजय मालां च भुक्त्वान् । स षष्ठाभ्यासितज्वैष्ठं दशम्या नृपतिर्हतः ॥१७७५॥
 निदानं विव्रजे दीर्घे सर्वनाशेपि कारणम् । वेधा बभूव तेष्वेवं तुष्टुः सखविस्मिताः ॥१७७६॥
 मेघस्पर्धं ध्रुवोः कम्पं स्मेरास्त्वयं च नामुचत् । सजीवमिव तन्मुण्डं किवतीरपि पालिकाः ॥१७७७॥
 एकं व्योम्न्यविद्यार्थिबभानुं भूमी पुनः परम् । तद्देहमप्यराः सङ्गं धरान्मुं च विहङ्गादम् ॥१७७८॥
 सविवा निजवक्षोऽस्त्वितस्माधे महीपतेः । तेषां वयाणां मुण्डानि ततोन्नेयुत्साहरन् ॥१७७९॥
- 1780 श्रीधरभारतद्वयवधशङ्कादिपकाशने । दृष्टविषयस्त्वभावोऽभिर्यवायं पार्थिवस्तथा ॥१७८०॥
 तत्र तत्रानुतं भावं दर्शयन्पुत्रवानुतम् । परिच्छेद्यानुभावस्यं न केचामपि गच्छति ॥१७८१॥ युग्मम् ॥
 नाट्यविश्लोकाभ्यः पितुर्मे वोयम्भूति । न जहर्ष विनष्टोऽयं राजकण्ठक इत्यपि ॥१७८२॥
 नाकुप्यन्त्यपि तुर्मुण्डमेव धमितावानिति । वीर्यं भिक्षोः शिरोभ्याजभावौदर्यैस्त्वन्विमग्नम् ॥१७८३॥ युग्मम् ॥
 आकारस्तास्य र्धमायं सख्यं न द्वेषकृतम् । वैद्यं स्तुष्टिकस्तेव नाकौलोपोपतमतां ॥१७८४॥

१७६०. ') Emended; A यद्. १७६१. ') Emended; A शरोपास्त्रो. १७६१. ') Emended with C; A अक्षिकस्तु. १७६८. ') Thus A; C 'तथा'.—') Perhaps read 'विशु'. १७७०. ') Thus A; B C 'नामवृत्त्येव'. १७७१. ') Emended with C; A 'जटैः'. १७७१. ') Emended; A सखविस्मिता. १७७८. ') Emended; A धरा. १७७९. ') A, २. १७८१. ') Emended; A, had first written 'नाकुप्यन्त्यपि तु' and subsequently corrected this to 'नाकुप्यन्त्यपि तु'.—') Emended; A, 'भावो'—'स्त्वयि', writing in margin 'वयाणां'; B G C 'वयाणां'—'स्त्वयि'. Cf. अष्टमोऽध्यायः iii. 308.—') A, २. १७८२. ') Emended; A 'तथा'.

उत्कर्षालभृति व्यक्तमनुं बाधन्महीभुजम् । हा पिस्वमृत्पुत्रा इह वेह देशविजर्जनम् ॥१७८५॥ 1785
 प्रसादविता वेष्मालम्पूर्वमस्त्रोर्ध्वराभुजः । तटस्था इव वीर्यस्त्रे तेष मुग्धावरोषताम् ॥१७८६॥
 इति शितीशोसामान्यसौजग्योन्तर्ध्वारवन् । आदिदेश रिषोः क्षीर्णं तादृशस्यान्तसक्तिकाम् ॥१७८७॥
 निद्राच्छेदे च निशि चं ध्यायंस्तस्योदवात्स्यै । भवस्वभाववैचित्र्यं मुहुर्मुहुर्चिन्तयन् ॥१७८८॥
 अपि वर्षसहस्रेण देशो दशादहःस्थितिः । नूनं न मयिता मूय इति लोकोप्यमन्यत ॥१७८९॥
 दग्धा नृणं तनु घनं प्रतनोति क्षुब्धं वृष्टिं सृजन्पुपयितोऽप्य दिवं प्रदह्यै ।
 वैचित्र्यसंस्पृष्टि विधिर्मयमेन कृत्स्ने न प्रत्ययः कृपन पञ्चलविधयस्य ॥१७९०॥ 1790
 कृत्स्नं निर्वर्त्य विभ्रान्त्यै धीरस्वावधतो जनः । विधिर्मयमेन दीर्घांशकार्यमारसमर्पणम् ॥१७९१॥
 आरौनु प्रथमस्य दीर्घमनपसक्तमस्याङ्गिणा नो संत्यज्यत एव पादकटको वायव्यीयोक्षितः ।
 बाहस्यासनरत्निणः कलयतो भारावतारास्त्वान्यारोहेण परेण तावदसहायिणीये वृष्टमूः ॥१७९२॥
 एवमेव भयमात्रं राज्ये निःशुभतां गते । शोकमूको नृपस्यात्र मायिशास्त्रेणहारकः ॥१७९३॥
 वृष्टः सभ्यैः स संभ्रान्तैर्वस्मिन्नेवाङ्गि भूपतेः । यातो भिक्षाचरः शान्तिमरानिर्देसदुःस्थितिः ॥१७९४॥
 भान्तरी लोहुरगिरी बज्रो हैमातुरी पुरा । न्यस्तौ सुस्सलभूयैव यौ तौ सल्लङ्घनलोटनौ ॥१७९५॥ 1795
 ज्येष्ठे नृने कोहभूयैः कनिष्ठं लोटनं दृढात् । तमिहाद्य विद्यामायामभिविक्तमभाषत ॥१७९६॥
 क्षतभानुवृत्तेर्द्वौ राज्यार्थैः सह पञ्चभिः । निर्व्रातं बन्धनादूचे कोशेषु स तमीचरन् ॥१७९७॥
 दूयेन मुष्टेराक्षस्तेत्यसारितभुजः पतेत् । स्वप्याश्विनो योः स्वप्नदृक्कं यच्छेदय पुनरन् ॥१७९८॥
 दीर्घवीःस्वपञ्चमसिभृदुक्तमना नृपः । असौ तत्कांलविपतदुर्वीतोऽवचक्षुर्गितः ॥१७९९॥
 इति संभाव्य दिव्यालैरपि साकूतमीक्षितः । नाकाराचारवेष्टाभिः प्रागवस्थां जहौ नृपः ॥१८००॥ 1800
 न क्षनन्वाभिभूतेन सर्वतोऽसन्नवर्तिना । तादृशा वैशलेनाम्यः सृष्टपूर्वो हि भूपतिः ॥१८०१॥
 पित्रास्य वज्रलासई राज्यं भूयः प्रसाधितम् । अनेनापि हताराति विहितं पैतृकं पदम् ॥१८०२॥
 हारितौ दुर्गकोशौ तौ नष्टनामापि दारकः । दंयादयोषो यवैको निर्धनो कीतवान्धवः ॥१८०३॥
 धनमानान्तकृद्भिरधोऽन्यसनमादधे । उपग्रहपिबे देशे तवैकस्मिन्वतेहिने ॥१८०४॥
 मित्रदुर्गायंसंपत्ताः भोजूताः वज्रिरोपिनः । मित्रमकृतिकं कोशान्मन्यतेतच्च मण्डलम् ॥१८०५॥ 1805
 तादृक्किचनिसीर्णमाहात्म्यस्य महीपतेः । धैर्येण स्पर्धितुं जाने राघवोपि सलाघवः ॥१८०६॥
 प्राक्प्रोषितं हि साध्याज्यदाये निर्वाक्ष्ये च तम् । गुल्यानुभावमस्मार्थस्तिवै च गणयन्गुणान् ॥१८०७॥
 आहूतव्याजिमेकाय विवृष्टस्य वनाय वा । न मया लक्षितस्त्वस्य स्वल्पोऽप्यकारविश्रवः ॥१८०८॥
 काम्नेषु कामनान्तेषु सकामं सानुमं च तम् । मूयः शिवं प्रतिभुत्व स्थातुं सावधि लोभ्यभात् ॥१८०९॥
 एकक्षणानुभूतिस्मिन्संयष्टे छलदुःखयोः । ईदृक्तदृशशमेदादनचोरन्तरं मरन् ॥१८१०॥ 1810
 निवर्तं निपदादानां शक्तिं दर्शयितुं जने । नानोपकरणमयं संनक्षोस्वाच्छिन्नविधिः ॥१८११॥

१७८८. ') च omitted in A; supplemented with C.—') Emended with C; A 'आन्यवै'. १७९०. ') Thus corr. by A, from 'आन्य विर'. १७९२. ') Emended; A 'दीर्घमनप'. १७९५. ') Emended; A 'सृष्टपूर्व'. १८०३. ') A 'कोषो'. १८०५. ') Emended; A 'जितं च'.

- अस्यद्वुत्तानि कृत्यानि वक्ष्यमाणानि भूयते । कोमुष्य बहु मन्येत सामन्ये सति संपदाम् ॥१८१२॥
 धीर्लोभित्वा कार्यशेषं ज्ञातुं राक्षसविस्तरम् । दृष्टोऽ कोट्टनुत्तान्तमाचक्ष्वी लेखहारकः ॥१८१३॥
 उत्सृज्य भाग्यिके कोट्टं वयते मण्डलेभ्यः । सुतोयोगोभवद्वुत्तौ प्रेमा संपत्पमत्तपीः ॥१८१४॥
 1815 मण्डनाभ्यवहारक्षीमौगैवाभौ मद्योपमा । स वृत्त्वा भुत्सवैमुख्यापाश्चामभ्यं व्यवहारन् ॥१८१५॥
 कुल्यानुकम्पिना दृष्ट्युत्पादनादेः स चारितः । देवेन नादाद्वृत्तानां कर्तव्यवृत्तानां क्रियाम् ॥१८१६॥
 मायासुदयनो नाम कावस्थः स्खलवाञ्छितः । मायिकृष्य प्रतीहारो बहूमूलस्य मन्त्रिणः ॥१८१७॥
 पुनो भीमाकरस्येन्दाकरश्चात्रान्तरे समम् । दुपुस्तपस्तत्र तत्र वधं प्रेम्णो व्यचिन्तयन् ॥१८१८॥
 अलम्भो हन्मुमश्रावसरीस्तेः कदाचन । कोट्टादहालिकां कार्यवशादवरोह सः ॥१८१९॥
 1820 कर्म्योरेभ्यो नृपेणात्पावशेषाणवृत्तिना । वैधिं शासनमेतादृगिति प्रत्ययसिद्धये ॥१८२०॥
 कोट्टोक्तसामशेषाणां गृहलेखान्विधाय ते । विवद्वत्संविदः पूर्वमाभिवेद्यत्वा भार्यया ॥१८२१॥
 इष्ट्वा दुर्गासिनिगडं कृत्वा च निशि लोटनम् । सिंहराजस्वामिविष्णुपाताशाभ्येवेषयन् ॥१८२२॥ तिलकम् ॥
 शरदाख्या बभूवेका कापि सुस्तलभूयते । तत्र स्थिताभवत्सुद्रा तेषामनुमतमदा ॥१८२३॥
 नदीर्तिरयोयन्त्रभक्ष्यैर्गता नि ते । कोट्टाजिवाय पर्याप्तं कोट्टाज्वादि जहरे ॥१८२४॥
 1825 सभृत्यैः सप्तमस्तपस्साहसं ह्रमदत्कृतम् । दानेन त्याजिता या सा चण्डालैः प्रतिकुलता ॥१८२५॥
 मेरीगुर्वादिनिर्वाणैर्भिषाः कोट्टवासिनः । कृत्वा राजोचिताकल्पमपश्यस्य लोटनम् ॥१८२६॥
 अदृष्टपूर्वनादृष्टोदाकवेवः स विस्मयम् । निन्द्ये वनाचृत्तामास्वयोगो दीपैः प्रकाशितः ॥१८२७॥
 प्रेम्णः पाथेस्थितस्ताभ्यामानयेहारकोन्तिकम् । सत्तेनौ स्वभुवश्चर्मपासिकाख्यौ च ठुत्तौ ॥१८२८॥
 नदास्ववाहिकास्त्वभङ्गस्तेषामशेषतः । रात्रिशेषश्च 'चन्द्रांमुत्परीक्षा'दुरसीयत ॥१८२९॥
 1830 शतः प्रेमाय दुर्वातांभक्तेयोल्लेखारणः । संताप्यमानयोष्णांनुकरैः रोडुमुपाययौ ॥१८३०॥
 तं प्रतोलीतलशर्म निर्वातिवैरिसैनिहेः । पराङ्मुखीकृतं वीक्ष्य चलितास्त्वान्निकं प्रभोः ॥१८३१॥
 भुत्वेति भुमृष्यया लुप्तं लोहमन्त्रिणम् । विससर्जोदयहारपतिमानन्दवर्धनम् ॥१८३२॥
 भूमिदौ तौ हि कोट्टस्य विवेदान्मदेशजौ । संताप्यत्वादिरन्ध्राणां लक्षगाह्वरक्षसौ ॥१८३३॥
 वनिष्ठश्च पुरं दृष्ट्वा भीतिदायार्चिभिः शिरः । धाम्यमाणं भटैर्भित्तोरासिचैतानदाहयत् ॥१८३४॥
 1835 राजादेशादसद्वैः स्वीभुविष्ठरसी जनेः । नमा पैतामहं देशे दधमानोन्मद्योच्यत ॥१८३५॥
 काते पीम्नोदयोदिक्रभायौ छविषमे नृपः । सिद्धिमश्र्वाधोनिपि प्रणिगीति स्म रिल्लणम् ॥१८३६॥
 स शौर्येत्वाभिमन्त्रयार्थैस्तृष्णादिगुणोज्ज्वलः । तेन शमोपवारयम्ः समभावि जिगीवुणा ॥१८३७॥
 भवितव्यतया दशव्यामोहः प्रेरितोय वा । शतामात्यैरभूजुभूत्सं व्यक्तानुकमन्त्रितः ॥१८३८॥
 क्षीनार्थदुर्गामाद्यैर्विजयैर्लज्जस्य वैरिणः । अनुमेने कृतारब्धोन्मृत्वाग्नीष्मोत्सवे क्षणे ॥१८३९॥
 1840 उदयः कल्पनाभीशो राशोमे पर्याशिष्यत । सर्वोमात्वाः प्रतीहारमन्त्रवच्छन्नुनः परे ॥१८४०॥

१८११. '१) A कोट्ट'. १८१५. '१) Emended with C; A इष्टुत्पासन्'. —') Emended with C; A देवेनाह' with haplography.
 १८१८. '१) Emended; A 'विन्दवत्' १८२२. '१) Emended; A 'वेषयन् —') A, ३. १८२५. '१) Emendation doubtful; A
 'मायाया'. १८३७. '१) Emended with C; A 'और्व'.

राजात्मजहारोहहामरात्वाभिभवा । ह्यैष्यं तस्येववावापि सर्वसामम्युदमया ॥१८४१॥

सर्वेष्ववश्लिक्तानिषिक्तकटको दिवाः । संवरीतुं प्रवृत्ते सर्वोपायैर्विरोधिनः ॥१८४२॥

लुह्मादवः फुलपुरे कोहोपात्तामवे स्थिताः । मयभेदाहवन्मयान्प्रकम्पमनयजिपून् ॥१८४३॥

छस्सलक्षमापतिर्वेदे लोटने तत्त्वनामहात् । वस्मै प्राक्पद्मलेखाक्यां बहुस्थलभराभुजे ॥१८४४॥

साहायकाय प्राप्तस्य तस्य सैन्यैर्हिवक्ष्यमूः । भूराभिधत्स्व मुनेषु प्रत्यवाहि प्रतिक्षणम् ॥१८४५॥

तेषूपदराष्ट्रेषु भवलोलायमानधीः । अङ्गीचके नरपतेर्नाम दण्डं च लोटनः ॥१८४६॥

पतावत्सिद्धमफलारम्भीनामव दुःसहे । काले व्याकुशिरस्माकमुचितास्मिन्नलापवा ॥१८४७॥

धारदारम्वद्धभये क्रमात्काले बलोहिताः । अपारार्थि विधास्यामः सर्वारम्भेण शोभनाम् ॥१८४८॥

हृत्पन्थर्हं लक्ष्मकेण प्रहितं नादये नृपः । अन्ये च सन्निधौ मन्त्रं शाद्यादभयैर्वातिनः ॥१८४९॥ तिलकम् ॥

सर्वाधिकार्युदयनः प्रतिभुत्वं धनं बहु । साहायकार्यमानिन्वे सोमपालमपि प्रभोः ॥१८५०॥

अपाङ्क्तैः स संबन्धबद्धोपि धनलुब्धधीः । हुह्यति स्म महाभाषाविममाय महीभुजे ॥१८५१॥

बद्धार्थो लोटनश्चेत्किं मे संबन्धयेत्तया । अन्यथा भवतामस्मीत्यन्वांन्वक्ष्यामि कैतवान् ॥१८५२॥

हम्ममिवमिंसंभाय सोमपालोभुपाययौ । समर्थये हेतुरासोस्तुज्जेभ्योऽपि कियानपि ॥१८५३॥ युग्मम् ॥

स हि भिक्षाचरौमुखाविशार्थानायितो यरा । सोमपालमुखेनोर्वीभुजा राजविसर्जितः ॥१८५४॥

दुतः प्रार्थयमानस्य तत्पार्थीप्राकस्मितिभुतान् । ऋणिकस्त्रोक्तमर्गेभ्यः प्रदानुमनुब्रूयन् ॥१८५५॥

तदा भिक्षाचरं जानन्हतकल्पमनेन नः । व्यवसनप्रशमे कोपे हत्यवह्नां प्रकाशयन् ॥१८५६॥

मदेन न ददौ किंवित्तोष भिक्षाचरं इतम् । भुत्वा निरुपयोगं स्वं राक्षो ह्यात्वा सशोकताम् ॥१८५७॥

वाग्वेकाहममत्रङ्गोहरवत्यते भयम् । तावन्निश्चय्य संपातोत्सेको भूयोपि मन्वुभाक् ॥१८५८॥

लोटनं बद्धसंधि वः करिष्यामीति भूभुजः । उक्त्वा दूतं लोटनेन दापयिष्यामि काष्ण्वनम् ॥१८५९॥

युग्मभ्यं कथयित्वेति सोमपालं पिकीर्षितुम् । बलितामबलत्वं च सर्वेषां स्वार्थसिद्धये ॥१८६०॥

समं सोमेन तत्सैन्यमभ्यर्पयित्वास्तितेः । मितैरनुगतो भृत्यैर्धोरमूलकमासवन् ॥१८६१॥ कुलकम् ॥

बह्नानीचित्यदुष्पांष्ट्रवर्षदूषितकीर्तिना । भोगलुब्धतया तेन हता बिततसत्त्वता ॥१८६२॥

तुषारशर्कराभुङ्गजलपानादबुर्जरम् । त्यक्तुं भोज्यं मूढु क्षिप्रं काश्मीरं न शशाक सः ॥१८६३॥

सनुषं शुष्कसक्तादि बहिर्भोक्तुमपारयन् । वैस्तैरुपायैः कश्चिद्विराज्यविभिरुतोभवत् ॥१८६४॥

काश्मीरिकाः कार्यशेषमरुद्वा पीभ्यशोषिताः । आकर्ष्य च तदापातमाकुलत्वमगिभिषन् ॥१८६५॥

भुञ्जानैर्मृष्टमांसानि पिबन्निः पुष्पगन्धि च । प्रनीहाराप्रतो हारि मार्हाकं लघु शीतलम् ॥१८६६॥

आनेष्यामो जवास्तुज्जिमहाह्वय इमम् संयुगे । इत्थं विकल्पनैस्तैस्तैराहोपुष्टिकाः कृतः ॥१८६७॥

काश्मीरीकैर्मित्युक्तं खड्गैः सैन्धवकैरपि । अभिषेचयितुं शुकुर्न तेत्युचामिनोपि तम् ॥१८६८॥

भानुव्याघ्र च मुखाय भूमृजं च करार्पणम् । विदध्यां जयसिंहाय वरमित्यभिमानीनाम् ॥१८६९॥

१८४१. १) Emended with C; A सवै. १८४२. १) Emended, A सर्वोपायैः. १८४३. १) Emended; A वेजो. १८४४. १) Emended; A लापवा; C लापवा. १८४५. १) Emended, A प्रत्यवा. —) A, B. १८४६. १) Emended with C; A पतावत्सिद्धम, with haplography. १८४७. १) A, B. १८४८. १) Emended; A सार्वारम्भेण, omitting two aksharas; C साहायकार्यमानिन्वे. १८४९. १) Emended; A अन्ये. १८५०. १) Emended; A तिलकम्. १८५१. १) A पिबन्नि. १८५२. १) Emended; A सैन्धवकैरपि.

- 1870 बह्वर्धमध्वमानेन लोठमेन तिरस्कृतः । सोमपालः पियं किचिद्वाजपसे न्वदर्शयत् ॥१८७०॥
 मयि श्वभुरसैन्यानां व्यव्राणां वैरिविपदे । सज्जे हितव त्वं रन्ध्रमग्न्यप्यसि किमाश्रितः ॥१८७१॥
 इति निर्मलसितस्तेन सुजिः स्वाशंक्रियोचितः । सर्वानुल्लङ्घ्य संनदो द्रजसैन्यपदेभयत् ॥१८७२॥
 जरठांषाडसंज्ञान्धौतज्वरमहाभयः । वरुचिनीमयोत्थाप्य विद्वहौ निशि लक्ष्मकः ॥१८७३॥
 विसृष्टदूताः कटकं नष्टं बभूवुः प्रभोर्जुतम् । केचिदन्वसरन्सुजिं सैनिकास्ते जिवांसवः ॥१८७४॥
- 1875 धौरेणैकेन भूपालसैन्यमन्येन वैरिणः । वर्त्मनः श्वधर्तुस्य तुल्यमेव प्रतस्थिरे ॥१८७५॥
 शास्त्रम्बरपथं वैरिवह्यं त्यक्त्वा यिवांसवः । स्त्रोवीं कालेनकांक्षयेन संकटेन तदन्तिके ॥१८७६॥
 तस्मिन्नहन्त्यस्वलिता वनिकावासनामनि । ग्रामे सैन्या न्यविक्षन्तं लोकैरुद्यावधैः समम् ॥१८७७॥ मुग्धम् ॥
 अनुपस्थादिनोभ्यर्णग्रामकेष्वपि वुलुवुः । भुक्त्वा पीत्वाद्य ते निन्दुनिशार्धमकुतोभयाः ॥१८७८॥
 अथापातं विधिपतिः स्वस्य भाषयितुं हुतम् । क्षोभभृत्सुजिर्भवेत्य नृवेषोषमकारवत् ॥१८७९॥
- 1880 क्षणदशोष पयाम् पलायां चक्रिरे ततः । तैस्तैः शैलपथैः सेना निरवधम्भनायकाः ॥१८८०॥
 विश्राम्वराणि मुष्णहिः पाकेत्यज्जन्त मन्मिणः । भूषकप्येगण्डशैला नामांघातुहवैरिभ ॥१८८१॥
 लुण्ठमानाधमूस्त्रानुं नादधे कथिदायुधम् । तदा तु येन वा तेन स्वात्मा नाग्न्यस्तु रक्षितः ॥१८८२॥
 उत्सृज्य लङ्कवन्नोद्गीर्णकेपि शोणाधरांभुकाः । रक्तस्त्रिजो गवौ प्रापुर्मर्कटा इव पाटवम् ॥१८८३॥
 केन्यम्बरपरिस्थागविकचशौरविपदाः । हरितालशिनाखण्ड इव बातेरिता वयुः ॥१८८४॥
- 1885 भूलयेषुबनार्कीर्णैः शैतैरङ्गुष्ठाविपदाः । केपि आसोत्यपूस्काराः करिपोता इवावजन् ॥१८८५॥
 किं नामोदीरणैर्मन्त्री स नासीत्यत्र कथन । तिरथेवं विपर्वस्तपैर्वैर्धैर्यं पलायितम् ॥१८८६॥
 भूत्वस्कन्धाधिकदोष गच्छन्मूढः प्रधावितुम् । प्रतीहारो ह्यिषोपेर्दुराक्तैष्यलोक्षयत् ॥१८८७॥
 निरंभुकः स सूर्योभुकचत्केयूरकुण्डलः । प्रतिज्ञायानुसज्जे तैः सर्वग्राणप्रधापितैः ॥१८८८॥
 अहमाहतेन भूत्येन त्यक्तः स्कन्धहृषत्क्षतः । स निस्पन्दवपुस्तिष्ठत्सैरप्राहि महाजवैः ॥१८८९॥
- 1890 नवधन्धनशोकार्तशारिकाकुशविपदः । स त्मग्लिरिव व्यञ्जहिंषः संकुचितेक्षणः ॥१८९०॥
 बद्धस्य मे मानधनप्रहर्तुंशसान्तरम् । इमोपिकं ध्रुवं सुजिर्धिरध्यादिति चिन्तयन् ॥१८९१॥
 स्कन्धेभिरौघ्य शिःशोषीकृतमाचारभूषणः । नदहिः सोपहासं तैः सुज्जेरयं व्यनीयत ॥१८९२॥ तिलकम् ॥
 प्रच्छाद्य सत्त्वान्धवक्रं सौभुकेनैव नोर्धितः । बृहद्राज इवेत्युक्त्वा तस्मै स्थान्यंभुकाव्यदान् ॥१८९३॥
 प्रावारिताम्बरं कृत्वा इयाकडं च तं पुनः । धैर्येणाशो जवरिक्त्वैर्बन्धोभिः परिसान्त्वयन् ॥१८९४॥
- 1895 निर्लुण्ठिततुरंगासिकोशैः परिवृत्तः खड्गैः । ननो गृहीत्वा तं भीमसोमपालान्तिकं वयौ ॥१८९५॥
 इमा ध्योन्माङ्गनाक्रीडकडितलविभ्रमाः । भाग्यमेवानुयायिन्यः स्थायिन्यः कस्य संपदः ॥१८९६॥
 आराधनधिया स्वैर्य यस्यामेभोजि भूत्वयन् । गात्राणि कुङ्कुमालेपेहृषार्धवन्तं च स्वयम् ॥१८९७॥

१८७३. १) Emended; A भरतः. १८७६. १) मका written by A₁ in space left by A₁. १८७७. १) Emended; A न्यविशयन्.—) A₁ २. १८८१. १) Emended with C; A नानाधायुः. १८८३. १) Conjectural reading; A स्वत्वान्धवस्तु. १८८५. १) Emended; A तिरथेव. १८८७. १) A स्कन्धः.—) Thus corr. by A₁ from प्रधापितुम्. १८९०. १) A कृषादि.—) Thus A without indicating the lacuna; perhaps read वपुस्तिष्ठति.—) Thus A₁, apparently corr. from वपुस्तिष्ठति; doubtful. १८९२. १) A₁ १. १८९३. १) Emended with C; A कृषादि.—

सोमपात्यादिभिः प्रद्वैः स मासेरेष पञ्चभिः । तेषामये तथाभूतस्तिष्ठत्येकैर्धमाभ्यत ॥१८९८॥
 तुल्योपि पतितचेतोपान्तदयामावयः परैः । वनौका इव वज्रोभूषणोऽकमूको वनाग्नये ॥१८९९॥
 अर्पितं सुजिह्वा सोमपातः स्वीकृत्य लक्ष्मकम् । जानन्गृहीताम्कद्विमीराजिगराह्मन्ववर्तत ॥१९००॥ 1800
 लोटनस्याग्निकादेव्य स भूरिर्माजिकादिभिः । प्रविभुल्य प्रभूतार्थैः प्रसीधारमवाप्यत ॥१९०१॥
 कदमीरा इति प्रसीधारशिक्षापक्षानुयायिभिः । तत्रा न कैरमग्नयन् संयाप्या क्षामराज्यजैः ॥१९०२॥
 तुल्येनापि प्रसीधारवत् राह्म जिघृक्षुणा । भूरि वादिह्यना विसं राज्ञोकारि न तेन तत् ॥१९०३॥
 भद्रमानेष्टमास्तेषु प्राप्तेषु बगरं वृषः । शारितं च प्रसीहारे न पैर्वापर्वैर्हीयत ॥१९०४॥
 यैः सैन्यसर्गैर्द्विराज्यं पुरा भिक्षाचरोकरोत् । वैधाप्युत्पुतिरे राह्मे वृत्स्वानर्तिह मुत्सलः ॥१९०५॥ 1805
 भूभूता संगृहीतानां क्षीतज्वररुजा ततः । तेषां दश सहस्राणि योधानां विपनं वयुः ॥१९०६॥
 विरराम तत्रा देशे न मुहूर्तमपि क्वचित् । बान्धवाकन्दतुमुलं वेतवाद्यमहर्निशम् ॥१९०७॥
 पौरपर्मवृणिभान्नाशेषव्यवहतिस्थितिः । सौतुस्साहहतः कालो नहराज्य इवामवत् ॥१९०८॥
 नानादिष्यन्तरायानैः प्रभिः काश्मीरैरपि । लोहरेय प्रमृष्टर्द्धि राजाहारमजायत ॥१९०९॥
 काकतालीयसंसारलोकोत्तरनुपश्रियः । अकुप्य लोटनस्यासीत्कूर्तिर्नितपतेरिच ॥१९१०॥ 1810
 तदकारपरिक्लेशवैशसाभिज्ञवृत्तयः । भोगेष्टमाद्या भानृत्यभृत्यपुत्रादयोमवन् ॥१९११॥
 मास्थानवर्षी स्थाने वा बहुशुद्धिर्भूतिमान् । स वचःपाकनिष्कर्मव्यवहारो व्यभाष्यत ॥१९१२॥
 छाया निरकुशयतिः स्वयमातपस्तु छायाप्यितः शतश एव निगमसङ्गम् ।
 दुःखं ह्रस्वेन वृषयेवमनन्तदुःखपीडानुबेधविधुरा तु ह्रस्वस्य वृत्तिः ॥१९१३॥
 तारङ्गमुदयावामेर्मासे न्युनेपिके गते । एकवर्षोऽसौ दिव्हो लोटनस्य व्यवधत् ॥१९१४॥
 तमेकपुत्रा शोचन्ती शोकशकुन्तनाद्या । ततः प्रपदे प्रलयं मल्ला लोटनवल्लभा ॥१९१५॥ 1815
 पक्ष्यामभिज्ञमावायां गुणभेदे तथात्मजे । विपद्ये स तथा लक्ष्म्या न कृत्यं क्रिचिदैस्तत ॥१९१६॥
 निःक्षेप्तस्य भूपालहृतमस्य विजृम्भितम् । मोहनी वा भिषः शक्तिर्वदशासीत्युनः ह्रस्वम् ॥१९१७॥
 अकारयन्निर्धनोपि तथा वृद्धस्य कालवित् । लक्षैः वद्विद्याना मोक्षं लक्ष्मकस्य क्षमापतिः ॥१९१८॥
 द्विटवृद्धिपरिश्रमपुष्पवृष्टौ जलैः पथि । तस्मिन्प्राप्ते न कोडासीद्वाद्या प्रत्याहर्ता भियम् ॥१९१९॥
 स लक्ष्मीमहिमसिप्रविस्मृतामिभबप्रथः । प्रभवन्पुनरेवासीन्नियमामुपहृक्षतः ॥१९२०॥ 1820
 धनपलोभनिर्घटसर्वाष्टम्पटादयः । सुजिः साविश्वमव्याजं भजे लोटनप्रभूतैः ॥१९२१॥
 वत्तबान्भागिकक्षतामविधासमपाहरत् । स तस्याद्यविधापायतुःस्थितिव्यवथा समम् ॥१९२२॥
 अभ्यर्च्य पार्थिवं पद्मार्थं चामीतचान्कृती । तस्य सोमलोद्देह्याख्यामुहाहाव तदात्मजाम् ॥१९२३॥
 एवं प्रधानसंबन्धैर्बहुमूलं विधाय तम् । सोम्याहतस्य साविश्वमहस्यानृपयमाययौ ॥१९२४॥
 अभिन्त्यवब कदमीरप्रवेष्टं क्षामरादिभिः । बहुशः मार्यमानेव प्रेरितो नवभूमजा ॥१९२५॥ 1825
 इरथंभूतं कृतैर्यं च सर्वं सीमान्तभूमिभिः । अथ बलवितुं द्युतुं नीतिं पापुङ्क सीससतिः ॥१९२६॥

१९०३. १) Emended, A. लक्ष्मण. १९१९. १) व omitted in A; supplied with C.

- तनोदयहारपतितस्वारम्भे यमीरधीः । अलुप्रखरवः स्तुत्यं चारेतरविद्यामगत् ॥१९२७॥
 तत्रत्यः स हि निर्गुहसर्वस्वोपार्थितोहितैः । दानमानादिभिः स्वाभिकृते भित्तोरितोभयत् ॥१९२८॥
 बनप्रस्थाभिषे स्थाने लोहरादुराधे स्थितः । अखिप्रोष्ठसंयामैर्भेदं निन्दे द्विद्वलम् ॥१९२९॥
 1980 कदाशितानिमित्तमिदं निन्द्या तथेन वा हनुः । भवं लोटनभूषालम्भाभिकेन्द्रार्कादयः ॥१९३०॥
 हन्तव्यांथाक्रिकान्वास्मसुज्जौ न्यस्ताद्ययो नृपः । वेत्ति तत्वेरनेनासौ तदाशक्तिवतेति ते ॥१९३१॥
 संजाते सहजावयावां राह्यां सुस्सलभूपतेः । कुर्मो मल्लार्जुनं भूपं लोहरेस्मिन्निताय वः ॥१९३२॥
 तन्नेमाणमिवाकस्मादभिसंभृतं लोटनम् । संदिदेशाथ तान्भीमाञ्जयसिंहो मरीपतिः ॥१९३३॥
 व्याजेन राज्ञां संदिहं तत्कोहं स्वीचिकीर्तुणा । प्रतिभुतमविश्वलौस्तस्मिन्लैव तथैव तत् ॥१९३४॥
 1985 मल्लार्जुनं लोटनोषं श्लावा शारथ्यथाक्रिकम् । तदाथान्भानुवृत्तुलाथाक्रिकानव्यवन्धयत् ॥१९३५॥
 अवदन्तानूजेन शङ्कां सीस्सलिना मयम् । परं विप्रहराजेन मातिहार्यमजियहत् ॥१९३६॥
 राजा न्यायास्तितृष्येण बह्वसंधिदपायवित् । तत्त्वे दारितं राज्यं तैलैः स्वीकर्तुमुद्यमैः ॥१९३७॥
 विदुष्य भूर्त्तं निष्कम्परज्यः सुज्जेः परिभ्रमात् । मासान्कांशिरसंशोभो वृक्षार्थार्थं लोटनः ॥१९३८॥
 सुस्तिः पद्मरथापत्यं प्राक्कम्पामिनाय वाम् । अनुदाया-विवाहाय तस्यां मातरमागतम् ॥१९३९॥
 1940 आकर्ष्य तेजलादीनां प्रसङ्गेस्मिन्सगौरवाम् । सामाव्यो दार्पितपुरं कृत्तप्रसुद्वता ययौ ॥१९४०॥
 माजिकाथैरथ प्राप्रन्धीर्निर्गन्धं बन्धनात् । मल्लार्जुनः कोहंराज्ये संहरैरभ्यविध्यन् ॥१९४१॥
 उद्धुरैः प्राग्गदामितैः पयोलीतलमागतम् । भृत्यास्ते सिंहभूमर्तुः प्रविशिसूक्ष्मवारयन् ॥१९४२॥
 पठेभ्ये लोटनः भुक्कयोटदयां स फाल्गुने । यथापुञ्ज्यत राज्येन तथैवाभु व्यज्यत ॥१९४३॥
 अन्तर्वा कन्धकां मूढः संपदं चाप्यवीकृतम् । प्रातां परस्व भोग्यस्यं भाग्यहीनः मुशोब सः ॥१९४४॥
 1945 अटित्वाहालिकादिभ्यो देशेभ्यो नष्टशक्तिना । तेन सुस्तिबलात्कोशशेषः कश्चिदवाप्यत ॥१९४५॥
 पूर्वाह्तामिहभूमृदुत्वाप्यकृत्य माजिकः । विनायापतिमहत्वं मल्लार्जुनमरीभुजम् ॥१९४६॥
 तेनातिव्ययिना नव्यवयसा भूमजा कृतम् । मौक्तिकैः पूगविच्छेदे ताम्बूलार्पणमेकदा ॥१९४७॥
 वर्षते विषयैस्तुल्यादाटकं कुहनादिषु । त्यागित्वं तस्य तत्रैवैः सहोषमुदघोष्यत ॥१९४८॥
 प्रजोपकाशोपवितः कोशः सुस्सलभूपतेः । तेनातिव्ययिना स्वैरभ्यनुपव्ययः कृतः ॥१९४९॥
 1950 गजिकावारणम्रोधृषिटजेटादिपेटकम् । साधुन्विधूय सोपुष्पावर्षोष्णः कुर्मतिवैतः ॥१९५०॥
 सप्तसहादितसाद्यदि वा क्लिसाज्जवेत् । इविणं शोणिपालानां जनतोपद्रवार्जितम् ॥१९५१॥
 मजापीडनजं विनं जयापीडमहीभुजः । दास्याः पुत्रैस्तलाद्यैर्वितुषं नवुरन्तकैः ॥१९५२॥
 लोकसंक्षयानोद्धतः कोशः शंकरवर्मजः । प्रभाकरादिभिः स्वैरं जायाजारैरमुज्यत ॥१९५३॥

१९२८. ¹) Thus A; perhaps read निस्त्रोद्यतो. १९३०. ¹) Thus corr. by A, from 'केन्याकारः. Perhaps read 'केन्याकरः'; cf. viii. 1818. १९३३. ¹) Emended with C; A 'सप्यस'. १९३५. ¹) Emended; A अपद्वलनं. १९३९. ¹) Emended with C; A सप्य. १९४०. ¹) Thus A; doubtful, —) Doubtful emendation; A सामान्यो. १९४१. ¹) Emended; A कौहाराधे. १९४२. ¹) Emended A 'शारथ्य'. १९४३. ¹) A फाल्गुने. १९४५. ¹) Thus A; A, 'त्यादि-शिका'; cf. viii. 581. १९५०. ¹) Thus A, in margin; in text 'न्याहृत्तुष्यः.—) Thus corr. by A, from कृपाति. १९५२. ¹) Emended with C; A, नवुरन्तकैः; the reading नवुरन्तकैः, given by A, in margin, has been struck out.

अनङ्गवद्यथाः पङ्कोरङ्गना मुनिर्नाजिनम् । हतुः सुगन्धादिस्थां धनं संभोगभाषिणे ॥१९६४॥

राक्षो यशस्करस्यायाम्बयीचकेतिसंविताम् । अङ्गनायङ्गवैद्यवाशक्तिजननमा ॥१९६५॥

1955

पुर्वैरानाजितं पार्श्वगुप्तिः शान्त्य धनं मृतः । राता जायौषस्विन तुङ्गादीनामभाषत ॥१९६६॥

संभामराजः श्रीलेखाभुक्ताजमपुषैर्भनी । मुषितो व्यङ्गसुहृद्भाषिणिविद्योपाजन्तवृषः ॥१९६७॥

अपत्यवैशासपितृजस्य जवदुर्जिता । अन्तेनन्तमहीमर्तुर्भिर्भुतिर्मस्मदाहभूत् ॥१९६८॥

पुत्रेणापात्रसाचार्या आरसात्तरसा कृतः । कुकलाकौशलोद्भूतः कोशः कलशभूपतेः ॥१९६९॥

सह गेहैः सनं स्त्रीभिः सखा पुत्रैरभूद्वनम् । अथान्ताजैनतर्पस्व हर्षदेवस्य वक्षिणात् ॥१९७०॥

1960

चन्द्रापीडोचलावन्तिवर्माधिर्भनेनिहुरैः । निष्ठा न्याय्यस्य कोशस्य नाचाप्यनुविता क्वचित् ॥१९७१॥

वीरवाक्त्रिकसीमान्मभूद्देवविटादयः । तुर्गिष्ठं पारेभिरे पुष्टां नवे मल्लार्जुनोदये ॥१९७२॥

बन्धविस्थाप्यरीम्भुभुताम्वन्निघटितेऽपिततः । अथ चित्ररथं तुर्गमास्कन्दाव व्यसज्जयत् ॥१९७३॥

हारापादायसोत्सवाधीकारेण प्रवर्धितः । सोनन्तसामन्सजुतः परं फुल्लपुरे व्यधात् ॥१९७४॥

उत्सेहिरे न विताता अपि दुर्मसमाभयात् । मल्लार्जुनचमूर्जये जेतुं तदनुजीविनः ॥१९७५॥

1965

मेदाय कोष्ठमाकूटस्तद्वृत्त्यो राजसंमतः । मल्लार्जुनानुगे रात्रौ हतः संवर्धनाभिधः ॥१९७६॥

सुखासाधेपि तिष्ठन्तः कोष्ठे भयविधेयताम् । कोष्ठेश्वरेन्वगामाने तन्नामित्राः प्रपेदिरे ॥१९७७॥

प्रतिभुतकरो वरसंभिः स व्यवृजसतः । सभाजनाय जनवीं तेषां मल्लार्जुनोन्तिकम् ॥१९७८॥

सा वैधव्यविधिकेन वेधेर्धैर्यशोभिना । कोष्ठेश्वरारीन्सोत्कण्ठांशके चपलयेततः ॥१९७९॥

तस्यां गृहीतविजम्भे व्यावृत्तायां तदन्तिकाम् । हारेषाव ददावूरीकृतं मल्लार्जुनः करम् ॥१९८०॥

1970

आकूटो राजजननीचक्षुरायेण कोष्ठकः । विरसाकपटात्कोष्ठमादरोह भितानुगः ॥१९८१॥

अवकट्टेन सहितस्तेन चित्ररथस्ततः । संभुतयामृतो भूमिभर्तुः सविधमायवी ॥१९८२॥

राजा तु संमन्थ्य ततः मयुक्तादतिशालिना । उदयहारपतिना नीतिं जेतुमरीम्बुनः ॥१९८३॥

वीतास्कन्धो लोटनेपि गते पद्मरथान्तिकम् । नेमेभिनवमूषालः किंविस्थादपसारिकाम् ॥१९८४॥

उदूढबान्धोमलाक्ष्यां तां पद्मरथान्तिकाम् । उपवेमे धृतावाभौ नागपालालम्जामपि ॥१९८५॥

1975

तस्मादहंक्रियामुक्तालेभिरे गूढकैतवाः । भूभुजः सोमपालाया मूष्यभावेन वेतनम् ॥१९८६॥

कविगायनजल्पाकवोधवारणवेष्टितैः । बहवो मुमुक्षुर्तास्तेपि तं राजकीजिनः ॥१९८७॥

स बाल्यास्त्रिपरीपाकप्रभो हृष्टो दटन्बहु । जगे वाक्पवीडिमायेण बालिशैः कुशलाशयः ॥१९८८॥

केतोर्विनामव्रहेतोः प्रदीपं वदन् विना । अविष्टुराकूतेर्दृष्टं तस्यान्यथ न लौढवम् ॥१९८९॥

अत्रान्तरे नृपः सुजिज्ञ संजग्राहोपविक्रमम् । मामून्मल्लार्जुनेनापि भित्तोलाविति चिन्तयन् ॥१९९०॥

1980

निर्वासने प्रवेशे च मधुः सुउज्जेलतोधिकम् । तात्कालिकीं प्रतीहारः शक्तिं कर्तुं चिददर्शयत् ॥१९९१॥

स कम्पनाद्यधीकाररज्जं राजविसर्जिताम् । वितरन्सुज्जये राजस्थानकार्यैर्जजं विना ॥१९९२॥

निस्तोषाय वृथायातसोमपालानुरोधतः । वसीदन्धामहस्तेन निजजुष्टज्जं मदात् ॥१९९३॥

१९६५ '१) A कोषः. १९६९. '१) Emended; A वैद्यव्यं वि.—' Emended; A वेधेनैव. १९७२. '१) Emended; A अर्धकूटम्.

१९७६ '१) A वाक्पिडैः.

[C. VIII. 1956

- आकृष्य पदौ तस्य तस्यामिपतिरौपिणः । आम्बावसान्द्रया दृष्ट्या वस्तपदीषथो स्वधात् ॥१९८४॥ चक्रलकम् ॥
- 1985 भर्षे दिताय सौहार्दे विभूयोदयधन्वयोः । अभंजिन्निहृणः सुउजेः प्रवेधो भतिलोमतान् ॥१९८५॥
प्रत्युद्गमेन संमान्य सुक्तिं प्रावेशवपुषः । देशाक्षिरास्वहृन्त्यारीन्मानसाङ्गान् तत्रिरा ॥१९८६॥
कृतागाः स्मापसौ लब्धक्षणे तीक्ष्णैर्भिरासति । कोष्ठिभरः पलाविह ज्ञानोदन्तस्तदन्तिकात् ॥१९८७॥
आस्कन्दावागते राज्ञि गृहीतमनुजेभ्यरे । स्वपक्षमेदोपहतः सोष देशान्तरे वयौ ॥१९८८॥
लोटनस्तु निजग्राह काक्षिदालम्ब्य ठकुरान् । व्यपनीलाभिषे स्थाने वसन्महार्जुनं बलात् ॥१९८९॥
- 1990 तत्र दृढमसंभाव्यमेवास्य खलु गौरवम् । परिभ्रष्टोपि बह्वक्षरं तमजयत्सदा ॥१९९०॥
जहार नुरांगमुण्डि चकाराहिलिकापणे । मार्गव्रज्रादिमङ्गं च सर्वत्र लोकरोत् ॥१९९१॥
राजराजाभिधानेन डामरेणाधितस्ततः । कद्रमीरराज्यसंगान्यैः क्रान्ताड्यमगाहत् ॥१९९२॥
तद्वेद्य समीपस्थे हते चित्ररथेन सः । तस्मिन्नुपस्थिते प्रवयौ व्यपनीलभुवं पुनः ॥१९९३॥
तस्मिन्नास्कन्धमस्तकद्वयद्वयलिकापामि । भवरोजुमशकोभूकोष्ठे मल्लार्जुनो वसन् ॥१९९४॥
- 1995 भानुव्येण पितृव्यस्य दापयित्वा धनं बहु । ततः कोष्ठिभरो यात्रासज्जः संधिं न्यवन्धयत् ॥१९९५॥
लोहरे विहितस्वैर्यैः गृहीत्वा लोटनं ततः । कद्रमीरोव्यां पपातासौ निजिभृशुः क्षमाभुजा ॥१९९६॥
गिरीनुसङ्गुय काकोठव्रज्जे विहितबान्धवम् । विपत्य मार्गेनुद्गमे बावद्वैध डामरैः ॥१९९७॥
माषाप योर्गं निर्गत्य क्षिप्रकारी क्षमापतिः । सर्वोद्योगेन ते तावदुत्थानोपहतं व्यधात् ॥१९९८॥
क्षेचान्तरे प्रतीहारः प्रापास्तमपरीक्षया । न संपत्स्वल्पपुण्यानामनपावित्स्वभावायुषः ॥१९९९॥
उत्सारणविधयया परिबद्धसर्वहारं गृहे निरुजरोपतया वसन्तः ।
- 2000 संपन्नपुत्रतथिधोमतिप्रयुक्तोर्धिग्मानते न रमसाश्रित्यतेर्निपातम् ॥२०००॥
कुर्वाणोत्सारणं तस्य गृहजा सततं नृणाम् । माहासील्लसद्भ्रमस्य दृष्टे पतितमलकम् ॥२००१॥
उचरितः ह हि निष्ठपुत्रभरः स्वपतिं विज्वरः । विदित्येति न विश्रान्तः स्वपक्षेन मृतसदा ॥२००२॥
बलोठने कोष्ठकैश्च प्रयाते नृपतिः पुनः । न स मल्लार्जुनो नापि कोष्ठको न स लोटनः ॥२००३॥
उग्रनोदयनं पार्श्वस्थितं मल्लार्जुनोवधीत् । तस्यैषु कोष माध्यस्थे स्थापितस्तेन कोष्ठकः ॥२००४॥
- 2005 अनुनिन्द्ये न तं सिद्धं स संभूतबलस्ततः । अभिषेणयितुं क्रोधाह्वायस्तद्वलोठनम् ॥२००५॥
कोष्ठको मल्लकोष्ठाधैर्मितैर्गुकोपि साधिमिः । क्षीर्वां परोष्णीं तत्सेनां निर्ममाधामाबिधीम् ॥२००६॥
इतेषु तेषु संयाते खडासैन्यवकावेषु । वर्षं प्राप्तः सिंहभूमुदेवाद्य स नृपो हतः ॥२००७॥
आकृष्टः कोष्ठमूर्धानं मानमूर्धः परिच्युतः । भग्नप्रतापो भूयोपि समपन्न स कोष्ठकम् ॥२००८॥
विद्युज्व लोटनं तिष्ठन्निर्वैरमनमपुनः । अभिर्वाहितदेवेन तेन ह्यैष स डामरः ॥२००९॥
- 2010 बहुाधिकारिणः मुष्कं गृहताकारि राजवत् । तेन स्वनाम्ना भाण्डेषु व्रज्जे सिन्दूरमुद्रणम् ॥२०१०॥
अनुसंहयोः काचकलशदलयोदिव । क्षणे क्षणे संधिमङ्गस्तयोः समुद्रपथम् ॥२०११॥

१९८४. ^१) A₂ V. १९९४. ^२) A₂ indicates here a lacuna of two aksharas; C तत्र. १९९४. ^३) Emended; A "वसन्". १९९६. ^४) Emended; A "स्वैर्यैः—") Emended with C; A "निजिभृशु". १९९९. ^५) Emended with C; A "शरमापास्तमपरीक्षया". २००६. ^६) Emended with C; A कोष्ठम्. २०१०. ^७) Emended; A "कुत्रापि".

निम्बुविभून्वैर्वापैर्वाधिरानं लोहरेधरः । निम्बे लवण्यं सोप्येन स्पर्धावधिरनकुशैः ॥२०१२॥

डामरेण ततो दस्वास्करं तत्कटकान्तरम् । परार्थायुधपूर्वाधरणात्स्वं कृतम् ॥२०१३॥

दस्वा ह--'रायत्वां विषमैर्धवैरुधैः । एवं तं कोष्ठको मूढः खलोच्छेदं व्यधादिसाम् ॥२०१४॥

वनयादानसंबन्धाच्छुभ्रं मुख्यमन्त्रिणाम् । अधान्तरे नृपो हन्तुं मासिकं स व्यचिन्तयत् ॥२०१५॥ 2015

भासीकजोरतारुण्यतरङ्गितमनोभवः । ह्रस्वकं स हि तन्मातुरीपपत्येन संमतः ॥२०१६॥

आहारावसरे तीक्ष्णाः कृतसंज्ञाः क्षमाभुजा । दत्तप्रहरणाः प्राणैर्मुञ्चानं तं व्ययोजयन् ॥२०१७॥

धुन्वन्नसिपटं बद्धवीरपद्मो रटन्बहु । निर्लुण्ठयन्स तत्तेनां तां तामारमर्दं व्यधात् ॥२०१८॥

अवाशिष्यत् न श्रोत्रमध्यादिन्द्राकरोप्यहो । राज्ञा विषमितलेन रचयानेन स स्वयम् ॥२०१९॥

द्वैतोत्सारितारानिस्तनः सिंहमहीपतिः । संदधे कोष्ठकं मुञ्चि प्राहिणोहिजयाय च ॥२०२०॥ 2020

मार्गस्य धाममात्रेण गम्यस्यास्तिकमाय सः । यावत्तुरंगहरणात्कोष्ठकोनाकुलीकृतः ॥२०२१॥

अन्तर्भेदाकुलस्तावत्पत्यवस्थातुमक्षमः । गृहीतकोशः सत्यज्य कोहं मत्सार्जुनी ययौ ॥२०२२॥

राज्यभ्रष्टः स निर्लुण्ठमानो मार्गेषु तत्करैः । अवनाहोन्मुखो रक्षकशोशे कथंयव ॥२०२३॥

भ्रष्टमष्टादशशरैरेव्यथाष्टमवत्सरे । राज्यात्तेन द्वितीयत्वां वैशाखस्यासितेहनि ॥२०२४॥

शान्ता शिलाभूतस्वरेभूतं विलम्ब- 'ग्यकृत्समिति तूवाशिराः कृतम् ।

ईशेन यत्र तदकार्षुपकर्तुंस्तु तत्रपरः क इव संनिश्चिहिजिह्वः ॥२०२५॥ 2025

मुक्ता इमा इति जलं नलिनेषु लीनं ज्ञातृत्वमेतदिति जायामिनेषु लभम् ।

यज्ञज्ञायते किमपि हन्त विमोहनी सा शक्तिः भियः स्फुरति कापि महाभयायाः ॥२०२६॥

प्रत्यङ्गतप्रहरणा विधिनेषु केपि प्राणेन केचन दृशाप रत्नज्ञान्ये ।

ते केपि सन्ति तु नरेन्द्रगृहेषु हिंसा वाचैव ये विरचयन्ति किलोपपातम् ॥२०२७॥

ज्योतीरसाहमन इवाभितमीधरस्य निर्दग्धुमिन्धनमिवापगतं न शक्ताः ।

पश्चाद्भवेद्यदि स तत्प्लुतायकाशाः कुर्युः खला रविकरा इव भस्मशेषम् ॥२०२८॥

कापिलं हर्षटं कोहं नीतवान्मण्डलेक्षिताम् । उदधैः कोटभृत्यानां संघं कम्पनाधिपः ॥२०२९॥

कुर्वन्शय्यां पुनर्नैतुं मण्डलं तद्यत्तत्वन । दिनानि कतिचित्तत्र यावत्पृथुतिदुर्जनेः ॥२०३०॥ 2030

विदेरक्षयाविषमैः प्रसादावसरो नृपः । तावत्कलुषतां तस्मिन्पुंजपिरनीयत् ॥२०३१॥ तिलकम् ॥

राजा भवन्परः कोस्तु स्वविचारदृढक्रियः । एषोपि शत्रुवद्भूषण धूर्तः प्रनश्यति ॥२०३२॥

शैशवे बालिशप्रायैः संस्तुनैर्जायमर्पितम् । शौढायपि न वा यायाज्ञाज्ञः काण्वैर्गणेरिव ॥२०३३॥

भृत्यान्तरापरिज्ञानमात्रेण जगतीभुजाम् । निरागसो यत्पपातः कष्टं राष्ट्रस्य जायते ॥२०३४॥

२०१३. ¹) A, indicates here a lacuna of one akshara; C हस्तिपदे. २०१४. ¹) Thus or स्व- A₁; C पस्वानयं तैरायत्वां. २०१५. ¹) Cf. viii. 1618. 1980. २०२२. ¹) Emended; A कोहं. २०२४. ¹) Thus A; text evidently corrupt; perhaps read 'हृदयस्याहम'—) Thus corr. by later hand from A₁ 'स्वाहितानि. २०२५. ¹) Thus A₁; C विलुब्धकार्पण्यकृ; perhaps read विलुब्धकार्पण्यकृ. २०३१. ¹) A₁ writes here य instead of तिलकम् (?). २०३३. ¹) A शानि.—) Thus corr. by A₂ from A₁ काण्वै.

संजातवीनसंघनघनघ्नः कमलियादिभिः । अथास्याक्षिगतोत्तर्यं वामभ्यांरिंहण्योप्यमृतं ॥२०६४॥
 अत्येन हेतुनोद्धृतं हितं तेषां च तस्य च । खलपैनुनसैस्त्वयापापु शतशालताम् ॥२०६५॥ 2065
 प्रकृत्योस्तिक्तुस्वेकावहैः समुदरीदिपत् । दुर्मन्त्रैर्धिमईकाप्ये साहदेविस्त्वमुल्हणः ॥२०६६॥
 अ६ भातां सहास्माभिः क्षमते समशीर्षिकाम् । कृतमोचमिति स्वैरं मन्त्रं राक्षस्य सोमहीत् ॥२०६७॥
 विभ्यन्तु भूपतितस्माद्विस्मृणं ब्राह्मभृत्यवत् । मन्त्रस्वैरकवाद्येषु विस्मयेषु व्यचर्जवत् ॥२०६८॥
 स तु धूर्तस्वधूर्तश्चतादृक्षस्वामिवैकृतः । स्त्रेषां धैर्यं परेषां तु संघातं माययातनोत् ॥२०६९॥
 समप्रशक्तिराकाङ्क्षसंस्तवः पक्षयोर्द्वयोः । तस्य तु प्रवयौ सञ्ज्जपालो दानेन मित्रताम् ॥२०७०॥ 2070
 संनदयोः प्रविशतोऽरन्ध्रोऽन्यस्पर्धवा तयोः । क्षणे क्षणे राजधानी वयौ संधमलोलताम् ॥२०७१॥
 सुजिज्जः सम्भूपाणाक्षेपु मदिप्रक्षान्वयुस्तया । महीमानोऽस्वबास्थाने संक्षोभमुदपादयत् ॥२०७२॥
 कृकाटिकान्यस्तदलो हाःस्थेनावेदितो वि सः । तं निर्मल्यं शिलाक्षेपं कोधक्क्षोक्षोकोत् ॥२०७३॥
 तिलितैरिव तान्सर्वैः सोढुं रक्षणमीशितुः । मिथ्या तथ्यमिदोदीर्घं संप्रधाजिः समर्थताम् ॥२०७४॥
 उपावेशयद्वर्धने भूपतिः परिसाम्प्रत्य तम् । सत्यस्मिन्नास्ति नः किञ्चिदित्यन्तस्तु व्यथित्यन्तम् ॥२०७५॥ 2075
 चक्रे मङ्गवराज्यस्थैरथ भायो हिजातिभिः । न सुज्जोः कम्पनेऽस्त्यमिच्छाम इति वादिभिः ॥२०७६॥
 अम्बिकथ विहिषः शङ्कां मन्त्रविजिशि रिह्णः । संनदसैन्वमानिन्ये पञ्चचन्द्रं तदवियम् ॥२०७७॥
 शशङ्के सञ्ज्जपालाच्च तस्माच्च बहसैविकात् । सुजिजरन्धानगगवन्नृदास्य च तत्रिपुः ॥२०७८॥
 आत्कन्धमीत्या निर्मेत्य हयारोहैः समं गृहान् । व्यूढमीको निदन्नातो जगज्जाराध सोध्वनि ॥२०७९॥
 भूपतिप्रातिलोभ्येन वर्तमानस्तदाभवत् । कौटिल्योपि संनदः सुजिज्जना बहसोदहः ॥२०८०॥ 2080
 स्थितमप्रातिलोभ्येन लोचयिन्मनुजेश्वरम् । इति द्वेभ्योपि नितरां द्वेभ्यतां नृपतेरगात् ॥२०८१॥
 तथा स्थिते निक्षीयिन्वामाचल्युस्तस्य विहिषः । बुधुक्षहेतुतां राक्षः स्वगुप्त्यै तेन वा कृता ॥२०८२॥
 अतथ्यं तथ्यवहस्तु तथ्यं वातथ्यवचुपः । यः पश्येन्मूढवसोर्धैस्त्वक्कोनर्थैः कथ्यते ॥२०८३॥
 रज्योमिर्हृतवहपिया त्यज्यते रुष्टिपातः । हयावासाणामितरविषयः स्वस्य संभाव्यते च ।
 वस्त्येकैकं यदिह न मृषा तन्मृषा वन्मृषा तत्तथ्येनेत्यं किमिव न जयैर्हृतयते तत्स्वभूयैः ॥२०८४॥
 राजाय तद्विषयद्विजानन्दीत्यभेयजम् । न्ययुक्तं तस्य तीक्ष्णत्वे सञ्ज्जपालं महीजसः ॥२०८५॥ 2085
 स कापुषयवदीरः प्रहृतुं छद्मनाक्षमः । काङ्क्षुजासिप्य तं हन्तुं तत्र नवैक्षत क्षणम् ॥२०८६॥
 मायाप्रयोगानन्धोऽन्यमुहिदय स्वशतोर्द्वयोः । क्षणे क्षणेमज्जद्ग्रां बाधोऽज्ञास्यिलोलताम् ॥२०८७॥
 प्रयाशङ्क्योदयं राक्षौ सुज्जो जायति पूर्ववत् । अम्बिकथामिकथामं राजधामाभ्यजायत ॥२०८८॥
 राज्ञाविशोचने रिह्णस्य सुज्जोऽमीश्विते । पार्थिवोऽनुमन्तामूढनीशः प्रत्यक्षस्यतौ ॥२०८९॥
 स निर्बिबाहुरामन्ध तत्वेदरास्तुभिताः प्रजाः । संदर्श्य हारपतिना राक्षो नृपया समर्थितः ॥२०९०॥ 2090
 संमन्त्र्य नृपतिं मैत्रीमार्थिना सुजिज्जना समम् । पीत्वा कोशं सञ्ज्जपालः प्राप्नो राक्षौ व्यजिह्वपत् ॥२०९१॥

२०६५. ') Thus corr. by A, from A, समुदरीदिपत्. २०६७. ') Emended; A आस्तव. २०६९. ') Emended with C; A
 'वाच्यः. २०९०. ') Emended with C; A निर्वाच्यः.

- प्रेरणादुल्हणादीनां स्वोत्पत्तिश्च वर्तते । राजन्मुञ्जेरभिप्रायः^१ स्वर्धिनोन्वाननिष्ठतः ॥२०९१॥
 निर्दोहस्योपकर्तुं मते स्थापयि मे नृपः । निर्वास्य रिन्हणं चित्ररथं बद्ध्वा मशपनम् ॥२०९२॥
 लोहाराभिनिरुद्धान्शान्कोशं च भूपतेः । नवेयं संभृतो हन्यां दुर्वृत्तमपि कौष्ठकम् ॥२०९४॥
 २०९५ कार्यापरोधाद्विषयः संबन्धेष्वेव नास्ति मे । दाक्षिण्यं स्वामिनः कृत्ये यस्य प्राणास्तृणोपमाः ॥२०९५॥
 मध्येयं प्रतिराजादिनिर्जयस्वीकृतोद्यमे । युवाविभ्रान्तचिंतोयं नृपभीभोगभाग्यमेव ॥२०९६॥
 साहायकाय हारेणमुल्हणं रिन्हणाभये । कार्यप्राते च मामीशमाकारवितुनिष्ठति ॥२०९७॥
 भूते च मामुल्हण्यथ त्वं चाहं चाविभेदियः । मिलिता यत्र तत्रास्ति गण्यः को नु नृपास्पदे ॥२०९८॥
 इहस्था नवदायादनेकमानीय कंचन । निदध्मोस्य पदे राज्ञो नानुतिष्ठेद्विं यदि ॥२०९९॥
 २१०० गुणाग्रसरणवासाद्वन्धयेव विरा सृजन् । द्विजोयुभङ्ग्या राज्ञा च विनिश्चस्मान्नवीह्वयः ॥२१००॥
 यथाह स तथैवैतन्न श्रेष्ठो नासमर्थता । नौदासीन्यमथैतस्मिन्संभाव्यमभिमानिनि ॥२१०१॥
 निष्पत्तिद्वन्धमावोस्य दुष्टच्छेदो भवेदिति । इयमप्यन्यतस्तावदस्त्वपायधियः कथा ॥२१०२॥
 किं तु दूये यथाकोपमाद्यस्यास्यतोपि वा । निर्दोहस्य वधो ध्यातो योस्यासौ कार्यं एव तत् ॥२१०३॥
 अर्थोयमल्पसत्त्वानामपेस्याभिर्हि मन्वितः । नूनं तेनोपलभ्येत तानावर्जयता धनैः ॥२१०४॥
 २१०५ पुण्यैरपरिहार्यैः स्वैर्जायैर्वा मातृशाममी । जानतामपि जायन्ते निर्मुणा भोगभ्राजिनः ॥२१०५॥
 बालिशान्मुक्तं प्रायश्चित्तमेतन्महीमुजाम् । तन्मोक्ष्यस्व कलं मुहरेतैर्वदनुभूयते ॥२१०६॥
 दुर्गमो भूमिभृन्मार्गो विदेहद्वयैरिव । ... ॥२१०७॥
 तन्वाना व्रतैर्मुष्यं रसनालीत्यशालिनः । परपिण्डोपहर्तारः खलाः कौलेयका अपि ॥२१०८॥
 इत्थं खलोपतापेन प्रयुक्तं तद्वयात्पुनः । असंहार्यं कुकर्मेदं पश्चात्तापाय नो भवेत् ॥२१०९॥
 २११० इत्युदीर्य नृपः सुज्जेः सज्जो व्यापादसिद्धये । तमजागारवच्छश्वज्जागरं चाग्रहीत्स्वयम् ॥२११०॥
 बिभ्रन्मन्त्रसुतेः शङ्कां जिघांशुः सुज्जिरित्यापि । तथ्यं भृत्यवचो जानंस्तस्यौ दौःख्येन पार्थिवः ॥२१११॥
 गत्वा राजं गृहान्यौनसंबन्धं कुरुतं युवाम् । इत्युक्त्वा रिन्हणेनाथ स सुज्जिं समवोजयत् ॥२११२॥
 बिभ्रास्यापि तथा हन्तुं तं प्रसङ्गमनायुवन् । उदताम्यद्विवारात् तत्परोपर्ववशं लुठन् ॥२११३॥
 सज्जपाले गृहाद्वन्मुनाशदुःखिन्यनागते । आशङ्क्य साहसासिद्धिमधिकं पथेतप्यत ॥२११४॥
 २११५ निपत्य वीरशयने सुस्तल्लक्ष्मापसत्किंयाम् । भ्रातरौ यस्य कल्याणराजाद्या व्यस्मरन्नुधि ॥२११५॥
 सैः शरीः कुलराजः स ख्यातो व्यःयामविद्यया । प्राणैरानुव्यमिच्छंस्तमश्चच्छोककारणम् ॥२११६॥ युग्मम् ॥
 स संस्थापयितुं हन्तुं चाप्यशक्यं न्यवेदयत् । तस्याप्रतिसमापेयं कम्पनाधीश्वराज्रयम् ॥२११७॥
 कियदेतस्मिन्प्राणमाधलभ्यं महीमुजाम् । इत्याभाष्य स जपाह साहसाध्यवसायताम् ॥२११८॥
 दिनद्वयमनायासो गृहेभ्यः कम्पनापतिः । न प्रातिभाष्यमभजस्य मृत्योः शिथिलो वा ॥२११९॥
 २१२० विस्मयभृत्यः शृङ्गारनामा चाप्यन्नवीर्यमोः । तं दृष्ट्वांस्तूतीयेति शयनेवगणं स्थितम् ॥२१२०॥

२०९२. ^१) Emended; A 'प्रावर्त्तयितुं'. २१००. ^१) Emended with C; A ब्रजन्. २१०३. ^१) Emended; A च आकोपः; G sec. manu बतः को. २१०६. ^१) A शक्ति. २१०७. ^१) Here two *padās* are missing; C supplements क स नीतिद्वयैरेव. क च ते खलद्वयः. २११२. ^१) Emended; A कुलराजः. २११६. ^१) A, २.

शोभोपयोगिनो भर्तुर्मित्यं सततसेवकाः । कर्तुं साहससाधिव्यं विदुरेण तु पार्थिवे ॥२१२१॥

करे पिनाको मकराङ्कुशनोः शोभाविशेषाच्च सदानुपपन्नः ।

पुराहवे कार्मुककर्म तस्य तत्कालमाप्तेन तु मन्दरेण ॥२१२२॥

ताम्बूलहारकन्याजातनो राजा व्यसर्जयत् । कुलराजं तमव्याजधैर्यासंलक्ष्यविक्रियम् ॥२१२३॥

भुवं मृत्युः पुनर्नाहमागन्ता तत्ततोऽस्य कः । आरंभेति स निन्द्ये न ताम्बूलं स्वर्णभाजने ॥२१२४॥

व्यसनपशमं राज्ञः स्वदेहत्यागयोगुणाः । एवं कर्तुं धतन्तेन्ये निरर्थकौ स्वक्षिताः पुनः ॥२१२५॥ 2125

सगणोऽवगणो वास्तु निहतो नियतं मया । जागर्त्येतः परं देव इत्युवीर्यं विनिर्ययौ ॥२१२६॥

गतस्य साहसासिद्धौ शक्यं शङ्क्यं पलायनम् । ..... ॥२१२७॥

ब्रजन्स्वामिहितं कृत्वा पुनः पश्चात्तिनाय सः । शस्त्रिणौ द्वौ मिषाच्छस्त्रौ बन्धस्थाने परामुद्यत् ॥२१२८॥

स्वयं गृहीत्वा ताम्बूलं राज्ञा प्रहितं हत्यथ । हाः स्थेनावेदितः सुज्जोः पार्थं दहानुगोविशत् ॥२१२९॥

ददशोऽन्धवचैस्तं च मितिः परिजनैर्युतम् । दूधनाथमिवात्यल्यौऽपिररहितान्तिक् ॥२१३०॥ 2130

गृहीतपद्मिन्द्वस्वामिनाम्बूलः सस्मितं स तम् । पृष्ट्वा कृत्यादि नृपतेः सस्कृत्य व्यसृज्यस्तनान् ॥२१३१॥

जनप्रवेशे शाशङ्कौ स स्वग्मागस्तमब्रवीत् । कृतागाः कोपि कैवर्तशस्त्रभृन्मस्तमाभिनः ॥२१३२॥

तत्प्राप्तेपपरम्भूत्याम्बासिवायार्थाधुना तत्र । संमान्या वयमित्वेलेक्षयन्प्रकृतिक्षयम् ॥२१३३॥

सोत्सेकामिव तां वाचं स दर्शयधोरयम् । तस्य क्क्षाक्षरं नाहं कुर्यामित्यब्रवीद्बहवः ॥२१३४॥

स रोषादिव निर्गच्छन्मान्योसाविनि यादिभिः । तं सान्त्वयित्वा तज्जुष्यं दह्या व्यावर्तितः पुनः ॥२१३५॥ 2135

नेनायादि ततः कर्तुं विजगमि वस्तुचोमुतः । सज्जयोरदिष्टा शरप्रवेशं मृत्यवोर्मम ॥२१३६॥

अवशेनेन नेवाथ वीक्ष्य तौ संप्रवदितौ । सहावनामाहुर्भुधुः प्रजिहीर्षुरयतन ॥२१३७॥

वाताय कुर्वी प्रानयो विधेयमिति तान्वदन् । दत्तपृष्ठो निद्रिद्रावस्तल्पे सुजिज्जर्जरी बपुः ॥२१३८॥

गन्वाथ किञ्चिद्यावृत्तो निष्कृष्टश्रुतिको जवात् । माहरत्कुलराजोऽस्य वामे पार्श्वे कृतस्वरः ॥२१३९॥

तस्य धिक्कुर्वन्तौ द्वेक्षमभावस्तुरिकां प्रति । यावत्पाणिः ग्रहरणं तावत्सर्वेपि ते द्रव्यतुः ॥२१४०॥ 2140

विमर्शः पश्यन्तां यावदाशङ्क्ये तत्र नोद्ययौ । स तावदेव सुचिरापेनश्वास इषामवत् ॥२१४१॥

भयत्यक्ताभिमानेषु विव्रुतेष्वनुजीविषु । चकर्ष शस्त्रं तत्रैकः पिम्बदेवः परं तदा ॥२१४२॥

प्रदं स्तौस्त्रिभुस्तुल्यप्रतिग्रहतिभिः क्षतः । धाम्यन्शुतासृक्कस्मात्स मण्डपाक्षिरवास्त्य ॥२१४३॥

स्थितान्दलार्गले धास्त्रि दहशरतमोरयः । जिवांसवः सुजिज्ज्मृत्वास्ततस्तान्पर्ववारयन् ॥२१४४॥

तमोरिप्रतिकुर्वीणा भयमनातेरिभिर्व्यधुः । ते हारे मूलशय्यां तां शोत्सार्थं शयमुद्युतम् ॥२१४५॥ 2145

खड्गेऽनुपलभुक्षुरिकादमाभिवर्षिणः । तान्समर्धमयन्मार्गिरनेकैस्ते विविक्षवः ॥२१४६॥

नैराह्वयेहोतार्यैशतां तेषां संकटवर्तिभिः । पृष्ठाच्छिरवा शिरः सुज्जोरङ्गनेसितपाथ तैः ॥२१४७॥

अस्त्रनिःसरणामिदंशुस्त्रिभुस्तुल्यपुटभुनि । उत्तरौष्ठकचच्छस्त्रसन्धमागपुटद्वयम् ॥२१४८॥

2128. ') Thus emended in C; A आरंभेति. 2129. ') Emended; A 'नोन्वयाः. 2129. ') Here two *pādas* are missing; C supplements इति चिन्तयत्तत्स्वयं नव आसीद्विशुद्धम्. 2132. ') Emended; A 'दृष्टम्. 2139. ') Emended; A 'हास्यम्. 2141. ') Emended; A 'दृष्टम्. 2141. ') Emended with C; A कुञ्जरा. 2142. ') A विमर्शः. 2144. ') Emended; A तान्सं सम्बन्धम्.

- अशोर्बन्धमयमाणास्य लोकस्य प्रतिविम्बकैः । संभाव्यमानसंस्पन्दलोकप्रत्यक्तारकम् ॥२१४९॥
- 2150 स्वपुटस्याक्रमच्छेदाद्गतमांसस्य संधिषु । हरिद्राङ्गिरिषादधानमेदोप्राप्तमिदमस्त्वणम् ॥२१५०॥
भुक्तिभक्तकवचमधु तदेतदिति निधयम् । परे भालनलस्येव दधत्कुङ्कुमविभुजा ॥२१५१॥
तद्दीप्तं तिर्यक्पतनवचकसंभ्यन्तराणिजम् । उच्चलनुमुताक्रन्द्य भृश्याः क्षापि विवृणुतुः ॥२१५२॥कुलकम्॥
तीक्ष्णान्यनुज्व ३भापस्तु तिष्ठन्व्याकुलपीतवरा । बहिर्बीक्ष्य जनक्षोभं साहसं निधिकाय तम् ॥२१५३॥
सुउज्जौ हने क्षते वापि कार्यमेतदिति हुतम् । संनष्ट सैन्यस्यादिक्षस्त तन्मन्दिरवेष्टनम् ॥२१५४॥
- 2155 मिथैव सुजिज्जिर्गिस्तीर्णं इति भुतवता जगत् । स्वयमपाहि भूयेन ततः समरसंभ्रमः ॥२१५५॥
निःसंशयं हनं ज्ञात्वा सुजिज्ज रागोपजीविनः । तत्र स्थितं शिवारथं सर्वश्रेष्ठमन्यधयन् ॥२१५६॥
हिल्लात्मजन्मनः सुजिज्जभ्रातृस्यालस्य कौशलम् । कलशस्त्याणं निर्वैष्यं वाणीयं पुण्यभाषिणी ॥२१५७॥
आक्षिप्यमागैर्मिदवाचैरन्ते वीरोचितं कृतम् । तेन स्वसंशयस्येन सदाचाराण विवृणुतम् ॥२१५८॥
राजौकस्येव तां वार्तां भृश्या स वपलायितः । हतस्य स्वाभिनोभ्यर्णं जिहास्यार्जितं ययौ ॥२१५९॥
- 2160 हारं पदप्रदतिभिर्मञ्जरां राजसैनिकाः । अपसार्य कथंचित् तीक्ष्णः कृष्णवदरक्षिपुः ॥२१६०॥
प्रविष्टस्मिन्नानिर्व्यूढपीडिते मण्डपान्तरम् । लब्धमाणा नृपाभर्णं कुलराजादयो वयुः ॥२१६१॥
हृद्यप्रविष्टो हतवान्त तथैकं महाभटम् । शरैरेव हतो दूरात्कार्यविपरिपन्थिभिः ॥२१६२॥
आयातं क्षुभिते देशे सञ्जपालं महीपतिः । रिहृणं गेलहणं हन्तुं प्राहिणोद्विहितवगः ॥२१६३॥
यानो मार्गीस्पलाय्याव परिक्षुण्णेति रिहृणः । क्षिप्रिकातटपर्यन्तमटित्वा यावदाययौ ॥२१६४॥
- 2165 पूर्वावाहः सञ्जपालो गृहहाराद्विनियतः । उल्लङ्घनस्य पयो रुन्धन्ब्रह्महरजने ॥२१६५॥
तावदेकस्य वज्रेण निहृते दोष्णि हक्षिणे । स्वङ्गप्रशेषे क्षिप्रस्थित्वायुपन्धिरनायत ॥२१६६॥तिलकम् ॥
अगण्यप्रायतां प्राप्ते वशे वत्कीशालादसौ । दिगन्तरेषु स्वस्मिन् देशे प्राप प्रयां पुनः ॥२१६७॥
फलकाले समासवे शौर्यप्रतिभुवाभजन् । स तेन दोष्णा वैकन्यं धियिच्छां विपुलां विधेः ॥२१६८॥
स प्रत्यदुवयावाप्तौ भवेदधिकलो यदि । फलेन तस्य जानीयाद्विच्छां लोकोवमद्भुताम् ॥२१६९॥
पीतामृतस्य क्षतविषहृत्वं न प्राभविष्यद्यदि नाम राहोः ।
- 2170 अज्ञास्यद्विच्छां तदमुष्य लोकः सामर्थ्यभाजः सुचिरप्रख्यातः ॥२१७०॥
वृष्टः शीलाभिधो नृपः पितृव्यः साहदेविना । सख्यहं निहतः साधु -- 'जानत्रगार्मिना ॥२१७१॥
तत्वावर्त्तो विशतो वेदम जञ्जलाव्योषगो हतः । मान्योनुरो भटौ द्वौ च यामिकश्च जगन्ममः ॥२१७२॥
बालं तमवमालोक्य निवण्णस्याङ्गनस्थितेः । तस्यानिर्गच्छतो गेहे रिहृणोपनिमदापयत् ॥२१७३॥
आनीयमानो धूमाग्धो बद्धो मुखैः स सैनिकैः । गृहहारे हतः कैमिद्याकृतैर्गणविक्रयः ॥२१७४॥
- 2175 तस्य प्रयानप्रकृतिक्षयहेनोर्महीपतिः । मुग्धमप्यवलोक्यासीदशान्तक्रोधाधिक्रियः ॥२१७५॥
व्यापाद्यमानाः साकोपं भूपतिरितिरैर्भटैः । उच्चाववाः सुजिज्जमृश्याः कृत्यं सत्प्रोचितं त्वधुः ॥२१७६॥

२१५०. ^१) Emended with C; A कम् - स्वाद्य. २१५४. ^१) A, ३. २१७१. ^१) Before or after साधु two aksharas are missing; the lacuna not indicated in A; C supplements सम्प्रज्ञा.

अनुजौ लक्ष्मकः सुज्जैर्वद्धा वीतः स विक्रियाम् । नृपं वीरसाहयैः कैशिराजधाम्यङ्गने हतः ॥२१७७॥

भ्राता पित्र्यजनस्तस्य संगटाख्यो नृपङ्गने । अटच्छट हव पाणानौचित्येनामुचकृती ॥२१७८॥

प्रविष्टः शरणं बाणवन्द्यैः पयैः प्रमापितः । उन्मत्तो मुग्धमिस्त्वय भ्राता कैशिराजमन्दिरं ॥२१७९॥

सुविजयास्तनु भृङ्गारवृत्त्या भङ्गुरवा हतः । महाकुलीनो विचरवौचित्येन च चित्रियः ॥२१८०॥ 2180

साम्रिकाख्यः प्रतीहारो प्रणितः श्वनकैरहतः । अन्येपि संधिताः सुज्जैस्तथ तथ प्रमिस्थिरं ॥२१८१॥

जात्यवाजिजवप्रापणाः कौष्टेभ्यरान्तिकम् । आसाथ वीरपालाद्या हिवा मृत्सुमयं जहुः ॥२१८२॥

ननःशरदियो वुष्टोस्थानरुद्धनुरंगमः । प्रपेदे संगटभ्राता बन्धनं सुभटामटे ॥२१८३॥

स्रनुष सज्जलः सुज्जैः श्वेतिकभ्यामजात्मजः । उल्ङ्गणस्य तनुजश्च कारागारं प्रपेदिरे ॥२१८४॥

इत्थं राजन्यमात्ये च प्राप्ते पितुनवदयनाम् । नवमेष्टे भुवेः गुरुपञ्चम्यां विश्रवोभवत् ॥२१८५॥ 2185

कार्ये क्षापि विपर्यस्तसत्त्वं संस्मृत्य मन्त्रिणम् । तमद्यापि नृपतात्समृद्योपेक्षेनुक्त्यते ॥२१८६॥

वेतानोत्पापनाम्नश्चलङ्कनाद्विषयवर्णान् । व्यालाशेषाद्य विषयं सत्त्वं राजोपसेवनम् ॥२१८७॥

अनात्मायत्तनिस्तीर्णगुणानां चक्रवर्तिनाम् । शकटानाम्बिषयो विभ्रतः को न भज्यते ॥२१८८॥

अयुक्तं नृपतिः सुविजयश्च मेने प्रजाः पुनः । युक्तं ज्ञात्वा तमुत्क्रिन्तशक्तितं विविदुः प्रभोः ॥२१८९॥

मेने राजा सञ्जपानं कम्पनाधिपतिं ददत् । कुलराजे च नगराधीकारित्वं समार्षयत् ॥२१९०॥ 2190

त्यक्त्वा मल्लार्जुनं धन्यादयौ नगरमपतौ । प्राग्वत्पुनर्जन्ममाते प्रियौ विश्वभ्राभुजः ॥२१९१॥

इतराभयविच्छेदा वीतपारिप्रवस्थितिः । श्रीः सर्वाकारमकरोत्स्थिरं चित्ररथे पदम् ॥२१९२॥

अङ्गुलिचर्मधुर्यापि राष्ट्रं दण्डेन पीडयत् । शर्म नेतुमशक्योमुस्त भूपस्याप्यनकुशः ॥२१९३॥

गन्धर्वानामिधे यानि टिङ्ग हत्वा व्यसर्जयत् । पारविशोकं कौट्टिहस्तच्छिरः पार्थिवान्तिकम् ॥२१९४॥

निसर्गद्वेषिणा प्राप्तप्रतापे नितरां नृपे । तदार्थं तप्यमानेन दुर्ननाप्यावितोसकृत् ॥२१९५॥ 2195

कौष्टेभ्यरेण रभसादत्त्यैः परजनेर्युतः । निशि लौठनदेवः स हाडिप्रामं ततोऽप्यशत् ॥२१९६॥

महाकथितकन्धान्वैः संरन्ध्रे राशि सर्वेनः । बडसंधिलवन्त्यस्तं विसर्जं यथागतम् ॥२१९७॥

उच्चलाद्विवदाशानु राज्यं स रभसं भजत् । निर्मृष्टिभृन्वदाशोपान्मूढो लोकस्य हास्यताम् ॥२१९८॥

तीक्ष्णप्रयुक्तिभिः सैन्यमेदैरन्यैश्च कौष्टिकम् । उपायैर्मुपतिस्तेस्तैस्ततो हन्तुं व्याचिन्तयत् ॥२१९९॥

प्रतिहन्दीव तीक्ष्णानां पाटिताक्षः क्षमाभुङ्गम् । न संग्रासादयत्कुडः प्रतियोद्धुं त्वचिन्तयत् ॥२२००॥ 2200

रक्षैः स्तैः प्रदेशैरादिदृश्य प्रवेष्टुं व्रतनापतीन् । स्वयमुच्चावधैः सैन्यैरचस्कन्द तं पुनः ॥२२०१॥

स भूपं रभसायातं ज्ञान्वाल्पवृत्तं बली । प्राप्तश्चलयितुं तस्यै प्रतापैः परिहारितः ॥२२०२॥

तमे रणं चित्ररथः पृथुसैन्योपि दैवतः । तस्य सैन्यैकदेशेन निन्द्य जयविपर्ययम् ॥२२०३॥

भङ्गेनामङ्गलौकारकल्पेन किल तेन सः । ततः प्रभृत्सुभृद्भवद्वष्टम्भो दिने दिने ॥२२०४॥

रिन्हणादीन्योधविद्या बृहद्व्यस्तखिलानुगः । लवन्धो न्यपनस्ताव कम्पनाधिपतेर्वले ॥२२०५॥ 2205

२१८७. १) C धरिपि नो. २१८७. १) Emended with C; A 'धाम्'. २१८७. १) Conjectural emendation of G. (see. manu); A प्रजाः. २१९०. १) Emended with C; सन्धर्व. २१९१. १) Emended; A महाकुलीनो. २२००. १) Emended; A 'प्रतापः'—?) Emended; A संसत्. २२०४. १) Doubtful emendation; A भङ्गेनामङ्गलौकारः. २२०५. १) Emended; A 'धौली'.

- कनैः शतादपि भट्टैर्वृतो विदुतसैनिकः । सेहे' तस्सैन्वरोषं स गजभोभमिवावतः ॥२२०६॥
 किं वाच्यः स नररथाः प्रवृद्धिं याति संगरे । निजवर्मननुत्तारि वस्य मारि' न वर्मणि ॥२२०७॥
 मन्दीकृतारिसंरम्भमवधम्भेन तादृशा । तं विह्वलावयः प्रापुर्लवन्त्याः सैन्यशालिनः ॥२२०८॥
 तैः सजानीयदाक्षिण्यात्तत्सैरपि संकटे । तस्यैवदुपयोगोभूत्स्ववीर्यापास्तविहिषः ॥२२०९॥
- 2210 काले संतहन् रात्रिजागरः सामनो बलैः । समये ग्रहणत्यागनत्तुक्तिकविकल्पनम् ॥२२१०॥
 लब्धभूम्यपरित्यागो जिगीषोरीहृशुणैः । ब्रतेचुररयोप्यस्य का वीर्याक्रमणे स्तुतिः ॥२२११॥
 अधिष्ठान्मिषभृत्स्यस्तावत्संरम्भपीडितः । पलायनोन्मुखः शीलात्कोष्ठकोषं व्यवहृत ॥२२१२॥
 मार्गेष्वकालप्रातेयपातकदेपु वाजिनाम् । गन्तुं तस्योद्यमं जत्रुः प्रवृत्तया विरोधिनः ॥२२१३॥
 अवमानोपनमोष परिमेषपरिच्छदः । स ययौ ज्ञाद्वर्जं ज्ञानुं राता राष्ट्रादपाकृतः ॥२२१४॥
- 2215 सोमपालोऽथ भूपालनाम्ना पुत्रेण खेदितः । रीर्षहेिराज्यदुःखान्तः शरणं नृपतिं ययौ ॥२२१५॥
 पुत्री दत्तवतो नीचि नागपालस्य तस्य च । अभयं प्रतिशुभाव भूभृदाभितवस्तलः ॥२२१६॥
 बृहद्राजस्य जिज्ञोषं रीक्ष्यहेतुरभूति । स तदापि नास्मार्धदिव्यानौदार्यधुर्वर्धः ॥२२१७॥
 साहायकाव रक्षं सैन्यं दत्तवांस्तं महीपतिः । भूयः प्रतिग्रामनयर्हपप्रशमनाह्वियाम् ॥२२१८॥
 ज्ञात्वा धुनयां व्यावृत्तः कौष्ठकोषान्तरे पुनः । मद्भार्जुनं गृहीत्वाभूद्विराज्योत्थापनोद्यतः ॥२२१९॥
- 2220 अकौपराने प्रातः स कुरुक्षेत्रमवाप तम् । लवन्त्यं कार्यतस्त्यक्तपूर्वधैरो नृपात्मजः ॥२२२०॥
 आहूतो लोटनः पूर्वैर्मायातस्तेन डामरम् । निगम्य तं संघटितं विद्वः प्रायश्चयागतम् ॥२२२१॥
 विजयेद्राशतः पीतकोशोपि नृपतिहिपः । प्रविबिधुपैक्षिष्ट सोमपालो दुराशयः ॥२२२२॥
 आराधनाय भूमर्षुस्तपुषः कौष्ठिकं पुनः । प्राप्तं स्वविषयैस्तेस्तैश्चकुरैर्निरनुपयन् ॥२२२३॥
 अवान्तरे विवरथं संवृद्धायसदुर्ग्रहम् । अनिच्छन्तोवान्तिपुरे प्रायं चकुर्हीजातयः ॥२२२४॥
- 2225 उपेक्ष्यमाणास्ते रपात्तेनागणितभूभुजा । ज्वलिते ज्वलने देहान्बहवो जुहुवुः मुचा ॥२२२५॥
 चरके धर्मधेनूनामुत्तस्थपि तदाभितैः । बह्विं गोपालकोप्येकः कारुण्ययवगोविशान् ॥२२२६॥
 भद्रस्योद्भूतवंशस्य पृथ्वीराजस्य नन्दनः । युवा विजयराजाख्यः सानुजो गाढदुर्गतः ॥२२२७॥
 देशान्तर्तं निगमिषुर्विषमं वीक्ष्य तत्र तत् । व्याजहारानुजन्मानं कारुण्यासुकणालिकरन् ॥२२२८॥
 उपेक्ष्यमाणा दाक्षिण्यस्तम्भितेन महीभुजा । विशाः सविषपाशेन विवशाः पश्य नाशिताः ॥२२२९॥
- 2230 छन्दानुवृत्त्यामात्यानां यत्र रमाभूदुपेक्षिते । कस्तवान्यस्तु रीनानामापचमयिता विशाम् ॥२२३०॥
 यद्वा न्यायोयमन्योन्यस्पर्धया यदुपद्रुतम् । शमिता दण्डयेच्छाम्यं शमितारं परोध वा ॥२२३१॥
 विभूतुलं नयेच्छम्यां दाहर्घ्यसारं विघट्टनैः । कदाचिदोहमश्मानमश्मा लोत्रं कदाचन ॥२२३२॥
 दोषेणैकेन न द्वेभ्यो राजा सधेगुणोज्ज्वलः । यथाक्षिन्नरयस्यान्बहिर्धेयं नावभाति मे ॥२२३३॥
 धर्मः सर्वोपकार्येकलुब्धक्षपणमुच्यते । जघानाजगरं सोपि जन्तुनामन्तकं जिजः ॥२२३४॥

२२०६. ') Emended; A स. २२२१. ') Emended; A सङ्कटिन्. २२२४. ') Emended with C; A सङ्कटावास'.
 २२१०. ') Emended with C; A apparently 'आन्नात'.

दुर्वचदमेस्माभिः कृते तेजस्विनो जगत् । भूयोऽप्यधिकृतो विभ्रमश्च कथित्वाऽथैवजः ॥२२३५॥ 2235
 कावस्थास्व परित्यागद्वन्द्वता जन्तवो यदि । क्षुत्तिवः स्फुरती क्षातवर्णिष्वा ज्वावली न किम् ॥२२३६॥
 संनुपुष्पांश्च स तथेत्यथ तं कोशपीथिनम् । विधापानुसस्रित्स्व हन्तुं चित्ररथं तदा ॥२२३७॥
 कातेस्मिन्धर्मैर्मैल्यकलुषेपि कतेः किल । प्रभाषो भूमिदेवानां शोततेषाम्भङ्गुरः ॥२२३८॥
 ब्राह्मणैरपरिशीलपुर्णपुण्यो न कश्चन । धैर्यमारभते भट्टपुत्रोत्पादनसदृशैः ॥२२३९॥
 हिमानुदेजयन्सुज्जिर्द्वादेवासदृशम् । विधेयैव हगश्चित्ररथो विधापमानकृत् ॥२२४०॥ 2240
 हिमोत्थापितवाक्क्रान्तचिरोसी कृत्स्वा ध्रुवम् । दधौ तस्य वर्षं प्राणान्विता कारणमुत्सृजन् ॥२२४१॥
 कृशानुसादकृत्त विना देशान्धैव ते । तद्वेपस्तुल्यसैवर्षं तदैवासीद्वतानुगः ॥२२४२॥
 अनासादवतश्चित्ररथं द्रुबलान्वितम् । वनरात्रमभूदन्तुर्द्वाभाराथं प्रजागरः ॥२२४३॥
 स क्षयर्षन्तसामन्तसीमानितपयो व्रजन् । क्षम्यद्वरद्वयो दृढवच जनसंवाधमभ्यनः ॥२२४४॥
 तेन साधयैधल्यनिष्ठुरेणैकदा जगत् । सोनुसके व्यतिक्रान्तिनिःभेजिर्नृपदेहमनि ॥२२४५॥ 2245
 धितस्मितस्य स्वस्मांश्च कृपाणां मूर्ध्वधास्व सः । क्षान्त्यनभ्यमस्यैव शारदसीप्रसाहसः ॥२२४६॥
 मुनूरांश्च तत्रास्व वैदल्यनलितस्मृतेः । वज्रान्तचक्षुषौ वर्षभ्यवनं समपद्यत ॥२२४७॥
 प्रजापिनोर्धं राज्ञेति ज्ञात्वा सत्यबहिष्कृताः । विवस्तास्तं तथाभूतमत्यजमनुजीविनः ॥२२४८॥
 तं पीतजीवितं ज्ञात्वा न तीक्ष्णः मादरत्युनः । पार्श्वं द्वितीयनिःभेष्वा भ्रान्तं निधिवेधं च ॥२२४९॥
 न पलायिष्ट निर्विशस्यमार्गोर्णिषातिनः । रात्रौ चित्ररथः शब्दवित्सृष्टौ शोभकार सः ॥२२५०॥ 2250
 प्रमदं भृदमांसादिराज्यभोगपुरःसरैः । सर्वैः कापुल्लैस्त्वासादव चित्ररथानुगैः ॥२२५१॥
 ज्यावाङ्गोटरयस्तस्य भ्राता भीत्या पलायितः । शरणं नर्तकीमिकां ययौ वक्षसापितस्तनः ॥२२५२॥
 नादकमेशितश्चित्ररथोऽयम् महीभुजा । मा भेयीः शारदस्कस्त्वामित्युक्त्वाभ्यासितः स्वयम् ॥२२५३॥
 नृपाज्जवा को निहन्ता शरैश्चास्येति वादिभिः । तीक्ष्णोन्मिष्टो भटेः सोऽमित्युक्त्वा स्वं स्वदशयन् ॥२२५४॥
 पीरो बोधान्स्वधैर्मातलकूनक्षायविक्रमः । विशिष्टिष्ठान्ध इत्याव प्रहस्य चरणे हतः ॥२२५५॥ 2255
 परिधाप्याय साधूनां विनाशाय च हुङ्कताम् । धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि पुनैः पुनैः ॥२२५६॥
 लब्ध्वा लिखिततत्त्वकारणा पक्षिकां करात् । तस्मान्तज्जमवाशंशो श्लोकानेन पावमी ॥२२५७॥
 अद्वयमुमादसीमत्ययुतश्चित्ररथस्तनः । वटप्रणोपि लासतसंधिविधादजायत ॥२२५८॥
 स आसांमन्त्रवाग्वाग्वा विराप्यायकृशाकृतिः । विवेकवानोर्वर्षिष्ठं शयनीयतलेष्वहम् ॥२२५९॥
 मल्लार्जुनं पुरस्कृत्य कोष्ठको विप्रनोन्मुखः । तन्मये तद्वर्षाधे गिरिदुर्गमगाहत ॥२२६०॥ 2260
 मां नामभ्रमं धाम्यन्स्वयंभ्रमसंनोद्यमान् । अभिस्मृताध्वं लोकं पुनर्द्वाज्यवशङ्कितम् ॥२२६१॥
 अकाण्डाभ्युदजाद्येन पीडिताङ्ग हयामजन् । परवक्रोदवेनानु लोकः शिथिलशक्तिमान् ॥२२६२॥
 तददुर्गं तदकृशकोशंमन्त्र सर्वतः । व्यामोपान्तवमयामैः सविधैः स म्बरोपयन् ॥२२६३॥

२२३५. ^१) Misread in C दुर्वचदमे. २२३६. ^१) Emended; A स्वस्मांश्च. २२३९. ^१) Emended with C; A प्र-
 २२५६. ^१) Emended with C; A मैत्रिणा. २२५६. ^२) Compare for this verse *Bhagavadgītā* iv. 8. २२६१. ^१) The text
 of the first *pāda* is corrupt; perhaps read स समवनवज्जु. २२६१. ^१) A "कोप".

- सञ्जपाले यवनकैः स्कन्धाधारं निबध्मि । अनुबहुर्विषोऽस्पन्धासिवातस्तिमितांस्तवम् ॥२२६४॥
- 2265 धन्योऽपि शिलिकाकोट्यपर्वस्तकटकोमवत् । गन्धर्वेही गजरीपुः सिन्धुर्दस्वैव वैरिणः ॥२२६५॥
आवासितवलो राणा मोबास्ते रिन्हूणोकरौ । अटर्षी पर्वटभूकानिवाकौ सुडितानरीन् ॥२२६६॥
तीव्रशक्तेर्नृपस्यैवमारम्यैः स्तम्भितोमजत् । कोष्ठेश्वरस्त्रिचतुराग्न्यासान्धारभूयताम् ॥२२६७॥
क्षिप्तं देवान्ते राष्ट्रान्तरैर्यैकृतो नृपैः । भिन्नस्ववर्गो भूमर्तुभूत्यव्ययीकृतोद्यमः ॥२२६८॥
बालिंश्चास्वावकुशलो ह्यनु नृपि महीभुजात् । स विस्मृतायाः संघातुमैच्छच्छिन्नपदो नृपम् ॥२२६९॥
- 2270 उज्जिनीयैः प्रमोमेन्नु वाच्यं तद्वज्रनाहिदम् । भक्ष्येकायः सञ्जपालस्तस्येच्छां तामपूरयत् ॥२२७०॥
तथार्थोऽपि रिपुं रात्रः संपित्यन्वर्धयसीव सः । पृथ्वीहरप्रयुक्तानां निद्रोहस्य न कौतुकम् ॥२२७१॥
तेन प्रविण्वता राजवैरिणं स्वकराङ्गुलिम् । छिन्दतापि महीभर्तुर्मनुम्रुतेषु न पारितः ॥२२७२॥
कण्ठवद्विश्रुतः श्रावः क्षीरैणोपानहं यवन् । मुक्तवैतोपि भूपालं कर्तुं नाशकवद्विषम् ॥२२७३॥
अस्वीकृतहिंस्रभूमाञ्जनः स हि राजवत् । तत्तत्प्रत्युक्तभूमाञ्जः सर्वं गर्वाद्यवाहरत् ॥२२७४॥
- 2275 भुषाव बद्धं तन्मये दानं मल्लार्जुनं नृपः । अनुबध्मति मज्जानामुदयेभुद्वयान्तरम् ॥२२७५॥
नीवमायः स हि स्कन्धमधिरोप्यानुजीविभिः । अजाङ्गिकतया माणैककुण्वावार्सिनः सहः ॥२२७६॥
ततस्ततो भयस्यावाविस्तीर्णो लोहराभितम् । सार्धैकामिधं धामं प्राप्तो विज्यस्तरक्षिणः ॥२२७७॥
निवदोऽजिगिकाख्येन ठकुरेण महीपतिः । विबंकरं तं च भूत्वं भुषाग्निकमागतम् ॥२२७८॥
वद्वामोरिणा दुर्गोधिर्गतः स कथंन । वदस्तेन पुनः शक्तिः कस्य भाग्यर्थलङ्घने ॥२२७९॥
गङ्गा सुमार्गलुडिता जठरात्कथंदिरेकस्य संवतवतो निवृत्ता महर्षेः ।
- 2280 पस्तापरेण कृतसगरत्नपूर्तिः शक्तो न कोऽपि भवितव्यविलङ्घनायाम् ॥२२८०॥
जिगिके वद्वसंभ्रमिपर्वन्तोपान्तरक्षिणि । रात्रोदयहारपतिः प्रायोजि माज्यनुदिना ॥२२८१॥
तं विना पर्वेगाम्भीर्यपौर्यधुयं मवाधिषम् । लङ्कटे न सवद्वह्यो रात्राज्ञायन्वमन्त्रिणाम् ॥२२८२॥
स क्षतिक्रम्य साबाधमार्गानुमचचेतयैः । तमोरिस्थितमहाक्षीपं क्षमापतिविहिषम् ॥२२८३॥
निष्ठामूयेन धैर्येण शौर्यैसंभावनावहः । सुवन्त तं बहिः प्राप्तं तत्तत्तुक्काव्रवीत्युनः ॥२२८४॥
- 2285 सर्वतो व्यावर्त्ती भर्तुमर्त्ति यो बह्व मन्वते । मद्याभुयो मतिमतामाहृतो लोभनातुरैः ॥२२८५॥
कृता रक्षामणिसमं सहायं त्वारुक्षं विना । ह्यभिर्मे दुर्नरेन्द्रस्व बाल्ये राज्ये बह्व्यल्लैः ॥२२८६॥
दुल्लेक्षाणां भवत्येव निबमज्ञानमास्वताम् । माग्न्यान्तेमन्तदिने जननेनविलङ्घ्यता ॥२२८७॥
शोभते वधिरातामजमज्जलो ययोदये । तथा दोस्तमये भास्वानिव वन्द्यः स भूपतिः ॥२२८८॥
धन्योऽथारो यस्यासीत्सुभ्रवत्यौराङ्गनाजनः । उदयेस्तमयेषुये रागव्यप्राप्त्यरोमणः ॥२२८९॥
- 2290 पदे प्रयोगं लब्धार्थं किंचित्कृत्वा कुलीनवत् । अहं कविरिष गौडः प्राप्तो निर्मूर्खिमूढताम् ॥२२९०॥
सत्यंकारोभुता भूत्वा विपत्तां त्वान्वद्वसितिम् । साध्वत्वापतिवृत्तेन वरेणैकेन मे भवान् ॥२२९१॥

२२६४. ^१) A. स्कन्धा २२६५. ^१) A. सिन्धुरस्वैव. २२६९. ^१) A. बालि. २२७१. ^१) Emended; A. स्कन्धम्.—^२) Emended;
"बहुभावा स नि". २२७५. ^१) Emended; A. क्षि. —^२) Emended; A. माचय. २२८९. ^१) Doubtful; A. क्षय्ये;
cf. viii. 2276.

इत्युक्त्वा प्रत्ययोत्पत्तौ संसृष्टं स्फाटिकं ततः । सपीडं पुरतो हारपतोर्लङ्गमुपावयत् ॥२२९२॥

अच्छलाह्वसंमर्दप्रासभूलेपुर्वापिणः । योधान्कोबुं वरं भार्यं मानवाचूनमिच्छति ॥२२९३॥

इति संभाष्य संसृष्टशिवलिङ्गः स वाडिष्ठतम् । वरं तत्सरोररीचके स च भूमौ जगद् तम् ॥२२९४॥

आकृष्टदृष्टिरहतः क्षमाभुजोन्तिकमक्षतः । यथेदृगेव प्राप्नोषि तथा स्वामर्षयेधुना ॥२२९५॥

2295

कार्पण्योपहतं तस्य वधः भुत्वा वपाजडाः । सर्वेष्वर्षीमुख्यास्त्युर्जुष्टपार्श्वः पल्ला इव ॥२२९६॥

अन्तक्षणस्ततो भिक्षोः स्मर्यमाणः सचेतसाम् । विकासहेतुतां प्राप स्वस्वस्य मनसः पुनः ॥२२९७॥

मनुष्यवाद्यामाकडः पक्षं निन्ये स निस्त्रयः । तेन स्वपातितांशोकानपि पश्यन्नविक्रियम् ॥२२९८॥

अहीनाहारनिद्रादिवैषम्यः पशुवत्पथि । कृप्यमाणः स केनापि न विकल्पेन पश्यतो ॥२२९९॥

पश्यन्नानीयमानं तं गोमृमिस्तादृशं जनः । द्वाद्वाद्वयधासीन्नाभ्यनन्दश्च भूमजम् ॥२३००॥

2300

उवाच आनुकम्प्येस्मिन्नन्मन्येष्ठस्य भूपतेः । नैतावद्भाति नैर्गुण्यमनुजे पितृवर्जिते ॥२३०१॥

असेचनकमेतस्य मेचकाज्जदो वपुः । हेरागर्भमनिस्त्रिशयेताः कः कर्तुमर्हति ॥२३०२॥

पूर्वापरानुसंधानबन्धस्तं दृष्ट्वांस्तदा । विस्मृतागा नृपं तपदिदृश्यालमताध्वनि ॥२३०३॥

गणना काष्ठ वा बालवालिंश्चादौ विधीयते । न निवृत्तैरेकार्ण्यं महतामपि सर्वदा ॥२३०४॥

भोनृणां धुनपाञ्चालींश्चिह्नकृत्वादि भृग्वताम् । पाण्डवेभ्योपिकः कोषो धार्तराष्ट्रेषु जायते ॥२३०५॥

2305

कुलूपां क्षतजापाने भरोरोर्मूर्पताडने । भुक्ते पाण्डवविह्वलेपानिष च हृदये ॥२३०६॥

परावरजः कार्वाणं न कश्चिन्मध्यमं विना । तटस्थेनुभवाभेदस्तत्र तत्र कथं भवेत् ॥२३०७॥

स गौराजोदयवज्जैः क्षिप्त्वा ह्युत्सुक्मुहुरन् । युष्माधिक्यो मृत्पात्रं सायं नगरमासवत् ॥२३०८॥

न्यधत्ताध्वुनाभुक्पञ्चदश्यां महीपतिः । एकादशेभ्ये तं रक्षितयुतं नवमटान्तरे ॥२३०९॥

त्यक्ताहारस्य च निशाः पञ्चवृत्तस्य ताम्रतः । पार्श्वे जगाम कादम्बाचारणस्पर्शनायिनः ॥२३१०॥

2310

अवादीदधितं तस्मै प्रतिभुभुवुभेभ्यः । द्रोहावेकान्ततो बध्नी स चित्ररथकोष्ठकी ॥२३११॥

राजा निर्जमुपः स्तोर्वी कोष्ठकस्थाय बन्धनम् । विधिल्लः पञ्चपानामाभिल्लहणादीनचवुवत् ॥२३१२॥

सर्वेषु गलितीजः स स्वयं राश्वयमस्पृगे । अथ तं रिल्लहो दोभ्यां क्षपं पाह इवामहीत् ॥२३१३॥

हतशयः स बलिनस्तस्य दोषपञ्चराजन्तरे । तस्याववेष्टो विद्वान्यो भूतेनेवासनीकृतः ॥२३१४॥

भानृष्यो भिः खराजाक्यः कुलराजस्य कोपनः । भृभृजस्य कृपायास्व निर्दिभेदकृकाटिकाम् ॥२३१५॥

2315

परध्वेन मूर्ध्वेन पृथ्वीपालश्च ताडयत् । राजकीजी स च क्रोपाव्यविधित महोभुजा ॥२३१६॥

कृकाटिकास्थितं जातमर्मवेधोपवेदितः । विवेष्टमानोर्बानिष्ट शितौ स दधितोस्ततः ॥२३१७॥

महाबलैः कमलियप्रमुलैस्तस्य सोदरः । वतुलकः पातितोऽनुष्यो गण्डशैल इव द्विषे ॥२३१८॥

विलोक्य वैकलयही बहौ तौ स्वामिनौ तथा । कृष्टासिधेनुकृत्यौ द्विजन्मा मल्लकामिधः ॥२३१९॥

उवाच येन प्रहरन्स भूपतोपजीविषु । अंतर्कर्ममाणस्तुमुलं राक्षैवातस्वतापवत् ॥२३२०॥

2320

२२९१. ^१) A मा. २३००. ^१) Emended; A जगः २३०४. ^१) A "वालि". २३१९. ^१) A नि. २३१९. ^१) Emended with C; A स्वामिनी.

- नृपात्मिकादापतनस्तांस्तान्मन्त्रं महाभटान् । अथावत्साविधेनुत्सं कुलराजो महीजसम् ॥२३२१॥
 प्रतिग्रहितुः, सिमापतत्पाणिमपारबन् । निहन्तुं संहरोधेव भित्तौ व्यावामविस्व तम् ॥२३२२॥
 अपयानुमवस्थातुं महन्तुं वाप्यशङ्कन् । तस्यै च, बहसंधानः संस्तभैर्ममविक्षतम् ॥२३२३॥
 चरणास्तात्नोस्तात्तदोःशब्दमुक्तारोन्तिकम् । धाविते पद्मराजेष मल्लकोसिपरीक्षणम् ॥२३२४॥
 2325 आहस्तकुलराजोऽप्य तन्परम्प्रेष वक्षति । ग्रहस्य गच्छतः पाणेः स तस्याङ्गुष्ठमक्षिणम् ॥२३२५॥
 तौ विजङ्गराजौ' रणोष्णनिषिद्धे ग्रहरत्नमौ । तस्मिन्प्रतिग्रहरति शिखं ग्राहरतां ततः ॥२३२६॥
 स धीनप्यमियोक्तृस्तांस्स्यक्ता वृक्षममागतम् । चतुष्किंकाहारगतं राजानं समुपाह्वयन् ॥२३२७॥
 तस्मीभूते नृपे शीघ्रमनुधावन्ससंभयम् । चकार कुलराजस्तं स्किगस्थितिर्निर्जयम् ॥२३२८॥
 ततः सर्वैर्वृतो योषीः क्षीबाक्षीवान्स सत्वरम् । हस्ताभजरीदश्यां रक्तस्वम्योचरच्छदाम् ॥२३२९॥
 2330 जीवव्यापन्नतस्वामिप्रीक्षितः क्षाप्यविक्रमः । स एवाप्तृहणीयान्तक्षयो कीदृष्यगण्यत ॥२३३०॥
 बहिः कोष्ठकमृत्वेषु विदुष्वदरित्रताम् । परं जनकचन्द्राक्षयो धैर्येणोपाह्वयाम् ॥२३३१॥
 निरावुषो राजभृत्याकुलैकस्तात्पर्यधम् । स ह्यनुज्ञावदूतत्वं नवम्भूरीन्ध्यामन्तिके ॥२३३२॥
 विद्यासोत्सव्य चण्डांभुमण्डलं परभुः करे । सुपुण्यासंविभागार्थं शशिखण्ड इवाविशत् ॥२३३३॥
 नाद्राक्षम नाशौच्य वापि बद्धे भर्तुरि वसदा । कोष्ठकस्य बधूरव्यतिष्ठमानवती सती ॥२३३४॥
 2335 जीवन्भूयोपि लभ्येत त्वया स पतिरित्यती । बन्धूनामवधीर्वाक्किं प्राविशद्यजुताशनम् ॥२३३५॥
 समर्थायोदिदामेवतर्षैकलिचिचवृत्तितः । तस्याः सतीलोकगायाः पादाभ्यां पादितोनतः ॥२३३६॥
 वसन्तस्य ह्युता धन्योदयभातः पुषोप सा । भुविर्नशाभिमानेन न ह्यामरबभूवतम् ॥२३३७॥
 लब्धन्यलतनाः कुतुर्धैर्येपि धनेच्छया । धामकार्यकुतुम्भादीप्रितम्बामोमगमिनः ॥२३३८॥
 मतिव्यामोहनिर्मुहवैरुष्यस्याभिमानिनः । तयानुगाभ्यां च कृतं कोष्ठकस्योपकैः शिरः ॥२३३९॥
 2340 वृद्धगणोपि किमिसाद्रुतः कैरपि किलिबैः । निष्पाणो गणराजेण कारावां कोष्ठकोभयन् ॥२३४०॥
 अथ चित्ररथः शोषकृशः कलुषितं नृपम् । भुत्वा मल्लार्जुनेनाभूजवाहव्यन्तदुःस्थितः ॥२३४१॥
 पत्नी तस्यैकभार्यस्य मिया सूर्यमती सती । परलोकाविधिः पृथे विभज्यप्रतिभूरभूत् ॥२३४२॥
 देहे धाप्यहताप्याये गेहे गतपरिमहे । पत्न्यै धैमत्यकलुषे नेषदप्येष विधिये ॥२३४३॥
 तीर्थास्थितस्य न स्यान्मे सायलोपवसिन् नृपात् । इति संश्रित्य स प्रायान्मिषान्मर्तुं सुरेश्वरीम् ॥२३४४॥
 2345 अथ नानार्थभूषिणं धनाधीशाधिकभियः । स्थानास्ततस्ततस्त्व पाथिबोपाहरच्छ्रयम् ॥२३४५॥
 कनकाङ्गुकांसनाहवाजिरत्नानुधाविभिः । स्वा स्वा प्रकाशिता लक्ष्मीः स्पर्धयेवाधिकाधिका ॥२३४६॥
 लोहरशोषमम्योष्ठाविनो राजपादपः । तल्लक्ष्मीशैलतटिनीसेकेनाप्याविनोभवत् ॥२३४७॥
 विग्रहे चिरनलेपि श्रीकल्याणपुरं न यः । वनवासोचितवासः शास्त्रैः सौभर्मिवात्यजन् ॥२३४८॥
 धैर्यवत्कान्तुपुलेव विन्तापाङ्कुरवतत । बन्दीकृता नरेन्द्रभीर्मादिद्रा वस्य मन्दिरे ॥२३४९॥

२३२३. ') Emended with C; संस्तभैर्मम. २३२६. ') Emended; A विजङ्गराजो. २३४६. ') Emended; A सायः
 लो-मिषा'; C सायुरीन्ध्यामन्ति.

राजा प्रयुक्तं विशाव विजयः स भवोद्भवः । नीरुमानन्दनामभवधीतेन चावधि ॥२३५०॥ [तिलकम्] 2350
 इत्थं स पश्ये तादृशजापालनशालिनः । सर्वोत्साहमयोनेहा जयसिंहमहीभुजः ॥२३५१॥
 तीर्थस्थिते चित्रये पादाग्रपद्मैविणी । भृङ्गारजनकावास्तां तद्वत्वी ध्वजचक्रिकी ॥२३५२॥
 प्रचुरोत्कोचहोनेन स्त्रीकृत्य नृपतिं ववी । भृङ्गारो मयजनकः स्वाभित्रीभोगमागिताम् ॥२३५३॥
 विरघवलितं हारमुदये निरधे पुनः । मेघकाठः सरित्पुरं प्रवीर इव पार्थिवः ॥२३५४॥
 अवद्वभोग्यवृष्कर्मदक्षमर्मव्यथभिरम् । कथाशोभोभवचित्रयो मासैरषाढभिः ॥२३५५॥ 2355
 हास्यावरोप्यविकृतो विकृतो नपास्यो दुर्गन्धिरेव निजजोपि गृहीतवाक्यः ।
 पूर्वाभुजाग्रजिवो भवति प्रभावाद्यस्य स्तुमस्तमनिसंस्तवममनकर्मम् ॥२३५६॥
 निम्नैराघुतनाधैर्येभ्यः प्रागभीष्टताम् । बाल्ये दुर्ललितस्यागाङ्गमर्तुधिवचेतनः ॥२३५७॥
 विसृज्यमानः संघमसाक्षाज्येन दिवानिशम् । क्रमास्वीकृत्य ताम्बूलं तेन चित्ररधान्तिकम् ॥२३५८॥
 दुस्तैः कृत्यान्तराक्षत्वं प्राप्रवाप्राप्तो मतः । तदन्ते घटयन्नाक्षस्मद्व्यामकोशदर्शकान् ॥२३५९॥
 तदा सर्वोत्साहोपमन्त्रिभूये नृपास्पदे । सज्जकस्यात्मजः प्राप भृङ्गारो मुख्यमन्त्रिताम् ॥२३६०॥ [तिलकम्] 2360
 तस्य वैधमताभ्यस्तकुरेटेरपि दुष्कृतम् । नातुः पात्रार्पणात्तुच्छव्यागित्येनापि संपदः ॥२३६१॥
 बोधित्वाशिपुभोग्येन धन्यमन्योपि सोभवत् । धान्यदानवदान्यत्वं गुरुगमाजगाम वत् ॥२३६२॥
 पीठं कृतवतो कर्च्यं संयाज्य रजनैर्भिजैः । विद्यमानं सुरेश्वर्यां सायुज्यं तस्य युज्यते ॥२३६३॥
 उर्वोदीरपि नावीग्निर्द्योनुगन्तुमशक्यत । आषाढचामाद्यसंभारो निविडद्विगव्ययः ॥२३६४॥
 नन्दिक्षेत्रे स तत्रायैः प्रणीतश्चण्डिकादिभिः । तेन कालानुसारेण पोविनः पञ्चवाः समाः ॥२३६५॥ 2365
 नर्मोद्गतायां निःसारो ज्ञातो यः सोधिकारभाक् । अचिन्त्यकृत्यकार्योसीत्स्वामिनेहप्रभावतः ॥२३६६॥
 केलीसज्जैर्भुवनिकरजैः कण्ठभूवादशायां वस्त्राणां च नुटनमसकृत्समाधरेष्वासकृदौ ।
 सोप्यादिष्टस्विपुरिपुगा शप भङ्गं न भोगी शक्यथापवी कचन न परो भर्तुराज्ञाप्रभावात् ॥२३६७॥
 तं च रिन्हणधन्यो च समाभित्येतरेतरम् । कार्यं जनकभृङ्गारावुत्कोचिनापजहनुः ॥२३६८॥
 कदाचिज्जनकं बद्धा साधं भूषणमौक्तिकैः । सपुत्रदारं भृङ्गारो वाप्यविन्दुनमोचयत् ॥२३६९॥
 स तं च जानु निविद्य मानहीनमकारयत् । क्षरद्वर्षापितोत्कोचधनार्थाधितमैधुनः ॥२३७०॥ 2370
 अक्रुद्धनखनिर्वर्धनैर्नितानामिकोर्मिकः । बदन्वामोत्तरौष्टापोदञ्चभिः कुञ्चितेक्षणैः ॥२३७१॥
 भूमङ्गोदेलितं वलीनिस्त्रोचनललाटम् । पुनरेकस्त्वोर्लब्धकार्यो लोकमहासयत् ॥२३७२॥ [तिलकम्] ॥
 अय्यक्ताक्षरवामौक्ष्यमीलितान्तो रटम्बहु । वसन्सकरतारं च संपद्यो व्यमाव्यत ॥२३७३॥
 सोल्लेखप्रतिभोसीततत्त्वानां हास्यवस्तुनि । कथाशरीरं पर्याप्तं नेत्र्यां क्षिप्येतसाम् ॥२३७४॥
 सर्वस्मिन्वस्तुतोवाचि काले विगतयोग्यते । जाने गृणन्ग्रां मुल्ये भृङ्गारोहैस्त्वयस्मीताम् ॥२३७५॥ 2375
 यः सर्वकषणिकश्चेदमुषीकः क्षमापतिः । धुर्यतां धर्मचर्याभिर्गतः ह्रूतशालिनाम् ॥२३७६॥

२३५०. ^{१)} A, १. २३५०. ^{२)} A, ४. २३५१. ^{३)} Emended; A वृष्कृतम्.—^{४)} Thus A; RG C नातः. २३५२. ^{१)} A 'वर्णम्'.
 २३५३. ^{१)} Emended with C; A कर्च्य. २३५४. ^{२)} Emended; A भृङ्गार. २३५५. ^{३)} Thus A; C emenda कक्षरणा.
 २३५६. ^{४)} Emended; A कृतमन्त्रः. २३५७. ^{५)} Thus A; perhaps read with C 'विहित'.—^{६)} A, १.
 २३५८. ^{७)} Emended; A 'क्षर'.—^{८)} Emended; A न वृष्टा.

- लम्बोपरिचारेयधके व्यापयुपक्रियाम् । रावयस्व इत्याहोलावत्यमिव सन्धनः ॥२३७७॥
 गुह्यसिद्धिजान्मथमभूत्पचितपापि यः । प्रतिपत्त्या संविभेजे संविभाग्यकुटुम्बकम् ॥२३७८॥
 मासाशान्विजयेशादिवेदमावस्व भुञ्जीः । छपाशान्वे निम्बे च पन्थः किलासगुल्यताम् ॥२३७९॥
- 2380 मठदेवगृहारामग्रहकुल्यादियोजने । जीर्णोद्भूतिम्यसनिनस्तस्य विन्या निरन्तरा ॥२३८०॥
 सङ्गर्हाशितविशेषकार्यः सङ्गस्यवारिणाम् । स क्रौर्यधाम पर्याप्तमीहमप्युच्यते जडेः ॥२३८१॥
 विश्वाप्यायनसप्तसिन्धुभरणप्रज्ञादिसंशीलनप्राप्तं कृत्वमुदात्तमेकसमयोपात्तेन दुष्कर्मणा ।
 स्वःसिन्धोर्लघुतां गतं सगरजभेगीवितास्पर्शना ता येन जनाः हमशानमिव सा योग्या किलास्मां स्थितौ ॥२३८२॥
 तदन्तरे शिवरथो हिजः प्रचुरवक्रिकः । कायस्थपाशः पाशेन गतं बद्धा व्यपघात ॥२३८३॥
 इत्थं पृथ्वीपतिः कृत्वा तत्तत्कण्टकपाटनम् । अनेतविश्रं सौजन्मनिग्रे व्यथित मण्डलम् ॥ २३८४॥
- 2385 विपश्चाद्वरणापावभायेन पृथिवीभुजः । तैश्च्यमायान्ति जीमूतमुक्ता रविकरा इव ॥२३८५॥
 परिणाममयोऽस्त्वं राजरत्नं त्वत्वं नृपः । माधुर्याधिक्यमुत्पाकी ब्राह्मणमुद्वाहयौ ॥२३८६॥
 प्राच्यतयत सातत्यात्कनुम्बिततदक्षिणान् । विवाहतीर्थकावादीन्महितांश्च महोत्सवान् ॥२३८७॥
 संविभेजे स्वसंभारैः स क्रिया धर्मचारिणाम् । तेजोभिः कुलशैलानामोषधीरिव चन्द्रमाः ॥२३८८॥
 प्रतिज्ञातं क्षुणोद्वाहप्रतिष्ठावै पुरीकसाम् । तेनौपाधिकसामयीदानमव्यभेदसा ॥२३८९॥
- 2390 हाक्यामाकराः कोशवृन्दे ये भराभुजात् । नवीचक्रे पुरं सर्वे स्थापीनान्स विधाय तान् ॥२३९०॥
 मञ्जतो राजकार्येषु तत्प्रवित्तिहेराचने । विस्मिर्तेर्यस्थिते तस्य मिठा काठा मुनेरिव ॥२३९१॥
 प्राज्ञाहारम्भ सावाह्वपर्वन्तं वास्य दृष्टते । न तत्कृत्वं गता यत्र नाध्यस्तत्वं विचक्षणाः ॥२३९२॥
 भविचारान्धतमसे विद्या व्यथोतताम्बरा । जयापीडादिमेषभीतीदामन्या विलोका ॥२३९३॥
 तेन भिन्नं तु विश्राण्य स्थास्तुं रजस्रमामिव । गुणवैशिष्ट्यविवस्व प्रकाशोन्मत्तः कृतः ॥२३९४॥
- 2395 क्षुरयो येन ---' विक्षतक्षेत्रसंपदाम् । प्रामाण्यमामहाकैन्तुं सान्वयाः स्वामिनः कृताः ॥२३९५॥
 विदुषां विततोत्सेयसौधास्तद्विनिता गृहाः । व्यामाः समर्पिर्भर्तुमुत्कर्षमिव मूर्ध्नि ॥२३९६॥
 प्रतिमामभवे प्रक्षोपत्रे न पथि पान्धता । साधैवाहं तमालम्भ निदोषा विदुषां स्थिता ॥२३९७॥
 आसीद्यथार्थराजस्य श्रयानस्याप्यतिविधः । कामं लिङ्गाभिर्वेकाभ्यः संक्षोभप्रभवो ध्वनिः ॥२३९८॥
 निग्राणस्य तथा वेणुशीलाविपरिहारिणः । इवितं तस्य निर्दोषविहङ्गमल्लविकल्पनम् ॥२३९९॥
- 2400 काले श्रीललितादिस्यावन्तिवर्मादिभूमुजान् । सिद्धं न वस्तुविद्यादि निडां तदभुना गतम् ॥२४००॥
 मठदेवपृथ्व्येवं स्वकालमभवेयु यन् । सर्वेभ्येव कृता तेन निर्व्यपावा व्यवस्थितिः ॥२४०१॥
 रक्षादेव्या वृढास्त्वमर्तृवल्लमताभुजः । सर्वप्रतिष्ठाप्रकृत्वं बिहारः प्रथमं गतः ॥२४०२॥
 रिक्तगोष गुणपामकाभ्यवो धर्मपद्धतौ । बभूव पूर्वपथिकः समस्तामात्यसंततेः ॥२४०३॥

2377. 'C' आहैतज्जकारिणा, evidently corrupt; emendation doubtful. 2378. 'C' Conjectural reading; A करवचः. 'C' सुरवचः.—) Thus A, perhaps read 'सर्वेभ्येव' 2379. 'C' नाहं नामा. 2380. 'C' Emended; A 'स्व'. 2381. 'C' आहो. 2382. 'C' आवाह. 2383. 'C' A, indicates a lacuna of three aksharas; C supplements 'अप्येव'—) Emended with G (acc. manu); A 'परा' कन्तु. 2384. 'C' Emended; A 'व्यतिथिः'; cf. the passage ii. 126, to which evidently reference is made here. 2385. 'C' Perhaps read 'ज्येष्ठ'.

तपोनालंघ्यवर्णान्धर्ममुदाह भुङ्क्षीः । विस्मयमयमस्योपि शक्तस्त्वक्तुं न वः क्वचित् ॥२४०४॥
 कृष्णानिरोधममुलीदाममुद्वेगैः ह्रकर्मभिः । धर्मकन्याविवाहिष यस्याभ्युत्थमायुषः ॥२४०५॥ 2405
 सर्वेषामाहिताग्नीनां निष्पत्यूहा महात्मना । सर्वेषामोपकरणैर्धैर्येन विभागितैः क्रियाः ॥२४०६॥
 भोगान्भुजिरे भव्यान्सर्वे क्षतितविस्मये । यस्य वर्णाधनुःषट्ठिः कुरल्लघुवृद्धयेतवः ॥२४०७॥
 अमहारगणोद्घोषैर्वैतमैत्रसेतुभिः । पुरे परिक्रूते येन हयोः प्रवरसेनयोः ॥२४०८॥
 आद्ये प्रवरभूमर्तुः पक्षमे प्रक्तविस्मयः । प्राग्नः प्रतिष्ठापञ्चत्वं वत्कृतो रिल्हजेऽश्वरः ॥२४०९॥
 लोकान्तरगतं कात्यां कृतिनोहिहव सुस्सलाम् । भँलेरकप्रपास्याने विहारस्तेन कारितः ॥२४१०॥ 2410
 मार्गास्तिर्यग्गुचितक्षेत्रविस्मययोदतः । मृतमनुमृतावास्तवाद्या वः ख्यातिमागतः ॥२४११॥
 तद्गर्तुरीर्ष्वाकालुप्ते तस्या दूरागमा पुरः । परदेशे मानुषीवासीप्तिवा क्रीडाविजालिका ॥२४१२॥
 तीर्थप्रस्थानदिवसादारभ्यास्या विराविणी । उत्स्रजन्स्वाहसं श्रोत्रं सा भुवा जीवितं जहौ ॥२४१३॥
 आरोहति परां काष्ठां प्रतिष्ठाविधिधाधना । दिहा नृपविपकीषु मण्डिस्त्रीषु तु सुस्मला ॥२४१४॥
 श्रीचक्रुण्विहार् या यातं नामावशेषताम् । अष्टमशासहवेद्यैश्चादिकर्मणा निमैमेधुना ॥२४१५॥ 2415
 अरच्युप्रबन्धान्धुष्काक्षशालादिकर्मभिः । तरयाः संपूर्णतां पुण्यमाकारा निखिला गताः ॥२४१६॥
 पृथ्वराजकुलाखण्डस्थण्डिलम्यापिनाखिलम् । तद्विहारेण नगरं मीतं नेत्राभिरामताम् ॥२४१७॥
 प्रापि प्रतिष्ठयेवामु यश्मक्षपितया तया । विपत्तिः श्रीसुरेश्वर्यां प्राप्यसायुज्यवृत्तिका ॥२४१८॥
 मठापहारा धन्येन वल्लभाभिषया कृताः । नामीदं तेभिरे नाम ख्यातिः पुण्यैर्विना कुतः ॥२४१९॥
 अमहारमठास्तद्वदुदयः कम्पनापतिः । कृत्वापि स्वाभिधामेष तत्संभवां सदाभृणोत् ॥२४२०॥ 2420
 उदयहारपतिना सह ब्रह्मपुरीगणैः । कृते प्रष्टे मते शोभां लेभे पद्मसरस्तटः ॥२४२१॥
 भृङ्गारतन्त्रपतिना श्रीद्वारेऽम्बजन्मना । प्रत्यक्षापि मगोद्यानरीषिकाद्यनवात्मना ॥२४२२॥
 ज्ञानकोटमठमठपुरीसेत्यादिकर्मणा । सोलंषकारालंकारो नृहृदन्त्राधिपो धराम् ॥२४२३॥
 बुधः सदैवपीशान्तिहेतोर्जातः कलावतः । वः कविर्शनवत्त्वं च ख्यातस्त्वयागेन योजयत् ॥२४२४॥
 नृसिंहसेवीं निर्दिशद्विरण्यकाशिपुप्रदः । वराहसमये दत्तगौध योपूर्ववेत्तव्यः ॥२४२५॥ 2425
 भट्टारकमठाभरणे पूर्णवार्धाविष प्रदिः । मठः भृङ्गारभट्टस्य कथात्यानौचित्ययोजितवः ॥२४२६॥
 सांघियमिहिको दार्वाभिसारोर्षीभुजोकरोत् । अष्टमूर्तेर्जह्नुनामा पतिष्ठं पुण्यकर्मतः ॥२४२७॥
 पुष्पाकरप्रणवभूः क्षभगा विमृतिरेकस्य हन्त करवीरतरोर्दुमेव ।
 पुष्पाणि यस्य सफलीकुप्यते स्वयं तस्यादुर्भवत्किमपि लिङ्गमनङ्गशयोः ॥२४२८॥
 विभूत्या संविभक्तेषु भुजुगाखिलमन्त्रिषु । उत्कर्षंकीर्तिं भुङ्क्षवः परे जन्महानुजोर्हति ॥२४२९॥
 स्वयंभूः प्रकटीभूय पूजां स्वीकुरुते स्वयम् । उद्यच्छुद्धौ वसिष्ठस्य यस्य वा बालकेश्वरः ॥२४३०॥ 2430
 सविहारमगोदमवेहमभिः कलुषोज्जितम् । तेन तत्र कृतं भुष्टपुराकथं पुटमेवमम् ॥२४३१॥

२४०४. ') Emended with C; A तपोधनाम्. २४१०. ') Thus A; cf. vii. 1239, where वनेरकप्रपा. २४१३. ') Emended with C; A उत्स्रज. २४१४. ') Emended; A पुनः. २४२९. ') Doubtful emendation; A कशिपुवः, without indicating the lacuna; C कशिपुश्चिव. २४३०. ') Emended; A उत्कर्षकीर्ति. २४३१. ') Emended; A योजितव.

- नगरेपि हरः प्रत्यक्षापि भुष्टभराभिधः । सरथ मडवाग्रामे धर्मविधमदर्पणः ॥२४३२॥
 नीत्वा प्रतिष्ठां वैकुण्ठमठानि स्वविहारभूः । रत्नादिभ्या हृष्टं चक्रे स्वार्थमधनद्वयिरा ॥२४३३॥
 रत्नापुरे बहुहारमहायै निरयो मठः । धनैः सुकृतहंसस्य स्कीनवीनं सविश्रमम् ॥२४३४॥
 2438 मृत्युं जयो राजतेस्याः क्षुधापीतामजन्तृहान् । जनस्वानित्यनोत्थिस्थैः सेतहीनं सृजन्निव ॥२४३५॥
 गोकुलानां विधानारो गोकुले विहिते तथा । गणिताः भूरवर्माद्याः सनृणाभ्यवहारिणः ॥२४३६॥
 गवामप्याहतस्यैरसंचारचरकास्त्रिते । तत्र वैतस्तनोयादयो वदपोहामयं वपुः ॥२४३७॥
 मुकुन्दस्तत्र साधर्वसौन्दर्वीदार्धमन्दिनम् । अथा गोवर्धनधरः सिद्धो ना विभ्रकर्मणः ॥२४३८॥
 मठ - - कृत्वा सा नन्दिक्षेत्रकरोत्क्षितिम् । - - जयवनाशेषु स्थानेषु च मनोरमान् ॥२४३९॥
 2440 दार्वाभिसारैर्युर्गोशिशब्दरौदार्यमन्दिनम् । स्वनामाङ्कं पुरं चक्रे तथा शक्रपुरोपमम् ॥२४४०॥
 उद्दिश्योपगन्तामन्यमहत्तरमुत्तानपि । प्रतिष्ठा विविधाश्चक्रे सा राक्ष्याभितवत्सला ॥२४४१॥
 एवं सर्वार्कनामुक्ताकृतैरेव स सिन्धेः । विशेषकामं भूमर्तृवृषा स्वमकराण्डमठम् ॥२४४२॥
 अनुसिक्तेन यो दत्तभूरिपामो महीभुजा । तज्जैरारोपितः क्यार्तिं मुख्यः सिद्धपुराणयया ॥२४४३॥
 व्यवहारपथे शस्य दौहित्रः सिन्धुजान्निजान् । विविधान्द्विडांश्च पाक्सिद्धच्छन्नमध्यगान् ॥२४४४॥
 2445 किं वा मठादिनिर्माणस्तुत्या तस्य व्ययश्च यः । भूयः सयामनगरं कृत्वा कश्चिद्विरमण्डलम् ॥२४४५॥
 जीर्णारण्यसधर्माय कान्तदैराख्यतो भवन् । देशो धनजनावासिस्तेन भूयोपि योजितः ॥२४४६॥
 आरम्भस्यभूति रमापे रीक्षितेभीष्टदालिषु । शिल्पिपाथैरपि प्रायो मठदेवगृहाः कृताः ॥२४४७॥
 सत्कोशांशुकरादौ निरुद्धेन भूभुजा । साधारणीकृते पौरास्तांस्तान्धकुर्महोस्तवान् ॥२४४८॥
 अक्ताण्डतुहिनापातोदीपाद्यैरप्युपद्रवैः । नष्टेषु क्षालिषु क्षीणं द्रुमिषं तत्र न क्षणे ॥२४४९॥
 2450 अक्षुप्तं चाभवद्वातः भुता यन्निशि रक्षसाम् । केत्वाशुस्वातजानं च वृष्टं नष्टाच न प्रजाः ॥२४५०॥
 कोष्ठिभ्ररानुजम्बुदुनामा विहितविश्रवः । आह्वैर्मूढवज्रैश्च राजा निव्येन्तकांस्तिकम् ॥२४५१॥
 चक्रे विक्रमराजाजीन्भूपानुमध्य पार्थिवः । प्ररोहं गुल्हणादीनां राज्ञां वज्रापुरादिषु ॥२४५२॥
 प्रजेशांकांन्यकुब्जादावजयेण नृपार्थमा । स व्यवहारव्यभोगवैभवानभिमानिनः ॥२४५३॥
 विद्योतमाने निश्चोद्यैर्मन्त्रैस्तत्रैवमेकदा । भेजे जीवितदारिद्र्यं दरव्राजो यशोधरः ॥२४५४॥
 2455 स भुव्यनन्तरोप्यन्तराजो राशोतिसेवया । विपत्तौ प्रकृतिकान्तसंतानभित्तयतामगान् ॥२४५५॥
 निरुद्धास्य निजामार्यो विजृम्भीहाभिधो धनः । संभुज्य दयितो राज्यमग्रीढतनयेप्रहीतः ॥२४५६॥
 वशीकृत्य शनैर्देशं नाममात्रं शिशुम् । लब्धेऽनुमिच्छन्वाचसं स जिघृक्षुः स्वयं क्षितिम् ॥२४५७॥
 अन्योमात्यः पुरस्कृत्य यशोधरश्चतं परम् । तावत्तेन समं भेजे पर्युक्ताख्यो विपर्ययम् ॥२४५८॥ युगम् ॥

२४३८.—२४३९. ^१) The last two *pādas* of verse 2438 and the following verse are found in the above, mutilated form in A at the foot of fol. 290, having been added subsequently by A₁; C reads: मठप्रतिष्ठां कृत्वा सा नन्दिक्षेत्रकरोत्क्षितिम् । विहायान वचनाद्येषु स्थानेषु च मनोरमान्. २४५०. ^१) The first two *pādas* of this verse have been subsequently added by A₁ at the top of fol. 291.—^२) Emended; 'A दार्वाभिसारैः' C दार्वाभिरिष्यन्तु'. २४५१. ^१) Emended; A सङ्गम'. २४५१. ^१) Thus A₁ originally; corr. by A₁ to शान्तिमन्त्रिणः. २४५१. ^१) Emended with C. A निव्येन्तकां. २४५३. ^१) Emended; A प्रजेशांकां. २४५८. ^१) A₁ २. २४५९. ^१) Emended; A नापत्तिर्न द्वयः.

कश्मीरानुवृत्तः कृत्वा हिरण्यं तत्र कुर्वति । उत्सृज्य सज्जपालासीन्सर्वकार्यभरतमान् ॥२४५९॥

हेषाकपतिपत्न्याम्भविमौष्मविदग्धधीः । सर्वाधिकाराद्यारोसाम्भवानोभिमानीताम् ॥२४६०॥

2460

पर्युक्तानर्घतः साज्जेरसौदनमुर्गं निजम् । ग्रहिण्यतोमुगन्मिन्नं मन्त्रद्वोषमजवृषः ॥२४६१॥तिलकम्॥

अपूर्वमण्डलारम्भाढोपादानशालिनः । क सर्वकषमिष्कम्पप्रतिभाः कार्यवेदिनः ॥२४६२॥

क बालबालिशप्राप्तो नष्टव्यवदतिर्जनः । पिप्परीपाकषिषमं स्वाच्छन्धं मेदिनीमुजाम् ॥२४६३॥युग्मम्॥

कार्यपिस्तथिपतिः स्वैरिष्कम्पुष्टिक्तापिहाम् । सैम्बभमादुर्गकोद्यादेनं - शम्बन्तरक्तानाम् ॥२४६४॥

प्रक्रियामावतो मन्त्रं गृह्णति शिल्पवन्तराः । कृतसाहायकैरेव चिन्त्या निबभूव हिवः ॥२४६५॥

2465

मुक्त्याम्भविषी तत्र वैरिसाहायकपदे । क वैषेया वक्रपायाः कार्यसंदर्भवेदिनः ॥२४६६॥

दरहाजमुगोन्मोन्मवेदकृतक्षयाधुनतः । क्रतु नाशक्यतामौहैः सोमोभिरिव मध्वगः ॥२४६७॥

पर्युक्तास्तंकटे कार्यं तं तमुक्तोचमिच्छतः । स दुग्धपातमादानमुत्पासीदलसकम् ॥२४६८॥

पर्युक्तेन तमं विद्वसीहः संधिं निबद्धवान् । यथागतं गते साज्जौ कश्मीरन्देवहीनुषम् ॥२४६९॥

सर्वाधिकारप्रवधाविरसंभारभूषः । प्रवृत्ते तत्र मृद्धारो मृत्पुसौहित्यकार्यभूम् ॥२४७०॥

2470

आ लक्ष्मकान्तात्सर्वाधिकारोत्पादहितीषया । वृत्त्या ततस्तु शतधा विहारात्मं हवामवन् ॥२४७१॥

अन्वेष्टमात्याः सांमत्वाज्जुर्माहात्म्यभागिनः । प्रमथं सजवे तस्मिन्वैषात्किमपि लेभिरे ॥२४७२॥

प्रशंसामानृशंसव किं विदध्मो धराभुजः । मृतामात्मार्यकापस्यं निषते यः पितुः पदे ॥२४७३॥

प्रवर्तिता त्वमात्यानां भृत्यैः पञ्चतिरजुना । विर्वैलक्ष्याः वमोर्लक्ष्मीं जहुः स्वगृहिणीमिव ॥२४७४॥

भूमनुः प्राभृतीकृत्व मृतस्य स्वाग्निनः भिवम् । संतानस्य विभूस्वयं कृत्वा कार्यं हि नेहरन् ॥२४७५॥

2475

गम्भादिषे विश्वनाशि विषये रक्षिता परम् । एकेन सहजाक्येन सहायानां महायता ॥२४७६॥

नाथारोहोपाधिकारं पाधिबेनाधिनीषि यः । स्वाभिद्वनोष्टिद्वान्नो बुद्धौ साहायकं व्यधात् ॥२४७७॥

निष्ठायाप्रतिष्ठस्यं दृष्ट्वापि प्रमविष्णुभिः । पिक्वरेपरया भृत्याः प्रावर्धन्तेधिकाधिकम् ॥२४७८॥

आसीदावमनोपयोगि कलशे अनुर्मगल्लुनङ्गान्ताकिङ्कमहायथाद्वारिपोस्तेजोतसं वस्यतः ।

शंभुसन्निधये स्वमूर्धनि जन्मेकप्रयुक्तारणौ स्युः सर्वेष्ववशा यतानुगतया नाहदराः स्वाग्निनः ॥२४७९॥

सुज्जिर्निर्वासनप्राप्ररोहो दुर्गप्रथमः । साज्जिनाथकृताप्यावः क्रमेणासीत्कलोन्मुखः ॥२४८०॥

2480

हिषाः समाः समन्वुः स विद्वसीहस्ततोभवन् । अनुष्ठारान्वायुक्कणं दूतैरकृत लोठनम् ॥२४८१॥

दूरादलङ्घितोत्थानः भूरमाभित्य भूपतिम् । जीर्णकृषिगणित्याधिकर्मणा स सत्तान्धवः ॥२४८२॥

वरदां मन्त्रिणां जातहातेवैरभियोगभाक् । वक्रेलकारचक्राघैर्दोमैः सह चक्रिकाम् ॥२४८३॥युग्मम्॥

सोऽपिदुर्गस्वात्मस्य प्रथमप्रस्थितौ ह्वहन् । शुद्धो जनकभद्राक्षयः पार्थं तिस्रोर्वपयत् ॥२४८४॥

कर्पाडकादावभवत्स्थाने स्थाने विलोक्य तम् । प्रसिधं कस्वशिरोहै बुद्धिः कस्यापि साधुता ॥२४८५॥

2485

२४६१. ') Emended; A सज्जे'—') A₁ ३. २४६३. ') A "सालि"—') A₁ २. २४६४. ') Thus A; perhaps read विष्-
कम्प'; C व संसम्प'. २४६६. ') Emended; A apparently वैषेयावक्रपायावार्थ', as read in R. C. २४६७. ') Emended;
A "मोन्म वेद'. २४६९. ') Emended; A सज्जे. २४७१. ') Emended with G (sec. manu); A निर्नेर. २४७३. ') Emended
with C; A "वात्सर्धका'. २४७६. ') Emended; A सुज्जिर्नि'. २४७७. ') A दूरा-लङ्घि'.—') Emended; A जीर्णकृषि'.
२४८३. ') A₁ ३. २४८४. ') Doubtful emendation; A सत्तान्ध'.
[C. VII. 2460 257 C. VIII. 2486]

- न तथा विपुलात्ममपि शास्त्रार्थसंभ्रमम् । मविधिशुमुपैसिह कौलीयानुयमो नृपः ॥२४८६॥
 पोषिते प्रेषितभीकैरुत्पिन्ने विद्वैतैविभिः । अयोदयद्वारपतिः कैवै विधंभराभुजा ॥२४८७॥
 संगृह्यता चमूलेनं पुरे शीकरचर्मणः । शमोलंकारचक्रस्य पार्श्वमभावि लोटनः ॥२४८८॥
 अपि विप्रहराजाक्यः क्षुनः सुस्सलभूपतेः । भोजः सल्हर्जनन्मा च भुक्तौ तेन सहगतौ ॥२४८९॥
 2490 अयोपह - स्थान एव तेषां स सत्वरः । मार्गं बहुदिनोक्तं हृष्यमेकेनाह्ला व्यलङ्घयत् ॥२४९०॥
 सयुध्यकन्धापयनासिद्धेयोतो विधेयताम् । तदास्कन्दहृतस्वप्नः स पलायिष्ठ डामरः ॥२४९१॥
 सिन्धोर्मधुमतीमुष्काभिवा अन्तःस्थितं वनः । शिरःशिलाभिधं कोट्टमथ तैरधिष्ठाभिये ॥२४९२॥
 गहने बुद्धितः कोट्टे स्थितः किं वा स इत्थसी । न मिथिकाय द्वारेणो भ्रामन्सीर्वाह भूमिषु ॥२४९३॥
 अयोपालभन्तर्गुरोहणेस्मिन्नशङ्कयत । द्वैवेवापि न भूमर्तुः प्रभावो निष्पराभवः ॥२४९४॥
 2495 उत्थानोन्मुञ्जतां सर्वेष्वुत्पिन्ने तत्र दत्तव्यः । पाल्मलासिमयो वर्षेष्टयकृत इवाभजनं ॥२४९५॥
 तैस्त्रिज्जकारिभिर्गुह्यैकैतैरथ लोटनः । पार्श्वीहरिः पुनश्चके मायाचतुरत्वाकिर्कः ॥२४९६॥
 पुरवामादिद्विधारमसाध्यमथ भावताम् । पदे पदे कृच्छ्रगतं स्वपक्ष्यास्तमरसिषुः ॥२४९७॥
 दिक्चक्रे विषतेर्भ्रामन् इवावृत्तः स सर्वतः । कल्पात्ययोदयी ब्रह्मपुत्रः केतुरिवाभवत् ॥२४९८॥
 भानैरमास्त्रैर्मिर्बन्धे संपौ कालानुरोधतः । मेने मडवराज्योर्वा हारितेवालिता ज्वैः ॥२४९९॥
 2500 अतंसृज्यतीकारतयारोहस्तु वैरिषु । तदन्तरेषु संमन्थ्य धन्यं प्राच्यापयचुपः ॥२५००॥
 तत्स्कन्धाटोपिते कार्ये श्रीडां गच्छेत्तदस्थनाम् । विपर्यासमथ हाराभीष्ट इत्यभ्यधाज्जनः ॥२५०१॥
 भिक्षुर्महार्जुनस्त्वासीदेक एव यवस्त्वमी । संहता हन्त दुःसाधा दम्भुधेयखिलाः प्रजाः ॥२५०२॥
 हाराभिपस्त्वैवाकाव्यवहारो महीपतेः । सिद्धिं स्वस्याप्रसिद्धयापि वाङ्मन्ययोग्यमोभवत् ॥२५०३॥
 एकाकी यः किल न भजते मुहतां भर्तृकार्ये नौदासीन्वं भवति च रुपा बह्वीने च तस्मिन् ।
 निर्देवाकव्यवहतिनया साध्यसिद्धिं किलेच्छंस्तार्क्यम् । प्रभवति परं नालपुण्यस्य राज्ञः ॥२५०४॥
 2505 पञ्चचन्द्रे मृते तस्मानुगं राजोपवेशने । न्वभाष्यं पट्टचन्द्राक्यं सोप्यारक्ष्यै विनिर्घेयौ ॥२५०५॥
 द्विचातुकादयो मुख्य - - : सह गायकैः । धन्यमेवान्वयुर्वाधाधान्ये राजोपजीविनः ॥२५०६॥
 धन्यादिषु तिलप्रामं कोटसिन्धुतटाभवत् । भव - - - द्वारेणो ब्रह्मस्यः पृष्ठपक्षीः ॥२५०७॥
 हतमवेशायोग्यानि मुख्यदेवाकवर्जितः । शोषचगिह्वरो धैर्यगम्भीरं स व्यवहारत् ॥२५०८॥
 कुटारिकादिभिः काहन्मैर्निरपक्षीः । धन्यो मधुमतीतीरे नगरस्पर्धिनीर्धभात् ॥२५०९॥
 2510 निर्वानं हुमसंघातं सज्जिता वनस्थलीः । कटकं सर्वमोगाढ्यं शकः परिवृढो करोत् ॥२५१०॥
 देवो मूरितुषारोपदिर्मौ आग्यसंपदा । भूमर्तुरभिकोन्धैव भूभृजानुभूतिता ॥२५११॥
 भुवनाजुतसंभारप्रेषणं विजयैविणः । हैराज्यमीलितात्रेपि काले राज्ञो न स्तुषितम् ॥२५१२॥

२४८६. ¹) Emended; A च मुनेन. २४८९. ²) Emended; A हृष्यम्.—³) Emended with C; A "महा. २४९०. ⁴) Thus A; perhaps read अयोपहस्या उत्थान; cf. viii. 2513; C अयोपहित उत्थान. २४९१. ⁵) Conjectural reading; A "धिवरन्-स्थितः; O (acc. mens) "विध अन्ते स्थित. २४९१. ⁶) Doubtful emendation; A "भवत्. २४९१. ⁷) Comp. for this name viii. 2799. 2912. 3313.—⁸) Emended; A वा हरिः; of. viii. 2748. 2750. 2793. 2837.—⁹) Emended; A "किं. २५०१. ¹⁰) A तत्कल्प. २५०१. ¹¹) A does not indicate the lacuna; C युक्ताधारः. २५०१. ¹²) Thus A; perhaps read with C अथवप्यच्छाद.

उद्यान एवोपहतिं भवे यास्वस्वदास्वरम् । भारोद्विषीहितवाय्वास्कन्दः सान्तिवर्कपमाम् ॥२५१३॥
 दीर्घप्रवासनिर्वेदाद्यमितान्दीर्घपुत्रम् । स्यात्सुखं तोषयन्दासैः स्थैर्यं निम्बे पुत्रधनुः ॥२५१४॥
 इत्थं त्रिवनुराग्यासांस्तिष्ठन्निरपि निष्ठुरैः । वैवादानुमदायन्त कटकैः कोद्वंसभयाः ॥२५१५॥ 2515
 तेषां हि वीर्यभासारनितोधादीनि हृष्यताम् । अपियाणि न जानाति वैश्यदासीनि कावि वित् ॥२५१६॥
 विकीर्णवस्तुपारान्ते स्वविभूतिप्रकाशयम् । तस्मिन्कुलितोत्साहाः पर्यता इव डामराः ॥२५१७॥
 कुर्वि कुरीतैर्वेदपाठमुख्यं च द्विजैः । उत्पिञ्जसज्जैर्योमेषु सर्वतः शास्त्रमाहवे ॥२५१८॥
 प्रतीक्षमाणाः प्रातेयमलर्षं मार्गभूताम् । दारदास्तुरगावीकैः सज्जैस्तस्युजिगीषवः ॥२५१९॥
 मिहिकांसहतेः कालतूलतत्पाकनेर्देषत् । पातभीतिं जनो राजसेना शब्दद्वेषत ॥२५२०॥ 2590
 इत्थं प्रत्यर्धिसामध्येपरमार्थांपरीक्षणात् । क्षमाभूमिमध्येवमारभे संदेहं च जयेमजत् ॥२५२१॥
 वैदग्ध्यदिग्धमनसामयमेक एव कोप्यस्ति बन्धनविधेरुचितः प्रकारः ।
 येनात्मना किल विशङ्कितशक्यस्यते मुग्धेपि वैरिणि विचारहोद्यमाः स्तुः ॥२५२२॥
 प्रवादमात्रसाराद्यस्तस्वस्वरिकरादरेः । स्वदैव तस्य विध्येत सिद्धिचिन्तामन्या धिया ॥२५२३॥
 विधेदाशु शिलीमुखैः प्रथितरेत्पन्नैरवस्कन्धनं वशीयात्तद्विहं गुणैः परिकरैर्मिथ्या प्रसिद्धैरिति ।
 स्याद्येदम्बुरुहं द्विपस्य भयकृन्निन्नासहैः साहसं प्रत्युह्येत ततो निजैरपवनेरप्येतदुन्मूलने ॥२५२४॥
 लोटनार्थादि कर्णाह्वात्रिस्त्रीर्गैलैः कथंघन । प्रातेलंकारचक्रमे राज्यमहावि निर्जितम् ॥२५२५॥ 2525
 मिथ्यैव प्रपुत्रा कथ्या स्वयुधैः कथमन्यथा । तस्मिन्नमन्दास्कन्द पावणहाराधिपो दहौ ॥२५२६॥
 प्रत्यवस्थिन्यसामर्थ्यात्तनः कोद्वं व्यसर्जयत् । स राजवीजिनस्तांश्च परेषुः स्वयमग्न्यात् ॥२५२७॥
 कोद्वान्निरः सन्निस्तयान्तः कुर्यादः दृष्टैर्वर्षभाक् । स तैर्वैसारिण्यसत्यमो वक्त इवैक्यत ॥२५२८॥
 निःसामर्थ्यं तद्विभोक्त्र्य गजागारमिषाजम् । तस्यजुर्विजयाशंसां भवं चोद्वहन्वदि ॥२५२९॥
 ननः शरैर्दृष्यैर्बन्ध्याभेनो विरोधिनः । अर्णसो रक्षणमिनो रक्षा यन्त्रोपला इतः ॥२५३०॥ 2530
 इत्थं स तैरभिदधैर्यादांश्च डामरः । मेने स्वगुप्तिमात्रार्थी न बुद्धे बद्धनिधयः ॥२५३१॥ पुनर्म ॥
 ननः कन्वलतास्कन्दे निलग्रामे द्विषद्वले । प्रतीकाराक्षमे दस्यौ ते विन्ताक्षामनां दधुः ॥२५३२॥
 विजत्राविश्रुतप्रकासौष्ठवो लोटनः पुनः । डामरं कृत्यसंपूर्णमगूढं तमगहेत ॥२५३३॥
 भोजंस्तुद्विहितं वयो शोशो रोद्वेदिति बुबन् । हन्ता पितृभ्यं तं श्वाजस्तुत्या निव्यमुपाचरत् ॥२५३४॥
 विमुखे लोटनैकुण्डशाद्यस्तस्य तु सान्त्वयैः । मेने मन्त्रज्ञतां किंविस्त्रोवार्तिर्दं च संविदि ॥२५३५॥ 2535
 हन्यान्मां भूमृदित्येव व्यतेप्येतेषु संत्यजेत् । नास्यानुकस्वेस्वरिस्त्रीस्य पितृभ्यं गमनार्थम् ॥२५३६॥
 स्वव्यसाह च सर्वेषु वेधितेषूकटा द्विषः । पृथकोपमसंभास्य कुतश्चिद्विद्येतोद्यमाः ॥२५३७॥

२५१३. ¹) Doubtful emendation; A एवोपह-नं; C एवोपहवमये.—²) Emended; A 'कन्द सान्ति' (the letter स is of unusual shape and resembles हन्); C सान्तिवर्क. २५१४. ¹) Emended; A चलिता; another possible emendation would be चलिता वर्णधनुः. २५१५. ¹) Emended; A संघाता. २५१६. ²) Emended with G (sec. manus); A सिद्धिका. २५१७. ¹) Thus A; cf. कर्णाह्वा. viii. 2495. २५१८. ¹) Emended; A कुर्यादः.—²) Emended with C; A तैर्वैसारण. २५१९. ¹) Emended; A शरैर्दृष्यै. २५२०. ¹) Emended; A अर्णसो रक्षणमिनो; C तैरविरोधैर्वा. २५२१. ¹) A; २. २५२४. ¹) Emended; A ननः; B ननो. २५२५. ¹) Emended; A सान्त्वयै; C सान्त्वयै.—²) Doubtful emendation; A 'स्ववर्ति' च; C 'स्ववर्ति' सं.

- यथाहिदधुः शिष्येयसदके स्वज मानितः । अन्वाह्यन्यानामीव द्रवो वा जवेन वः ॥२५३८॥
 अन्धनं स्वपेन्यामि युक्तमित्युक्तवाचं तम् । डामरं विदधे किंचिदिव सप्तम्यमाभितम् ॥२५३९॥
 2540 विमोहयामि क्षपायां स्वाध्यायं यो वेति तं भुवन् । स स्वसंक्षीणदाक्षिण्यो विप्रलेभे प्रतिक्षणम् ॥२५४०॥
 अन्धरोपे छदूरस्वैर्वयाचदकृतेरिमिः । बाह्यपामादितैरैस्ते स्वहाभ्यत्ववाहयन् ॥२५४१॥
 दुग्दकमथाद्यदृष्ट्य समर्थं ते व्याजिज्ञपन् । धन्यादयोहितैः संधिविधेय इति भूपतिम् ॥२५४२॥
 गैलौनिमित्तैः संभानमविधेयं विदधुः । तानादिदेश कर्तव्यं कोट्टाश्लोकवेष्टनम् ॥ २५४३ ॥
 संदिदेश च हायादा वन्द्येयव्यातिमागताः । निजास्पदे तान्नाहति द्योत्कोचेष्ट डामरे ॥ २५४४ ॥
 2545 भूत्वा कटोरेप्यारम्भानिष्ठा निःसौष्टवा भुवन् । क्रियातिपद्भुपालम्यैर्वास्यामोनुशयं विशाम् ॥२५४५॥ ॥
 नात्यक्षदृष्टदेवभ्येस्समाहायुधमं ततः । दुग्धप्रवाहं प्राप्यस्सं भुख्येन्योपि तप्यते ॥२५४६॥
 प्राप्तव्यं प्राप्तवान्धर्वो निजैः कृत्यैः शुभानुमैः । क्रियानिपत्तिर्लोकैर्ब्रैलोक्यं तु मुखेप्यते ॥२५४७॥
 पारेषु पक्षेषु च सत्त्व नोभ्यो न व्योप्ति वा पक्षपिपीतकस्य ।
 पङ्कजवचकुम्भं तु गते किं संपदा स्वाधिवमे गतीनाम् ॥२५४८॥
 सत्त्वपादस्य गतेर्मित्तमनूदभावेप्यरुणः प्रजातः ।
 तस्याभाविष्यद्यदि पादयुग्मं ततोधिकं तत्किमिवाकरिष्यत् ॥२५४९॥
 2550 उपेक्ष्य साक्षितां तस्यान्कृत्स्नं कोट्टं विवेष्टयाम् । ययानु तत्रैवास्माकं तेषां च पुढयायुधम् ॥२५५०॥
 अविभ्रान्तो बातो दहन इव सोऽयं जनयति प्रसक्तिं सान्तव्यालयति कुलाश्रीनिप जलम् ।
 प्रयते कृत्वेयु व्यवसितरनिर्व्यूहसुखदा फलावाप्तिं लोके पतिकलमसंभाष्यविभवाम् ॥२५५१॥
 कूरां नरपतेराडां भूत्वा धन्यादयस्ततः । कोट्टमतीर्त्तां कूर्तं तं स्वक्काप्यारुहहुर्जवात् ॥२५५२॥
 कथं बुद्धं विधास्यन्ति कथं स्थास्यन्ति वेति तान् । शाराग्निकरन्तः कोट्टस्या पावस्यैक्षन्त कौतुकात् ॥२५५३॥
 अथः सोऽप्यूर्ध्वगान्युदैर्निष्पीड्य निविडैर्व्यधात् । धन्यः प्रदेशं तावत् न निकैतेः पत्तनोपमम् ॥२५५४॥ युग्मम् ॥
 2555 अविभ्रान्तैस्ततः संख्यैरसंख्येयधर्मस्यः । प्रतिक्षणं प्रववृते सैर्ययोरुभयोरपि ॥२५५५॥
 परेषुः शारदां दृष्ट्वा संग्रामो गर्गमन्हनः । संक्रन्दनपुरीषैरवुडि येषैर्हितैर्व्यधात् ॥२५५६॥
 अलंकाराभिधौ बाह्यराजस्थानाधिकारभाक् । अधृष्योमानुषैर्युदैर्विहङ्गान्वहृधावधीत् ॥२५५७॥
 कं भूपरचरैः स्पर्शा वक्ष्यतातलचारिणाम् । तथापि धृतनायनान्तरन्ध्रं विन्ध्यमविन्ध्यकृत् ॥२५५८॥
 अल्पीर्वासः कोट्टनिष्ठा भूयिष्ठाः कटकाभयाः । अतः पूर्वं बहुमन्तोप्यासकृत्याल्लया क्षताः ॥२५५९॥
 2560 शिष्टद्वारारिपटं द्विजैः पीडितमाह्वैः । मीनिताक्षमिव वासाचतो दुर्गमजायत ॥२५६०॥
 गोपुत्रैश्चान्नरैश्चमुलखिद्भानुसारिणः । धन्यादीन्वीर्यव बिन्धासं कोट्टस्या नोपलेभिरे ॥२५६१॥
 निश्राप्येदार्थमन्योन्यं क्रोशन्तो नास्वपसिधि । स्वपन्तोहि नु विःशम्भुभूयं कोट्टमदीदृशन् ॥२५६२॥

२५३८. ') Emended with G (acc. manu); A वा 'वेन'; C ववेन. २५४०. ') Emended with C; A हो. —') Emended with C; सप्तम्यस्य. २५४१. ') A कथे 'प्या'; C कथेरी 'प्या'. —') Could be read in A also 'निधाति'. —') A 'स्यामो' 'स्य' C 'स्यामो' 'स्य'. २५४५. ') Emended; A प्राप्यस्स. २५४६. ') Emended; A 'लोकै' 'ल्लो'; C 'लोकै' 'ल्लो'. २५४६. ') Emended with G (acc. manu); A यजै. २५५१. ') Emended; A 'प्यै' 'प्य'. २५५४. ') Thus A; perhaps read अथः 'स्यो'. —') A, २. २५५६. ') Emended with G (acc. manu); A 'पौरवोपै' 'पुडि' 'है'.

निष्ठासु तत्सत्त्वना वामगूर्वरैरपि । षटकाः कोटरयता मेघद्युधैरिषावसन् ॥२५६३॥
 धर्मिणो धर्मन्तीर्मनीभिः संदृष्टपावसः । ताम्रमध्वनमन्तर्वनकारं राजशैविकाः ॥२५६४॥
 ते दृष्टपावसतर्ज्यशोर्धं कंचिद्विषेहिरे । कितंबारास्तु संक्षीणे भोक्तव्ये द्वैभ्यमावजुः ॥२५६५॥ 2565
 बुभुक्षवः श्मापयोग्यान्मोक्षान्मार्गो जितांस्ततः । कद्वैर्युधरावाहा अघनाद्यंघ्र्यं व्यधुः ॥२५६६॥
 दूरे स्पर्धास्तु निलीनीः क्षुभितास्तेषां व्यधुः । मूर्तुर्भोगमाग्निभ्यो मृत्योर्भोग्यन्वहं स्पृशाम् ॥२५६७॥
 मृत्योर्भोग्यमाह्वयार्थमकार्षेमिति प्रापिणम् । भोजं व्यधान्मध्वनृक्षे दुर्गत्याय स तं वृषक् ॥२५६८॥
 एकस्य वार्धकाद्विहवापुत्रत्वादपरस्व स । जानकयोग्यतां मेने हिराज्वाहं तमेव सः ॥२५६९॥
 विनामुं चानयोः सम्बन्धस्तरभ्येतरश्च वैरिणः । इति मिथ्या प्रथां निन्दे तद्विनिःसर्गं वरिः ॥२५७०॥ 2570
 कान्तालंकारचक्रस्य काकुन्ती भवमित्तरी । बभूरागात्सङ्घचन्द्रे साम्रज्येहार्तां गता ॥२५७१॥
 बहिराभ्यन्तरं भेदं नयन्ती मन्त्रमावधौ । साल्हाजेः कर्णसरणिं सर्वमग्निप्यतोन्वहम् ॥२५७२॥ बुभुक्षम् ॥
 रागध्वान्ताम्वितभिवः प्रतिभेदभवेन सः । तस्य प्रकाशयनेन गन्तुं तु प्रार्थनां व्यधात् ॥२५७३॥
 क्षमावाकिञ्चित्तोपेक्षो मैत्रीसैर्वै नुदं भजन् । नागः सागस्यपि रथे बोधितस्त्व इव कुचम् ॥२५७४॥
 प्रियामन्तुः सरागेन मृत्युतेतुर्महामपि । इदि विस्मयेते वृष्टे शरभेगेव वारणः ॥२५७५॥ 2575
 अथ प्रस्थापितो भोजः क्षमामिद्विशिष्टान्तरात् । दातृभावोपलंकारवनयेनानुयायिना ॥२५७६॥
 श्रोत्रेष्वाभवाद्वापि ध्वस्तसत्त्वेन तत्परम् । व्यावृत्तारोपितो भुवः कोटस्थस्यान्तिके पितुः ॥२५७७॥ बुभुक्षम् ॥
 निर्भस्वं पुत्रं गन्तासि शो निशीत्यभिषाव तम् । उद्यमस्यापयस्तोक्तिं वात इत्यलितान्त्वहम् ॥२५७८॥
 मोक्षलान्निधवादेकाः प्रावाही चः प्रवास्वतः । बोधितैरथ धन्याधिरागावैरितैर्मिति ॥२५७९॥
 प्रस्थासुः स निशीथेय कोट्याहालाद्यलोकवत् । आपतः कटके सर्वान्परितो दीपितानले ॥२५८०॥ 2580
 प्रकाश्य बह्निना दुर्गे प्रवोलीर्निर्गतो बध । पिपीतकोप्यतस्त्वत्वं नोन्मुलानां हिंसां ब्रजेत् ॥२५८१॥
 ज्वालामकाशचोष्णलालितोला इव रक्षिताः । न्यवेधन्मूर्धकम्पेन साल्हाणि साहसाहृष्टाः ॥२५८२॥
 तद्वन्मुमक्षमं क्षिप्तं क्षपाग्रे स ह्यामरः । अपोवातीतरङ्गक्षमालिङ्गितवटाकरम् ॥२५८३॥
 क्षेमराजाभिधानेन ह्यमरेशेन सोम्बितः । शिलां वितर्दिकानुत्थामध्यास्त अधमध्वगाम् ॥२५८४॥
 आरुह्यसप्तमग्रे तां प्रार्थनां पातमीवितः । निर्मिरी पञ्चरात्रीस्तावत्प्रवाहयतामुनी ॥२५८५॥ 2585
 निर्मलितप्राणवात्री करस्थैः सज्जपिण्डकैः । तत एव व्यजहतां विष्टां मीढादिपाण्डुरौ ॥२५८६॥
 अध्यक्षव्याकुली विशाङ्किततामिव तौ स्थितौ । कीर्त्यारिकटके तर्क्ष्मीं वृष्टाद्विस्मयमीवतुः ॥२५८७॥
 तयोराभीवत स्फीतशीगविस्मृतिकारिण । जयसिंहप्रतापमिषतापेनोपकारिता ॥२५८८॥
 षट्केति तत्र निःशेषीभूतभोक्तव्ययोरथ । क्षतस्तार इवारम्भि तुषारं वर्धितुं वनैः ॥२५८९॥
 भ्रुगुद्योतिने इन्तबीणावाद्योद्यमे तथा । शीतासावितसादेन पाणिंसादेन क्षमता ॥२५९०॥ 2590

२५६४. ') Emended with C; A ताम्रमध्वनम्. २५६५. ') The letter च is indistinctly written; C बोधे; R बोध.
 २५६६. ') Emended; A लघ्वैर्युधैः. २५७०. ') A; २. २५७१. ') Emended with C; A प्राजा. २५७२. ') A 'विपिर'.
 २५७३. ') A. २. २५७४. ') Emended with C; A निगच्छ. २५७५. ') Emended; A 'वकाशं वाच'. २५७६. ') Emended;
 A 'क्षमः. २५७७. ') Emended with C; A प्रापिप्रायेन.

- तावन्निवतामय भुष्कीताभिहतौ पुषम् । पतिप्राबोरिकटके पाशबद्धाविवाण्डजौ ॥२५९१॥
 क पुस्तुर्बः कस्य तावां विदिदौ यौ विनिर्हेरन् । ततः पञ्चनगराम्यौ वृषपः कलभाविष ॥२५९२॥
 विममस्थावथेयं तौ नक्तमभ्यर्थे हामरः । आरोप्य रज्ज्वावसथे मूये स्थापयति स्म सः ॥२५९३॥
 कृतशीतमतीकारौ पतालानलसेवनेः । दुःखं व्यवसरतां तत्र निद्रया विरलम्भया ॥२५९४॥
- 2595 ततोऽभ्यधिका व्यापन्नेने लोठनविग्रहौ । अवधुष्यौ अनास्तिगन्धं गिरमप्यावतुर्न यौ ॥२५९५॥
 यवकोद्वयपूपाहि तयोः सतुपमभतोः । गात्रैर्वस्त्रैश्च वैवर्ण्यं शुद्धिवन्धतया हये ॥२५९६॥
 धन्योल्लोकारक्षकस्य क्षीणभोज्यस्य सर्वतः । स्वीचकाराक्षदानेन तुल्यौ होल्यश्यास्करी ॥२५९७॥
 ततः स दूतैर्विकेनुमङ्गीचके नृपहिषः । बुभुक्षालुभितो भृत्यभेदभीतश्च हामरः ॥२५९८॥
 हुस्तरव्यापदुत्रेकद्रुतसत्त्वतवात्यजत् । पापोपलिप्ततश्चित्तमभर्माकीर्तिसाध्वसम् ॥२५९९॥
- 2600 भूतोर्विहिषच्छेषस्थापनास्त्वस्य रक्षणम् । ख्यातिशुद्धौ चिकीर्षुश्च कुशाकाशावलम्बनम् ॥२६००॥
 भृत्यस्योदयनाक्रमस्य धिया प्रच्छादितं तथा । ररक्ष सान्त्वहि भोज हौ तु शान्तं स तत्त्वे ॥२६०१॥
 तं विना च तयोर्भूपाण्डं जानन्नसांप्रतम् । अबाधं स्वस्य चाशेषकृत्यं युक्तममन्यत ॥२६०२॥
 भोज्याभ्यामवकृतां तस्य व्यापदं तत्र मन्त्रितम् । तदा नाश्वासिषुर्धन्यादयः संपिं विधिस्तवः ॥२६०३॥
 मिषाश्चित्तिया तेषां कस्माद्विदम्वसतः । किं पुनस्तेन दद्यादहवे शान्तं गतिभुते ॥२६०४॥
- 2605 देवविभागनानीकोत्थानाविपणसिद्धये । भ्रातृव्यमनयद्वन्द्वः कल्याणमवकल्पयताम् ॥२६०५॥
 प्रबन्धं निर्बन्धरिमुपचरञ्छादितरुषं महार्हं । संगृह्यन्नयकुटिलचेष्टं व्यवहरन् ।
 स भूमिः सिद्धिर्ना ह्यभुविर्कतव्यपरातां भवेद्योनिर्गुहापि खड्गसंस्मरभसः ॥२६०६॥
 दुःखैर्दीर्घमासोत्थैरपसारितसौष्ठवाः । तदा संरम्भशीघिल्यं भृभृङ्गत्याः प्रवेदरे ॥२६०७॥
 स सर्वं सविशेषात्प्यः संपहीनुं प्रगल्भते । कथाशरीरमिव यो निर्व्यूहो कार्यमाकुलम् ॥२६०८॥
 संपिं निबद्धं विज्ञाय सैनिकाः स्वगृहोन्मुखाः । उपेक्ष्य स्वामिदासिण्यं क्षणादेवप्रतस्थिरे ॥२६०९॥
- 2610 तद्विक्रीतमवाध्यायं लब्ध्वन्यः कार्यमन्यरः । धन्यायाः स्वल्पस्त्वस्थादासन्कृच्छ्रगतासवः ॥२६१०॥
 प्रतोलीकीलितरुशः प्रार्थितागमनाशया । तदहः सोमियोक्तृस्तानददत्तावतापयत् ॥२६११॥
 रथाङ्गाक्रान्तिनी रात्रिस्तेषां कृच्छ्रेण सायमत् । विना जीवितसंस्थासमन्यकार्यमपद्यताम् ॥२६१२॥
 प्रयत्नसंभृते कृत्ये नष्टे मन्दतया धिवः । अस्मत्संभावनादुरीकृतवाक्यादरं प्रभुम् ॥२६१३॥
 गष्टानुशोचनव्याजात्तलपुलकपुष्पासिनः । सद्यं यो भुवं दुःस्थीकरिष्यन्त्यन्वमन्त्रिणः ॥२६१४॥
- 2615 सद्यो यात्रातारतम्यासात्मन्यो नस्त्रपार्षणम् । कार्यनिष्ठामपश्यन्तः कुर्वन्त्येवपरेक्षुवन् ॥२६१५॥
 मायामेतां विहितवांस्तेः संमग्न्य नृपाहितैः । सिद्धसाधोभुना हस्तुर्हसन्नस्मान्भुवं स्थितः ॥२६१६॥
 अल्पेतरांस्तु संकलामेवं तेषां वितन्यताम् । दत्तानन्ततनुज्यानिः प्रमाता सा विभावरौ ॥२६१७॥ कुलकम् ॥
 प्राक्षेप राजस्थानीयोल्लोकारः साहसोत्सुकः । हामरं कोद्वयपक्ष निष्ये नयमैर्वैशम् ॥२६१८॥
 एकाहं गमने सोढवित्व्यस्तत्र वासरे । लोठनं क्षीणदासिण्यः स नखेऽव्यवकीर्त्युदम् ॥२६१९॥

२५९१. ') Emended; A अनाम्लिगन्धः. २५९७. ') Emended; A 'भोजव्य'. २६०३. ') Emended; A 'भोजव्य'. २६११. ') Emended with G (sec. manus); A 'कालि'. २६१५. ') Emended with C; A 'वदन्त्य'. २६१५. ') Emended; A 'मोक्ष'.

उपन्यास्यस्ततस्त्वयं ग्लानिमशान्तवक्ष्यमम् । भाविः केचि कर्तव्यं कीर्तिव्यवनिर्वाणम् ॥२६२०॥

2620

कालः सोयं सकलजनतालोचनध्यातवावी विस्मालोकप्रकटवपुः किमु सत्सविद्याणाम् ।

अभयमाभ्युत्तमसिलता स्वर्धूषयतापि व्यक्तं सर्किं विद्याति रममाणमण्डलेणोष्णभागे ॥२६२१॥

संवाप्रवन्ति ननु मण्डलमेकमेव क्षमापा जने क्षमरसीसि वपुस्तु हिंसा ।

अण्डाभुमण्डलमध्याभिनतापि कामं प्रेमाद्विनिर्जरवपुःकुचमण्डलानि ॥२६२२॥

नास्मिन्संततवेष्टनोल्बणतलैस्तल्पैश्चेति ध्वंसा मन्त्रिभ्यश्चलितैर्न चातमन्त्रिभिर्यम्यया जन्वते ।

क्रन्दद्वन्द्वजगतीनाद्व्यक्तित्वात्त्वं न वा स्वीयते नन्वेतन्मरणं क्षुल्लस्व क्षुभगा काप्येव संग्रामिभूः ॥२६२३॥

मार्गैः सन्नतताविधानगहनैर्वातः पिता ते दिवं धातुभ्यामसिधेनुकण्टकधने धान्वाभिजा सप्तभिः ।

वंशकुण्डलिमं निवेद्य रमसाद्भानुमन्त्रया वृत्त्या व्योम्नि विशार्कमण्डलमिव स्वान्तं च तेजस्विनाम् ॥२६२४॥

साम्राज्यं विधिनोपवीतमसकृत्कैव्येन यद्वारितं तथापि प्रक्षमोचिते वचसि यत्संवेष्टितं बालवत् ।

प्रायश्चित्तममुष्य लभ्यमपुना तदेवसापादितं मा भूद्राज्यमिषैतद्व्यसृज्य कर्तव्यमूकस्य ते ॥२६२५॥

2625

राज्यं ग्राममपि प्रनष्टमसमोष्णिहाक्षयैर्वापितः कालः सर्वजनसम्यक् विषये वाता स्थितिर्हेतुनाम् ।

इत्यासीत्किमिषोचितं प्रभवतो भिक्षाचरक्षमापतेर्निर्व्यूढं तु तद्वयं देहविरती येनैव सर्वोन्नतः ॥२६२६॥

स तद्योजितन्योयो नाददे तेजसोजिह्वतः । न ज्वलत्स्थितिसङ्गेपि निर्वायै वानरेन्धनम् ॥२६२७॥

शान्ताहेतस्तु संवृत्तिभ्रामङ्ग इवार्भकः । ऐश्वर्यदुष्टाज्जयोरेवो रोदितुं प्रसूताधरम् ॥२६२८॥

डामरेणापितं नेतुं प्रवृत्तासं नृपाभिताः । तादृशं कीदृशं कादृशमैर्वाभावाधर्मभ्यः ॥२६२९॥

मा विपीद न देवस्यं इयाचन्द्रोदयोऽज्वले । इदि प्ररोहति स्वैरं विकारतिमिरान्धता ॥२६३०॥

2630

स सौजन्यमुपासिन्धुः स स्थिरत्वद्वाराचलः । स प्रपन्नार्थिसंतापच्छेदवन्दनपादयः ॥२६३१॥

पुण्यां भुङ्गां च संतप्य क्षरदीव शुभाशिनीम् । मूर्ति तस्योल्बणं येतः समाभास्यत एव ते ॥२६३२॥

निष्कन्तद्वैशेषापूर्वैर्निर्विशेषं सभाजयन् । चारित्रं लाचवभुनो ह्रियस्त्वां सोपनेष्यति ॥२६३३॥

अपकर्तृम्बिपन्नमानन्दयमानः परानपि । क्षमपरीक्षाहेतुत्वात्स केचि क्षुपकारिणः ॥२६३४॥

उत्केति दृष्टसैलोल्लस्यूलकुर्वो गृहागतः । व्यालम्बकम्बलो गोठादृद्धोस इव निर्वयौ ॥२६३५॥

2635

निर्भुवणं ग्लानमीनवक्ष्यत्त्वं निरीक्ष्य तम् । दुग्धाधिकदमायान्तं धन्यो क्षीनन्नतां दधे ॥२६३६॥

दीर्घास्पन्देक्षणं क्लृप्तचन्द्रासंविग्रहम् । व्यलोकयद्वोलुकमिव नष्टं गुहागृहात् ॥२६३७॥

रेजे शैलभलज्जिलैः शिबिंदोरीपितानलः । भूप्रतापस्वर्णस्य कषाहमव्यभिधानतः ॥२६३८॥

स्कन्धावारे गते वर्षपुषारं प्रसमं नमः । अमर्यमावे भूभर्तुर्विशां विच्छेद संशयम् ॥२६३९॥

प्राक्प्रेतेदिमं तावन्मियेरन्मुडिषाः क्षणात् । पिष्टानकान्तर्यताटाः पविष्टा इव सैनिकाः ॥२६४०॥

2640

एवमेकाक्षविष्टे दक्षय्यां भुक्काल्पुने । न्यूनाम्बपट्टिदेहीयो निबद्धो लोटनः पुनः ॥२६४१॥

दीर्घप्रवासाहायानं सत्कर्तुं कटकं पुनः । निर्ममो हर्म्यमुत्तुङ्गमाहरोह मरीपतिः ॥२६४२॥

२६२०. ^{१)} Emended; A उपन्यास्यस्त. २६२८. ^{१)} A, gloss वाता अभ्यन्ता अभ्यायो वत्. २६३०. ^{१)} Emended; A देवस्य. २६३०. ^{१)} Emended; A 'कृत्' ल'. २६३८. ^{१)} A 'शिबिरो'. २६३९. ^{१)} A स्कन्धावारे. २६४०. ^{१)} Emended with G (acc. mark); A प्राक्प्रेते. २६४१. ^{१)} A 'काल्पुने'.

- यथोचितं दानमानसं भाषणविलोकनैः । संतोष्य व्यवृजस्तेष्वं धन्यादीन् यैश्चानामान् ॥ २६४३ ॥
 तेषां पुनश्च दोहं द्रुमुले स्मिहकरं गतैः । स्वस्तेनावासिकं वासः शान्तेनाप्यावितानमन् ॥ २६४४ ॥
 २६४५ निर्भयं भोजयति पवित्रैः दमभुतो ममिः । बलसंरक्षैः प्रवृत्तकार्यैश्चैव कपोलवोः ॥ २६४५ ॥
 उषावधोक्तिमुक्तेरैवैरलोके न्नरान्नरा । व्यापारबन्तं मेवान्ती दीमस्तिमिततारकी ॥ २६४६ ॥
 कातर्यैश्च भीक्षान्तिभुदलस्मीकटाक्षितम् । वेपमानविनिद्राङ्गं वां ह्रीतेनार्दितामिव ॥ २६४७ ॥
 भ्राम्यामिव रत्नां पर्यस्तानिवाहीन्यवितामिव । विद्वन्तं च दिवं शोष - - - रदृष्टवम् ॥ २६४८ ॥
 दैविको बान्धवाद्योस्तु ध्यानं चोयं प्रवर्तयाम् । राजीकोऽभ्यर्णतां वातं जाता वा अदवन्तिवदम् ॥ २६४९ ॥
 २६५० सर्वापकारकृद्वाहः स्थास्यामि पुरतः कथम् । पद्माणि संनिवन्धानं निर्वाणेति पदे पदे ॥ २६५० ॥ अन्नार्जुनम् ॥
 बहुलोकावृततया स्लोकसंलक्ष्यमैक्षत । प्रतीहरैरवावेशमानं लोटनमङ्गने ॥ २६५१ ॥ कुलकम् ॥
 भूसंज्ञया वितीर्णको राक्षा तामासरोह सः । सभां पारिव्रज्याभोजामिव प्रेक्षकलोचनैः ॥ २६५२ ॥
 रज्ज्या निर्दिष्टपार्श्वीस्थितिः पृथ्वीभुजस्ततः । अस्यासीत्सितानि सितानुभूमाङ्गिपङ्कजे ॥ २६५३ ॥
 हस्ताम्बुजाभ्यामालम्ब्य ललाटतटमानतम् । सखादुसंभ्रमनमस्य तस्योदनमवतिष्ठारः ॥ २६५४ ॥
 २६५५ रघौषधीगुणोः स्पर्शः पाण्योस्तथा स चेत्ततः । दीर्घाभ्यन्तरद्वेषाकांश्च भीक्ष्णदृष्टीतलः ॥ २६५५ ॥
 पुण्यानुभावात्काव्यभामो भूमतुरङ्गसा । विक्रमसंभावनाया स लणाल्यसृष्टे इदि ॥ २६५६ ॥
 मा मैषीरिति रतोक्तिः ह्यहं संशयस्यसीमि वाक् । अगाम्यभीर्षेण भवेव मन्नुनं स्वयि सोधुनां ॥ २६५७ ॥
 इत्युक्ते पूर्वैश्चैराणां भवेदुद्वृत्तं कृतम् । बाणधवो नस्त्यमित्यस्मिन्परीक्षास इव क्षणे ॥ २६५८ ॥
 क्रिष्टोनीति स्वयंप्रापमभाभाषणं भवेत् । ध्यास्तेति भूमृष्टास्य माध्याह्नं न गिराकरोत् ॥ २६५९ ॥ तिलकम् ॥
 २६६० अमयार्थनया पादौ स्वधुं नमयतः शिरः । संस्परी मीतिषु पुनर्विग्रहस्याङ्गिकाकरोत् ॥ २६६० ॥
 का योग्यता सात्त्विकायां ममेति वदता वतात् । अजिगहत्पितृव्येण ताम्बूलं स्वकरार्पितम् ॥ २६६१ ॥
 पद्मं द्वारेण भूमेभूषणमो व इति सस्मितम् । धन्यं घटं च पस्परीं घटं सभ्येन बाहुना ॥ २६६२ ॥
 हास्यहासिष्यगाम्भीर्यविवक्षाधैर्यिमाव्य तम् । भूमृष्टुणैः परीतं स्वं लोटनोमन्यतावरम् ॥ २६६३ ॥
 आदिह्य लान्धनं धन्वमुलेमांश्च वपानतम् । पितृव्यं ग्राहिणोद्देहम् भाजिष्णुं विनयाञ्जलिः ॥ २६६४ ॥
 २६६५ अभिवोगे च पद्मास्य मीती विन्धत्यतो रशम् । मुखरागः स पद्माभूकलाप्राभाविभुतः ॥ २६६५ ॥
 गायति बाजवधिलिखकधनेन सापं धैत्यं हिमाद्रिपवसा विश्रुता न बाध्मिः ।
 कश्चिद्भीरुमनसा सततं विषादकाले प्रमोदसमये च समोनुभाषः ॥ २६६६ ॥
 मीतस्यैर्धैर्यातिवोयैथोपचारैरङ्गभिः । क्रमाद्वानाहरसञ्ज्ञां पौरुषधंशजीवयोः ॥ २६६७ ॥
 दायोदोद्वहदादेव राट्टे कृष्टेपि मन्मथिन् । भोजिर्नोत्पिच्छज्वरपेव दन्तं सोमनसिन्मयम् ॥ २६६८ ॥
 प्रवासावासमीत्या स्वैस्त्वक्कसरम्भसंभ्रमैः । जिगीषुर्निद्रिष्येयैश्चैव यक्षिष्यजगत्तरः ॥ २६६९ ॥
 २६७० सान्त्वयिः स तु निरसीर्णः श्रद्धाभ्रान्मृदुहं वसन् । पितृव्यविग्रहोदन्तमुपलेभे न कंचन ॥ २६७० ॥

२६४५. १) A वनक. २६४५. १) Emended with C; A "वितामिव. —" Thus A; C supplements शोषवदुत्पत्तर. २६४५. १) Emended with C; A दैविको न्यवर. २६४५. २) Emended; A "द्वेषाकांश्च"; C "द्वेषाकांश्च. २६४५. ३) Emended with G (see. manu); A मन्नुना स्वयि बाहुना. २६४५. ४) Emended; A धन्यं घटं. २६४५. ५) Emended; A "कृषिप. २६४५. ६) Conjectural reading; A मोकनोत्पिच्छ. २६४५. ७) Emended; A सन्ध. —" Emended; A विस्तीर्ण.

राजगृहं स्वलकारं क्षामरान्तिकमागतम् । पृष्ठाहीन्यामवब्रोहसंभावनस्तदा ॥२६७१॥
 वरुणं च क्षामारतया पुनर्न्यविस्तृतिं । स्कन्धावारं बद्धमातं मायं नगरगामिनि ॥२६७२॥
 भ्रष्टातेन विदुरत्वापिनृत्येणाभितं ततः । पुन्यं चासौ धन्यपट्टपुण्ययोरन्तरेक्षत ॥२६७३॥
 अचिन्तयथ को हेतुः कटकप्रस्थितेरितः । पुण्यास्त्रय को स्वासृतीयो धन्यपट्टयोः ॥२६७४॥
 वृष्टस्तेनावदत्कथित्यामरोह प्रमोदभाक् । संधिनिबधो नगरं गतौ लोटनविग्रही ॥२६७५॥ 2675
 संदेहीजहत्तरोहो भयमुन्मुलतां भजेत् । ज्ञातिक्लेहेन तस्यासीन्मुहूर्तमपहस्तितम् ॥२६७६॥
 सैन्यं गते भूयतया मिलितैर्दिग्देः सरित् । हवत्रिस्तेन तौ नीतौ क्रन्दन्तीष्वं व्यकल्प्यतं ॥२६७७॥
 लब्धन्य एव मे इध्याज्यास्तेहस्यमेवेत्य ते । पुनर्नयेयुर्थन्यायाः क्षमाकथावधेति सः ॥२६७८॥
 स्वं मेतु कारिष्यचम् प्रत्यावृतां विनादिनीम् । भुतेन्तरास्तरा घोषे विह्वरागामशङ्कत ॥२६७९॥
 अथाजायत जीमूतविनीर्षितामरे जगत् । वन्द्यं मध्वंदिनेनेव निशीष्यध्वनिभिया ॥२६८०॥ 2680
 राधमासायधि दधुस्ततः प्रभृति वारिदाः । दीक्षां क्षोण्यां मुषागिचसासुवर्णकर्मणि ॥२६८१॥
 विकल्पावस्थमयोहं निर्वृक्षाण्यो द्वियोजितः । निन्दस्त्वमिति भोज्याये ततो वस्युषपाविशत् ॥२६८२॥
 समयापेक्षयाक्षोभो मन्वुं संस्तव्यं सान्द्राणिः । सान्द्रयजिष नास्यागस्तवाग्नेति जगाद तम् ॥२६८३॥
 कथे च संधितारस्यहास्यायापन्नं त्वया । वामुमेतत्कृतं तव गह्वं नार्हसि कस्मादित् ॥२६८४॥
 तव श्रोहस्पृहा स्वाधिकाानुस्यं भवेन्मयि । परवनामवचस्मादिष कालानुरोधतः ॥२६८५॥ 2685
 राज्ञश्च हर्षमुर्मर्त्यं दद्या हव न वा वयम् । उच्छेद्याः किं तु संयज्या राजधर्मानुरोधिनः ॥२६८६॥
 स्वस्याख्यातिलयोर्वाधा राजधामार्गागमिता । शेषं मां रक्षता हन्त विविदा भीमता त्वया ॥२६८७॥
 इत्युक्त्वान्नं तं स्वक्तलज्जामार इवावदत् । साक्षी स्वमर्षं सर्वत्र ममेति सततं स्तुवन् ॥२६८८॥
 क्षणेन च प्रणिनु धामपुनरेवमिधाविनम् । तमेव विगृह्यन्ते कर्तास्मीत्युक्तवाग्ययौ ॥२६८९॥
 त्वयि इत्युर्विषयस्येन्मन्वुं जानन्नभोजनम् । भोजस्तत्रेति केनापि कथितो व्यथिताक्षमम् ॥२६९०॥ 2690
 स्पृष्ट्वाश्च विराट्प्राप्तमिदं विक्रीय ताविति । ध्यायन्प्राप्त्योर्देहमांसं तथोक्तुममन्यत ॥२६९१॥
 वस्युस्तु हिमवृष्टयन्ते त्वां प्रदेस्यामि निधयात् । श्रो वाद्य वेति कथयन्तौ माक्षी न मुमोष तम् ॥२६९२॥
 मां शार्वेह स्थितं राज्ञः कृतारण्योर्देहमात्यये । विक्रीणात्येव मत्वेति भोजोपाक्रमने त्वराम् ॥२६९३॥
 सिधं यं यं निषेधाव गमनायोवपादयत् । इत्युत्तं तं समुच्छेद्य सापरार्थं व्यपन्न तम् ॥२६९४॥
 तेजोनासो ब्रह्महारात्संजातो भाद्रमानुरः । अभ्यधाश्रत्यमासास्व लम्बकम्बलकावृतः ॥२६९५॥ 2695
 तेजोविस्फूर्जितां नलहीरोत्कर्षकपोपले । हिराज्ये सौस्सले सैन्ये पङ्क्तिबाधनतां गतः ॥२६९६॥
 विनुरामतया राज्ञा यधितस्तदमन्तरम् । एवेनकारिषिषयापीकारित्वं क्षमाज्ञजम् ॥२६९७॥

२६७१. ¹) Emended; A राजा गृहं स्वलकारावप; cf. viii. 2625, 2618. २६७२. ¹) Emended; A 'विस्तृति.—' A स्कन्धा. २६७३. ¹) Emended; A वृष्टस्तेन. २६७४. ¹) Thus A; the text of this *pāda* appears to be corrupt; perhaps read संदेहं जहत्तरोहस्य. —²) नजेत् corr. by A, from जजेत्. २६७५. ¹) Emended; A व्यकल्पत. २६७६. ¹) Emended with C; A संस्तव्य. २६७७. ¹) Emended; A हर्षं मां; C त्वां यमां. २६७८. ¹) Emended with G; A तमेव. २६७९. ¹) Emended; A वस्युस्तु. ²) Conjectural reading; A विक्रीयताविति; cf. for the context viii. 2598 ff. २६९३. ¹) Emended with C; A हति. २६९४. ¹) Emended; A राज्ञः. २६९५. ¹) Emended; A भोजो; cf. viii. 2692 and the *ra. II.* सर्वा, भोजो viii. 1084.—²) Emended; A 'जात.—' The text of this *pāda* is corrupt. २६९६. ¹) Emended with G; A 'विनास्तव'.

- विमुक्त्यै राशिं मार्गेन ख्यायामभुवा कृते । न राजवदनो नाम विजिघृक्षु ररक्ष तम् ॥२६९८॥ चकलकम् ॥
 भानुशंखं भृशभाषारहस्यव्यत्ययाश्च य । प्रत्यक्षस्थित्यसामध्ये राशिं सर्वे शशङ्किते ॥२६९९॥
 2700 धनोत्सङ्कारश्चक्रेण कुर्वतोऽर्धमर्धमात् ॥ रैराज्येभ्यो राजमीमी तदा न स समर्प्यत ॥२७००॥ युगलकम् ॥
 नीतः प्रत्यक्षतां दूरस्थितेभ्युदयने स तम् । विमुहयति शुभभुस्त्वकुमेन न खोद्यकत् ॥२७०१॥
 राश्यां कर्तुं विनियमं भोजस्य ग्रहितो धमैः । प्रापं प्रज्जामलंकारो विषयाधिकृतस्ततः ॥२७०२॥
 तत्पार्थमुद्यतं गन्तुं मां समुत्सृज्य वासि चेत् । स्थस्यामि तदध्वनेवमूचे भोजस्तु डामरम् ॥२७०३॥
 अस्त्वां प्रमाते ब्रह्मामीत्येतावन्न जल्पति । कोडावनुक्तैव निशस्तुर्वयामे विनिर्गमौ ॥२७०४॥
 2705 धनवर्धप्यवर्धेण मार्गान्धेरी गयेषणम् । वाचश्चक्रे क्षणान्ते तं तावच्छुभाज निर्गतम् ॥२७०५॥
 असाधप्रतिषेधोऽयं तमङ्गधनुजगाम सः । मस्थितं शारदादेवीस्थानं याचन्मितातुये ॥२७०६॥
 एकसार्धगमौ श्वायी विना तौ ज्ञानियोपिताम् । दाक्षिण्यादक्षमः स्यात्तुमये साया भवन्निव ॥२७०७॥
 प्रवयाः पञ्चबाणाराम्बाधारास्थिमेघ तु । युवाप्यकल्पः कौलीनमिति स्वस्य च चिन्तयन् ॥२७०८॥
 दुराणद्वगमेण खण्डितेष्टः संभ्रम्य दारद्वान् । संयुयुधर्मपुमतीरोपता मार्गमवसीत् ॥२७०९॥ तिलकम् ॥
 2710 कापि ह्वानाहमव्यभिचर्यमृदुदंष्ट्राकुलोक्तवान् । कचिद्वक्त्रकाशाश्रकात्पाशाशान्धकारितान् ॥२७१०॥
 प्रभर्याद्विजसंवाचजम्बूश्लेषणाम्भक्तिम् । कापि निर्हरेत्कुत्काराराचक्षतात्रियहान् ॥२७११॥
 कवित्वस्यार्थोपवनस्पदस्फुटदक्षधरान् । काप्यातपक्षतक्षिमज्योतिर्निर्गतदृक्प्रधान ॥२७१२॥
 दूरावरोहं प्रसूते स्फुटमप्रवृत्ते विदन् । ऊर्ध्वारोहमसक्तमन्धमानोऽप्यजोत्तमः ॥२७१३॥
 गुहारकालविषमाम्बुदसमान्पथि वासरान् । उल्लङ्घ्य स दूरद्वारुसीमान्प्रामासवन् ॥२७१४॥ कुलकम् ॥
 2715 गुहार्थनास्मसामपीहताकिं चमकाचवन् । तं दुरधपाङ्ककोट्टेशः प्रणम्यान्वदध्वताम् ॥२७१५॥
 दूरस्थितो विदुःसीहस्वपूतोक्तदागमः । प्रक्रियां प्राणिषोऽक्षवाविद्यायां नृपोपिताम् ॥२७१६॥
 आदिष्टदिष्टवृद्धिश्च राष्ट्रे कोडाधिपेन सः । अथारयस्त्वकोशस्य स्मामिष्यं राजमीजिनः ॥२७१७॥
 राजायमानो भोजोऽयं राजवासगतोऽपिगुम् । आनिष्ये राजवदनापत्येनाभ्येव्य पश्यताम् ॥२७१८॥
 2720 स विषैकान्ततो राक्षो भिजेन ग्रहितोन्निकम् । तेनाह्वाय्यरिनीत्युपपाशापस्थापनोपमः ॥२७१९॥
 कार्यगौरवविधासाभाभव्यतिकरोचितम् । संदिश्य पाणिगोचं स न स्वीकुर्वन् चोत्सृजन् ॥२७२०॥
 किमागोहं किमेकान्तभिजो राक्षः शनिरिति । मां ज्ञास्यसीति न दुर्गैः स राजवदनोचवन् ॥२७२१॥
 तस्य शब्दं वक्ष्यति गोत्रैरिदमिवावृते । नृवाणेव विदोषत्वं नागाद्यैरवसीदन् ॥२७२२॥
 सामप्यूनः शूयैः स्थैर्यं ततः साम्यमय क्रमात् । आधिक्यं वादधे तेषां विषैर्दधैर्यनिष्ठैः ॥२७२३॥
 तथा प्रतिष्ठं स प्राप तस्यापूर्वस्य भूमिजाः । दास्यमेव यथा कीडां नागुर्नागस्य बान्धवाः ॥२७२४॥
 2725 स हि त्यागक्षमास्मत्प्रतोमादिगुणभूषितः । अभिगम्योभयक्षित्याभ्यस्तभूतिरियोपिभन ॥२७२५॥

२७००. १) Emended; A कुर्वताम्. २७०२. १) Emended; A द्याक्. २७०३. १) Conjectural reading; A दम्भी नागुर्नागः; C नागुर्नागः. २७०२. १) Emended; A विहित. २७०३. १) Emended; A रौषे. २७०५. १) Thus A; cf. दुष्पयान् viii 2168. २७०५. १) Emended with C; A वाच. — १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७०६. १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७०७. १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७०८. १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७०९. १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७१०. १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७११. १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७१२. १) Emended; A वाचिवाचावृते. २७१३. १) Conjectural reading; A साममी न.

स्यैवै पृथ्वीहरादीनां साधवार्णां न कौतुकम् । आहम्बरो विराटम्बस्यास्य स्तुत्यस्तु विस्तृतः ॥२७२६॥

पञ्चवन्धुमूलान्पृथ्वीराटविकोपिकैः । क्रान्तपानोद्य तस्यै स भोज्यादीन्पिपालयन् ॥२७२७॥

जहुरन्त्योद्यसंघर्षेण्मात्स्यमतेन वा । ततो लुण्ठिप्रियस्वाहा नीतिमग्येपि डामराः ॥२७२८॥

उद्गतध्वंसितां विप्रवेष्टा लोटव्यवन्धे । यापासेषां तदानीं सा जगाम शतश्रावताम् ॥२७२९॥

त्रिल्लको जयराजश्च राज्ञा संवर्धितावपि । अकाष्टां वैव तपसा विवशी चक्रमीलनाम् ॥२७३०॥ 2720

यो पुकानामिव अध्रमामयानामिव क्षयः । दैत्यानामिव पाताले बाहसामिव सागरः ॥२७३१॥

आश्रयः सर्वदस्वुनां त्रिल्लको माययोल्लवणः । स देवसरसाभीष्टं संवप्रन्विष्टं स्वधात् ॥२७३२॥ युग्मम् ॥

काङ्कन्त्योद्य तदाक्षेपं क्षोणीवाणार्थिनो हिजाः । प्रायं नृपतिमुद्रिह चकिरे विजयेन्द्रे ॥२७३३॥

अकालदस्वुनिर्मथं जानतोऽर्थयनां न ते । राज्ञो गृहंस्ततः सोभृशासिन्वाचस्तमागुगः ॥२७३४॥

प्रस्थातुं पार्थिवे सज्जे ज्यायान्यो विप्रुतेष्वमृतम् । स जानोत्पातपिटको जयराजो व्यपद्यत ॥२७३५॥ 2735

भाग्यवानेकतो जातदस्वुवैविस्वयमीशिता । ततो मडबराज्यं स विप्रमीत्यै विनिर्वयी ॥२७३६॥

अमात्यदत्तचैमत्यैः स्वशास्यमठरैरथ । हिमैर्मिषिदोलंकारो मन्त्री राजोन्मिहोन्मिकान् ॥२७३७॥

स व्यवस्थापने दुःस्वदस्वुनां सोद्यमः सदा । सेव्याणां प्रत्यमासेषां तरोपपरिपोषकः ॥२७३८॥

त्रिल्लकोन्मूलं कुर्व्यां कृत्वा हैराम्यमञ्जनम् । प्रतिज्ञायेति नृपतिविद्याभ्यावाध्यवीर्यवत् ॥२७३९॥

बल्लोद्य त्रिल्लकस्त्यैलैरपिवैदवदेजयत् । अनुज्ञिगुप्तो गूढामयो रोगाम्भरैरिव ॥२७४०॥ 2740

जयराजानुजं राजा यशोराजं निवेशितम् । तन्मतेनावचस्कन्द भानृष्यं राजकाभिषः ॥२७४१॥

ब्रान्तं तं देवसरसं हमारत्याभिर्न गतः । सञ्ज्वालोल्पहेम्यत्वास्संदिग्धविजयोमभवत् ॥२७४२॥

क्रान्तोदन्मस्ततोभ्येक्ष्य रिल्हृजो रणमुल्लवणम् । जयलक्ष्मीकटाक्षाणां प्रथमातिथितानागम् ॥२७४३॥

मन्त्ररेणाथ तेनारिबारिदशी विलोडिते । कल्योभूस्सञ्ज्वालाब्धस्तुष्कारातिजलाहौ ॥२७४४॥

जितेपि राजके स्त्रोभ्यां विनानुपाहकं क्षमः । न बभूव यशोराजः भूये बाल इवास्तिनुम् ॥२७४५॥ 2745

प्रतीक्षमाणो हैराज्यपयोमि क्षमाभुजेकरोत् । त्रिल्लकः कालहरणं तैलैर्मोवानतिक्रमैः ॥२७४६॥

यथाकालं ततो गूढोपादान्मण्डलकण्टकान् । स्वपक्षसूचीविशिष्टाभिर्दुःखादिद्विधासिपत् ॥२७४७॥

अथ पार्थ्वीहरिर्वीर्योन्मूलको लोटकानुजः । राज्ञा आशा समं बद्धः कारागारात्पलावितः ॥२७४८॥

स तेन विजयामात्रा रक्षितः स्त्रोपवेशने । असंख्यहामरपुतः शमालां संवधेशितः ॥२७४९॥ युग्मम् ॥

आकर्ण्य कुररत्येवं विनाई तस्य भेजिरे । व्यक्ततां हस्ववो गूढा हरस्वाः शफरा इव ॥२७५०॥ 2750

वृन्मन् राजवदन् वष्टचन्द्रोद्य गगगन् । हरोध प्रत्योदृष्टं वेलाद्विदिह वारिभिम् ॥२७५१॥

वर्धमानक्षीयमाणसंघवो तौ त्वजायताम् । धर्मे सजम्बालहिमी तुषाराश्रितटाविव ॥२७५२॥

वष्टस्य जयचन्द्रश्च भीषणश्चानुजौ ततः । दूरविपकृतौ राजमन्त्रिरावाप्तवैतवौ ॥२७५३॥

क्रानतिवृत्त्यपयामीं धुर्वैकार्यवशापिनात् । प्रतीक्ष्याद्यथाज्ञाहः शङ्कितावभुभापमम् ॥२७५४॥

२७२६. ¹) Emended; A. व. २७२५. ²) Emended; A. जामले. २७२७. ³) Doubtful emendation; A. स्वशास्यं व. २७२८. ⁴) Emended; A. "मात्रविस्तृष्टा". २७२९. ⁵) Emended; A. प्रतीक्षमाणो. २७३०. ⁶) Emended; A. "पञ्चः कोटकाः" comp. for the name of PAREVHARI's elder son, viii. 2912, 2799, 2496, 3313, २७५०. ⁷) A. gloss कुररस्वैवि कुररः नृप इह इति वाचका कुररैरित्यु प्रविष्टः. २७५१. ⁸) Thus corr. by A. from गवैवः.

- 2755 कटकादिदुर्गो राजवदनामिकमायतौ । अनुर्वाचपि भूमर्तुरागतौ प्रतियोगिताम् ॥२७५५॥
 शैलप्रस्थानपाथैरसंस्मर्य खादाकैः । स पूर्वराजकोशार्थी भूतेश्वरमलुङ्घयत् ॥२७५६॥
 तस्कराकान्त्यशरणं बलवतिहातबलम् । अराजकमिवाशेषं राष्ट्रं कटां दशमगात् ॥२७५७॥
 उदयं कम्पनाधीशं रिन्हणं च ततो वृषः । चतुष्कपुन्दमादिष्व नगरं विषशोविशत् ॥२७५८॥
 पार्थीहरिस्तु दुःसाधो महाव्याधिरिवीर्यधेः । स्तम्भिनोभूतयोः सैन्यैः संहन्तुं न स्वसाधयत् ॥२७५९॥
- 2760 कालोपेक्षां स्वपक्षपातां दुर्बुद्धिं वानुलुब्धतः । आसीन्मन्दप्रतापत्वं रिन्हणस्यापि तत्क्षणम् ॥२७६०॥
 विदुसीहस्तु विज्ञातभोजोदन्तो व्यसर्जयत् । दूताधानेनुमुर्वाशान्धबहनुत्तरापथे ॥२७६१॥
 अपि विशेषप्रवितारहेषियात्यवेदिभिः । अपि किमानुपपुरीगीतोद्धारिदरीपृष्टैः ॥२७६२॥
 अन्वेष्याहातुकाम्योपेः शीतावेदिमिरेकतः । अपि मृङ्गानिलैः प्रीतान्कुर्वाणैश्चरान्कुरून् ॥२७६३॥
 हिमाद्रिकच्छेदं क्लेशाः प्रपादन्तोपि शिशुभिः । दिशस्तुरगै रन्धन्तः स्कन्धाधारं दहन्तः ॥२७६४॥ तिलकम् ॥
- 2765 रक्षां संवदने वाचस्पतिदेवं दहन्तुः । दिग्भ्यो भोजान्तिकं तावत्सामन्ताः प्रवेदिरे ॥२७६५॥
 स विप्रिये तानज्ञातालापान्वीक्ष्य गिरित्रजात् । प्रीतिप्रसन्नप्रणयानवच्छाङ्कणीनिब ॥२७६६॥
 अयश्चन्द्रादयो राजवदप्रपिता अपि । कीरतः कादमीरकाः पार्थमभज्जानवीजिनः ॥२७६७॥
 अन्धर्गस्यान्बलहरप्रमुखांश्च विदुरगान् । अपुण्यात्सांस्त्रहणैः स्वर्णैः परां कोशघातां मजन् ॥२७६८॥
 ततः क्षुब्धचितोस्त्रिप्लवता विधोषचक्रिकः । भोजेन राजवदयः समग्रंस्तोषसाधयत् ॥२७६९॥
- 2770 तवोरक्तकर्तव्यविशेषेणेतरतरम् । जातहीनवयोः भिन्नविधासो व्यशीर्वत ॥२७७०॥
 अन्धविधीयतां तस्मान्निष्कतो दरदं विना । महात्साहायकावैष्ण्वन्मितामेव स तान्दधान् ॥२७७१॥
 स्तुषेत्सोडाग्रामिडोषाः कटकस्वारय नो हिषः । तस्माद्व्यमुग्निपेद्या मज्जो मूयोपि योगमिन् ॥२७७२॥
 तस्मात्सर्वमिषादेन दणमेकं मनेच्छतः । विजयाचजयाचामिरेकाहान्तरिता मता ॥२७७३॥
 व्याजहारेति यद्भोजस्तदेवोप हसन्मयात् । निन्ये तद्द्वारदं सैन्यमुपेक्षयागमिनीधमूः ॥२७७४॥ तिलकम् ॥
- 2775 संकटान्ते वितीर्णानुवाचस्तेषां प्रसर्पताम् । स राजवीजी मुग्धाव द्रष्टाजमयागतम् ॥२७७५॥
 तत्संगमाय व्यावृते तस्मिन्कोशान्तिकं पुनः । प्रावेशयद्बलहरो मातृघामं च तद्वलम् ॥२७७६॥
 दिशस्ततो वीक्ष्य महिर्गन्धवातमृगा इव । निरगर्भीरपीर्गाग्निर्न पौर्यात्सर्वहीयत ॥२७७७॥
 तद्वच सर्वेपि नीलाश्रद्धामराः स्वे च सैनिकाः । विपक्षैः सह बद्धैक्याः सैन्यानुप्राप्तवो ययुः ॥२७७८॥
 स तथा विषमस्थोपि प्रस्थित्यै प्रार्थितो निजैः । स्तानाननः प्रभुं द्रष्टुं न क्षमोस्मीत्यभाषत ॥२७७९॥
- 2780 स सूर्यवर्मचन्द्रस्य न जातः कथिर्दण्डये । उपयोगाय यो नागामल्लभिनजन्मनाम् ॥२७८०॥
 भोजं सभाजविस्वाध विदुसीहः सपार्थिवः । सारैः समं स्वसामन्तैर्विजयाय व्यसर्जयत् ॥२७८१॥
 ततो म्लेच्छगणाकीर्णां मज्जसंवाहयन्मूः । प्रवाणमात्रान्तरितः पृष्ठे तस्य बभूव च ॥२७८२॥
 मातृकृतजगत्क्षोभे बले तत्रानुयायिनि । उत्साहात्सांस्त्रहणैर्नैने कृत्वा हस्तयतां महीम् ॥२७८३॥

२७५५. ^{१)} Emended; A प्राप्तवाचयताम्. २७५६. ^{१)} Emended; A कम्पनाधीशरि. २७५८. ^{१)} A स्कन्धा. २७६०. ^{१)} Emended; A कादमीरका. २७७४. ^{१)} Emended; A जनिनी. २७८०. ^{१)} Emended; A कथिर्.

वाग्निमिस्तर्जितं स्लेष्टरुद्राग्नेध बलमूर्जितम् । स्थाने समुद्रधाराकवे निबन्धनाथ तत्पदम् ॥२७८४॥

स राजवदनस्याद्गुञ्जाम्बयलोक्ज्वलः । मृत्युदन्मान्दरे दिष्टं बह्वन्ध्रमन्वयत् ॥२७८५॥

2785

ततः प्रावृट्पयोवाहकृतोदीपपरिहृता । संजायते स्म बह्वधा समीभूतजलस्थला ॥२७८६॥

धरिरीपानपात्रेभ्यः सीधुपूर्णं हधुर्हमाः । मघा लक्ष्यशिलाभावा बलव्रीतोत्पलोपमाम् ॥२७८७॥

बह्वस्य संकटं जानन्मभूच्छेपैर्वैलीः समम् । अघोदयद्वारपतिं तं च धन्यं स्वसर्जयत् ॥२७८८॥

बाहिनीरुदमार्गीः पदवीमनुसज्जतुः । मार्गे धनंजयस्येव द्वीनेयपवनात्मजौ ॥२७८९॥

लम्बाम्बुदेम्बरे दूरं वारिपूर्णं च भूतले । स्यूतेव विद्युद्वृक्षे भिषद्योतननिःस्वना ॥२७९०॥

2790

शोभामात्रादितापहपरिवर्धोवाहिष्कृतः । तत्राविभक्तकटकः पार्थिवः समजायत ॥२७९१॥

अनास्थो राजवदने सन्ध्याबह्वम्बयोः पुरा । अत्रापरो न निक्षेप्तो राजकीर्णीति दातृदान् ॥२७९२॥

त्रिलङ्कः संदिशन्नुर्वैर्द्विषं पार्थ्वीदरिं नयन् । तयोरेकस्य सामर्थ्यद्वैष्टस्य हस्तपातिनम् ॥२७९३॥ युग्मम् ॥

अभितिलिखितालेख्यकल्पं बलहरस्य तत् । तादृग्विभक्त्यं सामर्थ्यमथ राज्ञश्च सर्वतः ॥२७९४॥

विभक्ताशेषैस्त्वस्य तत्र तत्राविसंकटे । ज्ञात्वाप्रतिसमाधेयच्छिन्नमुद्रुदुर्नयः ॥२७९५॥

2795

अकृशश्चाविशवारधिरं स्वाङ्गैः स गोपितम् । बहिर्दुर्धर्षमत्याक्षीक्षितीयमपि कण्टकम् ॥२७९६॥ तिलकम् ॥

ध्वान्नेम्बुधराजालान्धमहावाने रजोभरः । स्वपक्षमेदयोर्ज्ञातकर्णेजपमहोद्यमः ॥२७९७॥

कुलच्छेदकृतो राजस्तत्र तत्राविसंकटे । अशान्तजागरोत्थस्यमनसपरिपोषकः ॥२७९८॥

सोष भूरपुरेकस्माद्बह्वभिः सह डामरैः । तेन संपुरितः पृथ्वीदरजो लोटकोपितम् ॥२७९९॥ तिलकम् ॥

तस्य संघटनः कर्णां प्रयातं वैकुण्ठं विरात् । पालीमङ्गु तटस्येव प्रावृट्पूर्णस्य लक्ष्यताम् ॥२८००॥

2800

निद्राशोपेन्द्रजगत्प्रसादविसृजं जगत् । समेतमिव तत्सैन्यं प्रत्यभाज्जलदागमे ॥२८०१॥

वाघभिः पाथेते नेवृक्षसंख्यातुमपि तद्वलम् । भर्तृव्यकल्पैः सुखान्पयोधमध्वगैरपि ॥२८०२॥

ताघन्निरनुगैः पिञ्चदेववज्राधिपो युधि । तयोधान्याम्यहरितं सरितश्चातिथीन्वधात् ॥२८०३॥ युग्मम् ॥

तदोज्ज्वलैश्चिताचक्षैर्बिम्बितैस्तटिनीजले । मृतानामपि संस्कारः क्रियमाण इवामभवत् ॥२८०४॥

इति विस्मृतमृत्युः स कुर्वन्नेकाहमाहवम् । कथंविदाग्निरन्येषुर्भ्रमसारोपसारितः ॥२८०५॥

2805

पुरे स भून्त्ये सैन्यानि संगृहस्तत्र सर्वतः । द्वित्रैरहोभिर्नगरं युत्वापाद्यमन्वयत् ॥२८०६॥

इच्छां पट्टपुरास्कन्दे मन्दान्त्रं त्रिल्लकोनयत् । पृथस्थयोर्यशोराजकम्पनापीशयोर्भयात् ॥२८०७॥

न भूत्यैस्तद्विधः सिद्धाश्चास्यैकस्मिन्नसंमते । विधेयान्यलवन्न्यस्य डामरे होलडौकसि ॥२८०८॥

हैराज्ये सुस्तलस्यापि नैवाद्दृश्यत तादृशः । अनर्थो वार्युतस्यौ तत्सुतस्य समन्ततः ॥२८०९॥

अनुत्कमवधीर्वाध राज्ञा पादगदोपमम् । रिच्छजः वैधि तं धीवागण्डतुल्यं व्यपोहितम् ॥२८१०॥

2810

प्रस्थितस्तत्प्रमायाय शमालैः सोन्वबध्यत । व्रजन्प्राग्ज्योतिषं हन्तुं पार्यः संशप्तकेरिव ॥२८११॥

अधाराश्चाभ्यभिशीलस्ताम्यावृत्य निपातयन् । पद्माकरोन्मुखः पृष्ठलघान्मृङ्गानिव द्विषः ॥२८१२॥

२७८४. ') Doubtful emendation; A 'स्तर्जितो'. २७८६. ') Emended with C; A 'प्रावृट्पयो'. २७८७. ') A 'सीधु'. २७९१. ') Thus A; comp. for this name viii. 2:96, 2748, 2912, 3313, २८०१. ') Emended with C; A 'हरित'. २८०६. ') A 'शौण्डिकसि'. २८१०. ') Emended with C; A 'रिच्छजोतिषं'.

- रणभान्तेन यमिता विद्यामा तेन रामशे' । गर्जकुल्यापितारातिपृतगाबाहसंस्किमे ॥२८१३॥
 तं कल्याणपुरं शक्ते विशन्तं सोपमायतः । दरोधाभ्येव भूयोपि बलैर्भरितदिग्मुखः ॥२८१४॥
- 2815 आपतयेव चारातिपदासीन्समुखापतान् । इष्टमष्टान्धवाष्कागानिवायेजवलो गिलन् ॥२८१५॥
 उद्धृत्तमारुतस्येव तस्यापाते पदातिभिः । तस्येव रिह्णः पर्णैर्मन्त इव पादपः ॥२८१६॥
 पश्यतस्तस्य ते विद्वन्तो जिज्ञा न जिज्ञियुः । देहसुहापारमित्यै कस्यैचित्त्वमनस्यवम् ॥२८१७॥
 आग्नेरघापवस्य स्वैरर्धितो रिह्णोब्रवीत् । ययन्पञ्चाब्जं साम्यं स्वामिभक्तिस्मृतेः स्मियन् ॥२८१८॥
 हि'—वाविद्येपेपि जन्तोर्जन्तोर्बदीशिता । भृत्यमावेपि यो तुमहृत्यो भिक्तस्य जीवितम् ॥२८१९॥
- 2820 जानं वक्मसरः समभुराजिनीलाम्बजानम् । जराकैरवगौरं च राशः शरान्मप्यव यान् ॥२८२०॥
 म्हायस्यु तेपु भूमङ्गभृङ्गभाजिण्युभिर्भवेत् । कथं लक्ष्मीविलासैस्तद्वल्ग्वैरविहम्बितम् ॥२८२१॥तुमम् ॥२८२१॥
 एषा कापुरुषासेव्या धीराणां नैव पश्यति । यदावासलवन्नासास्तौख्यवैमुख्यमागिता ॥२८२२॥
 वस्त्रापासन एव शीतजनितस्त्रासोच तीर्थाभ्युभिः जाने द्वाद्वल्लोपलभिरसमन्नामानुभावोपमा ।
 वैश्वस्यं समरे वपुर्विजहतामेवं किलोपकमे कैवल्यख्यद्वल्लोपलम्भपरमा पद्यात्पुनर्निवृत्तिः ॥२८२३॥
 एवमुक्त्वा परानीकमेकाकी स ध्वगाहव । गृह्यश्रान्तरिशोयश्वाससंविधमूक्तवान् ॥२८२४॥
- 2825 स्वर्गस्तद्वयभांजालहरितालोच्चलभजन् । खड्गपट्टनटस्तस्य रणरङ्गोक्तारङ्गताम् ॥२८२५॥
 तस्त्रस्तस्य प्रतः खड्गाज्जीवैर्जालच्छलाद्भवम् । उत्थाय लभं शत्रूणां तृणैस्तृणमणेतिव ॥२८२६॥
 आजौ तमनुजमुत्से वैरण्यवन्त वैरिणः । तिर्यञ्चोत्तरयतां वातास्तेषां प्राणास्तृणान्यपि ॥२८२७॥
 संयविद्यो मुखान्मृत्योः कैश्चिन्मार्गैः स निर्गतः । तिमैः संमीलिताव्यस्य भोजरन्ध्रीरिवोदकम् ॥२८२८॥
 शत्रुर्कुर्वन्परावृत्तीः भयशास्त्र्यै विनिर्गतः । प्रक्षीणभूयिष्ठवलो लम्बोत्सेको रिपावभूत् ॥२८२९॥
- 2830 वृष्टतोष पपाताश चतुष्कः पुष्कलैर्बलैः । साहायकागते प्राक्च यं स्वं कंचिदमन्यत ॥२८३०॥
 तस्योभयमुखस्यारिर्भैरवस्याहेरिवेक्षणात् । न संरम्भः शिल्पशील परं ताण्डितोभवत् ॥२८३१॥
 तौ व्यूहावच पर्याधैर्मुखपृष्ठं प्रदर्शयन् । सोशिणोयुधि मन्थार्द्रिर्मथनेभितटाविव ॥२८३२॥
 कीलनिधतयोर्धाम्बजसकृहान्तरे द्वयोः । कुर्वन् इव --- तुरंगमस्वरान्वितः ॥२८३३॥
 भासः प्रव्यवधीनस्य तमेकवृत्तनारयम् । एकतोम्भोमरं द्वीपस्येव कुलबिलोद्गमः ॥२८३४॥
- 2835 तेन वैरिचमूधके तुलितायुधकुण्डला । क्रीडता वण्डवेगेन पुरुषायितुमक्षमा ॥२८३५॥
 वासपाण्डुनिर्वाहं वक्त्रकुम्भान्स्वेदाम्मसावितान् । स कुर्वन्भूमुजं जाने भूयो रान्येभ्यवेचवत् ॥२८३६॥
 स च पाश्चात्तिहिस्थान्तामन्धोयस्य क्षपाक्षणे । सज्जो मान्त्रिकवेतालाविव रन्ध्रगवेपिणी ॥२८३७॥
 साहायकायान्नास्तीकृत्यं क्षमापतिसैनिकान् । अन्येषुः लोकरोच्छन्तु वनमार्गावगाहिनम् ॥२८३८॥
 पर्यस्तद्यौषाण्डेनिष्णव त्रिल्लकादीनघाययौ । सख्यपालस्तृतीयस्मान्द्रिबले रिह्णान्तिकम् ॥२८३९॥

२८१३. ^१) Should probably be सपुत्रे, cf. ii. 56. —^२) Emended; A गर्जकुल्या. २८१४. ^१) Emended; A लक्ष्मणा. २८१५. ^१) Thus A; perhaps read with G (no. manus) पञ्चासुजाशस्य. २८१६. ^१) Thus A; U शीयवाविद्येये. २८१७. ^१) Emended; A भोजनम्. २८१८. ^१) Thus corr. by a later hand from A, वैहम्बे. —^२) Conjectural reading; A वैकृता. २८१९. ^१) Emended with C; A प्रजापतम्. २८२०. ^१) Emended; A संरम्भे. २८२१. ^१) Thus A; C supplements (पुरुषोत्तम). —^२) Emended; A वपुर्विजहता. २८२२. ^१) Emended with C; A वपुर्विजहता. २८२३. ^१) Emended with C; A उजाय. २८२४. ^१) Emended; A साधीकृतम्.

नृपप्रतापलपितः स ताभ्यां पर्वशोष्यत । वनान्तः भुविमुक्ताभ्यां पुणशीण इव हुमः ॥२८४०॥ 2840
 चितानन इवासारेर्जुनैः शममवाधितः । उदयेन शर्मिन्मे चतुष्कोपि मितोप्यमात् ॥२८४१॥
 दारदं बतं दण्ड्येभंसनाहवाहिभिः । हवैरवद्यतोहादिकुहराहाहवोन्मुखम् ॥२८४२॥
 नुरुक्तकोकेनाक्रान्तान्नेष्टांस्तद्दृशमीवुवः । शङ्कमानैर्जनैर्हता कृत्वा म्लेच्छाप्रुतेव मूः ॥२८४३॥
 प्रयाणमाक्रान्तरिते धन्ये शारपतावपि । साहसं निःसहायस्य वल्लैरपतोभवत् ॥२८४४॥
 ज्वलत्कनकसंवाहं तत्सेन्यं स द्विषोदधत् । कणज्ज्वालावर्ति शार्वं सविर्हर इवाचलः ॥२८४५॥ 2845
 विधुय ज्यघन्नादीवपप्रस्थानरोधिनः । बलबाहुस्वरूपास्ते अगाहन्ताहवाधनिम् ॥२८४६॥
 तेषां हयसहस्राणि विश्वहिंशसुरंगमैः । रंहसा प्रतिजयाह विजयाह च गर्गजः ॥२८४७॥
 तस्यास्रध्वजिर्दृष्टो यौदशं तदमानुषम् । एकैकस्यापतो यत्स वैभक्त्यमिवावधे ॥२८४८॥
 अश्ववज्ज्वाभिविज्यस्तवज्ज्वाले विहृताः क्षणात् । जगाहिरे कापुवषा गिरिर्म्मिषुवषा इव ॥२८४९॥
 अभूमिन्नतया शाखावैष जातः पराभवः । अस्तदस्मान्पुरस्कृत्य नयं प्रत्याहरिष्यध ॥२८५०॥ 2850
 इत्युक्ता राजवदनज्यघन्नादिभिर्मिषि । तथेति मिथ्याकथयन्दारदा विप्रवोन्मुखाः ॥२८५१॥ युगम् ॥
 प्रवेद्य धन्यघ्नरेदी दुरं बलहरो बली । ऐच्छस्तन्नभिसंधातुं वज्रं वाधात्यवज्जरीः ॥२८५२॥
 स्कन्धावारेण सार्धं च दरदं राजवीजिनम् । विधातुं विदधे बुद्धिं तं तनस्तारमूलके ॥२८५३॥
 विकीर्षितं ततस्तस्मिन्मन्त्रेण्येषु इत्युपु । उत्सेहे सान्द्रणिः कृत्स्नं राज्यं निधित्वं निर्जितम् ॥२८५४॥
 जवाभावेज्यन्तेहृत्सामन्तसहिततंतः । भग्नोस्मि भवितेत्येवं विचिन्त्योत्सविषे च सः ॥२८५५॥ 2855
 पद्मोन्माधाशिरदरद्वैरप्रियैः पद्मबन्धोरित्यौ स्पर्धिग्युदयति वपुः खण्डघ्नः स्वं श्रियेत ।
 तापस्यज्येत च छत्रिताभाभिभिः सूर्येकान्तैश्चैवभद्रं व्यसनसमये संभवेदप्रतर्कम् ॥२८५६॥
 यो डामरतया भिक्षोः शस्त्रकृच्छ्रेषुपेक्षणम् । टिकादीनां च कौटुम्भ्याङ्गमनुज्ञोऽधुमूर्धनि ॥२८५७॥
 अलत्रन्मनयानग्यसामान्धार्यवर्धनात् । ततः कृष्णोपयोगाच्च विश्वासत्येव मूर्धेभि ॥२८५८॥
 शी नागराञ्जवदनौ व्यसनवसरे तदा । विश्वं स्वकार्यतात्पर्यादहतादरतां गतौ ॥२८५९॥ तिलकम् ॥
 स्वयं विधेयं नागोन्मिषकृतं तं शीघ्रं विप्रव्रजम् । अदूरमर्थमन्येन कृतं कमिरिवाभुवत् ॥२८६०॥ 2860
 रुमाभूप्रपत्तं स्वं पक्षीकृतं कूपाननं ततः । संत्यज्य राजवदनं मां भजस्वैत्यभाषत ॥२८६१॥
 संभामं वः प्रतीक्ष्यैवं तेजोबलहरात्मजम् । युग्याधिकं किं नारीसेवतां यामिको यथा ॥२८६२॥
 इति ते संदिशन्तं च व्यसहस्य विहाय तम् । कामधेनुसमं नागं छागश्रेष्ठाद्विधिं यत् ॥२८६३॥
 सर्वैः स्वकार्यतात्पर्यात्पचैतं मियाविषे । केहवैरेन्द्रीये तु व किंचिदधिगच्छति ॥२८६४॥
 ज्योतिस्तर्जितकान्तिं वन्तयुगलं बाध्यं सुधादीधितेर्दोनास्वादिभिरा यिषा मपुलिङ्गं कुम्भस्थलीं कुम्भिनः ।
 वासस्यैवं विरोधभाक्सरसिजस्येत्यत्र नेन्दो इतिस्तस्याप्यायकृतो हितोवमिति नायस्य द्विरेका द्विषः ॥२८६५॥ 2865

२८४३. ¹) Thus A; C तनुत्.—²) Emended with G; A इण्ड्येन. २८४४. ¹) Doubtful emendation of C; A तल्लज्ज-
 शेरम्. २८४५. ¹) A स्कन्धा.—²) Emended; A राजवीजिनम्. २८४६. ¹) Emended with G (see. manu); A निधित्वम्.
 २८४७. ¹) Emended; A 'सहितस्ततः'. २८४८. ¹) Emended; A 'सचिरमात्रं'. २८४९. ¹) Emended with C; A तात्पात्रम्.
 २८५२. ¹) Emended with C; A प्रतीक्ष्यैव.—²) Cf. कोकोवाले बलहरसंवाले viii. 2865 and note.—³) Thus A; perhaps
 read नाशितं. २८६३. ¹) The text of this verse is evidently corrupt; A as above. C reads व्यसह्य संविशय सं । कामधे-
 नुसमं नागं छागश्रेष्ठो विधिं यत् २८६५. ¹) Doubtful; A वास्यैव; C सूर्येव.

प्रतिष्ठासोढम् कर्तुं ततो बलहरस्य सः । आजन्म वैरं संरेभे तेन भूमृक्षितेच्छया ॥२८६६॥

सं तथा दारदान्भ्रामानभिषो भूमृक्षे वः । सभोजाज्जवदनो हन्यादित्यभ्यधाक्षिभैः ॥२८६७॥

दरद्वान्जानकानीतनेतारी कम्पनापती । प्रख्यातक्षेमवदनमत्ता- "भिषाकुषी ॥२८६८॥

प्रत्योजसनामा च कोटिशो मन्त्रितं रहः । बुवाणास्तद्व्यहसन्त भोजेनान्तरवेदिना ॥२८६९॥

2870 स्फाटिकेनेव सैन्येन तेनःपे रुद्धमप्यथ । दिधक्षुं राजार्कमहो विदुसीहेन्धनेपतत् ॥२८७०॥

पार्थिवानर्थदुश्चिन्तामययक्ष्मपरिक्षतः । स यत्कृष्णक्षणाक्षीणसोमसाम्यं समाचयौ ॥२८७१॥

रोगयस्ते रणयस्ते पृष्ठगोत्रि भर्तारि । तथाभिवोक्ष्ये स्थाने च भवजर्जरतां गते ॥२८७२॥

आहारस्य बलहरं विहाय निखिलास्ततः । पलायितं तेन्येषुधिगात्र हरिभिर्मिरीम् ॥२८७३॥ युष्मत् ॥

वृद्धा बहुमतं प्रातरागन्तारः पुनर्वयम् । कथयित्वेति संघार्थं सान्त्वहिं सह तेनयन् ॥२८७४॥

2875 प्राक्पीतकोशो वैबद्धात्स तेषामनुगोभयत् । षट्कार्यस्तु वैद्वल्यं अथे मज्जाविवाह्ये ॥२८७५॥

मुहुः सर्वशिरोश्चिक्करक्कपूर्णमिव ज्वलन् । अवरोहदन्ध्याम्बुसोपानाहमनिभं मुहुः ॥२८७६॥

ज्ञातेन पतितेनेव मुहुर्घोषा महीसमम् । ज्वलन्तस्य वैतस्यादलक्ष्याक्षमभून्मुखम् ॥२८७७॥

दध्नी च धिक्ते ये शश्वत्प्रभाषं वयमीहृशम् । राज्ञो वृद्धाप्यनात्मज्ञा जानीमो मर्त्यधर्मताम् ॥२८७८॥

प्रतिभाप्रौढनिर्भाततस्त्वावां मान्यथा शिरः । महाकवीनामेतत्प्रकृतापानलवर्णने ॥२८७९॥

2880 राज्ञः प्रतापशिखिनः कणाः क्षोणी न सन्ति चेत् । तत्कस्माद्वयमावाताः पदव्यासेष्वधीरताम् ॥२८८०॥

अनेकशार्ङ्गैर्वीर्याणां पीतधाराभ्युद्वहरे । शोषः प्रादुक्तो न स्यात्तज्ज्वालासंज्वरं विना ॥२८८१॥

किमन्तरेण तदुममालान्धं प्रोन्मिषद्दृशः । मार्गागर्पविभागस्य परिह्वाने विमूढता ॥२८८२॥

मधुमत्यास्तटेन्वस्मिन्निबन्धं दरदः स्थितान् । बीचीजवनिकाच्छतः सोवाप्याथ तदेवसत् ॥२८८३॥

क्रमावुत्तानलेदस्तेर्नीत्वा स्वशिबिरान्तरम् । तत्रैष्यतेति संघानुं रोहद्रोहसुंहानुरेः ॥२८८४॥

2885 नृपं तेषां ह्यगण्यार्थवर्षिणं नयनैपुणात् । उपजीवितुमिच्छामूत्तमस्त्रणवणिज्यया ॥२८८५॥

मानेहा विषहस्यायं प्रत्यासन्नो हिमागमः । मधुमासि विभास्यामः पुनराग्निमुत्तमम् ॥२८८६॥

कालक्षेपेभ्यस्त्वं येदुद्वाराष्ट्राध्वनापुना । त्वान्तर्निदध्मो बलिनस्त्रिद्वकस्योपवेशने ॥२८८७॥

राजानं राजवदनः भित्तैरित्यसावतः । उल्लाप्यन् स्वराष्ट्रान्तर्धुन्मया बन्धुं नराधमैः ॥२८८८॥ तिलकम् ॥

अपि राजपुरीयाणां कौटिल्यं तैर्हि जीयते । ईष्ये निदाघघक्राणां वियोगवित्रसैरिव ॥२८८९॥

† 2890 तथा यानमुपालेभे दूतैर्बलहरोथ तम् । प्रही निहितवांस्त्वस्मीति श्रेटितवटाकरः ॥२८९०॥

हस्ताशाराहवस्थोपि स तथा गार्गिमिमम् । आयान्तं च नृपानीकमुत्साहार्वं व्यविनयत् ॥२८९१॥

७. कस्माद्विद्वत्तराजभोजादिवातया । न व्यदीर्यत यदैर्यपर्वमिस्ताकिलाङ्कनम् ॥२८९२॥

आडम्बरात्स्वन्नस्य भेदेऽप्यधिकविग्रहः । यद्युद्धोद्धतं सिध्मेत्कस्यामानुषं विना ॥२८९३॥

२८६८. ¹) Thus A; the *akshara* before the *lacuna* could be read also *भु*; C 'बहमपुमद्रागिषा'. २८७०. ¹) Emended with C; A 'विषय'.—²) Emended; A 'विदुसीहेन्धने'. २८७३. ¹) Emended; A 'पलायितं'—²) A 'कोष'. २८७६. ¹) Doubtful emendation; A 'सर्वोधिरोद्ध'.—²) Emended; A 'वयम्'. २८७८. ¹) A 'स्वाधिविप'.—²) Emended; A 'रोहद्रोहः'—³) Emended; A 'हृशम्'. २८९१. ¹) Emended with C; A 'गार्गिम'.—²) Doubtful emendation; A 'कम्'—³) 'हाम'; C 'भीक'—⁴) 'नयम्'.

कालानुरोधास्तस्मिन् धन्यहाराभिषाबध । सोबोजयहितम्येन भोजपत्वायमाश्रया ॥२८९४॥
 ततोत्कारश्चक्रः स नेनु सान्द्रगिमायवौ । शानेबाहारदानेनैव पार्थिता परिपन्थिनीः ॥२८९५॥ 2895
 बुद्धा तदनुबन्धि श्रोहनिर्बन्धिनीः सभाः । अयसीन्मार्गैस्तेष्वपे निधनाद्यवसायिनाम् ॥२८९६॥
 भृत्यैः सह युवशायैर्यक्ष्य तं मनुमुद्यतम् । दुरानुरं दरव्राजसैन्यं तनैन्वमायवौ ॥२८९७॥
 व्यपोहन्ती बलहरी वानुभिः कलहं सरित् । कलोलोत्फालनोत्सापैर्मिनिष्वेव दरद्वलम् ॥२८९८॥
 ह्रपितः स्मारोर्ध्वं सेव्यैश्च स्लेच्छपार्थिवैः । सैन्यैः करनभीतैश्च विवृसीहोष तं जहौ ॥२८९९॥
 पुरःसरैर्भग्नसेतुपातैः पारं परं ततः । विश्राव्य ताविं स प्राप भिन्दस्सूर्यरवैर्दिशः ॥२९००॥ 2900
 अलामयैश्च वक्ष्यिष्याः स्वस्य पार्थितसंधिना । आनीतो विवृसीहिन दूनः प्रोकोष भूपतेः ॥२९०१॥
 अमानुषानुभावेन तावत्स्वत्सोमिना भवेत् । प्रातिसीभिकक्षामन्बुद्ध्या स्यभोद्ध भीवरः ॥२९०२॥
 अभयेयानुसंधान एव याम्नात् यमाम्निक्म् । जयराजोस्मि बामुष्य प्रभावावेवकौ दिवि ॥२९०३॥
 तेन दिव्यानुभावेन निर्जयोपि जयो यम । पाम्यस्य कूलविभ्रंशानीयं पननमुद्यतिः ॥२९०४॥
 अथायातः पुरे स्थित्वा कंचित्कालं निवेदिशत् । यमराष्ट्रमस्तर्कातिलसह्वनमालिक्म् ॥२९०५॥ 2905
 अबुद्धा भोजमायान्तं संपि तत्रैव वासरे । साधे हरिश्चपन्म्याभ्यां स राजवदनोप्यगात् ॥२९०६॥
 अन्धगर्भं तं व्यावृत्य बद्धं पृष्ठं मनस्विनाम् । आदाय तावद्योभयणे प्राधिक्षातां क्षमापतेः ॥२९०७॥
 अहंकारादिमोहादायिर्मर्षेण बहिष्कृतौ । उपेक्षामक्षते भोजेभजना राजबीजिनि ॥२९०८॥
 आहतस्तु हठोत्फण्डाभाजापि प्रभुणासकृत् । अग्निःशेषीकृतारतिर्न व्यावर्तत रिल्हणः ॥२९०९॥
 प्रभोः पुरस्तात्कार्यत्वेन तेन स्थानुमशक्यत । प्रसादाकाङ्क्षिणा खदेनेव भोक्तुं न हि क्वचित् ॥२९१०॥ 2910
 हिषा कृता येन युजे पृथीहरद्वन्द्वयौ । मगधेन्द्राकृतिर्भमिनेव कार्याक्षमाभवत् ॥२९११॥
 मानुकुस्मिन्मिव स्योर्वी तेनाजौ लोष्ठकः कृतः । स्थाण्डवे खण्डितः सधे इव गाण्डीविनाविशत् ॥२९१२॥
 भर्जश्चतुष्कः संकोचं बुभेदं त्रिलोकालयम् । स्वकायकर्परं दण्डोऽक्षितः कुर्म इवाविशत् ॥२९१३॥
 निःशेषीकृतकार्यः स शौचैर्गैव नदीपतेः । पार्थे पावनलज्जोतिःपट्टबन्धादये ययौ ॥२९१४॥
 प्रतापैर्नृपतेरिष्यं विप्रवः शोबितोत्पभूत् । अमात्यमतिदोषेण भूयः मातुःकृताकुरः ॥२९१५॥ 2915
 इच्छार्शो राजवदनो दानेनाप्यायितो यतः । निर्भयं भोजमायान्तं प्रतिमप्राप्तं पुनः ॥२९१६॥
 उत्कोचपरिणामार्त्तं सोधं स्थापयति स्म तम् । दिज्ञाप्रामाभिषे स्थाने खाशकायां निवेशने ॥२९१७॥
 इत्येनमब्रवीच्छ्रेयासास्यो नानुगामिनः । मितानुयायी हरिःशः प्रायास्वतोषराग्नमभ ॥२९१८॥
 सोऽस्कम्पः साहसलोतःपातेनीयत नैरिव । त्रिलोकेनापि स स्वैर्ये नीविरज्जुपसारणात् ॥२९१९॥
 व्यसतोत्साहैवैवहयं विशां पस्युर्ध्वचिन्तयत् । येनाव्यवस्थाप्रायम्भं स आत्मः पुनरयसीन् ॥२९२०॥ 2920
 अलंकारादिभिः स्वाध्ये स्थाप्यमानोपि मन्त्रिभिः । अत्यजसैश्च कौटिल्यमजितात्मैश्च दुर्घहम् ॥२९२१॥

२८९५. ') Emended; A 'द्वारसिन्धुः' the text is corrupt. २९००. ') Emended; A विज्ञाविमार्त्तः. २९०१. ') Emended; A वक्ष्यिष्या. २९०२. ') Emended; A तावत्स्वामिना. २९०३. ') Emended with C; A याम्नात्. २९०५. ') Emended; A 'मालिकाय. २९०६. ') The letter corresponding to य cannot be read with certainty in A; C सायसायन. २९०८. ') A 'विनर्षेण. —') Emended; A नजति. २९१२. ') Comp. note to मीरः viii. 2486. २९१३. ') Emended with C; A नजश्च. २९१५. ') Emended with C; A 'कोवपाते. २९२१. ') Emended; A अत्यजसैश्च and 'मित्रात्मैश्च.

नर्द वैष इषापाकं तमवहाय पार्थिवः । पकण्डानिवारेणे हि पुन्नाटयितुं परान् ॥२९२२॥

आगन्तव्यं त्वया पथायास्त्वस्माद्ध प्रकम्पयाम् । भोजमुक्तेः प्लक्षारवक्रोपादिबोधकः ॥२९२३॥

तं अयानन्दवाक्ययो इत्युरानन्दवाक्यः । अन्वयुक्तिमोदयाः परेषु क्रमराज्याः ॥२९२४॥

2025 अयस्थितो राजनृकोलकारः स्वल्पसैनिकाः । बालुकासेतुकल्पसैन्येऽङ्गे सिन्धुरथैरिव ॥२९२५॥

स तु रामचारायाविशोभमवसानं विद्याम् । बद्धादवदेकाकी कुर्वन्बहिराहवम् ॥२९२६॥

आपानरभसशुभ्रवृक्षसंभ्रमवसिगम् । रणे जगाम यस्मात्स्वमञ्जसाक्षपरिक्षुतः ॥२९२७॥

स तुलकुटमिव तत्कटकं विकटं विद्याम् । किमन्वत्यैरवस्थापि प्रमञ्जन इवाञ्जसा ॥२९२८॥

मासाय भृषकङ्कशदिपिर्ममातस्य तस्यैव । आजन्मवाङ्मृत्युः स इत्या तेनेषुणा रणे ॥२९२९॥

3030 भोजस्योत्थातुकामस्य जिघृक्षोः शमाभुजश्च तत् । पङ्कप्रपावत्ककारव्याधन्यायो व्यवर्धत ॥२९३०॥

अनुव्रजसामर्थ्यः आभ्यति ककरो यथा । भावन्पङ्के पतन्वाधोप्यनुभावव्यधान्वहम् ॥२९३१॥

प्रसङ्गे साहचर्यैव भोजः क्लैम्यमात्सदा । तं मातुमिच्छुर्भूयोपि मतिमोहं मुहुर्मुहुः ॥२९३२॥ युग्मम् ॥

दिग्गाम्राभस्थिते भोजे स राजवदनोप्ययात् । पुनः किं वीरचण्डालाः भ्रवसीत्युक्तिमीशितुः ॥२९३३॥

हामरा मभसंवाता भूयः पूर्वाधिकां ततः । कथां ते वन्धयामाहर्मुहुयी शौर्यशालिनः ॥२९३४॥

3035 ते हारपतिमायातं सोढुं शुकुर्न केवलम् । अशक्त्यैराहर्ष्यावसावर्षादुदवेजयन् ॥२९३५॥

तेषां बाणार्थमन्वेषामुत्थानार्थमयावदी । कृटोलंकारचक्रेण नीर्विद्वत् स सान्त्वहिः ॥२९३६॥

तेषां परेषु पार्श्वे स विधाह्वरसकृपदा । हायाभ्रमं भान्तसैन्यो शरेशोबुद्ध तं तदा ॥२९३७॥

अन्तर्ध्विष तेषां स व्याजसंधिं निबद्धवान् । मिषात्कुतोप्यगाधिवेक्षितं सत्तारमूलकम् ॥२९३८॥

तस्मिन्सह विद्यते दुरास्तुतस्त्वामपि वृक्षतिम् । भुत्वा भोजोबद्धत्वां किमपि व्याकुलीभवन् ॥२९३९॥

3040 निजैर्विहस्यमानोपि त्रासात्समादहेतुकान् । प्लवसीत्संभ्रमाघातौ चक्रे सज्जास्तु बाजिनः ॥२९४०॥

प्लवसीत्कारचक्रोय दशप्राप्त्यपतो व्रुतम् । क राजपुत्र इत्येवं कथयित्वा पलायितः ॥२९४१॥

उदतिष्ठन्नतो धाममभ्यासूर्यधनिर्महान् । आस्त्ववावेदकः सेनाविनाशश्च क्षपामुखे ॥२९४२॥

अलक्षितो भ्रान्तमध्ये मेजे भोजः पलायनम् । यः कर्तव्येऽप्लवकारचक्रो बुद्धाय संदधे ॥२९४३॥

इतो हाराधिपनाभिधिरिदमं प्रकाशयन् । भ्रान्तप्लवस्तात्मनां तेषां तवाभूदुपकारकः ॥२९४४॥

3045 हाराधिपस्य क्षाम्यन्तः संधिं भोजप्रतीक्षया । भुत्वा तमश्च वृत्तान्तं भङ्गं ते हामरा ययुः ॥२९४५॥

असंस्वजघापत्यादिबन्धं धीरोबलाभवात् । आगि स भोजोत्कारचक्रेणामङ्गलावहम् ॥२९४६॥

.....' । भोजस्तवाप्यभूत्पर्षाभारादिद्विज्जान्तिनः ॥२९४७॥

बाणाभिजिह्विपुरनिर्वहने प्रतापः पायोनिधेः प्रमथने बद्धबाभिजिह्वया ।

आसाय मन्दरवनेन समागमं हि न कापि पञ्चगवतेः ह्यलसकथमासीत् ॥२९४८॥

२९२३. १) Emended with C; A "चक्रोपादि". २९२४. १) A "वाक्ययो" and "वाक्यः". २९२५. १) Emended with G (see. मानस); A "कल्पसं जङ्ग". २९२६. १) Conjectural reading; A रामराधा; C शकुनिराधा. २९२९. १) Emended A "पतिमातस्य"; C "पतिमातः"—A "आपानवाक्यम्". २९३३. १) Emended; A सप्ताष्ट. २९३६. १) Emended; A सप्ताष्ट. २९४४. १) Emended; A "सत्ता". २९४५. १) Emended with C; A "सप्तम्यन्तः". २९४६. १) Two or more *pādas* seem to be lost here; A does not indicate the lacuna; C supplements संस्वजघापत्यादिबन्धने सामधीय च चक्षते.

क्षुत्पिपासाधमं हन्तुं प्रातः स्नतिषयावनौ । अलङ्कारालम्भैर्मनो बन्धुं भोजौभक्त्यन्तः ॥२९४९॥
 पितुर्मेतन् बुद्ध्या वा स्वया तद्विधिस्ततः । लोभितपाय निर्वातः प्रापाय विषयान्तरम् ॥२९५०॥ 2950
 ततो बलहरैर्गैव कृत्स्नं निषिष्य कार्यवित् । अनास्थोऽप्यलङ्घ्येषु दिक्षाप्राप्तं पुनर्वैरी ॥२९५१॥
 हारापिषोहितोऽरधीरोऽप्यशान्तरेक्षमः । बभूवोऽपि भगवोऽपि कस्माद्यधीवत ॥२९५२॥
 भोजाय हातुमैच्छयो डामरस्ते हते ददौ । पर्माण्डये गुल्हपाय रामजाय च निजितः ॥२९५३॥
 रोगोऽप्यतया दण्डयवोपायसरे कृते । तत्र साम प्रमुञ्च्य हारेणो विषयोविद्याम् ॥२९५४॥
 अभियोगक्षणे तस्मिन्मयौ भारसहः भवम् । तुर्नोमकामयक्षामः पट्टचन्द्रोपि गर्गजः ॥२९५५॥ 2955
 तत्रामयाविन्वेषाचोद्रेको तदनुजौ मिजौ । चक्राते वज्रपां दुःस्वामास्कन्धाथैवपह्वैः ॥२९५६॥
 त्रिल्लकः प्रवर्तैरन्यैः सवामेदं प्रवर्धयन् । नामहीहिषहैकायः सान्त्वनामपि भूपतेः ॥२९५७॥
 षष्ठे निष्ठां गते रोगममे ह्यप्यतयावपि । नियुक्तः क्षमाभुजा धन्योऽनिराचारमूलकम् ॥२९५८॥
 भोजभ्युतोमुतोऽप्येवां बलिनां गोवरे पतेत् । आमपतिष्ठो निस्तीर्णो देशाहासाधनां प्रजेत् ॥२९५९॥
 इति सविन्ध्य सामाथैरुपावैल्ल जिघृक्षुणा । क्षमाभुजामन्दसंरम्भो विरधे लोभियोगमाक् ॥२९६०॥ 2960
 भग्नतोर्दकैश्चम्या तुर्नीतिः सा महीभुजम् । अनाभुजायाधनाधिष्ठपुष्पाङ्गुलेषु वज्रगौ ॥२९६१॥
 बलिने राजवदनं नृपं चापेक्ष्य निर्बलम् । आभ्यन्तराध नास्माध विक्रियां वत्कमाद्युः ॥२९६२॥
 छिन्नान्तराणि हलभानि सदैव हन्त पातालरन्ध्रसरणेरिव दण्डनीतेः ।
 बहीभयन्प्रसरन्तरसंगविष्टो वात्स्यपनर्कविषयमात्पन्तं भजेद्वा ॥२९६३॥
 भोजत्यागोर्धितो राज्ञा क्षीयायौक्षी जमेदितः । हस्त्येवमुं बलहरस्तस्य वृत्तिमकारयन् ॥२९६४॥
 तां लब्धपमरां मायां राजपक्षे विनोक्त्य सः । कुक्षयन्तराणि संलेभे प्रयोक्तुं नीतिर्कौशलात् ॥२९६५॥ 2965
 संधिं पदे पदे बद्धा संधिं बलहरादिभिः । कुर्वन्गनागानं धन्यो जनस्वायाय हास्यताम् ॥२९६६॥
 शश्वदाभर्तमानस्य राजकार्यस्य नाशयिम् । अरचट्टपटीयन्मृगुणस्यैवासाहस्य सः ॥२९६७॥
 तस्य चक्र इवोद्गते कर्तव्ये तैश्चम्यागपि । मेतुं प्ररोदुं बाप्यासीसयो बाण इवाक्षमः ॥२९६८॥
 नीतराजहयो व्ययः शेषस्यैकस्य विपद्ये । चतुरङ्ग इव कीदृश्विवशोभूहिशां पतिः ॥२९६९॥
 बद्धलक्ष्यः प्रधानार्थे ततश्च छद्मान् परान् । भञ्जतो वाजिपत्यादि नाप्यासीबाप्यजीगयत् ॥२९७०॥ 2970
 दस्युषु स्युतसङ्गेषु शीतापायप्रतीक्षिषु । नागाद्वलहरः स्वेषामुन्मुलनमशङ्कत ॥२९७१॥
 सामर्थ्याशिधिलामिषभावे सूत्रितविधिये । तस्मिन्भावति धन्यो च शश्वत्सोऽप्येवताकुलः ॥२९७२॥
 संमन्य संधिं भोजेन धन्यं समदिशाततः । बद्धार्पयत नागं मे भोजं हास्यामि वस्ततः ॥२९७३॥
 मुरिकार्यकृतं स्वस्य बन्धनार्थावहां रिपोः । धन्यो व्यसतयैवदवाक्षिं नातुङ्ग तस्य ताम् ॥२९७४॥
 पाथिबाः स्वार्थसंक्षिप्तवराविरतसत्त्वया । धियाविमुञ्चं वरिक्वित्कुर्वन्नीति न नूतनम् ॥२९७५॥ 2975
 काकुत्स्थोऽपि निवारार्थं व्ययः शत्रोवसमहे । वीरोविधेयं स्वार्थान्बाह्यं व्ययित् कालिनः ॥२९७६॥

२९४९. 'A' बन्धुं. २९५१. 'A' Emended; A समुच्चं निजितं; cf. पट्टचन्द्र जयचन्द्रवत् श्रीचन्द्रबाहुजी VIII. 2753, 2944. 'A' Emended; A धन्यो. २९५१. 'A' Emended; A बुद्ध्या. २९५०. 'A' Emended; A 'वज्रपट्ट'. २९५१. 'A' A, has written first चक्रसङ्गेषु and subsequently indicated the reading स्युतं. २९५४. 'A' Emended; A 'पथ'. २९५९. 'A' Emended with C; A बाह्यस्त्वोपि.

- संहत्य सत्यनित्यत्वं राज्यवर्षाविभुदधीः । आचार्य पाण्डवो रामा धर्मनिष्ठाव्यातयत् ॥२९७७॥
 आ भिक्षुविषहाबिषयोरुपुर्नागस्य विषयः । स्वार्थापेक्षी तटस्यस्य तत्कानं न विगर्हितः ॥२९७८॥
 भगृहीत्वा तु भूमर्वा केविद्वीजापणे पणम् । सोबाह्वीत्यभूत्स्मिन्मन्युर्मतिमतां मनाक् ॥२९७९॥
 २९८० यथा तत्कृत्यमायत्यां हितं जातं तथैव चेत् । विचार्योकारि राक्षा तच्छेमुषीयममानुषी ॥२९८०॥
 विभिन्न इव भोजस्तु नागं समदिशद्यथा । हित्तुर्वलहरो राक्षे स्वदर्पणपणेन माम् ॥२९८१॥
 बन्धमभध्वानोस्य राज्ञस्त्रासादसौ भवेत् । स विदवद्य माध्यस्थमिति तं हि तयावदत् ॥२९८२॥
 यष्टचन्द्रे गते निष्ठं जयचन्द्रेण पाथिवः । संगृहीतेन तं नागं पार्श्वे प्रावेशयत्तनः ॥२९८३॥
 पक्षीकृतः स्माभुजाय हन्यादस्मान्भयादिति । चलन्तमपि तं भोजस्तन्मन्त्रिणमवोधयत् ॥२९८४॥
 २९८५ तथेति जानन्नपि तं कृष्टोऽप्येतरेनीशताम् । यातः किमपि हन्तेति दुर्तेनागोऽप्यभाषत ॥२९८५॥
 निवर्तं निवर्तिस्रोतोर्गर्भं जन्तोर्मिमज्जतः । कथ्यमानं तटस्थेन भोक्तुं न भवगौ क्षमौ ॥२९८६॥
 नागे बद्धे तत्कुटुम्बैर्मितरेभ्य समाभितः । मायाशाली बलहरो दुर्दर्शः समपद्यत ॥२९८७॥
 भोजनिष्क्रयविक्रयं तमादाय दयौ ततः । रिन्हेणेन समं धन्यां पावन्बलहरोऽन्तिकम् ॥२९८८॥
 सान्त्वहीसोमोदयसौ शङ्कायां दत्त मे ततः । भोजं दास्यामि व इति ब्रुवन्भ्रामयति स्म सः ॥२९८९॥
 २९९० बद्धमूलतया दूरं दुर्धर्षो योद्धुमागतम् । सर्वं तय तयोः सैन्यं निन्ये कृत्यविधेयताम् ॥२९९०॥
 वर्षयुद्धापकर्षिणि विव्रीतो नौ ततोऽभ्यधात् । हनोपहतयोः कुर्यां युवयोर्मतमित्यनौ ॥२९९१॥
 एकवशान्तरिते स्विनयोः पथि चाकरोत् । कार्यान्तःपातवैवदये तयोर्मतिनिमोहनम् ॥२९९२॥
 काविद्वलहरोऽस्यासीत्पर्यायिर्षिर्षेखरचयोः । निश्चोद्याद्यतने काले वीराणां विरलैव या ॥२९९३॥
 तथा हारितमार्ग्य साहसात्पार्श्वमीयुषे । द्रुषति स्म न धन्याय लेभाङ्गाज्याय नापि यः ॥२९९४॥
 २९९५ मतिमोहेन नागं वेष्टुमं सविचास्ततः । कुर्यां तं स्वपदेऽभ्यर्थ्य चकारेति च वेनसि ॥२९९५॥
 नागासांनिध्यलभ्यादिदायीयं गूढवैकृतः । भ्रातृव्योपाययज्ञागं धन्यायैल्लोष्टकाभिधः ॥२९९६॥
 सचिदैर्निहतं नागे निर्वैतलहितमोहितैः । दुर्मन्त्रितं नरपतेः स्वैः परैश्च व्यगर्ह्यत ॥२९९७॥
 स्वजातीयवधप्रकोपाद्विरुद्धैः सर्वदाभिरैः । नागानुपैषाभितोभूतनो बलहरो बली ॥२९९८॥
 वेहिनो व्यस्तपातवैवदयाद्भयतोपयि । अकार्यं कुर्वतः कार्यं सिद्धः संसाधयेद्विधिः ॥२९९९॥
 छयद्दुःसहसितानवतया बद्धावधाने मयस्सुन्मार्गभ्रमगेवशस्य दमसापक्षे परिभ्राम्यतः ।
 ३००० अन्धोपाहितकोषाष्टशतुत्तनास्संदाश्रिताङ्गक्षेनेज्जन्तैर्हन्त तनोति दुर्गतशमं दम्यानुक्तोऽप्यो विधिः ॥३०००॥
 तथा निरनुसंधानं नागं धीसन्निवैर्हतम् । नायुद्ध भोजः संजातवासस्त्येवं व्यकल्पयत् ॥३००१॥
 लब्धवर्णस्य मावर्णावर्णं कर्मेदमीशितुः । अलम्पणबन्धस्य वाञ्छितास्यै विशङ्कयते ॥३००२॥
 यथ युद्धमिति स्वयं र्षादायामवापि यः । भोजमन्यकरस्योपमशक्यो ब्रह्मधा मम ॥३००३॥

२९७९. ') Emended; A सोषहम्भी. २९८१. ') Emended; A "बलहरो. २९८५. ') Thus A, perhaps read "मन्त्रितवको". २९८९. ') Emended; A "मोक्षेयैव". २९८८. ') Emended with C; A मोक्षेयि. —') Emended with C; A "बलहरोऽन्तिकम्". २९८९. ') Emended; A मोक्षयन्ती. २९९१. ') Thus A; C "कर्षाविसिद्धिम्. —') Thus corr. by A, from "व्यधात्". २९९५. ') A, has written मतिमोहे; न supplied apparently by A. ३००३. ') The text of this verse is evidently corrupt; emendation doubtful. —') Perhaps read ब्रह्मव्यधात्.

उत्कोति मोहबन्धन्यमुखा - - स्मिं संदिशेत्^१ । इति मां राजबदनः स्विनस्तानुनम्यथा ॥३००४॥ युग्मम् ॥

आ भिक्षुविप्रवाशेऽवमिस्तयानुबन्धिनः । किं राजबदनीयेष लोमास्तान्मये न मूः ॥३००५॥ 3005

अथाविद्याङ्गिन्मत्सासयुदासायास्य स्वादाकाः । रक्ताङ्गकृमिस्तस्माङ्गिः कोद्यापानं प्रचक्षिरे ॥३००६॥

मातृकृतमिवः क्षिप्ररक्षिणोमुष्य तिष्ठतः । विद्यासार्यं बलहरो विरलः पार्श्वमाययौ ॥३००७॥

अमात्यमतिजाघेन नष्टे कृत्येष कृत्यवित् । स्वयमुत्तमने नीतः खरेभेसंभमो नृपः ॥३००८॥

वैद्यः पादपमण्डलस्य तटिनीतीवस्य वर्षागमः सत्कारो गुणगौरवस्य नयनप्रेम्णोन्मिक्तालेखनम् ।

ऐश्वर्यस्य महोद्यमो जयविधेर्गोदाविषादमहः कर्तव्यस्य च सिद्धदेवपुत्रिभर्तानो न तत्पापहः ॥३००९॥

प्रवादेणैव कृत्यस्य इवेन हरतोन्नरे । प्रातिस्तोम्यं भित्तवता चारं गन्तुं न पार्थते ॥३०१०॥ 3010

अनो भूतो नृपो मुग्ध इति ज्ञातेरिभिर्मुधा । मौग्ध्यं प्रदर्शयस्तेषां वततेस्माभिसंभवे ॥३०११॥

स हि वनस्थदानेन भग्नभोजान्निक्तस्थिनीन् । तस्याविद्यासपात्रत्वं मन्त्रस्तस्याभितो नयन् ॥३०१२॥

गन्धेन वासितोस्तङ्गाः कुरङ्गावङ्गजन्मना । प्रबलस्यो विभाष्यन्ते तटिन्वोपि कथाटिमिः ॥३०१३॥

मीडक्यान्तः सरन्मस्य सर्वतो हि भवं स्पृशन् । जाले हारामबधे च निर्गमे पतनं विद्वद् ॥३०१४॥

ताम्येद्यथा खगो भोजस्तथापान्तःस्थेभ्यविधसन् । बहिर्भूयिन् कदापि प्रस्थानेप्यमगजयम् ॥३०१५॥ युग्मम् ॥ 3015

मदा स दौष्ट्यातिथिनां प्रातः प्रैक्षणं न क्षणम् । मनोविनोदं किञ्चित्कृत्यं लोकहवीषितम् ॥३०१६॥

व्यामिषङ्गमनुपङ्क्तिं परस्व दुःखं हन्तामर्थं व्यबधति प्रसभार्द्रभावम् ।

बदः खरोजकुहरे विरहार्तनादैश्चक्रामिधस्य मधुपोधिकमेति रैन्यम् ॥३०१७॥

रणे पूर्वाप्रणादयानशोणितो लूनकुन्तलः । केणोद्धार्याननः क्रब्धंस्तेनैकः प्रैक्षत द्विजः ॥३०१८॥

स वृद्धो विदुर्निर्गमं सर्वस्वं विक्षतं तथा । स्वं क्षामैरिर्विदुर्न निमिन्द शत्रुमक्षमम् ॥३०१९॥

स्वदीप्त्यार्तमनास्तस्य दुःखेन व्यथितोन्मदम् । वदितार्द्रमण इव प्राह स्मेति स सान्त्वयन् ॥३०२०॥ 3020

मर्हीर्होस्मि न ते ब्रह्मन्मोनुमाब्रोहमीदृशः । विप्रमे वर्तमानधेत्यद्य सोपि तमब्रवीन् ॥३०२१॥

दुर्मयेणामुना नृषिः कोर्यः पार्थिवपुत्र ते । सारासारविरो युनः कुले जातस्य भागिनः ॥३०२२॥

प्राणान्स्वेदमारोप्य प्रमथ्य प्राकृताशयान् । पीडयित्वा विद्याः क्लेशैः कार्यं किमिव पश्यसि ॥३०२३॥

बध ते प्रतिभास्येव जेतव्यो विद्विषो न किम् । अभिशीचः ख सारङ्गः परशौर्वाभिमज्जने ॥३०२४॥

यव शस्त्रशलाकापि विकला तद्विधीयते । इन्दीवरदलद्रोण्या बटनं स्फाटिकादमनः ॥३०२५॥ 3025

पृथ्वीहरावतारादिप्रत्यनीकजितः परे । के नामास्य न संघर्षं क्षुद्रप्राया इतिप्रति ॥३०२६॥

किं रथां एव बुद्ध्यापि कृत्यं हैराज्यजीविनाम् । भृत्याद्यायाः कणियादिगृहीता इव भोगिनः ॥३०२७॥

जातैः क्ष्मावलयोद्भवे फणिकुले पिन्मोगिडिम्बैर्मुदा^२ म्नालपाहिषिकासितास्वकुहरीपासत्य^३ हा गृहणे ।

एताम्बिषवितुं न नु पश्यन्तु ते जीविकायै जनत्रासार्यं ननु कारयन्ति हि हरेर्निर्मज्जानोग्मज्जनम् ॥३०२८॥

इत्युक्तवन्तं तं सान्त्वयित्वा भोजौ व्यसर्जयन् । तदैवं चानु व्याकोशविषेकः समपद्यत ॥३०२९॥

३००४.) Thus A; C 'अथयस्तरङ्गोऽस्मि लम्बिषेत्.—' Perhaps read लम्बिषेत्. ३०१५. १) Emended with C; A 'नीतः ३०२२. १) सारसा no longer legible in A; found in R G C. ३०२०. १) Emended; A इत्य. ३०२८. १) Emended with G (acc. manu); A 'अथैरिर्विदुर्न'.—' Emended; ३. बुधा.—' Emended with G (acc. manu); A 'कासितस्य कुहरीपासत्य ३०२९. १) Emended; A लम्बे.

भग्यात्मत्वं प्रशममहिमोलासने इन्त हेतुर्भोवाणां तु ध्रुवमपरचा आर्देन कूरता वा ।

- 3030 स्मृष्टं पादैरनृतमहसः स्वात्कठोरं हिमोद्योकीति यावाप्यहह रमसाराङ्गतां चन्द्रकान्तः ॥३०३०॥
 राजन्याभिजने जातोप्यलज्जस्वमशिक्षितः । क्षोभरं स्वस्य राज्ञश्च मुनूर्नहदविन्मयन् ॥३०३१॥
 युगैः शीर्षेनयस्वागसत्त्वसत्परादिभिः प्रभोः । पूर्वेष्वर्वाभुजः खर्वाः क्षुद्राः स्वर्षाद्य के वयम् ॥३०३२॥
 तस्य प्रभाबहीमेपि समये क्षान्तिशीतला । शक्तिः क्षयजडत्वेपि मुग्धानां नो महोपमा ॥३०३३॥
 श्वेदायितापनिधिद्वोरगसंगमेपि तुङ्गस्य चन्द्रनरोरपि शीतलस्यम् ।

काते हिमर्तुपरिपिञ्जरसंज्वरेपि निवृत्तस्य कूपकुहरस्य महोपयोगः ॥३०३४॥

- 3035 कुनोपि पर्ययात्कार्ये छन्दं नृपमनु विना । पाप्य कस्य पुनः पाप्यमप्यभुङ्क्षा न बाधितम् ॥३०३५॥
 भ्रष्टं निर्हरेदपि भुभ्रमचतैः स्वीयेन भूयः क्वचित्भवं लभ्यमथाभतः कलुषतातुष्टं प्रकृष्टं न तत् ।
 निर्वैशिर्मेरनिवृत्तायान्मु नमसः प्राप्येत नित्यं हृष्यालेवत्यमुपेत्य शुद्धिमधिकां मात्रेहिमात्रेणैः ॥३०३६॥
 तदर्थमेव यथितो योग्योपयितात्मनः । स तेन स्वस्थतां नेतुमर्थितो न दृष्टोदुषम् ॥३०३७॥
 शोषाय योस्य हववह्निमदादमुमिग्नस्यैव स तेन शिलिना ग्लपितः समीपम् ।

अभ्येति चन्द्रनरोर्देववह्निदाहशान्त्यै कदि पितृकृदेव न तस्य किं स्यात् ॥३०३८॥

समर्पतुर्गतावर्हदपकर्तेन भूषतिम् । लोकनाथं तमुद्धर्तुं धीरं धन्यः पुनः पुनः ॥३०३९॥

- 3040 राजपसाद्वोपावाप्येवो बलहरान्तिकम् । राजदुतमघायान्तमेककैके व्यलोकयत् ॥३०४०॥
 दर्शयति वज्रनृष्टबान्पाकमज्ञातमन्तिकम् । स नमन्तं तमानीय ततः स्मेरं हवाज्जयीत् ॥३०४१॥
 राज्ञः किमन्यसंभवेः संपि बधात्वंसी मया । प्राक्षेहि मिषजा भोज्यमातुराव समर्थेने ॥३०४२॥
 तत्तस्याभधपानस्य नमस्मेरस्य जानतः । प्रस्थयोत्पादनं तैलैरालपिः किञ्चन व्यधात् ॥३०४३॥
 निर्देम्भभाविनैरुद्विजम्भः स कथान्तरे । अवाभिगम्य राजानं स्तुवन्भोजमभाषत ॥३०४४॥

- 3045 राजपुत्राभिजातस्य पादच्छायास्य लभ्यते । स्वर्णशिरिव कल्याणप्रकृतेः पुण्यभागिभिः ॥३०४५॥
 अनुनृचयानिमृश्यापि तस्यापोषेनं वैकृतम् । ज्योत्स्नयेव शारङ्गानुपगतायौज्यममसतः ॥३०४६॥
 अपि स्मरति चारंत्वे निवृत्तोस्मि महीभुजा । त्रिसप्तसे दरेद्विशमभूवं पुरतः पुरा ॥३०४७॥
 ततो निवृत्तो वृत्तान्तं मुख्यमाख्याय तावकम् । कारं क्षेपुं कथां दैव्यै नयन्मध्ये तमभ्यधात् ॥३०४८॥
 क्षुण्णैर्ब्रह्मभान्तान्देव स्वात्मबलोक्य मात् । निवृत्तः स्यानुगान्भोजो निर्मेर्यैव तदाजयीत् ॥३०४९॥

- 3050 स दैवतमिवास्माकं कुलालकरणं प्रभोः । वयं त्वसुकृतो वस्य नायुगः पादसेवनम् ॥३०५०॥
 गण्याः पर्यन्तनिःसारस्तस्मिन्वन्धादिमे वयम् । चन्द्रवधान्तिकृत्कारं वस्यस्तान्ब्रह्मचासितम् ॥३०५१॥
 तज्जुल्यैव द्यार्द्रैर्वै त्वयि यातः स लक्षितः । वृष्ट्यन्तिवे किं गर्भरूपो वक्तव्यो मां पुनः ॥३०५२॥
 तद्विशद्वैव भोजस्य त्रयीभूतमभून्मनः । सोन्तर्वाप्योत्पन्नपद्वयं सान्त्वयन्तमिवायतः ॥३०५३॥

३०३०. ') Emended with C; A स्पष्ट. ३०३१. ') Emended; A क्षान्तिम्. ३०३२. ') Emended with G (sec. manu); A समयोयु. ३०३३. ') Emended with G (sec. manu); A शक्तिः. ३०३४. ') Emended; A 'मुष्टपाकमज्ञातम्'; C 'पाकमज्ञातम्'. ३०३५. ') Emended with C; A क्षान्तिवन्धास्यसी. ३०३६. ') Emended; A 'पोषात'. ३०३७. ') Emended; A 'चादले'. ३०३८. ') Emended; A कथाद्वै.—') Emended; A तम-वधात्. ३०३९. ') Doubtful emendation of C; A 'स्तुवन्मभ'—') Emended; A भोज. ३०४१. ') 'व्य' omitted in A; supplied with C.

सत्यं भावासांसोभुरधयेन विहीयते । तत्प्रवित्कारणाङ्गानादन्तःकरणवेदनम् ॥३०५४॥

अप्रधानस्तामिच्छां भोजस्याकृष्यवर्तिनः । प्रतिदूरीकृते तस्मिन्धन्यो न प्रत्यक्षं ह्ये ॥३०५५॥

3055

दक्षिताभुषया नागवृत्तान्ते न भवेत्तथा । महीभुजं मोहयितुं मायया रीष्यते मया ॥३०५६॥

मा भूद्विषोद्यमित्येवमुक्ता बलहरं रवः । ध्वजार्वेनेन भोजस्तु संघिबन्धाय तत्सरे ॥३०५७॥मुग्धम्॥

तत्कालयोग्यसाविध्यधिकाचतुरस्तथा । तेनाभु वैशिकापत्यमेको दूष्ये न्ययोष्यत ॥३०५८॥

य बाह्वक्तया नित्यस्वतन्त्रधिकां स्वयम् । आचरोदिति माहाङ्गं भोजे बलहरोभयम् ॥३०५९॥

पार्थिवः प्रार्थितः संघिवृत्तमात्रं प्रतीक्षते । प्रत्यापतेन तेनेति ततो भोजोभ्यधीयत ॥३०६०॥

3060

तत्रासंघिद्विधान्यामः स्त्रीत्वादप्रतिभासि । धार्मी नोनाभिधानां स्वां राज्ञोभ्यगै व्यसर्जयत् ॥३०६१॥

मुनेन पित्रा मात्रा च हीनं तमनुवातया । मातृकृत्यं यथावासीक्यैश्वरे माननीयया ॥३०६२॥

पत्न्युः प्रीत्यै विसंधानध्वंसाकल्पादिकल्पनात् । सलीकृत्यं सपत्नीनां यथा शान्तेर्व्यया कृतम् ॥३०६३॥

ह्यसौहार्दसं हि कार्याणां योग्यकृष्याप्रतिधयात् । न वा वृक्षत्रियां क्षमाभूत्संधान्तां जातु कीक्षते ॥३०६४॥

अभ्युदयेन प्रजाभिध कृतं राज्ञोभिवेचने । आशास्वं वा महादेवीपट्टवन्धं समादधे ॥३०६५॥

3065

अपत्याप्रयत्नाभोगनेभभर्तृप्रसादनेः । प्रेर्यमाणान्धकार्येषु बुद्धिर्यस्या न भावति ॥३०६६॥

स्वचान्यत्र च संधाने जाते भर्तुरभिधधीः । भाग्योदयेष्वनुस्तिक्ता या चाखण्डितसङ्गता ॥३०६७॥

आ तात्वाङ्गावविह्रुः कुतस्त्वनुसृती न सः । कार्यमध्वं विगृहीत मानाभिजनरक्षिणी ॥३०६८॥

इति कन्हणिकादेव्या मायस्ये स धियं व्यधात्प्रस्थानपदवात्रां सासीमांस्तपणाणवधि ॥३०६९॥कुलकम्॥

गुप्त्यै तत्प्रकृतिनादि परार्थे मध्यपातिनाम् । पाथेयार्थे पृथुस्वर्णभाजि कोशादि चात्मनः ॥३०७०॥

3070

प्रपयामास किं चाष्टं प्रकृष्टाभिजनोद्भवान् । पालनार्थं राजपुत्रान्देवी यत्सर्वसंविदम् ॥३०७१॥युलकम्॥

वाचके तद्गृहीत्वा तामागमत्पार्थिवेन सः । धार्मी स कारयन्धन्यो बह्वेष्टासिद्धिनिधयाम् ॥३०७२॥

विहितप्रस्थयस्तस्याः सद्यः स्वायु महीपतिः । राजधर्मस्य च वसन्नासीरोलाकुलशायः ॥३०७३॥

स हि ह्यौ निर्धरोधो वैराग्येणाद्य मायया । संकटान्मोचितव्योलीं यायात्कालेन विक्रियाम् ॥३०७४॥

अभिःशोचिमीमूतजालमाधिर्भवजभिः । अनूयकेशदोषं च विवेको न स्फुरेद्यिरम् ॥३०७५॥

3075

मुग्धाचिन्तनुसंधाननागाभावादेत्य नः । स्वार्थस्य सिद्धये माया तेनेयं निरमायि वा ॥३०७६॥

लम्बलक्षेपरिक्षिणे शक्तेः यूनि गणाभिने । क्षत्रधर्मस्थिते नेरुग्वियेकः कापि लक्ष्यते ॥३०७७॥

अवलि कुङ्कुमं पुष्पमपुष्पं क्षीरिणः फलम् । अकालपर्ययापेक्षं वैराग्यं वा महात्मनाम् ॥३०७८॥

न त्याज्यो राजपुत्रोसायेवं मायानिधिर्यदि । एवंविषयैषास्मिन्नष्टे किं हृष्टोः फलम् ॥३०७९॥

राक्षी राजात्मजायैते पतिहामङ्गसंसिधः । क्षत्रपभावात्सुस्पष्टमन्यकार्यं न मन्यते ॥३०८०॥

3080

अटन्ती कुटिलं स्पष्टं सरित्त्वर्येन लक्ष्यते । कान्ताकुन्तलविष्यन्दी तोयविन्दुरिव क्रमः ॥३०८१॥

३०५४. ¹) Emended with G (acc. manu); A "कारणज्ञा". ३०५२. ²) Emended; A इति. ३०५४. ³) Emended; A "ह्यसौ. ३०५५. ⁴) Emended; A ह्य. ३०५६. ⁵) Emended; A सीपन्ताप्रा". ३०५७. ⁶) Emended; A "पार्थिवम्. ३०५८. ⁷) Emended with G (acc. manu); A "वेसीपत्त". ३०५९. ⁸) Doubtful emendation; A "तन्नासी. ३०६१. ⁹) Emended; A "गुणधामि". ३०६२. ¹⁰) Emended; A ह्यन्तो. ३०६३. ¹¹) Emended with C, A, has first written "सर्व" and then supplied "सि" over the "लोचना." Emended with C; A "ह्यस्व".

- इति ध्यात्वा राजधर्मं सत्यमशेषितं स्वधात् । धन्यरिहृणयोः कार्यं भुतावग्याम्विसर्जनम् ॥३०८२॥
 स्वसैवार्थस्य दाहार्थाय सान्द्रहृष्टिस्तां विरक्षते । समागमावेत्युक्ताय धन्यो दुर्दैरमीवत ॥३०८३॥
 मा भैषीदेव संधिर्नृपः सैन्यादिति मितानुगः । अवर्षितं तटिन्ध्याः स शीपान्तस्तमीक्षया ॥३०८४॥
 8085 सरिस्ता जानुदक्षाम्ना मूखा वर्मदुते विमे । गगनातिक्लिभिर्मामा तरङ्गैः समपद्यत ॥३०८५॥
 अवाप्ता चेन्मयालङ्घ्यमानं वान्मयपि दन्तिनाम् । रुद्रः सिन्धुभाभवस्तोयं शिषां रन्ध्रीविणां वधे ॥३०८६॥
 सिन्धोदभयतस्तौधैर्व्यामतीरभुनोन्तरे । ते विन्दीरोपनां प्रापुः पिण्डिताः पाण्डुवाससः ॥३०८७॥
 खाशंकाणां सद्यःपि भोजस्य पतितं बले । स्थितवन्ति निहन्तुं तं तयास्थितमचिन्तयन् ॥३०८८॥
 रन्ध्यां संभ्रमदीनाभ्यामपशान्त्यै स्तृशशिष । कर्णे सन्हृणसूनुस्तान्संतर्यावृजिर्नोब्रवीत् ॥३०८९॥
 8090 निर्दम्भस्य विश्वाम्नादावतो विहिते वधे । निरस्ययो निपातः स्यान्नियतं निरये पुनः ॥३०९०॥
 इनेस्मिन्बृहस्पत्यस्य न च शक्तिक्षयः प्रभोः । नैकपक्षक्षये तादृग्यरेहः संहारमहेति ॥३०९१॥
 अपि वा वाच्यता राज्ञामेवं विश्वम्भवार्यनात् । तुल्यस्तुल्येन कर्तव्यं किमनुधाय कथ्यते ॥३०९२॥
 वयावं वृत्तयेनम्भकर्मा भूयं निवेद्यते । तथा ममापि यत्नोयं तत्सेवासदने वतः ॥३०९३॥
 युक्तमित्यादि तेनोक्ता अपि विश्वसन्निधवाः । ते न्यविध्यन्त निर्दम्भाप्यतिज्ञासामनो वधम् ॥३०९४॥
 8095 रावौ तथैवावरिद्राभिष्ठं तद्रक्षितुं ततः । कारिताः कोशपानं ते तमर्थं सोपि बोधिनः ॥३०९५॥
 तेनावेदितनिर्व्याजतया धीरो महीपतिः । अनुध्यावाय संदिग्धं संधिसिद्धिमनुगृहीतः ॥३०९६॥
 अज्ञातनिधयः सिद्धेर्मिनाग्नःकरणं परैः । अथ प्रास्थापयद्देवीं सामास्यां तारमूलकम् ॥३०९७॥
 राजधर्मविषयत्वादवार्थं क्रूरशङ्किनी । मस्थानप्रार्थनां भर्तुः सा स्वीकृत्य ततोब्रवीत् ॥३०९८॥
 अस्मान्मेधेयमवाप्येव कुसुत्वा लोकनास्तकृत् । आर्यपुत्र विचार्योस्ति विश्वम्भः किं विरोधिनाम् ॥३०९९॥
 8100 बह्वा निर्मानुषोन्मेषं शेमुषीत्वं विगाहितुम् । प्रयत्ने नु कथंकारं मूर्तत्वं मर्त्यधर्मिणाम् ॥३१००॥
 देहोपकरणत्वं ते प्राणैर्मम चिचिन्वते । सतीधर्मस्तु सहते राजधर्मस्य नोचितम् ॥३१०१॥
 व्यञ्जितास्यसदाचारं कालिकृत्यं शिषि स्वयि । पारम्यो देव भोजेन हिमाद्रौ हिमविक्रयः ॥३१०२॥
 न गृह्णाति शयं वेति स्वस्यान्वस्य न चान्तरम् । निर्मृद्वमद्वेदोद्योष प्रायेण प्राक्तनो जनः ॥३१०३॥
 पुत्रमन्त्रविरोधादिमुद्यमय्या प्रभावति । साध्याकारोपि मृषातः कुक्षम्विषयधवाधने ॥३१०४॥
 8105 क्षमयात्कुलमोषगिरा देवेन पीयते । लोकत्रयैकधर्मस्मिन्मयो नूनं मया सह ॥३१०५॥
 वातम्भसंक्षयोपेक्षमाणान्वास्त्वदाक्षयः । नमैवास्वादयन्त्यादासास्वभरिपुरास्थितिः ॥३१०६॥
 इत्युक्त्वा विरतां सत्यसंधः सार्धो धरापतिः । शान्तशत्रून्महत्त्वा तां समामन्त्रं न्ययोजयत् ॥३१०७॥
 अङ्गं सर्वानन्यं प्रापुः प्रयोजुं वेतनं नृपः । संरम्भे किमन्यं ध्यायत्यन्तः सर्वोन्मथिन्सवत् ॥३१०८॥

३०८२. ^१) Emended; A 'विस्तो'. ३०८४. ^१) Emended; A 'देवीरिष सन्धिस्त'. ३०८६. ^१) Emended with C; A 'रीपमन'.
 ३०८८. ^१) Emended; A 'सद्यः'.—^२) Emended; A 'वसिते'.—^३) Emended; A 'विस्तयत्'. ३०८९. ^१) Emended; A 'तत्रयं
 वृषिना'. ३०९०. ^१) Emended; A 'विषो'. ३०९२. ^१) Emended; A 'बोधनात्'. ३०९३. ^१) Emended; A 'उप'. ३०९४. ^१) The
 akshara स्था could also be read स्था; thus C. ३०९५. ^१) Doubtful emendation; A 'विचार्योस्ति'. ३१००. ^१) Conjectural
 reading; A 'न्याय'. ३१०४. ^१) Emended with C; A 'सुख वि'. ३१०५. ^१) Thus A; the text of this verse requires
 emendation. ३१०६. ^१) Conjectural reading; A has written originally '--- न्ययो' and subsequently filled up the
 lacuna with मात्रा मन्त्रा; G (scr. mann) सोमामन्त्र.

उपायेषु प्रयुक्तेषु देवीसंनिपाणाधि । नागबहस्व प्रयोक्तव्यं बह्वाक्षिप्यत क्वचित् ॥३१०९॥

स्वपथमेवाद्भुतः सबलत्वावतत्पयोः । परीक्षकत्वाद्ये केचिन्माध्यस्थेनावसन्कावेत् ॥३११०॥

3110

तेष्वन्ये वा महान्तो वा क्षीणशक्तिश्चभृङ्गुलाः । भोजगृहैः सहावन्नक्तक्यां सर्वेपि डामराः ॥३१११॥

ते द्रष्टुं तदतस्त्यक्त्वाहैराज्येस्माभिरीदृशः । भोजः संजात इत्याभु माध्यस्थं परिजहिरे ॥३११२॥

त्रिल्लको भोजसविधं तनूजं प्रहिणोद्भुतम् । मावेशवच्छमालां च वस्तुत्वं पुष्कलैर्बलेः ॥३११३॥

ये भिक्षुविग्रहेष्व्यासनाजदाक्षिण्यरक्षिणः । विरोधिसविधं शपुस्तेपि नीलाम्बडामराः ॥३११४॥

लहरादेवसरसाश्लोडानेव डामराः । त्रयो नीलाम्बतथैका डामरी पर्यक्षिप्यत ॥३११५॥

3115

न त्वरंसीद्विभं तत्तल्लवन्त्ये सान्द्रहणेर्बले । पतत्वावृट्प्रमत्तौघयोऽप्योधाविबोद्धतः ॥३११६॥

भोजस्तु देवीमायान्तीं भुत्वा ब्रह्महरं ततः । पुत्रं संधित्वा बह इति सुवक्तव्यमवधात् ॥३११७॥

पतावन्ति दिनाभ्यासीत्पुंसो धमयिता पुमान् । संवन्धिनीनां माध्यस्थे स्वकुल्याकोन्यथा भवेत् ॥३११८॥

कुलधुडामणिः प्रेम्णा स यथैवं प्रवर्तते । किं स्वादगण्यपायाणां कार्कश्यं तत्र माहृशाम् ॥३११९॥

यत्र मायामिमां ब्रूय तत्तथास्त्वस्मि वञ्चितः । विश्वास्त्यैव भविष्यामि माकीर्त्तनां निकेतनम् ॥३१२०॥

3120

मा च भूहिजवाशा वः समेता निखिला इति । अग्राह्यं चेदृशान्वयहानवाहसाम् बोधतेः ॥३१२१॥

मुक्तिमुक्तमिदं चान्यथोक्तवान्बहु निधयान् । माशक्यताम्यथा कर्तुं भोजो बलहराविभिः ॥३१२२॥

हिवाहान्तरितेभिन्नप्रमायेपरया कथम् । कलकालेसि संवृत्तमिति तं चावदब्रूयाः ॥३१२३॥

नारमूलस्थितौ रात्र्यां सत्सैन्यौ धन्यैरिन्हृणौ । राजपुत्रैः सह ततः पाञ्चिप्राममवापनुः ॥३१२४॥

प्राप्तवन्त्येव तौ मंशासीदेवावि कृणस्थिता । परस्मिन्कुलगहने भोजोऽप्येवापुपाविशत् ॥३१२५॥

3125

अभ्रान्तं विशतो विमुक्तैर्भयस्तत्कटकं भटान् । पश्यन्तः केपि संधिं न भद्रपुनृपतेर्बले ॥३१२६॥

हठमविष्टाभिर्यातुमभ्रान्तलपसैनिकान् । धन्यारीजाकचदनो हन्तुं शश्वदचिन्तयत् ॥३१२७॥

छिन्वा सुट्यपरास्तेषु राज्ञः सैन्यं जिघांसवः । महापद्मसरोरौवु विभूतं केचनायसन् ॥३१२८॥

अन्ये तत्साहसोदन्तान्नेविणः पतनोन्मुखाः । स्वैः स्वैर्मार्गैस्तत्र तत्सुर्भूदसंमताः ॥३१२९॥

आस्कन्दं भाङ्गिलेयाधाः पुरे शंकरवर्मणः । शमालाक्षिमिकाषाभिं डामराः समचिन्तयन् ॥३१३०॥

3130

प्राप्यं महासरिस्कूतं त्रिल्लकाधैरण्यत । नीलाम्बडामैर्यशां कार्या च जगरान्तरे ॥३१३१॥

किमन्यद्राजगृह्याणां समं सर्वं जिघांसवः । कारण्डवानां तोयान्तर्बंष्टिनामिवाभवत् ॥३१३२॥

संदिग्धशिक्षितं कार्यं ह्वयतः समतां तदा । प्राप वृष्टेरवघाहमहयोगान्तरस्थितेः ॥३१३३॥

पदे पदे राजनमूपधायोत्थानमिच्छतः । छिन्दन्बलहरस्त्येच्छां भोजो व्यवस्वमग्रहीत् ॥३१३४॥

क्षणे क्षणे विसंधानध्यायिना तेन कथन । बध्यमानास्वन्मरावः संविधाद्य व्यधीयत ॥३१३५॥

3135

वटनामुद्ययौ यो यो विरोधः कटकहयान् । सत्यैकायः स्वयं भोजस्तं तं स्वरितमच्छिनत् ॥३१३६॥

३११५. 'A' 'योगकावच. ३११६. 'A' Emended; A सान्द्रहणे बले.—') Emended with C; A 'ममसाप'. ३११७. 'A' Doubtful emendation; A सीधमायान्ती. —') Emended A' हरत्ततः. ३१२१. 'A' Doubtful emendation; A 'चेदृशां' च्छुहान-बहसाम; C 'चेदृशं' च्छुहानपरीक्षामि. ३१२४. 'A' Doubtful emendation; A 'स्थिते' राज्यां; C 'स्थिते' राशि.—') Emended with C; A 'येन'. ३१२५. 'A' A, gloss आव- ३१२६. 'A' Thus A; C 'रीदृश'. ३१२७. 'A' Emended with C; A 'अवन्'. ३१२८. 'A' Emended; A बध्यमानास्वन्मराव.

- दुष्टे व कल्पकले वा येवञ्चाजरस्त्रकाः । अयेन प्रवयुस्ते यदैककल्पं कार्यतकटे ॥३१३७॥
 कर्णे तत्कथयन्ति दुन्दुभिरवै राष्ट्रे वदुक्तेषितं तत्तथाङ्कतयां वदन्ति कर्णं यस्मात्तपावान्भवेत् ।
 श्रापन्ते तदुदीयन्ते यदरिणाप्युधं न मर्मोर्नाहृद्ये केचिन्ननु शाश्वतीगन्धनिधयस्ते भूमौ रस्त्रकाः ॥३१३८॥
 भण्डस्ताण्डवमण्डपे कटुकबाषीषीषु कण्ठाकविर्गोष्ठथा स्वगृहाङ्गने शिखरिभूगते^१ जटाकुः स्फुटम् ।
 पिण्डीभूरतया विटश्च पटुतां भूमृष्ट्वै गमन्ते गच्छन्ति ह्रस्वकटकच्छपतुलां^२ चित्रं ततोन्मथते ॥३१३९॥
 3140 भूरोद्रेकविपरीताष्टान्तोष्मश्मामृतस्ततः । वासरः शरणीचक्रे तुङ्गस्योत्तुङ्गमस्त्रसा ॥३१४०॥
 मानुर्दक्षपशानुरोर्धातुर्गोवलयास्तरे । श्मामृच्छिरोर्षितकरो रक्तमण्डलतां दधे ॥३१४१॥
 अहस्त्रिभामामुखयो -^३ मध्यस्थया दधे । संधयया बन्दीयत्वं जनस्य व्यञ्जिताञ्जलेः ॥३१४२॥
 कषाटिदन्तैर्विस्फोटोद्यन्त्रकान्तैः सितोन्नमः । श्वयधुः पयसां पत्या दधे रास्त्वद्योन्मुखे ॥३१४३॥
 सदैवेष्वरविन्देषु हीनहृष्टोपजीवतैः । कषाटिनां घटेष्वेव वट्पदैर्वटितं पदम् ॥३१४४॥
 3145 अष्टकार्यैर्षवन्तास्ततस्ते विषमस्थिताः । सरित्पटे सकटकाः पर्यतप्यन्त मन्त्रिणः ॥३१४५॥
 न किञ्चित्पथभास्त्वं तपु भ्रान्तं च जानताम् । ओषेन शिवमाणानामिवैषामवलम्बनम् ॥३१४६॥
 नीरे परस्मिन्सरितो वसन्बलहरः पुनः । रुद्धः कन्दलितास्कन्दबुद्धिः सान्द्रहिर्नासकृत् ॥३१४७॥
 कार्यातिपातादायानं मन्त्रिणां तन्मित्रं बलम् । तस्य प्रवर्धमानस्य ह्यलोच्छेदं बभूव यत् ॥३१४८॥
 वितस्तासिन्धुसंवेद्यात्रायां नगरे यथा । तथा तथापतञ्जारी लोकोभ्रान्तो व्यवर्तत ॥३१४९॥
 3150 मेलेर्द्धामरसहारखण्डनाय विसर्जितैः । सान्नीर्ययिता बाधिर्नानाधै राजसीजिनः ॥३१५०॥
 शाद्यान्वितैरनुखरैस्तुमुलोत्पादैरपि । धीरो पैयोसिधवाहा स्वैः स कटुं न पारितः ॥३१५१॥
 सामन्तानामागतानामविचक्षणदक्षधमम् । न्यकृतोयं विपस्याम् कुर्वाद्याहित रुपा ॥३१५२॥
 कृते च कदनोंकारेणेन -^४ समुन्मिषेत् । हिजानामिह इत्युनां समूहत्वेन सर्वतः ॥३१५३॥
 इति निर्णयं दुर्भुक्षुरिव भोजः क्षपात्यये । कुर्मः खाहसमित्युक्ता निन्ये बलहरं समम् ॥३१५४॥^५तिलकम्॥
 3155 एषां मदर्थार्थातानां सामन्तानां सभोजनः^६ । दाक्षिण्यादिति नाभोजि तेनाप्यभिजनस्तृशा ॥३१५५॥
 तथा स्वमत्यावैमर्त्यं तमहात्मा तु मन्त्रिणः । निपत्यवास्तेन जातममन्यन्त नयात्ययम् ॥३१५६॥
 पक्षिपसस्फुटास्फालशफरस्फुरितेप्यथात् । तेषामासविभास्कन्दः^७ प्रधावदहितभमम् ॥३१५७॥
 कूने परस्मिन्कुलिन्याः स्वाभिसंधाननिर्वृतैः । समभाष्यत तैर्नान्यो रथाङ्ग्रेभ्योभिपङ्गभाक् ॥३१५८॥
 मरुत्काकुत्स्थं दूतस्य कपेत्तीर्ण्युधेः पिता । ततान तेषां दूतानां सरित्पारयती -^८ ॥३१५९॥

३१३८. ^१ This verse and the following are found in *Fallabhadra's Subhāṣitāvalī*, 462-463 (ed. Peterson and Durgaprasāda).—^२ यथाङ्कतया supplied by A₂ in space left by A₁.—^३ Thus corr. by A₂ from कर्णा.—^४ Thus corr. by A₂ from A₁ कषाटम्.—^५ Thus supplied by A₂ in space left by A₁. ३१३९. ^१ Emended: A कटुकबाषीषीषु; Subhāṣ. कटुकबाषीषीषु.—^२ Thus A₁ in margin and Subhāṣ.; A₂ in text युग्मं. ३१४०. ^१ तुङ्ग supplied by A₂ in space left by A₁. ३१४२. ^१ Thus A₁; C supplements 'ओषे'.—^२ Emended with C; A जनवन्मन्त्रिणः. ३१४३. ^१ Emended: A 'आस्त्रं. ३१४४. ^१ Emended with C; A 'स्कन्धाङ्गि'.—^२ Emended with C; A सामन्तना. ३१४५. ^१ Emended: A 'पयसापि. ३१४६. ^१ नम supplied by A₂; A₁ indicated originally a lacuna of four aksharas; C supplements सर्व. ३१५४. ^१ A दुष्ट. ३१५५. ^१ Doubtful emendation; A एतां मय्यंवा.—^२ Doubtful emendation; A सभोजि; C सामन्तानामनीजने. ३१५६. ^१ Doubtful emendation; A समस्थापे. ३१५७. ^१ Emended: A 'स्कन्ध'. ३१५९. ^१ Emended with C; A काङ्कस्व.—^२ Thus A; C fills up the lacuna with बलम्.

कीर्णकर्णश्रारं धारिणीकृतैस्तीरभूदहम् । आधित्योच्चिद्वेगेत्यं निम्नुस्ते तां निशीमिनीम् ॥३१६०॥ 3160
 क्षपाते क्षमाधरोन्तसेमतामरसध्रमम् । उद्भच्छतो रवेर्याधिच्छिदुर्न करच्छटाः ॥३१६१॥
 चक्राद्विरहातोक्षशोकावमिश्रागलत् । कुट्टमलाक्षिपुटाद्यावक्षैर्नाम्यथ वीरधाम् ॥३१६२॥
 मितपत्न्यमुनावत्तलकच्छाहिनिर्यतः । - - - स्वरयन्बुद्धाहान्मूर्ध्वकिङ्गा स्पृशन् ॥३१६३॥
 रोदुकामाण्डामरीयान्बीरान्प्रदेर्बिलोकितैः । सर्वतो धावन् कुर्वन्प्रोधान्प्रतिहतौजसः ॥३१६४॥
 पारश्वधी चारुवेयो युवा संमुखमापतन् । युष्माधिच्छदसैः प्रैक्षि संयामः सरितस्तटम् ॥३१६५॥ कुलकम् ॥ 3165
 अट्टपृथं तं वृद्धा श्रीखण्डोलिखितालकम् । कुङ्कुमालेपिनं चैने भोजोयमिति मेनिरे ॥३१६६॥
 अनिवाद्य निशां राजवदनं तं विमोहयन् । प्राग्वत्तरसामन्यं स तथा संमुखोद्यमन् ॥३१६७॥
 प्रविष्टयुष्मं तोयान्तः पाराश्रवितवाजिनः । धन्यादयस्तमभ्येत्य मुक्ताः पर्यवारयन् ॥३१६८॥
 उद्भूतमुनः शश्वन्ततः कटकयोर्हयोः । एकत्राकन्दमुखरः परवानन्वनिर्भरः ॥३१६९॥
 भाद्रकाकर्ण्यं संपामबुद्ध्या विभ्यः प्रधावितैः । तं परैर्मिलितं वीर्यं मूर्ध्व्यताद्यात डामरैः ॥३१७०॥ 3170
 तस्याभिनन्दनालापप्रमुखा प्रक्रियाभवत् । अदैन्यभुङ्क्षन्धन्याविष्वनुजितनिजक्रमा ॥३१७१॥
 प्रयमानं मनोहयं वेगास्मंस्तभ्यं सर्वतः । अयेत्यं स्तुवता तत्तत्त धन्येनाभ्यधीयत ॥३१७२॥
 राजपुत्र पवित्रेयं दृष्टिवी र्थैर्यशालिना । त्वया धात्रा ह्रमनसां मेरुणा वा महीमृता ॥३१७३॥
 गवां जयति सर्वतो निर्धकारतया वसन् । विक्रियोपहतं गीस्ते क्षीरं - क्षीरवारिभिः ॥३१७४॥
 कस्य पुंसकोलित्येव त्वां विनाभममप्यतः । निर्गत्य निजकुल्यानां सिद्धं मध्याध्याहनम् ॥३१७५॥ 3175
 सदाचारस्य भवता प्रथमं ग्रहते पथि । न तथिर्बं संचरामधरं वेत्ततोधिकम् ॥३१७६॥
 इत्यादिप्रसूतालापदन्तोलापोधिराद्यः सः । जयोत्तरङ्गं नुरगं स्तुवन्निसैरनीयत ॥३१७७॥
 लज्जान्याः कतिचित्क्रोशान्निष्क्रोशान्तस्तदा ययुः । स्वकुल्यैर्नीयमानं तं काका इव पिकान्तिकम् ॥३१७८॥
 स एवमेकविंशेऽप्येष्टस्यं दृष्टमेहनि । ब्रह्मस्त्रिशहर्षदेहयः समगृह्यत भूभुजा ॥३१७९॥
 राक्षी कृतप्रणामं तं पथि पुत्रमिवागतम् । अभ्यनन्दच्छान्तमृत्यमस्याहारमकल्पयत् ॥३१८०॥ 3180
 इन्दुर्दशाविसंवादिगुणपामसवेत्यं तम् । प्राग्वृष्टवनी मेने बन्धिते सा विलोचने ॥३१८१॥
 गुणैरदाद्याक्षिण्यमाधुर्यादिरकृत्रिमैः । तस्या विशदशीनं स क्षमापतिममन्यत ॥३१८२॥
 मुखरांगो मनोवृत्तेर्हारीज्ज्वलवं गृहभ्रियः । भर्तृस्वभावस्यावागे वोपितामनुमापकः ॥३१८३॥
 दिनक्षयव्यञ्जिताध्वजस्यं प्रसाधनुमुखकम् । राक्षोभ्यर्णे विशोत्सेवं शशिण्यात्कोपि नात्रसीत् ॥३१८४॥
 कथंविदुःशमध्यस्थैर्यमैर्यैः सचिचैरथ । स त्वादिक्षत्परितराशान्तेष्वीभ्यधीयतं ॥३१८५॥ 3185
 राक्षोभ्यर्णे विशोत्सेकरोहातोपमं वचः । तत्तस्य ओजशङ्कुल्यां - शङ्कुलियां व्यधात् ॥३१८६॥

३१६१. ^१) Thus A; C स वीरस्वर. - ^२) Emended with C; A "बुद्धयसा". - ^३) The letter म् cannot be read with certainty; C "स्वरुचः". ३१६१. ^१) Emended; A "काशित". ३१७०. ^१) Thus corr. by A, from डामरैर्भ. ३१७१. ^१) Emended with G (acc. man); A "मुलापक्ति". ३१७२. ^१) Emended with C; A "स्वस्व". ३१७४. ^१) Thus A; C supplements म्. ३१७७. ^१) Emended; A "हन्तोक्षोपाधिराह". ३१७८. ^१) Emended; A "कोपाधि". ३१७९. ^१) Emended with C; A उद्वेष्टस्व. ३१८१. ^१) Emended; A "वृष्टयसा". ३१८१. ^१) Emended; A "मुलापमनो". ३१८४. ^१) Emended with C; A "ह्रमं". - ^२) Emended; A "विश्वस्थ". ३१८५. ^१) Doubtful emendation; A स त्वादिक्षत्परितराशान्तेष्वीभ्यधीयतं. ३१८५. ^१) Emended; A "विश्वस्तु". - ^२) Thus A; C supplements तस्य.

- विराजितममैव समाद्यायैस्तथा सः । मध्यस्थानां स्थितं स्थैर्यं^१ दाक्षिण्यादौष्ठयोः परम् ॥३१८७॥
 प्राणान्मुमुक्षोस्तो क्लृप्ताभिविणस्तस्य सान्त्वयैः । मन्दस्वं विक्रिवां निन्दुर्विजयानतमौलयः ॥३१८८॥
 आचारं चैनमाश्लिष्यमपि न्वायस्यं यच्चस्विनम् । न कोपि प्रतिवाक्येन शक्यं जेतुममन्यत ॥३१८९॥
 3190 अथ स्वान्तस्थितस्वामिभैरव्यं दर्शयन्निव । दशनांशुवैर्धन्यो वीरः स्निग्धमभाषत ॥३१९०॥
 पद्धतिं राजधर्मणां सदाचारे स्थितां च ते । जानतोपि कथं मोहः क्रमावातेषु वस्तुषु ॥३१९१॥
 किं संधिः सोमिधीयेत यच्च संधेयदर्शनम् । अकृत्वा गम्यत इति प्राज्ञो कथमजीगणः ॥३१९२॥
 अनघतनभूमर्तृवृत्तमं भूमूर्जं तव । ज्ञात्वा सत्त्वोऽज्ज्वलं ज्ञातिधर्मजातपवर्तनम् ॥३१९३॥
 नास्य इम्मस्मयस्तम्माश्रितित्थैर्यत्नलोक्तयः । आहारादर्शवैशद्ये निःश्वासस्थापि काः भिवः ॥३१९४॥
 3195 अस्त्योपजीवनाद्या श्रीः साम्राज्यासाहनाद्य सा' प्रकाशो विम्बितो' योर्काशीरास्त्याज्ज्वलतः स किम् ॥३१९५॥
 विज्राणगोष्ठीनिष्ठत्वं शशिनामाभयेषु यत् । तत्पर्ययास्य राजर्षेः -- मृन्वानुबन्धिणः ॥३१९६॥
 एवं म्बृहत्संश्रान्त्यापयोनिःभेयस्य ते । स्थानिः भिवः समाप्याथ किं स्वाहन्त्यैर्महीधरीः ॥३१९७॥
 मुधा न केचन परे गणिताः कणिभ्यः कालानुकूलनिःकुण्डजलत्यजो' वे ।
 शिष्यान्ति चन्वनतस्त्रिंशद्विश्राजिदाधे मावेव्यशीतमनसं विवरं विशन्ति ॥३१९८॥
 प्राणोपकरणं राक्षो राक्षी राजात्मजाय वे । तद्धिते यदौचित्यं तेषामौचित्यमेव तत् ॥३१९९॥
 3200 त्वकोष्मवैकृतं पाथ इव कथितशीतलम् । अनुतापेन ते कृतं भूयो वैरस्त्वमेव्यति ॥३२००॥
 तथा समर्थी सामर्थ्याद्वैतस्याव्याय भारतीन् । कुण्डशाद्यालवस्तस्यो यस्यानाथं स मन्थरः ॥३२०१॥
 पथि संघयितस्तोशान्वास्त्याप्यान्वीक्ष्य सर्वतः । अजायताथ संकटकृत्यसाधुस्वदादीधीः ॥३२०२॥
 पहातिचरणसुण्डरेणुम्याजादहहवत । बद्धधरातलं बद्धसंधीव नभसा समम् ॥३२०३॥
 इध्मी ---- भोजः कश्चित्संश्रामुयां नृपम् । कश्चिदनुप्य विज्येत दर्शनं विक्लम्वकैः ॥३२०४॥
 3205 आराधन ---- धाक्षि नास्तान्तरितो विटैः । स्वामिनां क इवाभ्योति गुणाविष्करणक्षमम् ॥३२०५॥
 शीतोपचारकरणाद्विद्यो भवेयमौर्वादितस्य जलधेः प्रसृतं धियेति ।
 कोनो हिमाश्रिपयसो विनिपात एव पासीकृतं तिमिरिाराहत ---- त्यात् ॥३२०६॥
 इत्यादिचिन्तास्तैर्मित्यात्पुनस्तोभाद्यालक्षयन् । सैन्यस्य दृढाधतयाबुद्धासवं नृपास्वदम् ॥३२०७॥
 नातिग्रांशुं नातिकृशं सखींभुरयामलाननम् । सरोजकणिकागौरी शिथिललघ्याविषहम् ॥३२०८॥
 ककुधाल्ककुबोलेष्विस्कन्धमायतवक्षसम् । इमभुणानतिदीर्घेण व्यक्तगण्डमलोलमिति ॥३२०९॥
 3210 उन्नसं पक्षिम्बोधिं विस्तीर्णानुल्लङ्घातिकम् । तिर्यग्विप्रेक्ष्य ---- धीरमन्थरगामिनम् ॥३२१०॥
 समाहितांमुकोष्णीव ---- श्रीलण्डव ---- म् । सीमन्त ---- बुम्बिन्वा लेख्या चन्द्गरीत्या ॥३२११॥

३१८७. ^१) Emended with C; A स्वीर्य. ३१९३. ^१) Emended: A लक्षणे. ---) Emended: A भुमुजां. ३१९४. ^१) Emended with G (see. manu); A "सन्मयी". ३१९५. ^१) Emended with C; A सः. ---) Emended with C; A विम्बितो. ३१९६. ^१) Thus A; perhaps read राजर्षेर्विहङ्गा; C "वैजयंताय इत्या". ३१९८. ^१) Emended with C; A "जल-को. ---" Emended with C; A "शीतम-सं". ३२०१. ^१) Doubtful emendation; A समर्थसामर्थ्याद्व्या; C "सामर्थ्याय प्रत्या". ३२०४. ^१) Thus A; C supplements विहसरो. ३२०५. ^१) Thus A; C आरपयन् पदं धाति. ३२०६. ^१) Thus A; C "हमेव सन् स्वाह". ३२०७. ^१) Emended; A "सज्जन्यास्वदम्". ३२१०. ^१) Thus A; C "विजयमाप्य". ३२११. ^१) Thus A; C "नीचमौर्ध- ---" Thus A; C श्रीलण्डव- ---) Thus A; C सीमन्तस्याननु.

अभावकं हर्म्यस्वसन्निभैः परिवारितः । --- भावान्नं तन्वैक्षत पार्थिवः ॥३२१२॥ कुलकम् ॥

श्रीतिविस्कारितदृष्ट्या राज्ञा वृष्टस्तः सभाम् । सोभाचरोह संवार्धं मौनोक्तोत्तरैर्भिः ॥३२१३॥

स्वद्व्या पादौ निषण्णो नैव नृपस्यानीव पाणिना । अक्षयैर्न पाणिबद्धा मासनाये समार्यन् ॥३२१४॥

पार्थि सफणिबद्धीकं विवृतापाकुलिह्वयम् । ततोऽस्य विवृकोपात्ने विन्यस्यन्पार्थिवोऽक्षीत् ॥३२१५॥ 3215

न त्रिगुण गृहीतोऽसि नाधुनापि निबध्यते । तदङ्गं कस्माद्गृहीतः शस्त्रमेतत्स्ववार्थितम् ॥३२१६॥

अक्षिप्यस्व भूपतं देव शस्त्रस्व भारणम् । स्वामिसंरक्षणं स्वस्य परिचाणस्य कारणम् ॥३२१७॥

देवे निजमतापामिगुप्तसत्सरिष्यतौ । चेवावकाशो विरलः स्वशस्त्रस्यापि दूरयते ॥३२१८॥

लोकान्तरेऽपि शरणं चरणाभरणं प्रभोः । तत्रात्र लोके किं कार्यं चाणोपकरणैः परैः ॥३२१९॥

राजा जगाद तं सत्स्वसंधोऽबन्धेभुना भवान् । निर्व्यूहकृत्वो वारीव कृत्स्नं नो वर्तते परम् ॥३२२०॥ 3220

भोजौ बभाषे दाक्षिण्यजननायाधुना प्रभोः । दृष्ट्वा हते मया किञ्चिन्नोपचाराद्यमुच्यते ॥३२२१॥

किं ते न विनित्तं दुष्टं किं न कृतमपि यम् । यदसिद्धं न तद्यत्किमपि दैवव्यवर्थात् ॥३२२२॥

किं न मञ्जान्वये कश्चित्कारणेषुदितो भवान् । विद्याः संमान्यकुल्यं प्राग्वं वयं धर्मचक्षुषः ॥३२२३॥

यदा यदा देव याज्ञात्मकार्म्यं भवदमिये । भूमिस्तदा तदा भूक्षा भूप --- मूयसः ॥३२२४॥

यावत्कवीनां निर्भाति प्रतिभातेन भास्वरः । देवाभवन्नः प्रत्यक्षः प्रतापस्तादृशस्तव ॥३२२५॥ 3225

न शोखे न प्रदरे न दरेऽमुज्झितो मया । प्रातेये भूम्याः कुञ्जे संज्वरस्त्वस्वतापजः ॥३२२६॥

ततः प्रमृत्स्ववनतिप्रणयः शारणैः पिणः । सिद्धः संध्यादिभिर्गन्धर्वादेव दूरस्थितेन मे ॥३२२७॥

अधामेदाभिलाषेण पापाद्यत्किञ्चिद्वेदितम् । स्फुरन्मानावकम्यस्यैव न तु तद्विषयमहात् ॥३२२८॥

स्वत्संबन्धादिमे विष्णुः प्रतीक्षयाः शमाभुजां वयम् । सङ्गात्रङ्गाभ्यसः काचकुम्भसंभावन भुवि ॥३२२९॥

अद्यापि द्योतते श्राहिराक्षदेव दिगन्तरे । तत्संतानभयोनन्तः समूहः क्षत्रजन्मानाम् ॥३२३०॥ 3230

स्वव्यापिते पार्थवीयभूमृत्सङ्केत्यदादि नः । कवचाशत्रु --- मुखैः खड्गोमुखैरभूत् ॥३२३१॥

हतीवृक्षानिः --- प्रमाणमय वा प्रभुः । इत्युक्त्वा भूपतेर्मूर्ध्नां सौमृक्षाचरणौ पुनः ॥३२३२॥

प्रणामसंभ्रमस्तोऽप्यीवशीत्ये ततो नृपः । तस्योत्थितस्य स्वशिरोवाससा समवस्तयत् ॥३२३३॥

स्वां तां च शर्मां तद्व्यस्तामुत्सङ्गे सान्त्वयन्व्यधात् । तस्यासंस्तोभगाम्भीर्यस्तमूये च निषेधिनम् ॥३२३४॥

हते मया विभूतिं वा स्वमेते पूजयाय वा । न शस्त्रवहवैमुख्यं कार्यं मन्त्राख्यं स्वया ॥३२३५॥ 3235

अवन्ध्यासासने --- 'स्वमुबध्ति' ते व्यधात् । शक्यै राजानुगत्यैव कश्चित्काङ्क्षे स कालवित् ॥३२३६॥

ततो निर्वन्धनस्त्वस्य मर्मणः सान्त्वयन्व्य च । विरत्तेवीव तत्कालं राक्षोयाजत आजनम् ॥३२३७॥

३२१२. ^१) Emended; A 'रितम्'.—^२) Thus A; C अनङ्गुलुपनाशान्.—^३) Emended with C; A पार्थिव. ३२१३. ^१) Emended with C; A समर्पयत्. ३२१६. ^१) Emended; A च कथयते. ३२२३. ^१) Emended with C; A विष्णुः स्वा. ३२२४. ^१) Thus A; C तथा भूना वार्ष कन्त्यस्य मूयसः; perhaps read भूना नृः प्रकन्त्यस्य मूयसः. ३२२६. ^१) Emended; A विज्ञप्त. ३२२७. ^१) Emended; A संध्यादिभिः.—^२) Emended; A दूरस्थिते न. ३२२८. ^१) Emended with C; A पापाद्यत्किञ्चिद्वेदितम्. ३२२९. ^१) Emended; A शमाभुजा. ३२३०. ^१) Emended; A वाक्पिपासा. ३२३१. ^१) Thus A; doubtful.—^२) Thus A; कवचाशत्रुभूमौगाक्ष्यैः खे. ३२३२. ^१) Emended with C; A हरीम्.—^२) Thus A; C supplements स्तुतिभिः. ३२३३. ^१) Emended; A वयम्. ३२३६. ^१) Emended; A 'सासने'; perhaps read सान्त्वयन्व्यसासने राक्षोयजन्. C 'सासनेनानी-'.—^२) Emended; A 'स्वमुबध्ति' ते; the lacuna not indicated.—^३) Emended; शर्मा.

- अन्वत्यविष्टो धन्व्योऽथ स्वार्चाम --^१ बभूवुः । कृतपणामो भूपाल स्वहृणाकर्णनं विना ॥३२३८॥
 न प्राणा हविर्ण नाथ गन्धं विधिक्रिया पुनः । सत्क्रिया स्वामिनोऽप्यर्थं तस्मात्प्रायश्चित्तं विन्यताम् ॥३२३९॥
 3240 तथापि कथयमानं तत्र स्वात्संभाषनाभुवि । बहस्मिन्विन्यतेस्माभिरिति भूतो व्यभावत ॥३२४०॥
 क्षणमुवाचवां चर्षां विरचय्य विशां पतिः । भोजेन साधं भुक्षन्तं रुद्धादेव्यास्ततो वयौ ॥३२४१॥
 कृतपणामस्तां वीक्ष्य सौजन्वदादिगुणोज्ज्वलाम् । स राजपारिजातं तं मेवे कल्पलतावुतम् ॥३२४२॥
 मान्योऽयं देवि सौजन्वदादेवाभ्यामिहागतः । विशिष्यतेसौ पुत्रेषु क्षमाभूयोपेत्यभाषत ॥३२४३॥
 सभाजनाय सौजन्वनिधिर्भोजान्वितस्ततः । उद्वहकार्यभाराणां हाराणामप्यगाहृहान् ॥३२४४॥
 3245 अभाणीविगुणा राज्ञी भोजं राज्ञा सहायतम् । अधुनैव नृपस्यातः संवृत्तोसीति^१ सस्मितम् ॥३२४५॥
 लज्जास्मितमुखी पत्युः प्रणत्या स्वागतोक्तिषु । इदमेवोत्तरं भोजं निदिशन्त्यप्यभाषत ॥३२४६॥
 आर्यपुत्र न विस्मये प्रत्याख्याताममन्त्रितम् । मानैकशरणस्यास्य ज्ञातिगीतिप्रवर्तनम् ॥३२४७॥
 पूर्वोपकर्तुं सलिलं नृदाबम्बुशतोन्वहम् । पद्यान्वकुलपद्यानां युक्तं जेतुं भवाराधाम् ॥३२४८॥
 कार्यकृत्तुश्चैवसत्त्वानामनुप्यागमनं विना । सिध्दैर्दौष्ट्यसंरक्षा नेह प्रत्यागमथ नः ॥३२४९॥
 3250 उदीये^१ रक्षतस्तीरं शरीराभिविणी भवेन् । ध्रुवं वनस्पतेर्षीरुचंस्त्रिपातानुपातिनी ॥३२५०॥
 पतिगत्वनुगामित्वं प्राणानां परिचिन्तितम् । तथा कार्यं यथा न स्वाज्ञातव्यस्यान्यथात्मनः ॥३२५१॥
 राजा जगद तां देवि सर्वकृतव्यसाक्षिणी । अन्यथापतिपथं मे स्वमप्यस्यं न मन्यसे ॥३२५२॥
 निगृहीतवतो दुष्टौ सुजिगमल्लार्जुनावपि । निस्तापं मम नाद्यापि प्राप्तानुशयमाश्रयम् ॥३२५३॥
 अथ राज्ञार्थितः स्थानं परार्थेऽपि सासि सातुगः । भोजो नामन्वतान्यत्र राजधान्याः स्थिरां स्थितिम् ॥३२५४॥
 3255 विदूराधवनिर्गोष्ठभावाप्रचुरदर्शनैः । आराधनं धरामर्तुरसाध्यं ध्यातवाग्निं सः ॥३२५५॥
 रक्षितुमशीलमापास्तियरं च समकल्पयन् । अनया - नृपं कार्या न छुराराधनागमे ॥३२५६॥
 विज्ञाय भावं गतिन राज्ञा इतं ततो गृहम् । सर्वोपकरणापूर्णं राजधान्यन्तरेभजन् ॥३२५७॥
 राजापि ममतास्कीर्तनीतिभिः स्वैः परैस्तथा । उपासितस्तत्र रतिं विराभित इवाययौ ॥३२५८॥
 भोगवेलेतिताभयदर्शनादौ नृपोपि तम् । प्रियं पुत्रमित्रास्मार्पाद्भूतैः पार्श्वे निनाय च ॥३२५९॥
 3260 जगदह दक्षिणे पार्श्वे भुञ्जानं शान्तिगौरवात् । स्पर्शास्वादितभोज्यादिवाने भैव व्ययर्जयन् ॥३२६०॥
 अकृत्रिमं तथा वेहमुवाह --^२ यथा । लडितं ज्ञातिवत्तस्मिन्लङ्घात्तापत्यकैः समम् ॥३२६१॥
 तामेवात्स्वत व्यक्तां सोपि कृत्स्नं यथा यथा । राजा सपरिवर्होपि विजम्भमविगर्हितम् ॥३२६२॥
 आसजाभ्यन्तरा मित्रा ये द्वैरे तानदर्शयन् । राज्ञां विरक्तिं स्वस्वारादिबाहुल्यं च व्यसर्जयन् ॥३२६३॥

३२३८. ^१) Thus A; C स्वाचानमन्यवभूवुः. ३२३९. ^१) Emended with C; A स्वामिनो-ये. ३२४०. ^१) Emended; A बहस्मिन्. ३२४१. ^१) Emended with C; A क्षमाभूयोपेत्य. ३२४२. ^१) Emended; A संवृत्तोसीति; C संवृत्तोऽसीति. ३२४३. ^१) A; gloss वहीपः अतिवृद्धया अत्युत्क्रिष्टजलागमः--^१) Emended with C; A वीरस्तवि. ३२४४. ^१) Emended; A प्रतिपत्तय--^१) Emended with C; A स्वमप्य. ३२४५. ^१) Emended; A चाम्या. ३२४६. ^१) Emended; A क्षमापास्तियरं--^१) Thus A; the text is here evidently corrupt; C अमवाचं नृपः; G (acc. manu) अनुवाचं नृपं कार्यां छुराराधनागमे. ३२४७. ^१) Emended with C; A सातु. ३२४८. ^१)--^१) Written by A₂ on new paper. ३२४९. ^१)--^१) Written by A₂ on new paper. ^१) Thus A; C supplements अमवाचं. ^१) Emended; A^१ स्वस्वारादिबाहुल्यं. ३२६२. ^१) Conjectural reading; A तामेवात्स्वत व्यक्ति. ३२६३. ^१) Emended; A राज्ञां.

अकृत्रिमास्त्रमाधानास्करणानां सभान्तरे । न प्रत्यमाज्जडो नापि धृष्टो नापि वक्रजतः ॥३२६४॥
 प्रमादस्त्रालिते शीनातिरिक्तस्त्रे च भूपते । कार्ये नावश्ये क्षुद्रः कथितेव महाकवेः ॥३२६५॥ 3265
 न विक्रमकथासज्ज ---' व्यकथत । शम्भुत्तमन्तरा इष्टः सोपस्कारं च नामधेयान् ॥३२६६॥
 वि --- कार्यभोः साम्प्रत्यकुल्यत्वादिचातुभिः । धीराधृष्टैरिष्टातैरपुनर्मादिणो ज्वभान् ॥३२६७॥
 तथा स्पृष्टेष्वनुत्तानाशयोभूदवगाहितम् । न शोकुस्तं तथा आत्मनर्मवित्पिनुनादयः ॥३२६८॥
 क्षणेभ्यस्त्रिस्तोकोसोमादिविश्वराक्षु । मा ---' वसथं गच्छन्नाङ्गां कामपि नातनोत् ॥३२६९॥
 मया यथास्य विश्वम्भाङ्गूपोभूच्छिबिलायवः । तथा तथैव सिद्धोय इव नाभावदुद्धतम् ॥३२७०॥ 3270
 सदैवाभेसोन्यव पथाद्दुद्धपदोभवत् । अनिषिद्धोपि मुक्तान्तमन्त्रागारावगाहने ॥३२७१॥
 विद्वत्पौपयिकावाग्निप्रार्थनमादरास्त्वयम् । दूरीचके परापेक्षां शश्वन्मशयिनाश्रवः ॥३२७२॥
 अना --- समये तस्या ---' रक्षिणः । न स्वममृत्तमप्यासीदनायेद्यं महीभुजे ॥३२७३॥
 मन्त्रान्तःपुरिकाशीनां परस्परविगर्हणम् । नावर्णयस्मिन्ति च दुष्टस्वमिवाभ्यन्त ॥३२७४॥
 सचेतनोपि दुर्नर्मयोष्टीध्वनुरणम्वचः । अवदस्सुरद्वयन्तर्विद्वानां नाम लाघवम् ॥३२७५॥ 3275
 एवं भुद्धाभावरस्य तस्य कृत्वेन कृत्यविन् । पुत्रेभ्योप्यधिकां मीतिं क्षिप्तमेधेन क्रमाश्रुतः ॥३२७६॥
 कलिकालमहीपालदुस्तरः सिंहभुमुजा । सोमं गोत्रपरित्राणे नवः सेतुः प्रवर्तितः ॥३२७७॥
 इत्थं विद्वद्विताशेषोपपन्नवस्त्रिल्लकस्तनः । अग्नि ---' मपि स्वास्त्य ---' भूमृदश्चिन्तयन् ॥३२७८॥
 असौ हि निर्निर्वोर्कभूमार्गे काटे पलायनम् । शाठ्यं सत्त्वस्य दुःसाध्यं बद्धं ध्यायन्वल्ग्वन्त ॥३२७९॥
 अतः सुमेधा यात्रायां शयस्त्वगमपैक्षत । सज्जपालेनाविचारात्तावत्कारम्भ भावनम् ॥३२८०॥ 3280
 अन्त्याधिष्ठानसुभटः स देवसरसोद्भटः । बहुभिः सहितः सैन्यैर्मार्ताण्डे विदधे पदम् ॥३२८१॥
 निर्भिराधमवेशः स मदेशः परिपन्थिनाम् । नाद्याध योधा निःसारा दपान्तेति विवेद सः ॥३२८२॥
 त्रिस्तक्रानुचरा युद्धमसंनिहितसायकाः । तेन सार्धं विदधिरे न चाहीयन्त पैरुषम् ॥३२८३॥
 निःसीमसैन्यसहितो लवन्धोन्वव हामरे । तत्र सर्वाभिसारेण पापतो युयुषे कुषा ॥३२८४॥
 लुण्ठितव्रविणापूर्णोस्ते देवसरसौकसः । सर्वे ततः सज्जपाले विवृताः परिजहिरे' ॥३२८५॥ 3285
 द्विषस्त्वर्मेवर्षास्यां सर्वत्र लुडितेभवन् । अधिष्ठानभंदा एव कुलशैला इवेदताः ॥३२८६॥
 ते तीक्ष्णतीक्ष्णतरणौ सोढारातिरुपचिरम् । बहुसिंहतवन्तोन्वास्तत्र तत्राहवे हताः ॥३२८७॥
 'क्षतेषु युधि सर्वेषु विन्वादैर्मण्डलं निजैः । भूरेषु तत्र मार्ताण्डोप्यासीदविरलक्षणः' ॥३२८८॥
 रराजाजौ साज्जपालिर्गर्थापालो हतेषु वः । विपु वाजिपुं बानुर्वात्परातिनौपलसितः ॥३२८९॥

३२६१. ¹) Thus A; C supplements 'सज्जपालाद्यैः स्वैव'. ३२६०. ²) Thus A; possible emendations would be विद्वद्भ-
 काव्यभोः or विगर्हकान्प्रयोः; C विचारकाव्यभोः. ३२६१. ³) Thus A; C यातोऽस्याध'. —') Emended; A गच्छन्नाङ्गां.
 ३२७१. ⁴) Emended with C; A गहने. ३२७२. ⁵) Conjectural reading; A प्रार्थनं परस्त्वयम्; C प्रार्थनः स परस्त्वयम्.
 ३२७३. ⁶) Thus A; C अनायासमेव सत्यं न बाधुः पथि रक्षिणः. ३२७४. ⁷)—') Written by A₅ on new paper. ३२७५. ⁸) Em-
 ended with C; A नोमे. ३२७६. ⁹) Thus A; C अग्निदोषनपि स्वास्त्यवर्षेभ्युत्त'. ३२७४. ¹⁰) Emended with C; A निःसीम. कै.
 ३२७५. ¹¹) Emended; A 'अग्निरे'. ३२७६. ¹²) Thus corr. by a later hand from A, अधिष्ठाने नद्य'. —') Emended with C;
 A इवेदताः. ३२८३. ¹³) Emended with C; A बहुसिंह'. ३२८४. ¹⁴)—') Written by A₅ on new paper. ३२८५. ¹⁵) Em-
 ended; A सज्जपालि'. —') Emended; A गवधपाः; cf. viii. 3322. —') Emended; A वाजिपुषा; C वाजिपुषा.

- 3290 तस्याचम्योत्पन्नाभिर्जिह्वैर्जलदनुजः शिशुः । निपाद्य विस्मयं वीरान्द्रांसंख्यमहाहवान् ॥३२९०॥
 हसिन् शेरं तच्चक्रे यशानं कम्पनापतेः । मरेभास्तापवत्यर्कः कुप्यन्नमरदाग्निषुः ॥३२९१॥
 स धावन्वाजिनाराजदेकदोः स्फुरिनायुधः । सधूमदण्डो दावाभिः सपक्षेहाविर्बलं स्थितः ॥३२९२॥
 तं वैरितुमुनेः क्षाणप्रणमङ्गेष्वली पुनः । वृष्टादलोढवहाजी - - क्षाणप्रणमङ्गः ॥३२९३॥
 धर्मगौरवमूषकान्तिन्वापातपीडितः । स विसहो हिषमन्धात्तनवाभ्यां विनिर्दितः ॥३२९४॥
 3295 कटके सर्वतो नष्टे मालोण्डयाङ्गनान्तरे । विरोध्यसाक्षिं क्षिप्त्वा तं तावपासरतं ततः ॥३२९५॥
 तत्रस्थं - - ना क्षमाभृत्यस्थितः धृष्टकेवैतैः । तावत्रिः प्राप्यमन्वाभु डाभरं पिण्डितं व्यधात् ॥३२९६॥
 क्षमापाले विजयक्षेत्रं प्राप्ते योदितवेष्टनः । सञ्जपालो लवन्व्यस्य वसतीर्निरदाहयत् ॥३२९७॥
 स तादृगपि भूपाले कुक्षे बलीकृतभुवि । अवरिद्रो गिरिद्रोणीधेगिर्भूसुलमाशनः ॥३२९८॥
 संवृत्तो निःसहायश्च परिषद्वहविकृतः । आपरसुलभपाण्डित्यभृत्योपालम्भमाजनम् ॥३२९९॥
 3300 विकृत्तकराशोय क्षमापकोपकपेर्व्यधात् । निरालम्भतया - - स्वस्वशीर्षकलाधेनाम् ॥३३००॥
 रज्जुदेवीतनूजानां ज्यावांसं गुल्मज्ञाभिधम् । भीमांल्लोहरराज्येष क्षमावृत्तां सोभ्ययेवयत् ॥३३०१॥
 पदं स महायनो राजतयवः स यथेधिकान् । चूताकुरो जीर्णतस्मिन्विशानजंयुगैः ॥३३०२॥
 अमिषेजुं सुतं देव्या यातायाः क्षमाभुजो व्यधुः । शिरःशोणादमकिरणैश्चरणी यावकादगौ ॥३३०३॥
 तन्नाभिविष्के बद्धधामुपावप्रशोपिताम् । देवीभावाभिषेकार्थमिवाक्षिप्योभुजः ॥३३०४॥
 3305 भूयोपि राजवदनो विप्रवोत्पादनोत्सुकः । अमन्दमवचस्कन्द जयचन्द्रं नृपाक्षया ॥३३०५॥
 नागभ्रातृमसहिता मार्गेरनुपवेशिनः । पश्चात्सर्पिणीः सेनाः सोवधीष्वलेकटेभ्यम् ॥३३०६॥
 गार्गीः परिमबल्लानामनं तिष्ठन्निस्ततः । नागभ्रातृमुतापण्यमप्राक्षोष्ठकं मूषे ॥३३०७॥
 दुर्गमत्वादानक्रान्तमन्यैर्वैगत्याविश्व च । दम्भा च दिग्गमामं स निराग्राह्यविक्रमः ॥३३०८॥
 तथापि राजवदनो न शौर्योत्प्रेक्षीयत । न संवधे न पुकोप शक्यमस्य विनिर्गमम् ॥३३०९॥
 3310 अहन्वहनि क्षीनाभिः सेनामिर्न्यस्तपृषे । जयचन्द्रमुत्वाच्छब्दसुखान्यवधीभवंत् ॥३३१०॥
 क्षमानायकोय निःसीमनखबाहुप्रसारणः । रणान्तरेण तं तीक्ष्णैर्गुह्यमस्तेरघातयत् ॥३३११॥
 तन्मुण्डगण्डलेखेन लुप्तता खण्डशः कृतः । झटिति नुटितः स्वास्थ्यविटप्यङ्कुरणोन्मुखः ॥३३१२॥
 पृथ्वीहरकुलाच्छेदस्वच्छया मेदिनीपातिः । अवधील्लोटनमपि छन्दण्डमयुक्तिभिः ॥३३१३॥
 एकवारं धेतिनोपि रक्षितस्त्रिल्लकेन सः । भूमिभृवीतिपाशस्य निपातेनाभ्यवसतं ॥३३१४॥
 3315 मल्लकोष्ठसुरज्यसङ्कुचन्नादयोभबन् । जीवन्मृताश्च शान्ताश्च दारिद्र्योपप्रवर्धिताः ॥३३१५॥

३२९०. ^१) Emended with C; A °नृदसङ्कुच. ३२९२. ^१) Emended with C; A °दण्ड. -^२) Emended with C; A °प्राविश. ३२९३. ^१) Thus A; C वरदाहय. ३२९४. ^१) Thus A; C कम्पनापते. ३२९६. ^१) Emended with C; A कुक्षो. -^२) Emended with C; A °अण-सुल. ३३००. ^१) Thus A; C supplements तस्य. ३३०१. ^१) Emended; A भीमांल्लो. -^२) -^३) Written by A, on new paper. ३३०२. ^१) -^२) Written by A, on new paper. ३३०३. ^१) Emended with C; A °मुतापण्यमप्रा. -^२) Comp. viii. 2396. ३३०६. ^१) Emended; A स. ३३१०. ^१) Doubtful; thus C; A °क्षान्दवधवीभवं. ३३१२. ^१) Conjectural reading; A °विचोत्प्रेक्षीयत. C °विचोत्प्रेक्षीयत. ३३१३. ^१) Emended with C; A °वसत. -^२) Comp. regarding this name the note to viii. 2468. -^३) Emended; A °वसत. ३३१४. ^१) Emended with C; A °अवसत. ३३१५. ^१) Thus A; misread °मृता in R C; cf. सङ्कुचन्व. viii. 648.

अविचिन्त्योच्चलशोणिभूतः प्राणान्विनश्वरान् । ऐश्वर्यैकस्मिन्महत्त्वादनिर्गुह्यवस्थितौ ॥३३१६॥
 मतेनुमितकोशस्य तत्तत्प्राजाभ्यासते । कुलोद्देशो विहितवान्निहृदयो व्यवस्थितम् ॥३३१७॥³³⁹⁰ पुण्यम् ॥
 सुहृत्सिंहारं पैतृयं पितृदेवगृह्यवम् । तथार्थसिद्धमासाहं परिपूर्णं व्यवधानम् ॥३३१८॥
 स एव मामान्तस्त्वपीमहापणसमर्पणैः । निर्दोषपारिवर्थादिविद्याविधौवापीर्ध्वभात् ॥३३१९॥
 अचरोपेन्दुवदनां मृतामुद्दिश्य अन्दलाम् । मत्पुत्राणि मठोन्नवभीष्टैरेवारितामिधिः ॥३३२०॥
 सृष्टो नगरनिर्देशः शोषि सूर्यमसीमठः । पूर्वाधिकोपगर्भेण तेनैव निरनीयत ॥३३२१॥
 संजाते सञ्जपालस्य ततो लोकान्तराभये । कम्पने निहृते राज्ञा गयापालस्तदात्मजः ॥३३२२॥
 विषाकसुकुमारोपि दुःसहः खनुनामघत् । विस्मारितः स सौम्येन शरत्तानुरिवेन्दुना ॥३३२३॥
 पीत्वाभ्यर्चय विषमेवविशेषवृत्तेर्महोदये तदतरोस्तटिनीयवाहः ।
 पश्यन्काण्डतद्विद्यापतनेन नाशं नाशंसति स्वसलिलस्व विभूतिलामम् ॥३३२४॥
 आ भिक्षुसपणाद्भोजमञ्जनाहपि भुञ्जः । विभुदे कार्षभाराणां बोभुद्वधुरः परम् ॥३३२५॥³³⁹⁵
 तस्य तस्मिन्पुत्रने क्षीणप्रक्षीणकण्टके । स धन्योऽन्यसांमान्यमेमा प्रमथमायवौ ॥३३२६॥
 ताम्बूलमायाधिकतां गीत्वाभूनामयाविष । आर्पिण्यमधुरावहं जीवं यस्य निजः द्युतः ॥३३२७॥
 स जगज्जीवितेनापि रक्षणीयः क्षमापतिः । पदे पदे विपन्यमः प्रजोद्धरणधीरधीः ॥३३२८॥
 व्याधितस्य विविधोपि संसङ्गान्मङ्गलेच्छुभिः । नान्तहणे तस्य पांश्चान्तकोवाचलवृषः ॥३३२९॥
 मियप्रजस्योमात्यस्य स्वकर्णविपरीतता । तस्य केविलक्षणं जाता जगज्जीवितरा भवे ॥३३३०॥³³⁹⁰
 भूमुपायपि मान्धातृमुखाभां निषेधेन याः । दुःखं यवुः प्रजास्तासां समभावि तदा द्युतम् ॥३३३१॥
 हैराज्योपमुने राष्ट्रे नवस्य नृपतेरभूत् । अग्राहकं वस्ताविष्यं तस्य सर्वाभिपङ्गमिन् ॥३३३२॥
 कालो बली व्यवहतेर्ननु तद्वशेन पूनीपरावरणविस्मरणे न कस्य ।
 शक्तिः क्षितेर्वहनकर्मणि योग्यतायां निर्दोशेन सुरजितरु बराहमायाम् ॥३३३३॥
 नगराधिकृतो भूत्वा सुज्जेनिर्वापिते पुरा । विरपङ्कां यो देशस्वाव्यवस्थां न्यवारयत् ॥३३३४॥
 भटः क्रयेषु शीघ्राव्यवहारोव्यवस्थया । निगृह्य तं भ्रंशकार्यनिर्दिष्टपण्डः प्रवर्तितः ॥३३३५॥³³⁹⁵
 परिणीताङ्गनाशीलभ्रंशे गृहपतेरभूत् । दण्डप्रवृत्तियां तेन सा विशार्व निवारिता ॥३३३६॥
 एकान्ततो हितो भूत्वा विशामेधं पुनर्व्यधात् । नगराधिकरियां लब्ध्वा स एव परिपीडनम् ॥३३३७॥
 बन्धनिर्भन्तकीमिष परिणीतगृहस्थितौ । संप्रयुक्तान्कथ्यमानान्हेनारण्यद्वयद्वम् ॥३३३८॥

३३१६. '—') Written by A₂ on new paper.—') Emended with C; A देशस्य कं. ३३१७. '—') Written by A₂ on new paper.—') Emended; A स्थितम्. ३३१८. '—') Written by A₂ on new paper.—') Emended with C; A स्वभात्; cf. viii. 248.—') Emended with C; A वैद्वम्.—') Emended with C; A —वृषः. ३३१९. '—') Emended with G (sec. manu); A पायसा. ३३२०. '—') Emended with C; A पचनं.—') Thus A₂, B₁, A₃, दण्डपण्य; C पचनपण्य. ३३२१. '—') Emended with G (sec. manu); A दृष्टो नगरनिर्देशः (दृष्टो written by A₂); cf. viii. 1193, 1528. ३३२२. '—') Emended; A सौम्येन. ३३२३. '—') Emended; A चन्दो मान्यसा. ३३२४. '—') Thus A₂; perhaps read गीत्वापुनः.—') Emended with C; A आर्पिण्यमधु. ३३२५. '—') Written by A₂ on new paper. ३३२६. '—') Written by A₂ on new paper. ३३२७. '—') Emended with C; A अग्राहकं. ३३२८. '—') Emended with C (sec. manu); A निर्दोशेन. ३३२९. '—') Doubtful emendation; A प्रवर्तितः; C प्रवर्तित. ३३३०. '—') Emended; A पीडयन्. ३३३१. '—') Emended with C; A बन्धनिर्भन्तकीमिष.—') Conjectural reading, A परि - तपुः; C परिपीडयुः.

- किं च --- 'ते शानां तुषाणामिव धिन्मवैः । अत्रोहालोमयोर्भूमिर्न तार्ह्यपरोभवत् ॥३३३९॥
- 3340 भिक्षुं भक्षुं च नौ कालानुवृत्त्याभितवानपि । नासौ जहौ स्वाभितर्त्तं न नौ --- ' नावधीत् ॥३३४०॥
अक्षीणस्यागहीमस्य विभूतिसमयेष्वभूत् । संस्कारौषधिकं नास्य पर्व्यान् निधने धनम् ॥३३४१॥
हृतशतायां राज्ञोन्मत्पर्व्यान् किमुवीर्यताम् । यो जीवित इवामीगान्संविभेजुगीविनः ॥३३४२॥
लोकान्तरातिथिं विज्ज्ञामिधामुविष्य बलभाम् । धन्यस्य विज्ज्ञानमावृष्टविहारारम्भकारिणः ॥३३४३॥
परलोकं प्रयातस्व निर्माणप्रतिपूरणम् । स्थितं ध्वजस्थितेः कं च विनिवोर्गं चकार सः ॥३३४४॥ सुग्मम् ॥
3345 भूभूत्तार्मिकतावाप्तद्वक्तृलोत्सेकवासवैः । नृदैकवृत्तिरपि प्रवृत्ते पुण्यकर्मणि ॥३३४५॥
विपक्षाणां सुभिक्षेण नृपलकविषयावभात् । अन्मभूमेर्वृत्तये वैः कौर्यान्वयश्च क्षिप्तितम् ॥३३४६॥
धेपि वृत्तिं विरोध्याभिव्यये सुस्सलभुमुभिः । कलहावसरेष्वेव कर्मरीरेषु प्रवेदिरे ॥३३४७॥
गोवे तेषां क्षत्रिवाणां जातः कर्मलियाजुनः । राजवीगी सङ्घिः श्याम्यः प्रतिष्ठां स्वाव्ययाकरोत् ॥३३४८॥
वितस्तापुतिं बाणलिङ्गे तेन विधेयिते । जायते स्वर्भुमीरोषः संगच्छविमुक्तधीः ॥३३४९॥
3350 तदीयं च मठं वैव तपोधनविभूषितम् । इष्ट्वा निवर्तते रुद्रलोका लोकनकौतुकम् ॥३३५०॥
लोटनेन्यप्रतिष्ठानामध्वजविनापणे । न तेनाद्यतने काले संरम्भं मुदमुदिन ॥३३५१॥
उदयस्य मित्रा चिन्तामिधाना कम्पनायतेः । पुतिमोर्षी वितस्ताया विहारेण व्यभूयवत् ॥३३५२॥
प्रसादपञ्चकृष्याज्जातविहारस्थितः करः । उदस इव धर्मेण प्रोत्तुङ्गाकुलिपञ्चकः ॥३३५३॥
सांघिषिप्रदिक्तो मङ्गुकाव्योर्लकारोदरः । समतस्याभवजगः श्रीकण्ठस्य प्रतिष्ठया ॥३३५४॥
3355 मठाप्रहारदेवौकीजीर्णोद्वारादिकर्मभिः । अजुनः सुमना नाम रिल्हणस्यासदनुताम् ॥३३५५॥
भूतेश्वरे मठं हत्वा विद्याभ्यामन्वपबधन् । तोयं कनकवाहिन्या वितस्तायाश्च यः पितृन् ॥३३५६॥
प्रदेशे कदयपागाराभिधाने नीलभूः सरित् । जीगीवदेव जाह्नव्या यत्र पूर्वा दिशं गता ॥३३५७॥
उत्ताराय गवादीनां यः सेतुं तत्र बन्धयत् । निर्मेत निर्मेत कर्म संसारोत्तरणक्षमम् ॥३३५८॥
नगरपि स्नानमाङ्गुवृषाङ्गुपागरकारिणा । मठो येन कृतोभट्टनदापरबटाभवः ॥३३५९॥
3360 मन्मेभ्वरं च लौषार्णालसारं चकार यः । सोमतीर्थं तथा तोयोद्यानादुर्ध्वोक्षिनान्तिकम् ॥३३६०॥
अत्र क्षमाभुजो वंशे वंशौजत्वधनादिषु । सायूकत्वादभारत्सानां धनमाणादिहारिणः ॥३३६१॥
कुध्वजवासनाध्यासासुयया वासवोपि वा । शार्धशवशिबो देवो मान्धातारं परामुजम् ॥३३६२॥
अविभुनतमिर्मृत्यान्वृत्तव्यवतोन्वहम् । इष्ट्वा ध्यातस्वमाहात्म्यवृद्धिस्तु मीयते नृपः ॥३३६३॥
कलशश्रावणैः प्राशोपार्णं भृत्योस्व रिल्हणः । कुर्वन्वर्णातपवाणां प्रतिष्ठां शीतिकार्यभूत् ॥३३६४॥

३३३९. ^१) Thus A: C ही नवेतेषाणां. ३३४०. ^१) Thus B C: A, निगमका.—^२)—^३) Written by A₂ on new paper.—
^४) Thus A₂; C 'वृष्णा भुव'.—^५) Emended; A स्वामित्त.—^६) Thus A; C supplements तारपि. ३३४१. ^१) Doubtful emenda-
tion; A 'नामाव्य'. ३३४४. ^१) Emended with G (acc. man); A निवोर्ग. ३३४५. ^१) Emended with C; A उदयकाविषया'.
३३४६. ^१)—^२) Written by A₂ on new paper. ३३४७. ^१)—^२) Written by A₂ on new paper. ३३४८. ^१) Emended; A संरक्षे.
३३४९. ^१) Emended; A अजुन. ३३५०. ^१) Emended; A विद्याभ्यामन्वपबधन्, et. शानेन सिन्धुकिपागवा वितस्ता वक्षिणेन तु
v. 97. ३३५०. ^१) Emended; A प्रवेष्ट. ३३५१. ^१) These two *padās* and the following three verses are written by A₂
on new paper. ३३५२. ^१) Emended with C; A₂ R 'मठाप्रहार'.—^२) Emended; A₂ R 'द्यानाद्योति'. ३३५३. ^१) Doubtful
emendation; A 'नामभुजो'.—^२) Emended; A 'स्वामास्यानां'.—^३) Emended; 'विश्वामि'. ३३५४. ^१) Emended with C; A
रेषी. ३३५५. ^१) Thus corr. by A₂ from 'वशि'.—^२) Thus A; cf. vii. 528 ff.

स्वर्णपत्रं सुरेश्वर्यो शिवयोः समवेतयोः । सदीपाराधिकामयमैत्रीमेति सचण्डिकम् ॥३३६६॥ 3366
 बन्धोहिमाद्रेयिनः क्षताजामातरो शिवौ । स्वर्णच्छायाच्छान्तेरुभूज्यान्प्रातुमुपागतः ॥३३६६॥
 उद्दिश्य यद्विदधुदयमाम्बोनिर्देशो मयाङ्गवदनं दयितेन गौर्याः ।
 सिद्धं तद्व - - - मुमयेति हेमच्छायाच्छान्तेरुभूज्यान्प्रातुमुपागतः ॥३३६७॥
 छत्रं तत्र च रिन्हेणेन विहितं तैस्मिन् महद्भूमिपण्यिबोमन्त्रिभूतिं नम्रमुपागतं परिभ्राजते ।
 क्षिप्येन क्षतजावपानजनुषा नष्टं ततः स्वामिना प्राप्तं चक्रमवेक्षितुं स्वहचिरं भास्वानिवाभागतः ॥३३६८॥
 तीर्थे मन्मथसिद्धयध्वजद्वारायोजिताचार्यके साधारामरणं क्रियापरिणतिं स्वर्णतपत्रं प्रभोः ।
 भात्येकस्य शिखादिकूत्कृतिवत्तद्वृक्षान्मरेणूयं केशान्तस्थितमेवपार्श्वगतद्वित्पञ्चममन्त्रस्य च ॥३३६९॥
 सौवर्णद्विगणपञ्चकर्पूरपुरे संसृजिता छत्रकव्याकोशस्य समुद्रकपतिकृतौ दीर्घार्धितं वने ।
 सङ्केनेन्दुकिरीटकैटभरिपुद्गामासितालंक्रिया सङ्क्राकरयोः पिधानकरणं स्वर्णतपत्रं गतम् ॥३३७०॥ 3370
 तं लोहरमरीपालमन्त्रआयन्त भूमुजः । रश्मिदेव्या गुणोदाराधस्वारचतुराः क्षताः ॥३३७१॥
 गुण्येनापरादित्यो राघवेणेव लक्ष्मणः । अभिज्ञभाषः संवृद्धिं वर्तते लोहरे भवन् ॥३३७२॥
 ललितादित्येदेवेन जयापीडो हि हारकः । भरतेनेव शत्रुघ्नः पार्ल्यमानः प्रवर्तते ॥३३७३॥
 पार्थिवहस्करावाहनमस्करावाहशस्करः । पञ्चमः सितिभृज्ज्यो बालातप इवोदितः ॥३३७४॥
 चपलः शैशवाच्छादनुभावास्त्वसरीष्ठवैः । लङ्घितैर्ललितादित्यो भिषीरप्यार्द्रवत्त्वयो ॥३३७५॥ 3375
 दक्षरक्षास्त्रं नाबाधं गौरं तदानवम् । सवालतपमृङ्गाङ्गस्वर्णपङ्केतहावे ॥३३७६॥
 आत्मापास्तस्य माहात्म्यगर्भा बाल्यास्फुटा अपि । अमृतात्रा इवोद्यारा मय्यमानस्य वारिधेः ॥३३७७॥
 महाभजनसंमानो राजसुनुः स शैशवे । अभिषेत्तुभावेन मध्येनागामि जृम्भितम् ॥३३७८॥
 अत्यक्तमण्डनशिल्पिद्विखिलोपि तोयस्पर्शासहाश्रितकलापिकलापभङ्ग्या ।
 वार्धो निपीतसलिलो बलितं प्रयाति चेटोक्तभावमहिमा वरवर्णिभाषः ॥३३७९॥
 वनस्रो मेनिना राजलक्ष्मीः पदाभ्रिया समम् । संजाताः कमला भास्य कन्याः सक्त्ववृत्तयः ॥३३८०॥ 3380
 विनोदलीलायानैस्तेनित्यकान्तिरप्यवकैः । विद्योतेतेनवयौ तौ प्रावृट्पुष्पाकराविव ॥३३८१॥
 तीर्थावतप्तभूतेस्मिन्मण्डलेखण्डितैर्यथैः । रङ्गिदेव्या एव वाता भाग्यभावं विभूतयः ॥३३८२॥
 कृतानुयात्रा सा दैववाग्राह्यं सितिपाङ्गना । राजलक्ष्मीरिवाभाति राजसामन्त्रमन्त्रिभिः ॥३३८३॥
 सतीहेतो तीर्थसार्थास्त्यजन्त्यस्या निमज्जये । ज्ञानासक्तसतीभूतिस्पर्शानैस्त्वयमज्जसा ॥३३८४॥
 विवे कोटञ्च याथाद्य द्रष्टुं वृष्ट्युत्तरैः सदा । यद्यावृद्धि - - - यं जीमूतैरनुगम्यते ॥३३८५॥ 3385

३३६९. ^१) Emended; A पत्रा. ३३६०. ^१) Thus A; C कल्याणवर्ति.—) The last *pāda* and the following verse written by A₂. ३३६८. ^१) Emended with C; A₂ R चक्रमिदं. ३३६९. ^१) Thus A; C पत्रं. ३३७०. ^१) Thus A; C पत्रार्थं वने. ३३७१. ^१) Emended with C; A अतस्त्वयम्. ३३७२. ^१) Emended with C; A ललितानित्य.—) Emended with C; A पालमानः. ३३७४. ^१) The last two *pādas* and the following verse written by A₂ on new paper. ३३७५. ^१) Emended with C; A भृङ्गाङ्गावतः. ३३७७. ^१) Emended; A बाभस्वरा. ३३८०. ^१) Emended with C; A मेनिना; cf. viii. 3384, 3397. —) Emended; A संजाता. ३३८१. ^१) Doubtful emendation; A विद्योतेनवयौ; C योतितावनवयौ. ३३८२. ^१) Emended with C; A याथास्त्य.—) These two *pādas* and the first *pāda* of the following verse are written by A₂ on new paper. ३३८५. ^१) Thus A; C supplements तेष्वं.

- सा पार्थिवेषु तीर्थेषु ज्ञानाय प्रसिद्धां भुवम् । विष्णैर्वर्धयिषासीर्थैः प्राहयेत् तसीर्जया ॥३३८६॥
 अभलिहाव च गिरिष च कूतकया नदीः । नृहङ्गी दुर्गमा माँसै तीर्थैस्त्वमेव जेस्यसी ॥३३८७॥
 ह्यवतीभिः प्रतिष्ठाभिर्जिगीरारिष धीरया । तथा सिन्धुचतुरया पङ्क्तिर्दिहा विलङ्किता ॥३३८८॥
 जयापि विश्वस्तोत्रार्णवकान्तिच्छटाच्छलात् । यो भागीव ह्यपावृत्तिसिन्धेतादमनिर्गतः ॥३३८९॥
- 3390 उपमन्यौदवन्त्या दारिद्र्योपब्रवापहः । यद्गो रुद्रेभ्यो नासा श्रीमान्कदमीरभुषणम् ॥३३९०॥
 जगत्सौन्दर्यसारं स सत्त्वर्णामलसारकः । शान्तावसादमासादोद्धारथ विहितस्तया ॥३३९१॥
 सत्त्वानामिव भूत्वानां कोपीर्वधिकृते नृपे । उदन्वतीव शरणं सिन्धुर्हमवतीव सां ॥३३९२॥
 स्थिरप्रसादे भूपाले निग्रहानुमही क्षणात् । भूमिजानपि संवृत्तावकिञ्चिदौ तद्विच्छया ॥३३९३॥
 सोमपालात्मजो भूमिदूपाः प्रापितस्तया । मानिन्वा मेनिलादेव्या विवाहेन महार्हताम् ॥३३९४॥
 उत्पत्तिर्भूमिद्वलमानुभयो न भूषा कस्याप्यहो व्यभिचरत्वनुभावभावः ।
- 3395 तेजस्तमोवितुवनव्रतमुष्णमानोऽष्टदं तवुत्थमकरोत्तमसोपि चक्रम् ॥३३९५॥
 भुवनाद्भुतसाक्षात्पयमार्जने भूमिजामवत् । गतिमाप्यं दृढं दक्षाक्रान्तसम्पङ्कलायनिः ॥३३९६॥
 ऊढावां मेनिलादेव्यां परिजेतुरभूदपि । पिता वैमत्यमुत्सृज्य निर्ध्याजं राज्यहायकः ॥३३९७॥
 राक्षः प्राजिधरस्यायौ तरसा भूमिजोनुजः । वैरिभिर्निहतस्यापे वैरतंशोषनोद्यतः ॥३३९८॥
 रक्षां शरणमेत्योषमानौकण्टयो घटोक्तकः । भजे राज्यश्रियं प्राप्य सिन्धुं राज्यभियं पराम् ॥३३९९॥ कुलकम् ॥
- 3400 कृतसाहायकोमात्ये राक्षः सप्रज्जिमद्भुदम् । राज्यात्माशंशंङ्गातृदुर्गं पञ्चवर्तं नृपम् ॥३४००॥
 भलकृतत्वभावात्कारानामनुनिर्भरात् । सरितं खड्गवर्षां च कूटणां बिहोषिणोचराम् ॥३४०१॥
 द्वितीयस्योरक्षामर्तुरकीर्तिं निर्जयासृजत् । देवप्रभावाद्योधापमस्युप्रपुरमपरीम् ॥३४०२॥
 शीतोष्णवारणशशिद्योतकलोतितास्तनः । बहयो वाहिनीनाथाः प्रधासित्थं प्रवेदिरे ॥३४०३॥
 समाह्वयिष्यती राज्यावाप्तेः प्राग्भूमिजो गता । तावत्येवातराज्यस्य पञ्चविंशतिवत्सरे ॥३४०४॥
- 3405 इयदृष्टमनन्धव प्रजापुण्यैर्महीभुजः । परिपाकमनोहृत्स्वं स्थेयाः कल्पाविगाः समाः ॥३४०५॥
 अश्मेऽपि प्रवहत्त्वभावमश्वनैराद्यानमश्मायते पावात्मः खवति द्रवत्वमुदितोद्रेकेषु चायेमुषः ।
 कालस्यात्खलितप्रभावमसं भाति प्रभुत्वेद्भुते कस्यामुत्र विधानृशक्तिचटिते मार्गे निसर्गः स्थिरः ॥३४०६॥
 प्रयाते व्यधिकेप्यसमापदकशते कलेः । कदमीरेष्वास्त गोमन्दः पार्थानां सेवया नृपः ॥३४०७॥
 सुनृदीमोदोर्स्थाथ तस्य पत्नी यशोमती । गोमन्दोन्वस्तस्तुतोपि ततोतीत्य मशीपतीन् ॥३४०८॥
 पञ्चविंशतमहातनुपहाभिजनाभिधाम् । राजाभवत्त्वजो नाम सुनुस्तस्य कुशस्तनः ॥३४०९॥

३३८६. ') Emended; A प्रसिद्ध. ३३९३. ') Emended with C; A सर्व. —') The last *pāda* and the following two verses written by A, on new paper. ३३९६. ') Emended; A, B C 'पञ्चवर्तस्य'. ३३९९. ') Emended with C; A 'उत्पत्तिर्भूमि'. ३३९९. ') Emended; A 'यामेती'. ३३९९. ') Emended; A 'स्योषं नापौक'. ३४००. ') Emended; A 'राज्य प्रा'. —') Doubtful emendation, A 'पदे'. ३४०१. ') The last *pāda* and the following verse written by A, on new paper. ३४०२. ') Doubtful emendation of G (*sec. manu*); A 'कीर्तिविज'. ३४०४. ') Emended with C; A 'विशालु व'. ३४०६. ') Emended with C; A 'पावात्म'. ३४०६. ') Emended with C; A 'हामोदरस्था'. —') Comp. यशोवती i. 70. —') Emended with C; A 'पती'. ३४०९. ') Emended with C; A 'राजा बलवतो'; cf. अयापयत्त्वो नाम i. 84.

शौ खगेन्द्रसुरेन्द्राक्षयौ पुत्रपौत्रावमुप्य नु । गोधरीषाम्यकुलजः सुवर्णाक्ष्यस्तंशात्मजः ॥३४१०॥ 3410
 तज्जम्मा अनकोप्यासीत्सुनुः शक्ष्याः शक्षीवरः । अथाशौकीमवद्रुमृशोऽस्य प्रपितृव्यजः ॥३४११॥
 तज्जो जलौकाः संदिधवन्धो दामोदरस्ततः । तुल्यं वधोष हृष्कापास्तुहृष्काभिजनोद्भवाः ॥३४१२॥
 अभिमन्युस्तृतीयोऽगोन्धोऽस्य विभीषणः । राजेन्द्रजिज्ञाषणश्च - - - - - ॥३४१३॥
 भग्नो विभीषणः सिद्ध उल्लासश्च तर्नु । पथात्ततो हिरण्याक्षहिरण्यकुलयोरभूत् ॥३४१४॥
 राजा वसुकुलस्तस्य हनुः क्वातस्त्रिकोटिश्च । क्षितिवन्दो वकापज्जाइसुनन्दस्तदात्मजः ॥३४१५॥ 3415
 नरोन्धोक्षस्तत्सत्ताश्रोमा गोकर्णको नृपात् । तस्माच्चरेन्द्रादित्योभूत्सुनुरन्धयुधिष्ठिरः ॥३४१६॥
 तस्य प्राप्तेऽशितो भूवैरन्वाभिजनसंभवः । मूपः प्रतापादित्योभूजलौकोऽपि तदात्मजः ॥३४१७॥
 सुज्जितं निःसृते तज्जो विजयोन्मकुलोद्भवः । जयन्धेऽस्य सुनेपुत्रे सविषः संधिमानभूत् ॥३४१८॥
 युधिष्ठिरस्य शैषेण भूपादित्यात्मजम्मा । श्रीमिषवाहनेनाय गौनन्देभूदिनं कुले ॥३४१९॥
 ..... ॥

ततः प्रवर्त्तते गोवत्स्तोरमाणात्मजः क्षितिम् । तेभ्यो हिरण्यभातृव्यस्तस्य पुत्रो युधिष्ठिरः ॥३४२०॥ 3420
 ततो नरेन्द्रादित्यश्च रणादित्यश्च भूपतिः । क्रमावभूतां तत्पुत्रो विक्रमादित्यभूतिः ॥३४२१॥
 बालादित्यश्चोदभवन्नृणादित्यस्य नन्दनः । बालादित्यस्य जामाता ततो दुर्लभवर्धनः ॥३४२२॥
 सुर्दुर्लभकस्तस्य चन्द्रापीडोभवत्ततः । तारापीडोऽनुजम्मा च मुक्तापीडोऽस्य बाजुजः ॥३४२३॥
 भृगुवात्सां कुवलयापीडो हैमातुरोऽस्य च । वज्रादित्यः सुतो राजो मुक्तापीडस्य तत्सुतौ ॥३४२४॥
 पृथिव्यापीडसंप्रामापीडावनु नृपोभवत् । जयापीडोऽस्य मन्त्री च जर्जः पुत्रावपि क्रमात् ॥३४२५॥ 3425
 ललितापीडसंप्रामापीडौ ज्येष्ठस्तजस्ततः । श्रीचिप्पटजयापीडः कल्पपालमुद्भवोभवत् ॥३४२६॥
 अभिचारेण तं हत्वा सांमत्वाहितरेतरम् । उत्पलाधैरसंयामराज्यैस्तन्मातुलैः कृतः ॥३४२७॥
 भानुः पुत्रोजितापीडो जयापीडस्य तस्यदे । अनङ्गापीडनामा च संप्रामापीडस्ततः ॥३४२८॥
 तमुत्पाटयोत्पलापीडोऽयाजितापीडनन्दनः । अवन्तिवर्मा भूरेण तं निवारोऽयं मन्त्रिणा ॥३४२९॥

३४१०. ¹) The last three *pādas* and the following verse are no longer found in A as the upper portion of fol. 827 has broken off; the text is given from R G.—²) Emended with C; R G (*prima manu*) 'सुवर्णाक्ष्यस्तंशा' cf. i. 97. ३४१२. ¹) Emended; B C 'वधोष'; the upper strokes of the letters are not legible in A. ३४१३. ¹) Thus A; C 'सितापुत्रो क्रमावपि'. ३४१४. ¹) Here the name of NARA is omitted.—²) Emended; A 'उल्लासश्च'.—³) Thus A; doubtful.—⁴) Emended; A 'हिरण्याक्षोऽनुवद्रुमृशो'. ३४१५. ¹) C inserts here two *pādas* श्रीमिषवाहो राजा वकाप्यस्तनन्दर.—²) Emended; A 'क्षितिवन्दो वकापज्जाइ'. ३४१६. ¹) Emended; A 'सुज्जितं'; cf. ii. 11.—²) Emended; A 'अवनेन्द्रस्य' 'पुत्रो' C 'अनेन्द्रस्तस्योऽनुजः'. ३४१७. ¹) Thus A; but compare ii. 145 ff.—²) Emended with C; A 'गोन्धोऽस्य'.—³) After this verse C inserts the following: ततः प्रवर्त्तते गोवत्स्तोरमाणात्मजः ॥ तत्पुत्रो विक्रमादित्यभूतिः ॥ तत्पुत्रो विक्रमादित्यभूतिः ॥ One verse containing the names of PRAYASANA I, HIRANYA and MĀTANGUPTA appears to have been omitted here by A. ३४२०. ¹) The remaining portion of this verse, the following verse and the first *pāda* of verse 3422 are no longer found in A, as the upper portion of fol. 827 has broken off; the text is given from R G.—²) Thus C; R 'पुत्रो' 'क्षितिम्', corr. sec. manu as above; G 'पुत्रावपि' 'क्षितिम्'. ३४२१. ¹) Thus C R; G 'तद्वच विक्रमादित्य' 'वर्धनः'. ३४२२. ¹) Thus C R; G 'चवोदभवन्नृणा'.—²) Emended with R G; A 'क्षितिम्' ३४२३. ¹) Thus C; R G 'पीडस्य'; in A three *aksharas* after 'पुत्रा' have become illegible. ३४२५. ¹) Emended with C; A 'अवन्तिवर्मा' ३४२६. ¹) Emended with C; A 'श्रीचिप्पट' ३४२७. ¹) Here ends the text of A at the foot of fol. 827 *rev.*, the last leaf of the MS, being lost. The text of the remaining verses is given from R G.

- 3430 मतोत्पलस्य विदरे वामाज्ये सुखवर्मनः । मूरः शंकरवर्मा स गोपालस्तस्य चात्मजः ॥३४३०॥
 रत्नागृहीतः गाम्भूष तद्भाता संकुटामिधः । सुगन्धाख्या तयोर्जीता तां विनारंभाध भुञ्जन् ॥३४३१॥
 भूरवर्मपण्डारं पार्थे तन्निषदातथः । चक्रुर्भिर्जितवर्मार्ण ततस्तस्य^१ च तत्कमात् ॥३४३२॥
 चक्रवर्मा भूरवर्मा येति निर्जितवर्मजः । विहिता बहुशो राज्ये ततस्तस्य^२ शंभुवर्धनः ॥३४३३॥
 तदन्तरे लम्बराज्ये मन्त्री व्यापाय तं नृपम् । चक्रवर्मण्वसीतेष पापी पार्थात्मजः क्रमात् ॥३४३४॥
- 3435 उन्मत्तावन्तिवर्मासीतस्युषे भूरवर्मणि । राग्यादृष्टे विजैचक्रे राज्ये मन्त्री यशस्करः ॥३४३५॥
 मयिनुष्वात्मजस्तस्य वर्णटस्तनयोन तम् । राज्ये वक्राङ्गिसंभ्रामस्तस्यौ निष्पाट्य तं ततः ॥३४३६॥
 अमात्यः पर्वगुप्ताख्यो राज्यं श्रेष्ठेण लम्बवान् । क्षेमगुप्तः द्रतोत्पासीदभिमन्यौ तदात्मजे ॥३४३७॥
 द्यान्ते माषा पाल्यमाने नन्दिगुप्ते च तत्सुते । तनस्त्रिभुवने भीमगुप्ते च कूरचेष्टया ॥३४३८॥
 पीने तथैव निवृत्ते स्वयं दिहाकयया कृतम् । राज्यं^३ संप्रामराजोपि भ्रातृव्योन्ते नृपः कृतः ॥३४३९॥
- 3440 हरिराजानन्तदेवावास्तां तस्यात्मजौ ततः । कलद्रोनन्तवनयः क्रमाद्रूपी तदारमजौ ॥३४४०॥
 उभानुत्कर्षहर्षाख्यावपि निष्पाट्य भूपतिम् । हर्षदेवं तमुशमविक्रमोनन्ववंशजः ॥३४४१॥
 भ्रातुः पुत्रस्व दिदाया जस्तराजस्य नवृतः । मल्लाभिधानादुद्धृते भूपतामुच्छलोभजत् ॥३४४२॥
 श्रेष्ठेण तं हतचतां मृत्वा नामपतस्ततः । शङ्कराजान्वनामाभूद्राख्यः क्षणिको नृपः ॥३४४३॥
 गर्गेण निवृत्ते तस्मिन्सहो^४ हैमातुरोप्यभूत् । तस्योच्छलमरीमतेर्भोता निर्बन्ध तं बली ॥३४४४॥
- 3445 सुस्सलाख्योमरीश्राज्यं माल्लिच्छलसोदरः । निरक्षैः पाटिते तस्मिन्नाज्यादृक्कैर्मृषः कृतः ॥३४४५॥
 वण्मासालहर्षभूमर्तुना भिक्षाचरामिधः । पुनर्निर्वास्य तं मातराज्ये सुस्सलभूमि ॥३४४६॥
 कनाल्लवन्धैर्विचक्षैर्हैराज्योद्दिष्टे हते । लवन्ध्यान्निखिलांतं च^५ हत्वा भिक्षाचरं नृपम् ॥३४४७॥
 सुतः सुस्सलभूमर्तुः संप्रत्यप्रतिमक्षमः । नन्वयन्मेदिनीमास्ते जयसिंहो महीपतिः ॥३४४८॥
 गोदावरी सरिदिवोत्तुमुत्तैस्तरङ्गैर्वक्ष्यैः स्फुटं सपदि सप्रभिरापतन्ती ।
 भीकान्तिराजविपुलामिनाग्निमध्यं विभान्त्ये विंशति राजतरङ्गिणीयम् ॥३४४९॥

^१ इति श्रीमहाकविश्रीकल्हणकृतायां राजतरङ्गिण्याष्टमस्तरङ्गः ॥

समाप्तेष राजतरङ्गिणी

कृतिः श्रीमहापात्यचण्णकप्रभुसुनोर्महाकवेः कल्हणस्य ॥

१४३०. ^१) The last two *pādas* are found in the above form in C; in R G they are added *sec. manu*, being probably copied from C. १४३१. ^२) Emended with C; R G निपाट्य. १४३२. ^३) Thus R G; cf. v. 287 ff.; C ततः पाट्यस्ततः कमात्. १४३३. ^४) These two *pādas* and the first half of the following verse are omitted in C.—^५) Thus R; G - - - - - १४३४. ^६) Thus C R (*sec. manu*); G R (*prima manu*) सोमयुषः. १४३५. ^७) Emended; R G C निहिते.—^८) Emended; R C राज्ये; C कृते; राज्ये. १४४५. ^९) Emended; R G C मही; R (*sec. manu*) मही. १४४६. ^{१०}) Thus R; G आस्ते च; C आस्तां च. १४४७. ^{११}) Emended; R G C भीकान्ति; comp. vii. 1286, *Colophon*. ^{१२})—^{१३}) This part of the *Colophon* is not found in G.

CORRIGENDA AND ADDENDA.

Canto. Verso.

१. १०. For स्कन्धाचारं read स्कन्धाचारं, adding note: ') Emended; A स्कन्धाचारं.
१. १०१.) For A, पूज्येभ्यो read A, पूज्येभ्यो.
१. ११०. For स्वाधुनीकायं read स्वाधु नीकायं.
१. १. For ललाटं read ललाटं.
१. ११. For वीक्षयानाय read वीक्षयानाय.
१. १११. For संवाशिनिशिला read संवाशि निशिला.
१. १००. For जरहं read जरहं, adding note: ') A जरहं.
१. १०१. To पुदरापनः add note: Subhāshitāvall, 361, reads पुदरोपनः.
१. १०१. To विद्वत्पिबन् add note: Subhāshitāvall, 579, reads विद्वत्पिबन्
To जगत्स्तिग्मां add note: Subhāshitāvall, 579, reads जगत् स्तिग्मां.
१. १११. For शोचं read शोचं.
To परापरकारणाय add note: Subhāshitāvall, 3133, reads परापरकारणाय.
१. ११०. For अतिशयवत् read अतिशयवत्.
१. १११. To "मालेनिशानी" add note: Subhāshitāvall, 3028, reads "मालेनिपि शानी".
१. ११०.) For A, हेतः, A, हेतुं read A, हेतुं, A, हेतुं.
१. १०१. For "पुलम्ब" read "पुलम्ब", adding note: ') Emended; A "पुलम्ब".
१. १११. For सत्कर्तव्यम् read सत्कर्तव्यम्.
१. १११. For सर्वे एकोनपट्टे read सर्वे एकोनपट्टे.
१. १११. For "सिधिवन्" read "सिधिवन्".
१. ११०. For "पुत्र" read "पुत्रः".
१. १११.) For बराहपत्नं read बराहपत्नं.
१. १११. To जगत्पुत्राभिवाद् add note: Comp, the name of the Shāhiya King *Kamālī*, *Albérūnī's India* (transl. by Sachau) ii. 13.
१. ११०. For "महका" read "महका".
१. १११. For "मधुपुत्राभि" read "मधुपुत्राभि".
१. १११. For भीरुहं read भीरुहं.

Canto. Verso.

१. १०. For सगर्भव read सगर्भव, adding note: ') Emended; A सगर्भव.
१. १११. For महम् read महम्.
१. १११. For कादमीरिकायं read कादमीरिकायं.
१. ११०. For स्वप्नामुपानयन् read स्वप्नामुपौ भवन्.
१. १११. For "स्कन्धाचारं" read "स्कन्धाचारं", adding note: ') Emended; A "स्कन्धाचारं".
१. ११०. For देवमधिवन् read देवमधिवन्.
१. १००. For "शिखरेभ्यो" read "शिखरेभ्यो".
१. १००. To कीर्तिस्त्वन्पुत्रं add note: ') Thus A; perhaps read कीर्तिर्वन्पुत्रं; comp. viii. 588.
१. ११०. For काहपादं read काहपादं.
१. १११. For "मलसीप" read "मलसीप".
१. १११.) For A प्रत्यागते read A, प्रत्यागते.
१. १११. For पक्षपदिवन् read पक्षपदिवन्.
१. १०१. To सगिरिणः add note: Subhāshitāvall, 3132, reads सगिरिणः.
To विष्णु रक्षे add note: Subhāshitāvall, 3132, reads देव्याः रक्षे.
१. १०१. For जरहः read जरहः, adding note: ') A जरहः.
१. १०१. For कोपाच्छले read कोपाच्छले.
१. १११. For पुत्रपुत्रं read पुत्रपुत्रं.
१. ११०. For विरलाटुं read विरलाटुं.
१. १११. For कादमीरिकायां read कादमीरिकायां, omitting note.
१. १००. For कादमीरिकायां read कादमीरिकायां, omitting note.
१. १०१. For पुत्रपुत्रं read पुत्रपुत्रं.
१. १११. For संप्रत्युपनिषत्तः read संप्रत्युपनिषत्तः.
१. १११. For कादमीरिकाः read कादमीरिकाः, omitting note.
१. १११. For स्कन्धाचारं read स्कन्धाचारं, adding note: ') Emended; A स्कन्धाचारं.

CORRIGENDA AND ADDENDA.

Canto. Venn.

०. १४९. For महाहालीय^० read महाहालेय^०, adding note: ^१) Emended; A "हालीय".
०. ११५. For सर्पबानु लोचिषय read सर्पबानुचलोचिषय.
०. ११५. For मुलविषा^० read मुलविषा^०.
४. १५४. For "स्वाम्भारिषु" read "स्वाम्भारिषु", adding note: ^१) Emended; A "स्वाम्भारि".
४. १५४. For देवारी read देवारी^१, adding note: ^१) Emended; A देवारी.
४. १५५. For हम्भ read हम्भ.
४. ५५५. For कैर्कयो लोचिषा^० read कैर्कयोलोचिषा^०.
४. ८८०. For कादमीरिका^० read कादमीरिका^०, omitting note.
- For पावच: read पावच.
४. १०१. For "तामावीराय" read "तामावीराय".
४. १११. १११. For कादमीरिका^० read कादमीरिका^०, omitting note.
४. १०८. For "काम्युजरे" read "काम्युजरे".
४. १०५. For स्वाम्भारि read स्वाम्भारि^१, adding note: ^१) Emended; A स्वाम्भारि.

Canto. Venn.

४. १०८. For "मिथिवास्याय" read "मिथिवास्याय".
४. ११८. For कादमीरिका^० read कादमीरिका^०, omitting note.
४. ११८. For रामायनमयाय read रामायनमयाय.
४. ११५. For मिथिवा: read मिथिवा.
४. १०१८. For कबीरीरसा^० read कबीरी रसा^०.
४. १०१२. For "स्कोडेचरी" read "स्कोडेचरी".
४. ११११. For संस्तम्भेय^० read संस्तम्भेय^०, omitting note.
४. १०१८. ^१) For PRITHVIHARI's read PRITHVIHARA's.
४. १०१५. For कादमीरिका^१ read कादमीरिका^१, omitting note.
४. १०११. ^१) For सारसा read सारसा.
४. ११५१. For "संस्तम्भ" read "संस्तम्भ", omitting note.
४. ११५१. For इन्धुषं read इन्धुषं.

N.B.—Some letters, especially T and F, have occasionally broken in the printing.

बोर सेवा मन्दिर

पुस्तकालय

काल नं० ६४६.६०.१ ९

लेखक Stein M.A.

शीर्षक KALYANAS RATHATARANGINI

खण्ड १ क्रम संख्या ४६०५